UNIUNEA EUROPEANĂ
FONDUL EUROPEAN PENTRU DEZVOLTARE REGIONALĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

MINISTERUL DEZVOLTĂRII REGIONALE ȘI ADMINISTRAȚIEI PUBLICE

Instrumente Structurale 2007-2013

STRATEGIA NAȚIONALĂ PENTRU DEZVOLTARE REGIONALĂ 2014 - 2020

Draft

BUCUREȘTI
- 2013 -

CUPRINS

LISTA ACRONIMELOR ŞI ABREVIERILOR 3
INTRODUCERE 4
I. ANALIZA SITUAŢIEI ECONOMICE ŞI SOCIALE A REGIUNILOR 6
1.1. Populația stabilă și structura demografică 6
1.2. Forța de muncă 20
1.3. Economie 29
1.4. Dezvoltare urbană 66
1.5 Infrastructura de locuințe și utilități 83
1.6 Energie termică în sectorul clădirilor din România 95
1.7 Infrastructura de transport 108
1.8 Infrastructura de turism 118
1.9 Infrastructura de educație 138
1.10 Infrastructura de sănătate 145
1.11 Infrastructura de servicii sociale 157
1.12 Agricultură și dezvoltare rurală 190
1.13 Factorii de mediu 197
II. PROFILURILE SOCIO-ECONOMICE ALE REGIUNILOR ŞI DISPARITATI INTRAREGIONALE 231
Regiunea de Dezvoltare Nord - Est 231
Regiunea de Dezvoltare Sud-Est 231
Regiunea de Dezvoltare Sud 231
Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest 231
Regiunea de Dezvoltare Vest 231
Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest 231
Regiunea de Dezvoltare Centru 231
Regiunea de Dezvoltare Bucureşti-Ilfov 231
III. ANALIZA SWOT 232
IV. STRATEGIA 235

Draft

Prioritate de dezvoltare 1: Dezvoltare urbană durabilă integrată..... 239
Prioritate de dezvoltare 2: Îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul public și rezidențial 246
Prioritate de dezvoltare 3: Dezvoltarea infrastructurii de importanță regională și locală 249
Prioritate de dezvoltare 4: Promovarea incluziunii sociale și reducerea gradului de sărăcie 258
Prioritate de dezvoltare 5: Îmbunătățirea mediului economic de importanţă regională şi locală 261
Prioritate de dezvoltare 6: Dezvoltarea durabilă a turismului 265
Prioritate de dezvoltare 7: Îmbunătățirea condițiilor de mediu la nivel regional și local 271
V. COMPLEMENTARITATEA CU CELELALTE POLITICI ŞI STRATEGII NATIONALE* 277
VI. SISTEMUL DE IMPLEMENTARE AL SNDR* 277
VII. PLANUL FINANCIAR* 277
VIII. PROCESUL PARTENERIAL PENTRU ELABORAREA SNDR * 277
IX. EVALUAREA SNDR SI CORELAREA CU PDR* 277
ANEXE 278
Analiza socio-economică 278
Analiza SWOT domenii 293
Programe naționale pentru eficiență energetică în clădirile rezidențiale 306

*capitole care urmează a fi dezvoltate/completate

Draft

LISTA ACRONIMELOR ŞI ABREVIERILOR

ADR	Agenţia de Dezvoltare Regională
AM	Autoritatea de Management
AMIGO	Ancheta Forţei de Muncă în Gospodării
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare
BM	Banca Mondială
C&D	Cercetare & Dezvoltare
CDI	Cercetare, Dezvoltare, Inovare
CDR	Consiliul de Dezvoltare Regională
CE	Comisia Europeană
CES	Coeziune Economică și Socială
DRU	Dezvoltarea Resurselor Umane
EAC	Europa şi Asia Centrală
EUR	Euro
FEDR	Fondul European pentru Dezvoltare Regională
FS	Fonduri Structurale
FSE	Fondul European Social
IMM	Întreprinderi Mici şi Mijlocii
ISD	Investiţii Străine Directe
NGO	Organizaţii Non-guvernamentale
INCDT	Institutul Naţional pentru Cercetare şi Dezvoltare în Turism
INS	Institutul Naţional pentru Statistică
NUTS	Nomenclatorul Unităţilor Statistice Teritoriale
PDR	Planul de Dezvoltare Regională
PIB	Produsul Intern Brut
PND	Planul Naţional de Dezvoltare
PNUD	Programul Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare
PO	Programul Operaţional
POR	Programul Operaţional Regional
POS	Programul Operaţional Sectorial
SWOT	Puncte tari, puncte slabe, oportunităţi şi ameninţări
TIC	Tehnologii Informaţionale şi Comunicaţii
UE	Uniunea Europeană

Draft

INTRODUCERE*

Cele 8 Regiuni de Dezvoltare ale României, stabilite prin Legea nr. 151/1998 a dezvoltării regionale, modificată prin Legea nr. 315/2004, cu respectarea Regulamentului CE Nr. 1059/2003, referitor la stabilirea unui sistem comun de clasificare statistică a unităților teritoriale, sunt:

- Regiunea 1: Nord-Est incluzând 6 județe: Bacău, Botoșani, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui
- Regiunea 2: Sud-Est incluzând 6 județe: Brăila, Buzău, Constanța, Galați, Tulcea, Vrancea
- Regiunea 3: Sud include 7 județe: Argeș, Călărași, Dâmbovița, Giurgiu, Ialomița, Prahova, Teleorman
- Regiunea 4: Sud-Vest incluzând 5 județe: Dolj, Gorj, Mehedinți, Olt, Vâlcea
- Regiunea 5: Vest incluzând 6 județe: Arad, Caraș Severin, Hunedoara, Timiș
- Regiunea 6: Nord-Vest incluzând 6 județe; Bihor, Bistrița-Năsăud, Cluj, Maramureș, Satu Mare, Sălaj
- Regiunea 7: Centru incluzând 6 județe: Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Mureș, Sibiu
- Regiunea 8: București – Ilfov incluzând capitala țării București și Județul Ilfov

Grafic 1

Regiunile de Dezvoltare ale României

Regiunile de Dezvoltare sunt unități teritorial - statistice, alcătuite din 4-7 județe (cu excepția Regiunii București-Ilfov), prin asocierea liberă a Consiliilor Județene. Ele corespund nivelului NUTS II potrivit clasificării EUROSTAT, și reprezintă cadrul de colectare a datelor statistice specifice la nivel teritorial NUTS II.

Clasificarea NUTS a României, pe cele trei niveluri teritoriale recomandate de EUROSTAT sunt:

Tabel 1

Nivel corespunzător NUTS	Unitate	Nr. de unități (iunie 2004)
I	România	1
II	Regiuni	8
III	Județe și Municipalitatea București	42
IV	Nu se aplică	-
V	Orașe, comune, sate	320 orașe din care municipii 103, 2861 comune cu 12.957 sate

Regiunile de Dezvoltare reprezintă cadrul pentru elaborarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea a politicilor de dezvoltare regională, inclusiv a strategiilor de dezvoltare regională și a programelor de coeziune economică și socială.

Draft

I. ANALIZA SITUAŢIEI ECONOMICE ŞI SOCIALE A REGIUNILOR

1.1. Populația stabilă și structura demografică

Populația stabilă

Populația stabilă a României la 1 iulie 2010 era de 21.431.298 locuitori, în perioada 2005-2010 aceasta înregistrând o rată anuală constantă de creștere de -0,2%, urmare a evoluției înregistrate pe parcursul întregii perioade analizate a scăzut cu 0,9%.

În ceea ce privește distribuția regională a populației stabile, repartizarea se realizează, la 1 iulie 2010, conform graficului de mai jos:

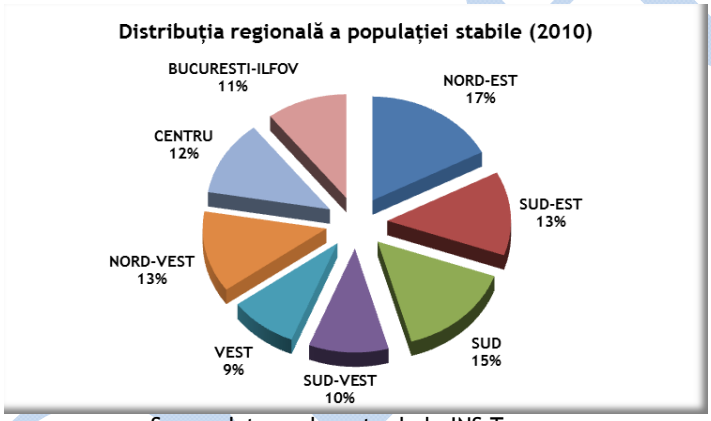

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Analiza evoluției populației stabile la nivel regional în perioada 2005-2010, evidențiază o scădere accentuată a populației în regiunile din sud (Sud-Vest, Sud și Sud-Est) și o scădere moderată în celelalte regiuni, exceptând regiunea București-Ilfov – singura care a înregistrat o creștere a populației (+2,5%).

Populația urbană

Din totalul populației stabile a României din anul 2010, ponderea *populației stabile din mediul urban* a fost de 55,1%, valoare față de care, în perioada 2005-2010, a variat anual nesemnificativ, în limita unui ecart de 0,3%.

Gradul de urbanizare a populației la nivel regional variază, în anul 2010, între 41,4% în Sud și 92% în București-Ilfov, patru regiuni înregistrând un grad de urbanizare superior mediei naționale (București-Ilfov, Vest, Centru și Sud-Est), iar patru sub media națională (Nord-Vest, Sud-Vest, Nord-Est și Sud). În intervalul 2005-2010 dinamica ponderii populației urbane la nivel regional a evidențiat o scădere în regiunile Vest, Centru, Sud-Est, Nord-Est și Sud, conform graficului de mai jos.

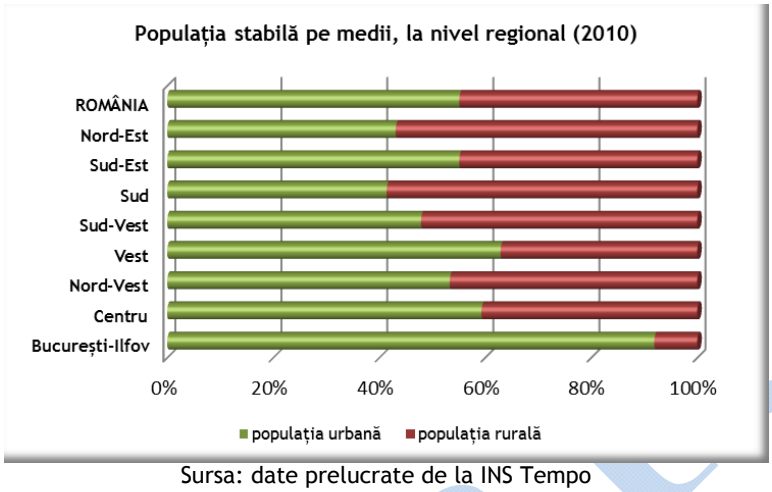

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Structura populației

Piramida vârstelor la nivel național, în ceea ce privește structura populației pe grupe de vârstă și sexe, la nivelul anului 2010, avea structura evidențiată conform graficelor de mai jos:

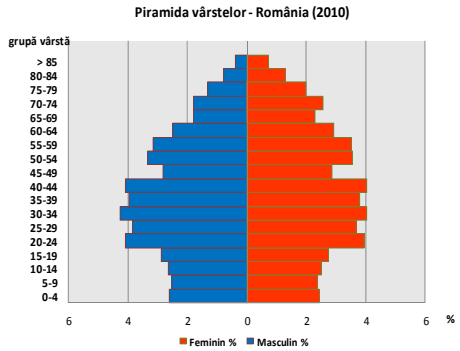

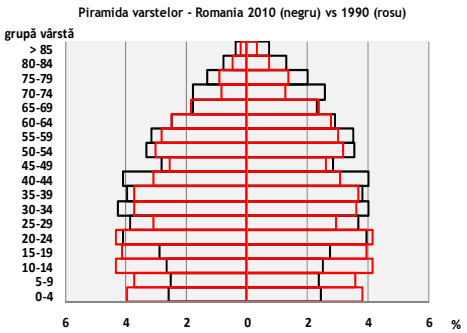

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Comparând structura piramidei vârstelor din anul 2010 cu structura acesteia la nivelul anului 1990[1], dar analizând și evoluțiile manifestate constant pe parcursul întregului interval dintre cei doi ani de referință, se constată următoarele tendințe de evoluție:

- creșterea accentuată a populației cuprinsă între grupele de vărstă 70 - +85
- creșterea moderată a populației cuprinsă între grupele de vărstă 25 - 69
- scăderea accentuată a populației cuprinsă între grupele de vărstă 0 - 24

[1] Pentru relevanța analizei evoluției piramidei vârstelor s-a analizat dinamica acesteia în perioada 1990-2010.

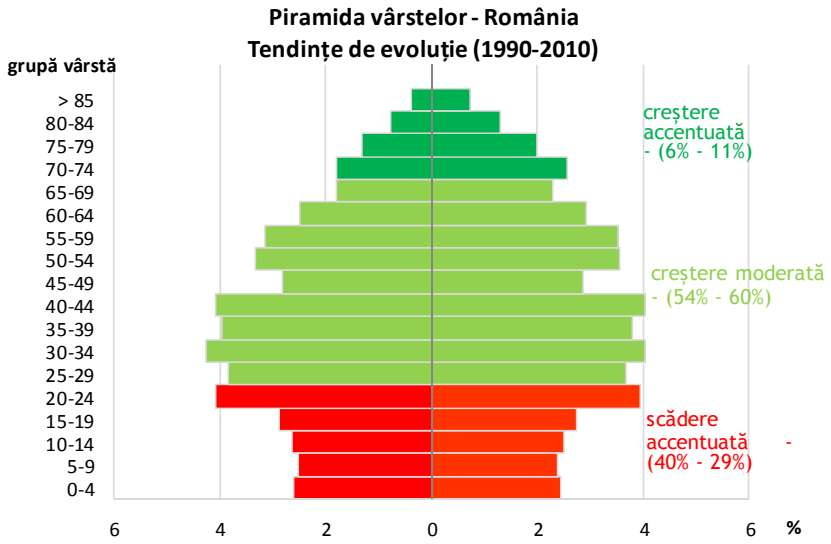

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Toate aceste trei tendințe identificate pot fi sintetizate într-o ***tendință generală de îmbătrânire a populației României***, manifestate constant în ultimii 20 de ani.

Raportat la situația de mai sus, înregistrată la nivel național, *analiza piramidei vârstelor la nivel regional* relevă o oarecare particularizare regională. Din punct de vedere al structurii piramidei în anul 2010, pentru șase dintre regiuni (Sud-Est, Sud, Sud-Vest, Vest, Nord-Vest și Centru) diferențele față de structura națională sunt nesemnificative, totuși pentru celelalte două (Nord-Est și București-Ilfov) se observă unele specificități.

Astfel, dacă pentru regiunea Nord-Est se constată o pondere mai mare, în totalul populației, a grupelor de vârstă cuprinse între 0-24 ani (32% versus 29% la nivel național) și o pondere mai mică compensatorie a grupelor 25-69 ani (57% față de 60%), în cazul regiunii București-Ilfov se înregistrează o situație inversă, cu o pondere mai mică a grupelor 0-24 ani (25% față de 29%), compensată de o pondere mai mare a grupelor 25-69 ani (65% față de 60%).

De asemenea, analiza evoluției structurii piramidei vârstelor la nivelul fiecărei regiuni în perioada 1990-2010, a relevat, dincolo de încadrarea în tendințele generale de evoluție identificate la nivel național, următoarele particularități regionale:

Regiuni	Particularități regionale ale dinamicii structurii piramidei vârstelor 1990-2010
Sud-Est **Nord-Vest** **Centru**	-structuri ale piramidei vârstelor identice cu structura națională; -dinamica grupelor de vârstă în perioada 1990-2010, identice cu evoluția înregistrată la nivel național.
Sud Muntenia **Sud-Vest Oltenia**	-tendință de îmbătrânire mai acentuată; -scădere mai accentuată a ponderii populației tinere;

	-creștere mai accentuată a populației în vârstă; -procent de mai mult de 1% sub, respectiv peste ponderea națională în total populație.
Nord-Est	-regiunea cu cea mai mare pondere a populației tinere în tot intervalul 1990-2010; -cea mai mare scădere a ponderii populației tinere în perioada analizată; -scădere reflectată în totalitate în creșterea ponderii populației adulte.
Vest București-Ilfov	-regiunile cu cea mai mică pondere a populației tinere în toată perioada 1990-2010; -cele mai mici scăderi ale ponderii populației tinere în perioada analizată; - regiunile cu cele mai mici creșteri ale ponderii grupelor de vârstă adultă și în vârstă în total populație.

În concluzie, dinamica structurii piramidei vârstelor la nivel regional în perioada 1990-2010, evidențiază o tendință de uniformizare a structurii piramidelor vârstelor regionale către structura înregistrată de către regiunile Sud-Est, Nord-Vest și Centru.

Mișcarea naturală a populației

Rata natalității

În anul 2010 rata natalității[2] înregistrată *la nivel național* a fost de 9,9‰, valoare care reprezintă cea mai mică valoare a acestui indicator în perioada 2005-2010.

Față de dinamica la nivel național, dinamica *la nivel regional* în perioada 2005-2010 a fost mult mai heterogenă, situație ilustrată în graficul de mai jos.

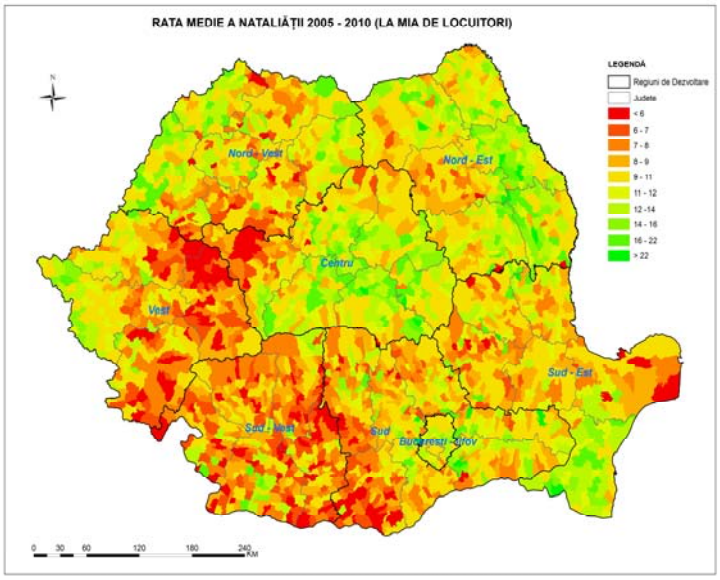

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

[2] Rata natalității - reprezintă născuții vii dintr-un an calendaristic, care revin la 1000 locuitori (cu domiciliul permanent) la 1 iulie din anul respectiv (sursa informațiilor – INS).

Regiunile Sud-Vest, Vest, Sud și Sud-Est au înregistrat o dinamică similară caracterizată de o rată a natalității de regulă ***sub valoarea mediei naționale***, cauzată în special de valorile reduse înregistrate în Oltenia (Sud-Vest), județele Hunedoara și Caraș-Severin (Vest), estul Munteniei (Sud), Delta Dunării sau județul Buzău (Sud-Est) etc. Diferențe de nuanță apar chiar și între acestea, în sensul că dacă regiunele Sud și Sud-Vest au înregistrat o scădere mai accentuată după anul 2005, coborând tot mai mult sub media națională, regiunile Sud-Est și Vest s-au menținut constant ușor sub media națională (regiunea Vest s-a menținut la un nivel mai scăzut cu 0,7-0,8‰ sub media națională).

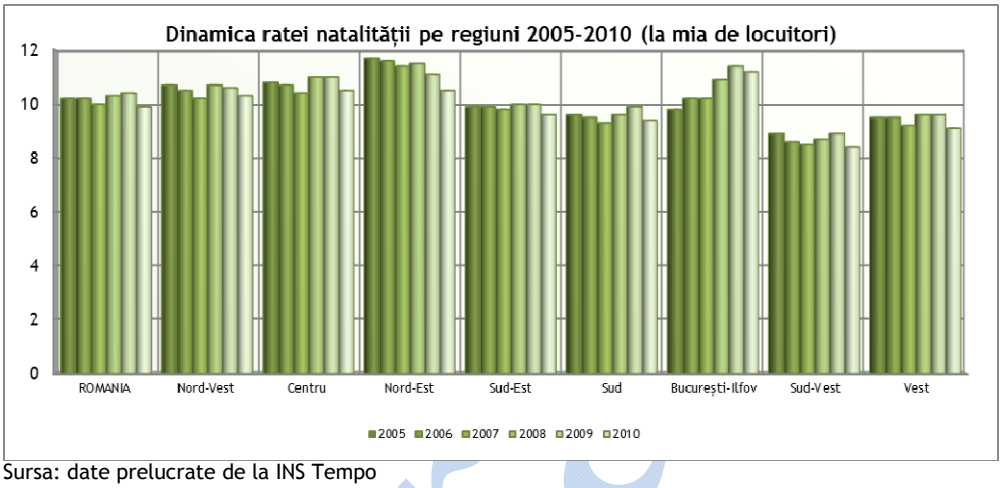

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Regiunile Nord-Vest și Centru sunt caracterizate de o rată a natalității situată ***constant peste media națională***. Regiunea Nord-Vest înregistrează o evoluție liniară, iar regiunea Centru o creștere constantă a diferenței pozitive față de media națională.

Teritorial, dacă în regiunea Nord-Vest valorile mai ridicate înregistrate în vestul (zona Oradea-Satu Mare) și estul regiunii (estul județelor Maramureș și Bistrița-Năsăud) reușesc să compenseze tot mai greu valorile mai reduse din zona centrală (județele Cluj și Maramureș), în cazul regiunii Centru valorile reduse din județul Alba sunt tot mai mult compensate de valorile ridicate înregistrate în special în județele Sibiu, Brașov și Covasna.

Evoluții ceva mai dinamice au înregistrat celelalte două regiuni, Nord-Est și București-Ilfov, chiar dacă în direcții diferite. Astfel, dacă în cazul regiunii Nord-Est rata a scăzut constant de la 1,5‰ peste media națională în 2005, la doar 0,6‰ peste media națională în 2010, în cazul regiunii București-Ilfov, rata a crescut constant de la 0,4‰ sub media națională în 2005, la 1,3‰ peste media națională în 2010. Aceste evoluții opuse sunt cauzate de valorile tot mai scăzute din județele din estul regiunii, în cazul regiunii Nord-Est și se datorează valorilor tot mai ridicate înregistrate în județul Ilfov, în cazul Regiunii București-Ilfov.

Evoluțiile regionale ale ratei natalității prezentate mai sus evidențiază scăderea mai accentuată a populației înregistrată în regiunile Sud, Sud-Vest și Vest, precum și scăderea moderată înregistrată în regiunea Nord-Est sau creșterea din București-Ilfov.

Rata mortalității

La nivel național, în anul 2010 s-a înregistrat o rată a mortalității[3] de 12,1‰, fiind valoarea maximă înregistrată a intervalului 2005 - 2010.

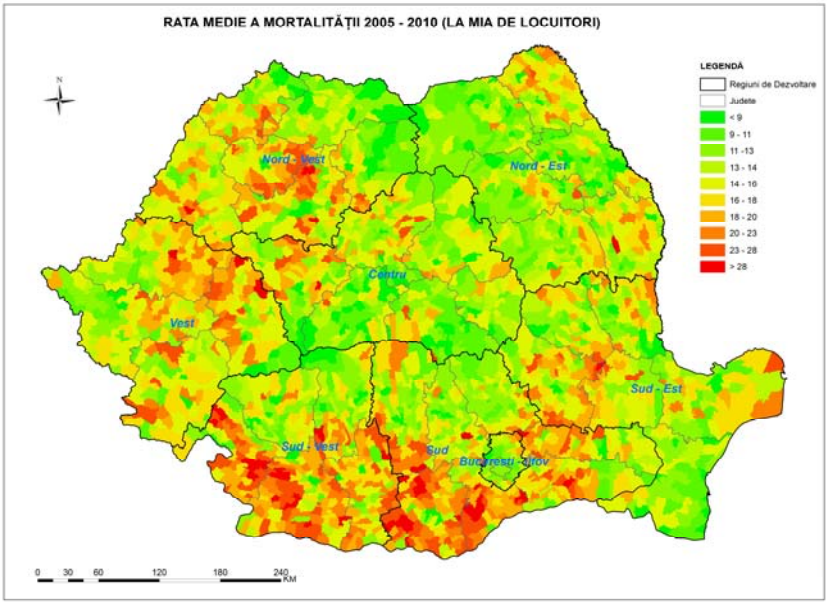

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

La nivel regional, regiunile Sud, Sud-Vest și Vest înregistrează rate ale mortalității ***peste media națională*** (frevcent cu peste 1,0‰ peste medie), cauzate în special de valorile ridicate înregistrate în județele Teleorman, Giurgiu, vestul județelor Călărași și Ialomița (Sud), Mehedinți, Dolj, Olt (Sud-Vest), zona montană a regiunii Vest.

Totodată, regiunile Nord-Est, Sud-Est și Centru sunt caracterizate de ușoare tendințe de creștere dar cu rate ***sub media națională*** (frecvent cu 1,0‰ sub medie), datorită valorilor relativ scăzute din județele din vestul Moldovei (Nord-Est), județul Constanța, culoarul Dunării (Sud-Est), sudul și estul regiunii Centru.

În același timp, regiunea București-Ilfov înregistrează rate sub medie - dar cu tendințe de scădere (cea mai mică rată în 2010), iar regiunea Nord-Vest înregistrează o scădere constantă a valorilor, trecând sub media națională din 2007.

[3] Rata mortalității - reprezintă numărul decedaților dintr-un an calendaristic ce revin la 1000 locuitori. Se calculează la populația legală (cu domiciliul permanent) la 1 iulie anul respectiv (sursa informațiilor – INS).

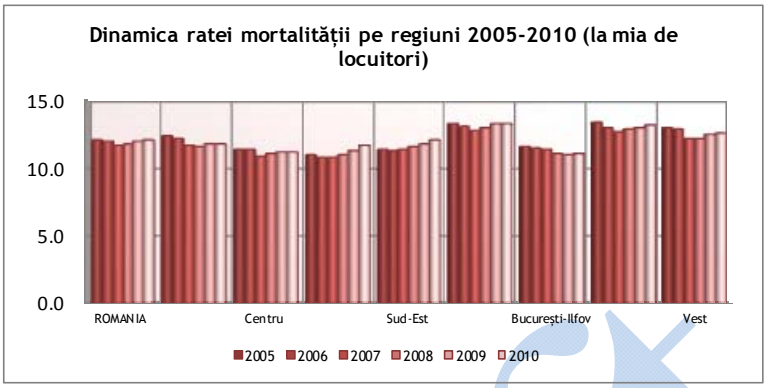

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Analiza dinamicii ratei mortalității de mai sus, relevă pe de o parte contribuția acestui indicator la scăderea mai accentuată a populației regiunilor Sud, Sud-Vest și Vest, iar pe de altă parte contribuția la scăderea mai moderată a populației în regiunea Nord-Est și la creșterea înregistrată în București-Ilfov.

Sporul natural

Dinamica sporului natural[4] la nivel național a înregistrat o creștere constantă în intervalul 2005-2008, urmată de o scădere accentuată în anii 2009-2010, atingând valoarea de -2,2‰ în anul 2010.

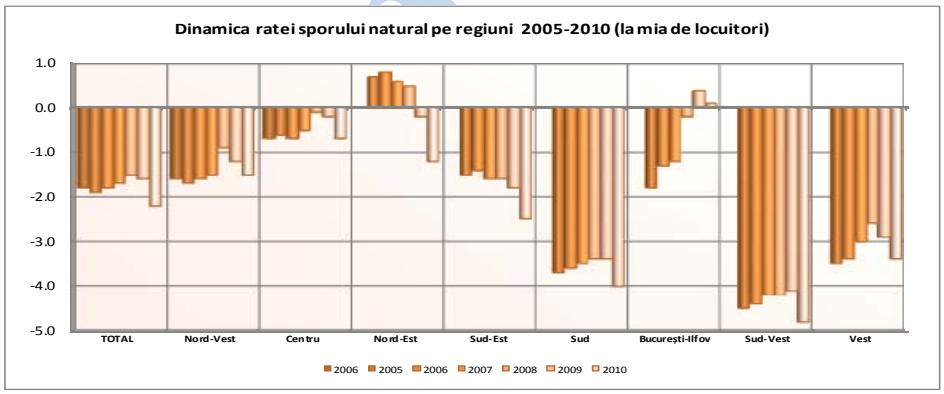

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Dinamica înregistrată la nivel regional evidențiază clar contribuția mișcării naturale a populației la scăderea mai accentuată a populației regiunilor Sud-Vest și Sud, la scăderea moderată înregistrate în regiunile Nord-Est, Vest, Nord-Vest și Centru, precum și la creșterea înregistrată în regiunea București-Ilfov.

[4] Rata sporului natural al populației - indicator care măsoară diferența algebrică între rata natalității și rata mortalității generale a populației (sursa informațiilor – INS).

De asemenea, trebuie remarcate evoluțiile opuse ale mișcării naturale a populației înregistrate de regiunile Nord-Est, respectiv București-Ilfov.

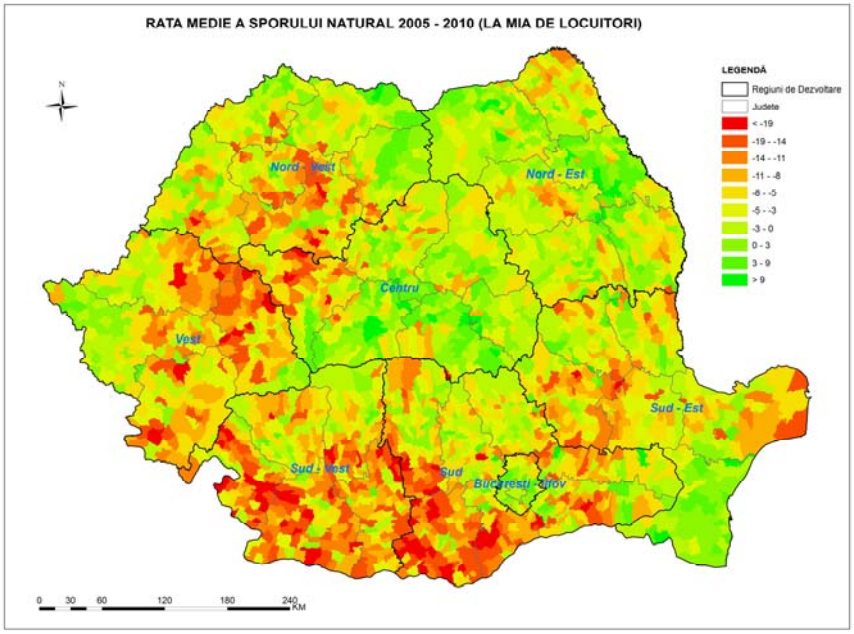

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Astfel, dacă în Nord-Est s-a înregistrat o scădere accentuată a ratei sporului natural de la 0,7‰ (2005) la -1,2‰ (2010), cu tendință de scădere continuă, în București-Ilfov s-a înregistrat o creștere acentuată a ratei sporului natural de la -1,8‰ (2005) la 0,1‰ (2010), fiind singura regiune cu o rată a sporului natural pozitivă în anul 2010.

Teritorial, se remarcă valorile mai ridicate ale ratei sporului natural înregistrate în Carpații Orientali (Nord-Est, Nord-Vest și Centru), județele Iași (Nord-Est), Constanța (Sud-Est), Campia de Vest (Vest și Nord-Vest), județele Sibiu, Brașov, Covasna (Centru) și regiunea București-Ilfov, dar și valorile mai scăzute înregistrate în Oltenia (Sud-Vest), Muntenia (Sud), Carpații Occidentali (Vest, Nord-Vest, Centru).

Durata medie a vieții

Analizând datele dintr-un raport publicat de Comisia Europeană, România este statul membru cu cea mai scurtă speranță de viață pentru femei, în condițiile în care față de anul 1989, speranța de viața la români a crescut cu 1,6 ani la bărbați și 3 ani la femei. Cea mai mare speranță de viață a femeilor este înregistrată în Spania (84 de ani), comparativ cu România unde este de 75 de ani. Dacă ne referim la bărbați, cea mai mare speranță de viață este înregistrată în Suedia (78,4 de ani), în timp ce pentru România, valoarea acestui indicator demonstrează că țara noastră are o speranță de viață a bărbaților printre cele mai scurte (68,2 de ani), fiind urmați de bărbații letoni și lituanieni.

Din punct de vedere al celor 332 regiuni monitorizate de către Eurostat, pe primele locuri se află două regiuni din Spania (Navarra și Madrid) cu o speranță de viață de 84 ani, respectiv 83,8 ani, la polul opus afându-se o regiune din Bulgaria (Yugoiztochen) cu speranță de viață de numai

72,7 ani. În ceea ce privește clasarea regiunilor României Regiunea București- Ilfov ocupă poziția cea mai bună în acest clasament - poziția 291, urmată de regiunea Centru (poziția 309). Celelalte șase regiuni din România se poziționează printre ultimele 20 de regiuni clasate.

Analiza duratei medii a vieții[5] la nivel național, evidențiază o creștere constantă în perioada 2005-2010, atingând valoarea de 73,5 ani, în anul 2010.

La nivel regional, regiunea București-Ilfov este singura regiune cu o durată medie a vieții de peste 75,3 ani în anul 2010, urmată de regiunea Centru cu 73,9 ani, celelalte șase regiuni înregistrat durate medii sub media națională, cuprinse 73,0 ani și 73,3 ani.

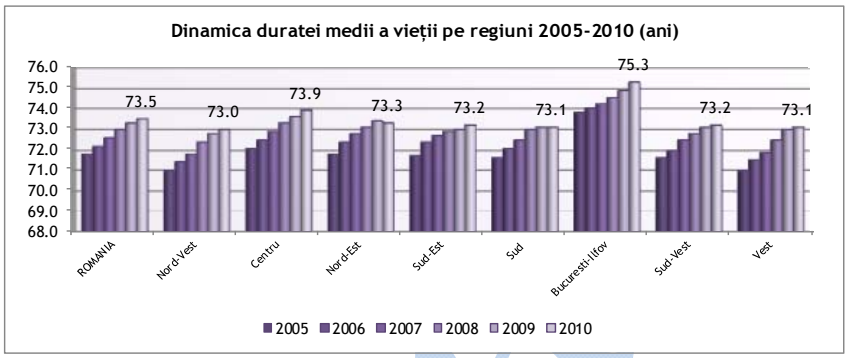

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Mișcarea migratorie a populației

Schimbările de domiciliu

În perioada 2005-2011 s-au înregistrat peste 2,48 milioane schimbări de domiciliu la nivel național.

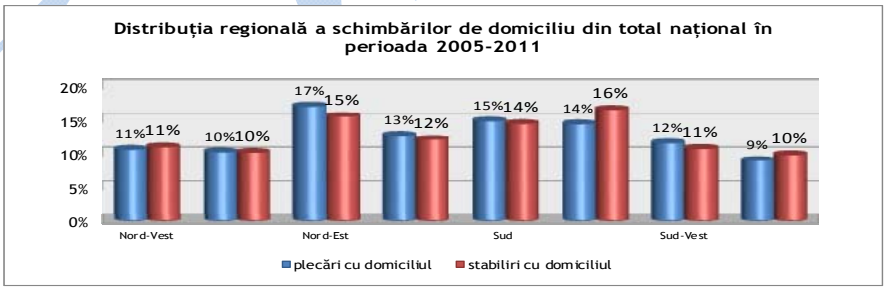

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

În perioada 2005-2011 volumul schimbărilor de domiciliu a cunoscut o oarecare stabilizare fiind caracterizat doar de o ușoară creștere de la 1,3% la 2,1%. În ceea ce privește nivelul regional, situația prezintă unele particularități pe cele două componente: plecări, respectiv stabiliri cu domiciliul. Astfel, în valori absolute, din cele peste 2,48 milioane de plecări cu domiciliul

[5] Durata medie a vieții reprezintă numărul mediu de ani pe care îi are de trait un nou născut, dacă ar trăi tot restul vieții în condițiile mortalității pe vârste din perioada de referință. (sursa informațiilor – INS)

înregistrate în perioada 2005-2011, peste 1/3 au avut loc din regiunile Nord-Est și Sud, în timp ce din regiunea Vest au plecat doar 9%. În valori relative, prin raportarea numărului de plecări la populația regiunii, se constată valori mai ridicate pentru regiunile București-Ilfov și Sud-Vest, dar și valori mai scăzute pentru Nord-Vest și Centru.

În ceea ce privește stabilirile de domiciliu, în termeni absoluți, aproape 1/3 au avut loc în București-Ilfov și Nord-Est, iar cele mai scăzute în regiunile Vest și Centru, în timp ce în termeni relativi, cele mai ridicate valori sunt înregistrate în București-Ilfov și Vest, iar cele mai scăzute în Centru și Nord-Vest.

Se constată astfel ***mobilitatea ridicată a populației din regiunile București-Ilfov, Vest și Sud-Vest, precum și o mobilitate redusă pentru Nord-Vest și Centru***.

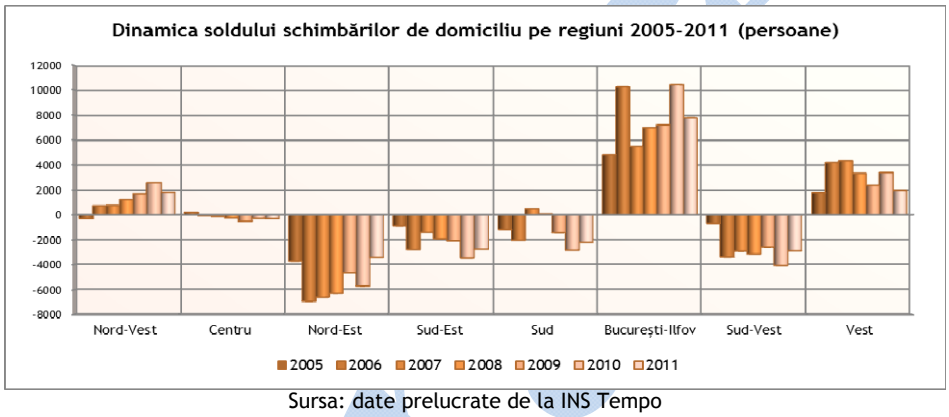

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

De asemenea, analiza soldului schimbărilor de domiciliu, în perioada 2005-2011, evidențiază ***menținerea atractivității ridicate a regiunilor București-Ilfov și Vest, precum și a atractivității scăzute a regiunilor Nord-Est și Sud-Vest***.

Totodată, se constată formarea unor tendințe regionale, manifestate în intervalul analizat, ***de scădere a atractivității regiunilor Sud-Vest, Sud-Est și Sud***, precum ***tendința de creștere a atractivității regiunilor Nord-Vest, Nord-Est și București-Ilfov . Regiunea Centru își menține caracterul neutru*** din acest punct de vedere.

În concluzie, se evidențiază contribuția importantă a soldului schimbărilor de domiciliu din perioada 2005-2010 la scăderea accentuată a populației stabile din regiunile Sud-Vest, Sud-Est și Sud, precum și la moderarea scăderii populației din Nord-Vest, Centru și Vest.

O situație aparte caracterizează regiunile Nord-Est și București-Ilfov. Astfel, dacă în cazul regiunii Nord-Est soldul negativ al schimbărilor de domiciliu a fost compensat doar în parte de către sporul natural pozitiv înregistrat în perioada 2005-2010, în cazul regiunii București-Ilfov soldul pozitiv al schimbărilor de domiciliu a contribuit în mare măsură la creșterea populației stabile din regiune.

Emigranți

În perioada 1990-2009 au emigrat[6], oficial, din România un număr de peste 414 mii persoane, în special în primii ani de după 1990, iar dintre aceștia, peste 1/3 au fost de alte naționalități decât cea română.

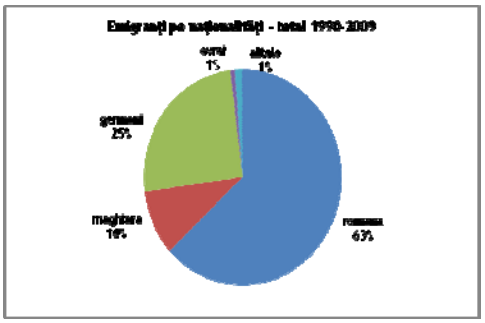

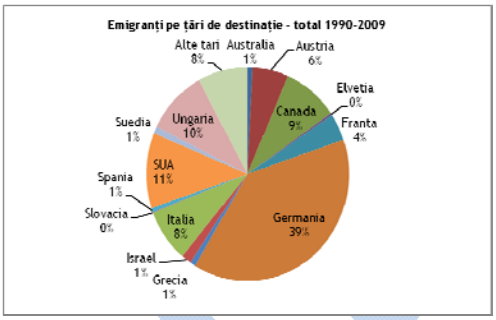

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Analiza evidențiază că, în perioada 1990-1995, au emigrat peste 92% dintre etnicii germani, 77% dintre cei maghiari și 66% dintre cei evrei, din totalul persoanelor care au emigrat în toată perioada 1990-2009. Aceștia au emigrat către țările de etnie, în perioada 1990-1995, peste 70% dintre cei care au emigrat din România având ca destinație Germania, Ungaria, Austria sau Israel.

Analizând dinamica în timp a volumului emigrației la nivel național, se constată o stabilizare a acestuia după anul 1999, înregistrând valori între 8 și14 mii de emigranți anual, după ce în perioada anterioară, 1990-1999, a înregistrat o scădere constantă de la cca. 100 mii la doar 20 mii de emigranți. De altfel, pe lângă această diferență de volum, analiza comparativă a celor două decade de referință (1990-1999, respectiv 2000-2009) evidențiază unele tendințe de schimbare a destinațiilor principale spre care se îndreaptă emigranții. Astfel, se constată ***o diminuare a interesului emigranților pentru destinații cum ar fi Germania, Austria, Ungaria și Israel, compensată de o creștere a interesului pentru destinațiile Italia, Canada, SUA și Spania (analiză conform graficului de mai jos)***.

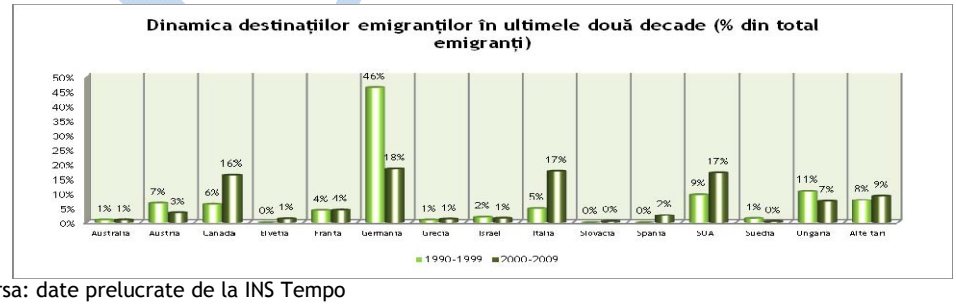

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

În ceea ce privește ultimul interval al perioadei analizate, respectiv 2005-2009, numărul oficial al emigranților la nivel național a fost de aproximativ 53.000.

[6] Emigranți - persoane care într-un interval de timp au plecat definitiv din România în altă țară (element al mișcării migratorii externe). Sursa informațiilor - INS.

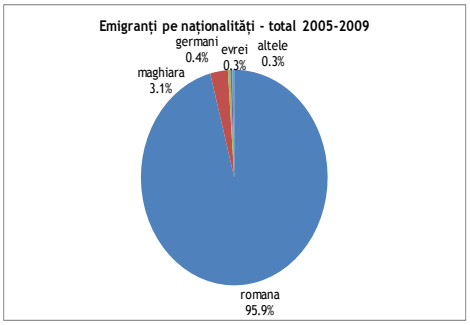

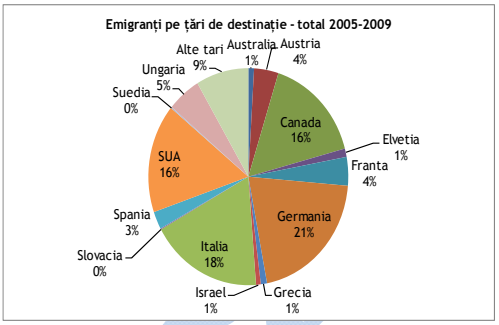

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

La nivel regional, în funcție de dinamica emigrației în perioada 2005-2009, se remarcă două tendințe în cadrul celor 8 regiuni..

Astfel, regiunile Nord-Vest, Centru, Vest și București-Ilfov se caracterizează printr-un volum de emigranți mai ridicat față de media națională. Regiunea București-Ilfov înregistrează cel mai mare volum raportat la populația stabilă.

Celelalte patru regiuni (Nord-Est, Sud-Est, Sud și Sud-Vest) înregistrează, rapotat la numărul de emigranţi, o valoare sub media naţională.Cele mai reduse volume au fost înregistrate în Sud și Sud-Vest. (dinamica numărului de emigranţi este evidenţiată pe regiuni de dezvoltare în graficul de mai jos)

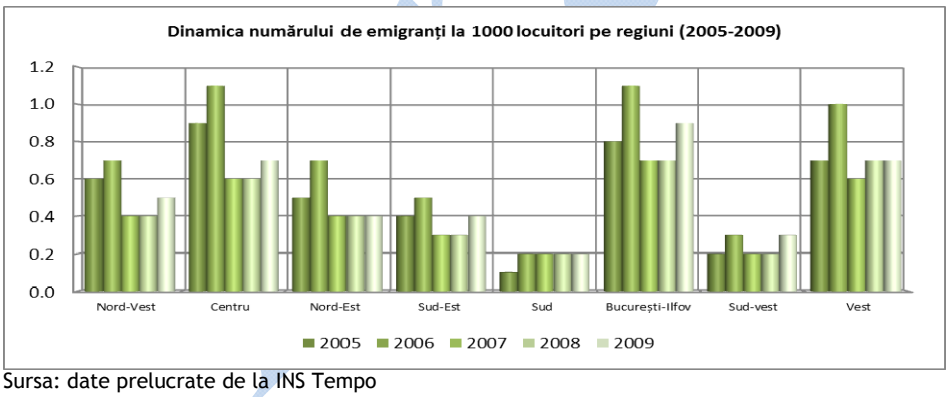

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Imigranți

În perioada 1990-2009 au imigrat oficial în România peste 114 mii persoane, dintre care jumătate în perioada 1997-2002, când s-a înregistrat un flux important de imigranți de etnie română din Republica Moldova și Ucraina; persoanele venite din aceste state reprezentând 80% din totalul imigranților intrați în România în aceea perioadă.

Totodată, întregul flux de imigranți din perioada 1990-2009 a fost caracterizat de venirea sau întoarcerea în țară a persoanelor de naționalitate română din străinătate, aceștia reprezentând 87% din totalul imigranților.

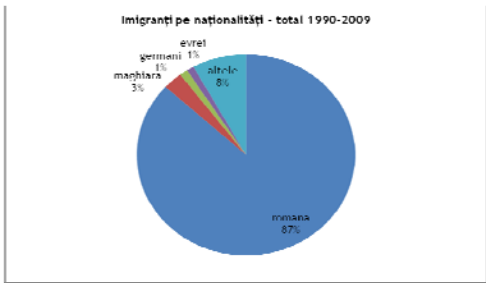

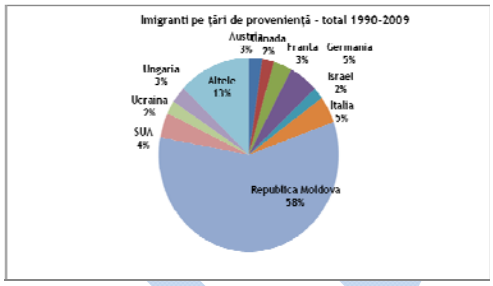

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

În privința tendințelor identificate, analizând dinamica imigranților după țara de proveniență. în perioada 1990-2009, pe lângă afluxul mare de imigranți din Moldova și Ucraina înregistrat în perioada 1997-2002, se mai remarcă stagnarea ponderii imigranților din Canada, SUA, Ungaria și Israel şi scăderea ponderii celor din Germania, Franța și Austria după anul 1998.

În intervalul 2005-2009, au imigrat oficial un număr de aproape 40.000 de persoane.

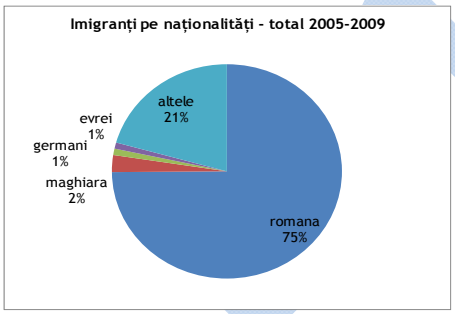

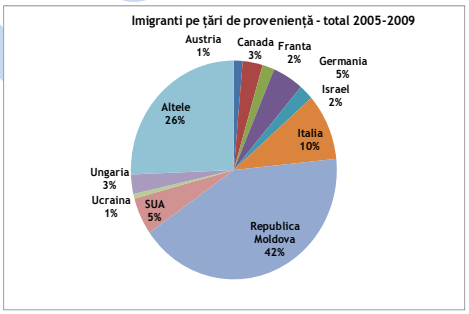

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

După anul 2006 , comparativ cu volumul acestora înregistrat înainte de anul 2005, se remarcă o tendință mai recentă, caracterizată prin ***creșterea fluxurilor de imigranți din Republica Populară Chineză, Turcia, Siria, Liban, Irak și Iran***, comparativ cu volumul acestora înregistrat înainte de anul 2005. Acest trend se datorează inițierii unor afaceri de către reprezentanții acestor naționalități.

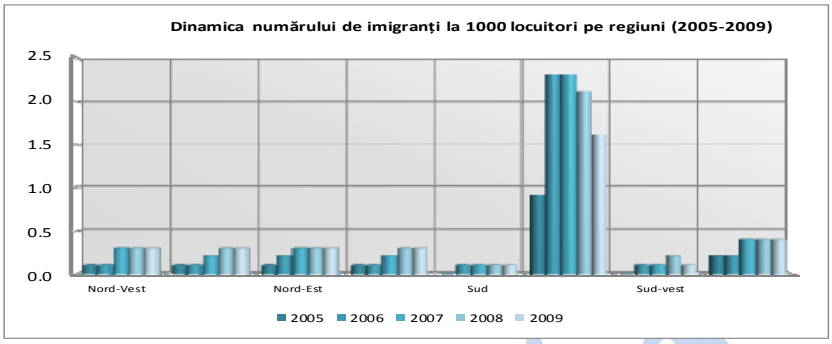

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

La nivel regional, se remarcă Regiunea București-Ilfov, cu cele mai mari fluxuri de imigranți, cu o varietate de țări de destinație și fluxuri medii pentru celelalte regiuni, cu un nivel ceva mai ridicat în regiunea Vest și mai scăzut în Sud și Sud-Vest.

Sporul migrator

Sintetizând dinamica indicatorilor plecări cu domiciliu, stabiliri cu domiciliul, emigranți și imigranți, aferenți perioadei 2005-2009, se obține sporul migrator pentru această perioadă, analizat din perspectiva raportării valorilor indicatorilor de mai sus la valoarea totală a populației stabile, respectiv rata sporului migrator.

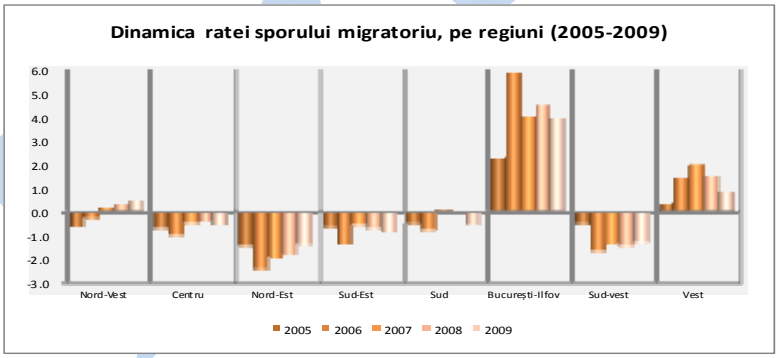

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Astfel, ***analiza dinamicii sporului migrator la nivel regional în intervalul 2005-2009, evidențiază contribuția acestui fenomen la creșterea populației stabile din regiunea București-Ilfov, compensarea doar parțială a sporului natural negativ de către sporul migrator pozitiv în cazul regiunii Vest, dinamica neutră în regiunea Centru, precum și contribuția sporului migrator la scăderea populației stabile din celelalte regiuni.***

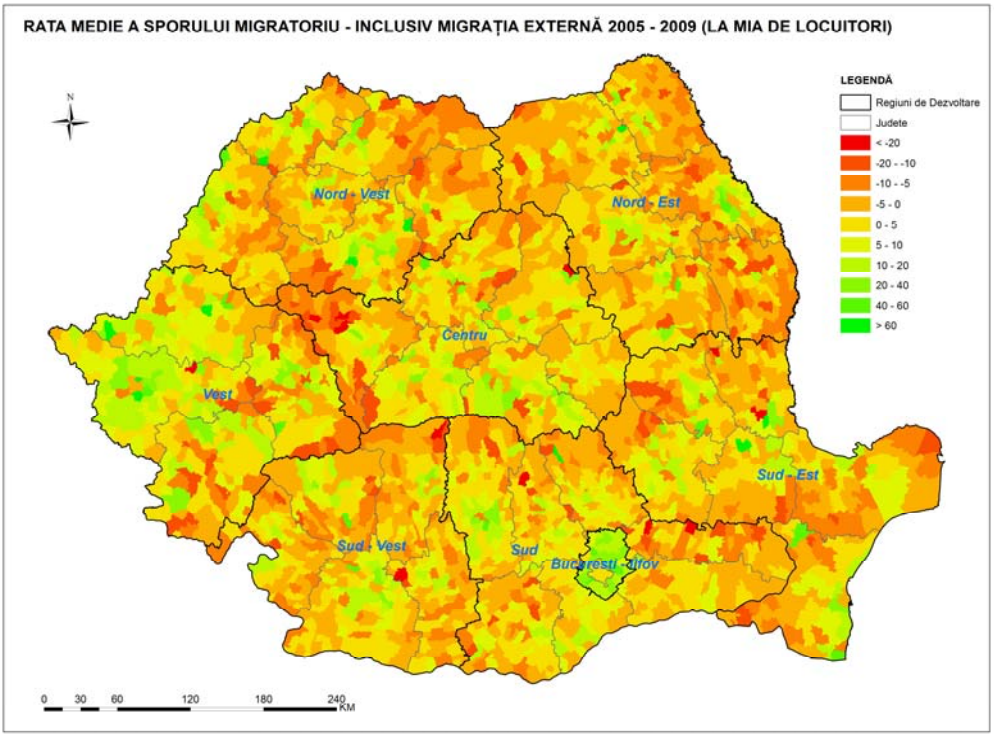

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Teritorial, se remarcă cele mai ridicate valori pozitive ale sporului migrator în special în zonele din jurul orașelor mari și în județul Ilfov, în timp ce valorile mai scăzute se înregistrează în general în zona montană, Podișul Moldovei, estul Dobrogei, Delta Dunării și Câmpia Bărăgan.

1.2. Forța de muncă

Populația activă

Rata de activitate[7] la nivel național a înregistrat în perioada 1990-2010 o scădere constantă de la 87% în anul 1992 la doar 64% în anul 2010, pe fondul realizării procesului de restructurare a activității industriale naționale.

[7] Rata de activitate a resurselor de muncă reprezintă raportul, exprimat procentual, dintre populația activă civilă și resursele de muncă. Resursele de muncă la 1 ianuarie reprezintă acea categorie de populație care dispune de ansamblul capacităților fizice și intelectuale care îi permit să desfășoare o muncă utilă în una din activitățile economiei naționale.
Resursele de muncă includ: populația în vârstă de muncă, aptă de a lucra, precum și persoanele sub și peste vârsta de muncă aflate în activitate (Sursa informațiilor – INS).

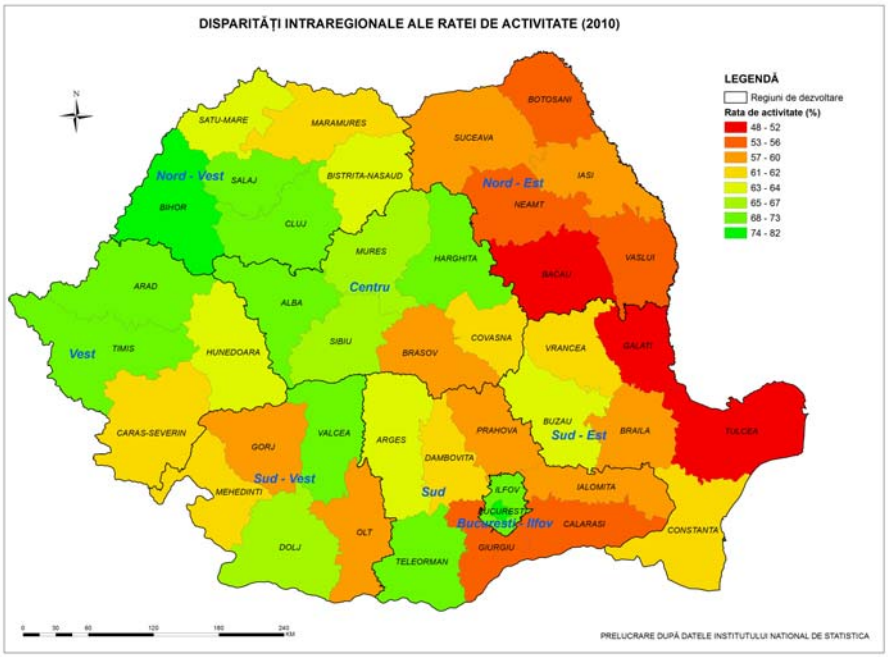

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

În schimb, perioada 2005-2010 a fost caracterizată de creșterea ratei de activitate până la un maxim de 66,6% în 2008, după care a revenit pe trendul descendent înregistrat până în anul 2004, ca urmare a efectelor crizei economice.

La nivel regional, pe fondul scăderii generale a ratei de activitate, se constată, în perioada 2005-2010, o tendință de separare a regiunilor din estul și sudul țării față de cele din vest și centru, primele fiind caracterizate de o scădere mai moderată a ratei de activitate, iar cele din urmă de o scădere mai accentuată, tinzându-se astfel spre formarea a două categorii separate de pragul de 65% rată de activitate, în 2010.

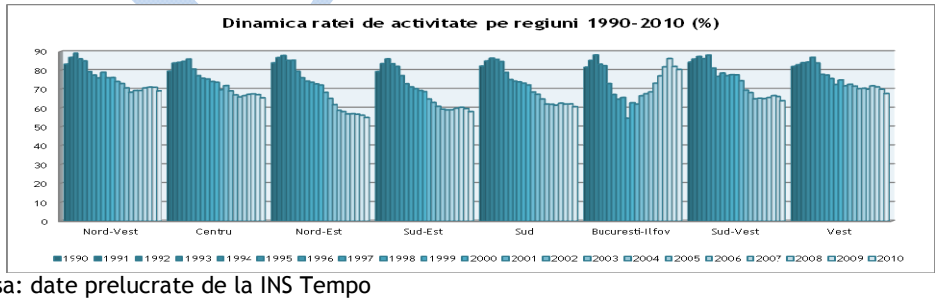

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Față de trendul descrescător al ratei de activitate, un caz particular îl reprezintă București-Ilfov care din anul 2001, când înregistra o rată de 62%, cunoaște o creștere rapidă ajungând în ultimii ani la peste 80%, fiind regiunea capitală care controlează activitatea economică.

Populația ocupată

Rata de ocupare[8] a populației la nivel național a înregistrat în decada 2000-2010 o stabilizare în jurul valorii de 40% din populația stabilă, după o scădere de la 50% în 1990.

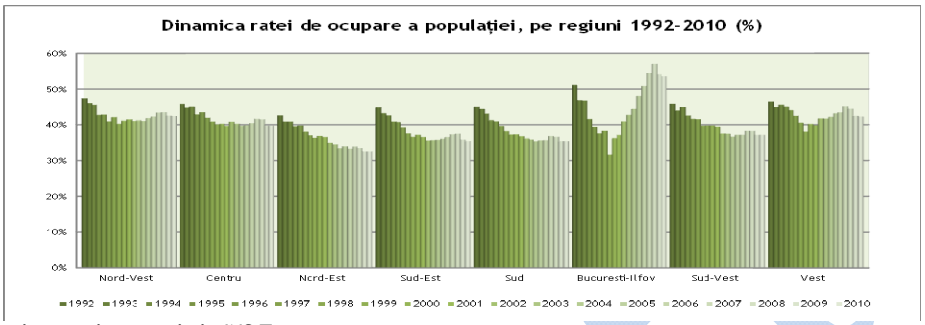

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

La nivel regional, se constată aceeași tendință de grupare a regiunilor din vest și centru față de cele din est și sud, deasupra respectiv sub pragul mediei naționale de 39%, înregistrată în anul 2010, la care se adaugă evoluția particulară a regiunii București-Ilfov cu o creștere accentuată de la 32% în 1999 la peste 50% în 2010.

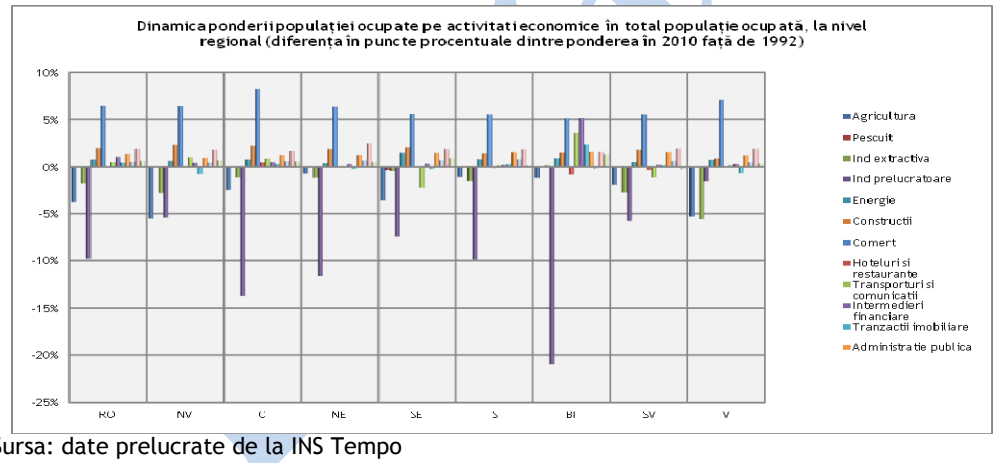

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Dinamica populației ocupate în intervalul 1992-2010, la nivel național, pe activități ale economiei naționale, relevă ***o scădere a ponderii populației ocupate în industria prelucrătoare (10 puncte procentuale), agricultură (4) și industria extractivă (2), compensată de o creștere a celei ocupate în comerț (6 puncte procentuale), construcții, sănătate și asistență socială (câte 2 puncte procentuale fiecare), în timp ce celelate activități au înregistrat creșteri cuprinse între 0 și 2%.***

La nivel regional, dinamica ponderii populației ocupate pe activități, în perioada analizată, evidențiază o serie de specificități regionale, comparativ cu situația înregistrată la nivel

[8] Rata de ocupare a populației reprezinta raportul, exprimat procentual, dintre populatia activa civila si populația stabilă (Sursa informațiilor – INS).

național. În acest sens, se remarcă scăderile mai accentuate ale ponderii industriei prelucrătoare în București-Ilfov, Centru și Nord-Est, ale agriculturii și industriei extractive în regiunile Vest și Nord-Vest, în paralel cu creșteri importante ale ponderii comerțului în Vest și Centru și ale transporturilor și intermedierilor financiare în București-Ilfov.

De altfel, tendința generală atât la nivel național cât și regional, manifestată în perioada 1992-2010, în evoluția structurii populației active pe sectoare economice a fost de scădere continuă a ponderii populației ocupate în agricultură și industrie, în paralel cu creșterea constantă a celei ocupate în sectorul serviciilor.

În urma evoluțiilor din perioada 1992-2010, analiza structurii populației ocupate la nivel regional, pe activități ale economiei naționale identifică în anul 2010 aceeași grupare a regiunilor din estul și sudul țării (Nord-Est, Sud-Est, Sud și Sud-Vest) și a celor din vestul și centrul țării (Vest, Nord-Vest și Centru) în funcție de ponderea populației ocupate în principalele trei activități economice ca volum, respectiv agricultură, industria prelucrătoare și comerț (împreună concentrează circa 1/3 din populația totală ocupată la nivel național).

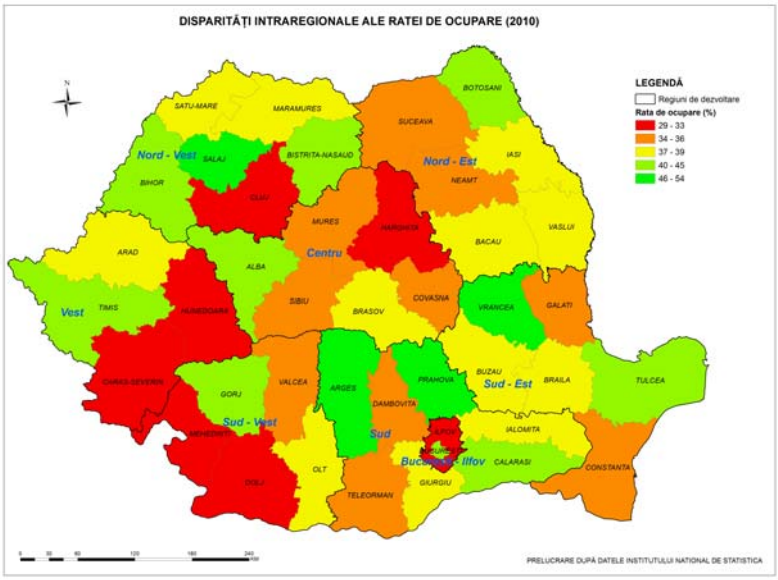

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Astfel, regiunile din est și sud sunt caracterizate de cele mai ridicate ponderi ale populației ocupate în agricultură în total populație și cele mai scăzute ponderi ale populației ocupate în industria prelucrătoare și comerț, în timp ce regiunile din vest și centru înregistrează cele mai scăzute ponderi ale populației ocupate în agricultură și cele mai ridicate ponderi ale populației ocupate în industria prelucrătoare și comerț.

Altă concluzie evidentă este particularitatea regiunii București-Ilfov, a cărei structură a populației ocupate pe activități ale economiei naționale relevă ponderi mult peste media națională înregistrate în activitățile construcții, comerț, hoteluri și restaurante, transporturi și depozitare, intermedieri financiare, tranzacții imobiliare și adminstrație publică, în paralel cu ponderea foarte redusă în agricultură.

Rata șomajului

Rata șomajului înregistrată[9], la nivel național, a cunoscut, după un maxim absolut de 11,8% în anul 1999, o scădere constantă până la 4% în 2007, pe fondul unei perioade de creștere economică, pentru ca în ultimii ani să crească la 7,8% în 2009 și 7% în 2010, ca efect al crizei economice mondiale, manifestate în această perioadă.

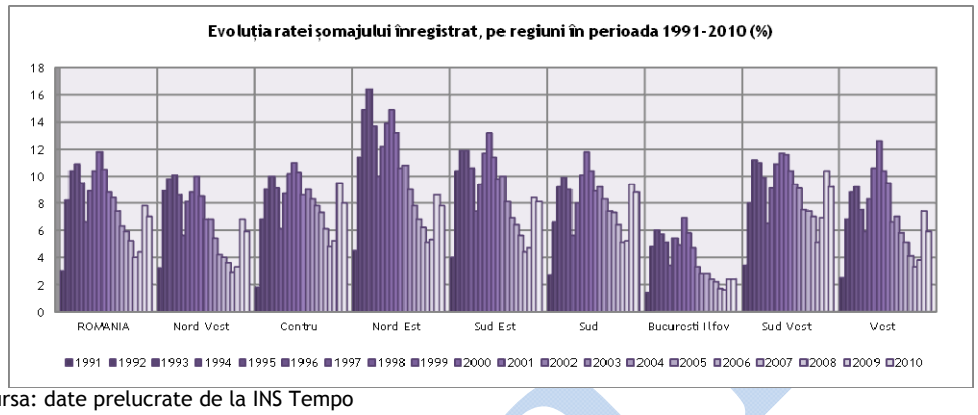

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

La nivel regional, se remarcă poziționarea regiunilor București-Ilfov, Vest și Nord-Vest constant, pe parcursul perioadei analizate, sub rata șomajului la nivel național, iar a celorlalte regiuni, peste acest nivel.

O analiză relevantă din punct de vedere al evoluției ratei șomajului la nivel regional este cea înregistrată în perioada 2007-2010, întrucât surprinde măsura în care regiunile au fost afectate de manifestarea efectelor crizei economice globale. Astfel, influența crizei economice asupra regiunilor, privite din perspectiva evoluției ratei șomajului, arată că cele mai afectate au fost regiunile Sud, Sud-Est și Nord-Vest, care au înregistrat creșteri constante comparativ cu media înregistrată la nivel național.

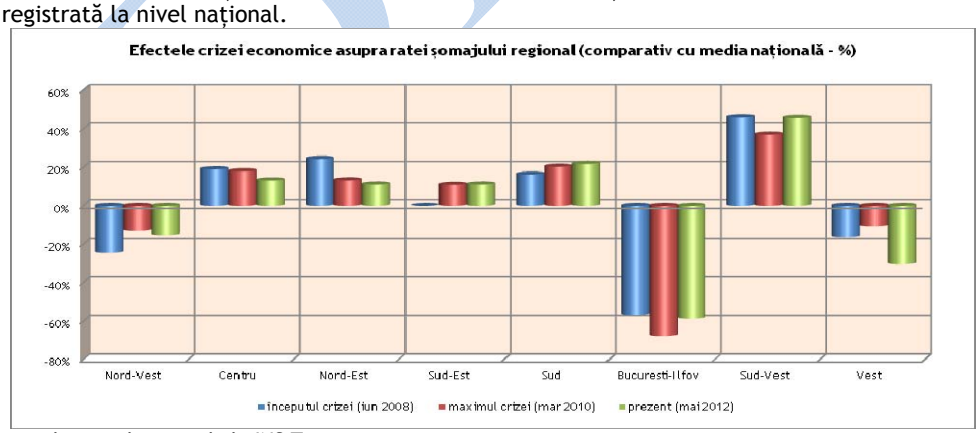

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

[9] Rata șomajului înregistrată reprezintă raportul dintre numărul șomerilor (înregistrați la agențiile pentru ocuparea forței de muncă) și populația activă civilă (șomeri + populație ocupată civilă, definită conform metodologiei balanței forței de muncă). Sursa informațiilor – INS.

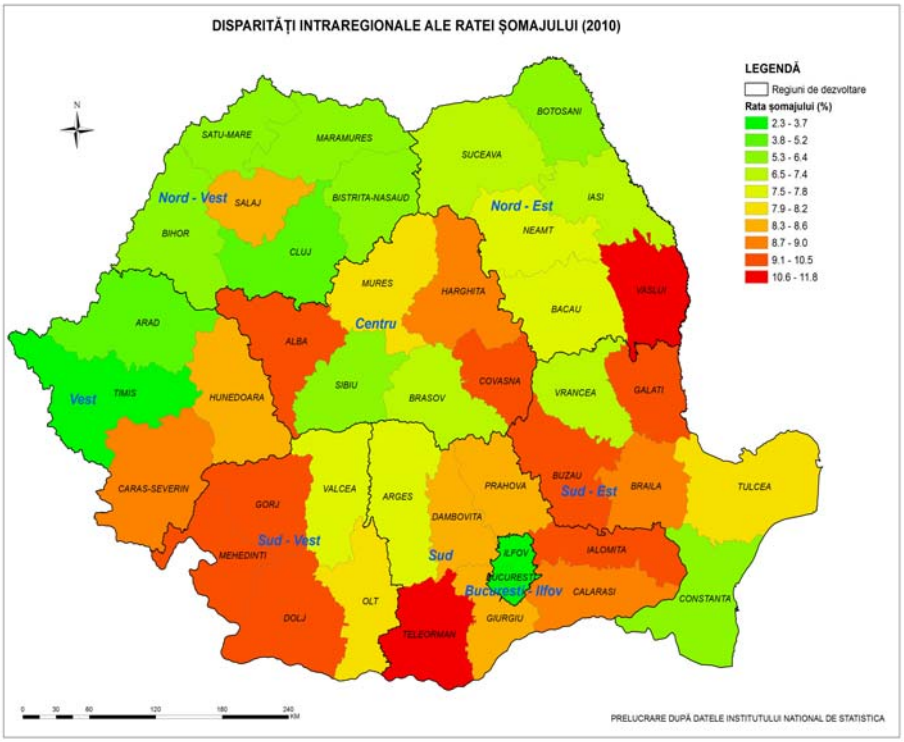

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

În același timp, cel mai puțin afectate au fost regiunile Nord-Est, Vest și Centru, pentru care rata șomajului a înregistrat evoluții ce au dus la îmbunătățirea raportului față de media națională a ratei șomajului.

Totodată, regiunile București-Ilfov și Sud-Vest, care au înregistrat cea mai scăzută, respectiv cea mai crescută rată a șomajului la nivel regional, par a nu fi fost afectate de criză, cel puțin din analiza evoluției ratei șomajului, deși în momentul de maxim al crizei (martie 2010), datele evidențiau că ambele regiuni vor utiliza acest avantaj.

Salariați

Numărul mediu de salariați la nivel național aproape s-a înjumătățit în perioada 1990-2010, scăzând continuu de la 8,2 milioane în 1990 la mai puțin de 4,4 milioane în 2010. La nivel regional, se remarcă aceeași tendință generală de scădere a numărului de salariați, singura excepție fiind consemnată în evoluția regiunii București-Ilfov care, din anul 2000, înregistrează o creștere constantă a numărului mediu de salariați.

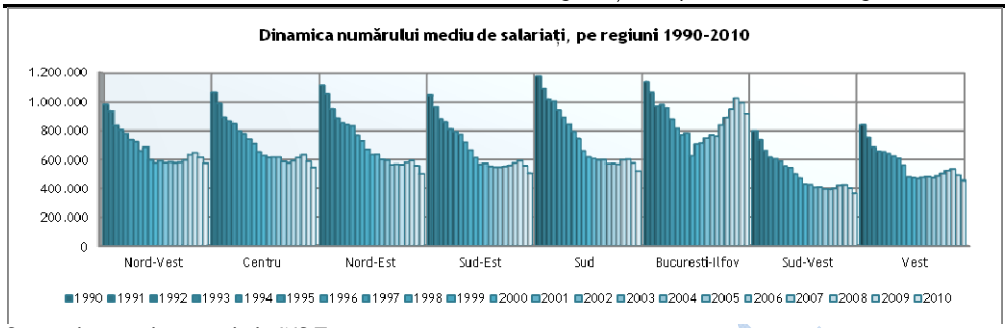

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Analiza dinamicii numărului de salariați în perioada 1990-2010, la nivel național, pe activități ale economiei naționale, evidențiază o scădere a ponderii numărului mediu de salariați din industria prelucrătoare (cu 20 puncte procentuale), agricultură (7 puncte), industria extractivă și transporturi (câte 2 puncte procentuale fiecare), în paralel cu o creștere a ponderii salariaților din comerț (cu 11 puncte procentuale) și a serviciilor generale și financiare.

La nivel regional, se remarcă scăderi mai accentuate decât media națională pentru industria prelucrătoare în București-Ilfov, Nord-Est și Centru, pentru agricultură în Sud-Est și Vest, precum și creșteri peste medie în comerț și servicii financiare în București-Ilfov și în serviciile publice generale (administrație, învățământ, sănătate și asistență socială) în Nord-Est, Sud-Vest și Sud Muntenia.

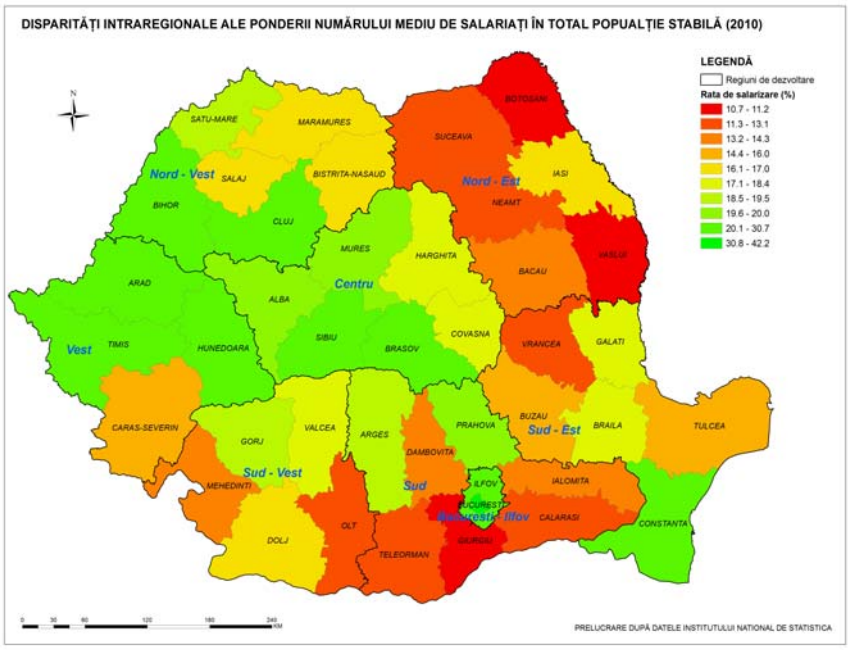

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

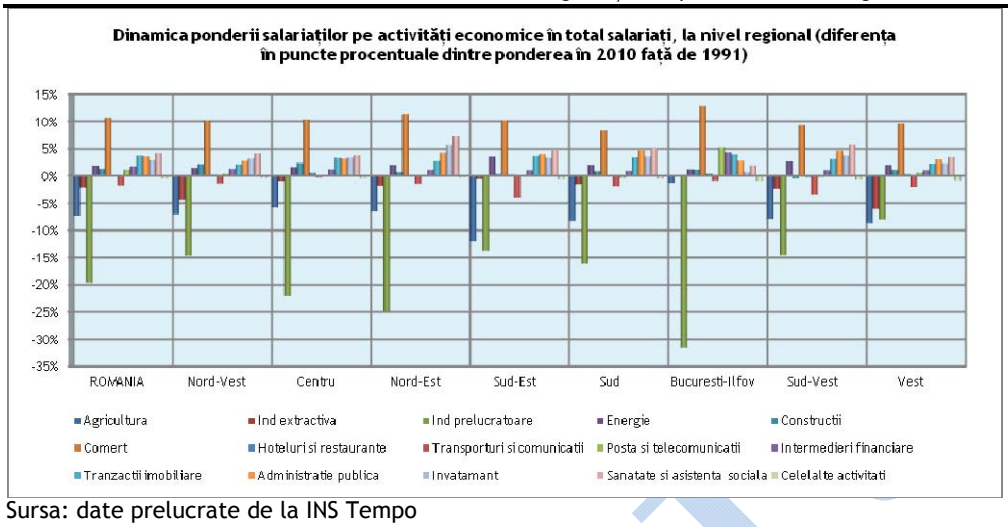

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Aceste evoluții se înscriu în tendința generală identificată și în cazul evoluției populației ocupate, respectiv de scădere a celor ocupați în sectorul primar și secundar și de creștere a celor ocupați în sectorul terțiar.

Totuși, în ciuda acestor evoluții, în anul 2010, în toate regiunile numărul de salariați din agricultură și industrie reprezentau între 1/4 și 1/3 din total salariați, cu excepția regiunii București-Ilfov unde doar 12% dintre salariați lucrau în aceste domenii.

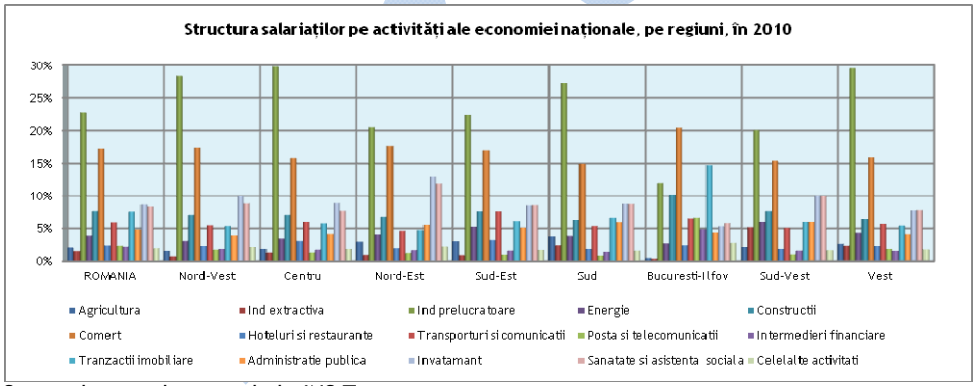

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

De altfel, regiunea București-Ilfov are și în cazul numărului mediu de salariați o structură aparte în sensul că reprezintă singura regiune în care peste ¾ din numărul mediu de salariați lucrează în comerț și servicii.

Câștigul salarial

Câștigul salarial net la nivel național a cunoscut o creștere constantă în perioada 1990-2010 ajungând în anul 2010 la 1.391 lei. Pe activități ale economiei naționale, în anul 2010, cel mai mare câștig salarial net s-a înregistrat în tranzacții imobiliare și alte servicii (peste 4.000 lei),

urmate de energie electrică și termică, gaze și apă (aproape 4.000 lei), intermedieri financiare (3.200 lei), iar cele mai scăzut nivel în hoteluri și restaurante (doar 786 lei), agricultură și construcții (puțin peste 1.000 lei).

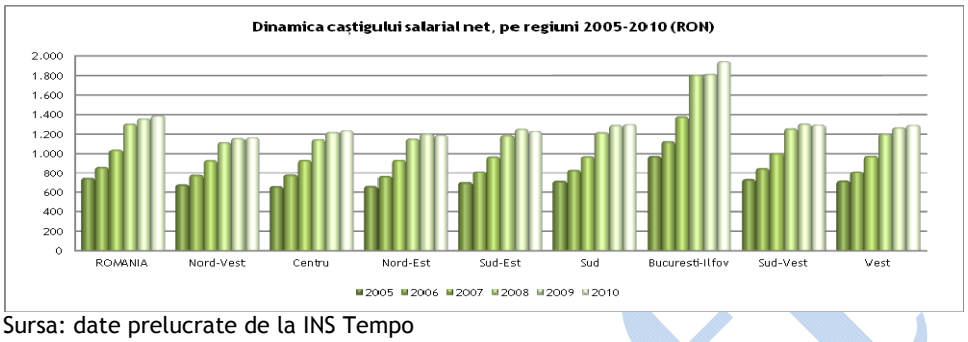

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

La nivel regional, din perspectiva dinamicii valorilor, singurele scăderi ale câștigului salarial net s-au înregistrat în regiunile Nord-Est, Sud-Est și Sud-Vest, unde pe fondul efectelor crizei economice globale, nivelul câștigului salarial net a scăzut cu 0,7% - 1,7% în anul 2010 față de 2009.

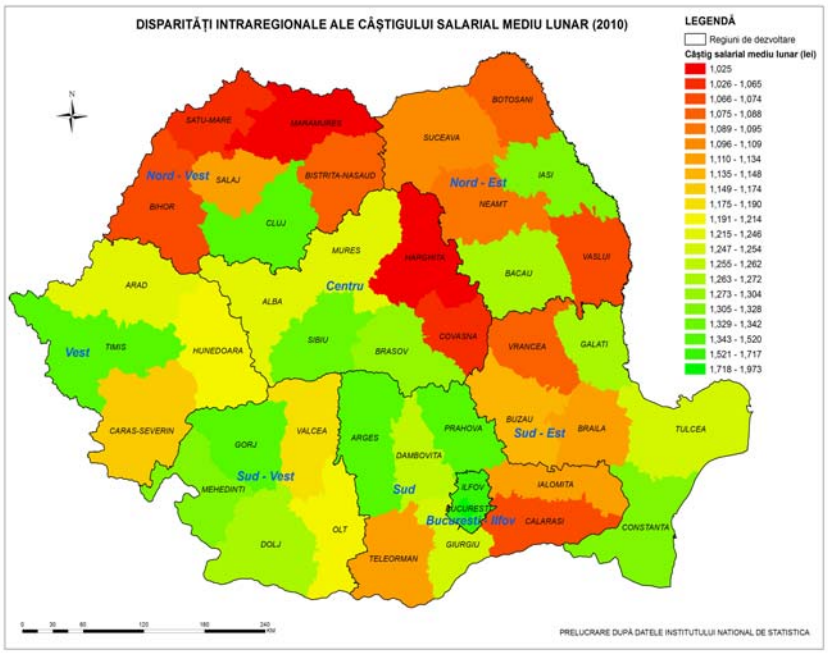

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Din punct de vedere al disparităților regionale se remarcă discrepanța mare dintre regiunea București-Ilfov cu un câștig salarial net de aproape 2.000 lei în anul 2010, și celelalte regiuni care au înregistrat valori cuprinse între 1.168 lei (Nord-Vest) și 1.303 lei (Sud).

În ceea ce privește câștigul salarial net regional pe activități ale economiei naționale, se remarcă o ierarhie relativ asemănătoare, cu cele mai mici câștiguri salariale în hoteluri, comerț (mai puțin în București-Ilfov), agricultură și construcții, în timp ce cel mai mare câștig se înregistrează în domeniile energie electrică și termică, tranzacții imobiliare și intermedieri financiare.

1.3. Economie

Conturi naționale

Indicatorul cel mai adecvat utilizat pentru a evalua nivelul de dezvoltare, este **PIB-ul pe cap de locuitor** la paritatea puterii de cumpărare (PPC), fiind singurul indicator pe baza căruia Comisia Europeană analizează nivelul de dezvoltare al unui stat membru sau regiuni, dar **indicatorul de rezultat PIB** evidențiază cel mai sintetic evoluția unei economii naționale.

PIB pe locuitor								
	PPC, EU-27=100			PPC	PPC, EU-27=100			PPC
State membre	2000	2009	2010	2010	2001	2010	2011	2011
UE-27	100	100	100	24.500	100	100	100	25.200
Belgia	126	116	118	28.900	124	119	119	33.700
Bulgaria	28	44	43	10.600	30	44	45	-
Cehia	68	82	80	19.500	73	80	80	14.900
Danemarca	132	121	124	30.400	128	127	125	43.200
Germania	118	116	118	29.000	116	119	121	31.700
Estonia	45	64	65	15.900	46	64	67	11.900
Irlanda	132	127	127	31.100	134	127	-	-
Grecia	84	94	89	21.700	86	90	82	18.500
Spania	97	103	101	24.700	98	100	99	23.100
Franța	115	107	107	26.100	115	108	107	30.600
Italia	117	102	100	24.300	118	100	101	26.000
Cipru	89	98	98	24.000	90	95	91	21.100
Letonia	37	52	52	12.600	38	55	58	9.800
Lituania	39	55	58	14.200	42	57	62	10.200
Luxemburg	245	272	283	69.100	234	271	274	82.100
Ungaria	55	65	64	15.700	58	65	66	10.000
Malta	84	81	83	20.400	79	83	84	15.500
Olanda	134	131	134	32.800	134	133	131	36.100
Austria	131	124	125	30.700	126	126	129	35.700
Polonia	48	61	62	15.300	48	63	65	-
Portugalia	81	80	81	19.800	80	80	77	16.000
România	26	46	47	11.000	28	47	49	-
Slovenia	80	88	87	21.200	80	85	84	17.600
Slovacia	50	73	74	18.100	52	73	73	12.700
Finlanda	117	114	116	28.300	115	114	115	35.200
Suedia	128	119	123	30.100	122	124	126	41.100
UK	119	113	114	27.800	119	112	109	27.900
Sursa: Eurostat. date online								

PIB-ul mediu pe cap de locuitor pentru UE-27, conform Eurostat, în 2011, a fost de 25 200 euro la paritatea puterii de cumpărare standard. În comparație cu perioada anterioară, PIB-ul pe locuitor este mai mare decât în anii anteriori 2009 (23 500 euro la PPC) și 2010 (24 500 euro la PPC). Se poate menționa că nivelul indicatorului PIB pe locuitor din 2008 și 2007 (ambele înregistrând 25 000 euro la PPC) a fost depășit în perioada actuală, ceea ce demonstrează că măsurile de austeritate luate au reușit să orienteze economia europeană spre un proces de creștere. Astfel, la nivelul UE-27, PIB pe locuitor pentru anul 2011 a fost în creștere, în termeni nominali, față de 2010, cu 3%. Poziția relativă a fiecărui stat membru poate fi exprimată printr-o comparație cu această medie, ca pondere la PIB-ul UE-27 pe locuitor. În 2011, cea mai mare valoare relativă între statele membre ale UE a fost înregistrată pentru Luxemburg, unde PIB-ul pe cap de locuitor a fost de 2,71 ori mai mult față de media UE-27, urmată de Suedia la mare distanță cu un PIB pe locuitor peste media UE-27 cu 27% mai mult. Unsprezece state membre au înregistrat un nivel de dezvoltare ridicat, tradus printr-un PIB pe locuitor peste media europeană. Pe de altă parte, PIB-ul pe cap de locuitor a fost mai puțin de jumătate din media UE-27, pentru România (49%) și Bulgaria (45%).

Singurul indicator, care caracterizează, la nivelul UE-27, nivelul de dezvoltare al regiunilor, este **PIB regional pe locuitor**. În 2009, ultima situație înregistrată de Eurostat, PIB-ul pe cap de locuitor, exprimat ca standard al puterii de cumpărare, la nivelul celor 271 regiuni din UE-27, variază între minim 27% din media europeană –regiunea Severozapaden –Bulgaria (cea mai săracă regiune) și 332% pentru centrul Londrei –Marea Britanie.[10] Conform aceluiași raport, locuitorii a șapte regiuni capitală au puterea de cumpărare cea mai mare la nivelul UE-27, întrucât aceste regiuni capitală se află printre cele 20 mai dezvoltate regiuni NUTS II, în termen de PIB pe cap de locuitor (Londra, Luxemburg, Bruxelle, Bratislava, Praga, Stockholm, Viena). În clasamentul celor mai sărace 20 de regiuni dintre toate regiunile UE-27 se află 6 regiuni de dezvoltare din România: Nord-Est (locul 3), Sud-Vest (locul 6), Sud-Est (locul 8), Sud Muntenia (locul 10), Nord-Vest (locul 15) și regiunea Centru (locul 19).

De asemenea, datele furnizate de Eurostat, arată că regiunile cu cele mai mici niveluri ale PIB-ului regional pe cap de locuitor au făcut progrese semnificative. Astfel, între 2000 și 2008, două regiuni din România: Nord-Est și Sud Muntenia au recuperat 11, respectiv 18 puncte procentuale, conform Anuarului regional Eurostat 2011.

Din regiunile de dezvoltare din UE-27, există 22 regiuni în care PIB-ul mediu pe cap de locuitor a fost de cel mult jumătate din media UE-27. Printre acestea se află regiuni din Bulgaria, Ungaria, Polonia, România și Slovacia. În aceste regiuni trăiesc în jur de 38,5 milioane de oameni, echivalentul a 7,7% din populația UE-27.

Dacă la nivel european, situația începe să-și revină, în 2010, economia României, transpusă prin rata de creștere reală a PIB regională, a scăzut ca urmare a încetinirii economice la nivel mondial. Produsul intern brut a scăzut cu 1,32% în 2010, iar, în anul 2009 față de anul precedent, reducerea a fost mult mai accentuată de 7,64%.

Din perspectiva indicatorului tradițional pentru compararea regiunilor de dezvoltare la nivelul Uniunii Europene, respectiv PIB-ul regional pe locuitor, se poate observa, că la nivel național pentru regiunea București-Ilfov, este de două ori mai mare decât media națională în toți anii analizați. Totodată, Regiunea București-Ilfov are o situație specială, întrucât, din cauza valorii acestui indicator, această regiune se încadrează în categoria regiunilor mai dezvoltate, deoarece PIB-ul regional pe locuitor este mai mare de 90% din PIB-ul mediu al UE-27, înregistrând 111% din media UE-27.

[10] Raport Eurostat nr 38/2012 – PIB regional pe locuitori în 2009

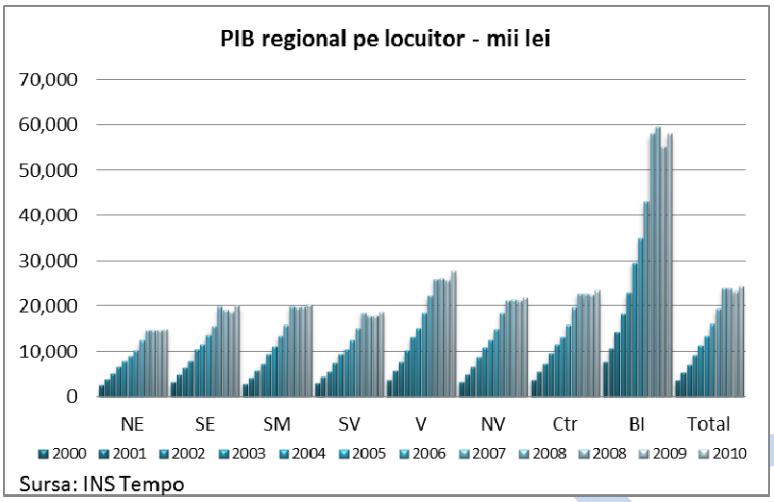

Din analiza evoluției PIB regional pe locuitor în perioada 2000-2010 (excepție anul 2000), rezultă că următoarele trei locuri sunt ocupate, în mod constant, de regiunile: Vest, Centru și Nord-VestRegiunea Nord-Est rămâne cea mai săracă regiune la nivel național, și deși evoluția PIB regional pe locuitor a fost pozitivă în intervalul analizat, decalajul de dezvoltare s-a menținut. De asemenea, la nivel european, regiunea Nord-Est nu mai este considerată cea mai săracă regiune din Uniunea Europeană în termeni de PIB pe locuitor, două regiuni din Bulgaria având valoarea acestui indicator mai mică.

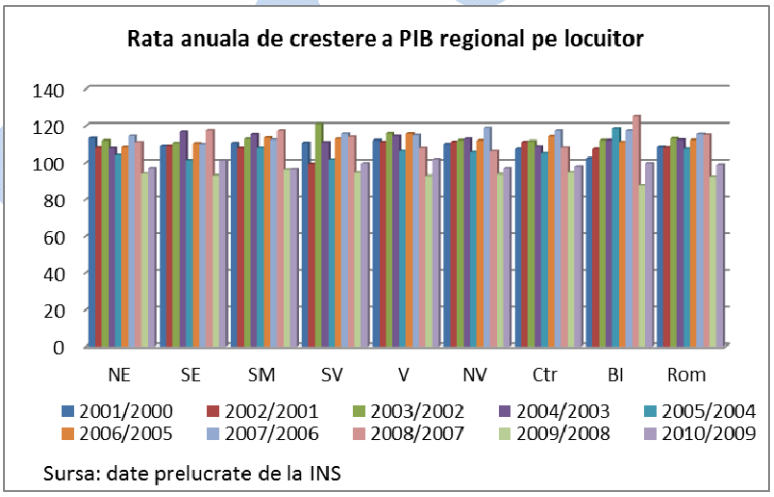

Poziționarea regiunii Vest după lider (București-Ilfov), este favorizată, în principal, de proximitatea față de alte state membre ale Uniunii Europene și se menține de a lungul perioadei analizate, cu excepția anului 2000, când se situa în urma regiunii Centru. . În anul 2009, regiunea Vest a înregistrat 51,6% din media UE-27. (25.200 euro).

Diferențele înregistrate între regiunile de dezvoltare în termeni de PIB regional pe locuitor evidențiază modul de evoluție a disparităților de dezvoltare .

Situația PIB regional pe locuitor - prețuri curente (lei)

Reg.	CAEN-1									CAEN-2		
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008	2009	2010
NE	2.509	3.816	5.057	6.522	7.872	8.908	10.296	12.341	14.773	14.795	14.649	15.015
SE	3.213	4.709	6.289	8.019	10.470	11.542	13.570	15.642	19.814	19.099	18.738	20.077
SM	2.857	4.249	5.613	7.295	9.407	11.069	13.375	15.758	19.927	19.648	19.914	20.288
SV	2.993	4.457	5.415	7.547	9.367	10.371	12.463	15.097	18.531	17.832	17.753	18.735
V	3.723	5.609	7.630	10.183	13.021	15.065	18.570	22.342	25.980	26.173	25.602	27.640
NV	3.322	4.912	6.691	8.640	10.901	12.539	14.947	18.611	21.284	21.542	21.297	21.827
Ctr	3.729	5.388	7.332	9.426	11.459	13.098	15.920	19.580	22.820	22.708	22.619	23.428
BI	7.821	10.751	14.149	18.277	22.909	29.573	35.012	43.037	58.061	59.680	55.079	58.137
Total	3.610	5.264	6.975	9.084	11.414	13.363	15.968	19.315	23.935	23.935	23.341	24.436

Sursa: INS - Tempo

După studierea evoluției absolute a PIB-ului pe locuitor în regiunile de dezvoltare, este imperios necesar să se aibă în vedere și evoluția relativă a acestui indicator, reflectată prin rata de creștere reală, corelată cu indicele prețurilor.

Rata de creștere reală a PIB regional pe locuitor

	2001/ 2000	2002/ 2001	2003/ 2002	2004/ 2003	2005/ 2004	2006/ 2005	2007/ 2006	2008/ 2007	2009/ 2008	2010/ 2009
NE	113,09	108,19	111,84	107,87	103,81	108,47	114,33	110,99	93,78	96,61
SE	108,98	109,02	110,59	116,69	101,13	110,33	109,95	117,45	92,92	100,99
SM	110,55	107,85	112,71	115,24	107,94	113,40	112,38	117,26	95,99	96,03
SV	110,72	99,18	120,87	110,92	101,58	112,77	115,54	113,81	94,29	99,48
V	111,99	111,05	115,76	114,27	106,14	115,68	114,76	107,82	92,64	101,76
NV	109,93	111,19	111,99	112,76	105,52	111,87	118,77	106,04	93,63	96,60
Ctr	107,42	111,08	111,49	108,64	104,86	114,07	117,31	108,07	94,34	97,63
BI	102,20	107,43	112,03	112,02	118,43	111,11	117,25	125,09	87,40	99,49
Total	108,41	108,18	112,96	112,28	107,41	112,14	115,38	114,90	92,36	98,68

Sursa: date prelucrate de la INS

Din analiza **ratei de creștere reală a PIB**, rezultă că regiunile au tendința de a fi mai dinamice. Dacă până în anul 2008, toate regiunile înregistrează creștere economică, începând cu 2009 acestea înregistrează, ca efect al crizei economico-financiare, un regres chiar și de până la 12,60% în cazul București-Ilfov.. Astfel, dacă în 2008, cea mai mare creștere se plasează în regiunea București-Ilfov (cu o creștere de 25,09%), în 2009, aceeași regiune are cea mai mare descreștere de 12,60%, care se continuă și în 2010 dar cu o rată descrescătoare, apropiindu-se de valoarea reală din 2009 (valoarea acestui indicator fiind de 99,49%).

În 2009, celelalte regiuni de dezvoltare se confruntă cu o reducere a ratei reale de creștere a PIB pe locuitor; cea mai mică descreștere înregistrând-o regiunea Sud Muntenia de doar 4,01%, iar cea mai mare regiunea Vest cu 7,36%. Anul 2010, schimbă clasamentul regiunilor, întrucât sunt două regiuni: Sud-Est și Vest, care înregistrează creștere economică, transpusă prin creșterea ratei reale de creștere a PIB pe locuitor cu 0,99%, respectiv 1,76%, ceea ce demonstrează că prin măsurile luate de redresare s-au putut anihila efectele negative ale crizei

economice şi financiare, devenind regiunile competitive în România. Celelalte regiuni nu înregistrează creştere economică, cu toate că se apropie de pragul critic care le desparte de acest fenomen pozitiv economic.

Este, însă, extrem de interesantă evoluția regiunii Nord-Est care, de pe ultimul loc în 2006, urcă pe locul patru în 2009, ca apoi în 2010 să ocupe doar locul 6 în clasamentul regiunilor privind rata reală de creştere a PIB pe locuitor. Cu toate acestea, regiunea Nord-Est dovedeşte, în continuare, un potențial de creştere nevalorificat.

Începând cu anul 2007, Eurostat a calculat un nou indicator derivat care înregistrează diferențele dintre PIB-urile regionale pe locuitor și media națională, numit **dispersia PIB-ului regional.**[11] Cu ajutorul acestui indicator, calculat la niveluri NUTS 2 și NUTS 3, se pot face comparaţii între statele membre UE. Astfel, o evaluare mult mai precisă a convergenței regionale este oferită de dispersia PIB-ului regional calculat de Eurostat pentru UE-27. Graficul de mai jos compară valorile dispersiei la nivelul regional NUTS 2 pentru anii 2000 și 2009, calculată pe baza regiunilor statistice de nivel NUTS 2 și nu este aplicabilă pentru țările constituite dintr-o singură regiune de nivel NUTS 2 (Estonia, Cipru, Letonia, Luxemburg, Malta).

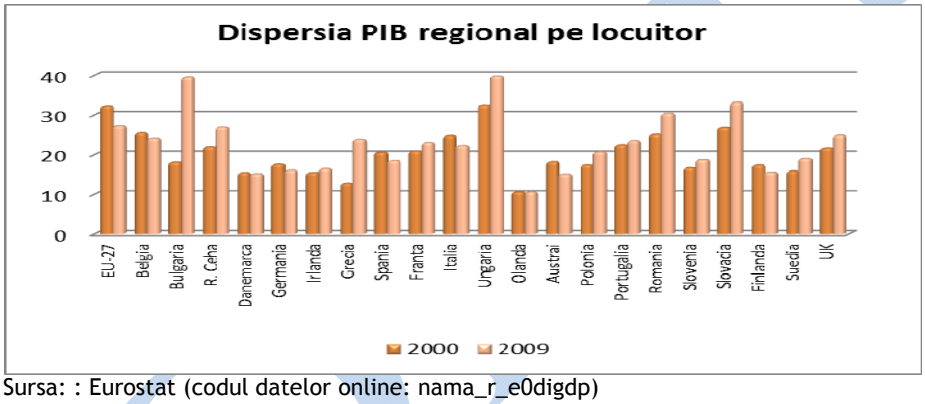

Sursa: : Eurostat (codul datelor online: nama_r_e0digdp)

În 2009, cele mai multe dintre statele membre ale UE-15 au avut un nivel mai scăzut de dispersie decât statele membre care au aderat la UE în 2004 sau în 2007, deși acest fenomen nu s-a întâmplat în cazul Sloveniei sau Poloniei. În plus, nivelul de dispersie a PIB regional pe locuitor, în general, a crescut între 2000 și 2009 în statele membre care au aderat la UE în 2004 şi 2007. De menționat că cea mai mare creştere a fost înregistrată în Bulgaria, în timp ce cele mai mici creşteri au fost în Slovenia și Polonia.

În România, dispersia PIB regional pe locuitor a crescut de la 25,1 în anul 2000, la 30,4 în 2009, ceea ce încadrează țara noastră printre primele state a căror dispersie a crescut şi a cărei dispersie se află peste media UE-27.

În 2011, la nivelul **PIB-ul** UE-27 s-a recuperat parțial din efectele crizei financiare și economice la nivel mondial din 2008. Dacă pentru anul 2010 acesta a crescut cu 4% față de anul 2009, în 2011, creşterea a continuat cu o rată de doar 3%, PIB înregistrând valoarea de 12,64 miliarde euro.

[11] Pentru o anumită țară, dispersia „D" a PIB-ului regional pentru regiuni de nivelul NUTS 2 este definită ca sumă a diferențelor absolute dintre PIB-urile regionale și național per locuitor, ponderată pe baza cotei regionale a populației și exprimată în procente din PIB-ul național pe locuitor. Cifrele utilizate de Eurostat pentru acest indicator sunt bazate pe PIB-ul exprimat în standardule puterii de cumpărare (SPC).

Dacă la nivel european, situaţia începe să-şi revină, în 2010, economia României, transpusă prin **valoarea PIB**, a crescut ca urmare a redresării economice la nivel mondial. Produsul intern brut a crescut în 2010, după o scădere abruptă a volumului acestuia în anul 2009, an până la care, volumul PIB a crescut opt ani la rând (conform perioadei analizate). La nivel regional, Regiunea Bucureşti-Ilfov este lider, pentru toată perioada analizată, în calitate de contribuabil principal la PIB, realizând, în 2010, 25,15% din valoarea naţională. Regiunea capitală este urmată de regiunea Sud Muntenia cu 12,64% contribuţie la realizarea PIB. Cel mai mic aport îl aduce în toţi anii analizaţi regiunea Sud-Vest (cu 8,02% la realizarea PIB).

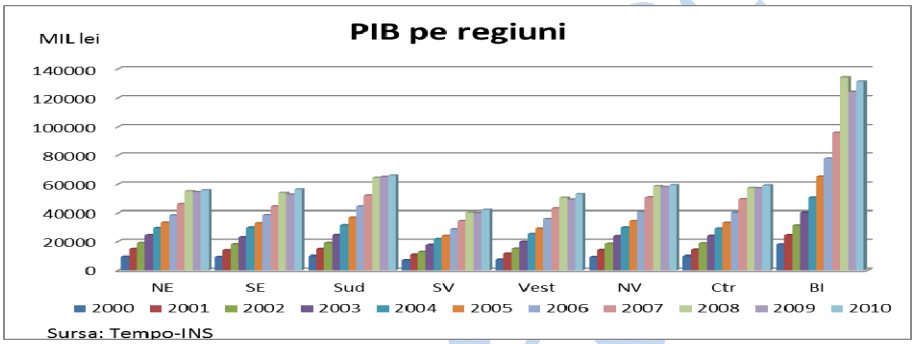

Totodată, la nivelul Eurostat, este calculată rata reală de creştere a PIB, conform căreia România, la nivelul anului 2011, a avut o creştere de 2,2% faţă de 2010. Această evoluţie demonstrează că România prin măsurile de austeritate impuse a reuşit să se desprinde de imaginea negativă creată în anii 2009 şi 2010. Totodată, această creştere din 2011 a României este peste rata reală de creştere a PIB pentru UE-27, care nu înregistrează decât o creştere de 1,5%. Această valoare a indicatorului situează România pe poziţia a unsprezecea din cele 27 de state membre. Trebuie menţionat că la nivelul UE-27, sunt două state membre care înregistrează reduceri a ratei reale de creştere a PIB în 2011: Grecia şi Portugalia.

Privind din punct de vedere al **ratei de creştere a PIB regional**, în 2010, regiunile de dezvoltare nu înregistrează creştere, reducându-se PIB-ul regional cu 0,22% pentru regiunea Bucureşti-Ilfov până la 4,34% pentru regiunea Sud Muntenia, inversându-se situaţia între regiuni în comparaţie cu anul 2009. Totodată, în 2010, sunt două regiuni care îşi depăşesc nivelul de dezvoltare faţă de anul anterior, şi anume Sud-Est şi Vest, ce se caracterizează printr-o majorare a ratei de creştere reală a PIB la nivelul regiunilor cu 0,76%, respectiv 1,53%. Rata de creştere a PIB regional, în 2010, pentru patru regiuni de dezvoltare (Sud-Est, Sud-Vest, Vest şi Bucureşti-Ilfov) se află peste media naţională de 98,47%. Cea mai mare revenire o are regiunea Bucureşti-Ilfov a cărei rată de creştere reală a PIB s-a modificat de la 87,74% la 99,79%. Faţă de 2009, fiind primul an din cei supuşi analizei care nu înregistrează creştere atât la nivel naţional, cât şi regional, situaţia regiunilor de dezvoltare începe să se redreseze şi, pentru anumite regiuni, să se realizeze un trend ascendent pentru această rată (Sud-Est şi Vest).

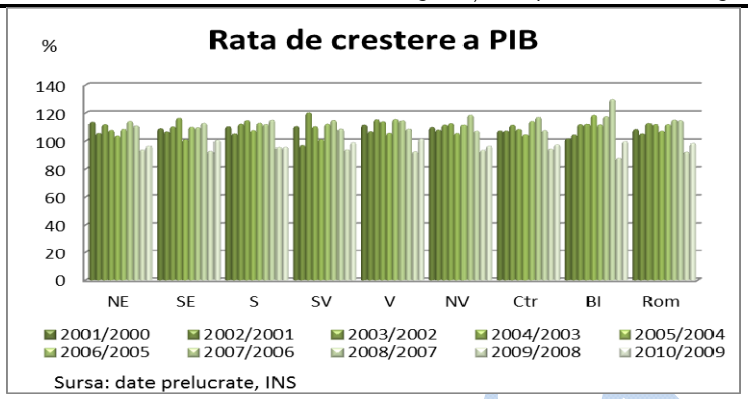

Totodată, **decalajele regionale** calculate de către Comisia Națională de Prognoză ia în considerare doi indicatori: produsul intern brut și câștigul salarial mediu net. Aceste decalaje s-au calculat în raport cu regiunea Vest, chiar dacă, pe toată perioada analizată, se situează pe locul doi din punct de vedere al dezvoltării economice, întrucât regiunea București-Ilfov este considerată regiune mai dezvoltată, iar celelalte regiuni de dezvoltare din România se încadrează în altă categorie de regiuni, respectiv regiuni mai puțin dezvoltate.

Decalaje regionale

Regiuni	Produsul Intern Brut				Câștigul salarial mediu net			
	2001	2004	2009	2015	2001	2004	2009	2015
NE	67,7	60,5	57,2	52,8	89,3	91,2	95,0	89,5
SE	81,3	80,4	73,2	70,4	102,5	98,0	98,8	92,6
Sud	74,9	72,2	77,8	76,9	100,3	97,4	101,9	99,8
SV	79,3	71,9	69,3	65,5	107,4	101,9	103,0	99,2
NV	87,1	83,7	83,2	76,2	90,6	93,4	91,4	87,1
Centru	99,0	88,0	88,3	86,2	92,6	92,3	96,3	92,9
BI	199,8	175,9	215,1	197,4	131,9	123,8	143,1	149,2

Sursa: Comisia Națională de Prognoză, iunie 2012

Analizând datele din tabelul anterior rezultă că, în anul 2009, decalajele regionale din punct de vedere al Produsului Intern Brut, față de regiunea Vest, încep să se redreseze, excepție fac regiunile Centru și București-Ilfov, iar, în anul 2015, se preconizează că aceste decalaje se reduc treptat pentru toate regiunile de dezvoltare.

Din punct de vedere al câștigului salarial mediu net, în anul 2009, decalajele regionale se adâncesc, excepție făcând regiunea Nord-Vest. Pentru anul 2015, Comisia Națională de Prognoză preconizează, pentru același indicator, că toate regiunile de dezvoltare își vor reduce decalajele, mai puțin regiunea București-Ilfov.

Pentru a exprima, în termeni nominali, valoarea creată de factorii de producție în perioada 2000-2010, s-a analizat **valoarea adăugată brută** (VAB). Valoarea adăugată brută (VAB) reprezintă soldul contului de producție și măsoară excedentul valorii bunurilor sau a serviciilor produse peste valoarea bunurilor și serviciilor consumate pentru producție, reprezentând deci, valoarea nou creată în procesul de producție. Urmărind aceeași linie ca valoarea nominală a PIB, VAB, pentru prima parte a perioadei analizate 2000-2008, înregistrează o creștere continuă. Dacă pentru 2000-2005, VAB se majorează cu aceeași rată crescătoare (în termeni nominali), din 2006 aceasta se majorează cu 40% anual până în anul 2009, când valoarea VAB se reduce considerabil cu 7.556,4 milioane lei. În anul 2010, volumul VAB s-a majorat cu 3% față de anul

anterior, recuperând pierderea înregistrată și depășind, chiar, valoarea nominală maximă din anul 2008.

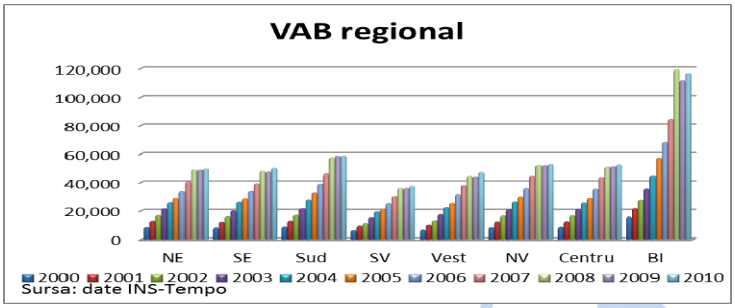

La nivel regional, trei regiuni de dezvoltare (Sud Muntenia, Sud-Vest și Centru) au înregistrat creșteri pe toată perioada analizată, chiar și în anul 2009, când la nivel național și pentru celelalte cinci regiuni sunt înregistrate reduceri a VAB, din cauza perioadei critice pe care a traversat-o economia națională.

Pentru a evidenția în mod corect structura economiei pe ramuri de activitate, analiza trebuie realizată în funcție de valoarea adăugată brută (VAB) și nu de PIB, întrucât schimbările de taxe, impozite sau subvenții pot modifica ponderea ramurilor, fără ca activitatea economică să se schimbe propriu-zis.

Formarea VAB pe sectoare mari de activitate
(% din valoarea adăugată brută) - 2009

Tara	Agricultură	Industrie	Construcții	Comerț. transport și servicii comunic.	Servicii întreprinderi/ finan.	Alte servicii[12]
UE-27	1,7	17,9	6,3	20,9	29,2	24,0
Belgia	0,7	16,3	5,4	21,7	30,5	25,4
Bulgaria	5,6	21,4	8,9	25,4	23,0	15,7
Cehia	2,2	30,3	7,4	24,2	18,3	17,5
Danemarca	1,1	17,4	4,9	19,5	27,4	29,8
Germania	0,8	22,2	4,3	17,5	31,1	24,1
Estonia	2,6	19,5	7,0	25,4	24,8	20,8
Irlanda	1,4	23,9	8,5	17,5	28,7	20,0
Grecia	3,2	13,3	4,6	33,1	20,1	25,7
Spania	2,6	15,3	10,8	24,6	23,6	23,0
Franța	1,7	12,4	6,4	19,0	33,7	26,7
Italia	1,8	18,8	6,3	22,2	28,8	22,1
Cipru	2,1	9,6	9,0	25,9	28,1	25,3
Letonia	3,1	14,0	6,6	28,0	26,1	22,2
Lituania	4,2	20,4	6,3	32,0	16,3	20,8
Luxemburg	0,3	8,2	5,8	19,9	49,0	16,9
Ungaria	3,0	24,9	4,8	21,2	23,6	22,5
Malta	1,8	16,0	3,4	23,3	24,3	31,2
Olanda	1,7	17,9	6,0	20,3	28,2	25,9
Austria	1,5	21,8	7,3	23,5	23,7	22,1
Polonia	3,6	23,0	7,5	27,1	20,2	18,6
Portugalia	2,3	16,8	6,1	25,7	23,6	25,5
România	7,0	26,4	10,9	23,6	16,8	15,4
Slovenia	2,4	23,2	7,9	22,0	23,3	21,2
Slovacia	2,6	25,5	8,8	24,3	21,9	16,9

[12] În categoria "alte servicii", identificate de Eurostat, sunt incluse serviciile sociale

Finlanda	2,7	21,2	7,0	19,5	25,0	24,7
Suedia	1,7	19,7	5,4	20,0	25,0	28,2
UK	0,8	14,9	5,9	20,4	34,1	23,9

Sursa: Eurostat, 2011

Analiza evidențiază că agricultura românească are cea mai mare pondere în VAB național raportat la statele UE-27, în pofida nivelului încă scăzut al productivității din domeniu. După modelul celorlalte state europene, industria românească rămâne sectorul cel mai important al economiei, fiind depășită cu puțin doar de Cehia ca pondere în VAB (România 26,4%, Cehia 30,3%).

Totodată, România se remarcă, în context european, ca având cea mai mică pondere a serviciilor sociale în formarea VAB, doar 15,4%, măsurile de austeritate jucând un rol important în acest sens. Sectorul serviciilor reprezintă doar 32,2% din valoarea totală a VAB, fiind țara din Uniunea Europeană cu cea mai mică pondere, în detrimentul celorlalte sectoare. În concluzie, România se află peste media europeană din punct de vedere al ponderii la formarea VAB pentru toate sectoarele de activitate, mai puțin cele destinate serviciilor.

VAB regional pe ramuri de activitate conform CAEN 2, 2010

Ramuri de activitate	NE		SE		Sud		SV		Vest		NV		Centru		BI		Total	
	mil lei	%	mil lei	%	mil lei	%	mil lei	%	mil lei	%	mil lei	%	mil lei	%	mil lei	%	mil lei	%
Agricultura, silvicultura si pescuit	4,940.2	10.0	5,015.0	10.0	5,298.0	9.0	3,390.1	9.1	3,612.0	7.6	3,645.2	6.9	3,575.6	6.8	398.1	0.3	29,874.2	6.4
Industria	13,780.2	27.8	16,500.4	32.8	23,465.2	39.8	13,407.9	35.8	18,322.7	38.8	17,803.0	33.7	19,186.6	36.5	25,780.6	22.1	148,553.1	31.9
Constructii	4,861.5	9.8	6,025.4	12.0	5,373.8	9.1	4,334.6	11.6	3,463.7	7.3	5,225.9	9.9	5,363.5	10.2	13,113.9	11.2	47,762.3	10.2
Comert, repararea autovehiculelor si motocicletelor; transport si depozitare; hoteluri si restaurante	7,337.4	14.8	6,885.6	13.7	9,016.4	15.3	4,951.2	13.2	7,195.9	15.2	8,205.6	15.5	7,125.2	13.5	19,023.1	16.3	69,740.4	15.0
Servicii	18,726.2	37.7	15,842.0	31.5	15,804.1	26.8	11,358.8	30.3	14,633.8	31.0	17,936.9	34.0	17,374.8	33.0	58,517.1	50.1	170,418.0	36.5
Informatii si comunicatii	729.6	1.5	554.7	1.1	569.2	1.0	415.8	1.1	1,229.1	2.6	1,042.1	2.0	1,040.8	2.0	12,230.5	10.5	17,823.0	3.8
Intermedieri financiare si asigurari	585.8	1.2	539.8	1.1	508.3	0.9	390.7	1.0	493.2	1.0	794.5	1.5	673.9	1.3	7,694.8	6.6	11,689.0	2.5
Tranzactii imobiliare	6,086.6	12.3	5,548.4	11.0	4,767.4	8.1	3,269.0	8.7	5,338.4	11.3	5,784.2	11.0	5,886.2	11.2	9,570.7	8.2	46,324.5	9.9
Activitati profesionale, stiintifice si tehnice; actv de sv adm si actv de sv suport	1,449.7	2.9	1,720.0	3.4	2,315.3	3.9	1,193.1	3.2	1,363.5	2.9	1,756.2	3.3	1,902.6	3.6	13,016.4	11.1	24,740.1	5.3
Adm pbl si aparare; asig soc din sistemul public; invatamant; sanatate si	8,455.4	17.0	6,178.6	12.3	6,611.0	11.2	5,355.0	14.3	5,100.0	10.8	6,950.9	13.2	6,417.8	12.2	11,265.7	9.6	56,425.4	12.1
Actv de spectacole, cult. si recreative; reparatii de produse de uz casnic si alte serv	1,419.1	2.9	1,300.5	2.6	1,032.9	1.8	735.2	2.0	1,109.6	2.3	1,609.0	3.0	1,453.5	2.8	4,739.0	4.1	13,416.1	2.9
VAB	49,645.5	100.0	50,268.4	100.0	58,957.5	100.0	37,442.6	100.0	47,228.1	100.0	52,816.6	100.0	52,625.7	100.0	116,832.8	100.0	466,348.0	100.0

Sursa: date prelucrate de la INS, 2013

Din punct de vedere regional, cele opt regiuni prezintă anumite particularități în ceea ce privește structura lor economică, ceea ce face ca anumite sectoare să joace un rol hotărâtor în dezvoltarea lor viitoare. Astfel, economia regiunilor din sudul țării (Sud-Est, Sud Muntenia, Sud-Vest Oltenia) și a regiunii Nord-Est este influențată de evoluția sectorului agricol, acesta deținând în zonele respective ponderi importante, între 9 și 10%, ceea ce face ca în anii cu condiții vitrege pentru sectorul agriculturii, creșterea produsului intern brut să fie influențată negativ. De asemenea, sunt regiuni cu un potențial turistic important (zona Bucovinei în regiunea Nord-Est, litoralul și Delta Dunării în regiunea Sud-Est, etc.), evoluțiile economice ale acestora fiind influențate și de nivelul de utilizare al acestui potențial. O altă particularitate este reprezentantă de zonele în care industria extractivă avea un rol important (bazinul Văii Jiului din regiunea Sud-Vest Oltenia și zonele miniere din regiunea Vest) și a căror economie a fost afectată ca urmare a amplului proces de restructurare a sectorului minier.

În consecință, la nivel regional, conform datelor INS, putem vorbi de regiuni agricole, iar ca regiune unde sectorul agricol nu este preponderent, regiunea București-Ilfov cu doar 0,30% pondere a sectorului agricol în VAB. Regiunile industrializate, analizate ca pondere a sectorului industrial în VAB, sunt Sud Muntenia, Centru și Vest. Ca și în cazul agriculturii, regiunea București-Ilfov este pe ultimul loc și la veniturile din industrie ce participă la formarea VAB.

Din punct de vedere al sectorului servicii, șase regiuni de dezvoltare se află sub media națională, ca pondere a sectorului servicii în formarea VAB, excepție făcând regiunile Nord-Est și București-Ilfov.

Sectoarele destinate construcțiilor și comerțului pentru toate cele opt regiuni de dezvoltare înregistrează ponderi asemănătoare.

Regiunea București-Ilfov este singura regiune a țării în care serviciile, care reprezintă 36,5% din VAB, generează cele mai importante locuri de muncă. Industria și construcțiile dețin 31,9%, respectiv 10,2%, iar agricultura 0,30%.

Pentru toată perioada analizată, la nivel național, productivitatea muncii[13] din punct de vedere macroeconomic a crescut continuu până în 2010, majorându-se de peste 6 ori față de anul 2000. Același trend îl au și regiunile de dezvoltare, cu excepția regiunii București-Ilfov, care în 2009 și-a redus acest indicator de la 93,11% la 91, 63%, chiar dacă valoarea indicatorului propulsează regiunea pe primul loc. În 2010, productivitatea cea mai mare o are regiunea București-Ilfov, care se detașează față de celelalte regiuni, cu 55,05% mai mult față de regiunea cu productivitatea cea mai mică, Nord-Est. respectiv cu 38% față de regiunea Vest, fiind situată imediat după regiunea capitală. Aceste date demonstrează cât de eficientă este utilizarea capitalului uman în regiunea București-Ilfov față de celelalte regiuni.

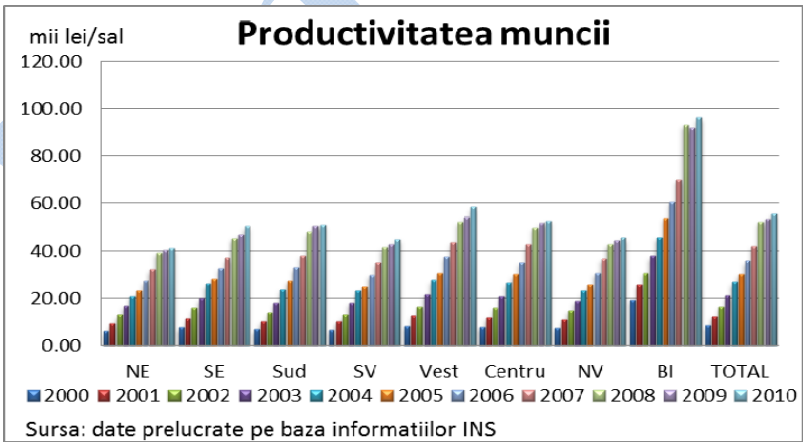

[13] Pentru a măsura eficient utilizarea capitalului uman în obținerea VAB-ului regional trebuie calculată **productivitatea muncii**, ca raport între VAB și populația ocupată. (Pentru evaluare s-a ales VAB și nu PIB, deoarece indicatorul PIB include tot ceea ce reprezintă indicatorul VAB la care se adaugă impozitul pe produs, taxe vamale și subvențiile pe produs.) Productivitatea muncii este un indicator care măsoară competitivitatea relativă a unei regiuni față de alte regiuni prin raportarea la VAB-ul regional a aportului capitalului uman (populația ocupată). Dacă ne raportăm la productivitatea muncii calculată de Eurostat, datele sunt diferite față de cele rezultate calculate pe baza indicatorilor INS, întrucât acesta este calculat ca raport între PIB cu numărul de ore lucrate și nu cu populația ocupată, cum s-a ales să se facă analiza.

Creșterea economică la nivel regional a fost susținută de condițiile economice favorabile existente la nivel comunitar și național, care au favorizat creșterea consumului individual, a investițiilor și a exporturilor.

Investiţii străine directe şi comerţul exterior

România este a șasea cea mai atractivă țară europeană pentru investiții străine directe[14] în următorii trei ani, conform celor 840 de lideri de business chestionați de Ernst & Young în cadrul raportului 2012 European Attractiveness Survey.[15] Executivii din întreaga lume consideră că România este mai atractivă decât Cehia, Turcia, Elveția, Olanda, Italia, Spania sau Suedia, înregistrând răspunsuri favorabile în proporție de 3% din răspunsurile primite, și mai puțin atractivă față de Germania, Polonia, Marea Britanie, Rusia și Franța. În comparație cu media europeană, România are avantajul unei rate de creștere a PIB-ului promițătoare și al unui capital uman valoros. Astfel, se pot observa tot mai mulți investitori atrași de sectorul energiei regenerabile. Privatizările planificate în perioada următoare (Oltchim, Tarom, etc) încurajează investitorii străini să se îndrepte spre țara noastră.

Conform acestui studiu, în privința percepțiilor, investitorii sunt destul de încrezători în capacitatea Europei de a depăși dificultățile complexe și multiple cu care se confruntă. Europa demonstrează un nivel ridicat, chiar surprinzător de atractivitate. Astfel, investitorii consideră Europa de Vest cea mai atractivă destinație pentru investiții străine directe (ISD), după China, în timp ce Europa Centrală și de Est se clasează a treia; investitorii rămânând încrezători în evoluția Europei (81% sunt de părere că Europa va depăși problemele economice actuale).

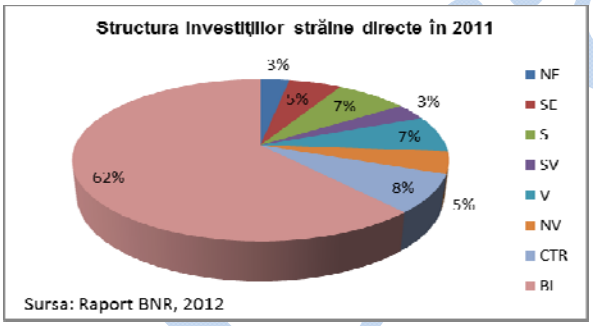

Investiţiile străine în România s-au orientat în funcție de accesibilitatea la piețele vestice (inclusiv existența aeroporturilor internaționale) și de caracterul urban al zonelor vizate, inclusiv existența unui nivel adecvat de facilități și servicii pentru expatriați. În aceste condiții nu este surprinzător că Regiunea București-Ilfov se situează pe primul loc în ceea ce privește soldul investițiilor străine directe atrase, înregistrând 61,7% din totalul soldului ISD realizate în România până în anul 2011.

[14] Investițiile străine directe (ISD) sunt o categorie de investiții internaționale realizate de către o entitate rezidentă într-o economie (investitor direct) pentru a obține un interes de durată într-o întreprindere ce operează în altă economie (întreprindere de investiții directe). ISD este o componentă a balanței de plăți ce reliefează toate operațiunile financiare între o țară sau Uniunea Europeană (UE) - și toate celelalte țări.

[15] Studiul Ernst & Young European Attractiveness Survey are la baza o metodologie ce cuprinde doua analize: cea a realității concrete a numărului de proiecte de investiții străine (ISD) realizate în 2011, pe de o parte, și cea soft, a percepției privind atractivitatea țărilor europene pentru ISD, pe de alta parte. Prima analiză se face cu ajutorul informațiilor din baza de date European Investment Monitor a Ernst & Young și include doar proiectele de investiții străine care au avut ca rezultat active noi și/sau noi locuri de munca în anul 2011. Sunt excluse investițiile de portofoliu, fuziunile și achizițiile, luându-se in considerare doar investițiile efective in industrii producătoare și servicii, realizate de companiile străine în Europa. In cea de-a doua analiză, atractivitatea unei locații privind investițiile străine este definită printr-un mix între imaginea sa, încrederea investitorilor și percepția privind capacitatea unei țări de a oferi beneficii competitive pentru ISD. Pentru aceasta parte, cercetarea a fost realizata de CSA Institute in perioada februarie si martie 2012, prin interviuri telefonice aplicate unui eșantion reprezentativ de 840 de factori de decizie din companii din întreaga lume.

Analiza Băncii Naționale a României (fiind sursa datelor privind ISD în România) a avut la bază o cercetare statistică ce au localizat soldul volumului ISD după sediul social al întreprinderilor ISD, care, în realitate, nu corespunde totdeauna cu locul de desfășurare a activității economice.

Investitii straine directe valoare - mil euro

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
NE	211	18	292	411	672	1136	975	1244	1627
SE	1041	1752	1838	2653	2448	3551	2938	3290	2970
S	798	1273	1388	2228	2942	3411	3576	3816	4059
SV	355	405	745	938	1379	1226	2058	1928	1806
V	744	1093	1491	1948	2365	2626	3095	3446	3987
NV	648	1035	1257	1570	1907	2108	1940	2232	2454
CTR	629	1038	1610	2559	3541	4146	3703	3909	4215
BI	5236	8426	13264	22205	27516	30594	31699	32720	34021
Total	9662	15040	21885	34512	42770	48798	49984	52585	55139

Sursa: Rapoarte BNR "Investitii straine directe in Romania" - 2004-2011

Fluxurile ISD cresc, în general, în perioadele de creștere economică rapidă, în timp ce aceste fluxuri se vor reduce cel mai probabil în timpul perioadelor de recesiune, accentul punându-se pe activitățile întreprinderilor autohtone.

Astfel, dacă trei regiuni de dezvoltare: Sud Muntenia, Vest și București-Ilfov se află, în perioada analizată 2003-2011, pe o linie ascendentă privind volumul de ISD atras la nivelul regiunilor, alte patru regiuni (Nord-Est, Sud-Est, Nord-Vest și Centru), până în anul 2008, au înregistrat creșteri semnificative privind volumul ISD, după care, în anul următor 2009, din cauza efectelor negative perpetuate de criza economică și financiară de la nivel mondial, înregistrează o scădere semnificativă a acestora. După anul 2009, se observă o revenire spectaculoasă din cauza faptului că multe state membre nu mai sunt interesante pentru investitorii străini și piața românească este mult mai sigură decât alte piețe europene. Sunt, totuși, două regiuni care înregistrează, în continuare, descreșteri ale acestui indicator: Sud-Vest pentru anii 2010 și 2011 și Sud-Est pentru anul 2011.

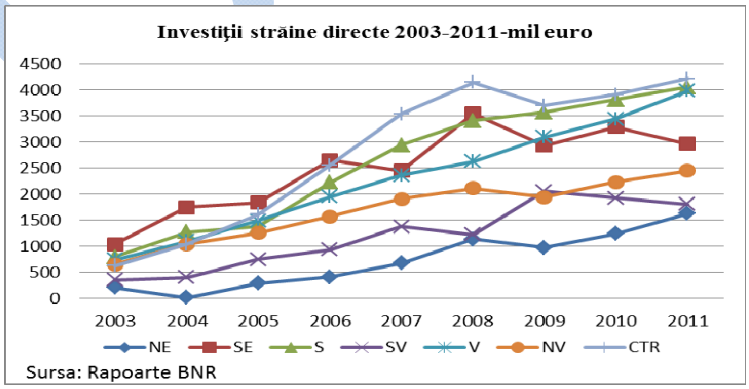

Sursa: Rapoarte BNR

Evidențiată și în analiza anterioară, Regiunea Nord-Est ocupă ultimul loc privind atragerea investițiilor străine directe, fiind cea mai puțin atractivă pentru investitori, înregistrând la nivelul lui 2011, doar 2,9%, în creștere față de 2010, când ponderea era de 2,37% din total ISD. Regiunea de dezvoltare Sud-Vest demonstrează capabilitatea de a atrage un volum din ce în ce

mai mare de ISD pentru perioada 2003-2009, cu un regres în următorii doi ani de 12%. Regiunile de dezvoltare Centru și Sud Muntenia înregistrează cele mai mari volume de ISD, după regiunea Bucureşti-Ilfov, având, în 2011, o pondere de 7,6%, respectiv 7,4%.

Diferitele zone ale țării au atras până acum **diferite tipuri de investitori**. Astfel, în anul 2011, investiţiile greenfield au înregistrat şi un nivel mai redus, de numai 27 milioane euro reprezentând 0,7% din participațiile la capital în întreprinderile. Acest volum înregistrat este cu 41% mai puțin decât în 2010. Investiţiile Străine Directe în întreprinderi greenfield se concentrează la nivel regional, în Regiunea Bucureşti-Ilfov cu 60,5% din soldul ISD, dublu față de anul anterior analizei, urmată de Regiunile Centru cu 11%, Vest (9,3%) şi Sud Muntenia (6,3%).

Totodată, la sfârșitul anului 2011, țările investitoare, care și-au lăsat amprenta în procesul investițional din România sunt, așa cum s-a întâmplat încă din în 2009: Olanda (21,7% din total ISD), Austria (17,5% din total ISD), Germania (11,4%), Franța (9,1%). Totodată, acest clasament este completat de Italia (6,1%),Grecia (5,3%), Cipru (4,6%), Elveția (3,3%).

Din punct de vedere al domeniilor de activitate, în anul 2011, principalele activităţi economice spre care s-au orientat investițiile străine directe în România în întreprinderile greenfield au fost: industrie prelucrătoare (28,6%), comerţ (19,6%), construcţii și tranzacţii imobiliare (14,7%).

Principalul obstacol în calea atragerii Investițiilor Străine Directe în regiunile de dezvoltare este gradul de atractivitate scăzut al acesteia, datorat stării precare a dotărilor infrastructurale de bază și a calității slabe a mediului de afaceri (mediul politic și administrativ), sectorului privat - dezvoltarea antreprenorială.

Creșterea productivității și a competitivității regionale este puternic corelată cu nivelul tehnologic, care în regiunile slab dezvoltate, este dependent de transferurilor externe de tehnologie, în special prin intermediul investițiilor străine directe. Investițiile directe sunt o sursă de capital, de know-how, tehnologie, abilități de management care stimulează creșterea economică, contribuie la dezvoltarea și modernizarea infrastructurii economice regionale, determină un efect pozitiv de antrenare în economie și creează noi locuri de muncă.

Dacă evoluția ISD a fost oscilantă pe perioada analizată, **evoluţia exporturilor pe sectoare de activitate**, la nivel național, demonstrează un trend crescător pe toată perioada analizată, mai puțin în 2009, când înregistrează o scădere a exporturilor de 5,1%. În 2010, volumul exportului din România este în creștere cu 32,8%, o revenire ce demonstrează creșterea producției exportate sau creșterea valorii exportului. Aceasta implică și o revenire a mediului de afaceri la nivelul firmelor exportatoare.

Analizând pe sectoare de activitate și dimensiunea firmelor, valoarea exporturilor a suferit reduceri semnificative din cauza crizei economice și financiare și a lipsei măsurilor de motivare pentru a îndrepta afacerile și spre export. Astfel, doar anul 2009 a suferit acest fenomen, întrucât, în 2010, volumul exporturilor a crescut cu 25%. Aceeași tendință s-a păstrat pentru toate categoriile de întreprinderi.

Dacă analizăm volumul exportului din punct de vedere al domeniilor de activitate se observă că ponderea cea mai mare o are sectorul industriei cu 83% din volumul exportului; dintre acestea ponderea cea mai mare a exporturilor din domeniul industriei o au întreprinderile mari. Următorul sector care are un volum al exportului mare este cel al serviciilor cu 16%.

Exporturi pe sectoare de activitate -milioane lei[16]							
		2005	2006	2007	2008	2009	2010
Total	Total	59,778	70,418	78,770	97,727	92,791	123,241
	micro	7,283	7,658	8,853	9,521	8,054	9,124
	mica	3,789	4,057	4,342	4,895	6,028	6,442
	mijlocie	7,513	7,581	10,885	14,482	13,037	18,841
	mare	41,193	51,122	54,690	68,829	65,672	88,834
Industrie	Total	50,841	58,122	63,849	79,849	76,817	102,614
	micro	2,694	2,388	2,659	3,185	3,547	4,291
	mica	2,339	2,585	3,134	3,358	3,707	4,584
	mijlocie	5,622	5,924	7,576	10,136	9,422	12,047
	mare	40,186	47,225	50,480	63,170	60,141	81,692
Construcții	Total	191	288	368	361	423	588
	micro	38	28	21	51	80	120
	mica	28	89	114	85	40	40
	mijlocie	52	12	46	91	87	111
	mare	73	159	187	134	216	317
Servicii	Total	3,916	7,865	8,890	17,517	15,551	20,039
	micro	1,843	2,867	2,792	6,285	4,427	4,713
	mica	520	507	554	1,452	2,281	1,818
	mijlocie	889	1,052	2,131	4,255	3,528	6,683
	mare	664	3,439	3,413	12,607	12,868	14,342

Sursa: INS-tempo

Cele mai mari exporturi le realizează întreprinderile mari în proporție de peste 72%, în principal din domeniul industriei. Dacă analizăm acest domeniu, se poate observa că valoarea exportului pentru acest domeniu s-a majorat continuu pe perioada 2005 – 2008, ca apoi, după un an de regres, să crească brusc cu 35,27% față de anul anterior. Celelalte categorii de întreprinderi din industrie realizează exporturi în valori mult mai mici decât cea înregistrată pentru întreprinderi mari. Exporturile din domeniul construcții au valori nesemnificative de doar 0,47% din valoarea totală înregistrată în 2010.

Antreprenoriatul în România

Întreprinderile, în special IMM-urile, reprezintă coloana vertebrală reală a economiei. Dacă în anul 2011, numărul firmelor la nivelul României este de 452.010, din care firmele care nu se încadrează în categoria IMM-uri (**firme mari**) reprezintă doar 1.609, adică 0,35%, ceea ce reprezintă un număr foarte mic, chiar dacă este în creștere față de anul 2010. În această categorie, regiunea București-Ilfov deține 33,93%, iar celelalte regiuni de dezvoltare au pondere ce variază între 6,27% (Sud-Vest) și 13,48% (Centru). Cele mai multe firme mari își dezvoltă afacerile în domeniul industriei prelucrătoare (865, reprezentând 53,76%). Dintre acestea, regiunea Centru se detașează față de celelalte regiuni cu 151 firme, cu 18% mai mult față de anul anterior. Următorul sector de activitate care se evidențiază pentru firmele mari (peste 250

[16] Exporturile din agricultuiră nu sunt cuprinse în această analiză.

de salariați), este domeniul servicii, cu 441 firme, din care 59,18% îl deține regiunea București-Ilfov.

Dacă analizăm trendul întreprinderilor mari din România, acesta a fost în scădere continuă timp de 10 ani, până în anul 2010, iar, din 2011, contrar celor întâmplate pentru celelalte categorii de întreprinderi, a avut loc o revenire bruscă de redresare a acestui indicator cu 3,6%. Și la nivelul tuturor regiunilor situația este asemănătoare cu cea înregistrată la nivel național, mai puțin pentru regiunea Sud-Est care a continuat reducerea numărului întreprinderilor mari cu încă 5%.

IMM-urile sunt un factor cheie în peisajul economic al Uniunii Europene, implicit și al României, oferind milioane de locuri de muncă și declanșând inovare. La nivel național, raportat la anul 2011, cifrele vorbesc de la sine: 99,64% din toate întreprinderile românești au mai puțin de 250 de angajați, fiind IMM-uri, și asigură 72,41% din totalul salariaților din întreprinderi. Din perspectiva Băncii Mondiale, atractivitatea mediului de afaceri plasează România pe poziția 72 din 183 de state analizate în raportul Doing Business 2012 și pe locul 24 în UE-27. Atractivitatea mediului de afaceri a scăzut față de anul precedent, când ne aflam pe poziția 65.

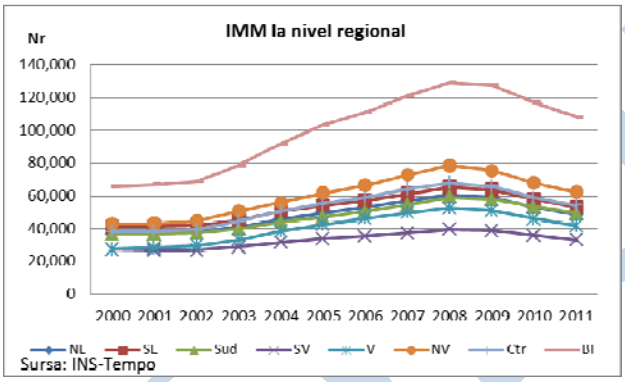

Dacă analizăm perioada 2000-2011, se evidențiază un trend crescător al numărului IMM-urilor până în anul 2008, după care, din cauza crizei economice internaționale, cu care s-a confruntat și România, numărul IMM-urilor a scăzut cu 18,56% pentru următorii trei ani. Situația la nivel regional este asemănătoare cu cea națională. Pierderile cele mai mici s-au înregistrat în regiunea București-Ilfov care a pierdut doar 21 mii IMM, ceea ce reprezintă o pierdere de 16,23% din total IMM. Această regiunea este urmată de Sud-Vest cu 16, 38% (6495 IMM). Aceeași pierdere, din punct de vedere procentual, se regăsește și în regiunea Sud Muntenia, dar din punct de vedere numeric, pierderea este mult mai mare de 9.857 IMM.

Dacă analizăm distribuția IMM pe regiuni de dezvoltare, în anul 2011, se detașează ca importanță regiunea București-Ilfov cu 24,03% din IMM naționale, urmată de Regiunile Nord-Vest (13,81%) și Centru (12,01%). La polul opus, se află Regiunea Sud-Vest cu 7,36% din numărul IMM-urilor privite la nivel național.

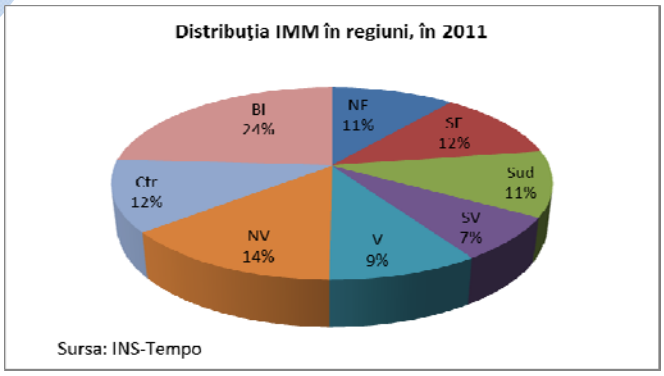

In categoria IMM-urilor pentru 2011, ponderea cea mai mare o

au microîntreprinderile cu 87,18% din IMM. Analizând perioada 2000-2011, pentru toate regiunile de dezvoltare, microîntreprinderile sunt preponderente cu peste 85% din total IMM-uri, celelalte categorii fiind net inferioare: întreprinderile mici cu 8-9% și cele mijlocii cu 1,4-2%.

Pornind de la domeniile de activitate, conform CAEN rev 2, în perioada 2008-2011, cele mai multe IMM se regăsesc în domeniul comerţului cu ridicata şi cu amănuntul, reparaţiilor autovehiculelor şi motocicletelor (36,53% pentru 2011), urmat de alte 3 domenii de bază: activităţi profesionale ştiinţifice şi tehnice (10,96%), construcţiile (9,62%) şi industria prelucrătoare (9,97%). Din cauza efectelor negative ale crizei economice şi financiare, în perioada 2008-2011, multe IMM-uri s-au desfiinţat sau şi-au redus domeniile de activitate, mai ales pentru anumite domenii, iar altele chiar au beneficiat de un efect multiplicator - în general, domenii care nu aveau căutare în perioadele anterioare, cum ar fi: transport şi depozitare (de la 6,22% la 7,02%), hotel şi restaurante (de la 4,27% la 4,91%), agricultură, silvicultură şi pescuit (de la 2,45% la 3,35%), sănătate şi asistenţă socială (de la 1,57% la 1,87%).

Dacă anterior am analizat datele privind întreprinderile active, se va realiza și analiza **unităţilor locale active**. Dacă o unitate locală reprezintă orice agent economic sau social care dispune de un patrimoniu propriu, ce poate să încheie în nume propriu contracte cu terţi şi să-şi apere interesele în justiţie (are personalitate juridică), o întreprindere activă reprezintă o grupare de unităţi locale, care, din punct de vedere economic este activă (în perioada de observare), respectiv realizează bunuri sau servicii, înregistrează cheltuieli şi întocmeşte bilanţ contabil.

Trebuie menţionat că datele furnizate de către Institutul Naţional de Statistică, referitor la unităţile locale active, sunt disponibile din anul 2002. La nivel naţional, numărul IMM – unităţi locale active creşte în perioada 2002-2008, iar după acest an numărul acestora se reduc mai întâi cu 2%, ca apoi, în 2010 şi 2011, cu câte aproximativ 10% în fiecare an.

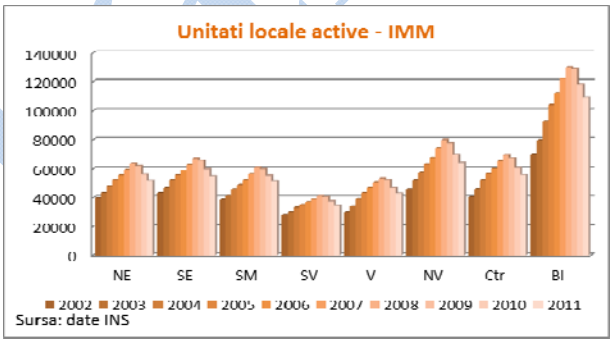

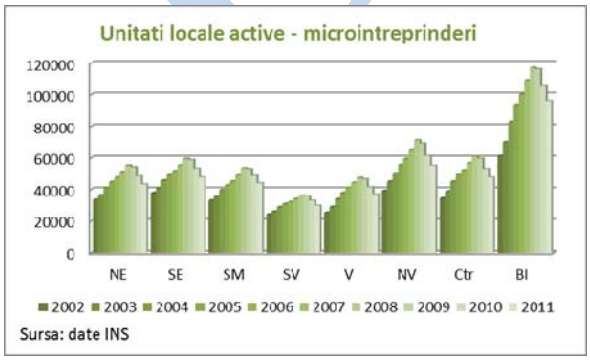

Şi la nivelul regiunilor de dezvoltare, până în 2008, toate regiunile au înregistrat creşteri de la un an la altul, între 6% şi 15%. Cum a fost şi trendul naţional, între 2009 şi 2011, fiecare regiune îşi reduce numărul de IMM – unităţi locale active. La nivelul microîntreprinderilor din această categorie, decalajele se menţin, întrucât creşterile, respectiv reducerile se fac cu ponderi asemănătoare pentru regiuni.

Totodată, trebuie menţionat că la nivelul Uniunii Europene (Eurostat, Structural business statistics - 2007) se identifică care regiuni sunt specializate pe diferite domenii de activitate. Astfel, regiunile care au cel mai mare

grad de ocupare (număr salariați din IMM) sunt Regiunea de dezvoltare Sud-Vest specializată pe domeniul de activitate privind furnizarea de electricitate, gaz şi aer condiţionat (dacă media europeană este 0,9%, regiunea Sud-Vest are 3,8%), respectiv Regiunea Bucureşti-Ilfov pentru domeniul securitate şi investigaţii (dacă media europeană este 0,9%, regiunea Bucureşti-Ilfov are 5%).

După 2008, din cauza efectelor negative ale crizei economice, se poate observa o creştere a ponderii microîntreprinderilor (unităţi locale active) în total IMM-uri rezultată ca urmare a reducerii activităţii economice a acestora şi, implicit, a numărului de salariaţi, precum şi a dispariţiei de pe piaţa economică a 108.574 IMM (conform datelor INS).

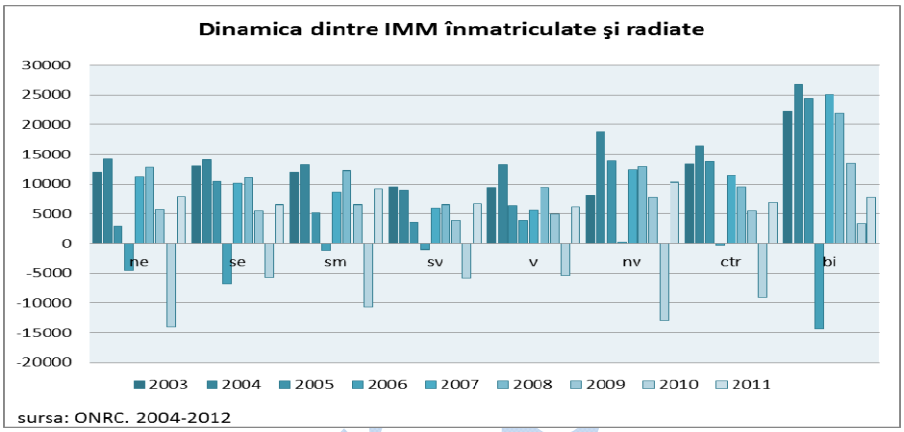

Totodată, din prelucrarea datelor furnizate de Oficiul Naţional al Registrului Comerţului pe perioada 2003-2011, reiese că în anii 2006 şi 2010 au fost înregistrate mai multe radieri decât noi înmatriculări, ceea ce implică un regres în privinţa nivelului de dezvoltare al firmelor.

Criza economică cu care s-au confruntat firmele româneşti şi diversele măsuri luate de Guvernul României au frânat dezvoltarea firmelor (ex. impozitul forfetar), astfel încât, în anul 2010, aceste firme au fost foarte sensibile la şocurile pieţei, ceea ce au dus la 183.227 de firme înregistrate care, din diferite motive (faliment, nedepunerea situaţiilor financiare, fuziune, schimbarea sediului în alt judeţ. etc) au dispărut de pe piaţă, fiind radiate. Dintre aceste firme, cele mai multe îşi desfăşurau activitatea în sectorul comerţului en gros şi en detail, urmat de sectorul industriei prelucrătoare, precum şi cele implicate în tranzacţiile imobiliare. Totodată, datorită includerii, în practică, a impozitului forfetar, multe firme mici cu activitate redusă sau sezonieră s-au închis. Cele mai multe radieri s-au înregistrat în regiunile Nord-Vest (17,2%) şi Nord-Est (16,3%). Din acelaşi punct de vedere, criza s-a resimţit cel mai puţin în regiunile Sud-Vest şi Vest a căror firme radiate reprezintă doar puţin peste 8,5% din total firme radiate. În 2011, situaţia începe să se redreseze, întrucât numărul firmelor radiate din România a revenit la o valoare sub jumătate din cea înregistrată la nivelul anului 2010 (71.970 firme radiate), dar net superioară cu 9.489 firme faţă de 2009.

Cele mai multe firme au fost radiate în mediul urban. Dacă în perioada 2008-2010, firmele sunt radiate în mod agresiv, cu o creştere de două ori sau de trei ori faţă de anul anterior, după această perioadă numărul firmelor radiate este în creştere, dar cu o rată descrescătoare faţă de perioada anterioară. Din punct de vedere al numărului firmelor radiate, creşterea cea mai mare s-a înregistrat în mediul rural, în 2010, în regiunile Nord-Est, Sud-Vest şi Nord-Vest cu peste 400% faţă de anul anterior.

Numărul firmelor radiate

	2008		2009		2010		2011		2012	
	Urban	Rural	Urban	Rural	Urban	Rural	Urban	Rural	Urban	Rural
NE	4.509	1.643	8.556	2.969	18.262	13.252	6.766	2.750	4.295	1.561
SE	5.860	1.850	8.957	2.498	15.162	7.986	7.390	2.083	3.802	1.176
SM	4.128	2.054	6.416	3.235	14.132	12.911	4.965	2.392	3.010	1.665
SV	4.015	1.570	5.048	1.698	11.183	7.439	4.363	1.283	1.986	664
V	5.457	1.257	6.072	1.474	13.922	5.472	5.041	1.369	2.710	801
NV	7.230	2.152	7.754	2.551	22.883	10.893	7.744	2.594	4.722	1.593
C	5.894	1.618	8.264	2.612	18.167	7.717	7.053	1.825	3.403	1.243
BI	5.748	334	9.769	557	20.341	1.271	16.403	620	7.148	417
ROM	42.841	12.478	60.836	17.594	134.052	66.941	59.725	14.916	31.076	9.120

Sursa: ONRC, 2008-2012

În 2010, au fost create cca 245.000 IMM, ceea ce reprezintă 50% din total IMM existente; dintre acestea, numai 60% rămân active după primul an de funcționare. La nivel regional, regiunile Centru și Sud Muntenia au cea mai mare rată de supraviețuire a întreprinderilor la un an de activitate de 77,1%, respectiv de 71,6%. Proporția celor care și-au încetat definitiv activitatea este de 9,8%, iar ponderea întreprinderilor inactive la un an după înființare se situează în jurul valorii de 22%.[17]

Rata de creare a întreprinderilor noi, conform datelor prelucrate de INS, are o fluctuație destul de mare. Dacă până în anul 2005 aceasta a fost de 42,4%, în 2006 aceasta s-a redus la 36,5%, ca apoi să crească în perioada 2007-2008 până la 43,3%. Urmând trendul oscilatoriu, după această perioadă urmează un declin de 32,6% în 2009 cu o ușoară redresare în 2010.[18] Atractivitatea capitalei din punct de vedere al dezvoltării mediului de afaceri, situează Regiunea București-Ilfov pe primul loc în crearea de noi IMM (18,5% din total IMM nou create). La polul opus se situează Regiunea Sud-Vest (8,9% din IMM nou create).

Întreprinderile active nou create, conform INS, sunt predominante în mediul urban (76% în 2010). Ponderea cea mai mare la nivel regional o are regiunea București-Ilfov cu 91,6% din aceste întreprinderi create în mediul urban. Privit din cealaltă perspectivă, regiunile Nord-Est (68%) și Sud Muntenia (62%) au ponderea cea mai mică pentru întreprinderile active nou create în mediul urban. Din punct de vedere al ONRC, cele mai multe întreprinderi sunt înmatriculate în mediul urban, chiar dacă ponderea este în scădere pe perioada analizată (de la 74,93% în 2008, la 60,87% în 2012). La nivel regional, ponderile sunt peste 50% pentru înmatriculările din mediul urban, excepție regiunea Sud-Vest, care, în 2012, mediul rural este predominant pentru acest indicator (54,59%). Regiunea București-Ilfov se detașează față de celelalte regiuni prin ponderea mare a întreprinderilor înmatriculate în mediul urban – peste 90% pentru toată perioada analizată, urmată de regiunea Vest la mare distanță.

Totodată, trebuie menționat că numai 39% din întreprinderile create în 2010 au făcut investiții în primul an de activitate, în creștere cu 300% față de întreprinderile create în anul 2009, ceea ce demonstrează că economia începe să se așeze și să producă efecte pozitive. Cele mai multe investiții realizate în primul an de funcționare al întreprinderilor s-au realizat în regiunea Sud Muntenia în proporție de 70,7%, urmată de regiunea Sud-Vest cu 46%. Firmele create în 2010 din regiunea Vest investesc în primul an de activitate doar 18%.

[17] Date utilizate sunt preluate din Studiul "Întreprinderi noi și profilul întreprinzătorilor din România", INS 2012. Eșantion: 5142 întreprinderi.
[18] Rata de creare a întreprinderilor noi este calculată ca raport la luna ianuarie 1995.

În 2010, majoritatea întreprinderilor create au fost cu 0 salariaţi (67,4%), conform INS. La nivel regional, regiunile Sud Muntenia (68,8%), Nord-Vest (74,7%) şi Centru (78,1%) înregistrează o pondere peste media naţională a întreprinderilor create a căror număr de salariaţi este 0. Celelalte întreprinderi nou create, care au între 1 şi 49 salariaţi sunt în proporţie de 32,2% sau cele care au peste 49 de salariaţi sunt în proporţie de 0,4%.

IMM-urilor din România au sediul social în locuința proprietarului și au un singur asociat (411.466 firme în conformitate cu datele furnizate de ONRC). În 2010, procentul întreprinderilor active nou create, pentru care locul unde își desfășoară activitatea este locuința managerului, este de 100% în regiunile Sud-Vest, Vest și București-Ilfov. Pentru celelalte regiuni ponderea este oricum peste 98,5% (conform INS). La nivel național, sediul întreprinderilor nou create sunt în proporție de 99,7% în locuința managerului.

Pe regiuni, în anul 2010, distribuția întreprinderilor active nou create pe sectoare de activitate arată că fiecare regiune este lider într-un anumit domeniu de activitate. Domeniul industrie este mai atractiv în regiunile Sud Muntenia (15,3%), Nord-Est și Vest cu câte 14,1%, iar regiunile Sud Muntenia (61%) și Sud-Vest (60,4%) sunt orientate către domeniul comerțului. Ponderea cea mai ridicată în domeniul transporturilor îl au regiunile Sud-Est (10,2%) și Nord-Est (9,2%), iar în domeniul hoteluri și restaurante regiunile Nord-Vest (11,3%) și Centru (8,8%).

La nivelul țărilor din UE, revenirea economică s-a putut observa, în 2010, prin creșterea valorii adăugate a IMM-urilor. Cu toate acestea, creșterea de 3,26% nu a putut recupera scăderea din 2009, de -6,39%. La nivel global, în Uniunea Europeană, IMM-urile asigură aproximativ 67% din toate locurile de muncă. În general, contribuția IMM-urilor la realizarea gradului de ocupare în noile state membre este peste media UE-27, cu unele excepții, printre care și România pentru anul 2005. În 2005, în România, IMM-urile generau puțin peste 60% din locurile de muncă din sectoarele analizate (cea mai scăzută rată din UE-12 după Slovacia).

Per ansamblu, IMM-urile din Uniunea Europeană au fost mai afectate de criza economică și financiară în ceea ce privește efectivul de personal decât în ceea ce privește supraviețuirea: astfel, scăderea numărului de IMM-uri a fost mai puțin dramatică, cu prețul unor disponibilizări semnificative.

Decalajele în dezvoltarea antreprenorială a diferitelor Regiuni ale țării, măsurate prin numărul întreprinderilor mici și mijlocii la 1000 locuitori, s-au adâncit în ultimii ani. Comparativ cu țările UE-27, în România sunt de până la 2 ori mai puține întreprinderi la 1000 locuitori, cu o distribuție inegală în cele opt Regiuni de Dezvoltare. Media Uniunii Europene este de 42,2 IMM la 1000 de locuitori, în comparație cu 21 IMM la 1000 locuitori înregistrate pentru România în anul 2011. România ar mai avea nevoie de aprox. 300 mii IMM-uri pe lângă cele existente pentru a ajunge la media UE, în condițiile în care populația României este în scădere. Acest deficit de firme denotă faptul că în societatea românească există un potențial antreprenorial latent care încă nu a fost valorificat.

La nivel regional, peste media UE-27 şi, implicit peste media naţională, se află Regiunea Bucureşti-Ilfov cu 48 IMM la 1000 locuitori, în scădere faţă de 2010 cu 4 IMM la 1000 locuitori. Totodată, trebuie menţionat că regiunile din vestul ţării, respectiv Vest (21,81 IMM la 1000 locuitori), Nord-Vest (22,89 IMM la 1000 locuitori) și Centru (21,44 IMM la 1000 locuitori) au un număr de IMM la 1000 de locuitori peste media naţională. Cea mai slabă repartizare o are cea mai săracă regiune din România: Nord-Est (13,09 IMM la 1000 locuitori). Aceste analize demonstrează marile decalaje ce există între cele opt regiuni de dezvoltare.

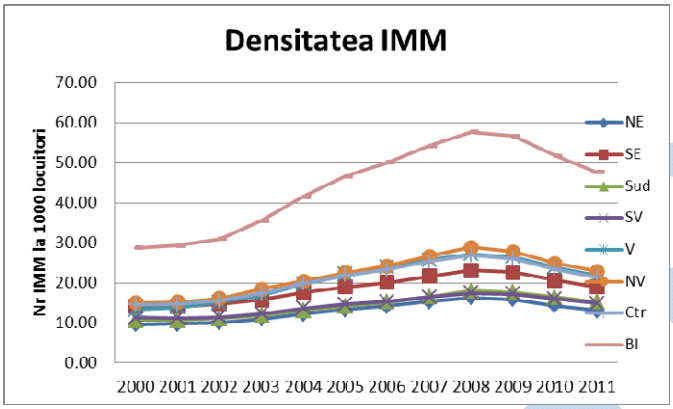

Din punct de vedere al distribuţiei procentuale ale salariaţilor pe cele trei clase de mărime ale IMM-urilor, se evidenţiază o împărţire aproximativ egală, cu mici diferenţe, între cele trei categorii: 34,95% sunt angajaţi în microîntreprinderi, 32,97% în întreprinderile mici şi 32,07% în cele mijlocii. Cu toate că numărul microîntreprinderile sunt predominante ca număr de unităţi, reprezentând 87,49% din numărul de IMM în anul 2011, acestea au o pondere în totalul forţei de muncă apropiată de a celorlalte două clase de IMM-uri. Acestea scot în evidenţă vulnerabilitatea microîntreprinderilor care deţin un număr foarte redus de salariaţi pe firmă, în medie 2 salariaţi pe firmă. Numai regiunea Bucureşti-Ilfov are o medie de 5 salariaţi pe microîntreprindere.

Numărul mediu de salariaţi în IMM-uri, pe clase de mărime şi regiuni de dezvoltare

Regiune	IMM		Micro		Mici		Mijlocii	
	Nr salariati	Pondere	Nr salariati	Pondere	Nr salariati	Pondere	Nr salariati	Pondere
NE	310,986	11%	112,681	11%	105,867	11%	92,438	10%
SE	328,579	11%	118,273	12%	106,946	11%	103,360	11%
SM	328,510	11%	108,635	11%	107,737	11%	112,138	12%
SV	195,583	7%	72,911	7%	63,266	7%	59,406	6%
V	283,640	10%	96,472	10%	90,570	10%	96,598	11%
NV	389,538	14%	144,117	14%	136,682	14%	108,739	12%
Ctr	370,774	13%	122,933	12%	122,120	13%	125,721	14%
BI	653,027	23%	223,841	22%	210,095	22%	219,091	24%
Sursa: INS 2011								

Din anul 2001 până în 2008, numărul salariaţilor ce îşi desfăşoară activitatea în cadrul IMM-urilor a crescut cu 50%. După acest an critic, în următorii doi ani, numărul de salariaţi s-a redus cu 14%. Pierderile cele mai mari de personal se înregistrează la nivelul întreprinderilor mijlocii cu peste 18%. IMM-urile fără nici un salariat sunt predominante, în perioada 2008-2011 variază între 34-42,7% din total firme, conform datelor furnizate de ONRC.

Analizând regional situaţia numărului mediu de salariaţi în IMM-uri, la nivelul anului 2011, rezultă mari diferenţe între regiunea Bucureşti-Ilfov, regiune considerată dezvoltată, şi celelalte regiuni. Astfel, ponderea numărului mediu de salariaţi în IMM-uri este de 23% în Bucureşti - Ilfov,

microîntreprinderile deţinând 34% din locurile de muncă aferente regiunii, în timp ce clasa mijlocie are aproximativ tot 34% dintre angajaţii în IMM-uri. Cea mai slab reprezentată regiune este regiunea Sud-Vest Oltenia, ce are o contribuţie la numărul de salariaţi din IMM-uri de doar 7%.

Totodată, trebuie menţionat că România ocupă ultimul loc în Uniunea Europeană în ceea ce priveşte ponderea angajaţilor cu contracte pe perioadă determinată, doar 1% din lucrătorii români fiind angajaţi în acest fel, comparativ cu 15% media europeană. Această situaţie se datorează şi anvelopei fiscale, care a fost înăsprită pe perioada crizei.

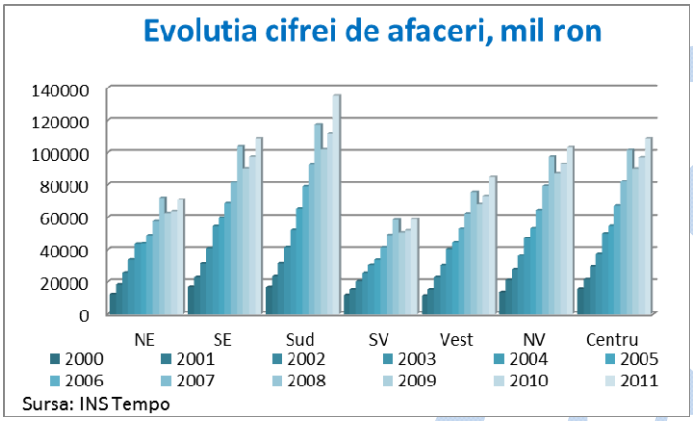

De asemenea, IMM-urile asigură 69,85% din valoarea totală a **cifrei de afaceri** realizată de întreprinderile active în sectoarele non-financiare, din România, ceea ce reprezintă 723.167 milioane lei, în creştere cu 10,77% faţă de anul 2010 din punct de vedere al valorii absolute a cifrei de afaceri şi cu 14,51% din punct de vedere al ponderii de cifrei de afaceri a IMM în totalul cifrei de afaceri. În graficul următor nu am evidenţiat regiunea Bucureşti-Ilfov, întrucât valoarea cifrei de afaceri reprezintă 37,37% din media naţională şi nu ar mai fi vizibile decalajele dintre celelalte regiuni.

Întreprinderile mari, chiar dacă sunt puţine ca număr, produc aproximativ 30% din cifra de afaceri a României. Cifra de afaceri realizată de această categorie de firme a înregistrat un trend crescător pe toată perioada analizată, mai puţin în 2009, când s-a redus acest indicator cu 9,02%. Acest regres s-a datorat scăderii producţiei de bunuri şi servicii ca impact al crizei economice şi financiare.

Ponderea cifrei de afaceri din IMM-uri la nivel regional, in 2011 - %

	IMM	Micro	mici	mijlocii
NE	7.96%	8.51%	8.76%	6.82%
SE	10.53%	11.38%	11.25%	9.24%
SM	10.62%	11.67%	9.99%	10.42%
SV	5.41%	5.64%	5.89%	4.80%
V	7.90%	7.61%	8.30%	7.74%
NV	10.58%	11.87%	11.78%	8.53%
Ctr	9.62%	9.68%	9.79%	9.43%
BI	37.37%	33.64%	34.25%	43.01%

Sursa: INS 2012

Se remarcă nivelul economic superior si competitivitatea ridicată a regiunii Bucureşti-Ilfov, care asigură cel mai mare procent, respectiv 37,37% din valoarea naţională a cifrei de afaceri, în 2011. Valorile din această regiune sunt maxime în cazul fiecărei clase de mărime, culminând în cazul întreprinderilor mijlocii, care realizează aproape jumătate din cifra de afaceri naţională a acestei clase de firme, respectiv un procentaj de 43%. Regiunile Nord-Vest, Centru, Sud-Est şi Sud Muntenia se situează la un nivel mediu de performanţă, cu ponderi ale cifrei de afaceri cuprinse între 10,53% şi 10,62%. Regiunea Vest are o pondere redusă a cifrei de afaceri (7,90%), corelată cu ponderea mai mică a numărului de IMM-uri (9,0%), care pot fi justificate obiectiv de numărul cel mai mic de locuitori din această regiune; în susţinerea acestei aprecieri se remarcă valoarea ridicată a densităţii IMM-urilor (21,81%) din regiunea Vest, a cărei bază antreprenorială este considerabilă. Cele mai slabe

performanțe economice sunt înregistrate de IMM-urile din regiunea Sud-Vest Oltenia care contribuie, la cifra de afaceri cumulată a IMM-urilor din România, cu un procentaj de 5,41%,

Cifra de afaceri din IMM-uri pe clase de mărime şi sectoare de activitate, 2010 (milioane lei)				
Sectorul	IMM	Micro	Mici	Mijlocii
Industrie	113.750	50.592	21.741	41.417
Constructi	54.636	35.214	7.572	11.850
Comert	265.396	178.294	35.418	51.684
Servicii	100.866	74.223	12.378	14.265
Total	534.648	338.323	77.109	119.216
Sursa: INS 2011				

Întreprinderile mici şi mijlocii din România sunt orientate cu preponderenţă în domeniul serviciilor şi au obţinut în ultimii ani creşteri susţinute ale cifrei de afaceri în activităţi cu valoare adăugată ridicată, cum sunt cele din informaţii şi comunicaţii. Cea mai mare cifră de afaceri din sectorul de afaceri non-financiar al României s-a realizat de către IMM-urile din comerţ, respectiv un volum mai mare de 265 miliarde lei la nivelul anului 2010.

IMM-urile contribuie cu un procent de 35% la cifra de afaceri totală din industria românească, ponderea lor în raport cu întreprinderile mari fiind menţinută chiar şi în perioada de recesiune economică. IMM-urile sunt un factor de competitivitate industrial, fiind principalul furnizor în industria alimentară, industria de prelucrare a lemnului, industria produselor din cauciuc şi mase plastice, industria hârtiei şi tipografică sau industria construcţiilor metalice.

Productivitatea muncii pentru firmele din România, implicit pentru IMM-uri, s-a calculat ca raport dintre cifra de afaceri din IMM-uri şi numărul mediu de salariaţi.

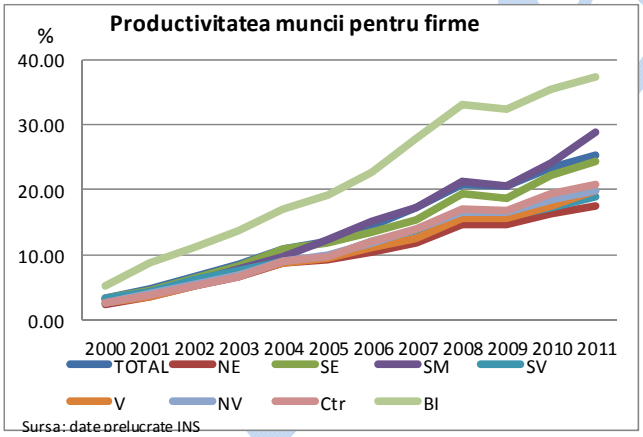

Pe perioada 2000-2008, productivitatea muncii a crescut în mod constant atât la nivel naţional, cât şi la nivelul tuturor regiunilor de dezvoltare. În anul 2009, din cauza crizei economice şi financiare care a avut-o de suferit şi România, productivitatea muncii s-a redus cu 1,24%, ca apoi, în următorii doi ani, 2010 şi 2011, să se majoreze cu 13%, respectiv 8,7%. Aceeaşi tendinţă au avut-o toate regiunile de dezvoltare. Regiunea Bucureşti-Ilfovînregistrează o valoare a acestui indicator cu 50% mai mare faţă de celelalte regiuni. Trebuie subliniat că toate regiunile de dezvoltare, cu excepţia regiunilor Bucureşti-Ilfov şi Sud Muntenia se află sub valoarea naţională a productivităţii muncii.

Dacă situaţia competitivităţii firmelor, în general, a fost analizată anterior prin prisma productivităţii muncii, se va pune accent şi pe ceea ce se întâmplă la nivelul IMM din punct de vedere al aceluiaşi indicator.

Productivitatea muncii pentru IMM- mil lei/salariat												
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
NE	2,74	3,86	5,67	7,21	8,76	9,30	10,81	12,55	15,55	15,56	17,22	17,78
SE	3,25	4,28	5,88	7,59	9,42	9,93	11,70	13,45	17,06	17,43	20,73	22,19
SM	3,16	4,69	6,12	8,18	9,49	10,65	12,58	14,62	18,08	17,87	20,56	22,17

SV	2,85	3,62	5,51	7,16	8,70	9,32	11,55	13,55	16,24	16,74	17,73	18,92
V	3,03	4,32	6,14	7,52	9,56	10,15	11,57	13,09	16,39	15,93	17,65	19,72
NV	2,93	4,41	6,10	7,83	9,69	10,62	12,00	14,14	16,81	16,20	17,56	18,94
Ctr	3,06	4,19	6,01	7,79	9,38	9,73	11,62	13,29	16,06	15,65	17,81	18,21
BI	6,33	11,13	12,75	15,63	18,74	20,73	23,82	28,49	35,03	33,72	37,43	40,22
Rom	3,69	5,57	7,26	9,24	11,24	12,26	14,33	16,81	20,66	20,38	22,82	24,36

Sursa: date prelucrate pe baza datelor statistice INS

La nivel național, productivitatea muncii și cinci regiuni de dezvoltare (Nord-Est, Vest, Nord-Vest, Centru și București-Ilfov) au aceeași tendință de creștere din 2000 până în 2008, ca apoi, în 2009, să se reducă și în final, în ultimii doi ani să se redreseze. Regiunile Sud Muntenia și Sud-Est, în pofida crizei economice, au înregistrat valorile cele mai mari ale productivității muncii la nivelul regiunilor de dezvoltare, fără a lua în considerare regiunea București-Ilfov care are o valoare aproape dublă față de media națională a productivității.

Pentru toată perioada supusă analizei, sunt regiuni de dezvoltare pentru care productivitatea muncii a IMM este net superioară față de cea globală, pentru toate categoriile de firme, ceea ce demonstrează că firmele mari din aceste regiuni au o productivitate mult mai mică decât cea înregistrată de IMM (Nord-Est, Vest, București-Ilfov). De asemenea, sunt regiuni care pentru cei 12 ani analizați, înregistrează o productivitate a muncii pentru toate categoriile de firme mai mare decât cea pentru IMM, ceea ce subliniază productivitatea firmelor mari în context regional (Sud-Est, Sud-Vest). Celelalte regiuni oscilează între cele două variante.

Microîntreprinderile sunt motorul economiei românești având ponderea cea mai mare în total IMM-uri de 87,49% în anul 2011, pondere micșorată față de anii 2009 (89,93%) și 2010 (89,42%). Aceasta se datorează scăderii numărului de IMM, respectiv a microîntreprinderilor, deoarece au dispărut de pe piață un număr foarte mare de firme, care nu au putut fi substituite de către puținele firme create în anul 2011.

Dacă analizăm regional situația microîntreprinderilor în total IMM-uri regionale, în anul 2011, trei regiuni de dezvoltare au valoarea acestui indicator peste media națională: Sud-Est (88,06%), Sud-Vest (88,42%) și București-Ilfov (87,49%).

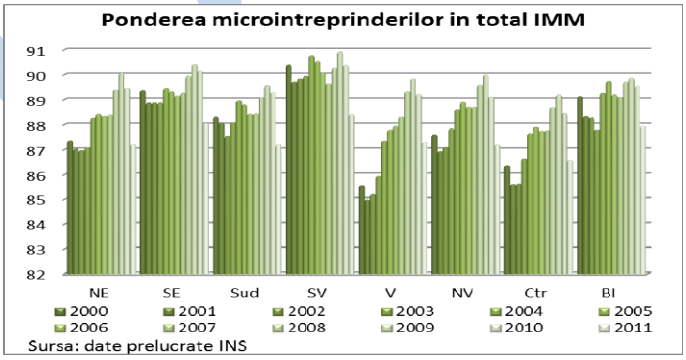

La nivel național, numărul microîntreprinderilor a fost în creștere cu rată crescătoare din 2000 în 2008, cu două perioade în care creșterea a fost realizată cu rată descrescătoare, în 2005-2006 și în 2008. După această perioadă de creștere, impactul crizei economice și financiare, se reflectă și în scăderea numărului microîntreprinderilor în mod continuu. Și la nivelul regiunilor, situația este aceeași.

Analiza de mai sus a productivității, a ocupării forței de muncă și a celorlalți indicatori indică faptul că IMM-urile au un rol important de jucat în creșterea competitivității în Uniunea Europeană și, implicit, în România. Competitivitatea, de obicei, se referă la un set de instituții, politici și factori care determină nivelul de productivitate al unui stat. La nivel de firmă, aceasta se referă la modalitatea de a genera creștere a valorii adăugate și de a crea locuri de muncă. Cercetarea, dezvoltarea și inovare sunt adesea văzute ca factori cruciali în formarea competitivității firmelor, sectoarelor și a țării per ansamblu.

Ca urmare, IMM-urile nu reușesc să contribuie semnificativ la Produsul Intern Brut și la creșterea economică a țării, atât timp cât nu există un număr suficient de mare de firme și un cadru favorabil înființării și creșterii lor.

Sectorul ICT

Sectorul ICT este de importanță majoră în dezvoltarea economică și contribuie la creșterea competitivității la nivel național și regional. Sectorul ICT poate contribui la creșterea economică atunci când este asimilat la nivelul întreprinderilor. Utilizarea ICT stimulează dezvoltarea extensivă și intensivă a sectorului producției de bunuri și servicii.

Ponderea personalului care a utilizat PC și PC conectate la internet pe regiuni de dezvoltare, în anul 2009

Regiuni	Ponderea personalului care a utilizat PC (%)	Ponderea personalului care a utilizat PC conectat la internet în total personal (%)
NE	20,4	16,3
SE	17,6	15,0
SM	22 9	18,0
SV	16,4	13,8
V	22,3	19,3
NV	19,5	16,1
Centru	22,7	18,4
BI	44,0	38,2
Total	27,4	23,2

Sursa: INS 2012

În ceea ce privește utilizarea infrastructurii IT în cadrul firmelor, repartizarea pe regiuni a indicatorilor s-a realizat după adresa sediului central al întreprinderii. Se poate observa o detașare netă a regiunii București-Ilfov în ceea ce privește ponderea personalului care a utilizat PC (44%) și respectiv PC conectate la Internet (38,2%). La diferență foarte mare, fiind la jumătate față de București-Ilfov, se află regiunile Sud Muntenia și Centru în ceea ce privesc cei doi indicatori. Regiunea Sud-Vest Oltenia se află pe ultimul loc în cazul ambilor indicatori cu 16,4% personal care a utilizat PC-ul și 13,8% personal care a utilizat PC conectat la internet din total personal.

Inovare

Criza economică și financiară, care a debutat în noiembrie 2007, face dificilă viața pentru IMM-uri și acestea simt foarte mult nevoia de o mână de ajutor pentru a naviga în aceste ape agitate ale economiei. Pentru a depăși acest impas trebuie sprijinite IMM-urile pentru a promova inovarea și a crea locuri de muncă.

La nivelul Uniunii Europene, pentru 2013, conform raportului nr 19 „Innovation Union Scoreboard”[19], România este inclusă în grupa ultimelor state privind cel mai scăzut grad al inovării, în categoria inovatorilor modești, ultima dintre cele patru categorii ale clasamentului împreună cu Polonia, Bulgaria, Lituania și Letonia. La celălalt capăt al clasamentului se plasează categoria liderilor inovării (Suedia, Germania, Danemarca, și Finlanda). România se clasează pe poziții codașe în ceea ce privește proporția populației care a absolvit o formă de învățământ terțiar, numărul co-publicațiilor științifice internaționale, proporția IMM-urilor inovative care cooperează cu altele, numărul de aplicații pentru patente sau numărul de IMM-uri care au introdus un produs sau un proces inovator.

Conform Comisiei Europene, România are ca punct tare pe inovare domeniul resurselor umane și efectele economice. Puncte slabe sunt legate de parteneriate și antreprenoriat.

Întreprinderi inovatoare sunt întreprinderile care au lansat produse (bunuri sau servicii) noi sau semnificativ îmbunătățite pe piață sau au introdus procese noi sau semnificativ îmbunătățite sau noi metode de organizare sau de marketing. Întreprinderi inovatoare acoperă toate tipurile de inovatori: inovatorii de produs, de proces, de metode de organizare sau de metode de marketing, precum și întreprinderile cu inovări nefinalizate sau abandonate și se referă la întreprinderile active, conform definiției date de Institutul Național de Statistică.

În general, este cunoscută capacitatea redusă și interesul scăzut al firmelor pentru activitățile de cercetare dezvoltare și inovare, atât pentru cele proprii cât și pentru cele desfășurate în parteneriat cu instituțiile de profil privind cercetarea dezvoltarea, precum și capacitatea redusă de absorbție a rezultatelor cercetării. Astfel, în România, aceste întreprinderi sunt în număr foarte mic de numai 0,7% din total firme, la nivelul anului 2010. Această pondere mică se datorează faptului că tehnologiile noi provin, în general, din import sau prin investiții străine directe și nu prin efort local; și, totodată, principala sursă de competitivitate o reprezintă costurile scăzute și nu gradul de inovare al tehnologiilor și al produselor.[20]

Intreprinderi cu inovari tehnologice, pe tipuri de inovari si clase de marime													
	Total firme cu inovari	Inovare numai de produs				Inovare numai de proces				Inovare de produs si proces			
		Total	mici	mijlocii	mari	Total	mici	mijlocii	mari	Total	mici	mijlocii	mari
2002	3963	582	344	172	66	413	201	138	74	2968	1581	868	519
2004	5136	472	266	148	58	1203	739	343	121	3461	1829	1094	538
2006	5970	525	330	155	40	1169	699	365	105	4276	2477	1297	502
2008	5748	710	449	205	56	1965	1324	487	154	3073	1907	788	378
2010	3631	635	394	170	71	955	638	216	101	2041	1253	526	262

Sursa: date INS- Tempo

Dacă până în anul 2006, numărul firmelor care au diferite tipuri de inovări, era în creștere (în 2004 a crescut cu 30% față de anul de referință 2002, respectiv cu 17% în 2006 față de 2004), în perioada 2008-2010 acest număr s-a redus considerabil cu până la 40%. Analiza acestor firme s-a realizat pe trei categorii de inovare: inovare numai de produs, inovare numai de proces și

[19] un instrument de monitorizare a Uniunii inovării, una dintre cele șapte inițiative emblematice (flagship initiatives) a Strategiei Europa 2020

[20] Studiu “Romania – An assessment of the Lisbon Scorehead” elaborat de către Societatea Română de Economie în 2004.

inovare atât pe produs cât şi pe proces. Dacă numărul firmelor cu inovări numai de produs şi numai de proces, în 2008, a crescut în detrimentul firmelor cu inovări de produs şi proces; în 2010, toate cele trei categorii de firme au suferit modificări de reducere a numărului acestora. În aceste condiţii, în 2010, numărul firmelor a căror inovare este atât de produs cât şi de proces reprezintă 56% din total firme inovative, ponderea cea mai mare având-o întreprinderile mici cu 61%.

Dacă analizăm din punct de vedere al categorizării întreprinderilor, se remarcă faptul că firmele mici dețin ponderea cea mai mare din cele trei tipuri de inovări. Trebuie menționat că microîntreprinderile nu se regăsesc în această analiză.

Domeniile în care îşi desfăşoară firmele inovatoare activitatea, în 2010, sunt: industrie cu 54%, servicii cu 44% şi 2% sunt dedicate distribuţiei apei, salubritate, gestionarea deşeurilor, activităţi de decontaminare.

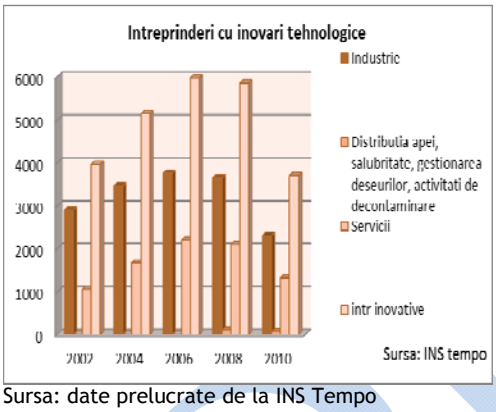

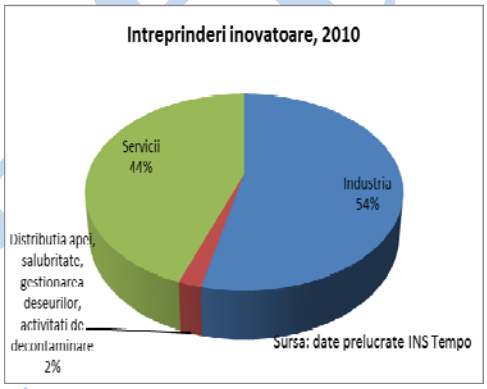

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

Inobarometrul[21] este un raport despre inovare la nivelul regiunilor de dezvoltare care analizează şi ierarhizează capacitatea regiunilor de a crea şi menţine un mediu care susţine inovarea la nivelul operatorilor economici. Gradul de inovare al regiunilor este prezentat comparativ pe cele 8 regiuni de dezvoltare, având la bază 68 de criterii de analiză (care includ şi indicatorii folosiţi de European Innovation Scoreboard) şi o metodologie elaborată de Centrul de Informare Tehnologică IRECSON.

Pentru a obţine o imagine cât mai de ansamblu a inovării la nivelul regiunilor a fost elaborat un model de evaluare bazat pe 5 factori de inovare: potenţialul de conducere a inovării, potenţialul de creare a cunoştinţelor, capacitatea de inovare şi de integrare într-un sistem relaţional, performanţa activităţilor de inovare şi proprietatea intelectuală. Fiecare factor a fost divizat în subfactori de caracterizare, obţinând un număr de 16 subfactori de inovare, iar fiecărui subfactor i-au fost atribuite criterii (indicatori) de evaluare. Un număr de 68 de criterii (indicatori) de analiză au fost incluse în Inobarometru: 65 criterii cantitative şi 3 criterii calitative. Prin agregarea rezultatelor pe cei 16 subfactori s-a obţinut gradul de inovare la nivel regional.

[21] Au făcut obiectul anchetelor statistice 9955 întreprinderi şi 422 reprezentanţi ai autorităţilor locale (Administraţii publice locale, Camere de Comerţ şi Industrie Judeţene, Agenţii de Dezvoltare Regională).

Gradul de inovare la nivel regional, în 2011

Regiuni	Scor	Clasament general	Potențialul de conducere a inovării		Potențialul de creare a cunoștințelor		Capacitatea de inovare și de integrare într-un sistem relațional		Performanța activităților de inovare		Proprietatea intelectuală	
			Scor	Clasament	Scor	Clasament	Scor	Clasament	Scor	Clasament	Scor	Clasament
BI	72,96	1	62,39	1	100	1	64,00	1	66,44	1	81,04	1
NE	37,19	2	53,42	2	23,32	4	57,02	2	47,98	7	21,73	6
Ctr	31,43	3	52,61	7	14,80	8	56,00	3	44,51	3	12,44	2
S	30,95	4	33,05	5	12,46	2	42,37	5	39,60	6	12,03	3
SE	28,84	5	30,98	6	8,87	7	42,10	4	37,88	2	11,18	7
SV	28,75	6	29,63	3	7,72	6	38,31	8	35,58	4	7,89	8
NV	27,13	7	25,90	4	5,14	3	38,24	7	31,43	8	7,66	4
V	25,11	8	22,24	8	2,74	5	21,30	6	26,21	5	4,24	5

Sursa: Inobarometru 2011 și bariere în calea inovării, ANCS

Gradul de inovare cel mai ridicat, atât per ansamblu, cât și pe fiecare factor de inovare în parte, îl are regiunea București-Ilfov. Pentru celelalte regiuni de dezvoltare, în general, pentru factorii de inovare clasamentele sunt diferențiate. Comasând și analizând factorii de inovare, gradul cel mai mare de inovare după regiunea București-Ilfov, îl au regiunile Nord-Est și Centru. Cea mai slabă regiune din punct de vedere al inovării este regiunea Vest.

Prin ancheta desfășurată în cadrul studiului „Analiza situației actuale a modului de raportare a performanțelor în domeniul inovării și transferului tehnologic și elaborarea de metodologii și instrumente pentru îmbunătățirea sistemelor și procedurilor de raportare" au fost identificate barierele ce stau în calea dezvoltării activităților inovative, a proiectelor inovative sau pentru influențarea deciziei de a nu inova. Printre factorii care influențează aceste bariere sunt: factorii de cost (lipsa de fonduri din interiorul unității, lipsa de finanțare din surse din afara unității, costuri de inovare prea ridicate), factori privind acumularea cunoștințelor (lipsa de personal calificat, lipsa de informații privind tehnologia, lipsa de informații privind nevoia din cadrul pieței specifice, dificultatea găsirii partenerilor de cooperare pentru inovare) și factori de piață (piață dominată de alte întreprinderi consacrate, cerere fluctuantă de bunuri și servicii inovative).

Inițiative antreprenoriale

Structurile de sprijinire a afacerilor (SSA), conform definiției folosite în cadrul Programului Operațional Regional 2007-2013, reprezintă structuri clar delimitate, care asigură o serie de facilități și/sau spații pentru desfășurarea activităților economice de producție și de prestare servicii. Acestea au ca scop atragerea investițiilor pentru valorificarea potențialului resurselor zonei și se pot încadra parcurile industriale, parcurile științifice și tehnologice, incubatoarele de afaceri, centrele expoziționale, parcurile logistice, etc.

La nivel regional, structurile de sprijinire a afacerilor sunt încă slab dezvoltate și insuficient funcționale, cu toate că au fost susținute din diverse surse de finanțare, dar din lipsa atractivității locației acestora și a serviciilor limitate oferite firmelor care urmează să se localizeze în structura de afaceri, acestea nu sunt funcționale în totalitate sau parțial. Astfel, un număr limitat de IMM este localizat în cadrul acestor structuri.

În România, nu toate structurile de sprijinire a afacerilor sunt monitorizate de către o entitate. Astfel, se vor analiza numai acele structuri de sprijinire a afacerilor care sunt monitorizate de către anumite instituții: parcurile industriale cu titlu, parcurile științifice și tehnologice,

centrele incubatoare tehnologice şi de afaceri, centre de transfer tehnologic, centre de informare tehnologică şi incubatoarele de afaceri.

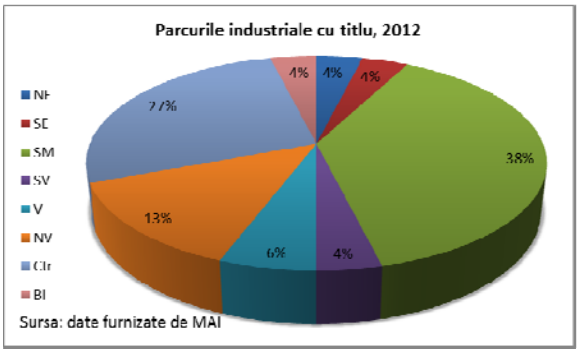

În 2012, existau 55 de **parcuri industriale** autorizate[22] înfiinţate potrivit Ordonanţei Guvernului 65/2001, cu modificările şi completările ulterioare privind constituirea şi funcţionarea parcurilor industriale. Pentru investiţiile iniţiale realizate în aceste parcuri industriale, operatorii economici beneficiază ajutor de stat sub forma nedatorării impozitului pe terenul şi clădirile din aceste structuri (conform prevederilor art. 250 alin. (1) pct, 9 şi art. 257 lit..l. din Legea nr. 571/2003 privind Codul Fiscal) şi scutirea de la plata taxelor percepute pentru modificarea destinaţiei şi pentru scoaterea din circuitul agricol a terenului aferent parcului industrial (art. 7 din O.G. nr.65/2001).

Din cele 55 de parcuri industriale cu titlu, 21 parcuri industriale sunt private, 28 parcuri industriale sunt publice şi 6 parcuri publice-private. Totodată, trebuie menţionat că 36 de parcuri industriale cu titlu sunt în mediul urban (65,5% din total parcuri), restul de 19 entităţi sunt în mediul rural.

Repartizarea parcurilor industriale pe regiuni este diferenţiată, de la 2 parcuri pentru regiunea Nord-Est, Sud-Est, Sud-Vest şi Bucureşti-Ilfov, la 20 parcuri industriale în Regiunea Sud Muntenia.

Parcuri Industriale cu titlu sau declarate prin Hotărâre a Guvernului

Regiuni	Parcuri Industriale (PI)m din care				Nr întreprinderi atrase în PI	Nr salariaţi în PI	Suprafaţă totală conform titlu (ha)	Tipul proprietăţii			Gradul total de ocupare (ha)
	Număr	Funcţionale	Urban	Rural				Pb	Pv	PPP	
NE	2	2	2	-	11	699	23,38	0	1	1	10,71
SE	2	1	2	-	11	139	34,90	1	0	1	0,57
SM	20	13	8	12	206	13.830	1.102,22	11	8	1	421,72
SV	2	2	1	1	31	827	23,94	2	0	0	19,03
V	3	2	2	1	32	797	77,83	1	2	0	18,1
NV	10	6	9	1	86	3.661	485,61	7	3	0	228,01
Ctr	14	12	10	4	246	8.779	592,82	6	5	3	354,81
BI	2	2	2	-	162	5.809	33,49	-	2	0	24,96
Total	55	40	36	19	785	34.541	2.3374,19	28	21	6	1077,91

Sursa: Calcule bazate pe date preluate de la MDRAP, 2012

Dacă ne raportăm la anul de referinţă 2005 (an analizat în Programul Operaţional Regional 2007-2013), în 2012, au primit titlul de parc industrial încă 19 proiecte, ceea ce reprezintă o creştere cu 52,8%. Dacă în unele regiuni de dezvoltare numărul parcurilor s-a redus (Sud-Est, Sud-Vest şi Bucureşti-Ilfov), în celelalte a crescut, chiar s-a dublat (Sud Muntenia) sau chiar triplat (Nord-Vest şi Vest). Aceasta demonstrează rolul pe care-l joacă aceste structuri în dezvoltarea economiei regionale.

[22] criterii: acces la un drum naţional şi European, posibilitatea de a se conecta la infrastructura de bază, suprafaţa de cel puţin 10 ha.

În anul 2012, în aceste parcuri figurează că sunt localizate 785 de firme, cu o creștere de 88,6% față de anul 2005. Cele mai multe dintre aceste firme se găsesc în Regiunea Centru (246), reprezentând 31,4% din numărul total al firmelor aflate în aceste structuri de afaceri, urmată de Regiunea Sud Muntenia (cu 206 firme).

Creșterea numărului firmelor localizate în parcurile industriale a condus la creșterea numărului de salariați cu 162,95% față de anul 2005. Dacă în 2005, Regiunea București-Ilfov avea cel mai mare număr de salariați în cadrul parcurilor industriale și Regiunea Vest cel mai mic număr de salariați, în 2012, cel mai mare număr de angajați se înregistrează în regiunea Sud Muntenia, în creștere cu 85% față de anul de referință 2005, iar cel mai mic în regiunea Sud-Est, în scădere cu 11% pe toată perioada analizată.

Din totalul celor 40 de parcuri industriale cu titlu funcționale, numai 22 parcuri au furnizat date referitoare la structura firmelor localizate. Astfel, dintr-un total de 452 întreprinderi, 36 sunt întreprinderi mari și 416 IMM-uri.

Infrastructura din parcurile industriale și forța de muncă ieftină din România au atras companii importante de pe piața mondială precum Emerson, P&G, Kaufland, Roca sau Autoliv și investiții străine directe de ordinul miliardelor de euro.

Cele mai mari parcuri industriale cu titlu sunt cele de la Ariceștii Rahtivani (Prahova) și Jucu (Cluj). Societatea comercială TETAROM administrează trei parcuri industriale, două în Municipiul Cluj Napoca și unul la Jucu. Cel mai important investitor în parcurile industriale TETAROM este Emerson (SUA, cu 3500 salariați).

Totodată, un alt parc industrial important este „Ploiești Industrial Parc". Administratorul parcului industrial Ploiești datorită cererii investitorilor de a investi în județul Prahova a constituit parcuri industriale și în alte trei locații, din unități administrativ teritoriale învecinate (Urlați, Mizil, Ciorani) în care își desfășoară activitatea printre investitori: Piritex, Yazaky România, Protecter and Gambel, Plasti Pak.

Operatorii economici localizați în parcurile industriale desfășoară, în raport cu profilul structurii de afaceri, activități economice de producție, în domenii ca: mașini și echipamente, construcții metalice, produse din lemn, mobilier, textile, cablaje, mase plastice și comerț cu ridicata, industrie prelucrătoare, producție elemente industrie electronică, afaceri (activități financiar bancare, consultanță, proiectare, cercetare dezvoltare, activități de administrare a afacerilor), distribuție (activități de depozitare mărfuri și logistică).

Incubatoarele de afaceri, componentă importantă a infrastructurii de afaceri, cu rol major în impulsionarea micilor întreprinzători, sunt, de asemenea, slab reprezentate, îndeosebi în anumite Regiuni. Incubatorul de afaceri este un program de susținere, care oferă micilor afaceri posibilitatea de dezvoltare prin acordarea de asistență tehnică, administrativă si consultativă în domeniul afacerilor. Incubatorul este constituit în vederea încurajării IMM-urilor nou înființate (nou înființate) și cu un istoric de funcționare de maxim doi ani, să se dezvolte și să devină profitabile pe piața din România.

Dacă la nivelul anului 2006, în România, erau 21 de incubatoare de afaceri, monitorizate de către ANIMMC[23], în anul 2012, la nivelul aceluiași program[24], sunt funcționale 10 incubatoare de

[23] ANIMMC-Agenția Națională a Întreprinderilor Mici și Mijlocii și Cooperație
[24] incubAT - Proiectul Incubatoarelor de Afaceri și Tehnologice - face parte din Programul Național Multianual de Înființare și Dezvoltare de Incubatoare Tehnologice și de Afaceri în România și este o inițiativă coordonată de Agenția

afaceri[25]. In perioada curentă, din cele 10 incubatoare cele mai multe se găsesc în regiunea Centru, cu 4 incubatoare (40% din total), urmată cu câte 2 incubatoare de afaceri în regiunile de dezvoltare Nord-Est și Nord-Vest, și câte 1 incubator în regiunile Sud-Est și Vest. Regiunile de dezvoltare Sud Muntenia, Sud-Vest și București-Ilfov nu au implementat niciun proiect de înființare a incubatoarelor de afaceri. Din incubatoarele de afaceri existente 3 nu sunt funcționale, IMM-urile fiind în curs de selecție (Câmpia Turzii, Dorohoi, Timișoara).

Incubatoarele de afaceri în România

Incubator	Regiune	Nr IMM	Nr sal	Grd de ocupare -%-
Alba iulia	Ctr	18	70	75
Bacau	NE	23	25	98
Brasov	Ctr	20	45	85
Campia Turzii	NV	0	0	0
Dorohoi	NE	0	0	0
Mangalia	SE	21	64	90
Vetis	NV	19	48	80
Sfantul Gheorghe	Ctr	23	29	100
Tg. Mures	Ctr	25	46	98
Timisoara	V	0	0	0
Total	**10**	**149**	**327**	
Sursa: AIPPIMM, 2012				

Cele 10 incubatoare de afaceri incubează 149 de IMM, adică o medie de 15 IMM-uri incubate, cu 36% mai mult decât în 2006. În perioada actuală, pentru IMM-urile incubate au fost create 327 locuri de muncă. Cele mai multe firme sunt incubate în regiunea Centru (86 IMM), cu o medie de 21,5 de firme pe incubator și un număr de salariați de 47,5 pe incubator.

Din cele 10 incubatoare de afaceri, primele locații pilot au fost în Alba Iulia, Brașov și Sfântul Gheorghe. Aceste incubatoare găzduiesc 61 de firme a căror domenii de activitate se încadrează în industria publicității, industria hârtiei și cartonului, industria media, construcții și IT. După primul ciclu de incubare, în 2009, în cele trei incubatoare, s-au creat 255 locuri de muncă. În prezent, pentru acestea, sunt 144 de locuri de muncă, în scădere cu 56,4%.

Pentru cele șapte incubatoare de afaceri funcționale, gradul de ocupare este peste 75%; incubatorul de la Sfântul Gheorghe are un grad de ocupare de 100%, urmat de Bacău și Târgul Mureș cu câte 98%.

Infrastructura de inovare și transfer tehnologic reprezintă ansamblul entităților constituite în scopul valorificării rezultatelor cercetării și dezvoltării tehnologice. Aceste structuri de sprijinire a afacerilor sunt acreditate de către Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică și sunt: centre incubatoare tehnologice și de afaceri, centre de transfer tehnologic, centre de informare tehnologică, parcuri științifice și tehnologice. Aceste structuri de sprijinire a afacerilor, prin activități inovative, contribuie la creșterea calității și competitivității produselor, proceselor și serviciilor, la crearea de noi locuri de muncă și la dezvoltarea economică durabilă într-un mediu concurențial.

Pornind de la legislația în vigoare, Ordonanța 14 din 2002 privind constituirea și funcționarea parcurilor științifice și tehnologice, aprobată prin legea 50/2003, cu modificările și completările ulterioare, sunt constituite și funcționează în mediul urban 4 **parcuri științifice și tehnologice**[26], localizate fiecare în altă regiune: Nord-Est, Vest, București-Ilfov și Sud-Est. Inițial, în 2003, au fost create 7 asemenea structuri (cu autorizație provizorie/ temporară) în: Galați, Brăila, Slobozia, Brașov, București, Timișoara și Iași, din care, până în prezent, în 2012, numărul acestora a fost redus la 4 (cu o scădere de 43%).

pentru Implementarea Proiectelor și Programelor pentru IMM-uri (AIPPIMM) și implementată de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (UNDP), în colaborare cu Autoritățile Locale și Regionale.

[25] Cele 10 incubatoare de afaceri sunt localizate în: Alba Iulia, Bacău, Brașov, Câmpia Turzii, Dorohoi, Mangalia, Vetiș, Sfântul Gheorghe, Vidrasău, Timișoara.

[26] Parcuri științifice și tehnologice (PST): PST Iași- Tehnopolis, PST Timișoara – TIM Science Park, PST pentru Micro și Nano Tehnologii București, PST Galați – Parc de Software Galați

Parcuri ştiinţifice şi tehnologice în România					
Reg	Nr	IMM atrase	Nr salariati	Grd ocup (%)	Propr
NE	1	28	214	74	pbl
SE	1	24	120	90	PPP
V	1	7	44	90	PPP
BI	1	8	22	80	pbl
	4	67	400		
Sursa: ANCS, 2012					

Cele 4 parcuri ştiinţifice şi tehnologice au domenii de activitate diversificate (cercetare dezvoltare în domeniul medical, construcţie, electronică, IT, biochimie şi materiale, etc). Dintre aceste parcuri, două se află în proprietatea publică, două sunt create în parteneriat public-privat. În general, parcurile aflate în proprietate publică au un grad de ocupare de 74-80%, iar cele în parteneriat public privat au un grad de ocupare de 90%. Au fost atrase 67 de IMM-uri, unde lucrează un număr de 400 salariaţi, cu o medie de 6 salariaţi pe IMM.

Conform legislaţiei în vigoare, **centru incubator de afaceri inovativ**, respectiv **incubator tehnologic şi de afaceri** reprezintă entitatea de infrastructură a cărei activitate este orientată în principal către facilitarea iniţierii şi dezvoltării de noi întreprinderi inovative bazate pe tehnologie avansată. În acest context, sunt create 14 incubatoare tehnologice şi de afaceri în patru regiuni de dezvoltare: Sud-Vest (2), Vest (2), Centru (2) şi Bucureşti-Ilfov (8). Majoritatea sunt în proprietate publică (71%), unul singur ONG şi restul sunt în proprietate privată.

Incubator tehnologic si de afaceri			
	Nr	Nr salariati	Nr IMM
SV	2	71	27
Vest	2	32	7
Centru	2	60	22
BI	8	818	95
Total	14	981	151
Sursa: date prelucrate de la ANCS, 2012			

Numărul mediu de salariaţi pe incubator tehnologic şi de afaceri este de 70 de angajaţi. La o analiză atentă, cele mai multe locuri create sunt în regiunea Bucureşti-Ilfov: 818 pentru 8 incubatoare de acest tip. Cele mai puţine locuri de muncă au fost create pentru cele 2 structuri din regiunea Vest: 32 de posturi. Totodată, pentru cele 14 incubatoare au fost atrase 151 de IMM şi 1 întreprindere mare.[27] Cele mai multe IMM-uri au fost atrase în Bucureşti-Ilfov (95), reprezentând 63% din total IMM atrase. În contrast cu regiunea Bucureşti-Ilfov este regiunea Vest, care a atras în cele 2 incubatoare tehnologice şi de afaceri numai 7 IMM-uri.

Domeniul de activitate al acestor structuri de afaceri este diversificat: textile confecţii, textile medicale, biotehnologii, biomateriale, protecţia mediului, tehnologia informaţiei şi comunicaţii, prelucrarea lemnului, chimie, criogenie, energie, nuclear, ecologie, agroturism, turism montan.

O altă categorie care se regăseşte în structurile de sprijinire a afacerilor, care trebuie să includă, ca actor important, cel puţin o instituţie de cercetare, este **centrul de transfer tehnologic**. Acesta reprezintă o entitate din infrastructură a cărei activitate constă în stimularea inovării şi transferului tehnologic în scopul introducerii în circuitul economic a rezultatelor cercetării, transformate în produse, procese şi servicii noi sau îmbunătăţite. La nivel naţional sunt acreditate definitiv sau parţial 13 centre de transfer tehnologic, repartizate în două regiuni de dezvoltare: Nord-Vest (4) şi Bucureşti-Ilfov (9), care au creat 57 de locuri de muncă, din care 72% sunt în regiunea Bucureşti-Ilfov.

Cele mai numeroase structuri monitorizate de către Autoritatea Naţională pentru Cercetare Ştiinţifică sunt **centrele de informare tehnologică** (CIT). Acestea sunt entităţi de infrastructură care desfăşoară activităţi de diseminare a informaţiilor referitoare la rezultatele cercetării-dezvoltării, documentare tehnologică şi instruire a agenţilor economici, în scopul stimulării valorificării rezultatelor, creării şi dezvoltării comportamentului inovativ al mediului socio-

[27] Întreprinderea mare a fost atrasă în Incubatorul tehnologic şi de afaceri INMA-ITA, Bucureşti

economic. Astfel, sunt create și funcționează 19 centre de informare tehnologică, care au dus la crearea a 71 de locuri de muncă.

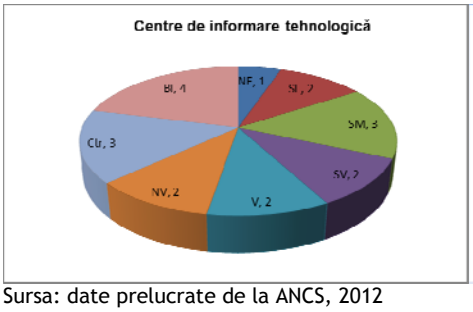

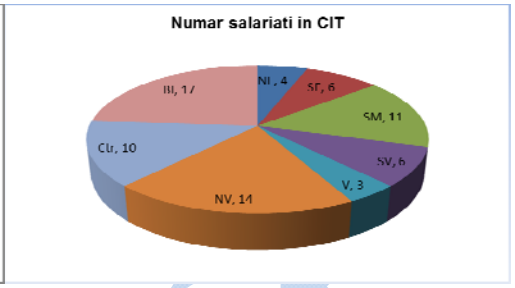

Sursa: date prelucrate de la ANCS, 2012

Dintre cele 19 centre de informare tehnologică, cele mai multe au statut de ONG (58% din total), restul sunt private (31,5%) și publice (10,5%). La nivel regional cele mai multe centre de informare tehnologică sunt în regiunea București-Ilfov – 4 centre ce au creat o medie de 4 locuri de muncă, urmată de Centru și Sud Muntenia cu câte 3 centre de informare tehnologică, pentru care s-au creat 21 de locuri de muncă.

Domeniu de activitate al acestor structuri se axează, în principal, pe industria alimentară, turism, prelucrarea lemnului, protecția mediului și TIC.

Cercetările realizate până în prezent au evidențiat faptul că în țara noastră s-au cristalizat clustere emergente în domenii precum producția software, industria navală, industria lemnului, industria textilă, industria ceramicii. Cele mai multe aglomerări de clustere se localizează în județele Timiș și Arad. Aici, preponderența investițiilor italiene a generat apariția unor clustere după modelul „districtelor industriale" (modelul italian de cluster). Practic internaționalizarea firmelor italiene a fost însoțită și de delocalizarea clusterelor din Italia, care întâlnind în România un sistem de relații bine conturate au permis transferul de cunoștințe în rețea.[28]

Clusterele și polii de competitivitate din România sunt monitorizate de către Ministerul Economiei și Asociația Clusterelor din România. În legislația românească nu există o diferență prea mare între cele două concepte. În viziunea multor experți economici și oameni de afaceri, bazată și pe experiența altor economii europene, clusterele pot impulsiona dezvoltarea economică și pot aduce o valoare adăugată mai mare. Ministerul Economiei monitorizează, în 2012, 40 de structuri (rețele de clustere; clustere cu vocație națională și internațională) și clustere (structuri asociative între industrie-cercetare-administrație publică-alte entități), precum și clusterele identificate de ADR-uri (2). CLUSTERO - Asociația Clusterelor din România are ca membrii 34 de clustere pentru care furnizează date numai pentru

Clustere				
Regiuni	Număr	Nr. membrii	Nr firme	Nr sal
NE	5	192	98	8,271
SE	4	71	42	52,189
SM	1	28	25	22.388
SV	4	152	87	13.029
V	4	125	77	13.445
NV	5	114	67	9.322
C	12	306	170	10.693
BI	7	161	31	4.933
Total	**42**	**1149**	**597**	**134,270**

Sursa: date prelucrate de pe site www.clustero.eu și ADR

[28] Studiu privind dezvoltarea mediului de afaceri la nivel regional și impactul crizei economice asupra întreprinderilor, ADR Sud Vest, 2013

17 clustere, conform site-ului www.clustero.eu. Totodată, lista celor de la Ministerul economiei a fost completată de către ADR-uri. Conform datelor centralizate, în România, sunt 42 de clustere. Sintetizând datele existente se poate observa că în regiunea Centru se găsesc cele mai multe clustere, în proporție de 28,57% din cele existente la nivel național, care incorporează 306 de membrii, din care 172 de firme pentru care lucrează 10.693 de salariați. Acesta este urmată la mare distanță de regiunile București-Ilfov cu 16,6% din clustere și Nord-Vest și Nord-Est cu câte 11,9%. Sunt trei regiuni de dezvoltare care au câte 4 clustere fiecare, dar și regiuni cu 1 cluster (Sud Muntenia).

Pentru cele 42 de clustere lucrează 134.270 de salariați, în cadrul a 1.149 entități membre în cadrul clusterelor, din care 597 firme[29].

Cercetare dezvoltare

Cercetarea și dezvoltarea (C&D) cuprinde munca creativă întreprinsă pentru a crește stocul de cunoștințe (despre om, cultură și societate) și pentru a concepe noi aplicații. Comisia Europeană a pus un accent puternic pe conversia expertizei științifice a Europei în produse și servicii vandabile.

Una din prioritățile Uniunii Europene pentru următoarea perioadă de programare este creșterea competitivității economice prin susținerea sectorului cercetării dezvoltării (C&D). Unul din obiectivele inițiale stabilite de Strategia de la Lisabona și menținut în Strategia Europa 2020 este de a crește cheltuielile cu cercetarea dezvoltarea cu cel puțin 3% din PIB până în 2010, din care două treimi ar trebui finanțate din sectorul privat.

Dezvoltarea sectorului cercetare - dezvoltare este unul dintre factorii care pot potența competitivitatea la nivelul regiunilor României. Necesitatea întăririi legăturii dintre mediul economic și cel de afaceri atrage în viitor dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, a clusterelor industriale și a celor bazate pe cercetare, accelerând procesul de transfer tehnologic către mediul productiv. Pentru viitoarea perioadă de programare, 2014-2020, Uniunea Europeană pune accent pe conceptul de „smart specialisation" (creștere inteligentă), pentru toate sectoarele, nu neapărat pentru cele dedicate efectiv cercetării-dezvoltării.

Regiunile de dezvoltare din România sunt deficiente la ceea ce înseamnă domeniul cercetare dezvoltare la nivelul Uniunii Europene. Unul din indicatorii care stă la baza analizei domeniului C&D este **numărul de salariați din activitatea de cercetare-dezvoltare**. La nivel național, tendința este oscilatorie pentru perioada analizată pentru regiunile de dezvoltare. Cele mai mari creșteri le-a înregistrat regiunea Vest în patru ani diferiți (2003, 2007, 2009 și 2010) între 32,91% și 69,77%, dar și cele mai mari reduceri de personal în domeniu de până la 44%. Dacă în anul 2010 au fost numai două regiuni care înregistrează creșteri a numărului de salariați în domeniul cercetării dezvoltării (Sud-Vest și Vest), în 2011 aceste regiuni nu au mai reușit să-și mențină tendința reducându-și personalul în C&D cu 11,43%, respectiv 11,5%. Alte trei regiuni, de pe poziția de reducere a numărului de salariați din C&D în 2010, în anul următor și-au îmbunătățit poziția devenind lider în ceea ce privește acest indicator din punct de vedere al creșterii (Nord-Est, Centru și București-Ilfov).

În anul 2010, în România erau 39.065 de salariați din activitatea de cercetare dezvoltare dintre care jumătate (43,3%) în Regiunea București-Ilfov. După Regiunea București - Ilfov cele mai mari ponderi din numărul total de salariați din activitate de cercetare - dezvoltare sunt în regiunile

[29] Datele sunt prelucrate de MDRAP: majoritatea sunt pentru 2012, dar sunt cazuri când au fost folosite date mai vechi cu un an sau doi.

Vest (10,4%) și Nord-Vest (10,3%), acest lucru datorându-se centrelor universitare din Cluj Napoca și Timișoara. În 2011, situația se schimbă, în condițiile în care numărul de salariați din C&D este în creștere cu 8% și ponderea regiunii București-Ilfov crește, celelalte regiuni au de suferit prin reducerea contribuției lor la valoarea națională.

Reprezentarea grafică este fără regiunea București-Ilfov, întrucât numărul de salariați reprezintă mai mult de jumătate din valoarea națională (52,48%). Următoarea regiune, la o diferență foarte mare este regiunea Nord-Vest cu 8,99% din numărul de salariați din C&D. Ponderea cea mai mică din cei 42.363 salariați din C&D înregistrați la nivel național, în 2011, o au regiunile Sud-Est (3,58%) și Sud Muntenia (5,32%).

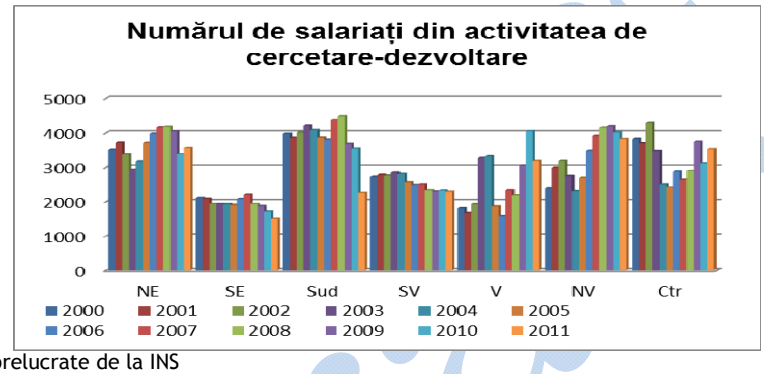

Sursa: date prelucrate de la INS

Indicatorul **„Cheltuielile totale de cercetare-dezvoltare ca procent din PIB”** arată gradul în care este susținută activitatea de C&D. Prin documentele strategice la nivel european, s-a fixat ținta spre care ar trebui să tindă statele membre privind cheltuielile pentru cercetare dezvoltare ca procent din PIB ca fiind 3% din PIB. În 2010, acest indicator la nivelul statelor membre al Uniunii Europene este 2% cheltuieli pentru C&D din PIB. Diferența europeană între ceea ce s-a propus și ceea ce s-a realizat este foarte mare. Sunt state europene care au depășit acest prag propus: Finlanda (3,87%), Suedia (3,42%) și Danemarca (3,06%). La coada clasamentului în ceea ce privește procentul cheltuielilor pentru C&D în PIB sunt Cipru (0,50%) și România (0,47%). Astfel, în 2010, dintre statele membre ale Uniunii Europene, România este pe ultimul loc. Cu toată criza economică și financiară din ultimii ani, la nivelul Uniunii Europene, ponderea cheltuielilor cu C&D din PIB a fost în creștere, mai puțin în 2009, când acest indicator s-a redus cu 0,1%.

Dacă la nivelul Eurostat, ponderea cheltuielilor totale de cercetare-dezvoltare în PIB pentru România, în 2010, este 0,47%, rezultatul datelor prelucrate pe baza indicatorilor INS pentru calcularea aceluiași indicator este de 0,46%, în scădere față de anul 2009, cu 2,13%. Orice rezultat am lua în analiză, procentul este foarte mic cu ceea ce s-a propus la nivelul UE-27 sau, chiar prin Programul Național de Reformă al României 2011-2013 (procent propus de 2%).

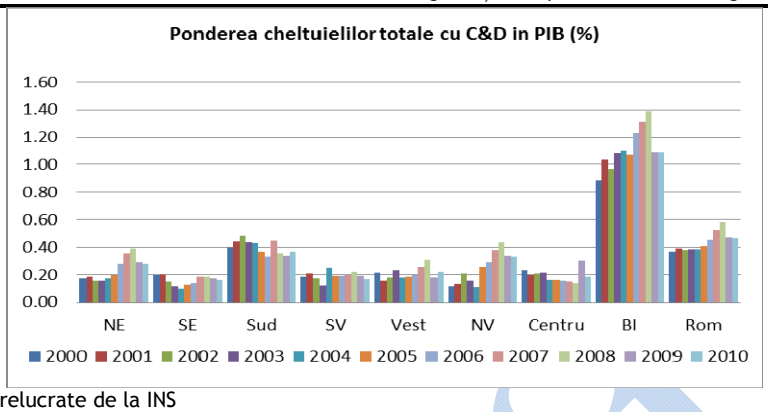

Sursa: date prelucrate de la INS

La nivelul regiunilor din României, conform Eurostat, în 2009, din cele 257 de regiuni care înregistrează date privind ponderea cheltuielilor totale în PIB regional, regiunea București-Ilfov se poziționează pe poziția 151, iar în ultimele 30 de regiuni se află celelalte 7 regiuni de dezvoltare. Din regiunile României, cea mai slab poziționată este regiunea Sud-Est clasată a 252 din cele 257 analizate de Eurostat.

Decalajele între regiuni sunt foarte mari. Astfel, în 2010, regiunea București-Ilfov atribuie 1,09% din PIB regional pentru dezvoltarea sectorului cercetare-dezvoltare, în timp ce regiunea Sud-Est, cu o alocare de doar 0,16% din PIB regional, consideră acest domeniu că poate aduce o valoare adăugată destul de mică pentru economia regiunii, de 6,81 ori mai puțin decât regiunea lider din acest domeniu. Celelalte șase regiuni de dezvoltare au o valoare sub 33% din rezultatul înregistrat de regiunea București-Ilfov.

Ponderea cheltuielilor totale cu C&D în PIB (%)

Regiuni	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
NE	0,17	0,18	0,15	0,15	0,17	0,20	0,28	0,36	0,39	0,29	0,28
SE	0,20	0,20	0,15	0,12	0,10	0,13	0,14	0,18	0,18	0,17	0,16
Sud	0,40	0,44	0,48	0,43	0,43	0,36	0,33	0,45	0,36	0,34	0,36
SV	0,19	0,21	0,17	0,12	0,25	0,19	0,19	0,20	0,22	0,19	0,17
Vest	0,21	0,15	0,18	0,23	0,18	0,18	0,19	0,26	0,30	0,18	0,22
NV	0,12	0,14	0,21	0,15	0,11	0,26	0,29	0,38	0,43	0,34	0,33
Centru	0,23	0,20	0,21	0,21	0,16	0,16	0,15	0,15	0,14	0,30	0,19
BI	0,88	1,04	0,97	1,08	1,11	1,07	1,23	1,31	1,39	1,09	1,09
Rom	0,37	0,39	0,38	0,39	0,39	0,41	0,45	0,52	0,58	0,47	0,46

Sursa: date prelucrate de la INS

În 2010, regiunile României au o valoare a ponderii cheltuielilor cu cercetarea dezvoltarea în PIB sub media națională de 0,47%. Numai regiunea București-Ilfov înregistrează o valoare a acestui indicator peste media națională.

La nivel național, ponderea cea mai mare în PIB a cheltuielilor cu C&D a fost de 0,61% în 2002, când regiunea Nord-Vest contribuie cu o valoare din PIB la C&D de 2,10%, fiind procentul cel mai mare înregistrat la nivelul regiunilor. Ponderea cea mai mică, la nivelul regiunilor de dezvoltare, a fost pentru Sud-Est, în 2004, când indicatorul analizat a avut valoarea de doar 0,10%.

Cheltuielile pentru C&D contribuie la societatea bazată pe cunoștințe și pregătesc terenul pentru inovațiile viitoare. Dezvoltarea de noi aplicații, tehnologii și tehnici organizaționale sunt

elemente necesare pentru schimbarea comportamentului și realizarea tranziției către o societate sustenabilă.

Din total **cheltuielilor din activitatea de cercetare dezvoltare** din România în anul 2011, s-au înregistrat 2.786.830 mii lei prețuri curente, din această sumă cea mai mare pondere, peste jumătate au fost în Regiunea București-Ilfov (57,71%), urmată la diferență foarte mare de Regiunea Nord-Vest (10,83%) și Regiunea Sud Muntenia (9,54%). Pe ultimul loc se situează ca pondere a cheltuielilor din activitatea de cercetare dezvoltare este Regiunea Sud-Est cu 2,28%.

-mii lei prețuri curente-

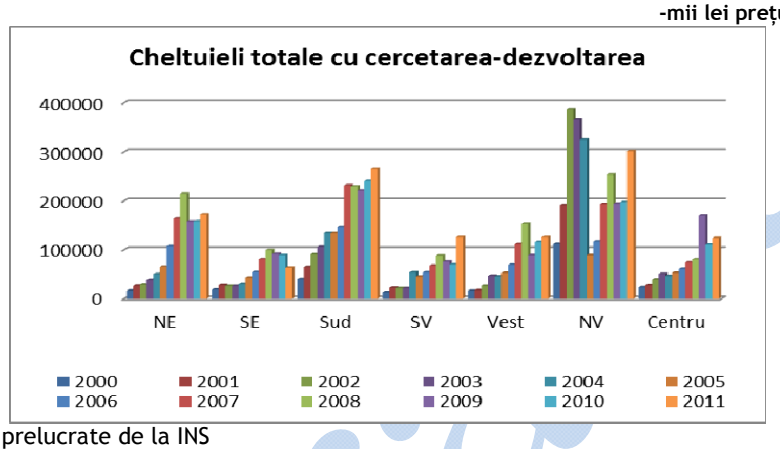

Sursa: date prelucrate de la INS

Față de anul 2000 în 2011, în majoritatea regiunilor de dezvoltare cheltuielile din activitatea de cercetare dezvoltare s-au multiplicat foarte mult. Astfel, regiunile Nord-Est și București-Ilfov și-au majorat de peste 10 ori aceste cheltuieli, urmate îndeaproape de regiunea Sud Muntenie de peste 9 ori. Cele mai mici modificări s-au întâmplat pentru regiunile Sud-Est și Nord-Vest de doar 3,4 ori, respectiv de 2,7 ori.

Evoluția Cheltuielilor cu cercetarea dezvoltarea (%)

Regiuni	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
NE	163.80	108.49	129.07	134.54	129.51	164.56	152.15	131.22	73.56	100.18	108.91
SE	151.64	93.34	100.29	114.88	139.84	127.76	148.48	123.04	92.32	97.27	71.17
Sud	164.64	140.44	116.68	126.81	99.79	108.61	159.02	99.02	96.20	109.05	110.42
SV	166.56	97.12	98.65	252.94	83.54	119.85	125.63	130.05	85.91	92.60	179.14
Vest	106.65	152.67	175.05	97.86	115.94	131.53	160.70	137.39	58.07	130.08	108.64
NV	170.80	202.51	94.55	88.87	273.70	131.13	165.82	131.09	76.60	101.61	152.89
Centru	120.13	138.44	131.89	91.28	114.77	114.57	121.89	108.08	211.89	64.97	112.14
BI	160.24	119.63	144.32	128.01	125.46	136.42	131.03	148.45	72.91	105.46	112.33

Sursa: date prelucrate de la INS

Dacă analizăm evoluția cheltuielilor totale cu cercetarea dezvoltarea din regiunile de dezvoltare din România, se poate observa tendința de creștere pe toată perioada analizată, cu mici modificări ale trendului pentru toate regiunile. Cea mai mare creștere a cheltuielilor cu cercetarea dezvoltarea a fost înregistrată, în 2004, de 252,94% pentru regiunea Sud-Vest, urmată de regiunea Centru, care, în 2009, a avut o creștere cu 111,89% mai mult față de anul anterior. Totodată, cea mai mare reducere a acestor cheltuieli, a înregistrat regiunea Centru, în 2010, când cuantumul acestora s-a redus cu 35,03%.

La nivel național, trebuie menționat că investițiile în C&D din sectorul privat au un efect mai vizibil asupra creșterii productivității în acele sectoare cu o intensitate mai mare a C&D, în timp ce schimbările tehnologice incorporate în capitalul fizic sunt mai importante pentru creșterea productivității în sectoarele cu grad de tehnicitate redus sau în servicii. Este un indicator care înglobează atât cheltuielile publice, cât și cele private, pentru că exprimă mai bine contextul pentru cercetare-dezvoltare. Astfel, ponderea cheltuielilor cu cercetarea dezvoltarea din domeniul public încă este superioară în detrimentul celei private și să nu exprime în fapt un potențial competitiv.

În 2011, aceste cheltuieli sunt realizate la nivel național de 793 de instituții dedicate domeniului CDI, cele mai multe fiind în regiunea București-Ilfov, iar la polul opus regiunea Nord-Vest.

Zone libere

Zonele libere se înființează și funcționează în conformitate cu Legea nr. 84 din 21.07.1992 privind regimul zonelor libere, cu modificările și completările ulterioare. Administrarea zonelor libere se realizează de către administrațiile acestora, care se organizează și funcționează ca regii autonome pe baza de gestiune economică și autonomie financiară. Loturile din zonele libere sunt concesionate către operatorii economici, oferind facilități de stocare a mărfurilor și manipularea lor în regim facilitat din punct de vedere fiscal și al formalităților vamale.

Pentru promovarea schimburilor internaționale și atragerii de capital străin, cu accent pe introducerea tehnologiilor noi, în porturile maritime și în cele fluviale, au fost identificate șase zone libere: Constanța, Brăila Galați, Sulina, Giurgiu și Curtici-Arad.

Astfel, în regiunea Sud-Est funcționează 4 din cele 6 zone libere înființate în România, și câte o zonă în regiunile Sud Muntenia și Nord-Vest.

- *Zona Liberă Brăila*, situată în sectorul portuar existent, între Gara Fluvială și Pescărie, dispune de platforme, construcții, utilități care pot fi ușor adaptate activităților specifice de zonă liberă. De asemenea, se are în vedere crearea unui Incubator de Afaceri și al unui Centru de Afaceri și Expoziții care să conducă la dezvoltarea locală și regională .
- *Zona Liberă Sulina* din județul Tulcea, situată la extremitatea estică a Dunării, respectiv la vărsarea brațului Sulina în Marea Neagra, dispune de o infrastructură și o dotare portuară deosebit de complexă. Activitățile preponderente desfășurate sunt cele comerciale, din cauza lipsei drumurilor, căilor ferate sau a unui aeroport în apropiere, orientându-se și spre alte sectoare cum ar fi cel al producției și cel al serviciilor .
- *Zona Liberă Galați*, situată pe malul stâng al fluviului Dunărea, în apropiere de frontiera cu Republica Moldova și Ucraina, aflându-se în legătura directă cu linia ferată largă folosită în țările fostei URSS, având deci, acces direct la piețele Comunității Statelor Independente. Gradul de ocupare față de totalul disponibil spre concesiune a fost de aproximativ 75%.
- *Zona Liberă Constanța-Sud.(*1992) și *Zona Libera Basarabi* (1997) au același administrator Regia Autonoma Administrația Zonei Libere Constanta Sud si a Zonei Libere Basarabi. Zona este destinată îndeosebi pentru activități industriale de procesare.
- Zona Liberă Giurgiu (1996) se întinde pe o suprafață de 160 ha, la doar 60 de km de București, fiind punctul de intersecție al principalelor culoare de trafic rutiere, feroviare și fluviale internaționale. În această zonă se desfășoară activități de producție, comerț, construcții, prestări servicii, etc. (circa 200 de firme).

- *Zona Liberă Curtici-Arad* are o suprafață totală de 90 ha și este compusă din două platforme amplasate în orașul Curtici și în municipiul Arad, fiind înființată în baza legii privind regimul zonelor libere în România.

1.4. Dezvoltare urbană

Populația urbană

La 1 iulie 2010, în cele 320 de municipii și orașe ale României locuiau 11.798.735 locuitori, reprezentând 55,1% din totalul populației stabile înregistrate la nivel național.

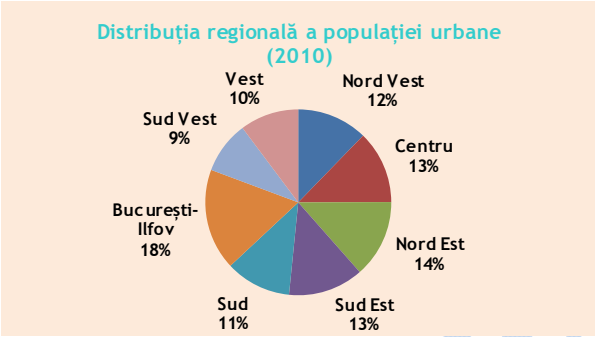

Deși pe parcursul perioadei 1990-2010 ponderea populației urbane s-a menținut la un nivel constant în jurul valorii de 55%, în valori absolute aceasta a înregistrat o scădere de peste 6,4%, din cauza scăderii continue a numărului populației stabile totale.

Distribuția la nivel regional a populației urbane, relevă pe lângă ponderea de peste 90% din regiunea București-Ilfov, ponderi peste media națională în regiunile Vest, Centru și Sud-Est.

Localități urbane

Populația urbană era distribuită teritorial, la nivel național, în 2010, în 320 de municipii și orașe.

Din punct de vedere al dinamicii numărului de municipii și orașe în perioada 1990-2010, se constată că din totalul celor 60 de noi localități declarate orașe în această perioadă, nu mai puțin de 51 au fost declarate în anii 2003, 2004 și 2005, dintre care 38 doar în anul 2004. Pe regiuni de dezvoltare, din cele 60 de localități noi declarate în acest interval, 14 au fost declarate doar în regiunea Nord-Est în perioada 2003-2005.

Analiza evoluției numărului populației urbane, pe categorii de mărime demografică a orașelor, la nivel național, în perioada 1990-2010, se evidențiază o ***scăderea accentuată a populației urbane din orașele mari*** (cele cu peste 100.000 locuitori), atât în valori absolute cât și relative, precum și ***scăderea numărului de orașe mijlocii*** (între 20 și 100 mii locuitori) și a populației din acestea. În paralel s-a înregistrat o ***creștere accentuată a numărului de orașe mici*** (sub 20 mii locuitori), ***precum și a populației din acestea***, atât în termeni absoluți, cât și relativi.

DINAMICA ORAȘELOR PE CATEGORII DE MĂRIME DEMOGRAFICĂ		orașe mari (peste 100.000 locuitori)	orașe mijlocii (între 20-100.000 locuitori)	orașe mici (sub 20.000 locuitori)	TOTAL
1990	număr orașe	26	85	149	**260**
	populația	7,403,079	3,594,285	1,611,480	**12,608,844**
	% în total populație urbană	58.7%	28.5%	12.8%	**100%**
1995	număr orașe	25	85	152	**262**

	populația	7,143,218	3,678,423	1,635,554	**12,457,195**
	% în total populație urbană	57.3%	29.5%	13.1%	**100%**
2000	**număr orașe**	24	85	156	**265**
	populația	6,936,401	3,677,416	1,647,638	**12,261,455**
	% în total populație urbană	56.6%	30.0%	13.4%	**100%**
2005	**număr orașe**	25	80	214	**319**
	populația	6,562,495	3,279,810	2,091,808	**11,934,113**
	% în total populație urbană	55.0%	27.5%	17.5%	**100%**
2010	**număr orașe**	24	77	219	**320**
	populația	6,410,232	3,228,859	2,159,644	**11,798,735**
	% în total populație urbană	54.3%	27.4%	18.3%	**100%**

Sursa: date prelucrate de la INS

Distribuția la nivel regional a celor 320 de municipii și orașe, în anul 2010, evidențiază o rețea urbană mai dezvoltată în regiunea Centru și mai puțin dezvoltată în regiunea Sud-Est.

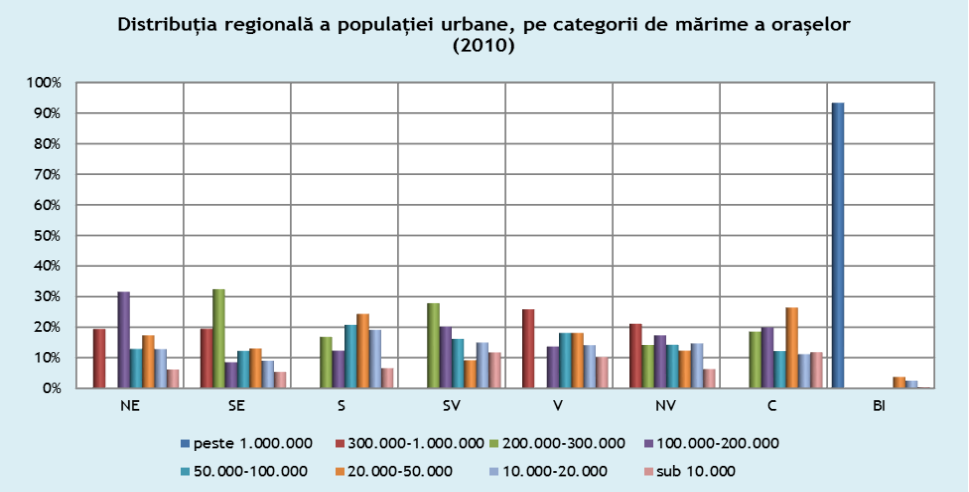

Sursa: date prelucrate de la INS

Analizând distribuția populației urbane, pe categorii de mărime demografică a orașelor, la nivel regional, se constată pe lângă concentrarea din Municipiul București, o concentrare mai ridicată a populației urbane în orașele din categoria de populație 100-200 mii în regiunea Nord-Est, din categoria 20-50 mii și categoria sub 10 mii în regiunea Centru și categoria 10-20 mii în regiunea Sud.

Teritoriu

Suprafața intravilanului. Suprafața totală a intravilanului celor 320 de localități urbane era, în anul 2010, de aproape 424 mii hectare.

În perioada 1993-2010 suprafața totală a intravilanului localităților urbane din România a înregistrat o creștere de 87%. Această creștere s-a datorat pe de o parte extinderii suprafeței intravilanului pentru unele orașe deja existente, iar pe de altă parte declarării de noi orașe.

Dinamica regională a intravilanului	Suprafața totală a intravilanului orașelor (ha)			Suprafața medie a intravilanului orașelor (ha)		
	1993	2010	Dinamica	1993	2010	Dinamica
Nord-Est	25,583	54,981	115%	799	1,195	50%
Sud-Est	33,214	43,728	32%	1,006	1,249	24%
Sud	36,815	55,379	50%	856	1,154	35%
Sud-Vest	21,170	41,833	98%	662	1,046	58%
Vest	30,203	44,994	49%	863	1,071	24%
Nord-Vest	29,689	71,277	140%	848	1,658	95%
Centru	34,430	69,720	102%	717	1,223	71%
București-Ilfov	15,673	42,714	173%	7,837	4,746	-39%
ROMANIA	226,777	424,626	87%	872	1,327	52%

Sursa: date prelucrate de la INS

În primul caz, sunt edificatoare exemplele unor municipii mari ca București, Cluj-Napoca, Iași, Timișoara, Craiova și Brașov sau a unor orașe mai mici cum ar fi Mioveni (Argeș), Zărnești (Brașov), Bocșa (Caraș-Severin), Năvodari (Constanța), Titu (Dâmbovița), Buftea (Ilfov), Borșa (Maramureș), Sovata (Mureș) și Horezu (Vâlcea), a căror suprafață a intravilanului a crescut cu peste 1.000 hectare fiecare, în perioada 1993-2010.

Pentru cea de-a doua situație pot fi invocate orașele Otopeni (Ilfov) – declarat oraș în anul 2000, Voluntari (Ilfov) – în 2004 (fiecare cu peste 2.000 ha), Flămânzi (Botoșani), Vicovu de Sus (Suceava), Bălcești (Vâlcea), Tăuții-Măgherăuși (Maramureș), Săcuieni (Bihor) și Băbeni (Vâlcea), cu peste 1.000 ha fiecare, toate declarate orașe în anul 2004.

Motivele care au determinat luarea deciziei de creștere a spațiului intravilan au fost variate, predominante fiind totuși cele legate de extinderea spațiului construit pentru locuințe sau crearea unor zone comerciale sau a unor parcuri industriale, localizate de regulă la limita orașelor și în lungul principalelor căi de comunicații care leagă centrele urbane respective de altele.

Cu toate acestea, s-au înregistrat și situații în care suprafața intravilanului unor orașe s-a diminuat, cum este cazul orașelor Mizil (Prahova) – cu aproape 1.500 ha, Ploiești (Prahova) – cu peste 900 ha, Galați – 432 ha, Slănic Moldova (Bacău) – aproape 400 ha, Petrila (Hunedoara), Feteşti (Ialomița), Mărășești (Vrancea), Zlatna (Alba), Boldești-Scăeni (Prahova), Ianca (Brăila), Vașcău (Bihor), Pogoanele (Buzău), Anina (Caraș Severin) și Plopeni (Prahova).

În aceste situații, reducerea suprafeței intravilanului a afectat, de regulă, suprafețe industriale care în urma scăderii sau lichidării activităților industriale au determinat autoritățile să decidă scoaterea acestora din suprafața intravilanului localității. De altfel, o analiză mai atentă evidențiază că acest fenomen este specific unor orașe industriale, care au cunoscut un amplu proces de dezindustrializare, cu precădere în perioada de până în anul 2000.

La nivel regional, se evidențiază o creștere mai intensă a suprafeței totale a intravilanului orașelor din regiunea București-Ilfov, urmată de Nord-Vest, Nord-Est și Centru, toate cu creșteri de peste 100% în perioada 1993-2010, în timp ce regiunile Sud-Est, Vest și Sud au înregistrat cele mai reduse creșteri, de sub 50%.

Creșterea de peste 170% înregistrată în regiunea București-Ilfov se datorează creșterii numărului de orașe de la doar două în 1993 (București și Buftea), la nouă în 2010, prin declararea orașelor Otopeni (în anul 2000), Voluntari, Popești-Leordeni (2004), Bragadiru, Chitila, Măgurele și

Pantelimon (2005), precum și creșterii suprafeței intravilanului celor două orașe inițiale, cu peste 11.300 ha.

La polul opus, cea mai mică creștere s-a înregistrat în regiunea Sud-Est, de doar 32%, unde s-au declarat doar două orașe noi (Pătârlagele și Băneasa, ambele în 2004), fiecare cu mai puțin de 300 ha intravilane și evoluțiilor celorlalte orașe deja existente, care, cu excepția orașelor Buzău, Năvodari, Brăila, au înregistrat creșteri moderate în termeni absoluți.

Suprafața spațiilor verzi urbane. Suprafața totală a spațiilor verzi urbane, în anul 2010, a fost de 22.000 ha, adică aproape 19 mp pe locuitor din mediu urban, comparativ cu 16,6 mp pe locuitor cât se înregistra în anul 1993.

Conform directivelor UE în domeniu și a OUG 114/2007 pentru modificarea și completarea OUG 195/2005 privind protecția mediului, autoritățile administrației publice locale au obligația de a asigura din terenul intravilan o suprafață de spațiu verde de minimum 20 mp/locuitor, pana la data de 31 decembrie 2010, și de minimum 26 mp/locuitor, până la data de 31 decembrie 2013.

De altfel, aceste norme reprezintă un minim convenit la nivelul UE, în condițiile în care Organizația Mondială a Sănătății recomandă o suprafață de 52 mp/locuitor, ca necesar pentru a asigura un mediu de viață sănătos în orașe.

Spații verzi urbane	Suprafața totală a spațiilor verzi din orașe (ha)			Spații verzi pe locuitor urban (mp/locuitor)		
	1993	2010	Dinamica	1993	2010	Dinamica
Nord-Est	2,528	2,526	0%	15.2	15.9	4%
Sud-Est	2,636	2,683	2%	15.6	17.4	11%
Sud	1,883	2,091	11%	12.8	15.5	21%
Sud-Vest	2,449	2,487	2%	22.7	23.2	2%
Vest	2,271	2,551	12%	17.5	21.1	21%
Nord-Vest	2,140	2,782	30%	14.2	19.2	35%
Centru	1,910	2,266	19%	11.8	15.1	29%
București-Ilfov	4,872	4,619	-5%	23.4	22.2	-5%
ROMANIA	20,689	22,005	6%	16.7	18.7	12%

Sursa: date prelucrate de la INS

La nivel regional, se remarcă că doar regiunile București-Ilfov și Sud-Vest au înregistrat valori ale spațiului verde pe locuitor care să îndeplinească norma prevăzută în legislația națională de 20 mp/locuitor, în anul 2010. Totuși, la nivelul regiunii București-Ilfov se remarcă o ușoară scădere a indicatorului, în perioada 1993-2010, din cauza scăderii suprafeței spațiului verde în cele două orașe inițiale (București și Buftea), dar și noilor orașe declarate, a căror medie a spațiului verde pe locuitor era de doar 9 mp, în anul 2010.

De remarcat este și saltul realizat la nivelul regiunilor Nord-Vest, Sud și Centru, care în anul 1993 se situau pe ultimele locuri, care în intervalul 1993-2010, au înregistrat creșteri de 35%, respectiv 29% ale suprafeței spațiului verde pe locuitor, datorate atât celor 22 de orașe nou declarate în cele trei regiuni, cât și unor creșteri semnificative ale spațiului verde în unele orașe deja existente, cum ar fi Cluj-Napoca, Cavnic, Satu Mare (Nord-Vest), Sovata, Odorheiu Secuiesc (Centru), Câmpina sau Amara (Sud).

Locuințe

Numărul total de locuințe existente în municipiile și orașele României în anul 2010 era de aproximativ 4,6 milioane, cu o suprafață locuibilă totală de aproape 178,4 milioane mp.

Comparativ cu situația înregistrată la nivelul anului 1991, se constată o creștere cu 12% a numărului de locuințe existente și de peste 30% în cazul suprafeței locuibile, cea ce înseamnă că noile locuințe construite au avut, în medie, o suprafață locuibilă mai mare decât cea a locuințelor existente în anul 1990.

De altfel, datorită acestor evoluții, suprafața medie a unei locuințe urbane a crescut în decursul celor două decenii cu peste 14% (de la 34 mp la 39 mp). În același timp, s-a înregistrat și o creștere a suprafeței locuibile pe locuitor urban de la 11 mp/locuitor în 1991 la 15 mp/locuitor urban în 2010, atât datorită creșterii suprafeței totale locuibile, cât și ca urmare a scăderii treptate a numărului populației urbane.

Locuințe existente - urban	Locuințe existente (număr)			Suprafața locuibilă (mp)			Suprafața locuibilă pe locuitor (mp/locuitor)		
	1991	2010	Dinamica	1991	2010	Dinamica	1991	2010	Dinamica
Nord-Est	501,417	586,887	17%	16,306,905	21,903,249	34%	10.0	13.7	36%
Sud-Est	522,834	575,384	10%	17,554,584	21,373,930	22%	10.3	13.8	34%
Sud	466,091	515,891	11%	15,793,316	20,104,364	27%	11.0	14.9	35%
Sud-Vest	338,175	395,144	17%	11,320,656	15,148,412	34%	10.7	14.1	32%
Vest	454,773	500,829	10%	15,776,166	19,775,723	25%	11.6	16.4	41%
Nord-Vest	499,879	560,076	12%	17,260,593	22,331,357	29%	11.2	15.4	37%
Centru	527,511	586,044	11%	18,210,480	23,279,311	28%	10.6	15.6	46%
București-Ilfov	763,675	847,419	11%	26,858,169	34,482,048	28%	12.6	16.6	31%
ROMANIA	4,074,355	4,567,674	12%	137,082,055	178,398,394	30%	11.1	15.1	36%

Sursa: date prelucrate de la INS

La nivel regional, în intervalul 1991-2010, se remarcă o creștere mai accentuată atât a numărului de locuințe (17%), cât și a suprafeței locuibile (34%), în regiunile Nord-Est și Sud-Vest. Cu toate acestea cele două regiuni înregistrau și în anul 2010 valori sub media națională în cea ce privește suprafața locuibilă pe locuitor.

Străzi orășenești

În anul 2010 în România existau peste 27.000 km de străzi orășenești, dintre care doar 63% erau străzi orășenești modernizate.

Comparativ cu situația înregistrată în anul 1990, se constată o creștere cu 28% a numărului total de străzi orășenești și cu 40% a celor modernizate, a ceea ce a permis creșterea gradului de modernizare a străzilor orășenești cu 9%.

Din cei aproape 6.000 de km noi de străzi orășenești înregistrați în perioada 1990-2010 peste 45% provin de la cele 60 de localități declarate orașe în acest interval, în timp ce ceilalți 55% provin din extinderea rețelei de străzi orășenești din vechile orașe, fie prin construirea de noi străzi, fie prin extinderea intravilanului acestora și transformarea unor drumuri comunale în străzi orășenești.

Din punct de vedere calitativ, la nivelul anului 2010, analiza diferențiată pe cele două categorii de orașe, declarate înainte și după 1990, relevă un grad de modernizare de doar 39% aferent străzilor orășenești din cele 60 de orașe declarate după 1990, în timp ce în cazul orașelor vechi gradul era de peste 65%.

Această situație vine să confirme regula generală identificată conform căreia gradul de modernizare crește direct proporțional cu mărimea demografică a orașelor, în condițiile în care ¾ din noile orașe declarate după 1990 au o populație de sub 10.000 locuitori.

La nivel regional, se remarcă grade mai ridicate de modernizare în regiunile Sud-Est și Vest și mai redus în București-Ilfov.

Străzi orășenești	Străzi orășenești - total (km)			Străzi modernizate (km)			Gradul de modernizare (%)		
	1990	2010	Dinamica	1990	2010	Dinamica	1990	2010	Dinamica
Nord-Est	2,939	3,811	30%	1,694	2,147	27%	58%	56%	-2%
Sud-Est	2,664	3,097	16%	1,801	2,196	22%	68%	71%	5%
Sud	3,068	3,820	25%	1,657	2,477	49%	54%	65%	20%
Sud-Vest	2,171	2,719	25%	1,304	1,755	35%	60%	65%	7%
Vest	2,734	3,145	15%	1,686	2,111	25%	62%	67%	9%
Nord-Vest	2,646	3,705	40%	1,369	2,332	70%	52%	63%	22%
Centru	2,969	4,027	36%	1,720	2,512	46%	58%	62%	8%
București-Ilfov	1,874	2,681	43%	851	1,381	62%	45%	52%	13%
ROMANIA	21,065	27,005	28%	12,082	16,911	40%	57%	63%	9%

Sursa: date prelucrate de la INS

Ponderea ridicată din Sud-Est se datorează celor șase reședințe de județ, care concentrează peste 50% din lungimea totală a străzilor orășenești din regiune și înregistrează în medie un grad de modernizare de aproape 90%, o situație similară înregistrându-se și în Vest, unde cele patru reședințe înregistrează un grad de modernizare de peste 80%.

La polul opus, gradul redus de modernizare înregistrat în București-Ilfov este cauzat de gradul redus de modernizare de doar 55% înregistrat de Municipiul București, care concentrează peste 70% din totalul străzilor orășenești din regiune. De altfel, și celelalte opt orașe ale regiunii înregistrează un grad mediu de modernizare redus, de doar 43%.

Utilități

Alimentarea cu apă potabilă. Rețeaua de distribuție a apei potabile din mediul urban românesc era în 2010 de peste 27.200 km, capacitatea instalațiilor de producere a apei potabile era de peste 8,9 milioane mc/zi, iar cantitatea de apă potabilă distribuită a fost de 863 milioane mc.

Dinamica în timp a celor trei indicatori, la nivelul mediului urban, evidențiază o creștere cu 47% a lungimii totale a rețelei de distribuție față de anul 1990, concomitent cu o scădere cu 6% a capacității instalațiilor de producere a apei și cu 44% a cantității de apă distribuită, în perioada 2000-2010.

Aceste evoluții denotă o extindere a rețelei de distribuție a apei pentru consumatorii casnici, în paralel cu o degradare a celei pentru agenții economici, fenomen care a determinat și o reducere a cantităților de apă distribuite, în condițiile în care capacitățile de producție ale instalațiilor au înregistrat o scădere nesemnificativă.

La nivel regional, ies în evidență regiunile Sud-Vest și București-Ilfov.

Rețea apă potabilă	Rețea distribuție apă (km)			Capacitatea instalațiilor (mc/zi)			Cantitatea de apa distribuita (mii mc)		
	1990	2010	Dinamica	2000	2010	Dinamica	2000	2010	Dinamica
Nord-Est	2,410	3,681	53%	1,183,360	1,118,317	-5%	201,002	90,294	-55%
Sud-Est	2,931	3,623	24%	1,783,702	1,686,961	-5%	204,138	80,405	-61%
Sud	2,546	3,676	44%	942,301	765,611	-19%	170,195	68,019	-60%
Sud-Vest	1,365	2,609	91%	785,574	861,006	10%	123,576	81,547	-34%
Vest	2,336	3,622	55%	1,027,500	799,301	-22%	152,829	63,826	-58%
Nord-Vest	2,315	3,765	63%	1,084,121	981,279	-9%	174,270	88,282	-49%
Centru	2,524	3,781	50%	1,202,744	1,179,192	-2%	197,759	98,867	-50%
București -Ilfov	2,087	2,470	18%	1,444,656	1,521,684	5%	318,795	292,043	-8%
ROMANIA	18,513	27,226	47%	9,453,958	8,913,351	-6%	1,542,564	863,283	-44%

Sursa: date prelucrate de la INS

Regiunea Sud-Vest a înregistrat cea mai pozitivă evoluție atât în ceea ce privește extinderea rețelei de distribuție a apei, cât și capacitatea instalațiilor și cantitate de apă distribuită. Astfel, dacă extinderea rețelei de distribuție se datorează în principal extinderii acesteia în orașele, Craiova, Râmnicu Vâlcea, Târgu Jiu și Tismana (1/3 din lungimea extinsă în ultimii 20 de ani), creșterea capacității se datorează orașelor Brezoi, Craiova și Drăgășani, pentru ca atenuarea scăderii cantităților distribuite să se datoreze creșterilor înregistrate în Craiova și unele orașe mici, printre care Berbești, Dăbuleni, Ocnele Mari sau Țicleni.

În cazul regiunii București-Ilfov, se remarcă creșterea capacităților instalațiilor de producere a apei înregistrată în toate orașele acestei regiuni, dar în special în București, precum și înregistrarea celei mai mici scăderi a cantităților de apă distribuite și aceasta cauzată în special de scăderea cu 10% înregistrată de București.

Rețeaua de canalizare. În anul 2010, lungimea rețelei de canalizare din orașele românești era de circa 19.000 km, ceea ce înseamnă o creștere cu peste 44% a acesteia comparativ cu anul 1990.

Pe regiuni de dezvoltare se remarcă o dezvoltare mai puternică a acesteia în intervalul 1990-2010 în regiunile Sud și Nord-Vest, cu creșteri de peste 65%, în paralel cu o extindere de doar 26% în București-Ilfov. Creșterile din regiunea Sud se datorează în special extinderii rețelei de canalizare din orașele Pitești, Mioveni, Giurgiu și Ploiești, în timp ce în Nord-Vest se remarcă extinderea acesteia în cele șase reședințe de județ.

Energie termică. Cantitatea totală a energiei termice distribuite în sistem centralizat în mediul urban în anul 2010 a fost de circa 12,8 milioane gigacalorii, înregistrând o scădere severă de -64% față de anul 1993 când se distribuiau 36 milioane gigacalorii.

Pe regiuni de dezvoltare se constată scăderi de peste 75% în regiunile Centru și Nord-Est, ca urmare a întreruperii activității de distribuție a energiei termice în 37 din cele 53 de orașe ale regiunii Centru, respectiv în 24 din cele 38 de orașe din Nord-Est. De altfel, această situație este caracteristică întregului sistem urban românesc, având în vedere că dacă în 1993 energia termică era distribuită în 242 din cele 260 de orașe, în 2010 aceasta se mai distribuia în doar 95 de orașe din totalul de 320 existente.

Canalizare și energie termică	Lungimea rețelei canalizare (km)			Energie termică distribuită (Gcal)		
	1990	2010	Dinamica	1993	2010	Dinamica
Nord-Est	1,869	2,618	40%	4,319,165	998,553	-77%
Sud-Est	1,987	2,579	30%	3,734,454	1,733,537	-54%

Sud	1,420	2,356	66%	3,164,186	1,182,063	-63%
Sud-Vest	1,073	1,469	37%	2,338,001	1,076,630	-54%
Vest	1,581	2,177	38%	4,761,046	1,369,279	-71%
Nord-Vest	1,712	2,823	65%	4,561,467	1,286,012	-72%
Centru	1,770	2,726	54%	4,345,220	420,158	-90%
Bucuresti-Ilfov	1,698	2,142	26%	8,753,767	4,715,167	-46%
ROMANIA	13,110	18,890	44%	35,977,306	12,781,399	-64%

Sursa: date prelucrate de la INS

Alimentarea cu gaze naturale. Lungimea totală a rețelei de distribuție a gazelor în orașele României era în anul 2010 de peste 20.000 km, prin care se distribuiau un total de 8,9 miliarde metrii cubi de gaze naturale, înregistrându-se astfel o creștere de aproape 150% a lungimii rețelei față de anul 1990 și de doar 5% a volumului de gaze naturale distribuite, față de anul 2000.

Această diferență în evoluția celor doi indicatori se datorează extinderii cu precădere a rețelei de alimentare a gospodăriilor, cu un consum limitat la uzul casnic.

Gaze naturale	Lungime rețea distribuție gaze naturale (km)			Gaze naturale distribuite (mii mc)		
	1990	2010	Dinamica	2000	2010	Dinamica
Nord-Est	662	2,283	245%	862,977	810,675	-6%
Sud-Est	366	1,779	386%	474,785	1,317,051	177%
Sud	1,268	2,915	130%	1,057,757	852,518	-19%
Sud-Vest	576	1,636	184%	640,756	405,871	-37%
Vest	809	2,650	227%	490,193	497,085	1%
Nord-Vest	999	2,713	172%	1,115,516	694,614	-38%
Centru	1,875	3,768	101%	2,395,378	1,716,083	-28%
București-Ilfov	1,713	2,749	60%	1,429,406	2,617,457	83%
ROMANIA	8,269	20,493	148%	8,466,768	8,911,354	5%

Sursa: date prelucrate de la INS

La nivel regional, dacă în cazul extinderii rețelei de distribuție toate regiunile au înregistrat creșteri cuprinse între 60% (București-Ilfov) și 386% (Sud-Est), în cazul volumului de gaze naturale distribuite situația este mult mai complexă, cinci regiuni înregistrând scăderi ale volumului, iar celelalte trei creșteri.

În acest sens, se remarcă regiunea Sud-Est, care a înregistrat, pe lângă cea mai mare creștere a rețelei și cea mai ridicată creștere a volumului de gaze distribuit, de 177% față de anul 2000. Această dinamică explozivă a volumului de gaze naturale din regiunea Sud-Est se datorează în principal creșterii volumului de gaze naturale în rândul consumatorilor economici din Municipiul Galați, caz în care volumul de gaze distribuite a crescut de la 36 milioane mc în 2000, la circa 625 milioane mc în 2010.

Învățământ

Învățământ preșcolar. În anul 2010, în orașele României existau un număr de circa 1.370 de grădinițe în care erau înscriși peste 364 mii de copii și în care lucra un personal didactic de peste 22 mii de persoane.

Învățământ preșcolar	Grădinițe (număr)			Copii înscriși (număr)			Personal didactic (număr)		
	1992	2010	Dinamica	1992	2010	Dinamica	1992	2010	Dinamica
Nord-Est	469	172	-63%	59,473	53,700	-10%	3,430	3,099	-10%
Sud-Est	425	180	-58%	50,834	45,124	-11%	2,673	2,591	-3%
Sud	414	136	-67%	43,085	40,358	-6%	2,267	2,280	1%
Sud-Vest	379	96	-75%	33,831	33,620	-1%	1,873	1,987	6%
Vest	430	119	-72%	37,364	34,325	-8%	2,037	1,974	-3%
Nord-Vest	489	196	-60%	56,391	51,574	-9%	3,390	3,488	3%
Centru	536	243	-55%	61,017	52,943	-13%	3,475	3,365	-3%
Bucuresti-Ilfov	238	227	-5%	32,739	52,482	60%	2,397	3,249	36%
ROMANIA	3,380	1,369	-59%	374,734	364,126	-3%	21,542	22,033	2%

Sursa: date prelucrate de la INS

Comparativ cu situația înregistrată la nivel național în anul 1992, se constată o scădere cu -59% a numărului total de grădinițe, o scădere cu -3% a numărului de copii înscriși și o creștere de +2% a numărului personalului didactic.

Ca urmare a acestor evoluții se constată o creștere cu 140% a numărului mediu de copii per grădiniță și cu 153% a personalului didactic per grădiniță, cea ce se traduce în scăderea numărului de copii care revin per personal didactic, cu posibile efecte pozitive asupra calității actului de educație preșcolară din mediul urban.

Pe regiuni de dezvoltare, se constată evoluția regiunii București-Ilfov, singura cu o creștere a numărului de copiii înscriși, cu cea mai mare creștere a personalului didactic și cea mai moderată scădere a numărului de grădinițe. Cu toate acestea, din cauza diferenței mari, de peste 20%, dintre dinamica numărului de copii înscriși și cea a personalului didactic, în perioada 1992-2010, s-a înregistrat o creștere similară a numărului mediu de copii per personal didactic, cu posibile efecte negative asupra calității actului de educație.

Învățământ școlar. Un număr de aproape 2.700 de unități de învățământ asigurau desfășurarea educației școlare în mediul urban în anul 2010. În acestea erau înscriși peste 1,77 milioane elevi și lucrau circa 116 mii cadre didactice.

Comparativ cu situația înregistrată în anul 1992 se constată o scădere cu 44% a numărului de unități de învățământ, cu 31% a numărului elevilor înscriși și cu 21% a numărului personalului didactic.

La nivel regional, iese în evidență aceeași regiune București-Ilfov, singura care înregistrează, în perioada 1992-2010, o scădere (cu -20%) atât a numărului mediu de elevi per unitate de învățământ, cât și a numărului mediu de personal per unitate (cu -5%), precum și una dintre cele mai mari scăderi ale raportului număr de elevi per personal didactic.

Învățământ școlar	Unități de învățământ (număr)			Elevi înscriși (număr)			Personal didactic (număr)		
	1992	2010	Dinamica	1992	2010	Dinamica	1992	2010	Dinamica
Nord-Est	681	415	-39%	383,213	282,483	-26%	21,777	17,614	-19%
Sud-Est	564	361	-36%	352,515	224,245	-36%	18,790	14,000	-25%
Sud	653	360	-45%	327,662	227,426	-31%	17,903	14,677	-18%
Sud-Vest	500	238	-52%	254,764	189,337	-26%	14,666	12,193	-17%

Vest	548	236	-57%	233,320	180,008	-23%	13,679	11,773	-14%
Nord-Vest	706	380	-46%	324,245	234,784	-28%	19,512	16,396	-16%
Centru	765	383	-50%	347,334	216,495	-38%	20,628	15,276	-26%
Bucuresti-Ilfov	427	319	-25%	362,955	217,438	-40%	19,485	13,813	-29%
ROMANIA	4,844	2,692	-44%	2,586,008	1,772,216	-31%	146,440	115,742	-21%

Sursa: date prelucrate de la INS

Alt aspect important evidențiat de analiza evoluției învățământului școlar pe tipuri de unități de învățământ, în perioada 1992-2010, este dispariția școlilor de maiștri și a celor de arte și meserii, precum și reducerea dramatică a școlilor postliceale, cu peste -75%. Toate acestea împreună au contribuit cu peste ½ din scăderea totală de peste 44% înregistrată de numărul de unități de învățământ școlar în perioada 1992-2010.

Învățământ universitar	Universități (număr)			Studenți înscriși (număr)			Personal didactic (număr)		
	1992	2010	Dinamica	1992	2010	Dinamica	1992	2010	Dinamica
Nord-Est	8	15	88%	35,673	72,856	104%	2,761	3,851	39%
Sud-Est	5	7	40%	13,481	58,171	332%	947	1,655	75%
Sud	4	4	0%	6,555	31,875	386%	491	1,206	146%
Sud-Vest	3	4	33%	13,822	42,986	211%	1,037	1,593	54%
Vest	7	14	100%	27,266	72,261	165%	2,351	3,164	35%
Nord-Vest	10	17	70%	30,959	84,701	174%	2,444	5,471	124%
Centru	10	13	30%	18,029	87,625	386%	1,630	2,699	66%
Bucuresti-Ilfov	15	33	120%	89,884	222,047	147%	6,462	10,087	56%
ROMANIA	62	107	73%	235,669	672,522	185%	18,123	29,726	64%

Sursa: date prelucrate de la INS

Învățământ universitar. În anul 2010, în orașele României existau 107 universități în care erau înscriși un număr de peste 672 mii studenți și activau un număr de aproape 30 mii de cadre didactice.

Comparativ cu situația înregistrată la nivelul anului 1992, se constată o dinamică pozitivă atât în ceea ce privește dinamica numărului de universități (+73%), cât și a personalului didactic (+64%), dar în special a numărului de studenți înscriși, care a crescut cu peste 185%.

Pe regiuni de dezvoltare, analiza dinamicii, în perioada 1992-2010, evidențiază creșterea excepțională a numărului mediu de studenți per universitate în regiunile Sud Muntenia (+386%) și Centru (+274%), dar și a numărului de cadre didactice per universitate în regiunea Sud Muntenia (+146%) sau a raportului dintre numărul de studenți per cadru didactic în regiunile Centru (+194%) și Sud-Est (+147%).

Cele mai importante centre urbane universitare sunt București, Iași, Cluj-Napoca și Timișoara, care împreună concentrează circa 60% din numărul total de universități, numărul de studenți înscriși și numărul cadrelor didactice universitare.

Cultură

Instituții de spectacole și concerte. În anul 2010 în cele 320 de orașe existau 158 de instituții de spectacole și concerte, iar numărul total al spectatorilor și auditorilor la reprezentațiile artistice a fost de peste 4,5 milioane persoane.

Comparativ cu 1995 se constată o creștere cu 14% a numărului de instituții de spectacole și concerte, în timp ce, în perioada 2005-2010, numărul acestora a crescut cu 8%, iar cel al spectatorilor și auditorilor la reprezentațiile artistice a înregistrat o creștere de 11%.

Cultură	Instituții de spectacole și concerte (nr)			Spectatori (nr)			Biblioteci (nr)		
	1995	2010	Dinamica	2005	2010	Dinamica	1995	2010	Dinamica
Nord-Est	14	15	7%	266,051	373,226	40%	728	613	-16%
Sud-Est	14	15	7%	291,345	448,913	54%	577	484	-16%
Sud	12	14	17%	149,240	186,776	25%	585	525	-10%
Sud-Vest	10	13	30%	251,868	512,800	104%	379	370	-2%
Vest	15	16	7%	273,756	249,802	-9%	602	414	-31%
Nord-Vest	23	25	9%	951,293	663,519	-30%	667	581	-13%
Centru	23	27	17%	698,213	680,046	-3%	726	552	-24%
București-Ilfov	28	33	18%	1,163,930	1,387,678	19%	395	440	11%
ROMANIA	139	158	14%	4,045,696	4,502,760	11%	4,659	3,979	-15%

Sursa: date prelucrate de la INS

Pe regiuni de dezvoltare, se remarcă evoluția regiunii Sud-Vest care a înregistrat cele mai mari creșteri atât în cea ce privește numărul de instituții, cât și al spectatorilor. Dacă creșterea numărului de instituții se datorează apariției a două noi instituții în Râmnicu Vâlcea și a uneia în Slatina, creșterea numărului spectatorilor se datorează creșterilor înregistrate în Slatina, Târgu Jiu și Râmnicu Vâlcea.

În paralel cu creșterea generală a instituțiilor de spectacole și a spectatorilor a avut loc o reducere a numărului de ***biblioteci*** cu 15%, în perioada 1995-2010, cu scăderi mai accentuate în regiunile Vest (Timișoara – au fost desființate sau comasate 49 de biblioteci, Deva – 16, Hunedoara – 15, etc) și Centru (Brașov – 36, Sfântu Gheorghe – 16, Miercurea Ciuc -12, etc), în timp ce singura regiune care a înregistrat creșteri ale acestora a fost București-Ilfov, în care pentru toate cele nouă orașe numărul bibliotecilor a crescut, în perioada de referință.

Muzee. În anul 2010, în orașele României existau 460 de muzee care au primit pe parcursul anului puțin peste 7,5 milioane de vizitatori. Comparativ cu situația înregistrată în anul 2005 se remarcă o ușoară creștere a numărului de muzee (+3%) și o scădere de -9% a numărului de vizitatori la muzee.

Muzee	Muzee (nr)			Vizitatori la muzee (nr)		
	2005	2010	Dinamica	2005	2010	Dinamica
Nord-Est	93	92	-1%	929,620	1,055,240	14%
Sud-Est	43	47	9%	902,628	892,048	-1%
Sud	55	56	2%	823,234	902,097	10%
Sud-Vest	38	38	0%	1,567,030	643,334	-59%
Vest	41	47	15%	684,728	423,677	-38%

Nord-Vest	58	66	14%	629,959	601,939	-4%
Centru	68	66	-3%	1,184,498	1,767,120	49%
București-Ilfov	51	48	-6%	1,543,431	1,239,745	-20%
ROMANIA	447	460	3%	8,265,128	7,525,200	-9%

Sursa: date prelucrate de la INS

Pe regiuni de dezvoltare se evidențiază o creștere ceva mai accentuată a numărului de muzee în regiunile Vest (Municipiul Deva) și Nord-Vest (Cluj-Napoca și Bistrița) și a vizitatorilor în regiunea Centru (în special datorită creșterii vizitatorilor la muzee înregistrată în Municipiul Sibiu, dar și în Sighișoara, Râșnov, Miercurea Ciuc sau Brașov), concomitent cu scăderea numărului de muzee din București-Ilfov și Centru și a vizitatorilor în special în Sud-Vest (Craiova, Râmnicu Vâlcea, Tismana etc) și Vest (Timișoara).

Sănătate

În anul 2010, în cele 320 de orașe din România existau 452 de spitale cu aproape 122 mii paturi, precum și peste 33 mii de medici.

Comparativ cu situația înregistrată la nivelul anului 1995 se constată o creștere cu 29% a numărului de spitale și cu 42% a numărului de medici, dar și o scădere de -22% a numărului de paturi din spitale.

Evoluția celor trei indicatori de mai sus, precum și scăderea numărului mediu de paturi într-un spital de la 446 în anul 1997, la doar 269 în anul 2010, reflectă tendința de intensificare a tratării pacienților în primul rând în ambulatorii și internarea acestora doar atunci când este necesar, precum și accentul tot mai mare pus pe activitatea de prevenție în procesul de asigurare a sănătății populației.

Sănătate	Spitale (nr)			Paturi în spitale (nr)			Medici (nr)		
	1995	2010	Dinamica	1995	2010	Dinamica	1995	2010	Dinamica
Nord-Est	50	66	32%	25,162	19,008	-24%	4,216	5,793	37%
Sud-Est	36	45	25%	16,631	12,515	-25%	3,031	4,013	32%
Sud	44	48	9%	17,090	12,303	-28%	2,836	3,530	24%
Sud-Vest	30	37	23%	14,458	11,297	-22%	2,913	3,884	33%
Vest	39	47	21%	17,260	12,020	-30%	3,685	5,639	53%
Nord-Vest	52	68	31%	22,320	17,509	-22%	4,690	6,669	42%
Centru	47	60	28%	21,934	15,340	-30%	4,015	5,328	33%
București-Ilfov	52	81	56%	21,182	21,634	2%	7,672	11,997	56%
ROMANIA	350	452	29%	156,037	121,626	-22%	33,058	46,853	42%

Sursa: date prelucrate de la INS

Altă caracteristică a dinamicii în domeniul sănătății o reprezintă dezvoltarea sectorului privat. Astfel, dacă în anul 1997, în mediul urban, exista un singur spital privat cu 36 de paturi în Tecuci și doar 876 de medicii lucrau în mediul privat, în anul 2010, existau 71 de spitale private cu 2.460 de paturi, iar numărul medicilor care lucrau în mediul privat ajunsese deja la aproape 10.000, reprezentând circa 21% din numărul total de medici din mediul urban.

La nivel regional, se remarcă regiunea București-Ilfov, care a înregistrat cea mai mare creștere a numărului de spitale și a numărului de medici, fiind totodată și singura regiune care a înregistrat o creștere a numărului de paturi în spitale.

În cea ce privește dezvoltarea sănătății în sectorul privat, la nivel regional, se evidențiază regiunea București-Ilfov cu 24 de spitale private în anul 2010 (30% din numărul total de spitale)

și Nord-Vest cu 14 spitale private (dintre care opt în Cluj-Napoca), acestea fiind totuși spitale de mici dimensiuni, dacă avem în vedere că numărul de total de paturi ale acestora era de 424, respectiv 452.

În privința numărului de medici care lucrează în domeniul privat în mediul urban se remarcă regiunile Vest și Sud-Est cu peste 25% din numărul total de medici, mai ales în reședințele de județ.

Turism

În anul 2010, activitatea de turism din mediul urban românesc se desfășura în 3.133 unități de cazare care dispuneau de peste 251 mii locuri de cazare. Comparativ cu situația înregistrată în anul 1990 se constată o creștere de 32% a numărului de unități de cazare, dar și o scădere de -11% a locurilor de cazare.

La nivel de regiuni, se remarcă creșterea cu peste 100% a numărului unităților de cazare în regiunile Vest (Timișoara – 68 unități noi, Arad – 51, Băile Herculane – 25, Deva – 16, Caransebeș – 14 etc) și Nord-Vest (Cluj-Napoca – 49, Satu Mare – 28, Baia Mare – 17, Oradea – 15 etc), precum și a numărului locurilor de cazare în regiunea București-Ilfov (Municipiul București – peste 10.000 de noi locuri de cazare).

Turism	Unități de cazare (nr)			Locuri în unități (nr)		
	1990	2010	Dinamica	1990	2010	Dinamica
Nord-Est	155	267	72%	16,905	14,386	-15%
Sud-Est	782	946	21%	150,954	121,645	-19%
Sud	252	303	20%	15,909	17,473	10%
Sud-Vest	193	205	6%	20,858	12,808	-39%
Vest	138	332	141%	16,251	18,108	11%
Nord-Vest	148	301	103%	14,061	13,148	-6%
Centru	622	642	3%	36,256	31,018	-14%
București-Ilfov	82	137	67%	10,757	22,430	109%
ROMANIA	2,372	3,133	32%	281,951	251,016	-11%

Sursa: date prelucrate de la INS

La polul opus, se remarcă situația regiunii Sud-Vest cu o scădere accentuată a locurilor de cazare, în special din cauza reducerii cu 5.000 a numărului de locuri de cazare din stațiunile Călimănești, Băile Govora și Băile Olănești, dar și cu cea mai redusă creștere, cu doar 6%, a numărului unităților de cazare, ca urmare a scăderii cu 34 a numărului unităților de cazare în aceleași trei stațiuni.

Totodată, în anul 2010, în cele peste 3.100 de unități de cazare din mediul urban s-au înregistrat peste 5,2 milioane de sosiri turistice cu peste 13,6 milioane înnoptări. Comparativ cu anul 2001 se constată o creștere cu 24% a numărului de sosiri turistice, dar și o scădere de -10% a numărului de înnoptări.

La nivel regional, se remarcă creșterile de peste 100% înregistrate în regiunea București-Ilfov, atât în ceea ce privește numărul de sosiri (+136%), cât și cel al înnoptărilor (+107%). Această evoluție se datorează creșterii cu peste 575 mii a numărului de sosiri în Municipiul București (+122%) și cu peste 64 mii în orașul Otopeni, traduse și în creșterea cu circa 1 milion a numărului înnoptărilor.

Pe de altă parte, regiunile Vest, Sud-Est, Sud-Vest și Nord-Est au înregistrat creșteri de sub 10% ale numărului de sosiri și scăderi de sub -10% ale numărului de înnoptări.

În regiunea Vest se constată o compensare a reducerii numărului de sosiri înregistrate în special în Bile Herculane, Deva, Lugoj și Uricani (-78 mii sosiri), cu creșterile înregistrate în Timișoara, Arad, Nădlac, Caransebeș, Reșița etc, astfel că la nivel de regiune se constată o stagnare a numărului total de sosiri.

În cazul celorlalte trei regiuni, creșterile înregistrate în special în Constanța (Sud-Est), Drobeta-Turnu Severin, Băile Olănești, Călimănești (Sud-Vest), Iași, Gura Humorului, Rădăuți (Nord-Est), au reușit să compenseze scăderile mai accentuate din Mangalia, Năvodari, Brăila (Sud-Est), Craiova, Băile Govora (Sud-Vest), Bacău, Câmpulung Moldovenesc, Slănic Moldova, Piatra Neamț (Nord-Est), permițând astfel celor trei regiuni să înregistreze creșteri ușoare, de până în 10% ale numărului de sosiri turistice.

Turism	Sosiri (nr)			Înnoptări (nr)		
	2001	2010	Dinamica	2001	2010	Dinamica
Nord-Est	458,465	488,356	7%	1,211,367	1,068,185	-12%
Sud-Est	928,173	937,809	1%	5,328,104	3,451,504	-35%
Sud	422,847	486,419	15%	1,288,242	1,414,268	10%
Sud-Vest	298,261	305,963	3%	1,509,500	1,168,699	-23%
Vest	466,654	467,312	0%	1,684,231	1,311,866	-22%
Nord-Vest	413,934	487,176	18%	880,050	934,212	6%
Centru	754,308	949,167	26%	2,380,002	2,329,376	-2%
București-Ilfov	473,756	1,116,488	136%	950,183	1,963,196	107%
ROMANIA	4,216,398	5,238,690	24%	15,231,679	13,641,306	-10%

Sursa: date prelucrate de la INS

În cazul înnoptărilor, dinamica pozitivă înregistrată în special în Timișoara, Arad, Caransebeș (Vest), Râmnicu Vâlcea, Drobeta-Turnu Severin (Sud-Vest), Constanța (Sud-Est), Iași, Rădăuți, Gura Humorului (Nord-Est), nu a reușit să compenseze decât parțial scăderile severe din Băile Herculane, Geoagiu, Buziaș, Deva (Vest), Băile Govora, Călimănești, Băile Olănești (Sud-Vest), Mangalia, Eforie, Năvodari (Sud-Est), Slănic Moldova, Vatra Dornei, Suceava și Bacău (Nord-Est), ca urmare cele patru regiuni înregistrând scăderi cuprinse între -35% și -12% ale numărului de înnoptări.

Economie

Conform situațiilor financiare depuse la Oficiul Național al Registrului Comerțului (ONRC), în anul 2011, în cele 320 de orașe din România au activat peste 478 mii de firme cu peste 3,44 milioane de salariați și care au realizat un volum total al cifrei de afaceri de peste 981,3 miliarde lei.

Analiza distribuției regionale a numărului de salariați și a volumului cifrei de afaceri, precum și a distribuției acestora pe activități ale economiei naționale, relevă o anumită *specializare a economiei urbane regionale*.

Astfel, atât din analiza regională comparativă a distribuției numărului de salariați, cât și a celei privind distribuția volumului cifrei de afaceri, rezultă ***o specializare în industria prelucrării lemnului și a mobilei în cazul regiunilor Nord-Est, Nord-Vest și Centru***, cele trei regiuni concentrând circa 60% din numărul de salariați și cifra de afaceri din această activitate.

Local, reprezentative pentru specializări în industria lemnului sunt orașele Baia Mare, Sighetu Marmației, Vișeu de Sus (Maramureș), Gherla (Cluj), Cehu Silvaniei (Sălaj) – în regiunea Nord-Vest, Sebeș (Alba), Reghin, Sovata (Mureș), Gheorgheni, Odorheiu Secuiesc (Harghita) - în

regiunea Centru, Rădăuți, Gura Humorului (Suceava) și Comănești (Bacău) – în regiunea Nord-Est.

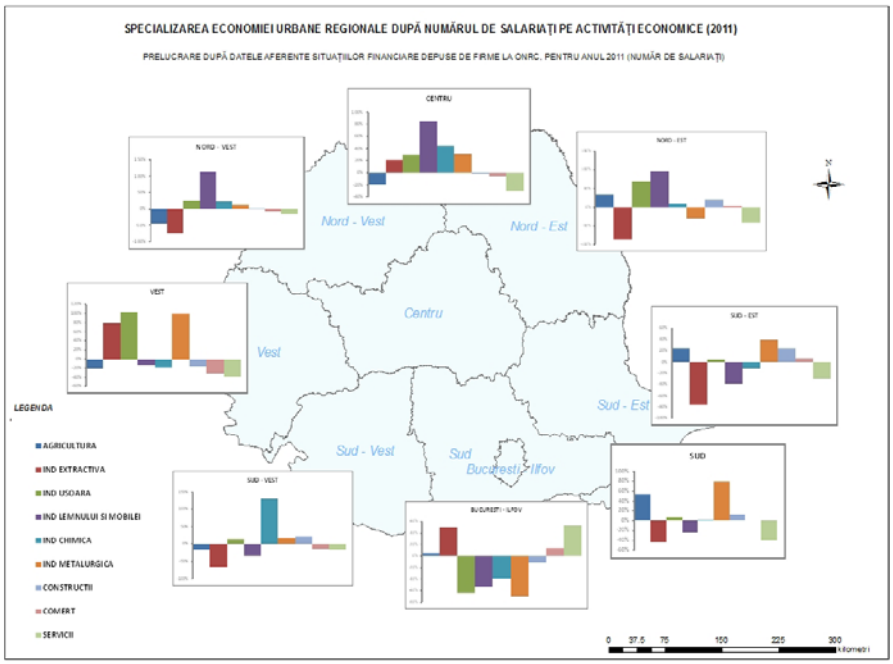

Ca specializări secundare se remarcă industria chimică în Centru (Târgu Mureș, Făgăraș și Victoria) și industria ușoară (alimentară, textile și pielărie) în Nord-Est și Nord-Vest.

Pentru ***regiunile Vest, Sud-Est și Sud analiza a evidențiat o specializare în industria metalurgică și a construcțiilor de mașini***, cele trei regiuni concentrând peste 50% din salariații și cifra de afaceri din această activitate economică. În acest sens se remarcă orașele Timișoara, Arad, Sânnicolau Mare – în regiunea Vest, Mioveni, Pitești (Argeș), Ploiești – în regiunea Sud Muntenia, Galați, Mangalia – în regiunea Sud-Est.

Specializările secundare identificate în urma analizei se referă la construcții în Sud-Est, agricultură în Sud Muntenia și industria ușoară și industria extractivă în Vest.

În fine, dacă pentru ***regiunea Sud-Vest analiza evidențiază o specializare în industria chimică*** (Râmnicu Vâlcea, Drobeta-Turnu Severin, Slatina, etc), pentru ***București-Ilfov se remarcă specializarea în servicii***, cu accent pe intermedieri financiare, asigurări și servicii administrative pentru firme.

Pe de altă parte, analiza *specializării orașelor pe activități ale economiei naționale*, evidențiază un număr de peste 40 de orașe în care mai mult de 20% din numărul de salariați și cifra de afaceri sunt concentrate în ***activități agricole***, acestea fiind exclusiv orașe cu o populație mai mică de 25.000 de locuitori.

Alte cinci orașe concentrează 1/3 din numărul de salariați și ¼ din cifra de afaceri totală înregistrate la nivel național urban în activități ale ***industriei extractive***, cu specializări în

extracția cărbunelui (Petroșani), petrolului și gazelor naturale (Mediaș), minereurilor metalifere (Abrud, Baia Mare) sau servicii conexe extracției (Ploiești).

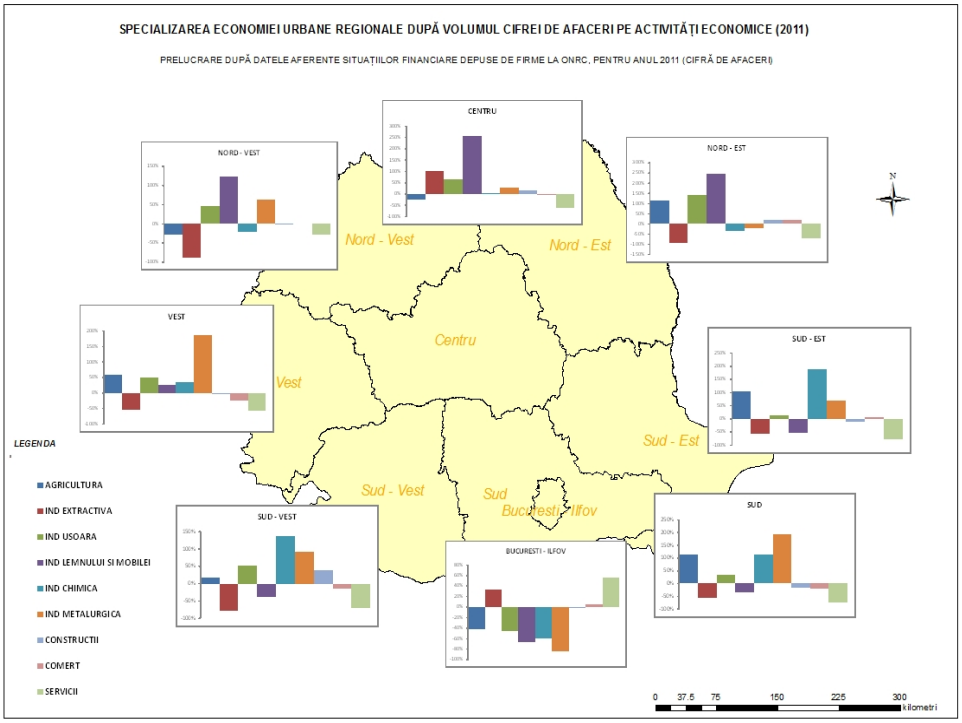

Dacă ***industria ușoară*** este o prezență frecventă în localitățile urbane, analiza a relevat o serie de specializări în domeniile subsecvente acesteia, respectiv în *industria alimentară* (Budești, Darabani, Ianca, Urlați, Țăndărei etc), *fabricarea băuturilor* (Borsec, Odobești, Recaș, Ștei, Vălenii de Munte etc), *fabricarea produselor din tutun* (Otopeni, Zimnicea), *fabricarea produselor textile* (Lupeni, Năsăud, Pucioasa, Ulmeni etc), *fabricarea articolelor de îmbrăcăminte* (Baia de Arieș, Ineu, Măcin, Scornicești, Urziceni etc) și *articole de pielărie și blănărie* (Aleșd, Cisnădie, Huși, Marghita, Toplița, Valea lui Mihai etc).

Strâns legat de existența materiilor prime sunt distribuite orașele specializate în activitățile din ***industria prelucrării lemnului și fabricării de mobilă***. Astfel, dacă orașele Comănești, Flămânzi, Sebeș sau Vișeu de Sus sunt specializate în *prelucrarea lemnului*, orașele Adjud, Azuga sau Zărnești sunt specializate în *fabricarea hârtiei*, în timp ce orașele Cehu Silvaniei, Gherla, Nehoiu, Sângeorgiu de Pădure, Sighetu Marmației sau Sovata, sunt specializate în *fabricarea de mobilă*.
Specializări mai concentrate local caracterizează ***industria chimică*** unde activitățile de *prelucrare a țițeiului* se concentrează în Năvodari, Onești și Ploiești, cele privind *substanțele și produsele chimice* în Victoria, Râmnicu Vâlcea sau Turnu Măgurele, cele de *producție a farmaceuticelor* în Cluj-Napoca, Târgu Mureș sau Otopeni, cele de *fabricare a produselor de cauciuc și mase plastice* în Carei, Năsăud, Tăuții-Măgherăuș sau Ungheni, iar cele privind *materialele de construcții* în Avrig, Bolintin-Vale, Bumbești-Jiu sau Turda.

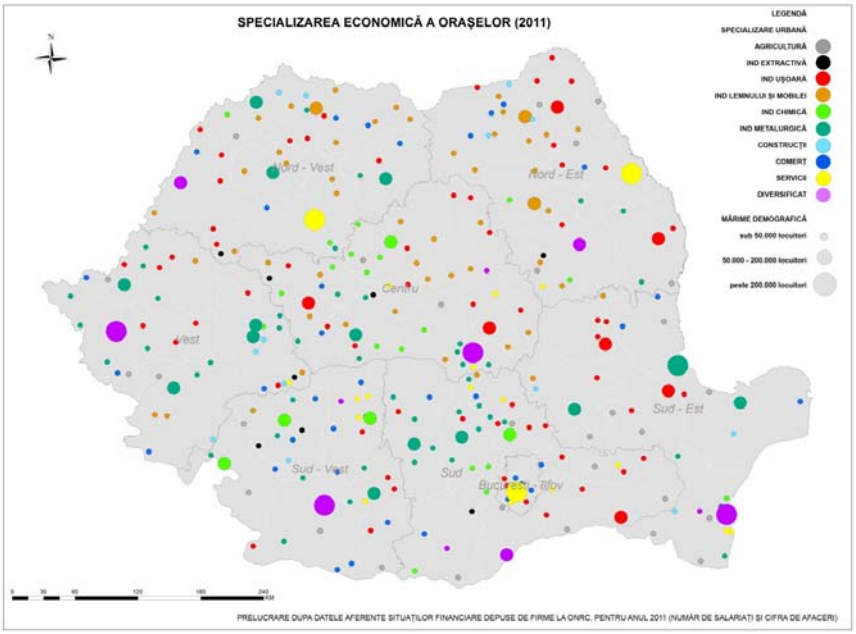

Industria metalurgică și a construcțiilor de mașini se concentrează local în mediul urban românesc în toate domeniile sale subsecvente. Astfel, activitățile *industriei metalurgice* sunt concentrate în orașele Câmpia Turzii, Galați, Roman, Slatina, Târgoviște sau Zalău, în timp ce *industria construcțiilor metalice* joacă un rol important în economia orașelor Cugir, Deva sau Plopeni, pentru ca orașele Curtea de Argeș, Ghimbav, Jimbolia sau Lipova sa fie specializate în *fabricarea calculatoarelor*, iar Buștenii, Fieni, Găești, Ștefănești (Argeș) sau Tăuții-Măgherăuș, în *fabricarea echipamentelor electrice*. Totodată, orașele Alexandria, Bârlad sau Blaj sunt specializate în *fabricarea de mașini și utilaje*; Drăgășani, Jimbolia, Mioveni, Sânnicolau Mare sau Tălmaciu, în *fabricarea autovehiculelor de transport rutier*; Balș, Mangalia, Mărășești, Orșova, Simeria sau Tulcea în fabricarea *altor mijloace de transport*.

În ceea ce privesc activitățile de ***construcții***, se constată o specializare a orașelor Copșa Mică, Frasin, Pogoanele sau Turceni în *construcții de clădiri*, a orașelor Băile Herculane, Călan, Pătârlagele, Roznov sau Zărnești în *lucrări de geniu civil*, iar a orașelor Cernavodă sau Simeria în *lucrări speciale de construcții*.

Specializarea în ***comerț și transport*** se pliază pe existența marilor centre de consum și a principalelor căi de transport și puncte vamale. În acest sens, specializate în *comerțul cu ridicata* sunt orașele Nădlac (punct vamal) și Voluntari, Bragadiru sau Pantelimon (situate în jurul Municipiului București), iar în *comerț cu amănuntul* Berești, Găești, etc.

În privința transportului, se constată specializări diferențiate în funcție de tipul de transport: *transporturi terestre și prin conducte* (Dragomirești, Liteni, Milișăuți, Novaci etc), *transporturi pe apă* (Constanța, Galați, Giurgiu, Tulcea etc), *transporturi aeriene* (Otopeni), *depozitare* (Otopeni, Salcea, Solca etc), *poștă și curierat* (București, Voluntari, Buftea, Chitila etc).

În ceea ce privește activitățile de ***servicii***, acestea sunt mai complexe și creează specializări locale la nivel de domenii subsecvente.

Orașele specializate în *activități hoteliere și de cazare* sunt de regulă stațiunile turistice cum ar fi Băile Herculane, Băile Tușnad, Bușteni, Călimănești, Eforie, Predeal, Sinaia, Slănic, Sovata sau Vatra Dornei, fără ca lista să se limiteze la aceste orașe. De altfel, această categorie de orașe este și cea mai specializată în *activități ale agențiilor turistice și a tur-operatorilor*.

În domeniul informațiilor și comunicațiilor se remarcă specializarea orașelor Bistrița și Odorheiu Secuiesc în *activități de editare*, a orașului Buftea în *activități de producție cinematografică* și Municipiului București în *activități de difuzare și transmitere de programe*. De asemenea, se remarcă concentrarea cvasitotală a activităților de *telecomunicații, servicii în tehnologia informației și servicii informatice*, în marile centre urbane ca București, Timișoara, Cluj-Napoca, Constanța, Galați, Ploiești, Oradea sau Bacău.

Concentrarea generală a activităților de serviciu în marile centre urbane este confirmată și de domeniul intermedierilor financiare și asigurări, unde se înregistrează o concentrare de peste 90% a activităților *de intermedieri financiare* în București, Cluj-Napoca, Sibiu, Arad și Târgu Mureș, precum și a celor de *asigurări* în București și Sibiu.

De altfel, cele 24 mari orașe cu o populație de peste 100.000 locuitori, concentrează peste 90% din activitățile de servicii privind *activitățile juridice și de contabilitate, activitățile de arhitectură și inginerie, cercetare-dezvoltare, publicitate și activitățile de studiere a pieței, servicii privind forța de muncă*, precum și peste 80% din serviciile legate de *tranzacții imobiliare, management și consultanță, închiriere și leasing, investigații și protecție, peisagistică și servicii pentru clădiri, secretariat și servicii pentru întreprinderi sau creație și interpretare artistică*.

1.5 Infrastructura de locuințe și utilități

Locuințe existente

Numărul total de locuințe existente în România la finalul anului 2010 era de aproape 8,43 milioane, în creștere cu 6,6% comparativ cu anul 2000 și cu peste 10% față de 1991.

Raportat la numărul de locuitori la nivel național, în anul 2010, existau 393 de locuințe la 1.000 de locuitori, în creștere cu 11,6% față de 2000 și cu 18% față de anul 1991. Ritmul mai crescut de creștere a numărului de locuințe la 1.000 de locuitori comparativ cu ritmul înregistrat de numărul total de locuințe se datorează scăderii constante a populației în perioada 1990-2010.

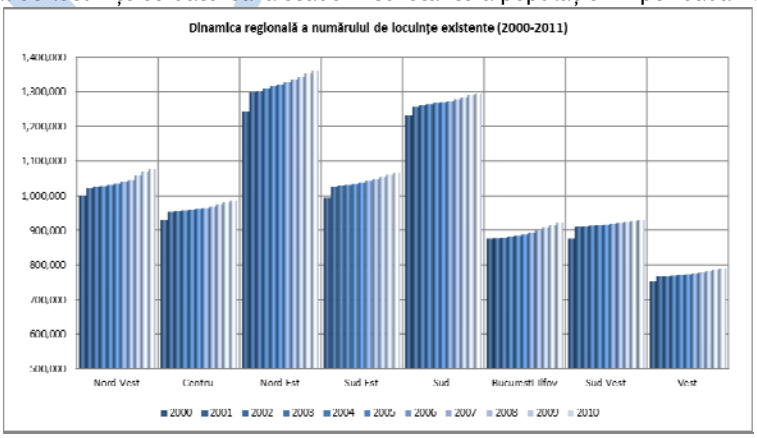

Sursa: date prelucrate de la INS

La nivel regional, la nivelul anului 2010, se remarcă existența unui număr mai ridicat de locuințe în regiunile Nord-Est și Sud Muntenia și un număr mai redus în Vest, București-Ilfov și Sud-Vest, regiunile aflate la extreme, Nord-Est și Vest fiind și cele care au înregistrat cea mai ridicată, respectiv cea mai scăzută creștere a numărului de locuințe în perioada 1991-2010.

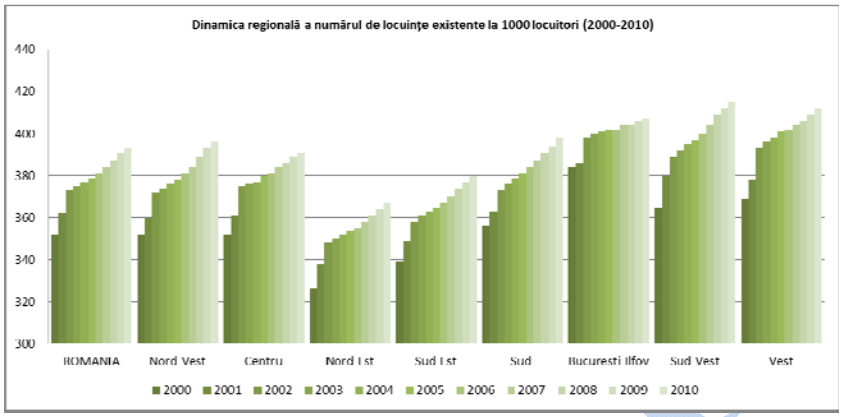

Sursa: date prelucrate de la INS

Însă, raportat la numărul de locuitori, se constată o inversare a situației, în sensul în care, în anul 2010, cele mai ridicate valori ale numărului de locuințe la 1.000 de locuitori (peste 400) erau înregistrate în regiunile Sud-Vest, Vest și București-Ilfov, în timp ce valorile cele mai scăzute (sub 380) apar în regiunile Nord-Est și Sud-Est, în condițiile în care cea mai ridicată creștere a acestui raport în perioada 1991-2010 a avut loc în Vest, iar cea mai scăzută în București-Ilfov. Această dinamică evidențiază o tendință de creștere a ecartului dintre regiunile aflate la extreme.

O caracteristică a locuirii în România este situația proprietății asupra imobilelor. La nivel european cel puțin jumătate din populație dețin o locuință proprietate personală, România situându-se printre statele cu cel mai ridicat nivel (peste 95%).

După forma de proprietate, la nivel regional, mai mult de 97% din locuințe sunt private. În cazul regiunilor de dezvoltare, doar regiunea Vest (95,5%) si Centru (96,7%) se situează sub medie, unde diferența reprezintă locuințele proprietate majoritar de stat.

Ponderea locuințelor pe regiuni, după forma de proprietate, la nivelul anului 2010								
Regiune	**NORD-VEST**	**CENTRU**	**NORD-EST**	**SUD-EST**	**SUD**	**BUCURESTI - ILFOV**	**SUD-VEST**	**VEST**
Proprietate majoritar de stat	1,76%	3,32%	1,75%	2,92%	1,57%	2,56%	1,69%	4,48%
Proprietate majoritar privată	98,24%	96,68%	98,25%	97,08%	98,43%	97,44%	98,31%	95,52%

Sursa: date prelucrate de la INS

Deși după 1990 s-a înregistrat o scădere a locuințelor proprietate majoritar de stat, pentru intervalul de timp 2001-2011, se observă ca la nivel regional există și creșteri ușoare în regiunile Centru și Sud-Est.

Suprafața locuibilă

Suprafața locuibilă a locuințelor existente la nivel național în anul 2010 era de aproape 247 milioane mp, în creștere cu 20,5% față de anul 2000 și cu 33,7% față de 1990.

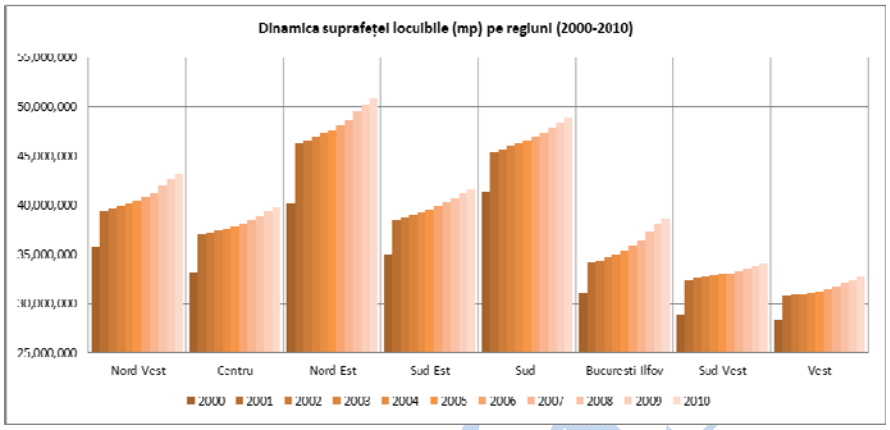

Sursa: date prelucrate de la INS

Raportat la populația României, în anul 2010, s-a înregistrat o valoare medie de 15,4 mp suprafață locuibilă pe locuitor, în creștere cu 26%, respectiv 45% față de 2000, respectiv 1990. Și în acest caz creșterea diferențiată a celor doi indicatori se datorează scăderii constante a populației în perioada analizată.

De asemenea, prin raportarea suprafeței locuibile la numărul de locuințe existente la finalul anului 2010, se constată o suprafață medie de 39,2 mp pentru o locuință, în creștere cu 13% față de anul 2000 și cu 27% față de anul 1990.

La nivel regional, analiza suprafeței locuibile relevă valori mai ridicate în regiunile Nord-Est și Sud și mai scăzute în Vest, Sud-Vest și București-Ilfov, adică identic cu situația înregistrată în cazul numărului de locuințe.

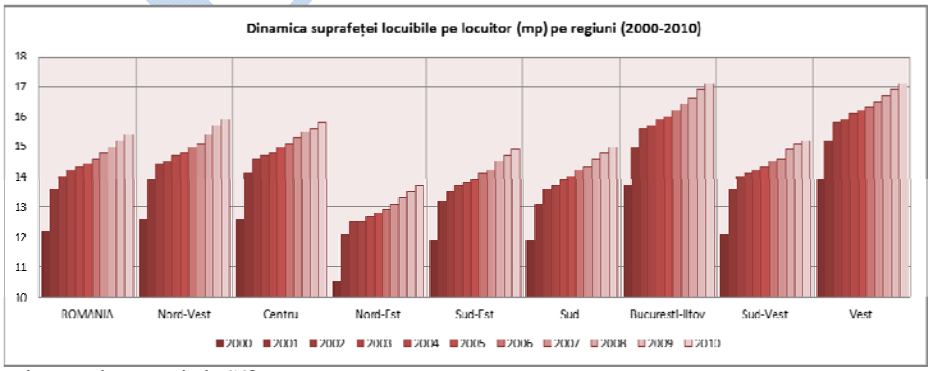

Sursa: date prelucrate de la INS

Aceeași similaritate se remarcă și în cazul raportării suprafeței locuibile la populație, raport care inversează ierarhia, cu regiunile Vest și București-Ilfov înregistrând cele mai ridicate valori în anul 2010 (peste 17 mp pe locuitor), iar cele mai scăzute valori în Nord-Est și Sud-Est (sub 15 mp pe locuitor).

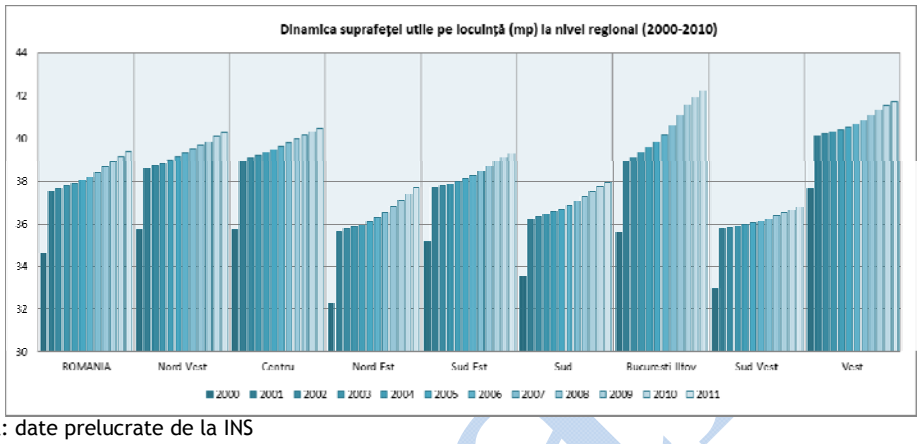

Sursa: date prelucrate de la INS

În final, suprafața medie a locuinței în anul 2010 variază de la peste 41 mp în București-Ilfov și Vest la mai puțin de 37 mp în Sud-Vest. De altfel, analizând evoluția acestui indicator, în perioada 1990-2010, se constată o tendință de creștere a disparităților, având în vedere că regiunea cu cea mai mare suprafață medie a locuinței, București-Ilfov, este și cea care a înregistrat cele mai mari ritmuri de creștere în perioada analizată, iar cea care înregistrează cea mai mică suprafață, Sud-Vest, înregistrează ritmuri de creștere sub media națională.

Totuși, conform analizei realizate la nivel european, ponderea populației care locuiește în condiții neadecvate[30], la nivelul țării noastre, a scăzut în ultimii ani de la 37% la 29%.

La nivel regional, în Regiunea Centru se manifestă un proces continuu de scădere a populației care locuiește în condiții neadecvate, în timp ce regiunile Nord-Vest și Vest se regăsesc sub media națională.

De asemenea, se remarcă că regiunile din sudul țării și regiunea Nord-Est înregistrează un procent mai mare decât media națională, din cauza unui nivel de dezvoltare economic mai scăzut, în timp ce pentru regiunea București-Ilfov s-a înregistrat o tendință de creștere în primii ani analizați, maximul înregistrându-se în anul 2009 (38% din populație trăiește în condiții neadecvate), iar începând cu anul 2010 a avut loc o reducere a acestei ponderi (26%) ajungând sub media națională (29%).

[30] Indicatorul ia în considerare locuințele degradate, lipsite de dotări tehnico-sanitare, lumină naturală neadecvată

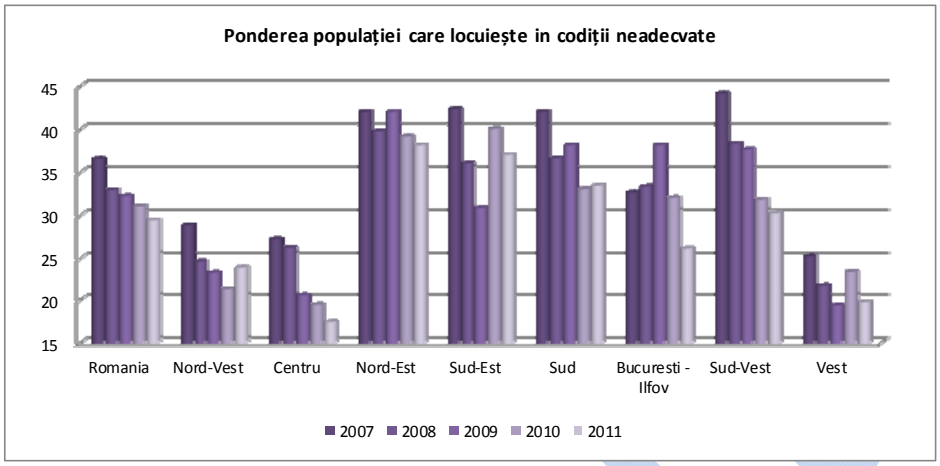

Sursa: date prelucrate de la INS

La nivel european, doar Bulgaria are un procent mai mare al populației care locuiește în condiții neadecvate. Celelalte state care depășesc media UE (9%) la o diferență mai mare de 10 procente sunt România, Letonia și Ungaria.

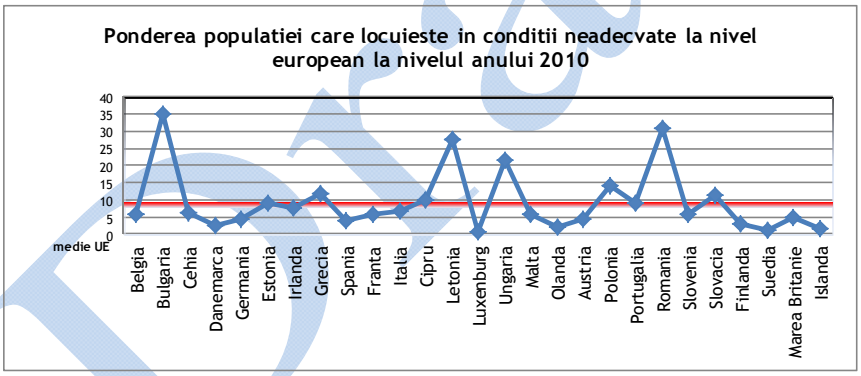

Sursa: Eurostat

Accesul la utilități

Alimentarea cu apă

La nivel național, în anul 2010, ponderea localităților cu rețea de distribuție a apei era de aproape 70%, în creștere constantă de la 55% în anul 2000.

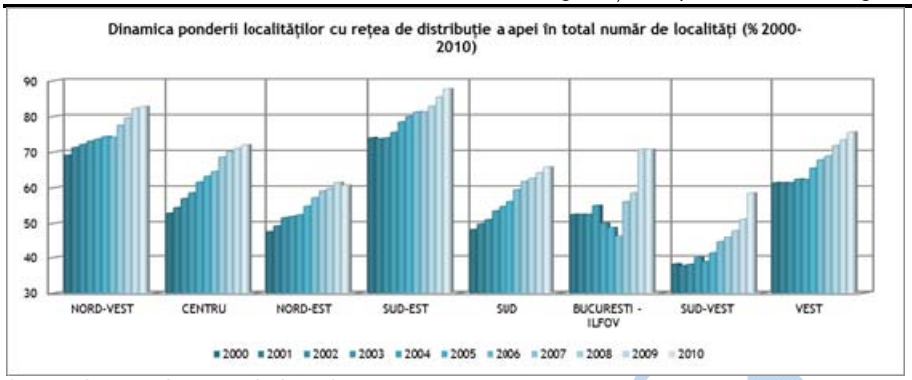

Sursa: date prelucrate de la INS

La nivel regional, se remarcă ponderile mai ridicate din Sud-Est și regiunile vestice și centrale, comparativ cu valorile scăzute din Sud-Vest, Nord-Est și Sud, iar din punct de vedere al dinamicii iese în evidență dinamica pozitivă a regiunilor București-Ilfov și Sud-Vest, precum și creșterea mai redusă înregistrată în Nord-Est, care tinde să ajungă regiunea cu cea mai redusă pondere a localităților cu rețea de distribuție a apei.

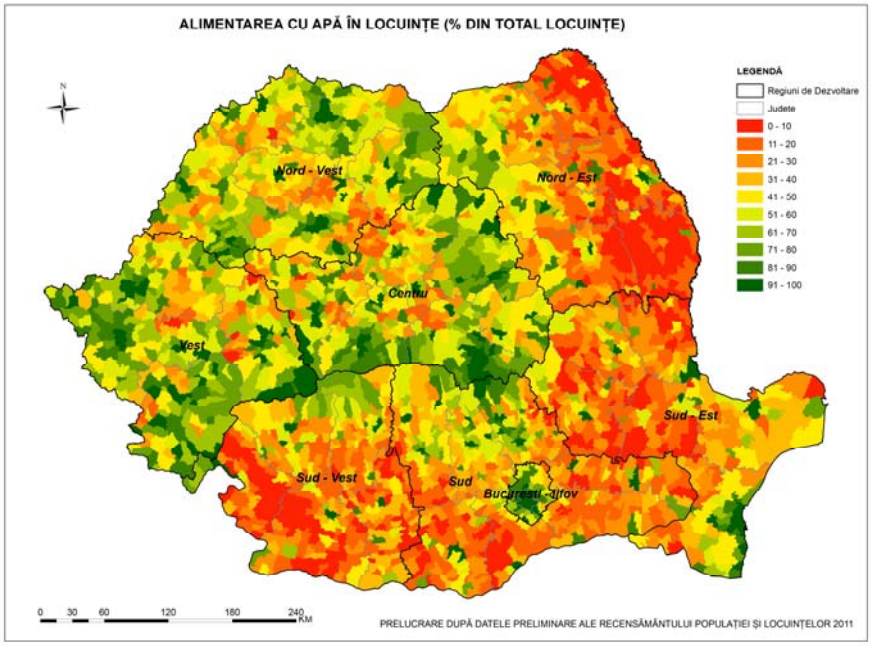

Situația de mai sus este confirmată și de analiza datelor preliminare ale Recensământului Populației și Locuințelor din octombrie 2011 (RPL 2011), privind alimentarea cu apă în locuințe, care evidențiază discrepanțele majore dintre regiunile sudice și estice și cele din vest și centru.

În acest sens, se remarcă ponderi ridicate ale locuințelor care sunt alimentate cu apă în special în București, Ilfov, estul județului Constanța, județul Timiș, depresiunea Brașov și zona

Carpaților Orientali și Meridionali, în timp ce valori foarte reduse se înregistrează în jumătatea estică a Moldovei, centrul Olteniei, Bărăgan sau județul Teleorman.

Rețeaua de canalizare

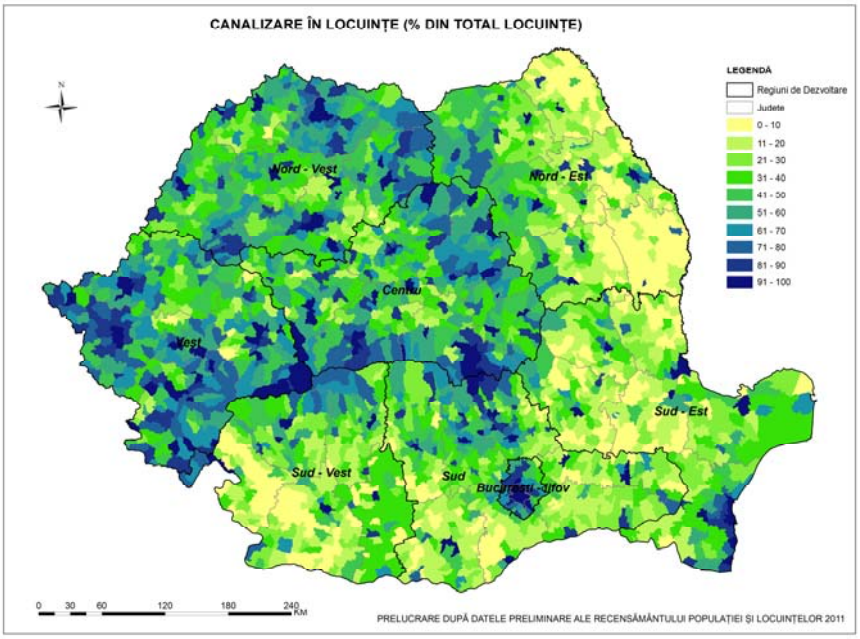

La nivel național, în anul 2010, ponderea localităților cu rețea de canalizare era de peste 25%, în creștere nesemnificativă de la 22% în anul 2000.

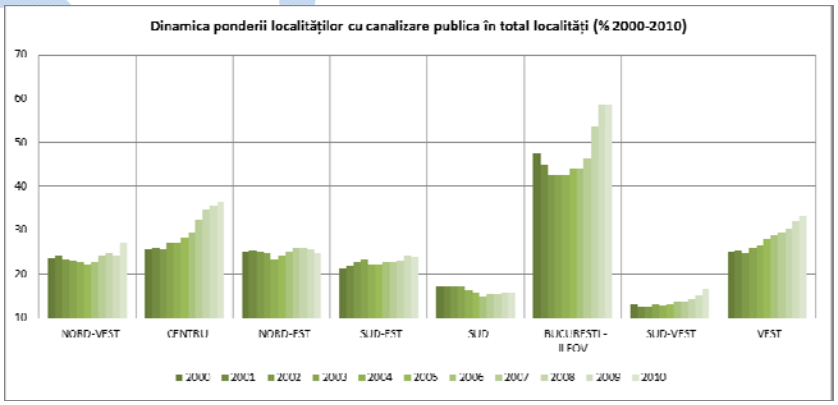

Sursa: date prelucrate de la INS

La nivel regional, se remarcă aceeași polarizare a ponderilor care înregistrează valori peste media națională în vestul și centrul țării, plus București-Ilfov, comparativ cu regiunile din estul și sudul țării care polarizează ponderi situate sub media națională.

Și în acest caz, rezultatele preliminare ale RPL 2011 privind ponderea locuințelor cu canalizare în total locuințe confirmă polarizarea de mai sus, cu evidențierea ponderilor mai ridicate în București-Ilfov, Timiș, Constanța, zona montană, la care se adaugă marile centre urbane și zonele lor înconjurătoare, dar și a ponderilor reduse din județele Botoșani, Vaslui și Teleorman, Bărăgan și Oltenia.

Energie termică

La nivel național, în anul 2010, ponderea localităților în care se distribuia energie termică era de doar 3,3%, în scădere constantă de la 8,7% în anul 2000.

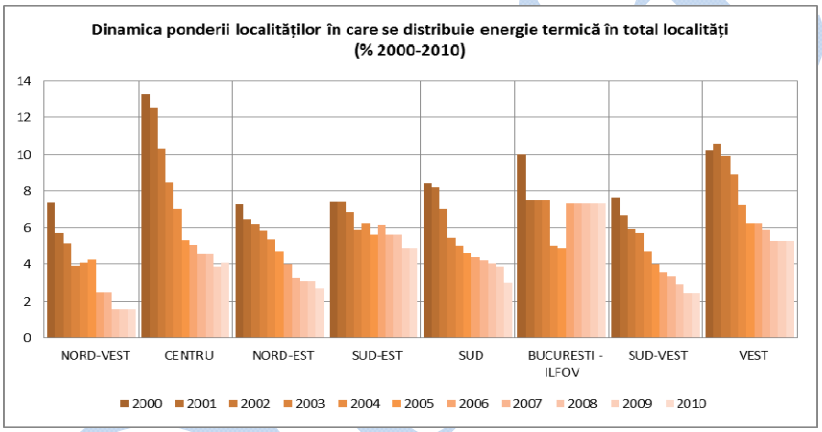

Sursa: date prelucrate de la INS

La nivel regional se remarcă ponderi mai ridicate în București-Ilfov și Vest și ponderi mai reduse în Nord-Vest, Sud-Vest și Nord-Est. Dinamica din ultimul deceniu evidențiază scăderea accentuată a ponderii în toate regiunile, exceptând regiunea București-Ilfov, existența rețelei de distribuție a energie termice tinzând să devină o caracteristică exclusiv a marilor centre urbane.

Declinul constant înregistrat în cazul numărului de localități în care se distribuie energie termică a fost cauzat de costurile ridicate la consumator și a lipsei întreținerii și modernizării rețelelor de distribuție, proces tot mai accentuat odată cu trecerea timpului.

De altfel, analiza datelor preliminare ale RPL 2011 privind indicatorul încălzire centrală în locuințe, deși include pe lângă locuințele racordate la sistemul centralizat de distribuție a energiei termice și acele locuințe care au sistem propriu de încălzire a locuinței, evidențiază aceeași concentrare a ponderilor mari de locuințe cu încălzire centrală în marile centre urbane și în localitățile imediat limitrofe.

Rețeaua de alimentare cu gaze naturale

Piața gazelor naturale din România a fost deschisă gradual începând cu anul 2001, când gradul inițial de deschidere a pieței interne a fost de 10% din consumul total aferent anului 2000, ajungându-se în anul 2006 la un grad de deschidere a pieței de gaze naturale de 75% (începând cu 01.07.2006).

Procesul de liberalizare a pieței de gaze naturale din România a continuat; la 1 ianuarie 2007 gradul de deschidere al pieței fiind de 100% pentru consumatorii industriali. Pentru consumatorii rezidențiali piața de gaze naturale a fost liberalizată la 1 iulie 2007, în prezent gradul de deschidere al pieței naționale de gaze naturale fiind de 100%, conform prevederilor Directivei 2003/55/EC.

La nivel național, în anul 2010, ponderea localităților în care se distribuiau gaze naturale era de 27%, în creștere constantă de la 18% în anul 2000.

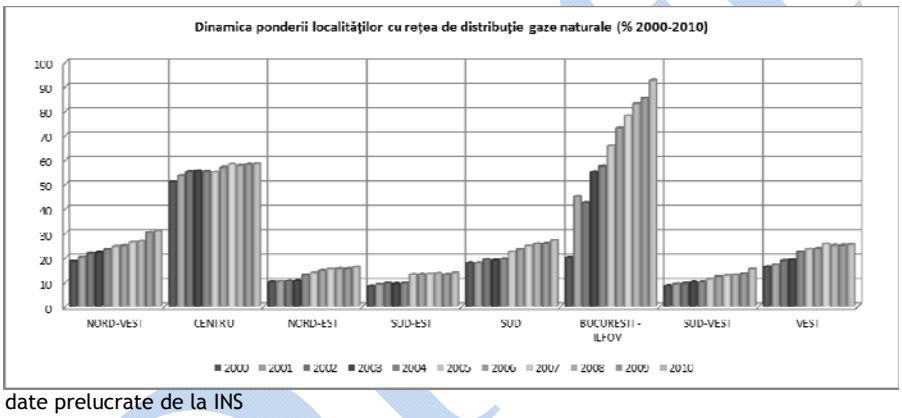

Sursa: date prelucrate de la INS

Pe regiuni de dezvoltare, se constată aceeași polarizare între regiunile din sudul și estul țării, care înregistrează ponderi sub media națională și cele din centrul și vestul țării cu ponderi peste media națională, un caz aparte reprezentându-l regiunea București-Ilfov în care ponderea este de peste 90%, mult peste media națională.

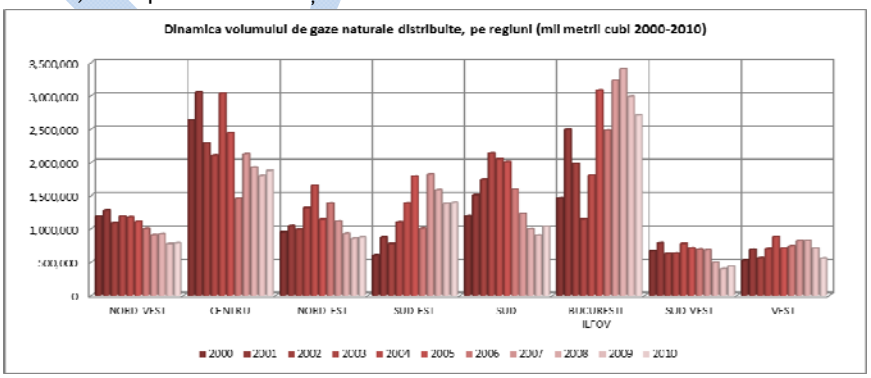

Sursa: date prelucrate de la INS

Din punct de vedere al volumului de gaze naturale distribuite pe regiuni se remarcă volumele mari din București-Ilfov și Centru, prima cu Municipiul București – localitatea cu cel mai mare

consum, a doua – o zonă tradițională de exploatare a gazelor naturale, dar și valorile mai ridicate din Sud și Sud-Est, regiuni cu mari consumatori industriali.

Din punct de vedere al dinamicii volumului de gaze naturale distribuite, se remarcă tendințele de scădere din regiunile Centru, Nord-Vest și Sud, compensate de creșterea înregistrată în București-Ilfov și Sud-Est, în timp ce restul regiunilor sunt caracterizate de o tendință de stagnare a volumului de gaze naturale distribuite.

Electrificare

În prezent, în România există localități izolate, respectiv sate și cătune, amplasate la distanțe mari de centrele comunale și dispersate pe tot teritoriul țării, rămase în urmă din punct de vedere economic, aceste localități fiind total sau parțial neelectrificate.

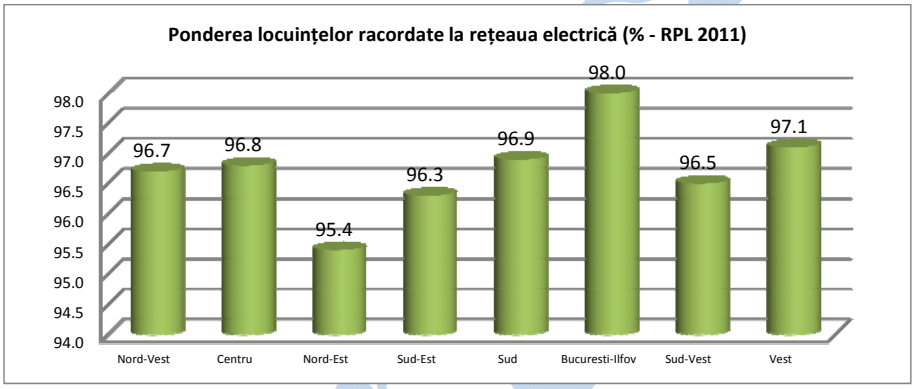

Sursa: date prelucrate de la INS

Potrivit datelor parțiale ale recensământului populației și locuințelor din 2011, numărul locuințelor convenționale rămase de electrificat la nivelul întregii țări era de aproximativ 285 mii locuințe neelectrificate ceea ce reprezintă puțin peste 3% din total.

Comparativ cu anul 2002 numărul locuințelor existente a crescut semnificativ o dată cu acestea și numărul locuințelor neelectrificate cu aproximativ 60 mii.

Astfel, media națională pentru acest tip de utilitate se situa în 2011 în jurul valorii de 97% locuințe racordate la rețeaua de energie electrică din total, dar față de anul 2002 aceasta a scăzut cu 0,6%.

În cazul regiunilor de dezvoltare, datele preliminare ale RPL 2011 evidențiau diferențe de sub 3% între regiunea cea mai electrificată (București-Ilfov) și cea care deține ponderea cea mai mică a locuințelor racordate la rețeaua de energie electrica (Nord-Est).

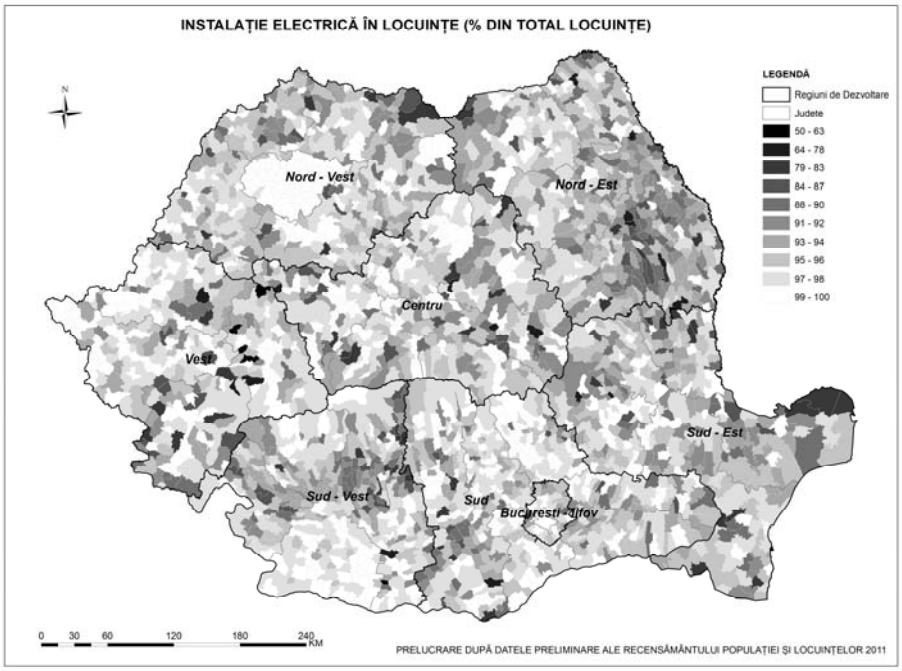

Teritorial, localități cu ponderi mai reduse ale locuințelor racordate la rețeaua electrică se regăsesc în nordul Carpaților Orientali, Podișul Moldovei, Delta Dunării, nordul Olteniei și Munții Apuseni.

Baie și bucătărie în locuință

Recensământul Populației și Locuințelor din Octombrie 2011, a mai furnizat alți doi indicatori privind utilitățile, respectiv Baie în locuință și Bucătărie în locuință, a căror analiză a distribuției teritoriale vine să confirme existența unor zone cu evidente probleme în asigurarea locuințelor cu utilități de bază, cum ar fi zona estul Moldovei (Nord-Est) și Oltenia centrală (Sud-Vest), la care se mai adaugă zone cu suprafețe mai restrânse (centrul Munților Apuseni, Centrul Bărăganului etc).

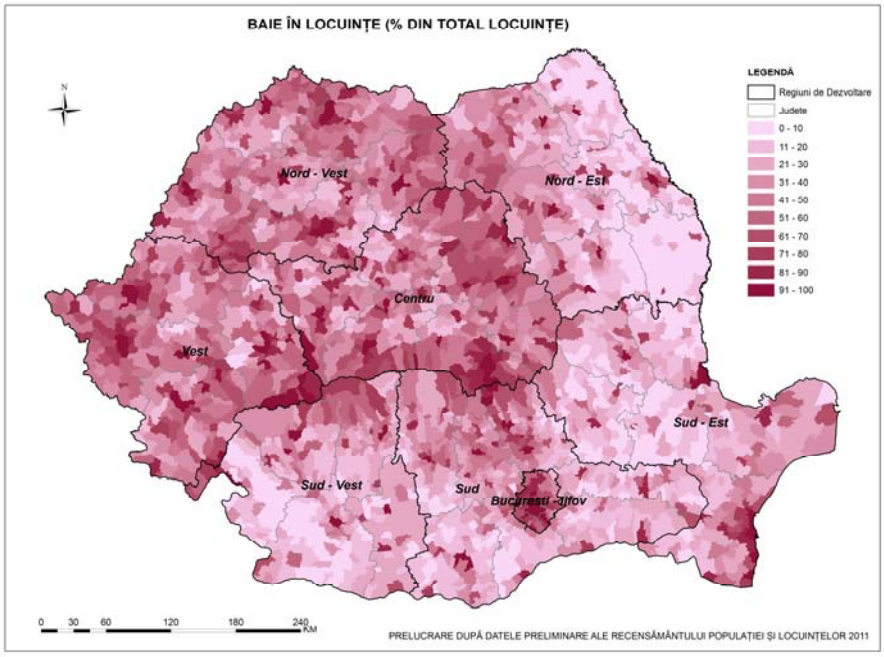
BAIE ÎN LOCUINȚE (% DIN TOTAL LOCUINȚE)
LEGENDĂ
Regiuni de Dezvoltare
Judete
0 - 10
11 - 20
21 - 30
31 - 40
41 - 50
51 - 60
61 - 70
71 - 80
81 - 90
91 - 100
Nord - Vest
Nord - Est
Centru
Vest
Sud - Est
Sud - Vest
Sud
Bucuresti -Ilfov
0 30 60 120 180 240 KM
PRELUCRARE DUPĂ DATELE PRELIMINARE ALE RECENSĂMÂNTULUI POPULAȚIEI ȘI LOCUINȚELOR 2011

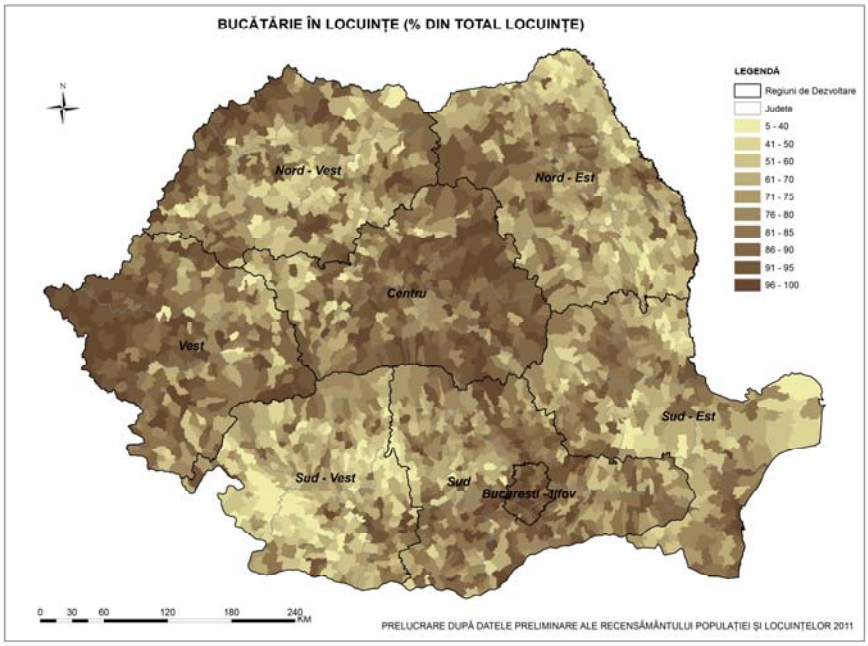
BUCĂTĂRIE ÎN LOCUINȚE (% DIN TOTAL LOCUINȚE)
LEGENDĂ
Regiuni de Dezvoltare
Judete
5 - 40
41 - 50
51 - 60
61 - 70
71 - 75
76 - 80
81 - 85
86 - 90
91 - 95
96 - 100
Nord - Vest
Nord - Est
Centru
Vest
Sud - Est
Sud - Vest
Sud
Bucuresti -Ilfov
0 30 60 120 180 240 KM
PRELUCRARE DUPĂ DATELE PRELIMINARE ALE RECENSĂMÂNTULUI POPULAȚIEI ȘI LOCUINȚELOR 2011

De asemenea, analiza celor doi indicatori confirmă și înregistrarea unor ponderi mai ridicate ale locuințelor cu utilități în marile centre urbane și zonele lor înconjurătoare, precum și în estul județului Constanța, județul Timiș etc.

1.6 Energie termică în sectorul clădirilor din România

Serviciul public de alimentare cu energie termică în sistem centralizat se realizează în România cu ajutorul infrastructurii tehnico-edilitare aparținând autorităților publice locale sau asociațiilor de dezvoltare comunitară care formează sistemul de alimentare centralizată cu energie termică (SACET) al unității administrativ-teritoriale sau al asociației de dezvoltare comunitară.

În anul 2010, serviciile de alimentare cu energie termică în sistem centralizat erau funcționale într-un număr de 83 de orașe și municipii și 17 comune. Numărul localităților care beneficiază de sistem centralizat de producere și distribuție a energiei termice a fost în continuă scădere pe parcursul ultimelor decenii (de la 308 localități în 1996, la 100 localități în 2010) pe fondul creșterii costurilor și a lipsei întreținerii și modernizării rețelelor de distribuție. Analiza regională relevă faptul că regiunea București-Ilfov este singura regiune în care s-a păstrat un număr constant de localități conectate la sistemul centralizat al energiei termice, toate celelalte regiuni înregistrând o reducere constantă a numărului de localități cu serviciu centralizat de energie termică. Regiunea Centru este regiunea în care s-a înregistrat cea mai mare scădere în privința numărului localităților conectate la sistemul centralizat de producere și distribuire a energie termice, de la 64 de localități în anul 1993 la 17 localități la sfârșitul anului 2010. Dacă facem excepție de regiunea București-Ilfov, rezultă o medie națională de aproape 15 localități pe regiune în care există un sistem centralizat de distribuție al energiei termice, sub media națională încadrându-se regiunea Nord-Est cu doar 7 localități în anul 2010, față de 47 la începutul anilor nouăzeci.

Localități în care se distribuie energie termică în sistem centralizat, pe regiuni (nr.)

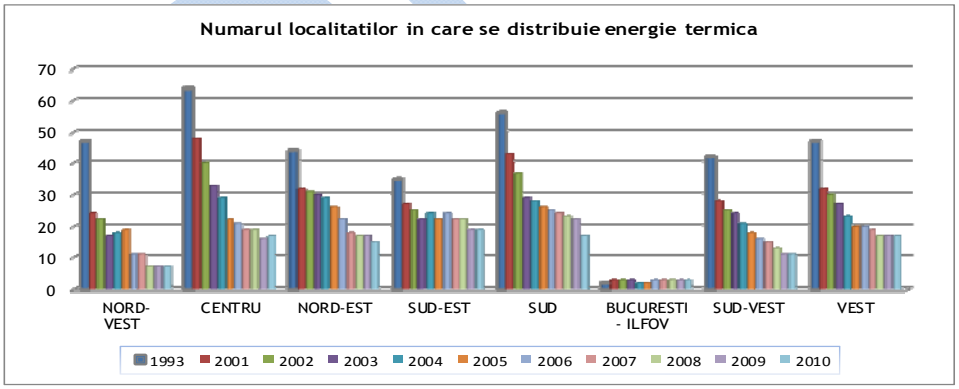

Sursa: INS

Concomitent cu reducerea numărului de localități în care este distribuită energie termică în sistem centralizat a avut loc și o scădere a numărului de apartamente branșate la sistemul centralizat de producere, transport și distribuție a energiei termice. Anul 2010 marchează o creștere bruscă a debranșărilor pe fondul înrăutățirii climatului economic, dar și îngrijorării populației cu privire la eventualitatea eliminării subvențiilor la energie termică.

Evoluția numărului de branșamente la SACET în perioada 2007-2010 (nr.)

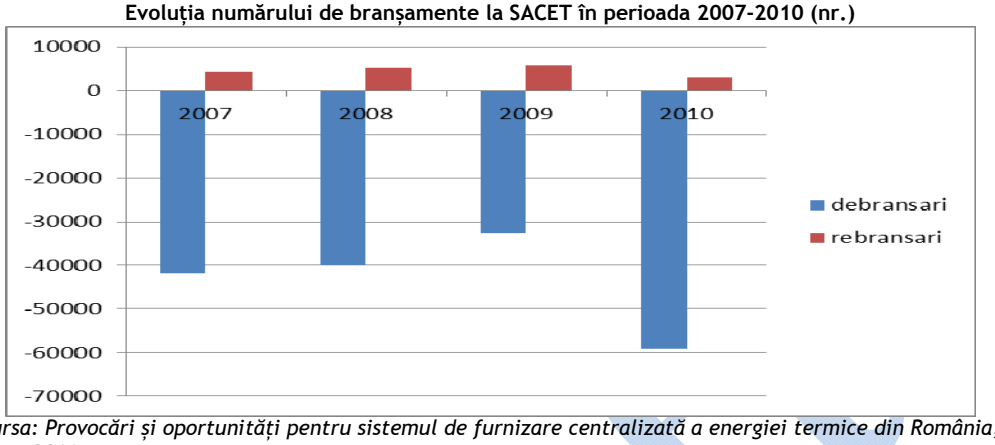

Sursa: Provocări și oportunități pentru sistemul de furnizare centralizată a energiei termice din România, pwc, 2011

Cu toate acestea, România se află peste media europeană a gradului de penetrare a sistemelor centralizate de producere și distribuție a energiei termice (media europeană este de 10%). În anul 2010, în România ponderea locuințelor branșate la sistemul centralizat de producere și distribuție a fost de aproximativ 18%.

Gradul de penetrare al sistemelor centralizate de energie termică în Europa (%)

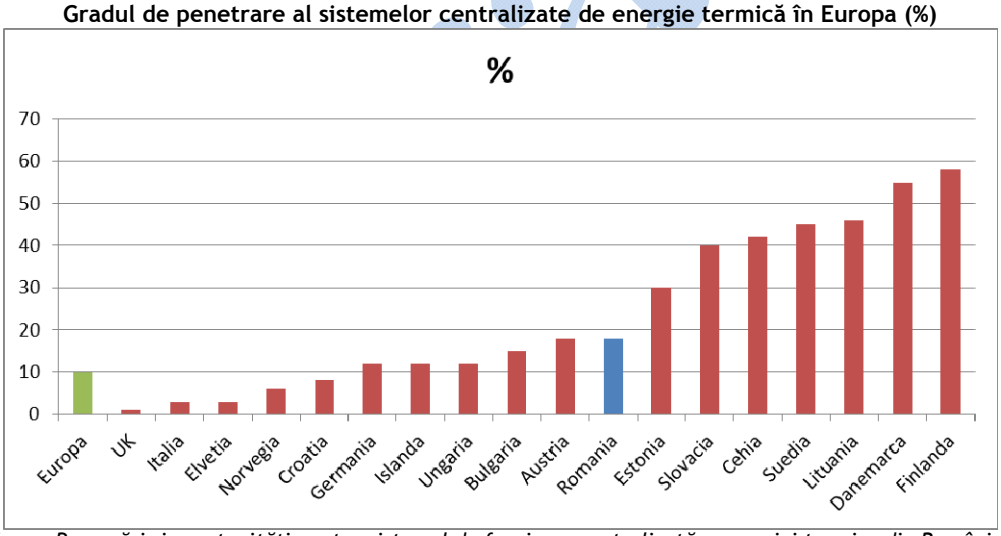

Sursa: Provocări și oportunități pentru sistemul de furnizare centralizată a energiei termice din România, pwc, 2011

Dacă ne referim la volumul agentului termic produs și distribuit, regiunea de dezvoltare București-Ilfov (37%) furnizează cea mai mare cantitate de energie termică produsă la nivel național, urmată de regiunea de dezvoltare Sud-Est (15%). Cea mai redusă cantitate de agent termic este produsă și distribuită în regiunea de dezvoltare Centru.

Repartizarea sistemelor centralizate de energie termică în funcție de ponderea în volumul total de energie distribuită, pe regiuni

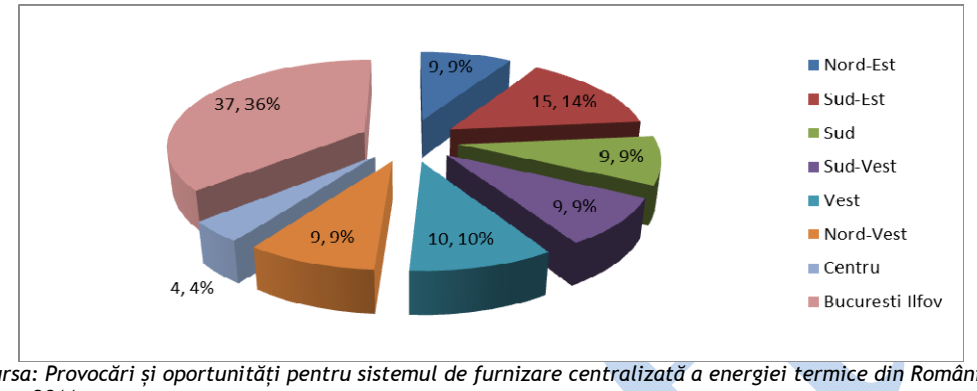

Sursa: Provocări și oportunități pentru sistemul de furnizare centralizată a energiei termice din România, pwc, 2011

Structura fondului de locuințe și a clădirilor non-rezidențiale din România

Clădirile din România prezintă o mare diversitate în ceea ce privește funcționalitatea lor (de la clădiri comerciale la locuințe unifamiliale), dar în termeni generali, pot fi clasificate în clădiri rezidențiale și clădiri non-rezidențiale.

Conform rezultatelor preliminare ale Recensământului populației și locuințelor din anul 2011, fondul de locuințe în România este constituit din 5.117.777 clădiri, din care 99,75% sunt clădiri cu locuințe. Numărul locuințelor era de 8.459.052 în creștere cu 4% față de anul 2002.

Pe medii de rezidență clădirile se concentrează în mediul rural (73% din numărul total al clădirilor sunt localizate în comune), iar locuințele sunt mai numeroase în mediul urban (54% din locuințe se găsesc în municipii și orașe). Din punct de vedere al categoriilor de clădiri de locuit, 38% din numărul total al clădirilor de locuit în România erau în anul 2002 clădiri de tip bloc, restul fiind clădiri cu una sau mai multe locuințe, valori ce se înscriu în media europeană – 64% clădiri cu o locuință, respectiv 36% locuințe în clădiri de tip bloc[31] . În mediul urban sunt majoritare locuințele din clădiri colective (de tip bloc), iar în mediul rural aproape în totalitate sunt clădiri individuale si înșiruite.

Clădiri și locuințe pe regiuni, 2011

	Clădiri (număr)	Clădiri (%)	Locuințe (număr)	Locuințe (%)
România	**5.117.777**	**100**	**8.459.052**	**100**
Nord-Est	930.108	18,17	1.366.527	16,15
Sud-Est	644.840	12,60	1.056.536	12,49
Sud	951.173	18,59	1.295.252	15,31
Sud-Vest	667.365	13,04	922.892	10,91
Vest	427.309	8,35	783.882	9,27
Nord-Vest	690.807	13,50	1.097.134	12,97
Centru	580.849	11,35	989.960	11,70
București-Ilfov	225.326	4,40	946.869	11,19

Sursa: INS

[31] Europe's buildings under microscope, BPIE, 2011

La nivel regional se observă o pondere mai mare a clădirilor și locuințelor în regiunea Sud și Nord-Est. Regiunea București-Ilfov se remarcă printr-un număr redus de clădiri (4% din numărul total al clădirilor), dar cu un număr ridicat de locuințe (cca. 11% din numărul total al locuințelor).

În ceea ce privește materialul de construcție a pereților exteriori ai clădirii, la Recensământul populației și locuințelor din anul 2002, o pondere importantă a clădirilor (40,1%) aveau ca materiale ale structurii constructive materiale mai puțin rezistente, dar mult mai ieftine (chirpici, paiantă si alte materiale). Trebuie menționat însă că, începând cu anul 2007 nu mai este permisă construirea de locuințe din paiantă sau chirpici si fără a avea o funcție rezistentă la cataclisme naturale (seism, inundații), acoperiș din materiale rezistente la intemperii si cu un nivel ridicat de izolare termică. Pe medii de rezidență, ponderea clădirilor realizate din materiale foarte rezistente (panouri mari prefabricate, structuri din beton armat si zidărie de cărămidă) în mediul urban (cca. 72%) este superioară mediului rural (55,1%).

Cu referire la tipul clădirilor de locuit este de remarcat că, la nivel național, cele mai multe locuințe sunt grupate în clădiri individuale cu o locuință (57%), majoritare în spațiul rural (79% din totalul acestora), urmate de clădirile de tip bloc (38%) concentrate în majoritate în mediul urban (97,4% din totalul acestora).

Analiza vechimii fondului de clădiri de locuit la recensământul populației și locuinței din anul 2002 arată că peste 50% din clădirile de locuit sunt construite după anul 1961, în timp ce numai 22,3% dintre clădirile de locuit sunt construite înainte de terminarea celui de-al doilea Război Mondial. Clădirile cele mai recente, cele construite după anul 1990 însumează 11,53% din totalul clădirilor. Nu există diferențe majore în ceea ce privește vechimea locuințelor pe medii de rezidență, fondul de locuințe din mediul rural fiind relativ mai ”tânăr”, 51% din locuințe fiind construite după anul 1961 în mediul rural, comparativ cu valoarea de 48% înregistrată în zonele urbane.

La nivel european, există variații în privința vârstei stocului de locuințe atât de la o țară la alta cât și de la o regiune la alta. Un studiu la nivel european[32] estimează că cele mai vechi clădiri de locuit sunt întâlnite în țările din Nordul și Vestul Europei (42% din suprafața utilă a clădirilor de locuit a fost construită înainte de 1960. Țărilor din Sudul și partea Centrală și Estică a continentului îi sunt caracteristice clădirile de locuințe construite în perioada 1961-1990, în proporție de 49%, respectiv 48% din suprafața utilă a fondului de locuințe.

Suprafața utilă a clădirilor de locuit în Europa, după perioada construirii

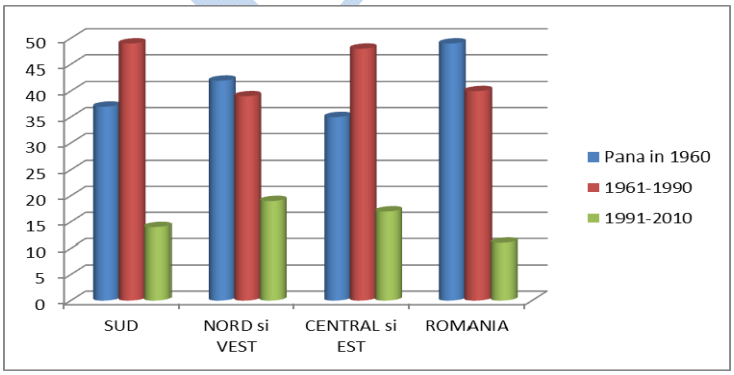

SUD: GR, MT, ES, IT; **NORD si VEST**: FI, IE, AT, NL, DE, FR, SE, DK, UK; **CENTRAL și EST**: EE, LT, LV, HU, RO, SK, SI, PL, BG, CZ
România: datele se referă la numărul de clădiri; datele sunt până în 2002
Sursa: Adaptare după *Europe's buildings under microscope, BPIE, 2011*

[32] Europe's buildings under microscope, BPIE, 2011

O caracteristică principală a locuirii în România, comparativ cu statele europene, o constituie regimul juridic al imobilelor. Spre deosebire de țările UE, România se situează printre statele cu cel mai ridicat nivel al locuințelor în proprietate privată (peste 95%), consecință a vânzării locuințelor din fondul locativ de stat, retrocedării proprietății și construirii de noi locuințe. Spania, Grecia și Cipru sunt statele europene în care proporția locuințelor aflate în proprietate privată este cea mai ridicată (100% pentru Spania și Grecia), în timp ce în Austria și Italia se înregistrează cele mai reduse valori[33].

După forma de proprietate, la nivel regional, mai mult de 97% din locuințe sunt private. În cazul regiunilor de dezvoltare, doar regiunea Vest (95,5%) si Centru (96,7%) se situează sub medie, unde diferența o reprezintă locuințele proprietate majoritar de stat.

Numărul locuințelor după forma de proprietate, pe regiuni - 2010 (%)

	Proprietate majoritar de stat	Proprietate majoritar privată
România	2,31	97,61
Nord-Est	1,75	98,25
Sud-Est	2,92	97,08
Sud	1,57	98,43
Sud-Vest	1,69	98,31
Vest	4,48	95,52
Nord-Vest	1,76	98,24
Centru	3,32	96,68
București-Ilfov	2,56	97,44

Sursa: INS

Regimul juridic al clădirilor (proprietate publică sau privată) are un impact asupra ratei de renovare la care sunt întreprinse măsurile de economisire a energiei. Proprietarii privați ar putea fi reticenți în a investii în astfel de măsuri din cauza în principal a costurilor inițiale mari și, de aceea, sunt necesare măsuri pentru stimularea participării, inclusiv reglementări legislative.

Un alt factor-cheie care influențează dorința și capacitatea de a investi în măsurile de renovare pentru a îmbunătăți performanța energetică a clădirilor rezidențiale o reprezintă problema de posesiune – măsura în care proprietarii locuiesc în apartamente sau închiriază proprietățile. Datele statistice la nivel european[34] indică faptul că România, alături de Grecia, Ungaria se situează în rândul țărilor în care locuințele sunt ocupate în majoritate de proprietari, în timp ce Austria, Marea Britanie și Olanda sunt țările în care o proporție semnificativă din locuințe sunt închiriate de domeniul public, în cea mai mare parte locuințe sociale.

Spre deosebire de sectorul rezidențial, pentru clădirile din sectorul terțiar nu sunt disponibile date statistice viabile specifice fondului construit, și mai ales cu detalii pe categorii de clădiri sau anumite caracteristici ale acestora.

Clădirile nerezidențiale ocupă un loc important în privința fondului de clădiri din România în ceea ce privește consumul de energie. Totodată, clădirile nerezidențiale sunt importante din mai multe puncte de vedere: sunt clădiri în care populația își petrece o mare parte din timp (ex. școli sau birouri), având influența asupra calității vieții acesteia; sunt clădiri care servesc drept exemple de arhitectură pentru populație, clădirile publice pot fi exemple pentru implementarea măsurilor de eficiență energetică.

[33] Europe's buildings under microscope, BPIE, 2011
[34] Europe's buildings under microscope, BPIE, 2011

Comparativ cu sectorul rezidențial, diversitatea tipologică a clădirilor rezidențiale este mult mai mare, fiind un sector mult mai complex și eterogen care cuprinde tipuri de clădiri ca: birouri, spitale, școli, clădiri de cultură, etc.

Pornind de la tipologia fondului construit din România în tabelul de mai jos sunt prezentate diferitele funcțiuni ale clădirilor non-rezidențiale în anul 2010.

Unități din sectorul non-rezidențial - 2010 (nr.)

Educație	**Școli și licee**	5.982
	Grădinițe	1.498
	Învățământ universitar	624
Cultură	**Biblioteci publice**	3.429
	Teatre	158
	Cinematografe	68
	Muzee	687
Sănătate	**Spitale**	503
	Policlinici, dispensare	515
	Creșe	297
	Cabinete medicale	36.502
	Farmacii, laboratoare	13.049
	Centre de îngrijire	403
Comerț	**Mici magazine comerciale(< 120 m^2)**	125.471
	Magazine mari (hypermarket, supermarket, mall)	8.050
Turism	**Hoteluri, Moteluri**	1.652
	Cabane turistice, pensiuni	3.346
Clădiri pentru sport	**Săli de sport, bazine de înot**	4700
Poștă, Bănci, IMM-uri, Servicii	**Oficii de poștă**	7.051
	Unități bancare și de asigurări	7283
Administrație publică	**Prefecturi, Consilii județene**	84
	Primării, consilii locale	3.187
	Sedii ale administrației publice centrale	43
	Alte unități ale administrației centrale	1.786

Sursa: BUILD UP Skills - România Raport de analiză a stării actuale, 2012

Conform datelor din tabelul de mai sus, clădirile din domeniul comerțului reprezintă cea mai mare categorie din sectorul non-rezidențial (59%), urmat de domeniul sănătății (22%). O statistică la nivel european cu privire la suprafața diferitelor categorii de clădiri indică faptul că clădirile din domeniul comerțului înregistrează cea mai mare suprafață (28% din totalul clădirilor non-rezidențial), urmat de clădirile de birouri (23%) și clădirile instituțiilor educaționale (17%)[35], cu diferențe de la o țară la alta.

Dintre toate aceste tipuri de clădiri, clădirile deținute de autoritățile publice ocupă un loc important în politicile de reducere de creștere a eficienței energetice a clădirilor prin prisma exemplului de a contribui la reducerea consumului de energie și a emisiilor de CO^2 în atmosferă, și mai ales ținând cont portofoliului de clădiri deținute.

Cu toate acestea, datele statistice și informațiile cu privire la sectorul clădirilor non-rezidențiale prezintă un mare grad de incertitudine și există o nevoie acută de realizarea unei baze de date consistente și extinse pentru tipologia clădirilor non-rezidențiale în vederea sprijinirii unor politici publice de creștere a eficienței energetice.

Datele statistice cu privire la consumurile de energie indică faptul că distribuția consumului final de energie la nivel național este dominată de populație (36%) și de sectorul industriei,

[35] Europe's buildings under microscope, BPIE, 2011.

inclusiv construcții (31%), valori care se situează peste media europeană în 2009 de 27% pentru populație, respectiv 24% pentru industrie.

Structura consumurilor energetice in sectorul rezidențial şi cel al clădirilor non-rezidențiale din România

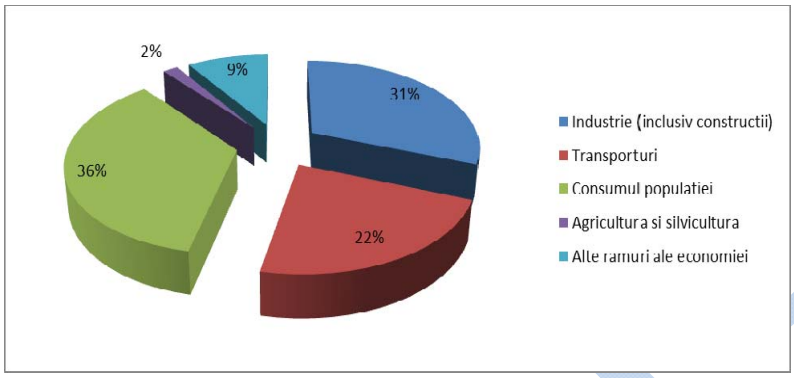

Sursa: INS

La nivel european, în 2009, populația a fost responsabilă pentru 68% din consumul total final de energie în clădiri. Energia în gospodării este folosită în principal pentru încălzire, răcire, apă caldă, etc, în timp ce energia dominantă de utilizare în gospodării este pentru încălzirea spațiului.

După combustibilii utilizați, în anul 2010 distribuția consumului final de energie pentru populație în România era dominată de combustibilii solizi, urmat de gaze (27%).

Distribuția consumului final de energie al populației, pe tipuri de surse de energie (2010)

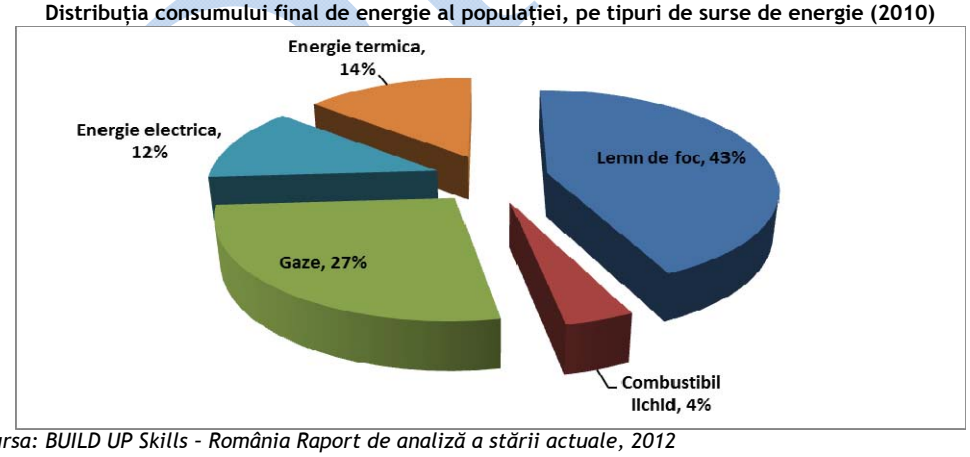

Sursa: BUILD UP Skills - România Raport de analiză a stării actuale, 2012

Spre deosebire de România, în Europa cea mai importantă sursă de energie pentru populație o constituie gazele, diferențiat însă de la o regiune la alta: 41% în țările din Nordul și Vestul continentului, 39% în Sud și 26% în Centru și Est.

Distribuția consumului final de energie al populației în Europa, pe tipuri de surse de energie și regiuni

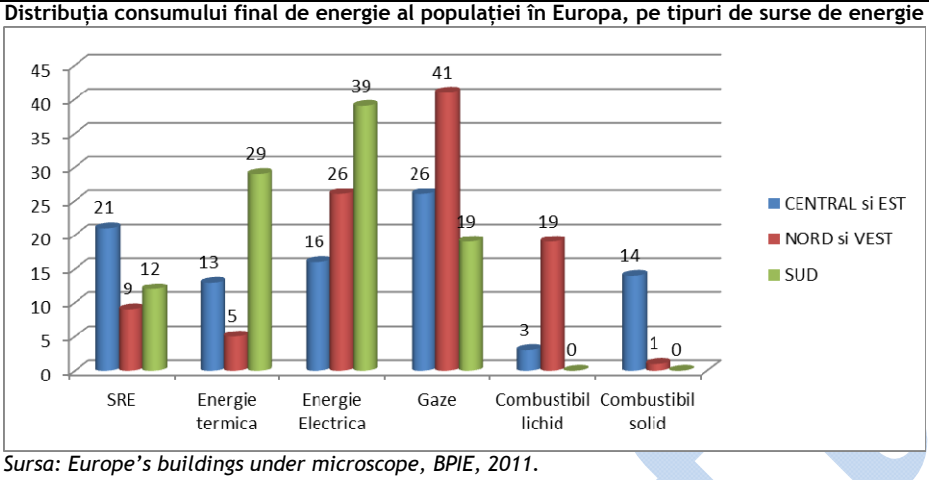

Sursa: Europe's buildings under microscope, BPIE, 2011.

Energia termică este cel mai frecvent întâlnită în Europa Centrală și de Est și mai puțin în țările din Sudul continentului, în timp ce sursele regenerabile de energie (energie termică solară, biomasă, geotermală, deșeuri) au o pondere de 21%, 12% și 9% în consumul final total din Europa Centrală și de Est, Sud și Nord-Vest.

Încălzirea spațiului reprezintă aproximativ 70% din consumul total de energie finală la utilizatorii finali în gospodăriile UE și este diferită de la o regiune la alta – 55% pentru țările din Sudul Europei, 66% în zona Centrală și Estică, respectiv 67% pentru Nordul și Vestul continentului.

Performanța energetică a locuințelor depinde de o serie de factori, cum ar fi performanța sistemului de încălzire și anvelopa clădirii, condițiile climatice, caracteristicile comportamentale (de exemplu, temperaturile tipice interioare) și condițiilor sociale. În ciuda diferitelor îmbunătățiri (ex. sistemele de încălzire) există încă un mare potențial de economisire asociate cu clădiri rezidențiale, care nu a fost exploatate.

Dacă ne referim la performanța energetică a fondului de clădiri existente, în tabelele de mai jos sunt prezentate sintetic principalele caracteristici, atât pentru clădirile de locuințe, cât si pentru clădirile din sectorul nerezidențial. Diferite categorii de clădiri înregistrează medii diferite în ceea ce privește consumurile specifice de energie pentru încălzire.

Caracteristici de performanță energetică – clădiri de locuit

Anul construcției	Caracteristică termică {W/(m²K)}		Consum de energie finală (kWh/m²an)
	Vertical	Orizontal	
<1910	1.40-2.00	0.90—1.80	150-400
1910-1929	1.40-2.00	0.90—1.80	150-400
1930-1944	1.40-2.00	0.90—1.80	150-400
1945-1960	1.40-2.00	0.90—1.80	150-400
1961-1970	1.35-1.90	0.90—1.80	150-400
1971-1980	1.35-1.90	0.90—1.80	150-400
1981-1989	1.25-1.60	0.90—1.80	150-400
1990-1994	1.10-1.50	0.90—1.80	150-400
1995-1999	0.80-1.10	0.90—1.80	140-280
<2000	0.70-1.10	0.90—1.80	120-230

Sursa: INCD URBAN-INCERC

Conform informațiilor puse la dispoziție de INCD – URBAN INCERC clădirile mai vechi contribuie în mare măsură la consum mare de energie în sectorul rezidențial. Clădirile mai vechi au tendința de a consuma mai mult din cauza nivelului lor de performanță scăzute. Este evident astfel faptul că cel mai mare potențial de economisire a energiei este asociat cu stocul de clădiri mai vechi.

Este de menționat că În ceea ce privește performanța energetică a clădirilor non-rezidențiale, consumul specific de energie este mai ridicat decât în cazul clădirilor rezidențiale, variind de la un tip de clădire la altul.

Caracteristici de performanță energetică – sector nerezidențial

Categoria clădirii	Caracteristică termică {W/(m²K)}		Consum de energie finală (kWh/m²an)
	Vertical	Orizontal	
Birouri	0,70-1,50	0.35-1.30	120-250
Educație, cultură	0,70-1,50	0.35-1.30	200-350
Sănătate	0,70-1,50	0.35-1.30	200-400
Turism	0,70-1,50	0.35-1.30	150-300
Comerț	0,70-1,50	0.35-1.30	150-300

Sursa: INCD URBAN-INCERC

Un studiu la nivel european asupra sectorului clădirilor în Europa[36] estimează că consumul de energie specific mediu în sectorul non-rezidențial este de 280 kWh/m², fiind cu aproximativ 40% mai mare decât valoarea înregistrată pentru sectorul rezidențial, cu diferențe de la o țară la alta.

O analiză preliminară a certificatelor de performanță energetică elaborate de către auditorii energetici atestați realizată de către INCD URBAN-INCERC, prezintă o evaluare estimativă a performanțelor energetice ale clădirilor (indicatorii de consum de energie finală și emisii de CO_2). Conform datelor prelucrate clădirile de tipul unităților de învățământ și locuințelor prezintă cel mai ridicat consum mediu de energie, precum și cele mai ridicate emisii de CO_2 în atmosferă.

Evaluarea estimativă a performanțelor energetice ale clădirilor existente

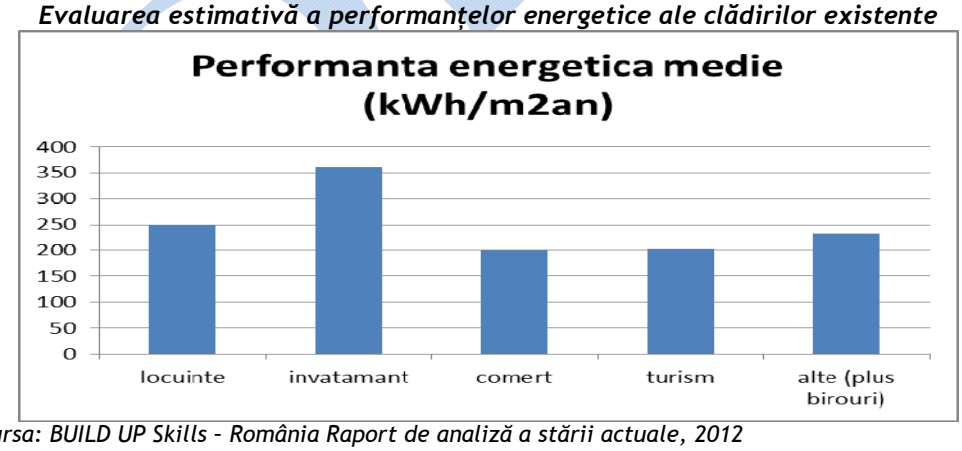

Sursa: BUILD UP Skills – România Raport de analiză a stării actuale, 2012

[36] Europe's buildings under microscope, BPIE, 2011

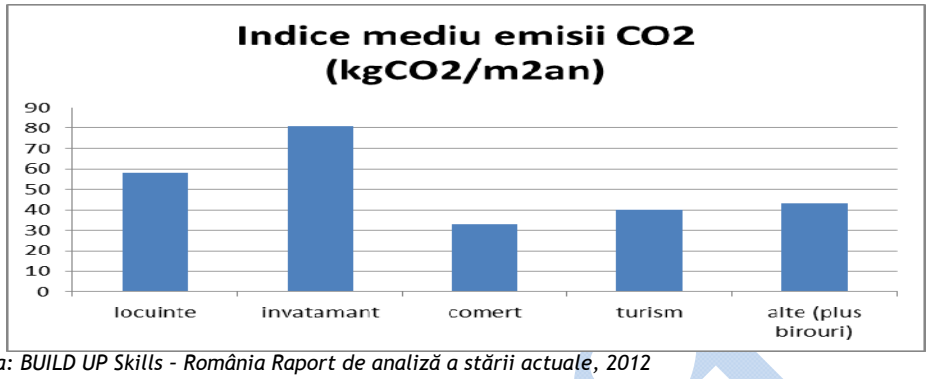

Sursa: BUILD UP Skills - România Raport de analiză a stării actuale, 2012

Alte studii[37] estimează media consumului specific pentru încălzire în România pentru clădiri între 137 și 189 kWh/m^2 pentru locuințele situate în clădiri de tip bloc, respectiv între 171 și 220 kWh/m^2 pentru clădiri individuale și mult mai ridicate pentru clădirile publice, non rezidențiale și sociale.

Spre deosebire de clădirile rezidențiale, energia electrică este cea mai importantă sursă de energie pentru sectorul non-rezidențial și se estimează că la nivel european, în 2009, aceasta reprezintă 48% totalul energiei folosite de clădirile non-rezidențiale. Prin urmare, din cauza ponderii ridicate de utilizare a energiei electrice în clădirile non-rezidențiale, instalarea de sisteme inteligente de gestionare a energiei electrice reprezintă una dintre cele mai importante măsuri de reducere a consumului de energie.

Aspecte sociale

În 2009, bugetul unei gospodării în România a fost cheltuit cel mai mult pe alimente și băuturi non-alcoolice, respectiv 29,1% (față de media UE de 13,1%). Este de menționat faptul că aproximativ o treime din cheltuielile de uz casnic din România în anul 2009 a fost pentru întreținerea locuinței, inclusiv utilități și mobilier (28,6%), procent similar cu media europeană. Gospodăriile din România cheltuiesc mai mult de jumătate din bugetul lor (57,7%), la aceste categorii de cheltuieli în comparație cu 41,6%, cât este valoarea înregistrată la nivelul Uniunii Europene.

Cheltuielile pentru consumul final al gospodăriilor populației, după destinația consumului (%), 2009

	MEDIA EU-27	ROMANIA
Produse alimentare și băuturi non-alcoolice	13.1	29.1
Băuturi alcoolice, tutun și narcotice	3.5	3.7
Îmbrăcăminte și încălțăminte	5.3	3.5
Întreținerea locuinței, apă, electricitate, gaze și alți combustibili	23.4	23.5
Mobilă, echipament de uz casnic și întreținerea de rutină a casei	5.8	5.1
Sănătate	3.7	3.7
Transport	13.1	13.5
Comunicații	2.7	2.2
Recreere și cultură	9.0	4.9

[37] *PNUD, Proiectul: Îmbunătățirea eficienței energetice în comunitățile și gospodăriile cu venituri reduse în România, 2011*

Educație	1.1	2.0
Restaurante și hoteluri	8.5	5.0
Alte bunuri și servicii	10.9	3.7

Sursa: EUROSTAT

O componentă importantă a consumului populației, cu pondere relativ mare a cheltuielilor este legată de locuință (apă, energie electrică, gaze naturale, combustibili, mobilier, echipamentelor de uz casnic și întreținere). Conform Institutului Național de Statistică, în al treilea trimestru al anului 2011 acestea au reprezentat 19,3% din cheltuielile totale de consum. În categoria cheltuielilor pentru locuințe, ponderea cea mai mare este deținută de cheltuielile de operare necesare și de încălzire a locuinței (15,1%).

Analizând valoarea medie a facturii de încălzire comparativ cu venitul lunar mediu pe familie în anumite țări, un studiu Price Waterhouse Coopers publicat în 2011, evidențiază următoarele: costurile cu încălzirea locuinței în România reprezintă cel mai mare procent din coșul de consum zilnic, situându-se la un nivelul de aproape de două ori mai mare decât în Republica Cehă și Polonia, și de peste patru ori mai mare decât în Finlanda sau Suedia.

Prețul mediu la gigacalorie în Europa: ponderea cheltuielilor cu căldura în venitul mediu pe gospodărie

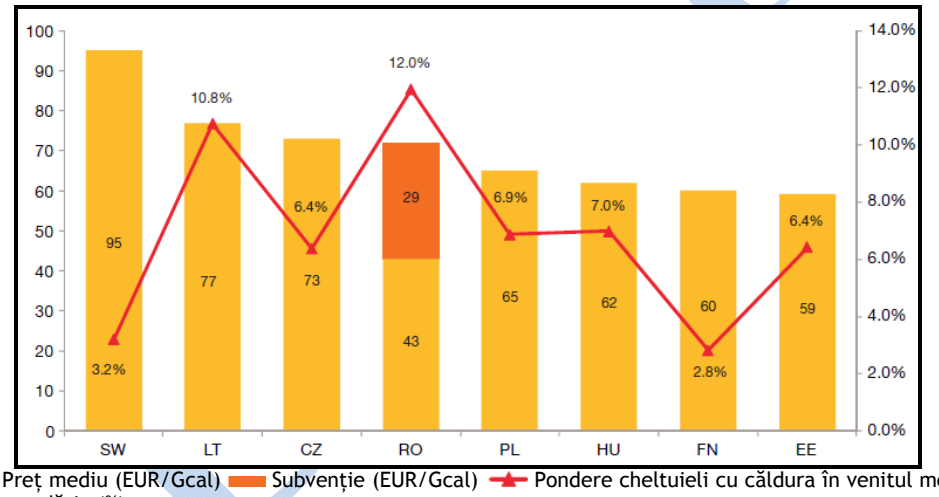

Preț mediu (EUR/Gcal) Subvenție (EUR/Gcal) Pondere cheltuieli cu căldura în venitul mediu pe gospodărie (%)

Sursa: Provocări și oportunități pentru sistemul de furnizare centralizată a energiei termice din România, pwc, 2011

În timp ce puțin se știe oficial despre sărăcia de combustibil (*fuel poverty*) în România, mai multe studii și analize indică faptul că multe gospodării și familii din România întâmpină dificultăți în a-și plăti facturile la încălzire.

O analiză asupra anchetelor în gospodării în anul 2008 sugerează că, în medie, 14,6% din gospodării au dificultăți în a-și plăti facturile de încălzire. Pe regiuni de dezvoltare, situația este prezentată în tabelul de mai jos.

Imposibilitatea plății facturii la încălzire, pe regiuni (%)

Regiune	Nu își pot permite să plătească factura la încălzire
Nord-Est	**26.9**
Sud-Est	**30.3**
Sud-Muntenia	**18.2**
Sud-Vest Oltenia	**24.6**
Vest	**7.3**
Nord-Vest	**2.0**
Centru	**6.7**
Bucuresti-Ilfov	**6.6**
Total	***14.6***

Sursa: PNUD, Proiectul: Îmbunătățirea eficienței energetice în comunitățile și gospodăriile cu venituri reduse în România, 2011

Dacă ne referim la gospodăriile conectate la sistemul centralizat de distribuție a energiei termice, peste 50% din familii plătesc mai mult de 10% din veniturile lunare pentru facturile de încălzire în timpul iernii. Gospodăriile din decila inferioară de 20% a veniturilor plătesc 16,7% din venitul lor pentru căldură, în timp ce gospodăriile din partea de jos a categoriilor de venituri de 10% plătesc 20,7%.

Factura la încălzire, raportată la venituri, pe decile de venituri (numai apartamente de bloc, lunile de iarnă)

Decile de venituri	Cheltuieli (Lei)	Cheltuieli per m2	Venitul mediu (Lei)	Cheltuieli/ Venituri	Număr de observații
1	89,3	3,08	633	20,7%	394
2	104,5	3,60	941	16,7%	352
3	129,9	4,01	1.224	15,9%	297
4	128,8	3,68	1.490	13,0%	251
5	125,4	3,73	1.745	10,8%	244
6	139,2	4,00	1.993	10,5%	221
7	140,9	3,88	2.257	9,4%	198
8	144,2	3,99	2.615	8,3%	192
9	145,2	3,82	3.183	6,8%	183
10	151,4	3,73	5.005	4,8%	154
România	129,8	3,75	2.108	11,7%	2486

Sursa: PNUD, Proiectul: Îmbunătățirea eficienței energetice în comunitățile și gospodăriile cu venituri reduse în România, 2011

Analiza relevă faptul că în anul 2011 o gospodărie medie din România în zonele urbane (un venit mediu de 6353 Euro / an) este puțin sub pragul sărăciei de combustibil de 8,5% și plătește pentru încălzire aproximativ 8,1% din venitul său anual sau 14% din venitul său lunar în timpul sezonului de încălzire. În același timp, în cazul în care prețurile reale de piață sunt aplicate în următorii ani, o gospodărie medie în zonele urbane este deja sau va fi peste pragul acceptat al sărăciei de combustibil începând din 2012-2013, ca urmare a creșterii prețurilor de încălzire. Mai mult decât atât, o analiză de decile de gospodării indică faptul că 60-70% din gospodăriile din mediul urban sunt afectate de acest fenomen. Acest rezultat arată faptul că sărăcia de combustibil reprezintă o problemă importantă pentru gospodăriile din România.

Pentru sezonul de încălzire 2011-2012, noi reglementări legale s-au aplicat pentru subvenții sau ajutor social acordate de către autoritățile locale sau de către cele centrale. Subvențiile la bugetul de stat pentru încălzire au fost eliminate în 2012 și au fost înlocuite de ajutor social

acordat grupurilor celor mai vulnerabile ale populației. Cu toate acestea, autoritățile publice locale pot decide să subvenționeze sau nu costurile de încălzire pentru populație.

Impactul eliminării subvențiilor centrale pentru încălzire nu este ușor de estimat, având în vedere că acest proces are loc în același timp cu creșterea generală la nivel mondial a prețurilor combustibililor. Faptul că subvențiile de încălzire acordate populației de la bugetul de stat au fost eliminate în 2012, corelat cu veniturile relativ scăzute ale consumatorilor finali, înseamnă că cheltuielile pentru încălzire raportate la venitul mediu al unei gospodării pot depăși în următorii ani cu ușurință gradul de acceptanță și ar putea ajunge la o medie de 12% la nivel național, și chiar și 15 - 20% în anumite regiuni și pentru anumite categorii de populație.

Comparație între factura medie subvenționată și cea nesubvenționată, pe regiuni
Ponderea facturii la căldură în veniturile medii pe gospodărie în cele două scenarii

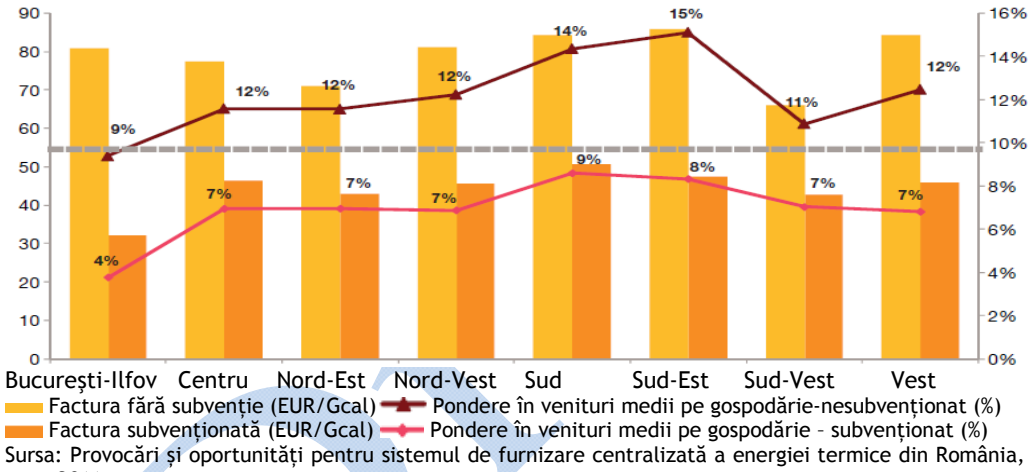

Sursa: Provocări și oportunități pentru sistemul de furnizare centralizată a energiei termice din România, pwc, 2011

Odată cu eliminarea subvențiilor pentru termoficare de la autoritățile centrale, procentul de gospodării va crește destul de puternic în anii următori, după cum arată tabelul de mai jos.

Familii care cheltuiesc mai mult de 20% sau 25% din venituri pentru încălzire dacă subvențiile vor fi eliminate (numai apartamente de bloc, în lunile de iarnă) - % -

Regiune	Mai mult de 20%	Mai mult de 25%
Nord-Est	30.9	22.3
Sud-Est	21.8	12.9
Sud-Muntenia	28.9	20.3
Sud-Vest Oltenia	23.6	14.0
Vest	21.4	11.8
Nord-Vest	32.0	16.5
Centru	30.9	23.7
Bucuresti-Ilfov	10.0	4.7
România	21.7	13.2

Sursa: PNUD, Proiectul: Îmbunătățirea eficienței energetice în comunitățile și gospodăriile cu venituri reduse în România, 2011

Prin urmare, reducerea tarifelor de încălzire ale populației și în special a celor cu venituri mici, prin sprijinirea investițiilor în eficiența energetică înseamnă a contracara fenomenul sărăciei de

combustibil și contribuie la îmbunătățirea puterii de cumpărare a populației, și în special a categoriilor sociale defavorizate.

1.7 Infrastructura de transport[38]

Infrastructura de transport joacă un rol cheie în organizarea și planificarea teritorială generală în toată Europa. În prezent, se constată încă o dezvoltare neuniformă a infrastructurii de transport europene, cu decalaje vizibile între est și vest.

NAVAL

Transportul naval al României cuprinde transportul maritim și transportul pe căile și canalele navigabile. Două elemente esențiale favorizează desfășurarea transporturilor pe apă: cursul Dunării și vecinătatea Mării Negre. Pe canalul navigabil dintre Sulina și Brăila pot intra nave maritime cu pescaj de până la 7 m, în timp ce în amonte de Brăila pot circula doar vase cu pescaj de până la 2 m.

În perioada 2004-2008, transportul maritim de bunuri a înregistrat o creștere continuă, pentru ca în anul 2009 să înregistreze o scădere bruscă. În anul 2010 cantitatea de bunuri transportată a început din nou să crească, fără a atinge însă nivelul anului 2004.

România are 30 de porturi interioare și puncte de încărcare amenajate, cu o capacitate totală de 50 milioane tone/an. Dintre acestea, porturile Brăila, Galați, Tulcea și Sulina sunt parte a rețelei TEN, au o capacitate totală de trafic de aproximativ 34 milioane tone/an, având caracteristicile tehnice ce permit accesul navelor maritime care au capacitate de până la 25 000tdw, 180 m lungime și 7,0 m adâncime. În condiții speciale, limita de adâncime poate fi depășită. Din cele 30 de porturi interioare, 29 sunt pe Dunăre, doar portul Timișoara fiind pe Bega. În regiunea Vest sunt concentrate 7 dintre acestea.

În prezent, porturile românești dispun de peste 49.000 mp construcții hidrotehnice pentru acostarea navelor, din care aproximativ 18,1% au o vechime mai mare de 50 de ani, necesitând lucrări urgente de reconstrucție. Capacitatea porturilor se determină pe baza dotării cu utilaje de chei și plutitoare pentru încărcarea / descărcarea navelor. Porturile românești sunt dotate cu macarale de chei cu o putere cuprinsă între 3 și 16 tf. Ele dispun și de macarale plutitoare, care au o putere de ridicare de 10 - 100 tf.

Transport maritim de bunuri 2004-2010 în România (mii tone)

Anul	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Cantitate bunuri transportate	40.594	47.694	46.709	48.928	50.458	36.094	38.122

Sursa: Eurostat.

În anul 2011 transportul pe căi navigabile interioare a inregistrat 29.396 mii tone. La nivelul aceluiași an, flota fluvială românească era alcătuită din 1.514 nave propulsate și nepropulsate, iar mijloacele de transport maritim numărau 102 nave. Dacă în ce privește transportul maritim situația este relativ normală, cu un total de cca 40 milioane tone în 2010 (față de un maxim de 50+ milioane tone în 2008), în special prin porturile Constanța și Agigea, unde pe zona fluvială transportul se află într-o situație mai dificilă. În toate regiunile cu acces la coridorul VII, Dunărea, – Vest, Sud-Vest, Sud și Sud-Est- infrastructura porturilor fluviale este degradată, fără

[38] date utilizate din statisticile INS, drafturile PDR si proiectele anunatate de catre MT

capacităţi intermodale[39] (există terminale RoRo la Calafat şi Bechet) şi cu un număr redus de nave învechite, autopropulsate, barje etc. Transportul de mărfuri pe sectorul românesc al Dunării este concentrat (operaţiuni de încărcare-descărcare) în porturile maritimo-fluviale Constanţa şi Galaţi, care totalizează peste 20 milioane de tone din totalul de 33 milioane tone transportate în anul 2010. Constanţa rămâne principalul port de încărcare-descărcare pentru transportul maritim, dar alte câteva porturi încep să aibă anumite perspective privind transportul de mărfuri (de ex. Corabia, cu o creștere de 173% volum mărfuri tranzitate).

FEROVIAR

Evoluția căilor ferate din România în ultimul deceniu se remarcă prin adaptarea la conditiile impuse de restructurare, evoluția pozitivă a segmentului privat, iar pe de altă parte, printr-un regres semnificativ al calitatii infrastructurii, al serviciilor de transport si al productiei industriale. În toate cele 8 regiuni, infrastructura de transport pe calea ferată se află într-un proces constant de degradare, cu toate intervențiile PO-T pe magistralele duble electrificate, și ale CFR SA în modernizarea de gări și material rulant.

Repartizarea gradului de încărcare de mărfuri în transport interregional este dezechilibrată, cu un grad de încărcare foarte mare în Nord-Est, 33% din total național (care are însă cel mai mic grad de descărcare mărfuri, de doar 8%) și foarte redus în Sud-Vest. Degradrarea infrastructurii duce la viteze reduse, de doar 40-60Km/h în Sud Vest, și forte puțin electrificată în regiunile Sud-Est și Nord-Vest.

Totodată, starea precară a infrastructurii, dar și calitatea și vechimea materialului rulant duc la scăderea constantă a numărului de pasageri transportați. O reducere însemnată de linii de cale ferată operaţională a avut loc în majoritatea regiunilor (peste 500 km de cale ferată trecute în conservare în Sud Muntenia).

De asemenea, majoritatea rutelor care au rămas cu aceeași operatori (si anume publici), timpul de parcurs pe aceleași rute a crescut in 2011 fata de 2006. O cauza o poate constitui uzura infrastructurii feroviare și a parcului rulant, cumulata cu investițiile mici in acest sector. Starea degradata a infrastructurii feroviare a condus la scăderea vitezei de exploatare, iar confortul este afectat de parcul de material rulant din ce in ce mai uzat. Nivelul dotărilor si starea tehnica a liniilor nu permit viteze mai mari de 60-80 km/h, iar stațiile care deservesc traficul de marfa si calatori au o stare tehnica nesatisfăcătoare, neasigurând condiții corespunzătoare transportului pe calea ferata.

Dezvoltarea unei noi axe majore de transport feroviar se va putea face cu ajutorul podului feroviar Calafat Vidin, respectiv modernizarea rutei Craiova-Calafat urmând să asigure o noua magistrală relevantă de transport feroviar. Tot în regiunea Sud-Vest Oltenia liniile electrificate au o lungime de 507 km, reprezentând 51,3 % din lungimea căilor ferate ce străbat regiunea (peste media naționala de 37,27 %) și 12,8% din totalul căilor electrificate naționale. Liniile ferate duble reprezintă 248 km (25,1% din totalul regiunii, comparativ cu 26,97% media națională). Cu toate acestea, densitatea căilor ferate în regiune este cea mai mică din țară – 33,8 km/1000 km², fiind sub media națională (45,2 km/1000 km²).

[39] singuul terminal de tip ferryboat se află la Constanţa

Sursa: INS

La nivel național, lungimea rețelei feroviare era la sfârșitul anului 2010, de 10.785 km, in ușoara scădere fata de anul 2001. Regiunile de dezvoltare in care exista cel mai mic grad de electrificare al căilor ferate cu ecartament normal sunt Nord-Vest (18 %), Sud-Est (30 %) și Vest (34 %). De asemenea, cele mai multe linii ferate cu o singura cale raportate la totalul liniilor ferate se întâlnesc in regiunea Nord-Vest (cca 85 %) si Vest (cca 83%).

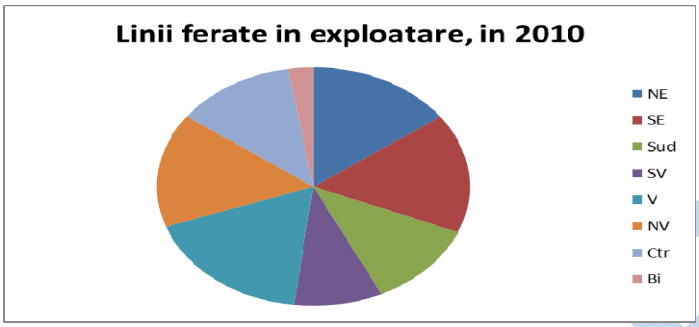

Principalele probleme care afectează căile ferate din majoritatea regiunilor sunt legate de uzura fizică avansată pe care o au elementele rulante atât din punct de vedere tehnic, cât și al condițiilor de confort relativ scăzut al vagoanelor de transport persoane. Este necesar să se îmbunătățească cantitativ și calitativ situația drumurilor de acces a căilor ferate spre centrele economice majore și, de asemenea, legătura dintre acestea și coridoarele de transport europene.

Evoluția lungimii căilor feroviare,
la nivelul regiunilor de dezvoltare, în perioada 2000 și 2010 -km-

ZONA	Anul 2000	Anul 2002	Anul 2004	Anul 2006	Anul 2008	Anul 2010	Evoluție 2000-2010 (%)
ROMÂNIA	11.015	11.002	11.053	10.789	10.785	10.785	-2,1
NORD-VEST	1.645	1.645	1.641	1.678	1.668	1.668	1,4
CENTRU	1.470	1.457	1.516	1.346	1.337	1.336	-9,1
NORD-EST	1.506	1.506	1.498	1.624	1.619	1.620	7,6
SUD-EST	1.329	1.329	1.355	1.716	1.749	1.749	31,6
SUD-MUNTENIA	1.699	1.699	1.703	1.253	1.251	1.251	-26,4
BUCURESTI - ILFOV	354	354	343	279	279	279	-21,2
SUD-VEST OLTENIA	1.001	1.001	990	989	988	988	-1,3
VEST	2.011	2.011	2.007	1.904	1.894	1.894	-5,8

Sursa: INS, 2011

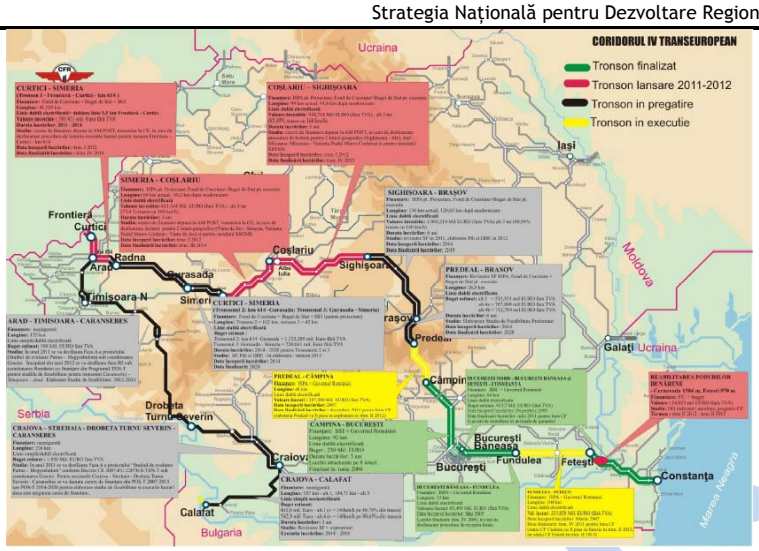

Sursa: Ministerul Transporturilor

AERIAN

Rețeaua aeriană a României este compusă din căi internaționale și interne care asigură survolul aeronavelor străine și leagă aeroporturile internaționale din străinătate cu cele 11 din România, deschise traficului internațional, făcând concomitent posibil traficul de marfă și călători între cele 15 aeroporturi civile existente în România, structurate astfel:

- un aeroport internațional de marfă și călători (inclusiv trafic intern), care preia aproape jumătate din trafic - Otopeni;
- zece aeroporturi deschise traficului intern și internațional – Băneasa (doar chartere de mici dimensiuni), Cluj-Napoca, Constanța, Timișoara, Arad, Sibiu; Iași, Bacău, Craiova, Târgu-Mureș;
- patru aeroporturi deschise traficului intern și ocazional celui internațional - Oradea, Suceava, Tulcea, Satu Mare, Baia Mare.

Sursa: PDR București 2014-2020

Toate analizele regionale din cadrul PDR tratează problematica transportului aerian, inclusiv regiunea Sud Muntenia, singura regiune fără un aeroport civil deschis curselor de linie sau charter. Regiunea Sud-Vest are un singur aeroport, la Craiova, cu un trafic de doar 24.000 de pasageri în 2010, dar cu posibilități de extindere către sud, prin mărirea pistei și o estimată învigorare a traficului de pasageri și marfă prin dezvoltarea capabilităților defensive NATO în zona Deveselu. Regiunile Sud-Est și Vest, fiecare cu câte 2 aeroporturi, au însă un indice de trafic dezechilibrat, aeroportul Timisoara având un trafic sensibil mai mare decât celelalte 3 însumate (Arad, Constanța și Tulcea). Regiunea Centru are 2 aeroporturi, cu 200.000 de pasageri la Sibiu și doar 80.000 la Târgu Mureș, iar Nord-Est 3 aeroporturi, cu cel din Bacău (240.000) depășind traficul însumat de la Iași și Suceava. Regiunea Nord-Vest este singura regiune de tip NUTS 2 din țările UE post 2004 care are 4 aeroporturi internaționale : Cluj-Napoca, Oradea, Satu Mare și Baia Mare (ultimele 2 operează în prezent doar pe intern). Rolul Aeroportului Henri Coandă rămâne covârșitor în transporturile aeriene din România, cu peste 50% din totalul pasagerilor și aproape 90% din transportul de marfă.

Dezvoltarea infrastructurii aeroportuare în ultimii 5 ani a avut un trend invers față de calea ferată, respectiv modernizarea și extinderea legăturilor aeriene internaționale (în majoritate covârșitoare spre destinații europene) precum și creșterea traficului de pasageri.

RUTIER

Element constitutiv semnificativ al infrastructurii de transport, rețeaua de drumuri constituie suportul de baza pentru dezvoltarea economico-socială a unei zone. Cantitatea și calitatea infrastructurii rutiere, bazate pe investițiile în domeniu precum și gradul de acces la aceasta, reflectă nivelul de civilizație, deopotrivă cu disponibilitatea de evoluție și creștere.

În condițiile în care în perioada 1995-2009, creșterea economică cumulată a fost de peste 100%, lungimea drumurilor a crescut, cumulat 1990-2009 cu doar 14,5%, in condițiile in care parcul de autoturisme a ajuns aproape la cvadruplare.

În prezent, se constată încă o dezvoltare neuniformă a infrastructurii de transport european, cu decalaje vizibile între est și vest. România, o țară medie a Uniunii Europene, nu beneficiază de autostrăzi, în afară de câteva porțiuni scurte (București – Pitești, București – Cernavodă - Constanța, București – Ploiești, Gilău – Câmpia Turzii, centura Sibiului și alte sectoare terminate parțial), însumând mai puțin de 500 de kilometri.

Noua Rețea Centrală de Transport a Uniunii Europene (TEN-T), asupra căreia au căzut de acord miniștrii europeni ai Transporturilor în primăvara anului 2012, ar urma să asigure legături multimodale eficiente între capitalele UE și alte orașe și centre economice principale, porturi, aeroporturi și puncte-cheie de trecere a frontierei terestre. Rețeaua TEN-T este compusă din două niveluri: o rețea centrală (de bază) care urmează să fie finalizată până în 2030 și o vastă rețea afluentă (extinsă) care aduce trafic în aceasta, și care urmează să fie finalizată până în 2050. Rețeaua afluentă globală va asigura acoperirea completă a UE și accesibilitatea tuturor regiunilor. Rețeaua centrală va acorda prioritate celor mai importante legături și noduri ale TEN-T, astfel încât acestea să devină pe deplin funcționale până în 2030. Ambele niveluri includ toate modurile de transport: rutier, feroviar, aerian, pe căi navigabile interioare și transportul maritim, precum și platformele intermodale.

În imaginea de mai jos sunt trasate principalele Axe rutiere Ten-T care traversează România, respectiv elementele planificate/existente din rețeaua de bază și extinsă.

În 2020, rețeaua TEN-T de la nivelul Uniunii Europene va include 89.500 Km de drumuri și 94.000 Km de cale ferata, incluzând aproximativ 20.000 Km de linii de mare viteza. Rețeaua TEN-T va include, de asemenea, un număr de peste 500 porturi maritime si fluviale și 366 de aeroporturi. Finalizarea rețelei TEN-T va avea un impact major în reducerea duratei calatoriei pentru pasageri și bunuri și în același timp va duce la diminuarea poluării.

Privite si prin prisma accesului la finanțare, rețelele trans-europene de transport se constituie ca un interes major pentru România și Regiunile de Dezvoltare, deoarece în afara surselor de finanțare provenite din Instrumentele Structurale acordate de Comisia Europeană, dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport a rețelei TEN-T beneficiază si de sprijinul fondurilor europene alocate în cadrul Programului TEN-T și mai nou CEF (Facilitatea "Connecting Europe").

Rețeaua de drumuri publice s-a dezvoltat în toate regiunile, creșterea fiind de 2,4% (în total 1892 km), dar diferențiat pe regiuni : 555 de km în regiunea Sud Muntenia și doar 40 de km în

Bucureşti-Ilfov (procentual creşterea este însă la fel de mare în aceste 2 regiuni, de 4,7%, aproape dublu faţă de media naţională). Procentual, dezvoltarea cea mai redusă s-a produs în Sud-Est (0,85%) şi Vest (1,17%). Ponderea drumurilor judeţene şi comunale în total drumuri publice s-a menţinut aproape constantă (scădere foarte mică de la 80,86% la 80,08%), şi a crescut în număr de km în 6 regiuni din 8: în Bucureşti-Ilfov a rămas constantă, iar în Sud-Est a scăzut cu 234 de km, în condiţiile în care în aceeaşi regiune lungimea drumurile naţionale au crescut cu 324 de km (putem vorbi de un transfer de administrare de la judeţ la CNADNR, cu modificarea titulaturii).

Reţeaua de drumuri publice din România, pe regiuni, în 2003

Regiunea	Drumuri publice total (km)	% Drumuri publice nemodernizate	Drumuri naţionale (km)	% Drumuri naţionale nemodernizate (km)	Drumuri judeţene şi comunale (km)	% Drumuri judeţene şi comunale nemodernizate (km)	Densitatea drumurilor publice (pe 100 km² teritoriu)
Nord-Est	13,345	76,5	2,601	11,8	10,744	92,1	36.2
Sud-Est	10,648	81,2	1,804	0,5	8,844	96,8	29.8
Sud	11,805	72,1	2,515	2,4	9,290	91,0	34.3
Sud-Vest	10,480	68,3	1,983	15,99	8,497	80,5	35.9
Vest	10,192	74,5	1,881	7,8	8,311	89,6	31.8
Nord-Vest	11,569	72,1	1,942	13,2	9,627	84,0	33.9
Centru	10,112	77,0	2,127	6,3	7,985	95,8	29.7
Bucureşti-Ilfov	850	49,2	269	0,8	581	71,6	46.7

Sursa: date prelucrate de la INS

Reţeaua de drumuri publice din România, pe regiuni, în 2007

Regiunea	Drumuri publice total (km)	% Drumuri publice nemodernizate	Drumuri naţionale (km)	% Drumuri naţionale nemodernizate	Drumuri judeţene şi comunale (km)	% Drumuri judeţene şi comunale nemodernizate	Densitatea drumurilor publice (pe 100 km² teritoriu)
Nord-Est	13,524	73,92	2,674	9,19	10,850	89.87	36.68
Sud-Est	10,738	80,25	2,128	10,62	8,610	97,46	30.50
Sud	12,360	70,65	2,791	4,55	9,569	89,93	35.91
Sud-Vest	10,645	66,76	2,061	18,00	8,584	78,47	36.46
Vest	10,311	72,79	1,892	5,81	8,419	87,84	32.17
Nord-Vest	11,927	72,09	2,023	12,11	9,904	84.34	34.94
Centru	10,498	75,85	2,240	5,66	8,258	94,88	30.83
Bucureşti-Ilfov	890	36,85	309	0,00	581	56,45	48.89

Sursa: date prelucrate de la INS

În ce priveşte calitatea drumurilor publice avem o situaţie diferită în ceea ce priveşte drumurile naţionale (inclusiv autostrăzi) şi cele judeţene.

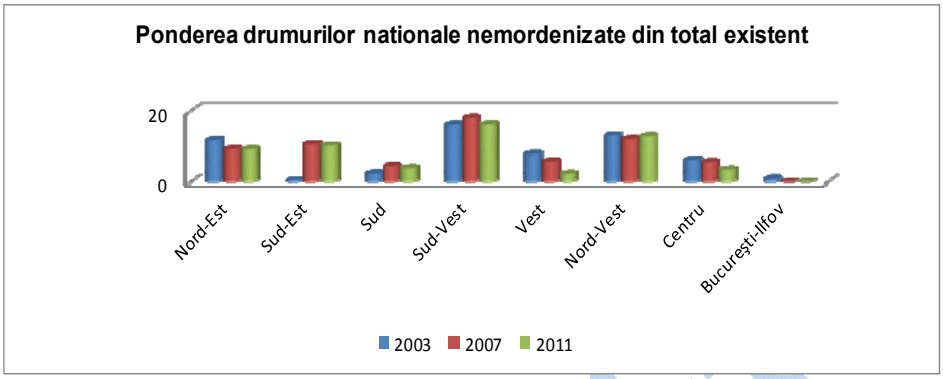

Sursa: date prelucrate de la INS

Rețeaua de drumuri publice din România, pe regiuni, în 2011

Regiunea	Drumuri publice total (km)	% Drumuri publice nemodernizate	Drumuri naționale (km)	% Drumuri naționale nemodernizate	Drumuri județene și comunale (km)	% Drumuri județene și comunale nemodernizate	Densitatea drumurilor publice (pe 100 km^2 teritoriu)
Nord-Est	14,239	69,77	2,688	9,18	11,551	83,87	38.62
Sud-Est	10,898	72,72	2,215	10,20	8,683	88,67	30.49
Sud	12,707	66,79	2,791	3,90	9,916	84,49	36.92
Sud-Vest	11,001	59,80	2,177	15,99	8,824	71,06	37.69
Vest	10,452	67,27	1,914	2,24	8,538	81,85	32.61
Nord-Vest	12,459	75.36	2,302	12,94	10,157	89,51	36.50
Centru	11,057	67.01	2,294	3,48	8,763	83,64	32.47
București-Ilfov	890	17.07	309	0,00	581	26,16	48.89

Sursa: date prelucrate de la INS

În cazul drumurilor naționale situația este foarte diferită de la o regiune la alta în anul 2011, față de 2007. Astfel, în regiunile București-Ilfov (nemodificat procentul de 100% DN modernizat) și Nord-Est (creștere de la 80,81 la 80,82 % DN modernizate), situația este staționară, în ușoară creștere în ce privește procentul de drumuri naționale modernizate în Sud-Est, Sud Muntenia și Nord-Vest (diferențe sub un procent) și în creștere relevantă în Centru (1,82%), Sud-Vest (2,01%) și mai ales Vest (3,57%).

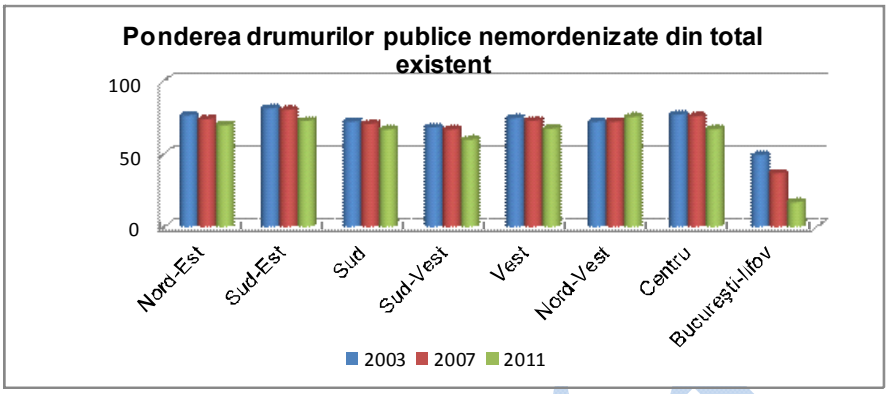

Sursa: date prelucrate de la INS

Pe rețeaua de transport secundară și terțiară (drumuri județene și comunale) procentele de îmbunătățire sunt relevante în 6 din 8 regiuni (în medie 5% îmbunătățire), foarte relevante în București-Ilfov (peste 30% îmbunătățire) și negative în Nord-Vest, unde procentul de drumuri județene și comunale modernizate a scăzut de la 15,66% la 10,49%. Explicația probabilă rezidă în transformarea a circa 280 de km de drumuri județene modernizate în drumuri naționale, și dezvoltarea cu încă 253 de km a rețelei de drumuri județene și comunale.

Graficele sugerează o tendință generală (cu excepția regiunii Nord-Vest) de scădere a procentajului de drumuri publice nemodernizate, mai puțin în perioada 2003-2007 și mai accentuat în perioada 2007-2011, fapt datorat investițiilor naționale (în special prin CNADNR, inclusiv prin POS Transport) și locale (prin Consiliile Județene) dar și a finalizării unor sectoare de drum finațate cu fonduri europene (PHARE, cooperare transfrontalieră și POR).

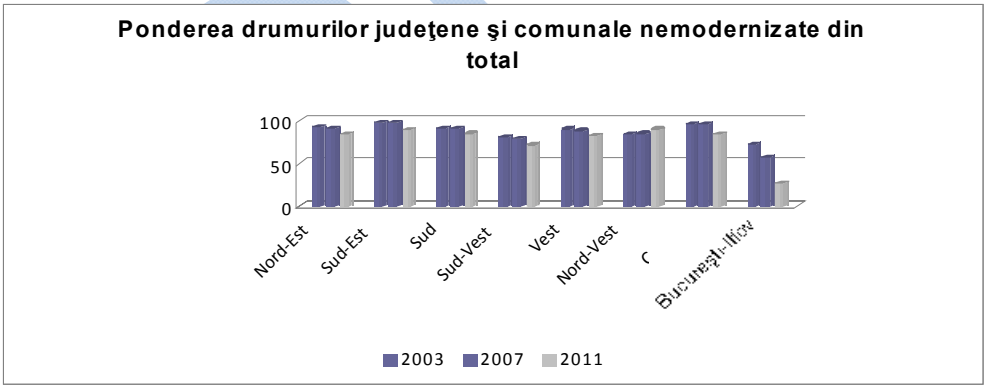

Sursa: date prelucrate de la INS

Regiunea Nord-Vest are în perioada 2007-2011, ca și în perioada 2003-2007 o situație atipică, comparativ cu restul regiunilor, respectiv procentul de drumuri județene și comunale modernizate scade, prin reclasificarea unor drumuri județene modernizate în drumuri naționale secundare și clasificarea unor alte drumuri nemodernizate în categoria de drumuri comunale și județene.

Astfel, în ce privește infrastructura secundară rezultatele sunt şi mai bune în 7 regiuni (din nou, cu excepţia Nord-Vest, posibilele cauze fiind menționate mai sus), chiar foarte bune în Bucureşti-Ilfov unde existenţa resurselor financiare a dus la un procent de doar 26% drumuri judeţene şi comunale nemodernizate.

Pe ansamblu, rezultatele din perioada 2007-2011 sunt în acest domeniu de 3 ori mai bune faţă de 2003-2007 în 7 regiuni (exceptând Bucureşti-Ilfov cu o dezvoltare mult mai accentuată), respectiv dacă în prima perioadă gradul de modernizare a infrastructurii secundare a crescut cu 1,8% în a doua perioadă această creştere a fost de 5,6%.

Structura îmbrăcămintilor drumurilor judeţene, aşa cum au fost ele transmise în perioada septembrie-decembrie 2012 de către Consiliile Judeţene este prezentată mai jos. Diferenţele la nivel naţional şi regional, în comparaţie 2012 faţă de 2007 în ceea ce priveşte numarul total de km drumuri judeţene sunt nesemnificative (între 20 şi 80 de km în 7 regiuni din 8), cu excepţia regiunii Nord-Vest, unde avem o scădere semnificativă, de circa 250 de km, aproape 90% din totalul naţional), cu o scădere la nivel naţional de 294 km.

Dacă în ceea ce priveşte îmbrăcămintile asfaltice uşoare (IAU), care reprezintă peste 46% din totalul drumurilor judeţene, diferenţele 2007-2012 sunt practic inexistente, diferenţele se văd în scăderea numărului de km drumuri de pământ, cu aproape 300 km, şi mai ales a drumurilor pietruite, cu peste 2.200 km, în condiţiile în care îmbrăcămintile asfaltice de tip mijlociu şi greu (IATG) au crescut cu circa 50%,de la 5100 la 7640.

Structura îmbrăcămintilor drumurilor judeţene

REGIUNE / nr.km	Total DJ 2007	Total DJ 2012	IATG 2007	IATG 2012	IAU 2007	IAU 2012	Pietruit 2007	Pietruit 2012	Pamant 2007	Pamant 2012
NE	5481	5445	971	1534	2012	1875	1941	1569	557	464
SE	4538	4578	582	699	2827	2852	779	733	350	294
SM	4456	4512	864	1516	2179	2015	1067	654	346	327
SV	4681	4627	581	870	2729	2847	1249	786	122	123
Vest	4540	4624	808	1262	1926	1926	1461	1122	345	314
NV	5440	5189	843	965	2466	2748	1674	1144	400	332
Centru	4763	4708	818	1198	2012	1935	1563	1281	339	294
BI (If)	386	407	12	111	326	258	25	17	23	21
România	34285	34090	5479	8155	16477	16456	9759	7306	2482	2169

Sursa: date prelucrate de la consiliile judeţene

Creşterea importantă a procentului îmbrăcămintilor asfaltice de tip mijlociu şi greu se datorează investiţiilor realizate în principal prin POR 2007-2013, dar şi prin primele etape realizate din PNDI, şi nu în ultimul rând eforturilor depuse la nivel local şi finanţărilor din programele de cooperare teritorială europeană (transfrontalieră). Graficul de mai jos prezintă această evoluţie :

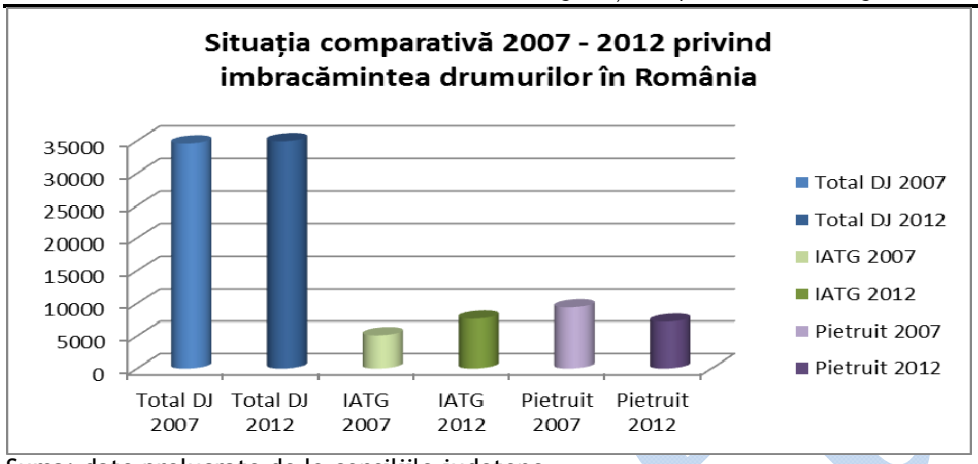

Sursa: date prelucrate de la consiliile județene

Finanțarea europeană a infrastructurii secundare de transport rutier a fost realizată în această perioadă prin programul PHARE CES 2000-2006. La sfârșitul perioadei de implementare a acestui program, s-au realizat 135 de km de drumuri județene, la care se adaugă alți 30 de km de străzi orășenești.

In ce privește infrastructura de transport secundară, rolul P.O.R. 2007-2013 a fost și este extrem de important în dezvoltarea și modernizarea drumurilor județene. Impactul POR pe domeniul transport (proiecte finalizate) a fost atins pe drumuri județene și parțial pe celelalte categorii de drumuri. Se poatea firma că există o creștere mai accentuată a lungimii drumurilor publice, de peste 3,5%, respectiv 2.810 km, din care 2.238 km reprezintă creșterea pe drumurile județene și comunale (aproape 80% din total creștere).

Pe lângă investițiile POR 2007-2013, prin programele de cooperare transfrontalieră au fost reabilitate o serie de drumuri aparținând infrastructurii de transport rutier secundar, totalizând aproape 115 km de drum judetean (dintr-un total drumuri modernizate de 167 km):

Judetul/Regiuni dezvoltare								
	NE	SE	SM	SVO	V	NV	C	BI
Km drum realizati 2007-2012, total, din care	7,6	46,8	26,5	15,4	37,0	33,6	0	0
Drum Judetean	7,6	15,4	25,5	15,4	27,8	22,6		
Drum Comunal		29,4			8,2	5,6		
Strazi orasenesti		2,0	1,0		1,0	5,4		

Sursa: date prelucrate de la consiliile județene

1.8 Infrastructura de turism

În România sunt clasificate ca monumente istorice un număr de 29544 obiective de patrimoniu. Cele mai multe obiective (5021 monumente) sunt localizate în regiunea Centru, care grupează aproape 17% din totalul monumentelor istorice. Această valoare ridicată este justificată, pe de o parte, de numărul mare de județe componente ale regiunii, dar și de existența unor județe care concentrează un număr ridicat de obiective de patrimoniu (Mureș și Sibiu – peste 1000 de obiective, Brașov – peste 900 obiective). De altfel, regiunea Centru concentrează și cele mai

multe obiective incluse în lista patrimoniului Unesco, respectiv așezările săsești cu biserici fortificate din Transilvania și orașul vechi din Sighișoara.

Regiunile Sud și Nord – Vest au un număr ridicat de obiective de patrimoniu (peste 4000 de obiective), valorile cele mai reduse înregistrându-se în regiunea Vest și Sud-Est, unde sunt localizate sub 10% din numărul total al monumentelor istorice.

Analizând distribuția teritorială a obiectivelor de patrimoniu pe unități administrativ – teritoriale, se constată faptul că aproape 9% din totalul monumentelor istorice sunt localizate în București, valori ridicate înregistrându-se și în județe precum Iași (1630 monumente), Cluj (1381 monumente), Dâmbovița (1239 monumente), Mureș (1017 monumente), Buzău (865 monumente), Caraș-Severin (833 monumente), Vâlcea (790 monumente).

La polul opus, se constată faptul că există județe în care numărul obiectivelor de patrimoniu este extrem de redus, îndeosebi în județele cu spurafețe agricole extinse sau județe nou înființate (Brăila, Ialomița).

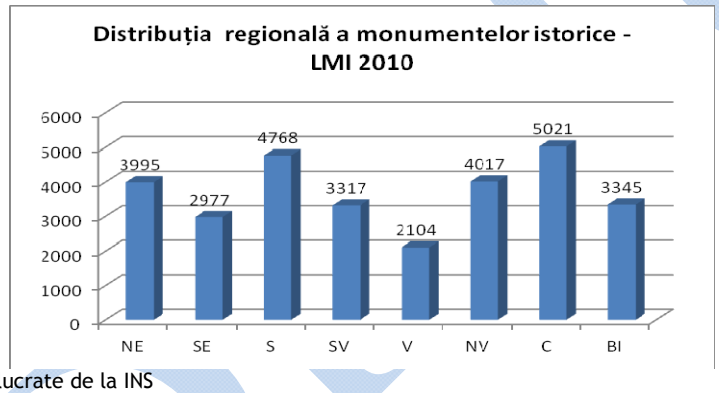

Sursa: date prelucrate de la INS

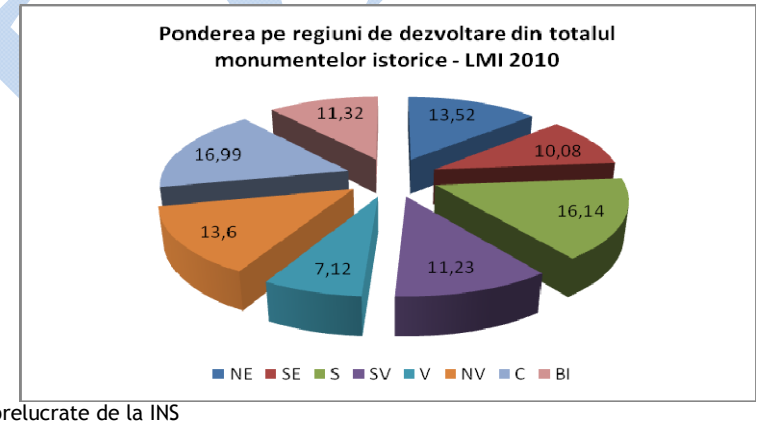

Sursa: date prelucrate de la INS

La nivel național, *numărul de structuri de cazare* a cunoscut o creștere constantă și susținută, începând cu anul 2000 și până în anul 2010, aspect care se regăsește inclusiv la nivelul regiunilor de dezvoltare. Astfel, față de anul 2005, numărul de structuri de cazare a crescut în anul 2010

cu aproape 24% la nivel național, această medie fiind depășită de regiuni precum Nord-Est, Nord-Vest, Vest și Sud-Vest, celelalte regiuni înregistrând valori inferioare mediei naționale.

Evoluția constantă înregistrată până în anul 2010 cunoaște o ușoară scădere pe parcursul anului 2011, pe fondul crizei economice, care a afectat toate sectoarele economiei naționale, inclusiv turismul. Astfel, la nivel național, numărul de structuri de cazare a scăzut cu aproximativ 4%, cea mai accentuată scădere înregistrându-se în regiunea Sud-Est (aproape 30%). Scăderi mai reduse s-au înregistrat în regiunile București-Ilfov (aproape 5%) și Nord-Vest (1,5%), creșterile spectaculoase înregistrându-se în regiuni precum Sud-Vest (aproape 24%) și Sud (peste 13%).

Drept urmare, dacă până în 2010 regiunea Sud-Est deținea cel mai mare număr de structuri de cazare, având o pondere de aproape 27%, scăderea din 2011 a dus la schimbarea ierarhiei, regiunea Centru devenind lider, concentrând aproape 24% din numărul total de structuri de cazare, fiind urmată de regiunea Sud-Est, cu aproape 20%.

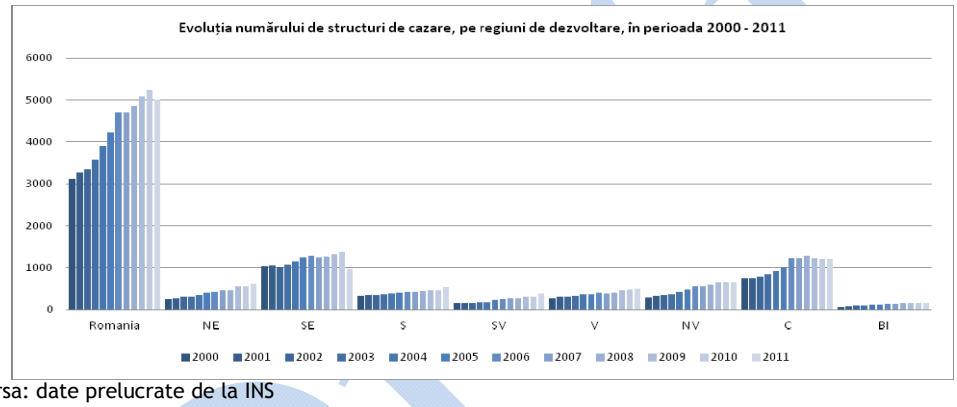

Sursa: date prelucrate de la INS

În ceea ce privește numărul de hoteluri, acesta a cunoscut o creștere constantă la nivel național, în perioada 2005-2011, cu peste 32%, numărul total al hotelurilor clasificate ca structuri de primire turistice fiind, în anul 2011 de 1308. Singura regiune de dezvoltare în care numărul hotelurilor a scăzut cu peste 1% este regiunea Sud-Est. Cele mai spectaculoase creșteri s-au înregistrat în regiunea București – Ilfov, unde numărul hotelurilor aproape că s-a dublat (+78%) și Centru (+67%), regiunile Vest, Sud-Vest, Nord-Vest și Sud cunoscând creșteri de peste 40%.

Cele mai multe hoteluri sunt localizate pe litoral, în regiunea Sud-Est, care concentrează aproape 29% din *numărul total de hoteluri existente la nivel național*, urmată de regiunile Centru și Nord-Vest, cu ponderi mai reduse, de 16%, respectiv 13%. Ponderile cele mai reduse se înregistrează în regiunile Nord-Est (aproape 7,5%) și Sud-Vest (peste 7%), unde predomină alte tipuri de structuri de cazare, de tipul pensiunilor turistice, în aceste regiuni turismul rural și agro-turismul reprezentând forme principale de turism, care au determinat apariția acestor structuri de cazare.

De altfel, după cum se poate observa în graficele de mai jos, *ponderea hotelurilor în totalul structurilor de cazare* a avut o dinamică pozitivă în perioada 2005-2011, creșterea fiind, însă, una modestă, de aproape 3%. Creșterea acestei ponderi afost mai accentuată în regiunea București-Ilfov (aproape 20%) și mai redusă la nivelul celorlalte regiuni de dezvoltare, scăderile fiind înregistrate Nord-Est și Sud-Vest (peste 2%).

La nivelul anului 2011, ponderea hotelurilor în totalul structurilor de cazare rămâne destul de scăzută la nivel național, respectiv 26%. Valori superioare acestei medii se înregistrează în regiunile București-Ilfov (peste 67%), Vest (peste 26%) unde turismul de afaceri deține o pondere însemnată în activitățile turistice practicate, dar și în regiunea Sud-Est (peste 38%), unde litoralul a determinat apariția a numeroase structuri hoteliere. Ponderile cele mai reduse se înregistrează în regiuni în care zona montană ocupă suprafețe importante sau unde turismul rural și agroturismul reprezintă principala formă de turism practicată: regiunea Nord-Est (16%) și regiunea Centru (peste 17%).

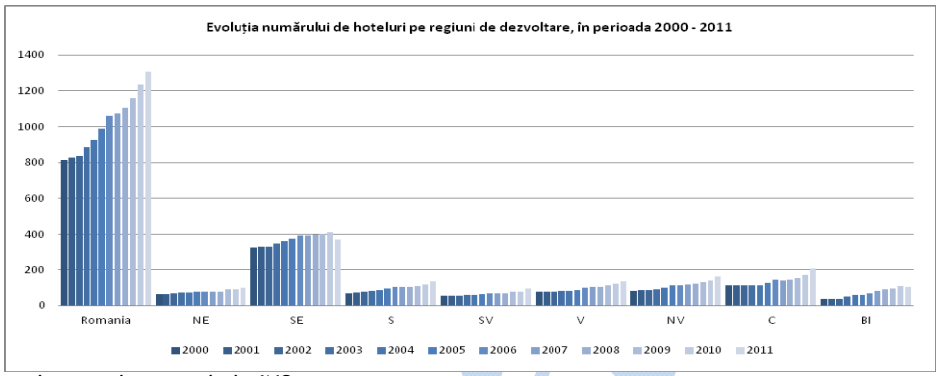

Sursa: date prelucrate de la INS

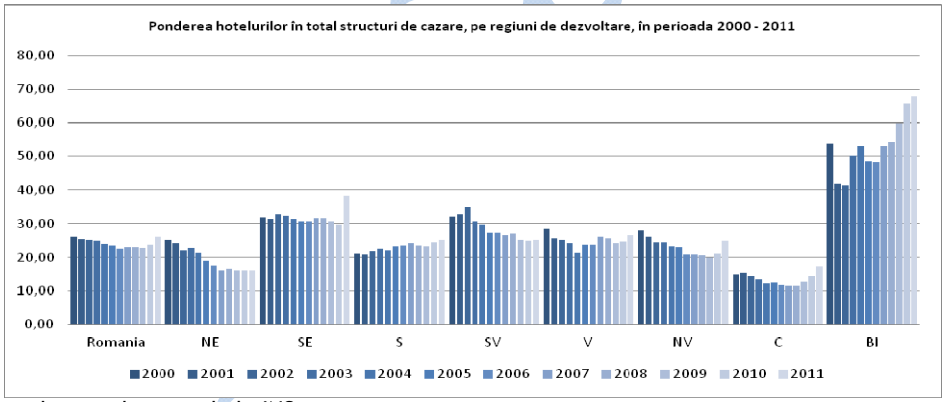

Sursa: date prelucrate de la INS

În ceea ce privește *numărul de locuri de cazare*, acesta a cunoscut o ușoară scădere în perioada 2005-2011, de aproape 1,5%. Singura regiune în care numărul de locuri de cazare a scăzut este regiunea Sud-Est, a cărei valoare ridicată a diminuării locurilor de cazare, de peste 28%, a contribuit la înregistrarea mediei negative de la nivel național. Celelalte regiuni cunosc o dinamică pozitivă a acestui indicator, valorile cele mai ridicate fiind înregistrate în regiunea București-Ilfov (peste 87%), Sud-Vest (peste 24%) și Nord-Est (peste 17%).

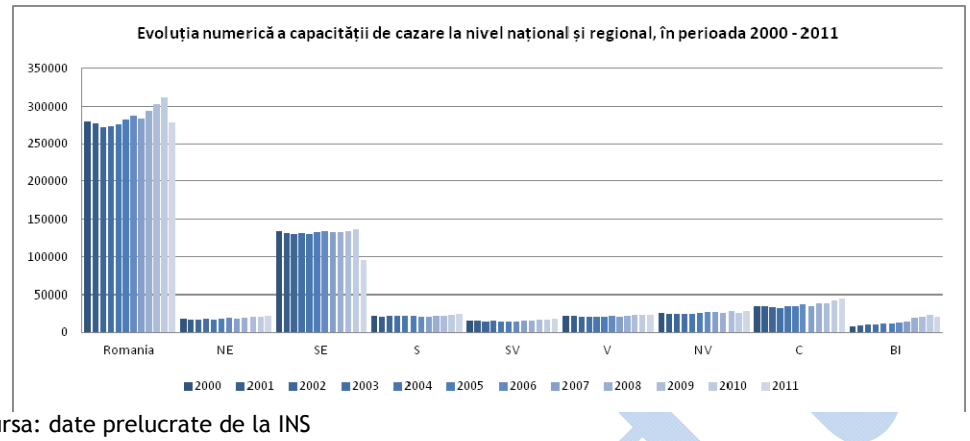

Sursa: date prelucrate de la INS

La nivelul anului 2011, peste 34% din totalul locurilor de cazare erau localizate în regiunea Sud-Est, în pofida scăderii drastice înregistrate, urmată de regiunea Centru (peste 16%), valorile cele mai reduse fiind înregistrate în regiunile Sud-Vest (peste 6,5%) și București-Ilfov (peste 7,5%).

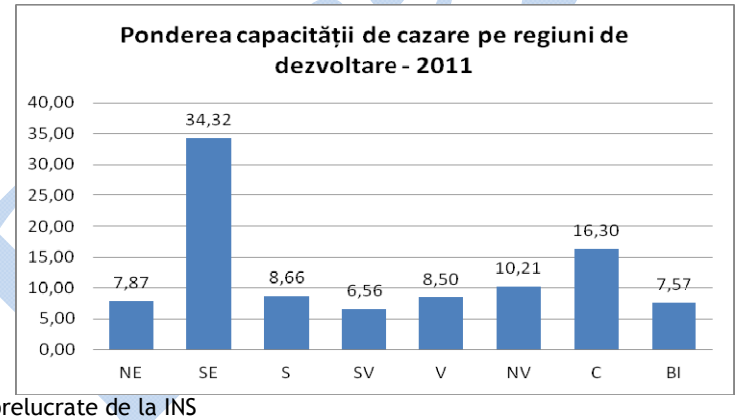

Sursa: date prelucrate de la INS

În ceea ce privește *numărul de locuri de cazare în hoteluri*, acesta a cunoscut o creștere ușoară, în perioada 2005-2011, de aproape 7%, la nivel național. Scăderea numărului de hoteluri în regiunea Sud-Est a avut drept consecință scăderea numărului de locuri de cazare în hoteluri, cu peste 15%. În schimb, intensificarea turismului de afaceri și a turismului urban a avut ca urmare dublarea numărului de locuri în hoteluri în regiunea București-Ilfov, creșteri însemnate înregistrându-se și în cazul regiunilor Centru (peste 44%) și Vest (peste 18%).

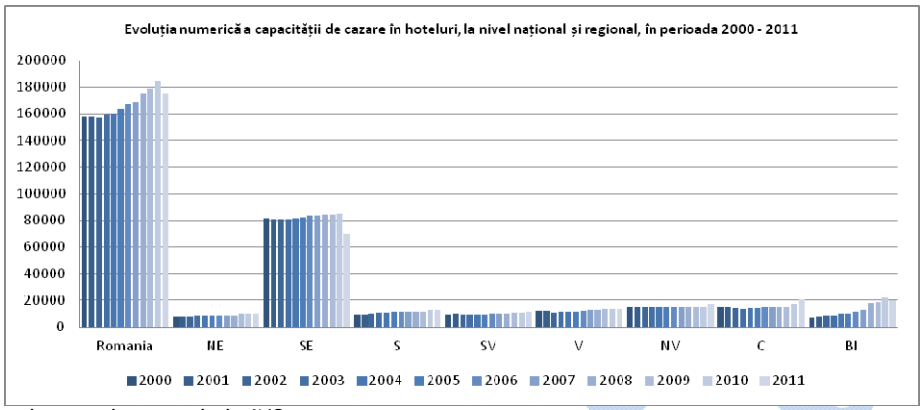

Sursa: date prelucrate de la INS

La nivelul anului 2011, peste jumătate din numărul locurilor de cazare, respectiv 63%, sunt concentrate în hoteluri, cele mai ridicate valori regăsindu-se în regiunea București – Ilfov (95%) și Sud-Est (73%), valori apropiate de media națională caracterizând și regiunile Sud-Vest (62%), Nord-Vest (60%) și Vest (57%).

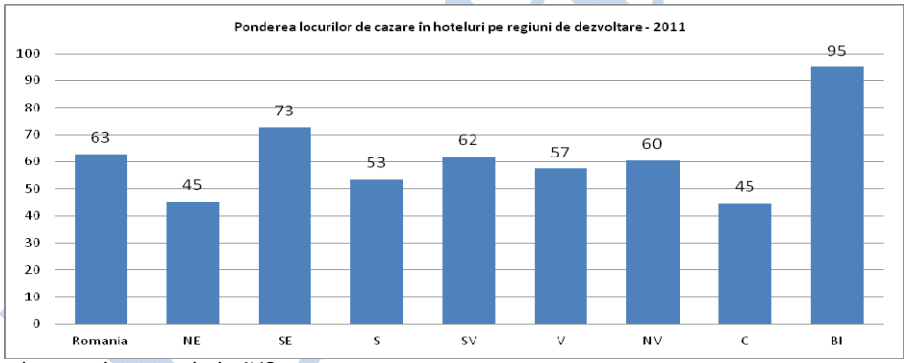

Sursa: date prelucrate de la INS

Valorile cele mai reduse caracterizează regiunile Nord-Est și Centru, unde ponderea locurilor de cazare în hoteluri este de numai 45%, aici predominând alte tipuri de structuri de cazare (pensiuni turistice, cabane).

În ceea ce privește dinamica ponderii locurilor de cazare în hoteluri, în total locuri de cazare, în perioada 2005-2011 se constată faptul că, la nivel național, dinamica ponderii a cunoscut valori reduse, de 5%, fiind mai ridicată în regiunile Sud-Est (11%), București – Ilfov (6%) și Centru (5%) și cu valori negative în regiunile Sud-Vest (-4%) și Nord – Est (-3%).

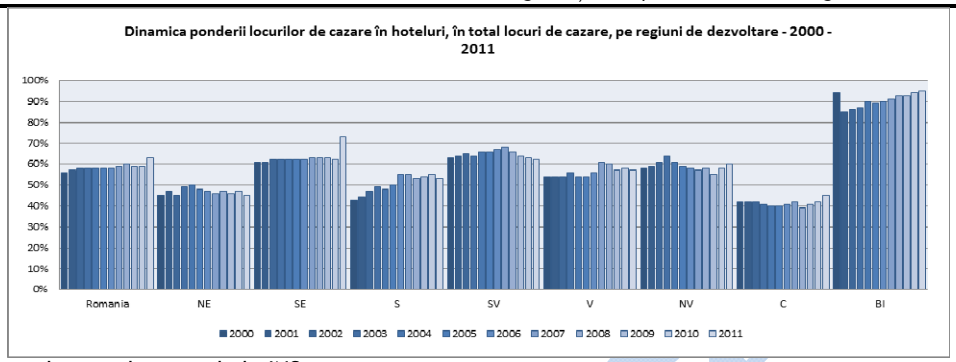

Sursa: date prelucrate de la INS

Capacitatea de cazare turistică în funcțiune reprezintă numărul de locuri de cazare puse la dispoziția turiștilor de către unitățile de cazare turistică, ținând cont de numărul de zile cât sunt deschise unitățile în perioada considerată. Indicatorul se exprimă în locuri-zile, fiind excluse locurile din camerele sau unitățile închise temporar din lipsă de turiști, pentru reparații sau din alte motive.

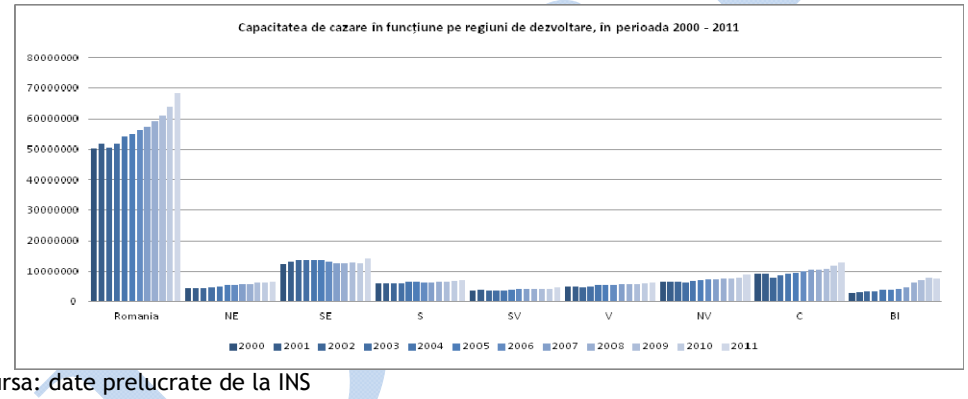

Sursa: date prelucrate de la INS

În perioada 2005-2011, capacitatea de cazare turistică în funcțiune a cunoscut o creștere semnificativă la nivel național, de aproape 25%, valorile cele mai ridicate fiind înregistrate în regiunile București – Ilfov (peste 96%), Centru (peste 36%) și Nord – Vest (peste 24%), în timp ce regiunea Sud înregistrează valori mai modeste, de aproximativ 12% (județele din sudul regiunii, cu profil predominant agricol determină această situație, care nu poate fi compensată de județele din partea de nord, unde turismul reprezintă o activitate importantă, îndeosebi în județul Prahova). Cele mai mici valori se înregistrează în regiunea Sud – Est (peste 5%), unde sezonalitatea cu care este practicat turismul determină această valoare scăzută.

Pe regiuni de dezvoltare, la nivelul anului 2011, cele mai mari valori ale ponderii capacității de cazare în funcțiune se regăsesc în regiunea Sud-Est (aproape 21%), unde tursmul estival practicat în cele 3 luni cu intensitate ridicată justifică aceste valori.

De asemenea, valori ridicate se înregistrează în regiunea Centru (aproape 19% din totalul național), unde diversitatea resurselor turistice permite practicarea pe tot parcursul anului a turismului montan, balnear și a celui practicat în mediul urban, determinând existența acestor

valori ridicate. Similar, regiunea Nord – Vest (aproape 13%) și București – Ilfov (peste 11%) înregistrează ponderi semnificative.

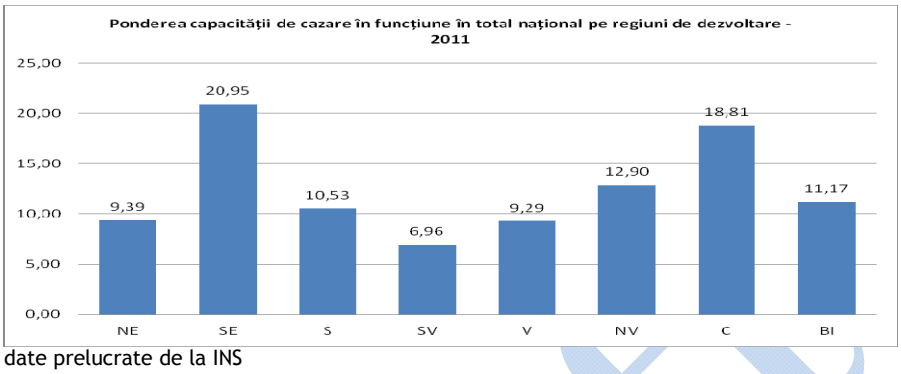

Sursa: date prelucrate de la INS

Evoluția capacității de cazare în funcțiune, după destinația turistică, a cunoscut creșteri semnificative în perioada 2000 – 2011, cu peste 36% la nivel național. Cele mai spectaculoase creșteri ale capacității de cazare înregistrează destinații precum Bucureștiul și reședințele de județ (exclusiv Tulcea), unde creșterea este impresionantă, de aproape 84%. O dinamică însemnată a capacității de cazare în funcțiune se înregistrează și în cazul altor localități și trasee turistice, cu peste 67% creștere, urmare a proceselor de modernizare a infrastructurii turistice, îndeosebi după 2003, când existența fondurilor europene nerambursabile destinate turismului a contribuit la dinamizarea acestui sector.

Aceeași cauză pare să constituie motivul principal al creșterii capacității de cazare în funcțiune și în Delta Dunării, inclusiv în orașul Tulcea, unde creșterea este moderată, de aproape 33% față de anul 2000. Creșteri mai reduse cantitativ se înregistrează în stațiunile din zona montană (peste 22%) și în zona litorală (peste 17%), unde sezonalitatea, mai ales în cazul litoralului, joacă un rol important în dezvoltarea turismului.

O scădere semnificativă se înregistrează în cazul capacității de cazare în funcțiune din stațiunile balneare, unde, în ciuda imensului potențial de care dispune România, capacitatea de cazare în funcțiune a scăzut cu peste 15%.

Principalele probleme cu care se confruntă turismul balnear sunt reprezentate de investițiile reduse sau insuficiente în modernizarea capacităților de primire turistică și a bazei de tratament, în ciuda alocării de fonduri consistente pentru dezvoltarea acestui sector în perioada 2007 – 2013 dar și percepției incorecte, potrivit căreia turismul balnear se adrsează, exclusiv, persoanelor cu probleme de sănătate.

Privatizarea unităților de cazare, realizată independent de baza de tratament a contribuit la degradarea treptată a ambelor tipuri de infrastructuri, în contextul în care fiecare proprietar și-a elaborat planul de afaceri într-o manieră independentă. De asemenea, disfuncționalitățile înregistrate la nivelul structurilor sindicale, deținătoare de active importante în domeniul balnear, a condus la degradarea bazelor de tratament și a structurilor de cazare în zone cu un potențial turistic extrem de valoros (Borsec, Slănic Moldova, Sărata Monteoru, Băile Herculane, Voineasa, Vidra, Băile Govora, Băile Olănești).

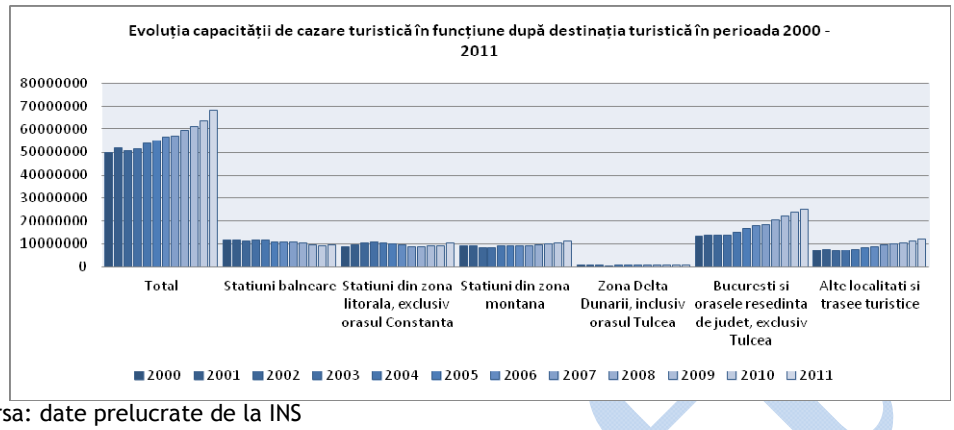

Sursa: date prelucrate de la INS

Un alt aspect important legat de turismul balnear arată faptul că majoritatea covârșitoare a investițiilor semnificative realizate în stațiunile balneare aparțin investitorilor privați, fiind îndreptate îndeosebi către conceptul de wellness - orientat către odihnă, relaxare și tratamente mai puțin intensive, în structuri de cazare cu clasificări superioare.

În acest context, cele mai multe izvoare termale și minerale din România rămân neexploatate, astfel încât turismul balnear este considerat unul dintre tipurile de turism cu cel mai ridicat potențial, atât din perspectiva exploatării resurselor, cât și a tendințelor favorizante ce se manifestă la nivel mondial, în ceea ce privește turismul de „wellness”.

La nivelul anului 2011, peste 36% din capacitatea de cazare în funcțiune este localizată în București și orașele reședință de județ (exclusiv Tulcea), turismul urban cunoscând, așa cum am menționat anterior, un trend ascendent. Peste 17% din capacitatea de cazare în funcțiune este localizată în alte localități și trasee turistice, în timp ce stațiunile montane și litoralul concentrează peste 16%, respectiv 15% din totalul capacității de cazare în funcțiune. Stațiunile balneare dețin valori apropiate zonei montane și litorale (14%), în timp ce Delta Dunării și orașul Tulcea concentrează mai puțin de 1% din totalul capacității de cazare, Delta având un regim mai strict în ceea ce privește contruirea spațiilor de cazare iar activitatea turistică având un caracter de nișă.

În ceea ce privește *capacitatea de cazare în funcțiune pe categorii de confort*, se constată faptul că, în perioada 2000 – 2011, cele mai însemnate creșteri ale capacității de cazare s-au înregistrat în cazul hotelurilor de 4 stele (de peste 6 ori) și a celor de 5 stele (de peste 4 ori), ca urmare a creșterii cererii pentru un turism de calitate, pe care turismul de afaceri îl presupune. O altă cauză a creșterii calității locurilor de cazare îl constituie alocarea considerabilă a fondurilor europene nerambursabile, în perioada 2007 – 2013, pentru activitatea de modernizare a structurilor de cazare, ocazie cu care o mare parte a structurilor de cazare clasificate cu 2 și 3 stele au suferit procese de modernizare, care au contribuit la creșterea standardelor de calitate.

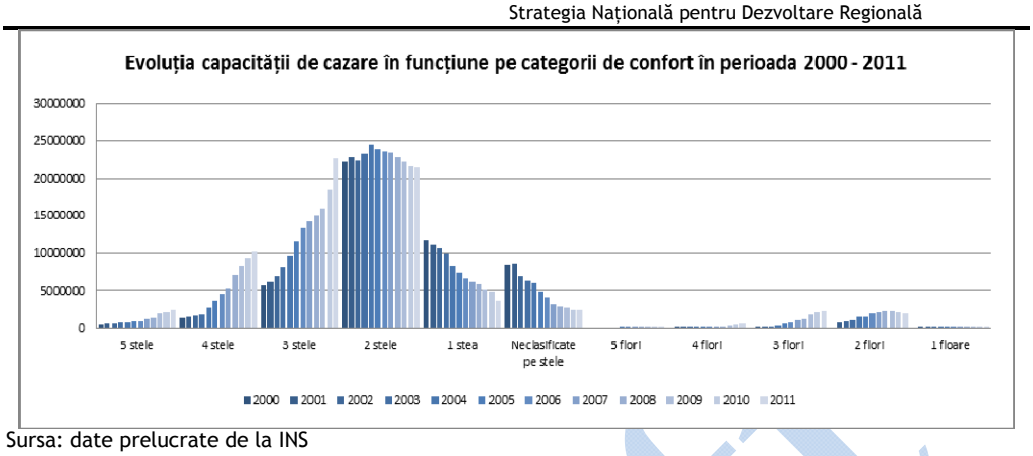

Sursa: date prelucrate de la INS

Astfel, o mare parte a structurilor de cazare clasificate cu 2 stele, construite în perioada de dezvoltare intensivă a turismului, din anii 1960 – 1980, au cunoscut ample procese de modernizare, capacitatea de cazare în funcțiune din structurile clasificate cu 3 stele cunoscând o creștere de aproape 3 ori în perioada 2000 – 2011.

Corelat cu aceste aspecte, pentru perioada 2000 – 2011, se constată o scădere ușoară a capacității de cazare în funcțiune din structurile de cazare clasificate cu 2 stele (cu peste 3%), scăderea mai semnificativă înregistrându-se în cazul structurilor de cazare clasificate cu 1 stea, unde scăderea a depășit 68% pentru perioada menționată, pe fondul conturării unui profil al turistului mult mai pretențios față de serviciile oferite. Cele mai multe hoteluri clasificate cu 1 și 2 stele sunt localizate în stațiunile balneare, sunt în proprietatea statului sau a organizațiilor sindicale, au beneficiat de investiții minore, la limita gradului de operaționalizare și funcționează mai puțin pe baza unei cereri turistice intrinseci, cât mai ales prin asigurarea unui flux constant de turiști prin intermediul statului – Casa Națională de Pensii și Casa Națională de Asigurări de Sănătate.

Un alt aspect pozitiv este dat de trendul descendent pe care îl înregistrează capacitatea de cazare în funcțiune din structurile de primire turistică neclasificate pe stele, unde scăderea este semnificativă, de peste 70%, ceea ce arată interesul antreprenorilor din turism în furnizarea de servicii turistice de calitate.

În ceea ce privește capacitatea de cazare în funcțiune din cadrul pensiunilor turistice, se constată o creștere explozivă în perioada 2001 - 2011, de peste 139 ori a capacității de cazare în funcțiune din cadrul pensiunilor turistice clasificate cu 4 flori. Creșteri semnificative se înregistrează și în cazul locurilor de cazare în funcțiune din cadrul pensiunilor clasificate cu 3 flori (peste 19 ori) și de aproape 4 ori în cazul capacității de cazare din cadrul pensiunilor clasificate cu 5 flori (datele disponibile pentru intervalul 2005 - 2011). Creșteri mai modeste (peste 2,5 ori) se înregistrează în cazul pensiunilor clasificate cu 2 flori, în timp ce, pentru pensiunile clasificate cu 1 floare creșterea este nesemnificativă, de aproape 1%.

Creșterea susținută a capacității de cazare în funcșiune din cadrul pensiunilor turistice este rezultatul implementării fondurilor destinate dezvoltării turismului, atât în perioada de preaderare (Phare, Sapard), cât și a fondurilor post-aderare, implementate prin intermediul Programului Operațional Regional și a Programului Național de Dezvoltare Rurală.

La nivelul anului 2011, peste 33% din totalul capacității de cazare în funcțiune se regăsește în cadrul structurilor de cazare clasificate cu 3 stele, o pondere apropiată, de peste 31%, fiind

deținută de structurile de cazare clasificate cu 2 stele. O pondere importantă, de aproape 15% se regăsește în cazul structurilor de cazare clasificate cu 4 stele, în timp ce structurile de cazare clasificate cu 5 stele dețin o pondere mai redusă (peste 3,5%), ca și cele clasificate cu 1 stea (peste 5%).

În ceea ce privește capacitatea de cazare în funcțiune din cadrul pensiunilor turistice, în anul 2011 peste 3,5% din totalul capacității de cazare în funcțiune se regăsește în cadrul structurilor de 3 flori, urmată de structurile de cazare clasificate cu 2 flori (peste 2,8%). Cele mai mici ponderi se înregistrează în cazul structurilor clasificate cu 4 flori (1%), 1 floare (0,2%) și 5 flori (0,15%).

În ansamblu, se constată că peste 70% din capacitatea de cazare în funcțiune este localizată în structuri de primire turistică clasificate cu 2 și 3 stele, consecință a turismului de masă practicat la scară largă în România. Este necesar ca aceste structuri de cazare să parcurgă un amplu proces de modernizare, care să răspundă cererii turistice tot mai crescute în ceea ce privește calitatea serviciilor furnizate și care să contribuie, prin aceasta, la atragerea unui număr tot mai ridicat de turiști.

Capacitatea de cazare în funcțiune din structurile de primire turistică clasificate cu 4 și 5 stele deține o cotă ridicată, de aproape 20% din totalul național, fiind localizată îndeosebi în capitală și în reședințele de județ. Creșterea capacității de cazare în funcțiune în structurile de cazare clasificate cu 4 și 5 stele îndeosebi în stațiunile balneare poate contribui la revigorarea turismului balnear, în timp ce creșterea capacității de cazare în funcțiune în structurile de cazare clasificate cu 4 și 5 stele din zona litoralului și din zona montană poate conduce către extinderea sezonului turistic, reducând, astfel, efectul negativ indus de sezonalitatea activităților turistice.

În perioada 2005 – 2011, *numărul sosirilor turistice* la nivel național a cunoscut o creștere semnificativă, de peste 21%, România devenind, prin atracțiile și resursele turistice de care dispune, o destinație preferată de turiști. Pe regiuni de dezvoltare, cele mai mari creșteri au fost înregistrate în regiunea București – Ilfov (peste 54%), unde capitala a avut un rol semnificativ, urmată de regiunea Centru (peste 34%) și regiunea Sud-Vest (peste 27%). Valori mai reduse ale numărului de sosiri turistice pentru același interval analizat se înregistrează în regiuni precum Vest (peste 19%), Nord – Est (12%), Nord – Vest (aproape 9%), Sud (peste 7%), cea mai redusă valoare fiind înregistrată de regiunea Sud – Est (peste 2%), competiția dintre litoralul românesc și cele din Bulgaria, Grecia și Turcia a determinat o reorientare a turiștilor către piețele externe, îndeosebi după 2007, când formalitățile de trecere a frontierei au fost simplificate, iar prețurile practicate au devenit sensibil comparabile.

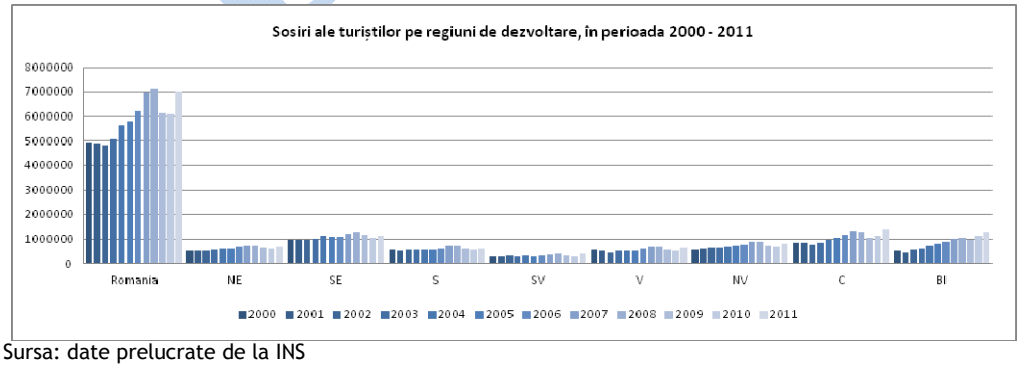

Sursa: date prelucrate de la INS

La nivelul anului 2011, cel mai mare număr de sosiri turistice se înregistrează în regiunea Centru (peste 20%), explicabil atât prin numărul mare de stațiuni montane și balneo-climaterice modernizate, dar și a dinamizării turismului cultural și a celui de afaceri, urmată, la mică distanță de regiunea București – Ilfov (peste 18%) și regiunea Sud-Est (peste 16%), sosirile turistice pe litoralul românesc cunoscând o creștere de aproape 9% față de anul 2010, pe fondul reorientării turiștilor către litoralul românesc, în contextul diminuării veniturilor generate de criza economică. Deși concentrează o gamă extrem de diversă de resurse turistice, regiuni precum Nord – Vest, Nord – Est, Vest, Sud și Sud – Vest înregistrează valori sub 11% ale sosirilor turistice.

În ceea ce privește *sosirile turiștilor români*, se constată faptul că, la nivel național, în perioada 2005 – 2011, acestea au crescut cu peste 26%, cele mai mari creșteri fiind înregistrate în regiunile București – Ilfov (peste 74%) și Centru (peste 45%). Valori superioare mediei înregistrate la nivel național se regăsesc și în regiunile Sud – Vest (peste 29%) și Vest (peste 28%), în timp ce valori inferioare înregistrează regiunile Nord – Est (peste 18%), Nord – Vest (peste 14%), Sud – Est (peste 9%) și Sud (peste 8%).

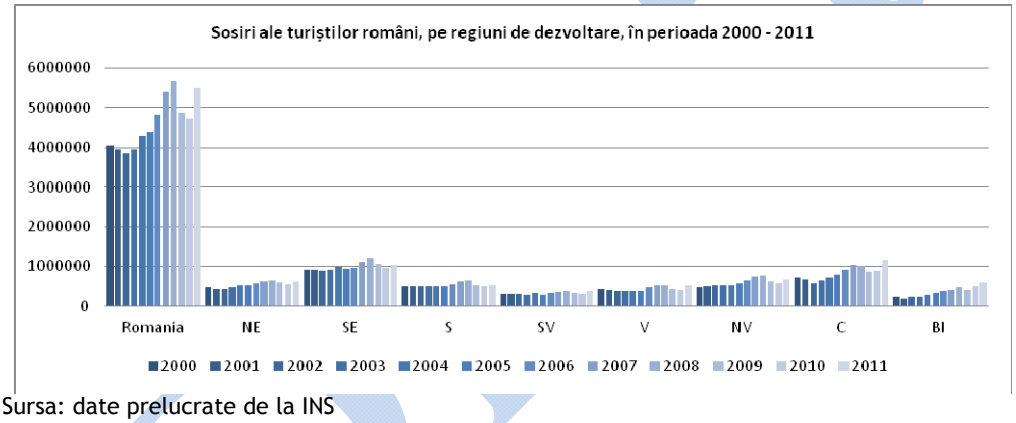

Sursa: date prelucrate de la INS

La nivelul anului 2011, cel mai mare număr de sosiri ale turiștilor români se înregistrează în regiunea Centru (peste 21% din totalul sosirilor înregistrate), care devansează regiuni tradițional preferate de către turiștii români, precum Sud – Est (peste 18%) sau București – Ilfov (peste 10%). Valori ridicate se înregistrează în regiunile Nord – Est și Nord – Vest, ambele cu peste 11% din totalul sosirilor turiștilor români, turismul cultural și cel balnear contribuind la înregistrarea acestor valori. Valori sub 10% caracterizează regiunile Sud, Vest și Sud – Vest, unde caracteristicile reliefului, a zonelor agricole extinse dar și a caracterului profund industrial al anumitor județe a eclipsat destinațiile clasice, reprezentate de stațiunile montane, balneare sau de mănăstirile din zona subcarpatică.

În ceea ce privește *sosirile turiștilor străini*, creșterea din intervalul 2005 – 2011 a fost una moderată la nivel național, de peste 6%, regiunea București – Ilfov concentrând aproape 40% din totalul sosirilor turiștilor străini în acest interval, explicabil prin faptul că în regiune sunt localizate două aeroporturi internaționale (Otopeni și Băneasa), care reprezintă principala poartă de intrare a turiștilor.

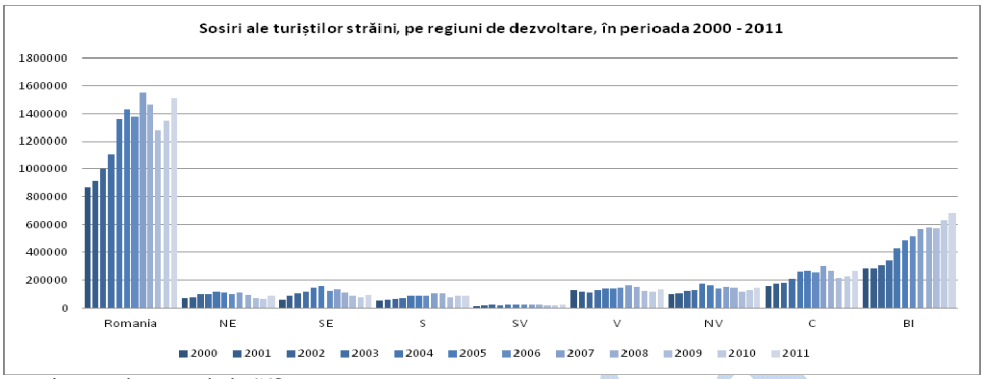

Sursa: date prelucrate de la INS

Alte două regiuni înregistrează valori pozitive, respectiv Sud – Vest (peste 6%), consecință a dezvoltării industriei de automobile de la Craiova (Ford) dar și a operaționalizării aeroportului de la Craiova, care a devenit al doilea hub al CarpatAir, după Timișoara și Centru (peste 1%), unde se constată că intensitatea sosirilor turiștilor străini s-a diminuat față de anii anteriori, când în regiune fluxul de turiști, îndeosebi germani, era mai ridicat. Cele mai mari scăderi se înregistrează, însă, în cazul regiunii Sud – Est (peste 42%), unde gradul de atractivitate a litoralului pentru turiștii străini devine din ce în ce mai scăzut, mai ales în contextul absenței unui tour – operator care să furnizeze turiști de pe piețele vestice și nordice, a prețurilor practicate dar și a cvasi-inexistenței ofertelor de tip all – inclusive, a infrastructurii de agrement turistic cu care litoralul bulgăresc, grecesc și turcesc atrage turiștii străini.

Paradoxal, o scădere semnificativă se înregistrează și în cazul regiunii Nord – Est (peste 20%), unde resursele turistice culturale, reprezentate de mănăstirile din nordul Moldovei, nu mai constituie o atracție pentru turiștii străini, în contextul în care prețurile practicate devin prohibitive.

Scăderi mai reduse se înregistrează în regiunile Nord – Vest (peste 10%, mai ales în contextul închiderii fabricii Nokia), Vest (aproape 5%) și Sud (o scădere nesemnificativă, de – 0,02%).

La nivelul anului 2011, aproape 45% din totalul sosirilor înregistrate de turiștii străini erau localizate în regiunea București – Ilfov, urmată de regiunea Centru (peste 17%), regiunea Nord – Vest (peste 9%), Vest (peste 8%). Cele mai mici valori ale sosirilor turiștilor străini se înregistrează în nordul, estul, sudul și sud-vestul țării, în regiunea extracarpatică, unde ponderea sosirilor turiștilor străini are valori de sub 5% (regiunile Nord-Est, Sud-Est, Sud și Sud-Vest), consecință a gradului de accesibilitate redus, a calității precare a infrastructurii de transport, a calității serviciilor în raport cu prețurile practicate, a numărului redus de structuri de cazare clasificate cu 4 și 5 stele, a absenței unor investiții majore în industrie (care să contribuie la dezvoltarea turismului de afaceri), a degradării infrastructurii de cazare și tratament din stațiunile balneare dar și din cauza unei promovări deficitare a resurselor turistice.

În ceea ce privește *evoluția numărului de sosiri în structuri de primire turistică, pe categorii de confort,* în perioada 2005 – 2011 se constată o dublare a numărului de sosiri în structuri de cazare clasificate la nivel superior, de 4 și 5 stele, în timp de sosirile în structurile de cazare clasificate cu 3 stele au crescut cu peste 50%. Aceste aspecte sunt justificate de creșterea pretențiilor turiștilor, a veniturilor acestora, dar și a gradului lor de educație. Concomitent, sosirile înregistrate în structurile de cazare clasificate cu 2 stele au scăzut cu aproape 30%, în

timp ce sosirile în structuri de cazare clasificate cu 1 stea au cunoscut o scădere drastică, de peste 60%, pe fondul aceleiași tendințe de creștere a cerințelor turiștilor pentru un turism de calitate, corespunzător prețului plătit, în contextul scăderii duratei medii a sejurului, tendință manifestată inclusiv la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene. Pentru același interval de timp, se constată și o tendință care confirmă creșterea cerințelor și a exigențelor turiștilor, reliefat de faptul că aceștia preferă din ce în ce mai puțin structurile de cazare neclasificate, unde scăderea numărului de sosiri a avut valori ridicate, de peste 45%.

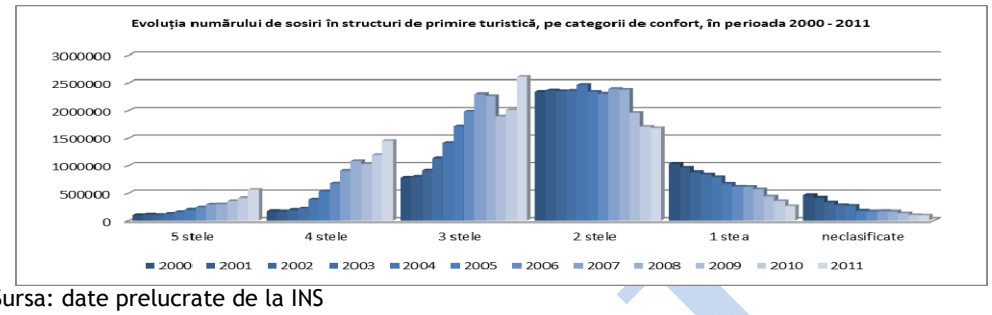

Sursa: date prelucrate de la INS

La nivelul anului 2011, cele mai solicitate structuri de cazare au fost cele clasificate cu 3 stele, care au concentrat aproape 40% din numărul total al sosirilor turistice, valoare cu aproape 30% mai ridicată decât cea înregistrată în anul precedent. De asemenea, structurile de cazare clasificate cu 2 stele au concentrat peste 25% din totalul sosirilor turistice, continuând trendul descendent, în timp ce structurile clasificate cu 4 stele grupează peste 21% din totalul sosirilor turistice, în creștere cu peste 20% față de anul 2010. Structurile de cazare clasificate cu 5 stele au înregistrat peste 8% din totalul sosirilor turistice, având o creștere explozivă față de anul 2010, cu peste 37%. În schimb, structurile cu grad de calitate scăzut, clasificate cu 1 stea sau neclasificate concentrează un procent extrem de redus al sosirilor turistice, de 4%, respectiv 1,5%, continuând tendința de scădere (peste 27%, respectiv peste 5% față de anul 2010).

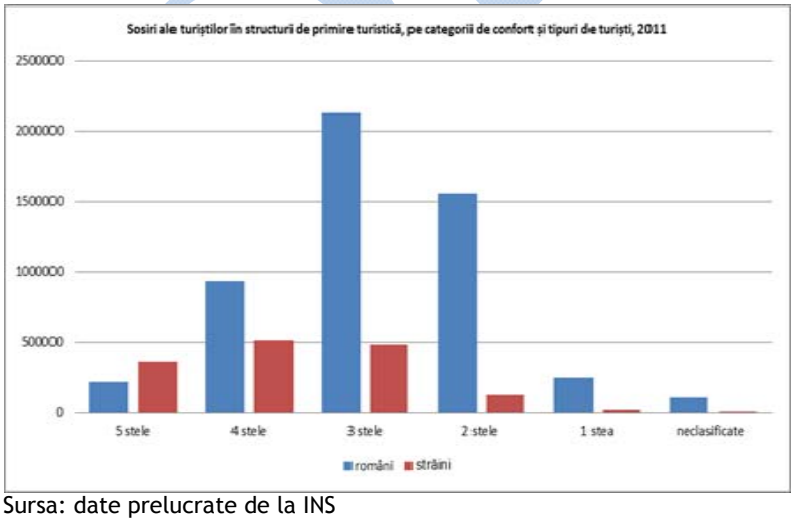

Sursa: date prelucrate de la INS

În ceea ce privește *sosirile turiștilor în structuri de primire turistică, pe categorii de confort și tipuri de turiști*, la nivelul anului 2011 se constată faptul că peste 41% din *sosirile înregistrate*

de turiștii români sunt în structurile de cazare clasificate cu 3 stele, datorită raportului calitate – preț oferit, cât și proporționalității costurilor de sejur cu veniturile obținute, în timp ce peste 30% din sosirile înregistrate de turiștii români preferă structurile de cazare clasificate cu 2 stele. Aceste cifre relevă faptul că turismul practicat de turiștii români este unul de masă, practicat de persoane cu venituri medii, în care costurile sejurului sunt atent analizate, fiind aleasă varianta cea mai convenabilă din punctul de vedere al raportului preț – calitate, chiar dacă, prin această alegere, gama de servicii achiziționate este mult mai restrânsă și mai slabă calitativ.

Numai 18% din sosirile înregistrate de turiștii români sunt înregistrate în structuri de cazare clasificate cu 4 stele, în timp ce structurile de cazare clasificate cu 5 stele concentrează peste 4% din totalul sosirilor înregistrate de turiștii români, valorile reduse fiind consecința unor prețuri ridicate, în acord cu calitatea serviciilor oferite, care depășesc bugetul alocat sejurului de către turiștii români. Trebuie menționat faptul că aceste structuri de cazare se adresează unei clientele elitiste, turismului de afaceri și a celui de conferințe și mai puțin turismului de masă.

Sosirile turistice înregistrate de turiștii români în structuri de cazare clasificate cu 1 stea sau neclasificate sunt cele mai reduse (aproape 5%, respectiv aproape 2%) și se datorează faptului că o mare parte din turiștii care sosesc mai ales în structurile de cazare – majoritar clasificate cu 1 stea, aflate în proprietatea statului, care au beneficiat de investiții reduse în modernizare - din stațiunile turistice balneo-climaterice sunt reprezentate de persoane retrase din activitatea profesională, cu venituri reduse, persoane care sunt centrate mai ales pe obținerea de tratamente specifice în bazale de tratament și mai puțin pe calitatea serviciilor oferite de structurile de cazare, mai ales în contextul în care o mare parte din contravaloarea serviciilor este subvenționată de Casa Națională de Pensii Publice.

În ceea ce privește *sosirile turiștilor străini*, în anul 2011, se constată că aproape 35% dintre acestea sunt înregistrate în structuri de cazare de calitate superioară, clasificate cu 4 stele, o pondere cu valori apropiate înregistrându-se și în cazul structurilor de cazare clasificate cu 3 stele, de peste 32%. O pondere însemnată a sosirilor turiștilor străini este înregistrată în structuri de cazare clasificate cu 5 stele – peste 23%. De altfel, analiza sosirilor turiștilor străini pe categorii de confort relevă faptul că peste 90% dintre sosiri sunt înregistrate în structurile de cazare cu grad mediu și ridicat al calității serviciilor oferite, clasificate cu 3, 4 sau 5 stele, consecință a veniturilor mai ridicate de care dispun, în comparație cu cele ale turiștilor români, a modului de viață și a exigențelor crescânde, legate de experiența turistică pentru care plătesc.

Numai 10% dintre sosirile turiștilor străini sunt înregistrate în structuri de calitate scăzută, clasificate cu 2, 1 stea sau neclasificate și sunt concentrate, de cele mai multe ori, în stațiunile balneare care nu dispun de o alternativă calitativ superioară în ceea ce privește structurile de cazare.

Pe *categorii de confort*, sosirile turiștilor, înregistrate la nivelul anului 2011, păstrează aceeași distribuție, sosirile înregistrate de turiștii străini fiind mult mai ridicate în cazul structurilor de cazare clasificate cu 3, 4 și 5 stele, în timp ce sosirile înregistrate de turiștii români sunt mai numeroase în cazul structurilor clasificate cu 3, 2, 1 stea sau neclasificate, fiind identificate următoarele aspecte esențiale:

- structurile de cazare clasificate cu 5 stele concentrează 38 % din sosirile turiștilor români și 62% din cele înregistrate de turiștii străini;
- structurile de cazare clasificate cu 4 stele concentrează 64 % din sosirile turiștilor români și 36% din cele înregistrate de turiștii străini;
- structurile de cazare clasificate cu 3 stele concentrează 82 % din sosirile turiștilor români și 18% din cele înregistrate de turiștii străini;

- structurile de cazare clasificate cu 2 stele concentrează 93 % din sosirile turiștilor români și 7% din cele înregistrate de turiștii străini;
- structurile de cazare clasificate cu 1 stea concentrează 93 % din sosirile turiștilor români și 7% din cele înregistrate de turiștii străini;
- structurile de cazare neclasificate 98 % din sosirile turiștilor români și 2% din cele înregistrate de turiștii străini;

Analizând *sosirile turiștilor români după destinația turistică* în perioada 2005 – 2011, se constată faptul că cele mai mari dinamici se înregistrează în cazul destinațiilor reprezentate de București și orașele reședință de județ (exclusiv Tulcea) și de alte localități și trasee turistice, cu creșteri de peste 35% fiecare, care relevă faptul că turismul în mediul urban, în interes de afaceri, cultură sau recreere cunoaște creșteri semnificative. Următoarele destinații preferate de turiștii români sunt reprezentate de stațiunile din zona montană, care înregistrează creșetri cu peste 20% și de litoralul românesc (exclusiv Constanța), cu o creștere de peste 13%.

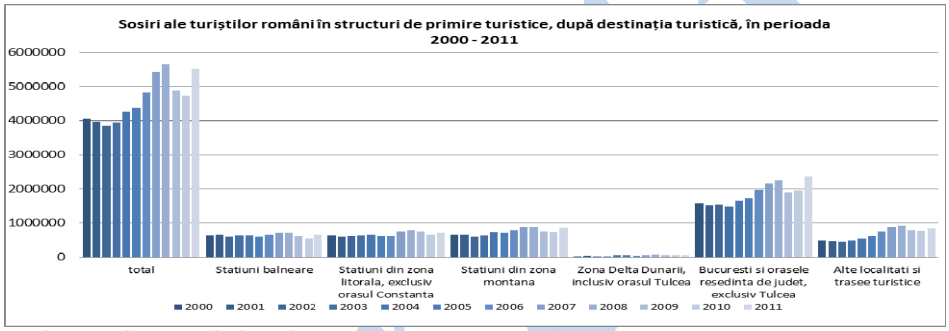

Sursa: date prelucrate de la INS

Creșteri modeste ale numărului de sosiri ale turiștilor români se înregistrează în Delta Dunării (inclusiv Tulcea), cu peste 8% și în stațiunile balneare, cu peste 7%.

La nivelul anului 2011, cel mai mare număr de sosiri ale turiștilor români se înregistrează în București și orașele reședință de județ, cu peste 42% din total și în stațiunile montane și în alte localități și trasee turistice, cu peste 15% din total fiecare tip de destinație, în timp ce stațiunile litorale (exclusiv Constanța) și stațiunile balneare concentrează numai 12% fiecare destinație din totalul sosirilor efectuate de turiștii români. Delta Dunării, prin caracterul elitist al turismului practicat, a prețurilor ridicate pentru deplasarea cu ambarcațiuni, concentrează numai 1% din totalul sosirilor turistice efectuate de turiștii români.

Sosirile turiștilor străini după destinația turistică cunosc o dinamică pozitivă în intervalul 2005 – 2011 doar în ceea ce privește destinațiile reprezentate de București și orașele reședință de județ (exclusiv Tulcea), cu o creștere de peste 15%, consecință a intensificării turismului de afaceri și conferințe precum și în cazul altor localități și trasee turistice, cu o creștere de peste 9%, în timp ce destinația reprezentată de Delta Dunării și orașul Tulcea cunoaște o creștere modestă, de numai 0,5%. Celelalte destinații au cunoscut o dinamică negativă, cele mai mari scăderi ale sosirilor turiștilor străini fiind înregistrate pe litoral, cu peste 67% și stațiunile balneare, cu o scădere de peste 26%, aceste destinații fiind tot mai puțin preferate de turiștii străini. Stațiunile din zona montană au cunoscut o scădere moderată, de peste 13%, oferta turistică a acestora aflându-se într-o concurență tot mai crescută cu stațiunile montane din Bulgaria, Italia sau Austria, mai ales în ceea ce privește dotările pentru practicarea sporturilor de iarnă.

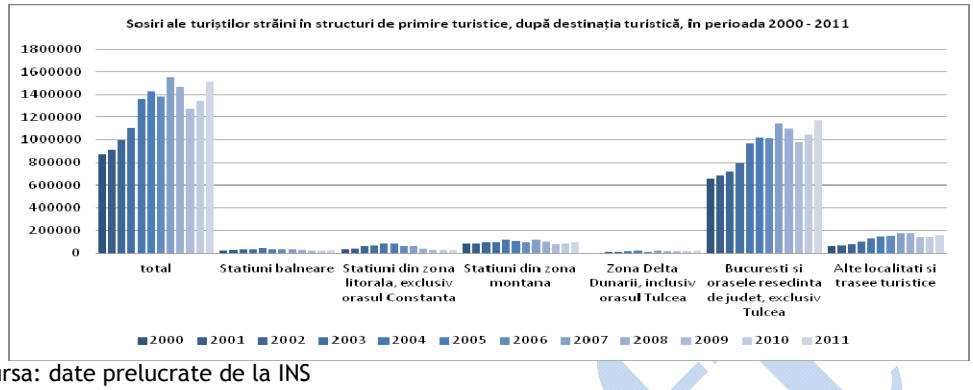

Sursa: date prelucrate de la INS

În 2011, sosirile înregistrate de turiștii străini sunt concentrate într-o proporție covârșitoare, de peste 77% în mediul urban (București și celelalte reședințe de județ, exclusiv Tulcea), urmat de alte localități și trasee turistice, cu peste 10% sosiri ale turiștilor străini înregistrate. Stațiunile montane concentrează peste 6% din totalul sosirilor turiștilor străini, în timp ce destinații anterior preferate de turiștii străini au devenit tot mai neatractive, concentrând aproximativ 1% din totalul sosirilor înregistrate de aceștia: stațiunile balneare, litoralul românesc, Delta Dunării.

Numărul total al înnoptărilor a scăzut în perioada 2005 – 2011, cu aproximativ 2%, cele mai semnificative scăderi fiind înregistrate de regiunea Sud – Est (peste 21%), urmată de regiunile Nord – Vest, Vest, Sud – Vest și Sud, cu scăderi cuprinse între 7% și 9%, consecință a numărului redus de activități pe care le poate desfășura un turist într-o anumită destinație. Singurele regiuni care înregistrează o dinamică pozitivă a numărului de înnoptări sunt regiunea București – Ilfov (creștere de peste 43%), urmată de regiunea Centru (peste 19%) și Nord – Est (peste 8%), valorile pozitive fiind rezultatul intensificării turismului de afaceri în cazul regiunii București - Ilfov, dar și existenței unei game largi de activități posibil a fi practicate (turism itinerant, monahal, gastronomic, de vânătoare, cultural, wellness) și a unei infrastructuri pentru agrement turistic diverse și dezvoltate, în cazul celorlalte două regiuni de dezvoltare.

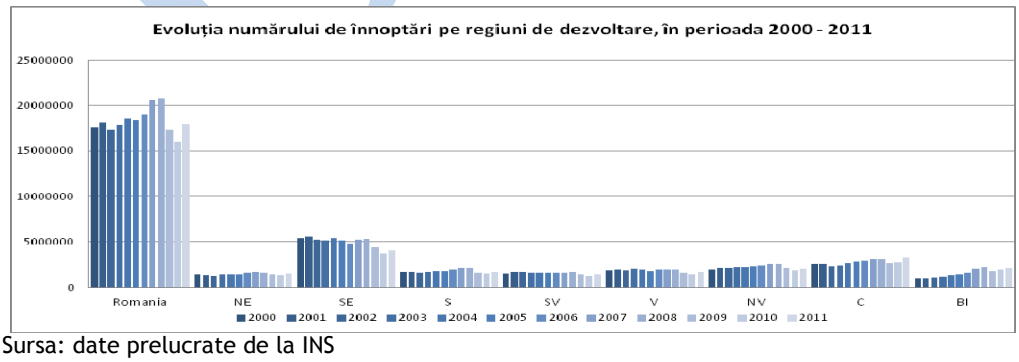

Sursa: date prelucrate de la INS

Dacă dinamica negativă înregistrată în intervalul 2005 – 2011 poate fi explicată de efectele crizei economice, începând cu anul 2010 trendul devine pozitiv în absolut toate regiunile de dezvoltare, astfel că, în 2011 se înregistrează valori mai ridicate ale numărului de înnoptări față

de 2010 în regiuni precum Centru (peste 21% creștere), Sud – Vest (peste 15%), regiunile Nord – Vest, Vest și Nord – Est înregistrând creșteri cuprinse între 10% și 13,5%. Creșterea din 2011 a fost mai puțin intensă în regiunile Sud – Est, București – Ilfov și Sud (valori cuprinse între 7% și 9%). Aceste valori pozitive pot fi efectul implementării unui număr considerabil de proiecte, finanțate din fonduri europene nerambursabile, care vizează dezvoltarea infrastructurii pentru agrement turistic, care ar constitui principala motivație pentru ca un turist să înregistreze un număr mai mare de înnoptări.

La nivelul anului 2011, ponderea cea mai mare a înnoptărilor a fost înregistrată de regiunea Sud – Est (peste 22%), unde un număr mai redus de turiști a înregistrat o durată mai ridicată a sejurului, consecință a concediilor din perioada estivală și a unui turism de week-end extrem de dinamic, urmată de regiunea Centru, cu peste 18%, explicabil prin faptul că, exceptând resursa turistică reprezentată de litoral, dispune, poate, de cea mai variată gamă de resurse și atracții turistice. Regiunile București – Ilfov și Nord – Vest concentrează o pondere relativ egală a numărului de înnoptări, în jurul valorii de 12%, cele mai reduse ponderi fiind caracteristice pentru regiunile Vest, Sud, Nord – Est și Sud – Vest.

Evoluția numărului de înnoptări ale turiștilor români cunoaște o creștere firavă, de aproape 0,02% în perioada 2005 – 2011, înregistrându-se valori pozitive numai în regiunile București – Ilfov (peste 57%), Centru (peste 25%) și Nord – Est (peste 12%), în timp ce celelalte regiuni înregistrează valori negative, cuprinse între -13% în regiunea Sud – Est și -7% în regiunea Sud. Creșterea prețurilor practicate, concomitent cu diminuarea veniturilor și modificările legislative privind impozitarea au avut un efect direct asupra turiștilor români, care, în consecință, nu au renunțat, dar au redus considerabil numărul de înnoptări într-o anume destinație turistică.

Tendința de scădere este atenuată în ultima parte a intervalului, astfel că, începând cu 2010 se înregistrează valori pozitive la nivelul tuturor regiunilor de dezvoltare, creșterea din 2011 față de 2010 având valori mai ridicate în regiunea Centru (cu aproape 24%), în Sud – Vest cu peste 13%, Nord – Est și Vest cu peste 11%.

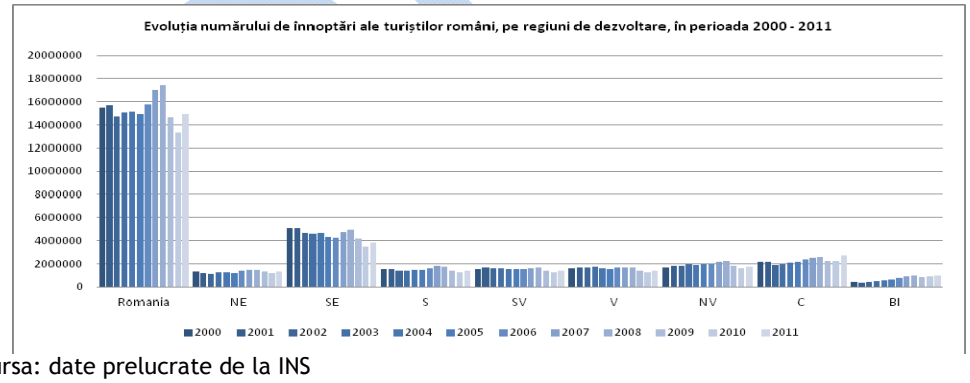

Sursa: date prelucrate de la INS

În anul 2011, ponderea cea mai ridicată a înnoptărilor turiștilor români se înregistrează în regiunea Sud – Est (peste 25%), litoralul rămânând o alternativă mai ieftină comparativ cu țările învecinate, fiind urmată de regiunea Centru (peste 18%) și Nord – Vest (peste 12%). Celelalte regiuni înregistrează ponderi mai reduse, sub 10%, regiunea București – Ilfov înregistrând valoarea minimă, de 6,5%.

Evoluția numărului de înnoptări ale turiștilor străini a cunoscut o scădere drastică, de aproape 12%, în perioada 2005 – 2011, cele mai accentuate scăderi fiind înregistrate în regiunea Sud – Est

(peste 67%). De altfel, singurele valori pozitive înregistrate de dinamica numărului de înnoptări efectuate de turiștii străini caracterizează regiunile București – Ilfov (peste 33%) și Sud – Vest (peste 12%), consecință a dezvoltării turismului de afaceri, pe fondul investițiilor străine realizate, care au presupus un număr mai mare de înnoptări efectuate de turiștii străini, îndeosebi în orașele București, Craiova, Râmnicu Vâlcea.

Anul 2011 este caracterizat de o creștere de peste 10% față de anul 2010 la nivel național, cea mai spectaculoasă creștere fiind înregistrată de regiunea Sud – Vest, de peste 80%, (pe fondul investițiilor străine de la Ford - Craiova, Oltchim – Râmnicu Vâlcea, Pirelli și Vimetco- Slatina etc), urmată de regiunea Nord – Est (peste 20%), celelalte regiuni înregistrând creșteri de la 5% (Sud - Est), până la 12% (Centru).

Cea mai ridicată pondere a numărului de înnoptări efectuate de turiștii străini în anul 2011 se înregistrează în regiunea București – Ilfov (peste 37%), îndeosebi în scop de afaceri, urmată de regiunea Centru (peste 17%), unde diversitatea resurselor turistice și a infrastructurii pentru agrement turistic vin să răspundă cerințelor crescute ale turiștilor străini. Regiunile Sud, Nord – Vest, Vest și Sud – Est concentrează o pondere care variază între 8% și 10%, cele mai reduse ponderi ale înnoptărilor efectuate de turiștii străini fiind înregistrate în regiunea Nord – Est (peste 5%) și în regiunea Sud – Vest (peste 2%), care, se pare că nu constituie o motivație și o atracție pentru ca turiștii străini să efectueze un număr mai ridicat de înnoptări.

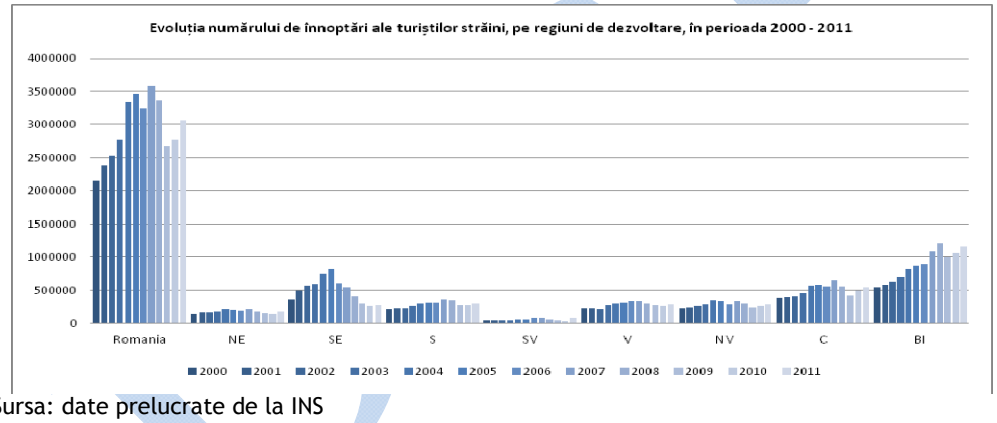

Sursa: date prelucrate de la INS

Durata medie a sejurului reprezintă rezultatul direct al numărului de vizitatori și de numărul de înnoptări efectuate de aceștia. La nivel european, se constată faptul că mediul urban concentrează un număr mare de vizitatori, care, însă, petrec o perioadă redusă de timp în acele locații, cea mai mare parte dintre aceștia practicând turismul profesional și de afaceri, turiștii care practică alte tipuri de turism optând pentru un sejur mai scurt în aceste locații. Durata medie a sejurului a fost substanțial mai crescută în cazul regiunilor cu notorietate, vizitate în scop recreațional, precum insule (Canare, Baleare, Malta, Madeira, Cipru) sau zone montane (mai ales în Austria), dar și în țări din centrul și estul Europei – Bulgaria, Polonia, Ungaria, Slovenia, Slovacia și România.

Durata medie a sejurului a cunoscut o scădere semnificativă în perioada 2005-2011, de aproape 20% la nivel național, de la 3,16 zile în 2005, la 2,56 zile în 2011, scăderi mai accentuate fiind caracteristice în regiunile Sud-Est, Sud-Vest și Vest (peste 23%), pe fondul accentuării crizei economice (care a determinat limitarea veniturilor dedicate recreării), a promovării insuficiente și ineficiente a unei oferte turistice perimate, a creșterii competitivității altor destinații din țările învecinate (atât pentru schi, cât și pentru litoral sau pentru turismul balnear), ultimul

aspect determinând o reorientare a turiștilor către destinații unde raportul calitate-preț este unul favorabil turistului.

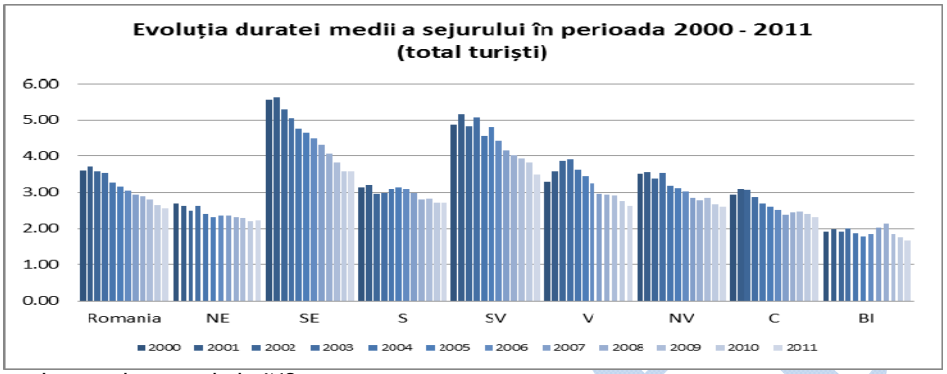

Sursa: date prelucrate de la INS

Cele mai mici scăderi au fost înregistrate de regiunile Nord-Est (-3%) și București –Ilfov (-6%), unde tipurile de turism practicate (cultural, itinerant, respectiv turism de afaceri) implică o constanță a activităților turistice și a duratei sejurului.

În ceea ce privește *durata medie a sejurului efectuat de către turiștii români*, se constată același trend descrescător înregistrat și în cazul prezentat anterior, regiunile în care sejurul a scăzut dramatic fiind reprezentate de Vest și Sud-Vest (peste -28%), mai ales în cazul stațiunilor balneo-climaterice, dar și de regiunile Sud-Est și Nord-Vest (peste -20%), litoralul, dar și destinațiile culturale nemaifăcând obiectul alegerii unui sejur prelungit, durata medie variind, în 2011, între 2,7 zile și 3,6 zile, explicabil prin intensitatea pe care o cunoaște turismul de week-end, mai ales în perioada estivală (în cazul litoralului și a stațiunilor montane), dar și în perioada de iarnă (în cazul stațiunilor montane).

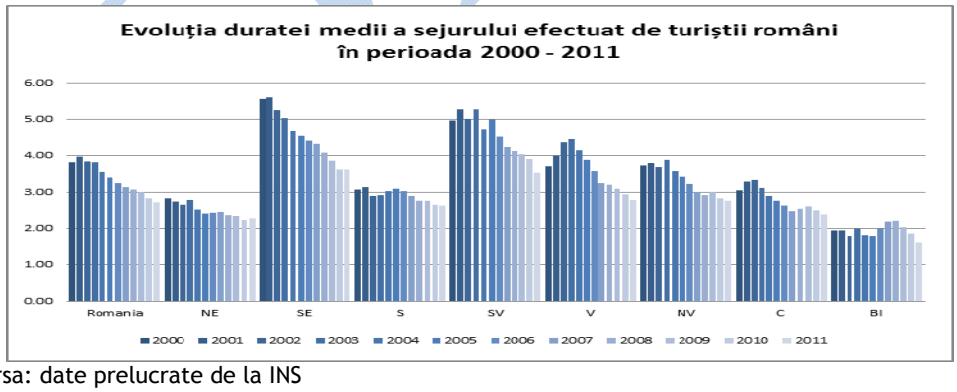

Sursa: date prelucrate de la INS

Durata medie a sejurului efectuat de către turiștii străini a scăzut cu aproximativ 16% în perioada 2005 – 2011, de la 2,42 zile în 2005 la 2,02 zile în 2011, cele mai semnificative scăderi fiind înregistrate la nivelul regiunii Sud-Est (peste 40%), pe fondul absenței unui tour-operator care să promoveze litoralul românesc dar și pe fondul practicării unor prețuri considerate prohibitive, comparativ cu calitatea serviciilor oferite.

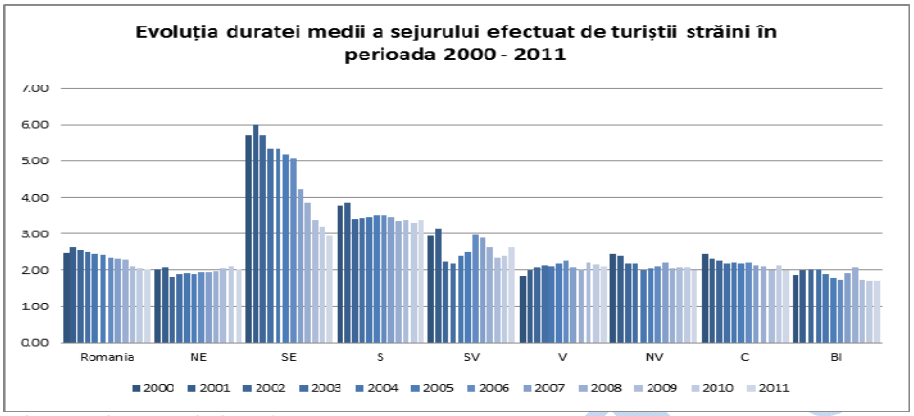

Sursa: date prelucrate de la INS

Singurele regiuni care au înregistrat creșteri ale duratei medii a sejurului sunt Nord-Est (peste 6%, de la 1,9 zile la 2,02 zile), unde resursele turistice culturale reprezintă o atracție pentru turiștii străini, care practică predominant turismul itinerant, dar care, în contextul plafonării calității serviciilor oferite, al creșterii prețurilor, al menținerii unei oferte turistice lipsite de inedit pot transforma acest tip de turism într-unul neproductiv, de tip ”one stop shop” și regiunea Sud-Vest (peste 5%, de la 2,49 zile în 2005 la 2,62 zile în 2011), unde turismul de afaceri efectuat pe fondul investițiilor străine din regiune a avut un rol determinant. Celelalte regiuni au înregistrat scăderi nesemnificative, cuprinse între -1% și -8%.

1.9 Infrastructura de educație

Pentru a moderniza sistemul educațional românesc, în scopul adaptării la cerințele actuale ale societății cunoașterii și la creșterea economică inteligentă și favorabilă incluziunii, Guvernul României a adoptat, la finalul anului 2010, Legea Educației Naționale. Prin intermediul acesteia se urărește reformarea sistemului de învățământ prin dezvoltarea învățământului bazat pe formarea de competențe. Astfel, în România se face transferul către un sistem educațional competitiv adaptabil la dinamica accelerată a pieței forței de muncă.

În contextul reformelor impuse prin legea educației naționale s-au definit si clasificat universitățile și s-a demarat procesul de descentralizare din învățământul preuniversitar. De asemenea, s-a introdus principiul "finanțarea urmează elevul", încurajând competiția la nivelul unităților de învățământ, precum și programul "Școală după Școală", ce oferă oportunități de învățare formală și nonformală pentru consolidarea competențelor. Totodată, a fost regândit sistemul de evaluare a elevilor, a fost instituit Portofoliul Educațional, și se încurajează stimularea învățării pe tot parcursul vieții.

Urmare a modificărilor legislative, în perioada 2000-2010 se constată un trend descendent al unităților de învățământ la nivelul tuturor regiunilor de dezvoltare, la nivelul țării înregistrandu-se o scădere de 69% în anul scolar 2010/2011 față de anul școlar 2000/2001.

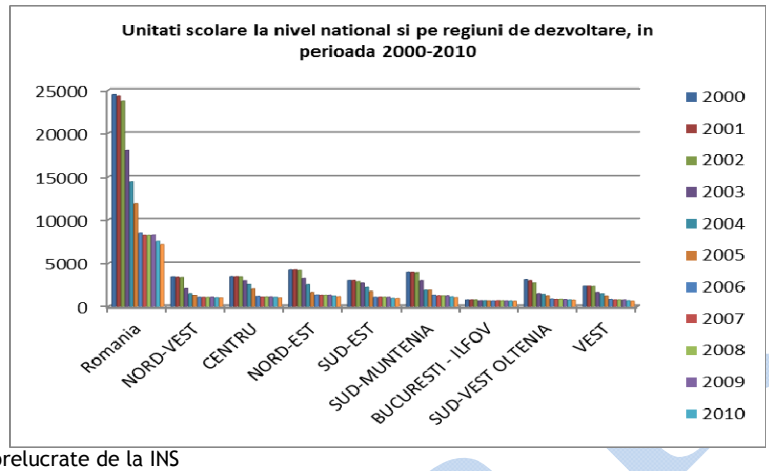

Sursa: date prelucrate de la INS

În ceea ce privește infrastructura de învățământ din Romania, în anul școlar 2010/2011 funcționau un număr de 7.588 unități de învățământ. Cele mai multe unități de învățământ preuniversitar și de învățământ superior au fost înregistrate în regiunile Nord-Est și Sud Muntenia (1.243, respectiv 1.151 unități), la polul opus fiind regiunile Vest și Bucuresti-Ilfov (682, respectiv 644 unități).

La nivelul anului scolar 2010/2011 funcționau 1.498 de grădinițe pentru copii, 4.248 de școli primare și gimnaziale, 1.643 de licee, 86 unități postliceale și 108 instituții de învățământ superior. Se remarcă faptul că în anul școlar 2010/2011 mai funcționau doar 5 școli profesionale. Această situație este determinată de modificările impuse prin legea învățământului, formarea tehnică și profesională realizându-se prin liceele tehnologice.

In anul universitar 2010/2011, în Romania funcționau 108 instituții de învățământ superior, aproape o treime fiind concentrate în Bucuresti cu 34 de instituții, pe ultimul loc situându-se regiunile Sud Muntenia și Sud-Vest Oltenia cu cate 4 universități fiecare. Trebuie precizat că în anul universitar 2010/2011, facultățile publice reprezentau 67% din totalul unităților de învățămân superior.

Numărul de unități școlare pe niveluri de educatie si regiuni de dezvoltare în anul școlar 2010/2011

Regiune	Total	Gradinite de copii	Scoli Primare si gimnaziale	Licee	Scoli Profesionale	Unitati Postliceale	Institutii de invatamant superior
Nord-Est	1243	186	753	274	0	15	15
Sud-Est	967	195	533	213	2	17	7
Sud Muntenia	1151	156	760	216	2	13	4
Sud-Vest	770	102	493	163	0	8	4
Vest	682	144	355	166	1	2	14
Nord-Vest	1044	204	551	260	0	12	17
Centru	1087	279	563	218	0	14	13

Bucuresti Ilvof	644	232	240	133	0	5	34
Romania	**7588**	**1498**	**4248**	**1643**	**5**	**86**	**108**

Sursa: date prelucrate de la INS

De asemenea, în ceea ce privește repartizarea unităților de învățământ pe medii de rezidență în perioada 2000-2010, se remarcă o scădere accentuată a unităților de învățământ situate în mediul rural, cu 81% în anul 2010 față de anul școlar 2000. Această situație se datorează și faptului că în mediul rural s-a realizat comasarea unităților scolare din cauza scăderii numărului de elevi.

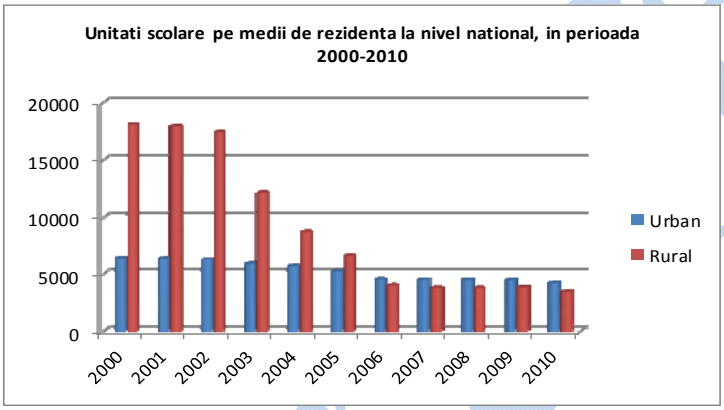

Sursa: date prelucrate de la INS

Schimbările permanente care au avut loc în procesul de restructurare a sistemului de educație din Romania, însoțite de noile reglementări impuse din 2011 de Legea Educației, au condus la reorganizarea rețelei unităților școlare. Cea mai importantă modificare s-a produs la nivelul învățământului preșcolar (grădinițe), unde grupa pregătitoare s-a transformat în clasa 0 și a fost inclusă în ciclul învățământului primar. Grădinițele au fost arondate la școlile generale cu personalitate juridică, determinand o organizare pe verticală a sistemului de educație, cu o conducere unică și un număr mai mare de preșcolari și elevi. Clasa pregătitoare a fost organizată doar în școlile în care exista învățământ primar acreditat sau autorizat. Trebuie precizat că rețeaua de școlarizare se organizează de către autoritățile publice locale cu avizul inspectoratului școlar.

Datele statistice pentru perioada 2000-2010 evidențiază o scădere a numărului cadrelor didactice la nivelul tuturor regiunilor de dezvoltare. Această situație este determinată în principal de scăderea numărului de copii, a salariilor mici, dar și închiderii unor unități școlare în special în mediul rural, sau comasării unităților de învățământ. În anul scolar 2010/2011 personalul didactic a scăzut cu 14% față de anul școlar 2000/2001, cele mai semnificative scăderi a numărului de cadre didactice înregistrandu-se în școlile primare și gimnaziale și din învățământul secundar ciclul 2 (liceal și profesional).

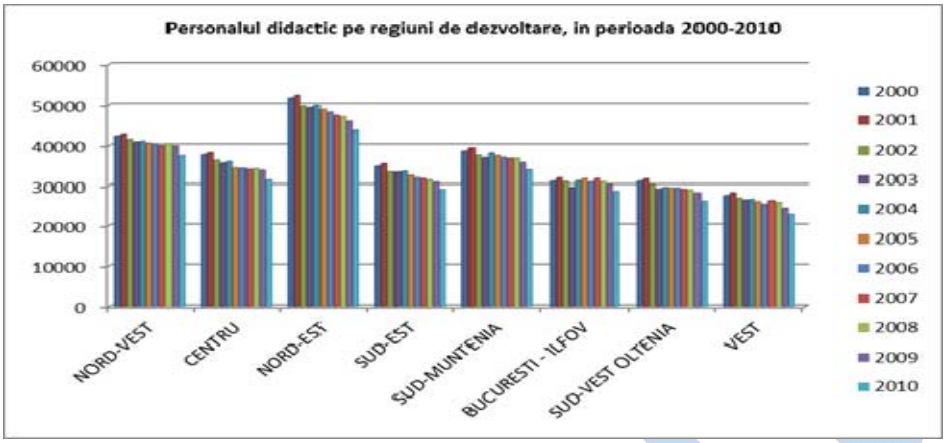

Sursa: date prelucrate de la INS

Scaderea personalului didactic a fost usor mai accentuata in mediul rural, in comparatie cu mediul urban. Cu exceptia invatamantului liceal, personalul didactic din mediul rural s-a diminuat la nivelul tuturor celorlalte niveluri de invatamant preuniversitar.

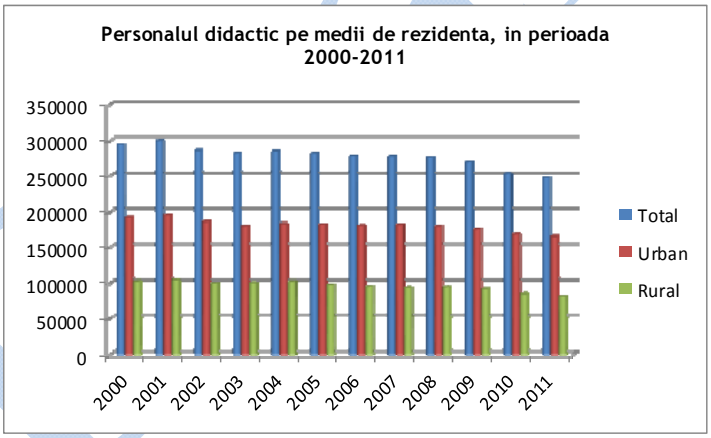

Sursa: date prelucrate de la INS

În ceea ce privește ***populația școlară totală***, în anul școlar 2010/2011, a fost de 4029 mii elevi, Regiunea Nord-Est, ocupând detașat primul loc cu 707 mii elevi,situație explicabilă și prin faptul că aceasta regiune are o contribuție importanță la nivel demografic național. Cele mai mari ponderi ale populației școlare s-au înregistrat în învățământul primar și gimnazial (42%), urmate de cele din învățământul liceal (21%) și superior (17%). Populația școlară din învățământul profesional și de ucenici și cel din postliceal și de maiștri a înregistrat o pondere de 3% din populația totală școlară.

Cea mai mare pondere a studenților (33% din numărul de studenți la nivelul țării) s-a înregistrat în Regiunea București-Ilfov datorită concentrării celui mai mare număr de universități. Regiunea Sud Muntenia se află pe ultimul loc, la nivelul regiunii funcționând doar 4 universități -

Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești, Universitatea de Pitești, Universitatea Constantin Brâncoveanu (Pitești) si Universitatea Valahia (Târgoviște).

Populația școlară de la toate nivele educaționale a înregistrat o reducere continuă, de la 4565 mii elevi în anul școlar 2000/2001 la 4029 mii elevi în anul scolar 2010/2011, consecință a evoluțiilor demografice din ultimii ani, caracterizate prin scăderea populației și prin amplificarea migrației externe.

Numărul populației școlare pe niveluri de educație, la nivelul regiunilor în anul școlar 2010/2011

Regiune	Total	Prescolar	Primar si gimnazial	Liceal	Profesional	Postliceal	Superior
Nord-Est	**707377**	125682	337738	150334	9676	11091	72856
Sud-Est	**486012**	84856	218337	108479	7043	9126	58171
Sud Muntenia	**523362**	95141	258360	120920	9217	7610	32114
Sud-Vest	**402670**	67636	175918	99522	6095	10513	42986
Vest	**369465**	56592	144539	85193	4810	6070	72261
Nord-Vest	**533240**	95496	217818	118357	7463	9405	84701
Centru	**489346**	90799	199139	96664	6391	8728	87625
Bucuresti Ilvof	**517754**	57534	139592	87074	3843	7424	222287
Romania	**4029226**	**673736**	**1691441**	**866543**	**54538**	**69967**	**673001**

Sursa: date prelucrate de la INS

Majoritatea elevilor din învățământul primar și gimnazial sunt înscriși în școli publice, sectorul privat fiind încă nesemnificativ în comparație cu celelalte niveluri de educație.
Sursa: date prelucrate de la INS

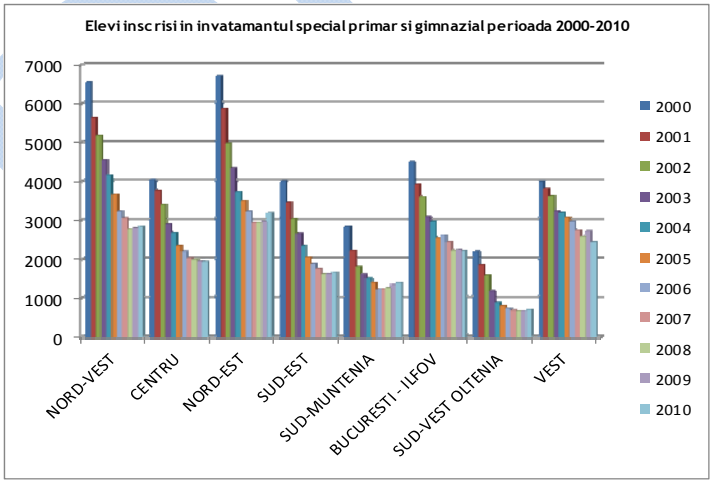

Trebuie precizat că sistemul educațional din România cuprinde și învățământul special, organizat pentru elevii cu deficiențe (psihice, fizice, senzoriale, motorii, de limbaj, socio-afective și de comportament) în scopul instruirii, educării, recuperării și integrării lor sociale. Analizând evoluția populației școlare din învățământul special, se observă, in perioada 2000-

2010, o tendință generală de scădere pentru toate regiunile de dezvoltare. Integrarea școlară a copiilor cu nevoi educaționale speciale este asigurată prin forme de învățământ special separat, învățământ special parțial integrat, învățământ special total integrat. Învățământul special este gratuit și este organizat în mod obișnuit ca învățământ de zi, adaptat în funcție de tipul și gradul handicapului, programele școlare fiind elaborate pe nivel educațional și tip de deficiență.

În ceea ce privește invățământul preșcolar, la nivel național, in perioada 2000-2010, funcționau mai multe gradinițe în mediul rural, comparativ cu mediul urban. Începând cu anul 2005, numărul de gradinițe în mediul rural a scăzut vertiginos. Totodată, pentru gradinițele aflate în proprietate publică se poate constata, în perioada 2000-2010, o tendință accentuată de scădere, ajungându-se chiar la reducerea cu peste 70% a numărului de grădinițe. Acestă situație se datorează și investițiilor realizate de domeniul privat, ceea ce a determinat creșterea numărului de grădinițe în proprietate privată.

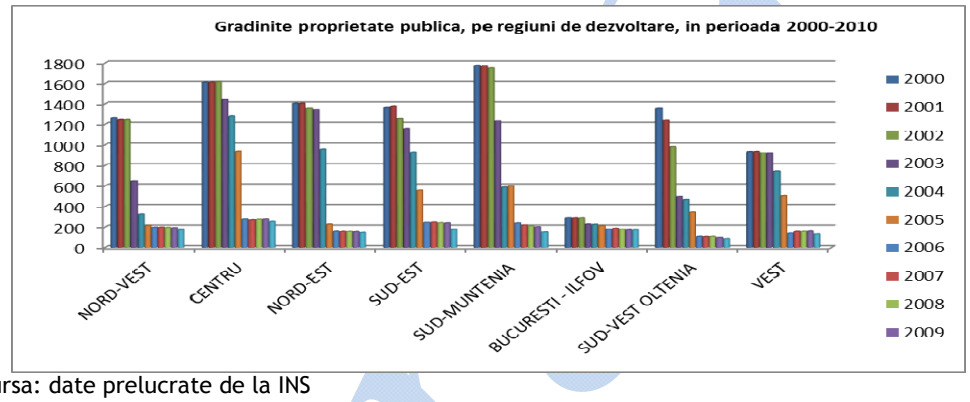

Sursa: date prelucrate de la INS

In aceeași perioadă de timp analizată, regiunea Bucuresti Ilfov se situează pe primul loc în ceea ce privește numărul de gradinițe în proprietate privată, urmată de Regiunile Nord-Est, Nord-Vest și Centru. Dezvoltarea sectorului privat în domeniul învățământului preuniversitar a fost determinată de creșterea cererii pe fondul diversificării programelor opționale pe care le pot urma copii, precum și a programului prelungit, în condițiile în programului de lucru al părinților s-a mărit.

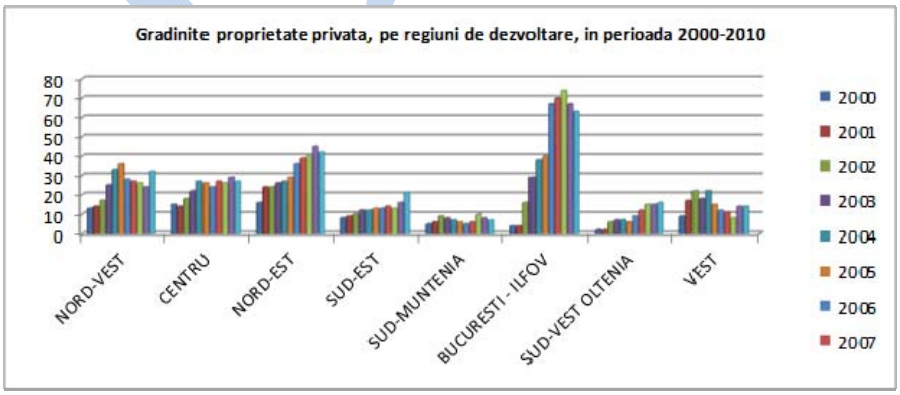

Sursa: date prelucrate de la INS

Pentru învățământul primar și gimnazial, în anul scolar 2011-2012, activitatea educațională se desfășura în 4.022 școli. Acestea cuprindeau 71.4 mii sali de clasă și cabinete școlare, 8.4 mii laboratoare școlare, 3.1 mii săli de gimnastică și 0.9 mii ateliere școlare, precum și 2.96 mii terenuri de sport și 12 bazine de înot. Alternativa particulară în învățământul primar și gimnazial a apărut relativ târziu la acest nivel educațional, primele școli fiind înregistrate în anul 2000 (12 școli). În anul școlar 2011-2012, numărul școlilor particulare a crescut de 3,3 ori în comparație cu anul 2000 (40 unități).

În anul școlar 2011-2012, baza materială din învățământul liceal, cuprindea 36.4 mii săli de clasă și cabinete școlare, 8 mii laboratoare, 1.5 mii sali de gimnastică, 4.5 mii ateliere școlare, 1.4 mii terenuri sportive amenajate și 7 bazine de înot. De asemenea, ponderea unităților cuprinse în rețeaua învățământului liceal din sectorul privat era de 4 %. De asemenea, baza materială din învățământul profesional cuprindea 33 săli de clasă și cabinete școlare, 14 laboratoare, 267 ateliere școlare și 34 săli de gimnastică. Școlile postliceale dispuneau de 736 săli de clasă și cabinete școlare, 236 laboratoare, 31 ateliere școlare și 10 săli de gimnastică.

În ceea ce privește învățământul superior din Romania, în anul universitar 2011-2012, a debutat cu o rețea formată din 108 instituții care cuprindeau 614 facultăți și colegii. Sectorul public cuprindea 57 instituții de învățământ superior cu 410 facultăți. Cele mai multe instituții de învățământ superior public își au sediul in marile centre universitare din țară: 16 universități (90 facultăți) în București, 6 universități (42 facultăți) în Cluj-Napoca, 5 universități (37 facultăți) în Iași și 4 universități (29 facultăți) își au sediul in Timișoara.

În ceea ce privește rata de părăsire timpurie a sistemelor de educație și formare profesională[40], datele de la nivel european evidențiază faptul că România (17,5%) are o rată mai mare decât media UE (13,5%), iar scăderea produsă în perioada 2005 – 2011 este de doar două puncte procentuale. Studiile la nivel european evidențiază faptul că acest indicator are o rată mai mare în rândul populației sărace, din categorii dezavantajate social, care au și un nivel de educație scăzut, în mediul rural din cauza condițiilor de trai dificile, precum și a utilizării ca forță de muncă în gospodărie. De asemenea, se evidențiază faptul că există o predispoziție de a părăsi timpuri școala pentru elevii care au avut rezultate slabe la școală, absenteism pe termen lung, precum și schimbarea de multe ori a locurilor de reședință a acestora și implicit a școlii.

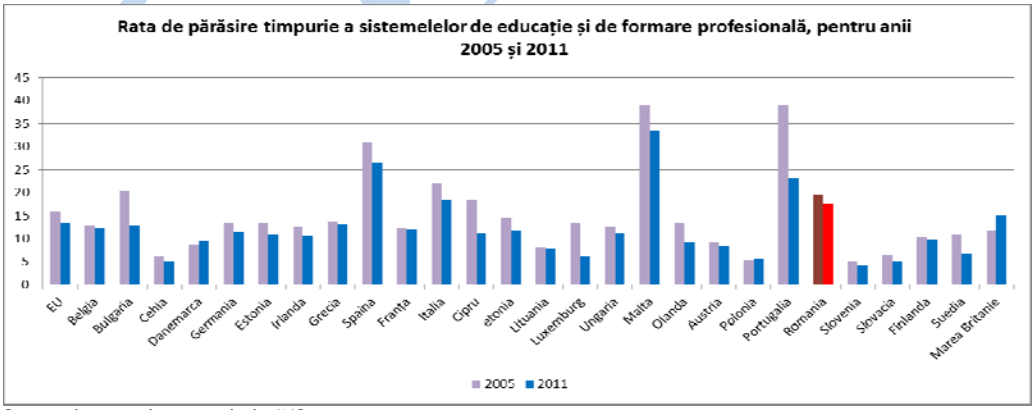

Sursa: date prelucrate de la INS

[40] Rata abandonului din sistemele de educație și formare profesională se referă la persoanele între 18 și 24 care îndeplinesc următoarele două condiții: cel mai înalt nivel de educație sau de formare profesională atins este ISCED 0, 1, 2 sau respondenții nu au primit nici o formă de educație sau de formare în cele patru săptămâni care preced sondajul. Informațiile provin din Ancheta Forței de Muncă UE.

Datele statistice furnizate de EUROSTAT evidențiază că rata de participare a adulților la educație și formare profesională continuă este de 1,3%, România situându-se pe ultimele locuri între țările europene la acest indicator.

Situația actuală a sistemului educational din România este determinat de investițiile care se fac în acest domeniu. Față de anul 2000, România a avut o creștere continuă a cheltuielilor publice alocate educației ca % din PIB, ajungând la 4,24%, în anul 2009 și situându-se din acest punct de vedere mai aproape de media europeană (5,41%). Trebuie menționat că fondurile structurale destinate infrastructurii de educație și dezvoltării resurselor umane au reprezentat un sprijin financiar important pentru programele și proiectele din domeniul educației în ultimii ani.

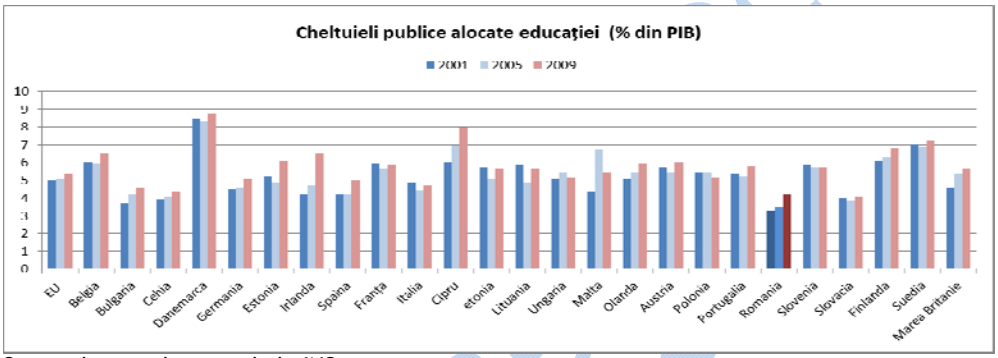

Sursa: date prelucrate de la INS

1.10 Infrastructura de sănătate

Dezvoltarea economică a României este direct influențată de calitatea serviciilor de sănătate, educație, sociale, a serviciilor de siguranță publică și asistență pentru situații de urgență acordate populației.

Starea de sănătate a populației este determinată de factori genetici, economici, sociali, culturali și de mediu, care influențează contextul economic în care evoluează țara sau regiunea. În general, accesul la serviciile de sănătate a fost și continuă să fie dificil, calitatea acestor servicii situându-se, în multe cazuri, sub standardele în domeniu.

Nivelul scăzut al calității serviciilor medicale este determinat de calitatea precară a infrastructurii specifice, de numărul redus al personalului medical specializat, dar și de nivelul de salarizare, în continuare foarte redus în acest domeniu.

Infrastructura spitalicească precară și o repartizare neechilibrată a echipamentelor la nivel teritorial obligă populația să fluctueze pentru consultații între localități. Nivelul ridicat de sărăcie, determinat de resursele financiare insuficiente, are drept consecință o igienă alimentară deficitară, dar și utilizarea unor spații improprii pentru locuit (fără acces la apă potabilă și canalizare), cu consecințe majore asupra stării de sănătate a populației, care, pe fondul fenomenului de îmbătrânire, pune o mare presiune asupra sistemului de sănătate, care, de cele mai multe ori, nu face față fluxului de solicitări.

În ceea ce privește tipurile de unităţi sanitare, acestea sunt organizate, în conformitate cu Legea 95 din 2006, privind reforma în domeniul sănătății, pe baza mai multor criterii, în funcţie de nivelul teritorial la care funcţionează și de gradul de specializare.

Din punct de vedere teritorial, spitalele pot fi:
a) spital regional - spitalul clinic județean care deține competențele și resursele umane și materiale suplimentare necesare, în vederea asigurării îngrijirilor medicale complete pentru cazurile medicale complexe, mai ales în cazul urgențelor și al pacienţilor aflaţi în stare critică, pentru cazurile ce nu pot fi rezolvate la nivel local, în spitalele municipale și orășenești, la nivelul judeţului respectiv, precum și pentru toate cazurile din județele arondate, ce nu pot fi rezolvate complet la nivelul spitalelor județene, din cauza lipsei de resurse materiale și/sau umane sau din cauza complexităţii cazului, în conformitate cu protocoalele în vigoare;
b) spital județean - spitalul general, organizat în reședința de județ, cu o structură complexă de specialităţi medico-chirurgicale, cu unitate de primire urgențe, care asigură urgențele medico-chirurgicale și acordă asistență medicală de specialitate, inclusiv pentru cazurile grave din județ care nu pot fi rezolvate la nivelul spitalelor locale;
c) spitalul local - spitalul general, care acordă asistenţă medicală de specialitate în teritoriul unde funcţionează, respectiv municipiu, oraș, comună;

În funcţie de specificul patologiei, spitalele se organizează și funcţionează ca:
a) spital de urgenţă - spitalul care dispune de o structură complexă de specialităţi, dotare cu aparatură medicală corespunzătoare, personal specializat, având amplasament și accesibilitate pentru teritorii extinse. În structura spitalului de urgenţă funcţionează obligatoriu o structură de urgenţă (U.P.U., C.P.U.) care, în funcţie de necesităţi, poate avea și un serviciu mobil de urgenţă - reanimare și transport medicalizat;
b) spital general - spitalul care are organizate în structură, de regulă, două dintre specialitățile de bază, respectiv medicină internă, pediatrie, obstetrică-ginecologie, chirurgie generală;
c) spital de specialitate - spitalul care asigură asistenţă medicală într-o specialitate în conexiune cu alte specialităţi complementare;
d) spital pentru bolnavi cu afecţiuni cronice - spitalul în care durata de spitalizare este prelungită datorită specificului patologiei. Bolnavii cu afecţiuni cronice și probleme sociale vor fi preluaţi de unităţile de asistenţă medico-sociale, precum și de așezămintele de asistenţă socială prevăzute de lege, după evaluarea medicală;

În ceea ce privește regimul de proprietate, spitalele pot fi:
a) spitale publice, organizate ca instituţii publice;
b) spitale private, organizate ca persoane juridice de drept privat;
c) spitale publice în care funcţionează și secţii private.
Din punct de vedere al învăţământului și al cercetării ştiinţifice medicale, spitalele pot fi:
a) spitale clinice cu secţii universitare - spitalul care are în componenţă secţii clinice universitare care asigură asistenţă medicală, desfășoară activitate de învăţământ, cercetare ştiinţifică-medicală și de educaţie continuă, având relaţii contractuale cu o instituţie de învăţământ medical superior acreditată. Institutele, centrele medicale și spitalele de specialitate, care au în componenţă o secţie clinică universitară sunt spitale clinice. Pentru activitatea medicală, diagnostică și terapeutică, personalul didactic este în subordinea administraţiei spitalului, în conformitate cu prevederile contractului de muncă;
b) institute - unităţi de asistenţă medicală de specialitate în care se desfășoară și activitate de învăţământ și cercetare ştiinţifică-medicală, de îndrumare și coordonare metodologică pe domeniile lor de activitate, precum și de educaţie medicală continuă; pentru asistenţa medicală de specialitate se pot organiza centre medicale în care nu se desfășoară activitate de învăţământ medical și cercetare ştiinţifică;

Complementar categoriilor enumerate mai sus, pot funcționa și următoarele tipuri de unități medico-sanitare:
a) unitățile de asistență medico-sociale - instituții publice specializate, în subordinea autorităților administrației publice locale, care acordă servicii de îngrijire, servicii medicale, precum și servicii sociale persoanelor cu nevoi medico-sociale;
b) sanatoriul - unitatea sanitară cu paturi care asigură asistență medicală utilizând factori curativi naturali asociați cu celelalte procedee, tehnici și mijloace terapeutice;
c) preventoriul - unitatea sanitară cu paturi care asigură prevenirea și combaterea tuberculozei la copii și tineri, precum și la bolnavii de tuberculoză stabilizați clinic și necontagioși;
d) centrele de sănătate - unități sanitare cu paturi care asigură asistență medicală de specialitate pentru populația din mai multe localități apropiate, în cel puțin două specialități.

Majoritatea clădirilor în care sunt localizate aceste unități sanitare, precum și echipamentele din dotare sunt într-o stare precară, necesitând investiții importante pentru a oferi populației servicii la nivelul standardelor din domeniu. Politica de privatizare a asistenței medicale primare a determinat apariția unei sincope între asistența medicală primară, secundară și terțiară, conducând la o scădere a performanțelor sistemului de sănătate.

În plus, pe fondul problemelor preexistente, sistemul de sănătate s-a confruntat, începând cu anul 2002, cu un amplu proces de descentralizare administrativă, care, pe lângă o serie de aspecte pozitive, este caracterizat de o relativă reziliență locală, dar și de disfuncționalități structurale, generate de confuziile apărute.

În intervalul 2005-2010, numărul spitalelor a crescut cu aproximativ 16% la nivel național, în anul 2010 fiind înregistrate un număr de 503 unități spitalicești, cele mai semnificative creșteri fiind înregistrate în regiunea București-Ilfov (peste 43%), urmată de regiunea Centru (peste 23%). Regiunile Nord-Vest, Sud-Est și Vest sunt caracterizate de creșteri moderate, cu valori de creștere a numărului de spitale cuprinse între 14 și 17%. Cele mai reduse creșteri se înregistrează Sud-Vest (peste 2%), Sud (peste 3%) și Nord-Est (peste 9%).

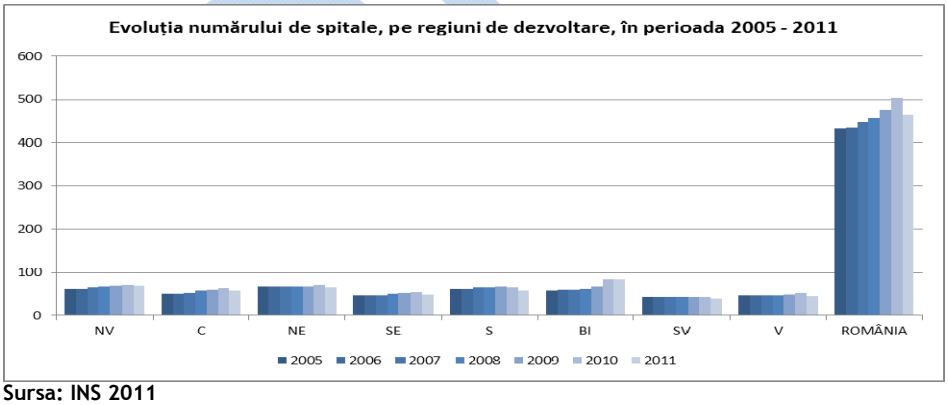

Sursa: INS 2011

În 2010, la propunerea Ministerului Sănătății, a fost aprobată ***Strategia Națională de Raționalizare a Spitalelor*** pentru perioada 2011-2012. Documentul prevede măsuri ce au în vedere reorganizarea sistemului spitalicesc, o finanțare mai sustenabilă, remodelarea cererii de servicii medicale, eficientizarea sistemului de asigurări sociale de sănătate, dar și o strategie coordonată pe resurse umane.

Astfel, în urma implementării acestei strategii, în 2011/ 2012 numărul de spitale a scăzut cu aproximativ 8,4% la nivel național față de anul 2010, cele mai semnificative scăderi fiind înregistrate în regiunile Vest (peste 16% scădere), Sud și Nord-Est (scăderi cu peste 10%), în celelalte regiuni scăderea fiind mai moderată, cu valori cuprinse între 2 și 10%.Singura regiune care nu a cunoscut fenomenul de scădere a numărului de spitale este București – Ilfov, unde a fost înregistrată o creștere ușoară, de 1,2% .

Pe regiuni de dezvoltare, în anul 2011, se constată faptul că regiunea București – Ilfov concentrează peste 18% din numărul total de spitale, fiind urmată de regiunile Nord-Vest și Nord-Est (peste 13% din total). Cel mai mic număr de spitale se întâlnește în regiunile Vest și Sud-Vest, care concentrează, fiecare, sub 9% din numărul total de spitale.

Una dintre cele mai importante prevederi ale ***Strategiei Naționale de Raționalizare a Spitalelor*** se referă la clasificarea spitalelor, proces demarat în 2010 de Ministerul Sănătății. Astfel, la 1 iunie 2011, spitalele au fost clasificate în cinci categorii, în funcție de competențe.

Astfel, în funcție de competență, spitalele se clasifică în 5 categorii:

Categoria I - nivel de competență foarte înalt	Reunește spitalele care au cel mai înalt nivel de aparatură și echipamente și încadrare adecvată cu resurse umane, asigură furnizarea serviciilor medicale cu grad de complexitate foarte înalt, asigură asistența medicală la nivel regional, deservind populația județului din aria sa administrativ-teritorială, precum și alte județe. Principalele subcategorii sunt: ***categoria I*** (spitalele cu competență foarte înaltă și extinsă, care asigură servicii medicale în mai multe specialități medico-chirurgicale) și ***categoria IM*** (spitalele care au o competență foarte înaltă, restrânsă la domeniul lor de activitate și care asigură servicii medicale într-o specialitate în conexiune cu alte specialități complementare; pot desfășura activități de învățământ și cercetare științifică-medicală, de îndrumare și coordonare metodologică și de educație medicală continuă); spitalele care se încadrează în această categorie au profilul unui spital regional de urgență;
Categoria II - nivel de competență înalt	grupează spitalele care au un nivel înalt de dotare cu aparatură și echipamente medicale, încadrare corespunzătoare de resurse umane, asigurând furnizarea serviciilor medicale cu grad mare de complexitate, deservind populația județului, dar și din județele limitrofe. Principalele subcategorii sunt: *categoria II* (spitalele cu competență înaltă și extinsă, care asigură servicii medicale în mai multe specialități medico-chirurgicale) și *categoriall M* (spitalele cu competență înaltă, restrânsă la domenii specifice de activitate, asigurând servicii medicale într-o anumită specialitate, în conexiune cu alte specialități complementare; pot desfășura activități de învățământ și cercetare științifică-medicală, de îndrumare și coordonare metodologică și de educație medicală continuă)
Categoria III - nivel de competență mediu	caracterizează spitalele care deservesc populația județului din aria administrativ-teritorială unde își are sediul și numai prin excepție, din județele limitrofe, pentru afecțiuni cu grad mediu de complexitate; în această categorie se încadrează, de regulă, spitalele județene de urgență neclinice;
Categoria IV - nivel de competență bazal	reunește spitalele care deservesc populația pe o rază administrativ-teritorială limitată, pentru afecțiuni cu grad mic de complexitate
Categoria V - nivel de competență limitat	grupează spitalele care asigură servicii medicale pentru îngrijirea bolnavilor cronici, servicii medicale într-o singură specialitate (TBC, boli infecțioase, psihiatrie, de recuperare și altele) și servicii paleative

Astfel, după 1 iunie 2011, un număr de 459 spitale au fost clasificate pe criterii de competență, rezultând că, la nivel național, numai 6% din spitale se încadrează în categoria I, 14% în categoria a II-a, 11% în categoria a III-a, categoriile IV și V concentrând cea mai mare pondere, de 37%, respectiv 32%.

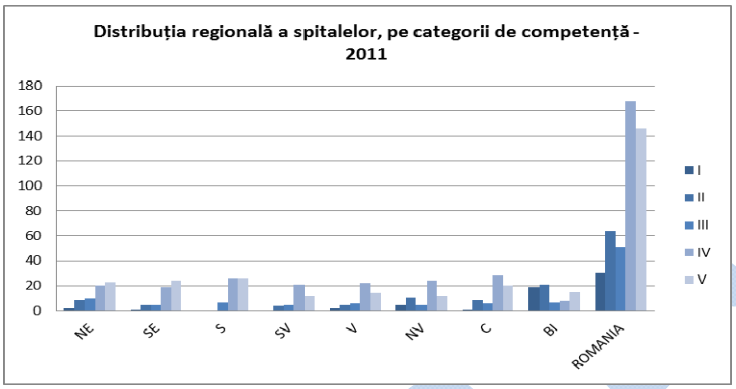

Sursa: INS 2011

Pe regiuni de dezvoltare, se constată faptul că:

- 64% din spitalele de categoria I sunt localizate în Regiunea București – Ilfov, în municipiul București.
- Regiunile Sud și Sud-Vest nu au nici un spital de categoria I, exercitând o presiune asupra regiunilor limitrofe, care dețin o astfel de infrastructură.
- Repartizarea teritorială a spitalelor de categoria I nu coincide cu localizarea polilor de creștere, acestea regăsindu-se în centre universitare cu tradiție în medicină: București, Cluj-Napoca, Iași, Târgu Mureș și Constanța.
- Aproape 70% din totalul spitalelor sunt clasificate în categoriile IV și V de competență și prezintă o repartizare cvasi-uniformă la nivel regional. De cele mai multe ori, aceste spitale au rol de ”furnizor” de pacienți pentru spitalele din categorii superioare de competență.
- Regiunile Sud, Sud-Vest, Sud-Est și Vest dețin un număr extrem de redus de spitale de categoria a II-a.

În *sectorul privat*, rețeaua sanitară a continuat să se dezvolte, numărul spitalelor ajungând la 97 unități, ceea ce reprezintă aproximativ 21% din totalul spitalelor existente la nivel național, înregistrând o creștere de aproape 8 ori față de anul 2005.

Pe regiuni de dezvoltare, spitalele private dețin cea mai mare pondere din numărul total de unități în regiunile București-Ilfov (aproximativ 36%), Nord-Vest și Nord-Est (peste 22%), cele mai mici valori înregistrându-se în regiunile mai sărace, respectiv Sud (7%) și Sud-Vest (5%). La nivelul anului 2011, județele în care s-au înregistrat spitale noi sunt: Cluj (5 unități); Iași (4 unități); Brașov (2 unități); Constanța, Argeș, Vrancea, Satu Mare, Dolj (câte o unitate) și Municipiul București (6 unități).

Distribuția regională a spitalelor private, pe medii urban /rural - 2011

Regiune	Nr. Spitale	Urban	Rural
București Ilfov	30	30	-
Centru	12	11	1
Nord-Est	14	12	2
Nord-Vest	20	20	-
Sud	4	4	-
Sud-Est	8	7	1
Sud-Vest	2	2	-
Vest	7	7	-
Total	**97**	**93**	**4**

Sursa: INS 2011

Numărul de ***policlinici*** a crescut ușor la nivel național în perioada 2005-2011, cu aproximativ 5%.în schimb, la nivel regional, cea mai semnificativă scădere a numărului de policlinici se înregistrează în regiunile Sud (peste 90%), Vest (aproape 77%), Sud-Est (peste 30%) și Nord-Vest (25%).

Pe tipuri de proprietate, se remarcă o scădere drastică a policlinicilor aflate în proprietate publică, cu aproximativ 54%, în timp ce policlinicile private înregistrează o creștere de aproape 14%. Astfel, în ceea ce privește policlinicile publice, acestea au scăzut numeric în toate regiunile de dezvoltare, cu valori cuprinse între 25% (regiunea Nord-Est) și 70% (regiunea Centru), în 2 din cele 8 regiuni de dezvoltare nemaiexistând astfel de unități (București- Ilfov și Vest).

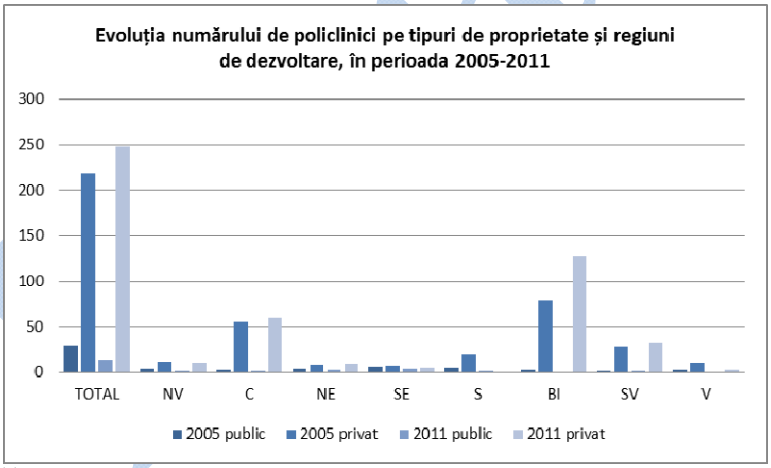

Sursa: INS 2011

Comparativ, pentru aceeași perioadă, numărul policlinicilor private a înregistrat o creștere de 14%, cu ponderi mai ridicate în regiunile București-Ilfov (peste 62%); Centru, Nord-Est și Sud-Vest (creșteri cuprinse între 9% și 14%). Singurele regiuni în care numărul policlinicilor private s-a redus sunt Vest (cu peste 70%), Sud-Est și Nord-Vest, în timp ce în regiunea Sud nu mai există nicio astfel de unitate.

În ceea ce privește **ambulatoriile de specialitate,** numărul acestora a scăzut, la nivel național, cu aproximativ 2,5%, cele mai mari reduceri fiind înregistrate în regiunile Sud-Vest și Sud-Est (cu peste 33%). Numărul acestora s-a menținut constant în regiunea Nord-Vest, în timp ce regiunile București-Ilfov, Centru și Sud au înregistrat creșteri cuprinse între 25 și 50%.

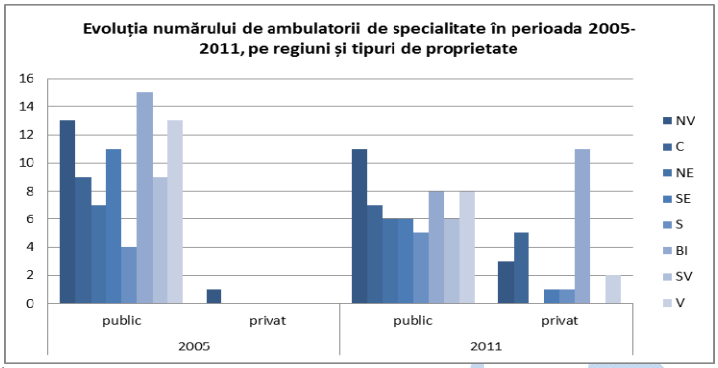

Sursa: INS 2011

La nivel național, numărul ambulatoriilor de specialitate, aflate în proprietate publică, a scăzut cu aproximativ 30% în toate regiunile. Reduceri semnificative s-au înregistrat în regiunile București-Ilfov și Sud-Est (cu peste 45%). Singura regiune în care numărul acestora a crescut, cu 25%, este regiunea Sud.

În ceea ce privește ambulatoriile de specialitate din proprietate privată, se constată faptul că acestea au cunoscut o evoluție explozivă în intervalul 2005-2011, când numărul acestora a crescut de 23 ori. Astfel, dacă în 2005 exista un singur ambulatoriu de specialitate în proprietate privată în regiunea Nord-Vest, în 2011 numărul s-a triplat iar în cazul celorlalte regiuni de dezvoltare (cu excepția regiunilor Nord-Est și Sud-Vest) acest tip de infrastructură s-a dezvoltat tot mai mult.

Numărul de ***ambulatorii integrate spitalului*** a crescut cu aproape 10% în perioada 2005-2011, regiunea cea mai dinamică fiind București-Ilfov (peste 60%), singurele regiuni în care numărul acestora a scăzut cu valori cuprinse între 6% și 9% fiind Sud-Vest și Vest.

Pe tipuri de proprietate, ambulatoriile integrate spitalului, aflate în proprietate publică, au crescut cu aproape 4% la nivel național, cele mai mari creșteri înregistrându-se în Regiunea București-Ilfov (peste 66%), urmată de regiunile Sud și Sud-Est (10 – 13%). Cele mai mari scăderi se înregistrează în regiunile Vest și Nord-Est (cu aproximativ 15%).

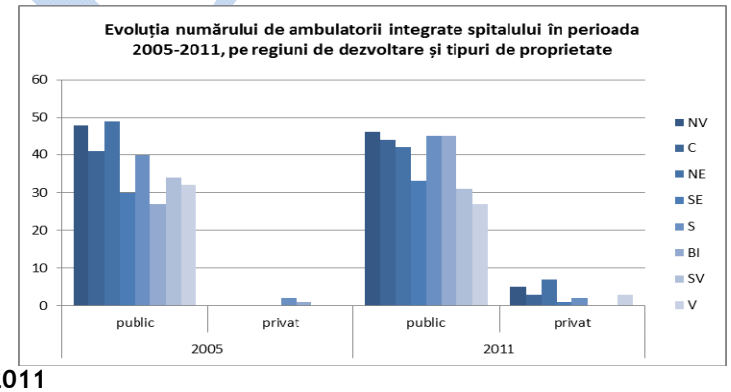

Sursa: INS 2011

În schimb, ambulatoriile integrate spitalului, aflate în proprietate privată, au cunoscut o creștere exponențială, de aproape 7 ori. Astfel, dacă în 2005 existau 3 ambulatorii private integrate spitalului (2 în regiunea Sud și unul în București-Ilfov), în anul 2011 acestea s-au dezvoltat în aproape toate regiunile, singurele regiuni în care nu există / a dispărut acest tip de infrastructură fiind București-Ilfov și Sud-Vest.

Numărul ***dispensarelor medicale*** a scăzut, la nivel național, cu peste 16%, cea mai semnificativă scădere fiind înregistrată în regiunea Sud-Est, depășind 30%, urmată de regiunile Vest, Sud-Vest și București-Ilfov, unde scăderea depășește 20%. Singurele regiuni în care numărul dispensarelor s-a menținut constant sunt Centru și Sud.

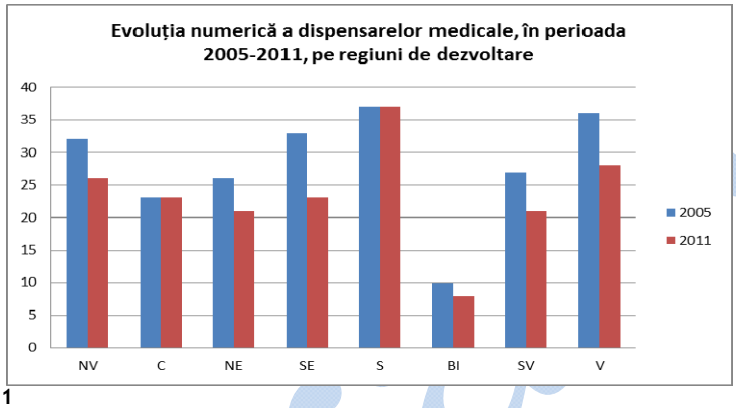

Sursa: INS 2011

Se remarcă faptul că peste 99% din numărul total al dispensarelor medicale sunt în proprietate publică.

Repartizarea rețelei unităților sanitare pe *medii de rezidență* se distinge prin faptul că s-a dezvoltat mai ales în *mediul urban* unde se află: 91,6% din numărul total de spitale; 85,7% din totalul sanatoriilor balneare; 92,5% din cel al dispensarelor medicale; 86,9% din totalul cabinetelor de medicină generală; 58,1% din cabinetele medicale de familie; 75,6% din cel al farmaciilor; 89,7% din centrele de diagnostic și tratament; 97,7% din centrele medicale de specialitate; 86,1% din cabinetele stomatologice; 97,5% din cabinetele medicale de specialitate; 95,9% din laboratoarele medicale; 95,8% din laboratoarele de tehnică dentară, precum și toate instituțiile și institutele fără paturi, sanatoriile TBC, centrele de sănătate mintală, centrele de transfuzie sanguină, policlinicile, cabinetele medicale școlare și studențești, precum și cabinetele stomatologice școlare și studențești. Se remarcă, deci, că în *mediul rural* funcționează toate preventoriile, 57,1% din numărul centrelor de sănătate cu paturi de spital, aproximativ 59% din cel al unităților medico-sociale și 58,7% dintre drogherii și punctele de lucru ale farmaciilor.

Problemele cu care se confruntă sistemul sanitar se reflectă și în numărul de paturi din spitale, care, în perioada 2005 – 2011, a cunoscut o scădere cu aproape 10% la nivel național. Tendința actuală este de continuă scădere, în contextul demarării reformei din domeniul sanitar, pe fondul unei subfinanțări cronice și al unui management defectuos cu care se confruntă sistemul sanitar actual.

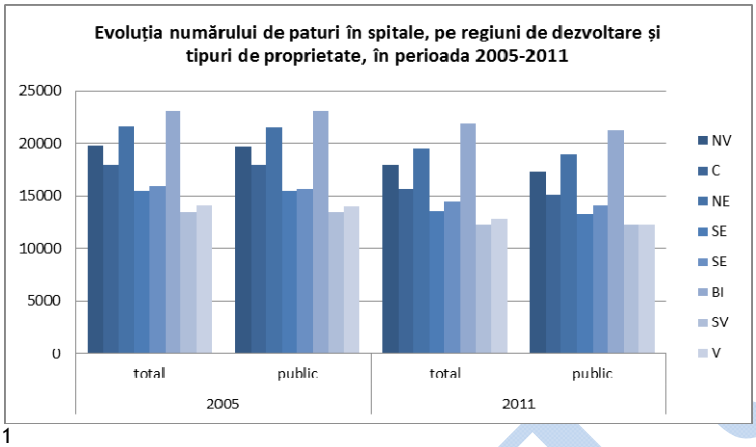

Sursa: INS 2011

Cele mai importante reduceri se înregistrează în regiunile Centru și Sud-Est (peste 12%), în timp ce cea mai mică scădere aparține regiunii București-Ilfov (aproximativ 5%). Ca și repartiție teritorială, ponderea cea mai mare a numărului de paturi este direct proporțională cu numărul de spitale, astfel că regiunea București-Ilfov concentrează peste 17% din numărul total de paturi în spitale, urmată de Regiunea Nord-Est (peste 15%), în timp ce ponderea cea mai redusă se regăsește în regiunile Sud-Vest și Vest (aproximativ 9% din total).

Pe tipuri de proprietate, paturile din spitalele publice dețin o pondere de peste 97%. Numărul de paturi din spitalele private a crescut de peste 4 ori în perioada 2005-2011, cu creșteri semnificative, de peste 20 ori la nivelul regiunii București-Ilfov și de peste 5 ori în regiunea Vest.

Repartizarea paturilor pe medii de rezidență se prezenta astfel: *mediul urban* dispune de 92,6% din totalul paturilor de spital și centrelor de sănătate cu paturi de spital, 75,0% din totalul paturilor din sanatoriile balneare, de 71,4% din paturile din sanatoriile de neuropsihiatrie sau de nevroze și de 87,2% din totalul paturilor din sanatoriile TBC. În *mediul rural*, rețeaua unităților sanitare dispune de 78,1% din paturile preventoriilor și de aproximativ 59% din paturile unităților medico-sociale.

Numărul de medici, inclusiv stomatologi, a crescut, în intervalul 2005-2011, cu peste 14% la nivel național, cele mai spectaculoase creșteri fiind înregistrate de regiunile Vest și Nord-Vest (peste 28%), unde numărul de medici raportat la 1000 locuitori depășește media înregistrată la nivelul Uniunii Europene (3,5 medici la mia de locuitori), dar și media națională, de 3 medici la mia de locuitori. Regiunea București-Ilfov, deși nu a înregistrat o creștere evidentă, se caracterizează printr-o valoare ridicată a numărului de medici la mia de locuitori, de 6,3‰. Cele mai reduse valori ale acestui indicator, inferioare mediei naționale, sunt caracteristice pentru regiunile Sud (1,7‰), Sud-Est și Nord-Est (2,3‰), Sud-Vest (2,5‰).

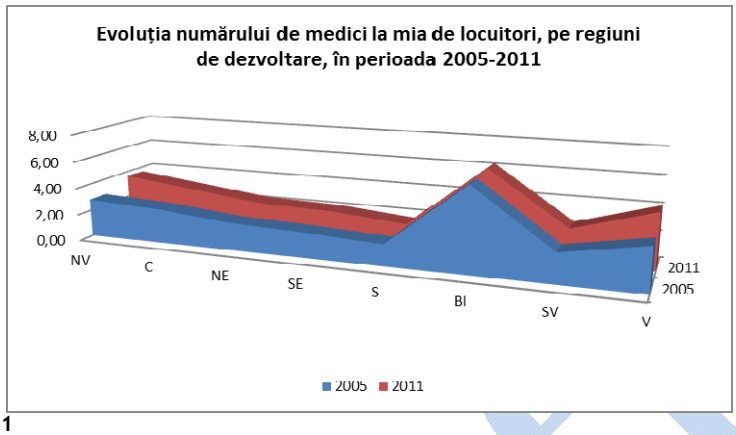

Sursa: INS 2011

Analizând distribuția regională a numărului de medici în anul 2011, se constată că cele mai mari ponderi sunt caracteristice, în special, pentru regiunile în care sunt localizate facultăți de medicină, spitale de categoria I, de înaltă specializare, dar și spitale clinice cu secții universitare sau institute de cercetare, care constituie un element de atracție pentru absolvenții instituțiilor de specialitate.

Astfel, se constată că peste 20% din numărul total de medici, existent la nivel național, este localizat în regiunea București-Ilfov, Bucureștiul constituind un element de atracție, atât prin instituțiile de învățământ medical, dar și prin numărul ridicat de spitale. Următoarele locuri sunt ocupate de regiunile Nord-Vest (cu centrele universitare din Cluj Napoca și Oradea), unde se localizează 15% din numărul total al medicilor, regiunile Nord-Est, cu 13% și Iașiul ca centru polarizator, regiunile Centru (cu centre de tradiție la Târgu Mureș, Sibiu, Brașov) și Vest (Timișoara și Arad), cu câte 12% din numărul total de medici.

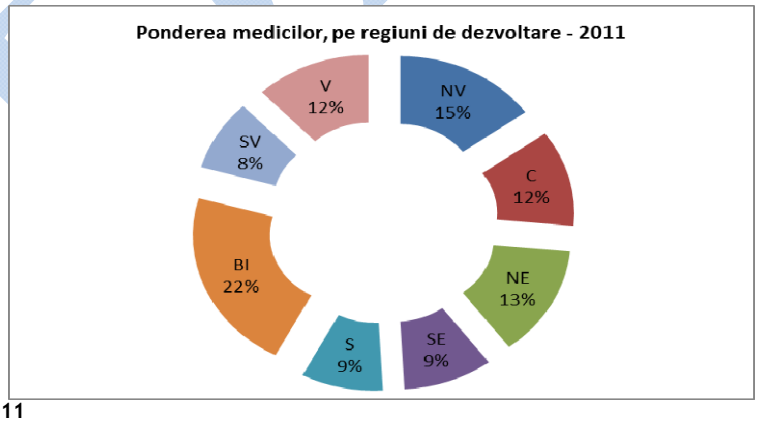

Sursa: INS 2011

Cea mai redusă pondere a numărului de medici este caracteristică regiunii Sud-Vest, unde, deși există un centru universitar, ponderea are o valoare redusă, de 8%, explicabil prin faptul că în majoritatea orașelor monoindustriale spitalele au fost desființate, 16 din cele 40 orașe ale regiunii nefiind deservite de unități spitalicești. Mai mult decât atât, regiunea Sud-Vest exercită

o presiune crescută asupra infrastructurii sanitare, inclusiv din regiunile învecinate, ținând seama că incidența bolilor profesionale este mai ridicată decât în celelalte regiuni de dezvoltare, gradul de industrializare fiind foarte ridicat.

Asistenţa de urgenţă

Inspectoratul General pentru Situații de Urgență asigură coordonarea și controlul de specialitate al serviciilor publice comunitare pentru situații de urgență, profesioniste și voluntare. De asemenea, IGSU asigură, potrivit competențelor legale, cooperarea și reprezentarea la nivel național, în domeniile protecției civile, apărării împotriva incendiilor și gestionării situațiilor de urgență.

Ca structuri de răspuns pentru situații de urgență, sunt constituite 42 de inspectorate județene, al municipiului București si Unitatea Specială de Intervenție în Situații de Urgență, care au în subordine 256 de subunități operative (Detașament Special de Salvatori; Detașament Mobil pentru Urgențe Reanimare si Descarcerare; echipaj pentru depoluare marină; Detașamente de Pompieri; Secții de Pompieri; Stații de Pompieri și Pichete de Pompieri).

Din punct de vedere al dotărilor specifice, la nivel național, numărul autosalvărilor a scăzut cu peste 21% în intervalul 2005-2011, în general, parcul auto fiind învechit și suprasolicitat. Astfel, dacă numărul autosalvărilor a scăzut, presiunea asupra acestora a fost din ce în ce mai mare, în contextul în care numărul pasagerilor bolnavi transportați / asistați a crescut cu peste 25%, respectiv 5%, în același interval de timp.

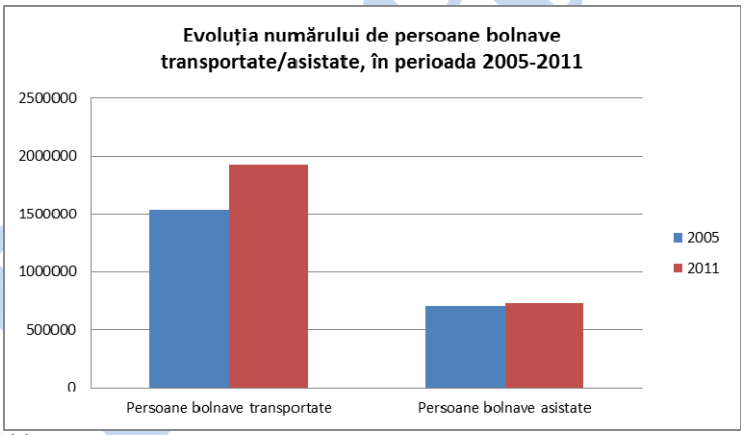

Sursa: INS 2011

Aproximativ 14% din totalul pacienților bolnavi asistați, la nivel național, în anul 2011 au fost asistați de către Serviciul Mobil de Urgență, Reanimare și Descarcerare (SMURD). Activitatea acestei instituții s-a intensificat în ultima perioadă de timp, dovadă fiind procentul de peste 54%, cu care a crescut numărul de intervenții în anul 2012, față de anul 2011. Pentru același interval de timp, se constată că intervențiile SMURD au crescut cu peste 44% în ceea ce privește alte situații de urgență, dar și cu peste 38%, în ceea ce privește asistența medicală de urgență.

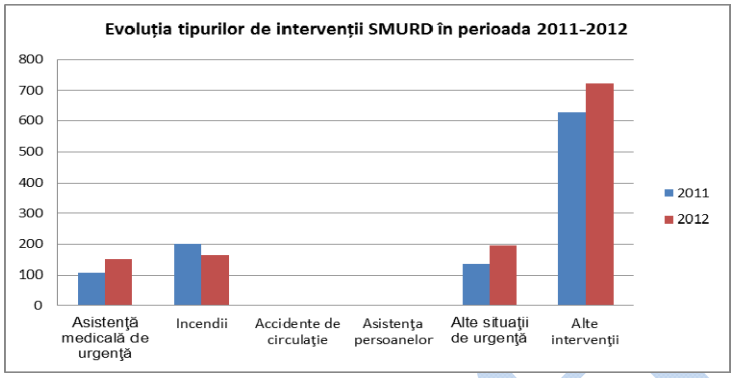

Sursa: IGSU

În ceea ce privește numărul persoanelor asistate, acesta a crescut cu peste 55% în intervalul 2011-2012, numărul adulților transportați crescând cu peste 52%, iar al copiilor cu peste 92%.

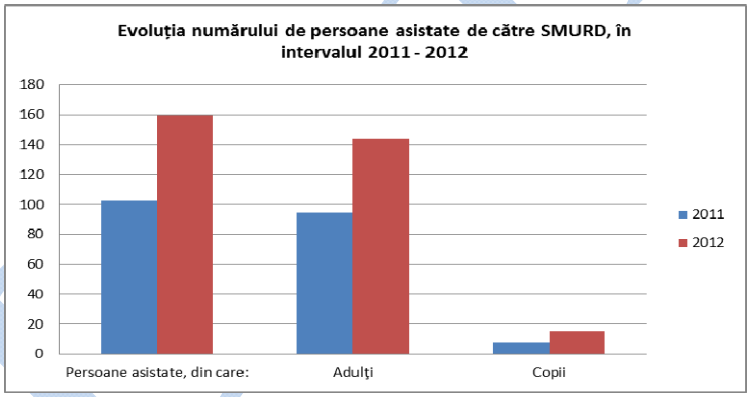

Sursa: IGSU

În anul 2012, timpul mediu de răspuns al SMURD a fost de 10 minute, în creștere cu peste 10% față de anul 2011, iar timpul mediu de intervenție de 41 minute, în creștere față de anul anterior cu peste 2,5%.

Asistența medicală de urgență a fost asigurată în proporții diferite pentru următoarele: afecţiuni medicale 45%, traumatisme 25%, boli cardiace 6%, probleme neurologice-psihiatrice 6%, intoxicaţii 5%, prim ajutor la accidente rutiere 5%, alte afecţiuni 8%.

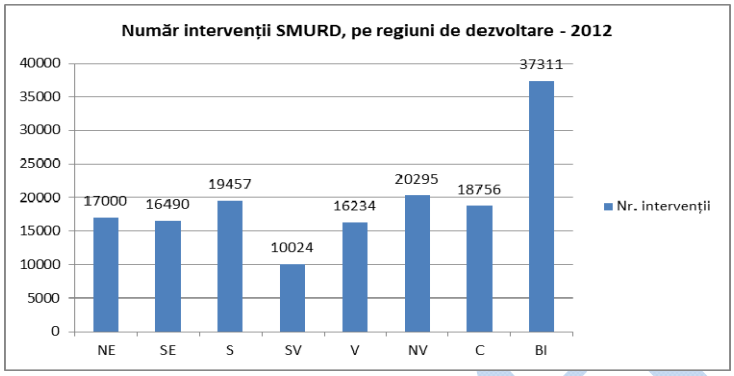

Sursa: IGSU

La nivelul anului 2012, se constată că, pe regiuni de dezvoltare, cele mai numeroase intervenții (aproape 24% din totalul intervențiilor) s-au desfășurat în regiunea București-Ilfov, urmată, la mare distanță de regiunea Nord-Vest (13% din total). Cele mai puține intervenții, respectiv 6,4% din total s-au realizat în regiunea Sud-Vest.

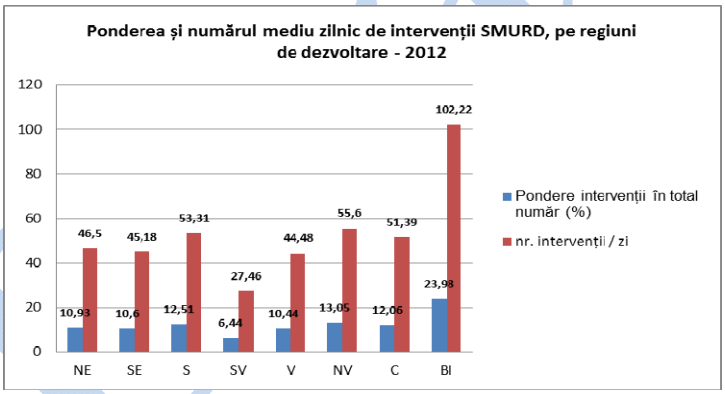

Sursa: IGSU

Ca și grad de solicitare, se constată faptul că numărul mediu de intervenții efectuate în 24 ore este foarte ridicat pentru regiunea București-Ilfov, cu 102 intervenții/ zi, urmată de Regiunea Nord-Vest (55 intervenții/ zi) și Regiunea Sud (53 intervenții/ zi), în timp ce regiunea Sud-Vest deține cel mai mic număr mediu zilnic de intervenții (27 intervenții/zi).

1.11 Infrastructura de servicii sociale

Procesul de reconfigurare a sistemului național de servicii sociale din România, a început încă din anul 2003, debutând cu adoptarea Ordonanței Guvernului nr. 68/2003, privind serviciile sociale, aprobată prin Legea nr. 515/2004, amendată de către Ordonanța Guvernului nr.

86/2004 şi de Legea nr. 448/2004, care a avut scopul de a reglementa în mod unitar organizarea sistemului[41].

De asemenea, noua lege a asistenţei sociale, respectiv Legea 292/2011, pe lângă reglementarea mai temeinică a instrumentelor şi mecanismelor de lucru pe care furnizorii de servicii sociale trebuie să le utilizeze, aduce, în plus, ca elemente de noutate:

- **posibilitatea acordării de servicii sociale** de către **operatorii economici**[42]**,** în condiţii speciale, ce urmează a fi reglementate, însă, prin dezvoltarea legislaţiei secundare;
- introducerea conceptului de **auditor social**[43]**,** ca persoană calificată şi mandatată să realizeze activitatea d**e audit social**, în condiţiile legii, ce urmează, de asemenea, a fi reglementate, prin dezvoltarea legislaţiei secundare (norme metodologice etc).

Situaţia furnizorilor de servicii sociale acreditaţi în perioada **2005-2010**, se prezintă astfel: din totalul de **5.448** de furnizori de servicii sociale acreditaţi, doar **1.485** sunt autorităţi locale[44], respectiv **26,76**%, aceasta din cauza lipsei resurselor financiare şi umane, unei capacităţi de implementare insuficiente şi lipsei planificării.

Sistemul de servicii sociale este flexibil şi, în funcţie de situaţia beneficiarilor, interacţionează cu serviciile medicale, educaţionale, de ocupare etc.. Serviciile sociale pot fi furnizate: în centre rezidenţiale[45], în centre de zi[46], la domiciliul beneficiarului, la domiciliul persoanei care acordă serviciul, în cadrul comunităţii.

În ceea ce priveşte **repartizarea regională** a serviciilor sociale, regiunile **Sud** şi **Sud-Vest** Oltenia sunt semnificativ rămase în urmă, având cel mai mic număr de furnizori de servicii sociale acreditaţi în perioada 2005-2010. La polul opus se situează regiunile **Nord-Est** şi **Centru,** cu cel mai mare număr de furnizori acreditaţi de servicii sociale în perioada menţionată.

Repartizarea pe regiuni a furnizorilor de servicii sociale acreditaţi în perioada 2005-2010

Regiunea	NE	SE	S	SV	V	NV	C	BI
Număr furnizori de servicii sociale	1018	740	572	253	503	666	1093	603

Sursa: MMFPS, Direcţia Generală Asistenţă Socială

În ultimii 10 ani, furnizorii de servicii sociale s-au implicat activ la nivelul comunităţilor. În prezent, sectorul ONG-urilor care furnizează servicii sociale, singure sau în parteneriat public-privat cu autorităţile locale, care deţin marea majoritate a clădirilor, este relativ bine reprezentat.

O analiză a câtorva tipuri de servicii sociale acordate principalelor categorii de grupuri-ţintă relevă aspecte importante de avut în vedere în diagnoza sistemului de servicii sociale din România.

[41] Prezentarea Studiului „Stadiul Dezvoltării Serviciilor Sociale în 2011", pag. 11
[42] Legea asistenţei sociale nr. 292 /2012, art.37, alin. (3), lit. e).
[43] Legea asistenţei sociale nr. 292 /2012, art. 142, alin. (3).
[44] Conform Registrului Electronic Unic al Serviciilor Sociale, la data de 5 septembrie 2012, http://www.mmuncii.ro/sas/index
[45] Centrele rezidenţiale furnizează cazare pentru o perioadă mai mare de 24 de ore şi sunt finanţate din trei surse: bugetul de stat, bugete locale şi surse private. Centrele rezidenţiale furnizează servicii pentru copii, bătrâni, persoane cu dizabilităţi, persoane dependente de consumul de droguri şi alcool, foşti deţinuţi, familii mono-parentale, victime ale violenţei în familie, victime ale traficului de persoane.
[46] Centrele de zi, oferă servicii sociale fără cazare, de tipul informării, consilierii, oferirii de sprijin social şi emoţional etc., pentru diferitele tipuri de beneficiari având aceleaşi surse de finanţare.

Astfel, în privința **persoanelor cu handicap,** serviciile acordate acestora**, în anul 2005,** erau furnizate în următoarele tipuri de centre (numărul acestora totalizând **149** de unități):
-centre de tip **rezidențial:**

- centre de îngrijire și asistență,
- centre de integrare prin terapie ocupațională,
- centre pilot de recuperare și reabilitare persoane cu handicap,
- centre de recuperare și reabilitare neuropsihiatrică,
- centre de recuperare și reabilitare persoane cu handicap,
- centre de tip **nerezidențial:**
- centre de zi.

Până în **2010**, s-a înregistrat atât o **creștere constantă** - până la valoarea de **372** - a numărului centrelor care acordă servicii persoanelor cu dizabilități, cât și o **diversificare a tipurilor** de centre, pe lângă cele menționate mai sus, fiind înființate și următoarele tipuri noi de instituții publice de asistență socială pentru persoanele adulte cu handicap:

-în categoria centrelor de tip **rezidențial**:

- centre de pregătire pentru o viață independentă,
- centre respiro,
- centre de criză,
- locuințe protejate.

-în categoria centrelor de tip **nerezidențial**:

- centre cu profil ocupațional,
- centre de servicii de recuperare neuromotorie de tip ambulatoriu,
- echipa mobilă,
- servicii la domiciliu,
- centre de consiliere psihosocială pentru persoane cu handicap,
- centre de recuperare și integrare socială – recuperare neuromotorie.

În ceea ce privește **persoanele cu handicap,** în perioada 2005-2010, numărul acestora a crescut constant din **2005**, când se înregistra un număr de **459.552** de persoane, până în **2010**, când erau înregistrați **689.680** de persoane (v. tabelul de mai jos).

Copii (număr și pondere) cu handicap în totalul persoanelor cu handicap (2005-2010)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Total **persoane cu handicap**, din care:	459.552	488.054	567.542	631.199	681.558	689.680
-copii (nr. și %)	54.861 (11,93%)	55.121 (11,29%)	56.896 (10,02%)	59.247 (9,38%)	61.516 (9,02%)	61.287 (8,88%)

Sursa: MMFPS, Direcția Generală Asistență Socială

Din tabelul de mai sus, se poate observa, de asemenea, că numărul **copiilor cu handicap** a înregistrat o evoluție ascendentă de la **54.861** (în anul **2005**) la **61287** (în anul **2010**), cu o ușoară tendință descendentă în 2010 față de 2009; de asemenea, este de notat faptul că ponderea copiilor cu handicap în totalul persoanelor cu handicap are un trend descendent de la **11, 93%** (în anul **2005**) la **8,88%** (în anul **2010**).

În ceea ce priveşte regimul de instituţionalizare a copiilor cu handicap (v. tabelul de mai jos) se înregistrează o **preponderenţă evidentă**, cu **tendinţă ascendentă**, a **copiilor neinstituţionalizaţi**, aflaţi în familie (de la 99,34% în anul 2005 – la 99,94% în anul 2010), faţă de cei aflaţi în regim instituţionalizat (0,65% în 2005 – faţă de 0,05% în 2010). Aceasta ar putea fi o consecinţă a prevalenţei tendinţei de acordare a îngrijirii copiilor cu handicap, la domiciliu, în cadrul familiei. Pe de altă parte, ar putea reflecta o scădere a gradului de încredere în eficienţa instituţionalizării copiilor cu handicap.

Numărul copiilor cu handicap instituţionalizaţi, respectiv neinstituţionalizaţi (2005-2010)

Total **copii cu handicap**, din care:	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**
	54.861	55.121	56.896	59.247	61.516	61.287
•instituţionalizaţi	362	207	97	83	58	33
• în familie (neinstituţionalizaţi)	54.499	54.914	56.799	59.164	61.458	61.254

Sursa: MMFPS, Direcţia Generală Asistenţă Socială

În ceea ce priveşte **serviciile de tip rezidenţial,** ai căror beneficiari sunt **copiii,** acestea pot fi furnizate de către Direcţiile Generale de Asistenţă Socială și Protecţia Copilului (DGASPC), dar și de către organismele private acreditate, în condițiile legii.

În ceea ce priveşte **numărul serviciilor de tip rezidenţial furnizate de DGASPC,** în perioada 2006-2010, din graficul de mai jos se poate observa că cele mai dezvoltate regiuni, din acest punct de vedere, sunt regiunile **Nord-Est** și **Centru**, cu o evoluție relativ uniformă, în timp ce regiunile **Vest** și **Bucureşti-Ilfov** sunt cele mai puțin dezvoltate din acest punct de vedere.

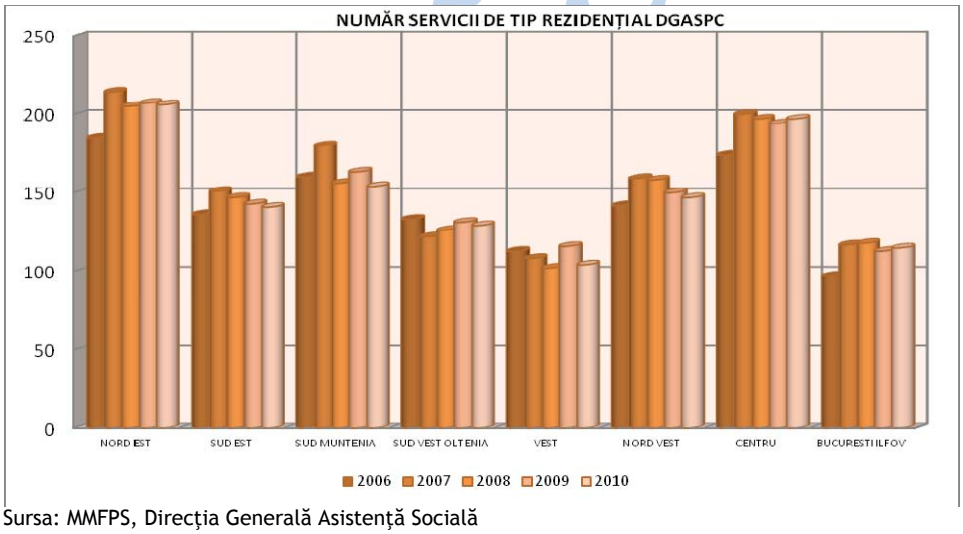

Sursa: MMFPS, Direcţia Generală Asistenţă Socială

În privinţa **serviciilor de tip rezidenţial furnizate de organisme private acreditate,** în aceeași perioadă**, numărul** acestora este dramatic **mai scăzut** faţă de cel al serviciilor rezidenţiale furnizate de DGASPC, înregistrând totaluri variind de la 77 (în anul 2006) la 51 (în anul 2010) (v. tabelul de mai jos).

Servicii de tip rezidenţial furnizate de DGASPC, respectiv de organisme private acreditate, (2005-2010)

	Număr de servicii de tip rezidențial									
	Număr de servicii de tip rezidențial **DGASPC**					Număr servicii rezidențiale ale **organismelor private acreditate**				
	2006	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**
Total număr servicii/regiune	1140	1251	1209	1217	1193	77	64	59	54	51

Sursa: MMFPS, Direcția Generală Asistență Socială

În ceea ce privește **distribuţia regională** a **serviciilor de tip rezidenţial** furnizate de **organisme private** acreditate, în perioada 2006-2010, este de notat faptul că cele mai dezvoltate regiuni, din această perspectivă, sunt regiunile **Vest, Centru** și **Nord-Vest,** în timp ce regiunea **Sud-Vest Oltenia** este cea mai puțin dezvoltată**,** din acest punct de vedere (v. graficul de mai jos).

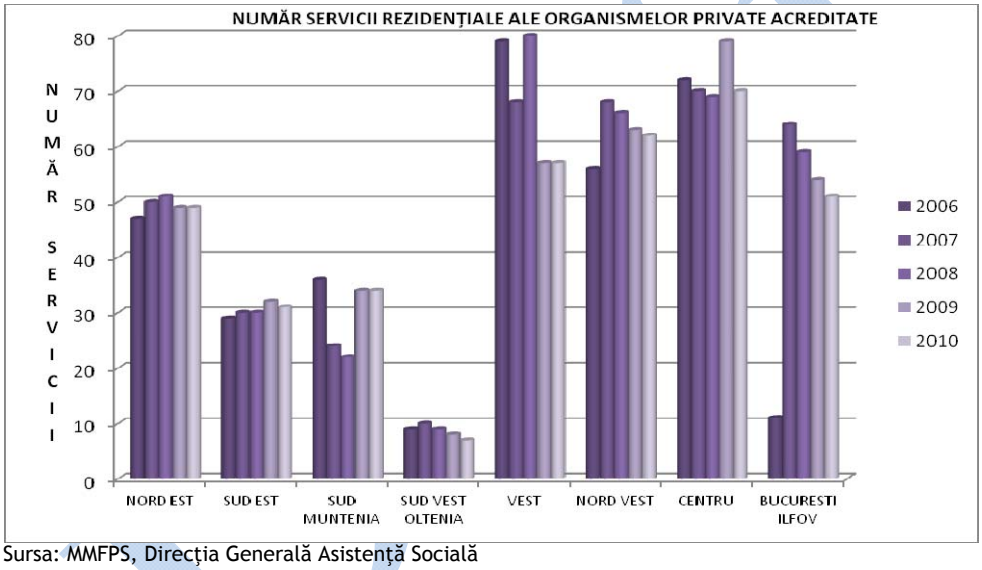

Sursa: MMFPS, Direcția Generală Asistență Socială

Actualmente, continuă să existe un număr semnificativ de **plasamente clasice** și **modulate** (instituţii de tip vechi) în care sunt plasaţi cca. 52% din copiii și tinerii aflaţi în îngrijire rezidențială. Beneficiile sociale ale închiderii instituţiilor de tip vechi și generalizarea plasamentelor de tip familial sunt semnificative, atât din perspectiva costurilor legate de educaţie și sănătate, precum și în ceea ce privește incluziunea socială și inserția pe piața muncii la momentul părăsirii cadrului instituţionalizat[47].

Un alt serviciu din cadrul sistemului național al serviciilor sociale, îl reprezintă cel acoperit prin **rețeaua cantinelor sociale.** Cantinele sociale sunt unități publice de asistență socială care acordă masă caldă și rece, gratuit sau contra cost, în condițiile prevăzute de lege.

[47] Memorandumul de aprobare a poziției preliminare de negociere a priorităților de investiții propuse spre finanțare din fondurile europene ce vor fi alocate României în cadrul exercițiului financiar 2014-2020, pag. 15.

O analiză a numărului de cantine de ajutor social, în perioada **2000-2010,** relevă faptul că regiunile **Sud-Muntenia, Sud-Vest Oltenia şi Bucureşti -Ilfov** au cea mai slabă dezvoltare, în timp ce regiunile **Nord-Est, Norv Vest, Vest şi Centru** înregistrează o dezvoltare mai accentuată a acestui tip de serviciu, cu preponderenţă în perioada 2001-2002, urmată de o scădere dramatică în anul 2003 (v. graficul de mai jos).

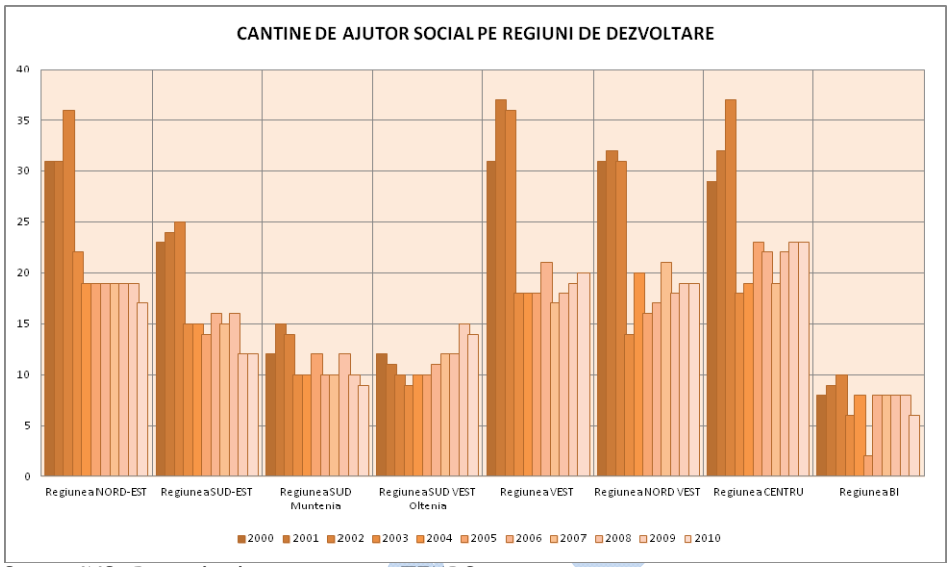

Sursa: INS, Baza de date statistice TEMPO

În ceea ce priveşte numărul de **beneficiari ai serviciilor furnizate de cantinele de ajutor social,** pe regiuni de dezvoltare, se constată o evoluţie inegală a acestuia, preponderent descendentă, cu valori mai crescute, în general, în perioada 2000- 2002 (v. graficul de mai jos).

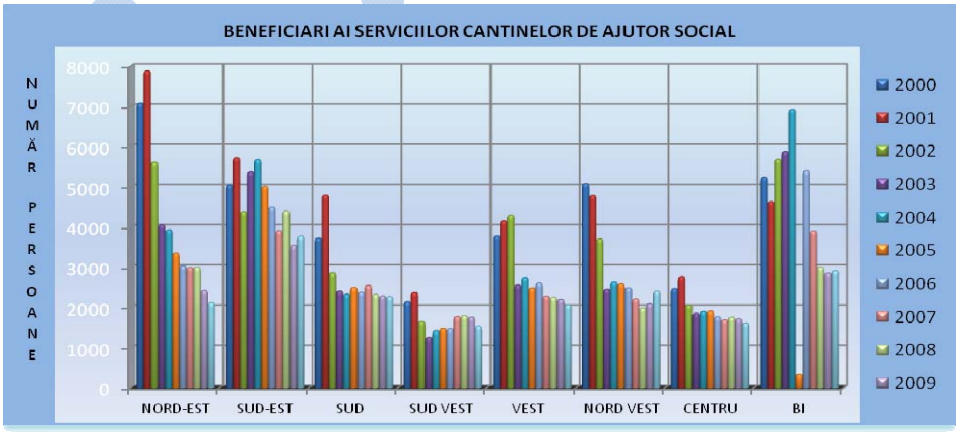

Sursa: INS, Baza de date statistice TEMPO

Acordarea **serviciilor de cazare**, pe perioadă determinată sau nedeterminată, în **centre rezidenţiale** reprezintă un alt serviciu social important. Un important grup-ţintă pentru aceste tipuri de servicii, îl reprezintă **persoanele vârstnice**, lipsite de posibilitatea de a se întreţine. Astfel, în ceea ce priveşte numărul **căminelor pentru persoanele vârstnice,** finanţate de la bugetele locale, în perioada 2006-2010, acesta a înregistrat o evoluţie spectaculoasă, mai ales în ultimii ani, respectiv 2009-2010, faţă de anii precedenţi, la nivelul tuturor regiunilor (v. graficul de mai jos).

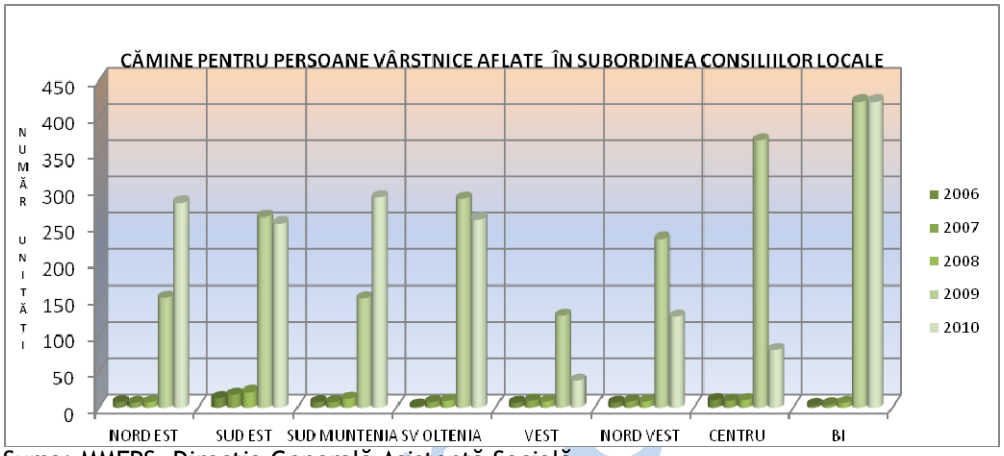

Sursa: MMFPS, Direcţia Generală Asistenţă Socială

O situaţie oarecum similară se înregistrează în aceeaşi perioadă, respectiv 2006-2010, şi în ceea ce priveşte numărul **căminelor pentru persoanele vârstnice,** finanţate din bugetele ONG-urilor, în sensul dezvoltării acestora mai ales în anii 2009-2010, faţă de anii precedenţi, cel mai spectaculos exemplu reprezentându-l regiunea **Centru,** urmată de regiunea **Nord-Vest.** La polul opus, din acest punct de vedere, se situează regiunea **Sud-Vest Oltenia.**

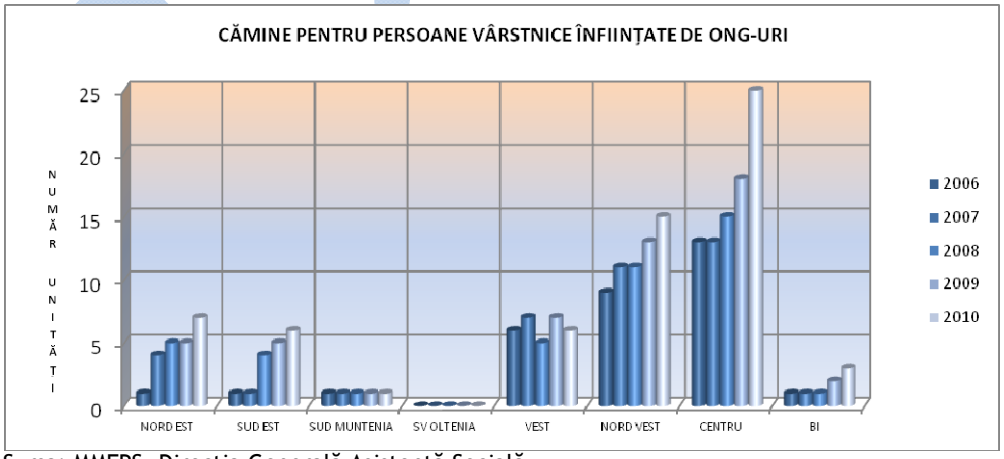

Sursa: MMFPS, Direcţia Generală Asistenţă Socială

O evaluare detaliată a sistemului serviciilor sociale a fost efectuată în cadrul studiului **„Stadiul dezvoltării serviciilor sociale în 2011”**, realizat de către Institutul Irecson, urmărindu-se analiza și clasificarea capacității județelor de a crea și menține un mediu care susține furnizarea serviciilor sociale.

Gradul de dezvoltare al serviciilor sociale a fost calculat pe baza a **110 criterii** (indicatori) de analiză: 96 criterii cantitative și 14 criterii calitative[48], datele fiind obținute de la Agențiile Județene de Prestații Sociale, furnizorii de servicii sociale și beneficiari ai serviciilor sociale din județe.

Pentru a obține o imagine de ansamblu cât mai clară a fost elaborat un model de evaluare bazat pe 3 factori de dezvoltare:

- potențialul de conducere a serviciilor sociale (resursele umane și pregătirea acestora, susținerea din partea autorităților publice locale etc.)
- potențialul de furnizare a serviciilor sociale (infrastructură, tipuri de servicii furnizate, cheltuieli alocate etc.)
- performanța activităților de asistență socială (beneficiarii serviciilor sociale, grad de mulțumire al acestora, opinii ale furnizorilor de servicii sociale)

Fiecare factor a fost divizat în 9 subfactori de dezvoltare, fiecărui subfactor fiindu-i atribuite criterii (indicatori) de evaluare.

Prin agregarea rezultatelor pe cei 9 subfactori de dezvoltare s-a obținut gradul de dezvoltare la nivel județean.

Județele sunt ierarhizate de la cel mai dezvoltat la cel mai puțin dezvoltat în ceea ce privește furnizarea de servicii sociale (vezi graficul de mai jos).

Se poate observa că județele cu cele mai importante scoruri aparțin regiunilor **Centru** (Harghita, Sibiu, Alba, Mureș), **Vest** (Hunedoara, Arad, Timiș, Caraș-Severin) și **Nord-Vest** (Cluj, Sălaj, Maramureș, Bihor).

La polul opus, se situează în mod evident regiunea **Sud Muntenia,** județele din această regiune obținând cele mai mici scoruri, respectiv: Teleorman (18,65), Giurgiu (19,29), Prahova (20,91), Ialomița (34,47), Dâmbovița (34,61) și Argeș (36,68).

[48] Prezentarea studiului “Stadiul Dezvoltării Serviciilor Sociale în 2011”, pag.14.

Draft

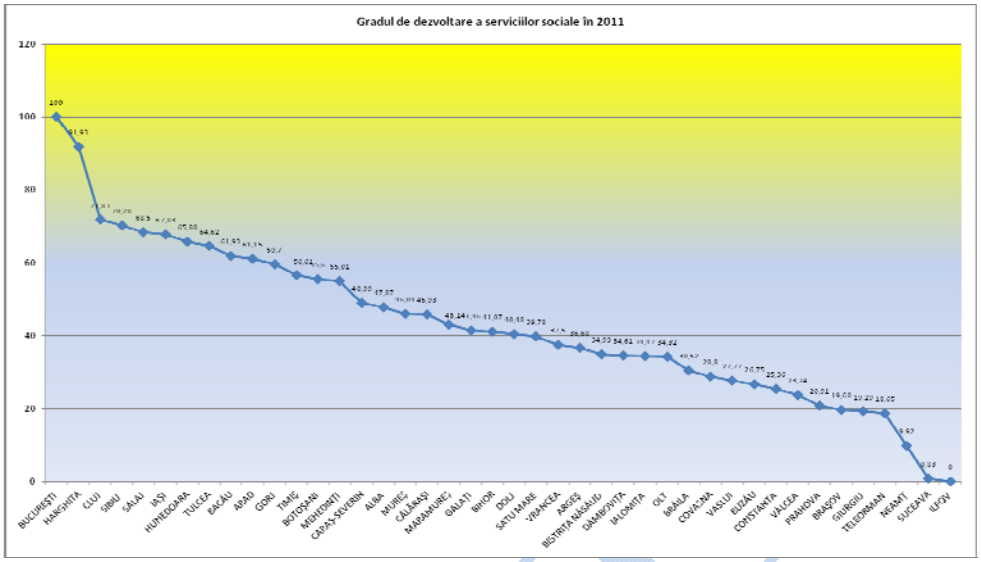

Sursa: grafic realizat pe baza datelor existente în lucrarea "Stadiul Dezvoltării Serviciilor Sociale în 2011".

Comunităţi defavorizate

La nivel european, indicatorul aferent categoriei „comunităţi defavorizate aflate în **risc de sărăcie şi excluziune socială"** este „persoane aflate în **risc de sărăcie şi excluziune socială"**[49] (nr.), calculat pe baza a 3 alti indicatori, respectiv:

- persoane care trăiesc în **gospodării cu intensitate foarte redusă a muncii**[50] (nr.)
- persoane în **risc de sărăcie după transferurile sociale** (nr.)
- populaţia afectată de **lipsuri materiale grave**[51] (nr.)

Trebuie mentionat faptul ca acesti indicatori sunt calculati pe baza metodologiei EU-SILC.

Metodologia EU-SILC, variantă a **metodei absolute de masurare a saraciei, se bazează pe** anchetele privind **veniturile şi conditiile de viaţă,** luându-se in considerare numai **veniturile**

[49] Conform descrierii Eurostat "persoanele în risc de sărăcie sunt acele persoane care au venit disponibil pe adult mai mic decât pragul de sărăcie care este stabilit la 60% din mediana veniturilor disponibile, la nivel național (după transferurile sociale)".

[5050] Conform descrierii Eurostat "persoanele care locuiesc în gospodării cu intensitate foarte redusă a muncii sunt persoanele cu vârste cuprinse între 0-59 de ani, care trăiesc în gospodării în care adulții au lucrat, în anul precedent, la mai puțin de 20% din potențialul lor de muncă".

[51]Conform descrierii Eurostat "persoanele sever deprivate material sunt persoanele care trăiesc în acele condiții de viață în care se confruntă cu cel puțin patru din nouă precarități, astfel încât acele persoane nu își pot permite: 1. să își plătească chiria sau facturile de întreținere; 2. să își mențină locuința la un nivel de încălzire adecvat; 3. să se confrunte cu cheltuieli neașteptate; 4. să mănânce carne, pește sau o proteină echivalentă, mai des de o dată la două zile; 5. o săptămână de vacanță pe an în afara locuinței; 6. un automobile; 7. o mașină de spălat; 8. un televizor color; 9. un telefon."

banesti ale populatiei. Datele statistice, la nivel european[52] pentru România, aferente acestor indicatori, sunt diponibile doar începând cu anul 2007.

La **nivel european**, în perioada 2007-2011, în ceea ce privește prima categorie, cea a persoanelor aflate în **risc de sărăcie şi excluziune socială,** România se clasează printre țările cu o importantă pondere a acestei categorii de persoane, alături de țări precum **Bulgaria, Letonia, Lituania şi Ungaria** (vezi graficul de mai jos). Dinamica acestei rate, în România, a înregistrat un trend descendent din 2007 până în 2011, scăzând de la 45,9% (în anul 2007) la 40,3% (în anul 2011), dar rămânând în continuare mai mare decât media UE (27 țări) de 24%.

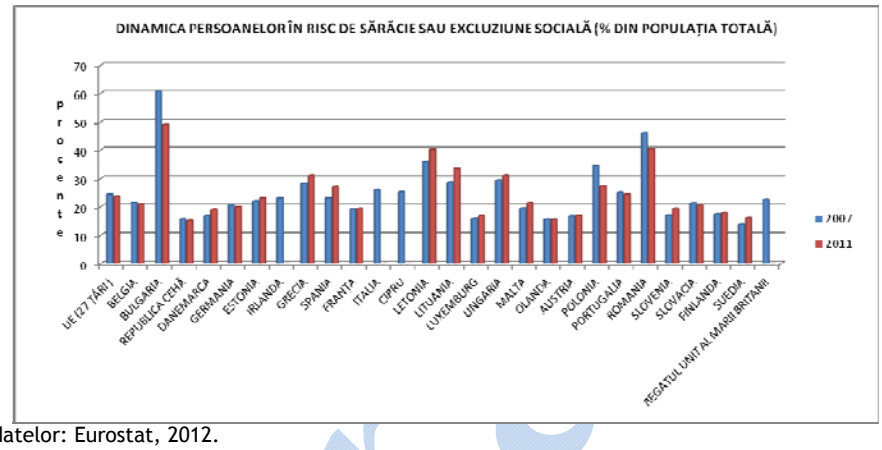

Sursa datelor: Eurostat, 2012.

La **nivel național**, în perioada 2007-2011 ponderea persoanelor aflate în risc de sărăcie și excluziune socială a înregistrat o tendință constant descrescătoare în intervalul de timp menționat.

Persoane aflate în risc de sărăcie şi excluziune socială (2007-2011), la nivel național și regional (%)

Regiunea	2007	2008	2009	2010	2011
UE27	**24,4**	**23,6**	**23,1**	**23,6**	24,2
Romania	**45, 9**	**44,2**	**43,1**	**41,4**	**40,3**
Nord-Est	55,1	54,5	52,9	51,0	51,2
Sud-Est	51,0	48,6	42,4	51,8	50
Sud - Muntenia	50,3	45,6	48,1	42,7	43,1
Sud –Vest Oltenia	55,4	56,5	52,9	48,0	44,8
Vest	34,2	33,4	30,1	35,5	33,1
Nord-Vest	38,3	33,7	35,2	30,8	34,3
Centru	37,6	37,2	33,2	30,3	28,5
București - Ilfov	35,1	36,2	41,9	34,4	28,4

Sursa datelor: Eurostat, 2012.

Analiza **pe regiuni** relevă faptul că regiunile cu cele mai mari rate ale persoanelor aflate în risc de sărăcie și excluziune socială sunt regiunile **Nord-Est, Sud-Vest Oltenia, Sud-Est** și **Sud-Muntenia**, la polul opus situându-se regiunile **Vest** și **București-Ilfov**, regiunea Vest

[52]EUROSTAT, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/europe_2020_indicators/headline_indicators

caracterizându-se, totodată, printr-o relativă stabilitate în ceea ce privește evoluția acestei rate, în timp ce, regiunea Sud Vest a înregistrat o tendință evident descendentă în privința evoluției ratei persoanelor aflate în risc de sărăcie și excluziune, de la 55,4 % (în anul 2007) la 44,8% (în anul 2011) (vezi graficul de mai jos).

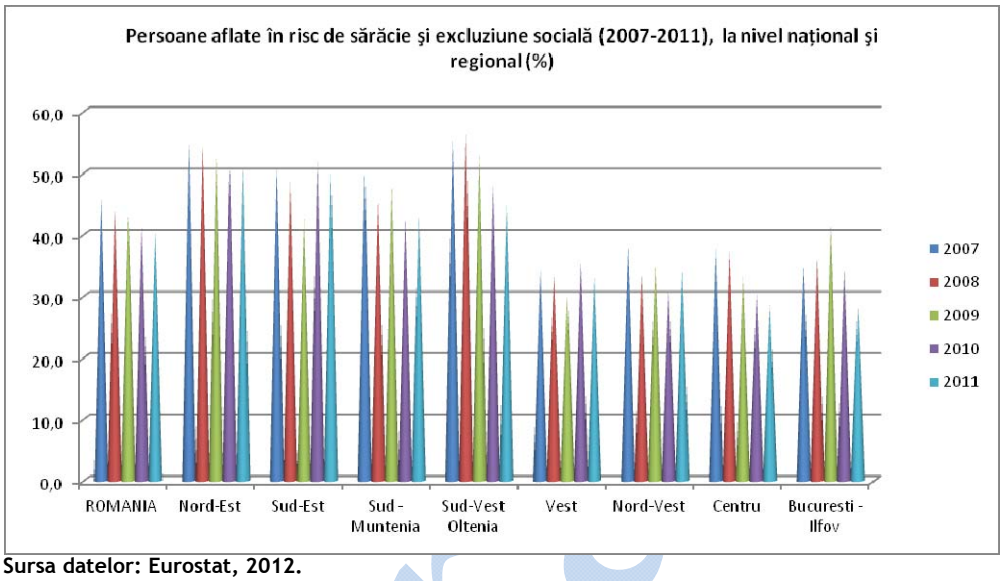

Sursa datelor: Eurostat, 2012.

La **nivel european**, în ceea ce privește a doua categorie de indicatori, cea a persoanelor care trăiesc în **gospodării cu intensitate foarte redusă a muncii,** România se clasează, de asemenea, printre țările cu o importantă pondere a acestei categorii de persoane, alături de țări precum **Bulgaria, Irlanda şi Belgia** (vezi graficul de mai jos).

Astfel, în 2007 se întregistrau valori ale acestei rate cuprinse între **15,9**% **(Bulgaria)** și **14,2**% **(Irlanda),** în timp ce, la nivelul țării noastre această rată avea valoarea de **8,4%.** În anul **2011**, valoarea ratei persoanelor care trăiesc în gospodării cu intensitate foarte redusă a muncii **a scăzut** în cazul **României** la **6,7%,** în timp ce în țări precum **Letonia şi Lituania**[53] valoarea acesteia a crescut până la **12, 3%,** respectiv **12,2%** de la **6,1%** (2007 - Letonia), respectiv **6,4%** (2007 - Lituania). Se poate observa, de asemenea, că, în timp ce, la nivel european, valoarea medie a acestei rate a înregistrat un trend ascendent, de la 9,6% în 2007, la 10% în 2011, la nivelul țării noastre, valorile acestui indicator au scăzut continuu, situându-se, pe toată perioada analizată, sub media europeană.

[53] **Sursa datelor: datele indisponibile pentru Irlanda, Bulgaria, Belgia pentru 2011.**

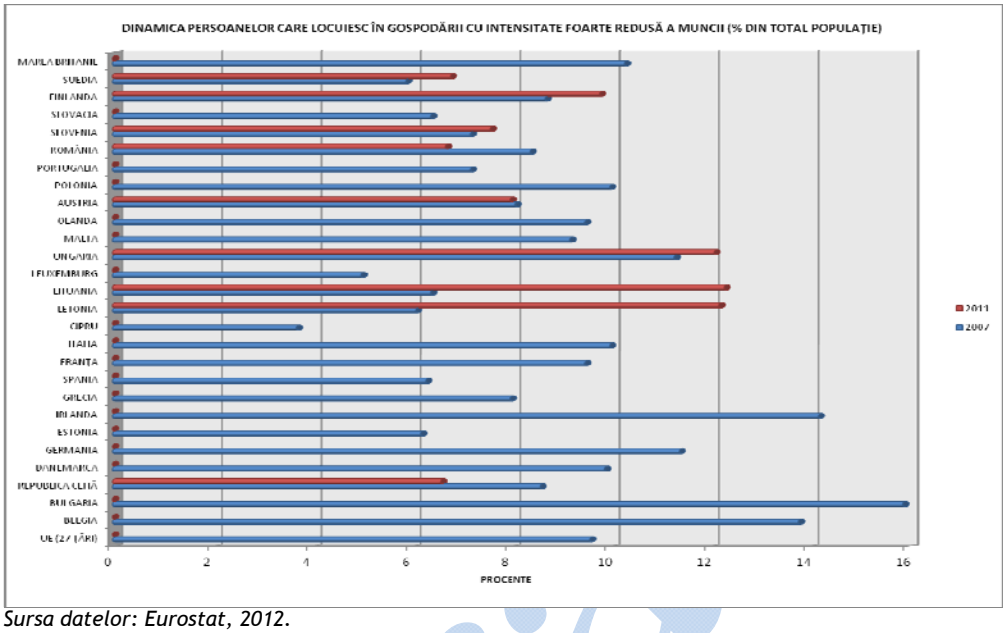

Sursa datelor: Eurostat, 2012.

În **România**, în ceea ce privește numărul persoanelor care trăiesc în **gospodării cu intensitate foarte redusă a muncii**, în perioada 2007-2011, ponderea acestora a variat, la nivel național de la **8,4%** în anul 2007 la **6,7**% în anul 2011, ceea ce reprezintă o scădere de aproape 2 puncte procentuale în decursul a 5 ani (v. tabelul de mai jos).

Persoane care trăiesc în gospodării cu intensitate foarte redusă a muncii (2007-2011),la nivel național și regional (%)

Regiunea	2007	2008	2009	2010	2011
UE 27	9,6	9,0	9,0	10,0	10,0
Romania	8,4	8,2	7,7	6,8	6,7
Nord-Est	4,4	5,5	5,2	4,7	4,1
Sud-Est	9,8	10,5	10,6	10,7	9,5
Sud - Muntenia	10,8	9,6	10,7	8,7	8,1
Sud -Vest Oltenia	12,0	10,8	8,2	7,4	9,4
Vest	8,3	6,7	6,4	8,5	8,0
Nord-Vest	9,4	10,4	9,9	5,9	7,3
Centru	7,5	7,1	5,7	5,9	5,1
Bucuresti - Ilfov	5,5	5,1	3,7	3,0	2,9

Sursa datelor: Eurostat, 2012.

La nivel regional, lucrurile se prezintă în felul următor: în regiunile **București-Ilfov, Nord-Est și Centru**, se înregistrează rate sub cele ale mediei naționale în ceea ce privește ponderea persoanelor care trăiesc **în gospodării cu intensitate foarte redusă a muncii,** în intervalul de timp menționat anterior. Regiunile din partea de sud a țării, respectiv regiunile **Sud-Vest, Sud Muntenia și Sud-Est**, împreună cu regiunea **Nord-Vest** sunt cele în care ponderea persoanelor

care trăiesc **în gospodării cu intensitate foarte redusă a muncii,** în intervalul de timp 2007-2011 depășește media națională. (v. graficul de mai jos).

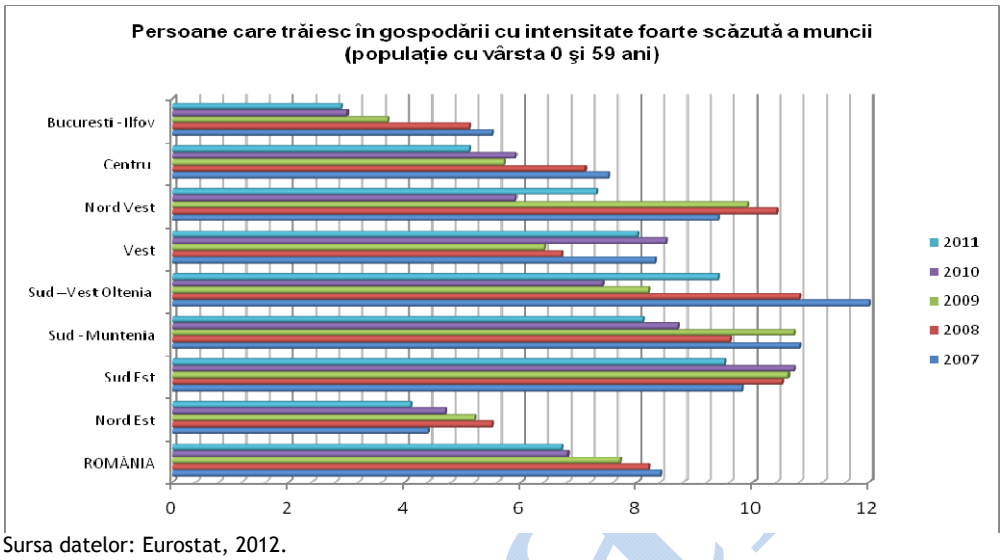

Sursa datelor: Eurostat, 2012.

Din informațiile furnizate de organismele locale[54], partea sudică a regiunii **Sud Muntenia**, zonă tradițional subdezvoltată, reprezentă al doilea buzunar de mare sărăcie în România și se caracterizează printr-un procent ridicat al populației ocupate în agricultură. În prezent, regiunea suportă impactul sever al procesului de tranziție spre economia de piață, prin închiderea majorității unităților industriale reprezentative. Această situație caracterizează toate reședințele de județ, precum și arealele adiacente ale orașelor Turnu Măgurele, Zimnicea, Alexandria, Videle, Giurgiu, Oltenița, Călărași, Slobozia și Feteşti.

La nivel european, în perioada 2007-2011, în ceea ce privește media persoanelor aflate în risc de sărăcie după transferurile sociale, în România se înregistrează o rată mult superioară mediei UE - 27 (aprox.16%), clasându-se, totodată, printre țările cu o pondere semnificativă a acestei categorii de persoane, alături de state precum Bulgaria, Letonia și Grecia (vezi graficul de mai jos). Dinamica acestei rate, în România, a înregistrat un trend descendent din 2007 până în 2011, scăzând de la 24,8% (în anul 2007) la 22,2% (în anul 2011), dar rămânând în continuare semnificativ mai mare decât media europeană.

[54] Analiza Socio-Economică a regiunii Sud Muntenia, sept.2012, cap. "Zone cu grad accentuat de sărăcie ", pag. 34.

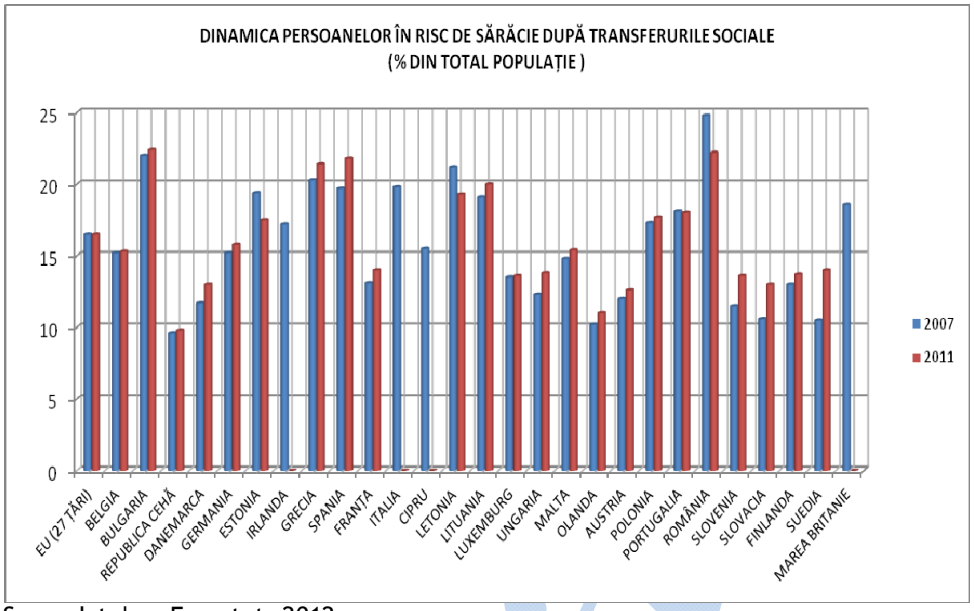

Sursa datelor: Eurostat, 2012.

La **nivel naţional**, în perioada 2007-2011 ponderea persoanelor aflate în risc de sărăcie după transferurile sociale a înregistrat o uşoară tendinţă constant descrescătoare în intervalul de timp menţionat (vezi tabelul de mai jos).

Persoane în risc de sărăcie după transferurile sociale (2007-2011)(%)

Regiunea	2007	2008	2009	2010	2011
UE 27	16,5	16,4	16,3	16,4	**16,9**
România	24,8	23,4	22,4	21,1	**22,2**
Nord Est	36,5	32,4	31,5	29,5	**32,4**
Sud Est	29,3	28,2	22,5	26,3	**28,0**
Sud - Muntenia	26,6	22,3	23,0	22,2	**21,6**
Sud -Vest Oltenia	36,3	36,9	37,4	30,7	**28,9**
Vest	11,1	15,9	15,4	17,6	**18,8**
Nord Vest	21,3	18,9	18,7	14,6	**20,0**
Centru	17,8	19,9	19,4	19,4	**18,0**
Bucuresti - Ilfov	**7,3**	**6,5**	**6,4**	**3,1**	**3,4**

Sursa datelor: Eurostat, 2012.

La **nivel regional**, lucrurile se prezintă în felul următor: în regiunile **Nord-Est şi Sud-Vest Oltenia**, în 2007 se înregistrau rate mult superioare celei naţionale (24,8%), respectiv 36,5% (Nord Est) şi 36, 3% (Sud Vest Oltenia), regiunile Vest (11,1%) şi Bucureşti Ilfov (7,3%) , fiind printre cele cu cea mai scăzută rată a persoanelor aflate în risc de sărăcie după transferurile sociale. În perioada 2007-2011, se observă trenduri diferite de evoluţie a acestei rate la nivelul

regiunilor, unele dintre acestea înregistrând un trend ascendent (Centru), altele, precum regiunile Sud Muntenia, București-Ilfov etc., descendent (vezi graficul de mai jos).

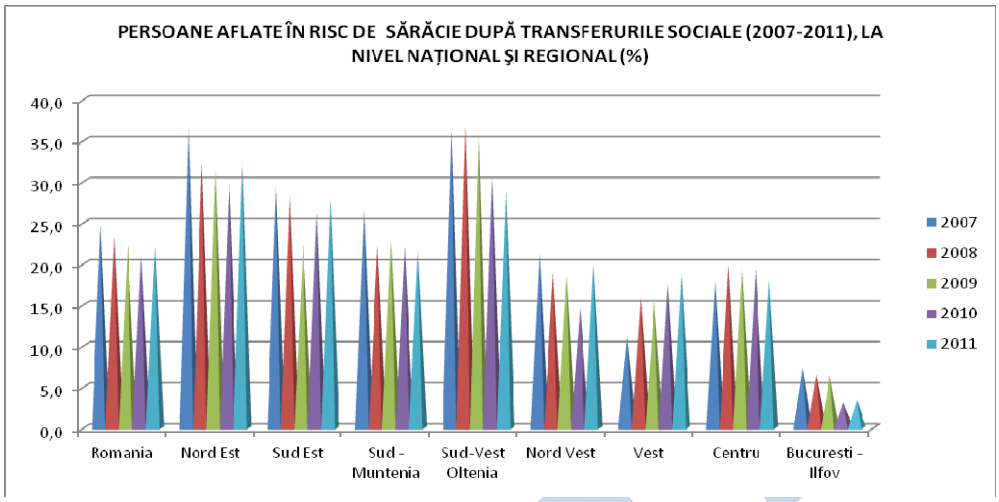

Sursa datelor: Eurostat, 2012.

În ceea ce privește clasamentul țărilor cu pondere mare a populației afectate de **lipsuri materiale grave,** la **nivel european,** în anul 2007, se remarcă detașat **Bulgaria**, **România** și **Letonia,** înregistrând valori cuprinse între **57,6 % (Bulgaria), 36,5 % (România) și 24,9% (Letonia).** În România, trebuie remarcată, totuși, scăderea ponderii acestei categorii de populație în totalul populației în anul 2011 față de anul 2007, la 29,4%, în timp ce în cazul Letoniei, spre exemplu, ponderea acestei categorii de populații a crescut la 30,9%[55] (vezi graficul de mai jos).

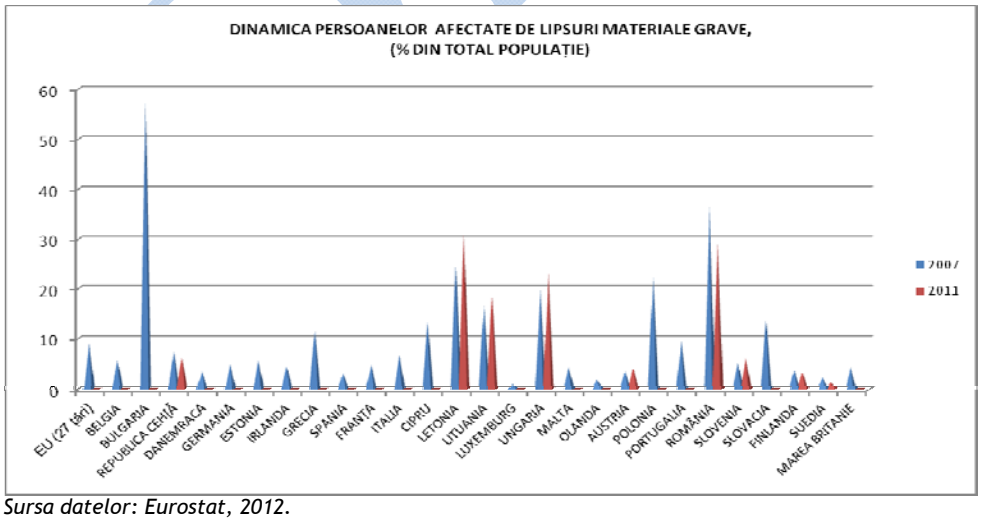

Sursa datelor: Eurostat, 2012.

Formatted: Font: Trebuchet MS

La **nivel național**, în perioada 2007-2011, ponderea populației **afectate de lipsuri materiale grave** a variat de la 36,5% (în anul 2007) pana la 29,4% (în anul 2011), înregistrând o tendință constant descrescătoare în intervalul de timp menționat.

Populație afectată de lipsuri materiale grave, (2007-2011), la nivel național și regional (%)

Regiunea	2007	2008	2009	2010	2011
Romania	**36,5**	**32,9**	**32,2**	**31,0**	**29,4**
Nord-Est	42	39,7	42	39,1	**38,1**
Sud-Est	42,3	36	30,8	40	**37**
Sud - Muntenia	42	36,6	38,1	33	**33,4**
Sud -Vest Oltenia	44,1	38,3	37,6	31,8	**30,2**
Nord-Vest	28,8	24,6	23,3	21,4	**23,9**
Vest	25,2	21,8	19,3	23,4	**19,7**
Centru	27,2	26,2	20,5	19,4	**17,4**
Bucuresti - Ilfov	**32,6**	**33,3**	**38,1**	**32**	**26,1**

Sursa datelor: Eurostat, 2012.

Analiza **pe regiuni** relevă faptul că regiunile cu cele mai mari rate ale persoanelor **afectate de lipsuri materiale grave** sunt regiunile **Nord-Est, Sud-Vest Oltenia, Sud-Est** și **Sud-Muntenia**, la polul opus situându-se regiunile **Nord-Vest**, **Vest și Centru** (v. graficul de mai jos).

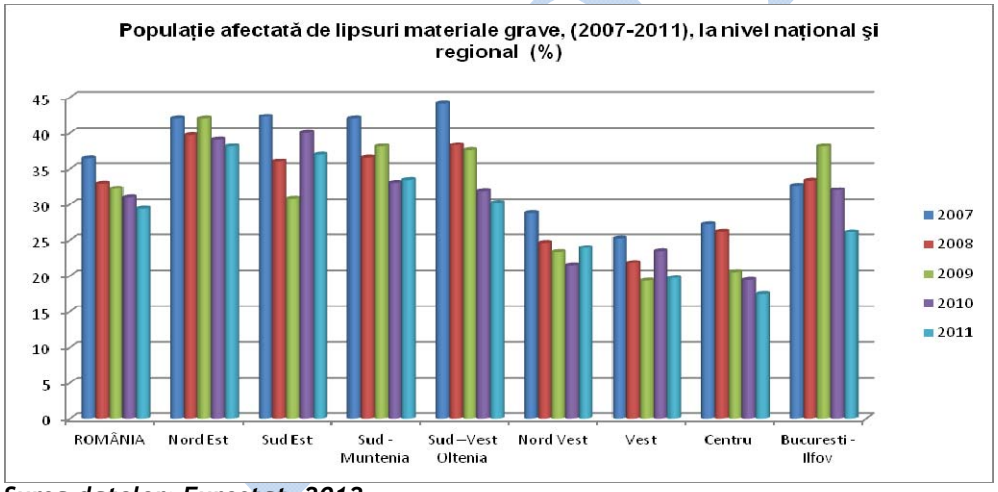

Sursa datelor: Eurostat, 2012.

Coordonatele sărăciei

Deși importante și necesare în vederea realizării comparațiilor internaționale la nivelul UE, datele obținute pe baza **metodei absolute**, pe baza anchetei privind **veniturile și condițiile de viata (EU-SILC),** se dovedesc a fi mai puțin relevante în situația necesității de a contura un **profil al sărăciei**. În aceste condiții, este necesară interpretarea datelor obținute pe baza **metodei relative**.

Conform estimărilor realizate din Ancheta Bugetelor de Familie (ABF), pe baza **metodei relative,** în anul 2010, rata sărăciei (rata riscului de sărăcie) a fost de 17,2%[56]. Aproape unul din șase locuitori trăia într-o gospodărie ale cărei venituri erau mai mici decât pragul stabilit la nivelul de 60%, din mediana veniturilor disponibile din anul 2010. Evoluția ratei de sărăcie (rata riscului de sărăcie), estimați pe baza veniturilor disponibile, inclusiv consumul din resurse proprii, în perioada 2001-2010 e prezentată în tabelul de mai jos:

Rata sărăciei (estimată pe baza veniturilor disponibile, inclusiv consumul din resurse proprii),la nivel național, în perioada 2001-2010

	2001	2005	2008	2009	2010
Rata sărăciei* (rata riscului de sărăcie), %	**17,0**	**18,2**	**18,2**	**17,5**	**17,2**

*la pragul de 60% din mediana veniturilor
Sursa datelor: INS, Raportul "Tendințe sociale", 2011.

Se observă o creștere a ratei sărăciei în perioada 2001-2005, urmată, începând cu 2009 de o ușoară tendință descrescătoare.
În condițiile în care estimarea ratei de sărăcie se face, pe baza aceleiași metode, dar excluzând consumul din resurse proprii, evoluția acesteia, în aceeași perioadă, 2001-2010, arată diferit (v. tabelul de mai jos):

Rata sărăciei (estimată pe baza veniturilor disponibile, exclusiv consumul din resurse proprii), la nivel national, în perioada 2001-2010

	2001	2005	2008	2009	2010
Rata sărăciei* (rata riscului de sărăcie), %	**25,7**	**23,8**	**22,4**	**21,7**	**22,3**

*la pragul de 60% din mediana veniturilor
Sursa datelor: INS, Raportul "Tendințe sociale", 2011.

Se pot constata următoarele:

- excluderea resurselor proprii din estimare, determină creșterea valorii ratei de sărăcie, comparativ cu rata de sărăcie calculată prin includerea acestor resurse;
- în ceea ce privește rata sărăciei (estimată pe baza veniturilor disponibile, exclusiv consumul din resurse proprii) se înregistrează o ușoară tendință de creștere în anul 2010 față de cel precedent

Riscul de sărăcie afectează, în diferite grade, toate categoriile demografice și socio-economice importante ale populației, populația săracă fiind distribuită în toate categoriile. Un tablou sintetic al categoriilor demo-socio-economice, la nivel național, și regional, în perioada 2001-2010 este prezentat mai jos (vezi tabelul de mai jos).

[56] Sursa datelor: INS, Raportul "Tendințe sociale", 2011.

Draft

Evoluția ratei sărăciei pe principalele categorii de populație (estimații pe baza veniturilor disponibile, inclusiv consumul din resurse proprii)

	2001	2005	2008	2009	2010
TOTAL	17,0	18,2	18,2	17,5	**17,2**
Sexe					
masculin	16,7	18,0	18,2	17,7	**17,5**
feminin	17,3	18,4	18,2	17,3	**16,8**
Grupe de vârstă					
0-15 ani	22,1	24,9	25,9	26,6	**26,0**
16-24 ani	19,9	22,2	20,9	21,6	**22,1**
25-49 ani	14,8	16,3	16,9	16,8	**16,9**
50-64 ani	11,8	13,2	13,5	12,7	**12,1**
65 ani si peste	18,8	17,2	16,2	12,9	**10,3**
Statut ocupațional					
Persoane ocupate, total*	13,7	14,0	15,2	14,9	**14,9**
Salariati	3,8	4,4	3,9	3,9	**3,8**
Lucratori pe cont propriu					
- inclusiv agricultori	32,8	33,4	40,8	40,6	**38,6**
- exclusiv agricultori	23,5	26,9	33,8	32,9	**29,1**
Persoane neocupate, total*	17,5	19,5	18,3	17,0	**15,9**
Șomeri	27,6	34,8	37,6	32,3	**28,7**
Agricultori	13,7	14,2	12,8	10,5	**8,3**
Alti inactivi (elevi, studenti, casnice etc.)	19,6	23,3	23,4	23,1	**23,8**
Tipul gospodăriei					
Gospodarii fără copii în întreținere, total	14,5	13,7	13,8	12,3	**11,0**
Persoane singure, total	24,7	25,9	23,8	20,4	**15,1**
- barbati singuri	17,2	20,1	19,5	17,0	**14,9**
- femei singure	28,2	28,6	25,9	22,0	**15,3**
- persoane singure sub 65 ani	17,3	19,7	17,8	16,0	**13,5**
- persoane singure de 65 de ani si peste	30,0	30,2	28,3	23,5	**16,4**
Doi adulti, ambii sub 65 de ani	9,6	9,7	10,7	9,9	**9,3**
Doi adulti, cel putin unul de 65 de ani si peste	12,2	11,9	11,0	7,6	**6,3**
Alte gospodarii fara copii	12,9	11,9	13,2	12,9	**12,7**
Gospodarii cu copii in intretinere, total	18,3	20,8	21,0	20,9	**21,2**
Un adult cu unul sau mai multi copii (familie monoparentala)	26,0	27,2	30,7	25,7	**22,7**
Doi adulti cu un copil	9,0	11,3	11,0	11,9	**10,6**
Doi adulti cu doi copii	13,0	15,8	16,9	18,6	**18,9**
Doi adulti cu trei si mai multi copii	35,0	43,6	47,0	48,7	**49,1**
Alte gospodarii cu copii	22,0	23,4	23,6	20,7	**22,6**
Mediul de rezidență					
Urban	10,1	10,2	8,6	8,7	**9,0**
Rural	25,2	28,0	29,8	28,3	**27,1**
Regiunea de dezvoltare					
Nord-Est	25,1	24,5	**27,2**	26,1	**26,2**
Sud-Est	20,4	24,8	**22,7**	22,4	**23,1**
Sud-Muntenia	16,6	21,1	17,5	17,6	**15,7**
Sud-Vest Oltenia	17,9	20,6	23,3	22,3	**20,0**
Vest	14,1	10,4	13,3	10,1	**11,4**
Nord-Vest	15,8	15,0	15,6	16,3	**14,4**
Centru	13,4	14,9	14,5	14,1	**14,7**
Bucuresti-Ilfov	**6,5**	**6,8**	**4,7**	**3,7**	**5,3**

* persoane in varsta de 16 ani și peste.
Sursa datelor: INS, Raportul "Tendințe sociale", 2011.

În ceea ce priveste **criteriul sexelor** în analizarea ratei sărăciei, evoluția este una interesantă, în sensul existenței unei valori mai înalte a ratei sărăciei în cazul femeilor, până în anul 2008, moment în care ratele s-au egalizat, dupa care situația s-a inversat.

Fig. nr.....

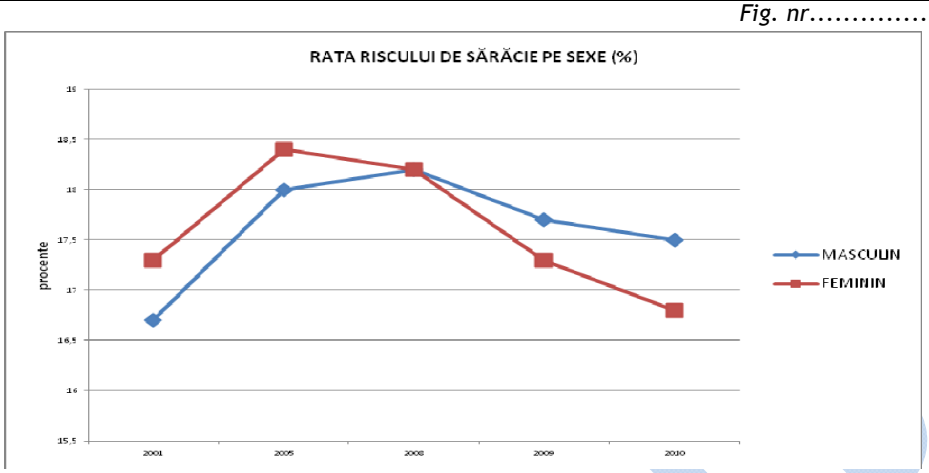

Sursa : grafic realizat pe baza datelor INS.

În ceea ce privește **pragul de 65 de ani**, rata de sărăcie la această categorie de vârstă se află într-un trend descrescător, ajungând de la valoarea de 18,8%, în anul 2001, la 10,3% în anul 2010, ceea ce reprezintă o scădere cu 8,5 puncte procentuale a acestei rate, în intervalul menționat.

Riscul de sărăcie afectează, cu intensitate diferită, populația aflata în diferite **grupe de vârstă,** în funcție de capacitatea de muncă de care dispune și de structurile familiale în care se încadrează populația aflată în diferitele etape ale ciclului de viață.

Distribuția populației sărace pe grupe de vârstă și sexe, în anul 2010

	Rata sărăciei, %	Pondere în total populație săracă, %
TOTAL	17,2	**100,0**
Masculin	17,5	**49,7%**
Feminin	16,8	**50,3%**
0-15 ani	26,0	**25,1%**
16-24 ani	22,1	**15,9%**
Masculin	22,9	**8,4%**
Feminin	21,2	**7,5%**
25-49 ani	16,9	**36,8%**
Masculin	17,5	**19,2%**
Feminin	16,4	**17,6%**
50-64 ani	12,1	**13,3%**
Masculin	13,0	**6,8%**
Feminin	11,2	**6,5%**
65 ani si peste	10,3	**8,9%**
Masculin	6,7	**2,3%**
Feminin	**12,7**	**6,6%**

Sursa datelor: INS, Raportul "Tendințe sociale", 2011.

După cum se poate observa din tabelul de la pag. 22-23, rata sărăciei este mai înaltă și în evidentă creștere în rândul **copiilor** (22,1% în 2001 și 26,0% în 2010), unul din patru copii (0-15 ani) aflându-se în întreținerea unei gospodării ale cărei venituri sunt mai mici decât pragul sărăciei.

Se pare că sarcina întreţinerii copiilor, în special a mai multor copii, constituie unul dintre factorii determinanţi sau amplificatori ai stării de sărăcie, rata sărăciei fiind mai mare în cazul gospodăriilor cu copii (21,2%, în anul 2010) faţă de cele fără copii (11,0%, acelaşi an).

Se poate observa că trendul ratei de sărăcie în perioada studiată, 2001-2010, a fost de scădere lentă, în cazul gospodăriilor fără copii în întreţinere, în timp ce, în cazul gospodăriilor cu copii în întreţinere trendul a fost opus, în sensul înregistrării unei creşteri lente, din 2001 până în 2010.

Gospodăriile cu mai mult de doi copii în întreţinere, respectiv cu trei sau patru copii, au fost, în mod constant şi progresiv, cel mai afectate de sărăcie (49,1%, în anul 2010). În cazul acestor gospodării şi al celor cu doi copii a avut loc cea mai accentuată creştere a ratei sărăciei (de la 35% şi, respectiv 13% în anul 2001, la 49,1% şi, respectiv, 18,9% în anul 2010).

Cu excepţia copiilor, tinerii din grupa de vârstă **16-24 de ani** sunt cei mai expuşi riscului de sărăcie comparativ cu populaţia din celelalte grupe de vârstă (22,1% în anul 2010 pentru tineri, comparativ cu 16, 9% şi, respectiv, 12,1% în cazul persoanelor aflate în grupele de vârstă 25-49 de ani şi 50-64 de ani). Explicaţia ar fi că, o parte din aceşti tineri se află în întreţinerea familiei, fie pentru că sunt elevi sau studenţi, fie pentru că nu au un loc de muncă, ceea ce îi plasează într-o situaţie favorizantă pentru instaurarea sărăciei.

În ceea ce priveşte persoanele din categoria de vârstă **50-64 de ani**, se observă, că, la această categorie se înregistrează o rată a sărăciei constant mai mică decât cea pentru celelalte categorii de vârstă (de la 11,8 % în anul 2001 la 12,1% în anul 2010), motivele fiind că, o parte din persoanele de această vârstă sunt **pensionari mai tineri**, care dispun, încă, de capacitatea de muncă necesară angajării în activităţi salariale lucrative complementare pensiei sau prestării de activităţi agricole în gospodărie, cât şi **persoane ocupate** care pot face parte din gospodării fără copii.

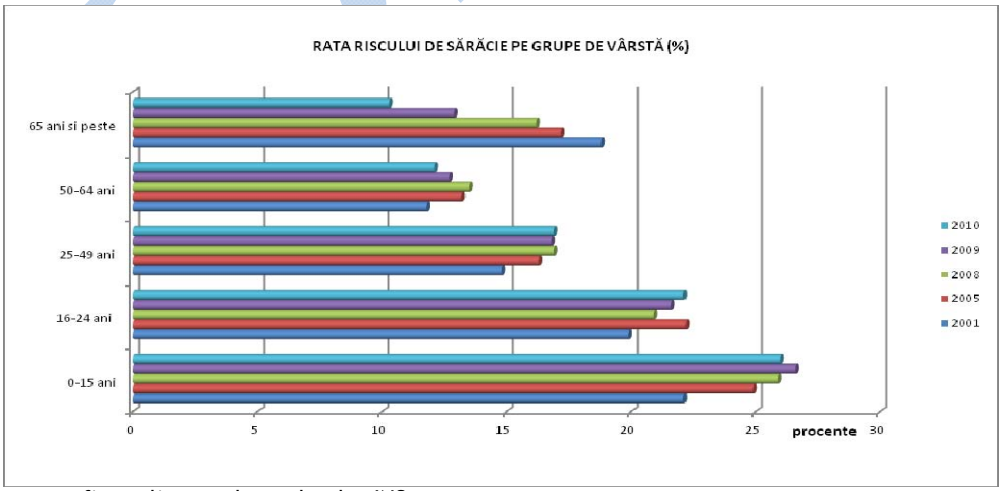

Sursa: grafic realizat pe baza datelor INS.

Incidența săraciei diferă și în funcție de **tipul gospodăriei,** de dimensiunea și de componența acesteia. După cum s-a menționat anterior, sărăcia e mai frecventă în rândul gopodăriilor cu copii în întretinere (21,2%), decât în rândul celor fără copii (11%), în anul 2010.

Dintre gospodariile cu copii, familiile monoparentale (părinte singur cu unul sau mai mulți copii), cele formate din doi adulți cu trei sau mai multi copii, precum și cele formate din trei sau mai multi adulți cu copii (în tabel figurând ca „alte gospodării cu copii"), sunt mai expuse riscului de sărăcie. Acestea reprezintă jumătate din populația săracă, proporția cea mai mare revenind celor formate din mai mult de 2 adulți și copii (32,5% în anul 2010) (vezi tabelul de mai jos)

Distribuția populației sărace după tipul gospodăriei, în anul 2010

	Rata saraciei, %	Pondere in total populatie saraca,%
TOTAL	17,2	**100,0**
Gospodării fără copii în întreținere, total	11,0	**25,5%**
Persoane singure, total	15,1	**5,8**
Bărbați singuri	14,9	**1,9**
Femei singure	15,3	**3,9**
Persoane singure sub 65 ani	13,5	**2,2**
Persoane singure de 65 ani și peste	16,4	**3,6**
Doi adulți, ambii sub 65 ani	9,3	**5,2**
Doi adulți, cel puțin unul de 65 ani și peste	6,3	**2,8**
Alte gospodării fără copii	12,7	**11,7**
Gospodării cu copii în întreținere, total	21,2	**74,5**
Un adult cu unul sau mai mulți copii (familie monoparentală)	22,7	**2,3**
Doi adulți cu un copil	10,6	**8,8**
Doi adulți cu doi copii	18,9	**15,9**
Doi adulți cu trei și mai mulți copii	49,1	**15,0**
Alte gospodării cu copii	**22,6**	**32,5**

Sursa datelor: INS, Raportul "Tendințe sociale", 2011.

Între gospodăriile cu copii, cea mai scăzută rată a sărăciei a fost înregistrată în rândul populației care trăiește în gospodării formate din 2 adulți cu un copil în întreținere (10,6% în anul 2010). Prezența celui de-al doilea copil în întreținere mărește considerabil incidența riscului de sărăcie (18,9% în anul 2010). Persoanele din gospodăriile formate din doi adulți care au în întreținere unul sau doi copii, gospodării ale căror venituri sunt mai mici decât pragul de sărăcie, reprezentau aproape un sfet din totalul populației sărace în anul 2010 (24,7%).

Cu toate că tendința ratei de sărăcie este de diminuare în cazul gopodăriilor care nu au copii în întreținere, totuși, riscul de sărăcie este încă relativ înalt în cazul gospodăriilor formate din persoane singure (15,1% în anul 2010), mai ales în cazul femeilor singure (15,3%) și al vârstnicilor singuri (16,4%). În cazul gospodăriilor formate din doi sau mai mulți adulți, fără copii în întreținere, rata riscului de sărăcie este ceva mai mică, comparativ cu cea estimată pentru persoanele singure.

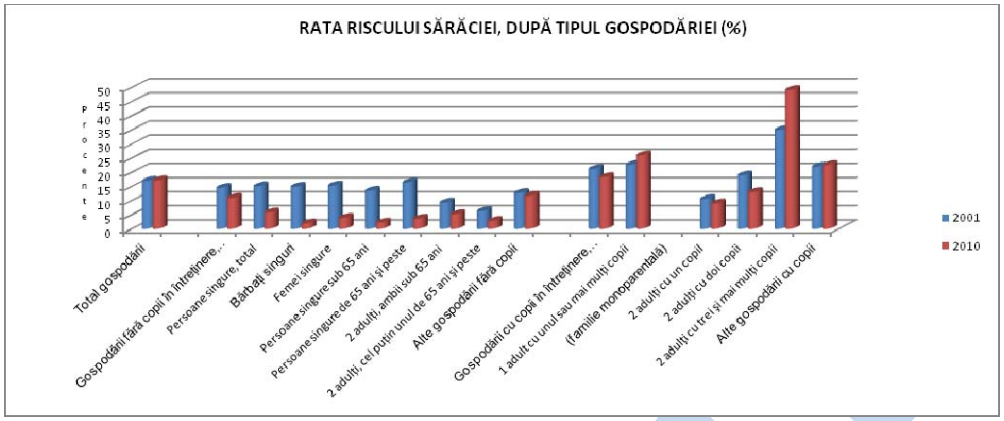

Sursa: grafic realizat pe baza datelor INS.

Estimarea ratei de sărăcie pentru populația grupată considerată în funcție de **statutul ocupațional,** evidențiează faptul că riscul de sărăcie este mai mare în rândul populației care nu este ocupată și nu realizează venituri din muncă. În anul 2010 (vezi tabelul de mai jos), rata sărăciei în rândul persoanelor neocupate (șomeri și inactivi – pensionari, copii, elevi, studenți, casnice și alte categorii de persoane inactive) a fost de 15,9%, acestea reprezentând aproape 40% din totalul populației sărace (39,5%). În același an, șomerii au fost cei mai expuși riscului de sărăcie cu cea mai mare frecvență (28,7%), iar incidența sărăciei în rândul acestora a crescut față de anul 2001, când se înregistra o rată de 27,6%.

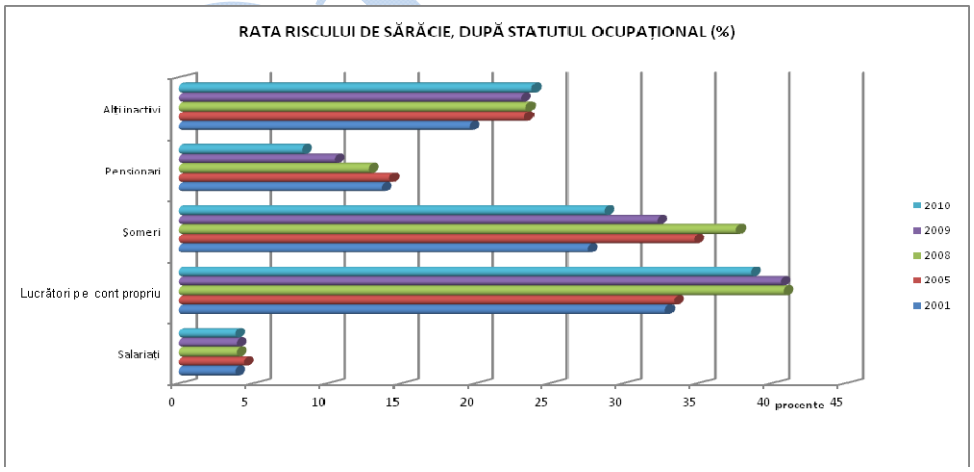

Sursa: grafic realizat pe baza datelor INS.

Distribuția populației sărace după statutul ocupațional, în anul 2010

	Rata saraciei, %	Pondere in total populatie saraca,%
TOTAL	17,2	**100,0**
Persoane ocupate, total	14,9	**35,3**
Masculin	16,4	**21,7**
Feminin	13,0	**13,6**
•Salariaţi	3,8	**6,1**
Masculin	4,3	**3,8**
Feminin	3,1	**2,3**
•Lucrători pe cont propriu (inclusiv agricultori)	38,6	**29,3**
Masculin	40,0	**17,9**
Feminin	36,5	**11,4**
Persoane neocupate, total	15,9	**39,5**
Masculin	14,8	**15,0**
Feminin	16,7	**24,5**
•Şomeri	28,7	**9,4**
Masculin	32,2	**6,9**
Feminin	22,2	**2,5**
•Pensionari	8,3	**11,4**
Masculin	6,9	**4,0**
Feminin	9,3	**7,4**
•Alţi inactivi (elevi, studenţi, casnice etc.)	23,8	**18,8**
Masculin	18,5	**4,2**
Feminin	**25,9**	**14,6**

Sursa datelor: INS, Raportul "Tendințe sociale", 2011.

În cazul pensionarilor, în anul 2010, rata sărăciei este inferioară (8,3%) ratei medii pe total populație (17,2%) fiind, însă, mai mare în cazul femeilor decât în cazul bărbaților (9,3% față de 6,9%). Pensionarii reprezintă 11,4% din totalul populației sărace, din care 7,4% femei. Există diferențe mari între cele două categorii de populație ocupată: rata de sărăcie estimată pentru lucrătorii pe cont propriu este de 10 ori mai mare decât pentru salariați (38,6% față de 3,8%). Pe de altă parte, în același an, 2010, lucrătorii pe cont propriu, reprezintă mai mult de un sfert din populația săracă (29,3%), mare parte din aceștia fiind agricultori, categorie care se confruntă cu cel mai mare risc de sărăcie.

Din estimările realizate pe **medii de sărăcie** rezultă că la nivelul anului 2010 incidența sărăciei era de 3 ori mai mare în mediul rural (27,1%) decât în cel urban (9,0%), precum și tendința acesteia de scădere în mediul urban, și de creștere în mediul rural, intervalul 2001-2010. Astfel, în anul 2010, în mediul rural trăia 71,3%din populația săracă (a se vedea tabelul de mai jos).

Distribuția teritorială a populației sărace, în anul 2010

	Rata saraciei, %	Pondere in total populatie saraca,%
TOTAL	17,2	**100,0**
Mediul de rezidență		
Urban	9,0	**28,7**
Rural	27,1	**71,3**
Regiuni de dezvoltare		
Nord-Est	26,2	**26,5**
Sud-Est	23,1	**17,7**
Sud-Muntenia	15,7	**14,0**
Sud-Vest Oltenia	19,5	**12,0**
Vest	11,4	**5,9**
Nord-Vest	14,4	**10,6**
Centru	14,7	**10,1**
București-Ilfov	**5,3**	**3,2**

Sursa datelor: INS, Raportul "Tendințe sociale", 2011.

Sărăcia este inegal distribuită și în **profil regional.** În anul 2010, rata sărăciei era de circa 5 ori mai mare în regiunile **Nord-Est** și **Sud-Est,** respectiv de 4 ori mai mare în **Sud-Vest Oltenia,** decât în regiunea București-Ilfov. Aceste regiuni cumulează mai mult de jumătate (56,2%) din populația săracă a României. În ultimii 3 ani în regiunea **Sud-Vest Oltenia** incidența sărăciei s-a diminuat, în mod constant, cu unul – două procente anual, în timp ce în regiunea **Centru** rata sărăciei a fost relativ constantă în aceeași perioadă de timp (a se vedea graficul de mai jos).

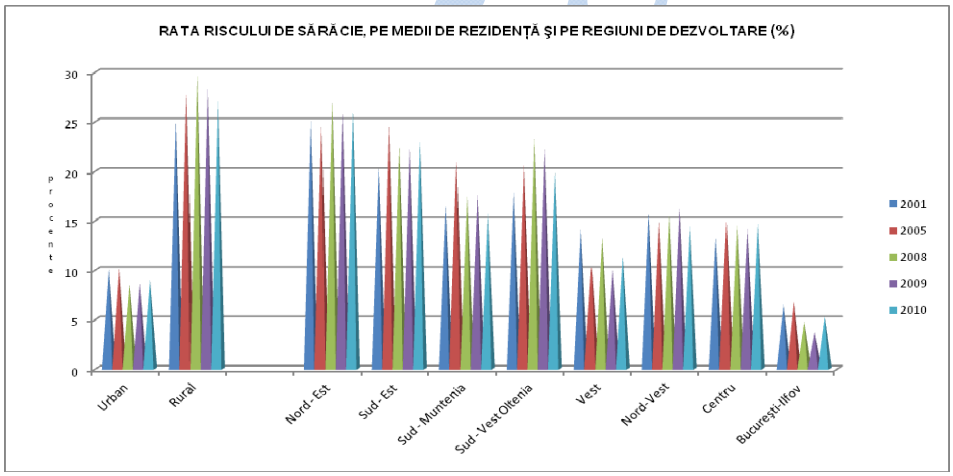

Sursa: grafic realizat pe baza datelor INS.

Absența ocupării reprezintă o dimensiune importantă a excluziunii sociale. Dacă o persoană aptă să lucreze, din punct de vedere al vârstei, nu lucrează din varii motive, cum ar fi: nu găsește un loc de muncă din cauza stării de sănătate sau din cauza obligațiilor familiale; nu dorește să lucreze etc., și nu realizează venituri din muncă, riscul de sărăcie este mare, atât pentru persoana respectivă, cât și pentru gospodăria din care face parte.

Absența ocupării constituie o dimensiune a excluziunii sociale, prin faptul că înseamnă excludere de la una dintre cele mai importante componente ale activității umane, de la relațiile sociale pe care le presupune și le facilitează participarea la muncă.

Șomajul de lungă durată reprezintă o formă de excluziune din sfera relațiilor de muncă, asociată cu sărăcia și excliziunea socială, prin faptul că absența prelungită a veniturilor din muncă determină:

- privațiuni în satisfacerea diverselor nevoi, printre care cele mai importante sunt cele: de consum zilnic, educaționale, de întreținere a stării de sănătate etc.,
- rarefierea/pierderea contactelor sociale stabilite anterior în sfera relațională cu colegii de serviciu
- pierderea calificărilor profesionale (deprofesionalizare),

toate acestea putând avea un puternic impact asupra stării de bine, fizic și emoțional, putând duce chiar la subminarea încrederii în sine și a stimei de sine.

Conform informațiilor colectate prin Ancheta Forței de Muncă în Gospodării (AMIGO), în anul 2010, 2,5% din populația activă se confrunta cu șomajul de mai bine de 12 luni (șomaj de lungă durată), iar 0,9% se afla în șomaj de peste 24 de luni (șomaj de foarte lungă durată). În perioada 2005-2010, atât șomajul de lungă durată, cât și cel de foarte lungă durată, s-au aflat pe un trend descendent (a se vedea tabelul de mai jos), valorile acestora descrescând de la 4,0% (2005) la 2,5 % (2010), în cazul șomajului de lungă durată, respectiv de la 2,5% (2005), la 0,9% (2010), în cazul șomajului de foarte lungă durată.

Din datele prezentate, se observă preponderența crescută a șomajului de lungă și de foarte lungă durată în rândul populației masculine, precum și în mediul urban. În perioada 2005-2009, tendința de scădere a șomajului s-a înregistrat în rândul tuturor categoriilor de persoane, indiferent de sex sau mediu de rezidență, semn al revigorării economice de care bucurat România în acea perioadă.

Rata șomajului BIM* de lungă durată -%-

Total (12 luni și peste)	2000	2005	2009	2010
Total	**3,5**	**4,0**	**2,1**	**2,5**
Masculin	3,7	4,6	2,4	2,9
Feminin	3,3	3,4	1,7	2,1
Urban	6,0	5,2	2,6	3,2
Rural			1,5	1,7
Total (6 luni și peste)				
Total	**11,5**	**13,1**	**10,3**	**13,0**
Masculin	11,6	14,0	10,9	13,8
Feminin	11,4	11,7	9,3	11,8
Urban	19,6	18,2	13,5	17,8
Rural	5,1	8,7	7,6	9,1

*BIM: conform criteriilor Biroului Internațional al Muncii
Sursa datelor: INS, Raportul "Tendințe sociale", 2011.

Rata şomajului BIM de foarte lungă durată (24 luni şi peste)

-%-

	2000	2005	2009	2010
Total	1,7	2,5	0,9	0,9
Masculin	1,7	3,0	1,1	1,1
Feminin	1,7	2,0	0,7	0,7
Urban	2,9	3,1	1,1	1,1
Rural	0,5	1,9	0,8	0,6

*BIM: conform criteriilor Biroului Internațional al Muncii.
Sursa datelor: INS, Raportul "Tendințe sociale", 2011

Nivelul redus de educaţie, reprezintă un alt factor favorizant pentru deprivarea materială şi, implicit, excluziunea socială, dat fiind faptul că nivelul de competență profesională, dat de nivelul de instruire, se află într-o corelaţie directă cu capacitatea de a presta o muncă bine plătită.

În anul 2010, puţin peste un sfert, respectiv 25,7%, din populația (în vârstă de 25-64 ani) țării absolvise cel mult ciclul gimnazial, în scădere față de anul 2000, când se înregistra o rată de 31,3% a celor cu nivel de educaţie scăzut, ceea ce reprezintă o scădere cu mai mult de 5 puncte procentuale a nivelului acestei rate.

În ceea ce priveşte diferențierile, în funcție de **mediile de rezidenţă**, se constată că, dacă, în ceea ce priveşte nivelul mediu de educaţie acesta este, oarecum comparabil, în mediul rural în comparaţie cu cel rural (în 2010: 51,9% în mediul rural vs.66,4% în mediul urban), discrepanțele semnificative apar în situația analizării nivelului educațional superior, unde ecartul se măreşte, ajungând la aproape 18 puncte procentuale (în 2010: 3,3% în mediul rural vs. 21% în mediul urban). E de notat trendul ascendent, începând cu anul 2000, al proporţiei celor care au absolvit o formă superioară de învăţământ, atât în mediul urban, cât şi în mediul rural, fapt explicabil prin amploarea dezvoltării instituţiilor private de învăţământ superior, în perioada analizată.

În privința diferențierilor, pe **sexe**, ale nivelurilor de învăţământ absolvite, există o uşoară prevalenţă a bărbaţilor în comparaţie cu femeile, în ceea ce priveşte educaţia de nivel mediu şi cea de nivel superior, în timp ce, în cazul educaţiei de nivel scăzut situaţia se inversează (vezi tabelul de mai jos).

Nivelul de educaţie al populaţiei[57]

Populația în vârstă de 25-64 ani	2000	2005	2009	2010
Total (mii persoane)	11431	11699	11961	12040
scăzut (%)	31,3	26,9	25,3	25,7
mediu (%)	59,5	62,0	61,4	60,5

[57] Niveluri de educaţie:
-scăzut: gimnaziu, primar, fără şcoală absolvită
-mediu: liceal (inclusiv treapta I), profesional, postliceal de specialitate sau tehnic de maiştri
-superior: universitar de scurtă şi lungă durată (inclusiv masterat şi doctorat).

superior (%)	9,2	11,1	13,3	13,8
Masculin (mii persoane)	5623	5786	5929	5970
scăzut (%)	24,8	21,5	20,9	21,5
mediu (%)	65,0	67,0	66,0	64,8
superior (%)	10,2	11,5	13,1	13,7
Feminin (mii persoane)	5808	5913	6032	6070
scăzut (%)	37,7	32,3	29,7	29,9
mediu (%)	54,2	57,0	57,0	56,2
superior (%)	8,1	10,7	13,3	13,9
Urban (mii persoane)	6472	6893	7085	7134
scăzut (%)	16,6	14,7	12,7	12,6
mediu (%)	68,9	68,3	67,0	66,4
superior (%)	14,5	17,0	20,3	21,0
Rural (mii persoane)	4959	4806	4876	4906
scăzut (%)	50,6	44,5	43,6	44,8
mediu (%)	47,2	52,9	53,4	51,9
superior (%)	2,2	2,6	3,0	3,3

***Sursa datelor**: INS, Cercetarea statistică asupra forței de muncă în gospodării (AMIGO).*

Indicele dezvoltării sociale locale (IDSL)

O metodologie de **evaluare a disparităţilor regionale şi a dinamicii acestora,** pe baza **indicelui de dezvoltare socială**, stabilit la nivelul comunelor și orașelor din România, a fost elaborată de prof. Dumitru Sandu.

Conceptul de bază al acestui indice este cel al „capitalului comunitar", care include componente de ordin uman, material și „vital"[58].
Astfel, **indicele dezvoltării sociale locale** este calculat prin agregarea a șapte indicatori primari în baza unui scor factorial. Indicatorii avuți în vedere – indicatori relevanți și disponibili pentru capitalul comunitar al localității - sunt[59]:

1. stoc de educație la nivel de comunitate
2. vârsta medie a persoanelor de peste 14 ani
3. speranța de viață la naștere
4. autoturisme la 1000 locuitori
5. suprafața medie pe locuință

[58] Dumitru Sandu, „Social Disparities in the Regional Development and Policies of Romania", International Review of Social Research, February 2011, abstract.
[59] Idem, p.5.

6.consumul de gaze pe locuitor, mc.
7.categorie de mărime-rezidență a localității.

Primii șase indicatori pot fi asociați unor forme diferite de capital comunitar, în timp ce, cel de-al șaptelea are o semnificație multiplă, pentru agregări de forme de capital comunitar.

Configurarea disparităților sociale la nivel regional rezultă din agregarea valorilor IDSL pe județe, comune, orașe ale aceluiași județ, regiune istorică și regiune de dezvoltare. Disparitățile regionale sunt analizate, pe de o parte, prin **agregarea valorilor acestui indice**, iar, pe de altă parte, prin analizarea dinamicii **PIB per capita**, a **ratei mortalității infantile** și a **speranței de viață la naștere.**

Principalele axe ale **disparităților regionale** în România sunt legate de :
•locuire urban-rurală,
•concentrare rezidențială,
•accesibilitate la servicii și infrastructură,
•sector de ocupare.

O a cincea axă, cu relevanță limitată în special pentru spațiul urban, se referă la **capitalul relațional al populației** asociat cu **diversitatea culturală**.

Conținutul propriu-zis al disparităților sociale este înregistrat pe **calitatea educației,** stării de **sănătate, consumului** și **relațiilor sociale**.

Cele cinci axe menționate (urban-rural, concentrare rezidențială, accesibilitate servicii, ocupare și capital relațional) împreună cu cele patru domenii (educație, sănătate, consum și relații sociale) constituie **componentele de bază ale spațiului inegalităților de dezvoltare socială** manifeste la nivel regional[60].

Concluziile studiului prof. D. Sandu sunt următoarele[61]:

- prima mare *axă de diferențiere este cea rezidențială dintre rural și urban* - șansele de viață biologică sunt constant mult mai mari în urban față de rural. Stratificarea/discriminarea șanselor de viață între cele două medii rezidențiale se manifestă și sub aspectul **calității locuirii.** Aceasta este sistematic mai bună în mediul urban decât în cel rural pentru toate județele țării. Deosebit de problematice sunt disparitățile de dezvoltare socială (calitate a locuirii) manifeste la un nivel ridicat în interiorul unor zone sărace sau relativ sărace precum Vaslui, Iași, Vâlcea sau Sălaj.
- a doua axă majoră de manifestare a disparităților socioteritoriale este cea asociată cu *șansele de accesibilitate* - dezvoltarea socială tinde să fie mai ridicată la comunele apropiate de oraș decât la cele depărtate, în localitățile aflate la drum european comparativ cu cele care au acces numai la drumuri comunale, județene sau naționale. Comunicarea în sensul social-economic, în spațiul rezidențial, implică și navetismul. Comunele care au rate reduse de navetism spre oraș tind să fie dezavantajate prin faptul că nivelul mediu al veniturilor este mai redus.

- cea de-a treia axă de generare a disparităților acționează în special în interiorul lumii rurale în legătură cu *ocuparea agricolă dominantă a populației*, puternic dependentă de

[60] Dumitru Sandu, „Social Disparities in the Regional Development and Policies of Romania", International Review of Social Research, February 2011, p.18.
[61] Idem, p.18-21

forma de relief specifică satului. În comunele de câmpie predomină activitățile agricole, în special, cele de cultivare a cerealelor, associate, de regulă, cu un nivel redus al veniturilor. Nu agricultura în sine este sursă de venituri reduse ci, mai ales, agricultura cerealieră. Zonele în care sectorul zootehnic este dezvoltat, rurale sau urbane, tind să aibă un nivel superior de dezvoltare social.

- cea de-a patra dimensiune majoră în structurarea șanselor de viață este *mărimea localității* dată de numărul de locuitori. Toate celelalte condiții fiind egale, ratele de mortalitate specifice pe grupe de vârstă tind să fie mai mari în comunele mici. La nivelul acestora sursele de venituri publice tind să fie mai mici, serviciile pentru populație de o mai proastă calitate și, în consecință, condițiile de locuire de nivel calitativ-redus.

- cea de-a cincea dimensiune de favorizare a disparităților regionale este dată de *capitalul relațional al populației* asociat cu diversitatea culturală, religioasă și etnică, în special. O astfel de diversitate favorizează un mediu social dinamic de îmbogățire a capitalului social atât sub aspect relațional, cât și ca deschidere la cooperare. Procesele de dezvoltare, la rândul lor, sunt favorizate în zonele în care capitalul social este îmbogățit prin diversitate culturală.

O hartă GIS[62], în funcție de IDSL, a orașelor și comunelor sărace din România, la nivelul anului 2008, este redată mai jos.

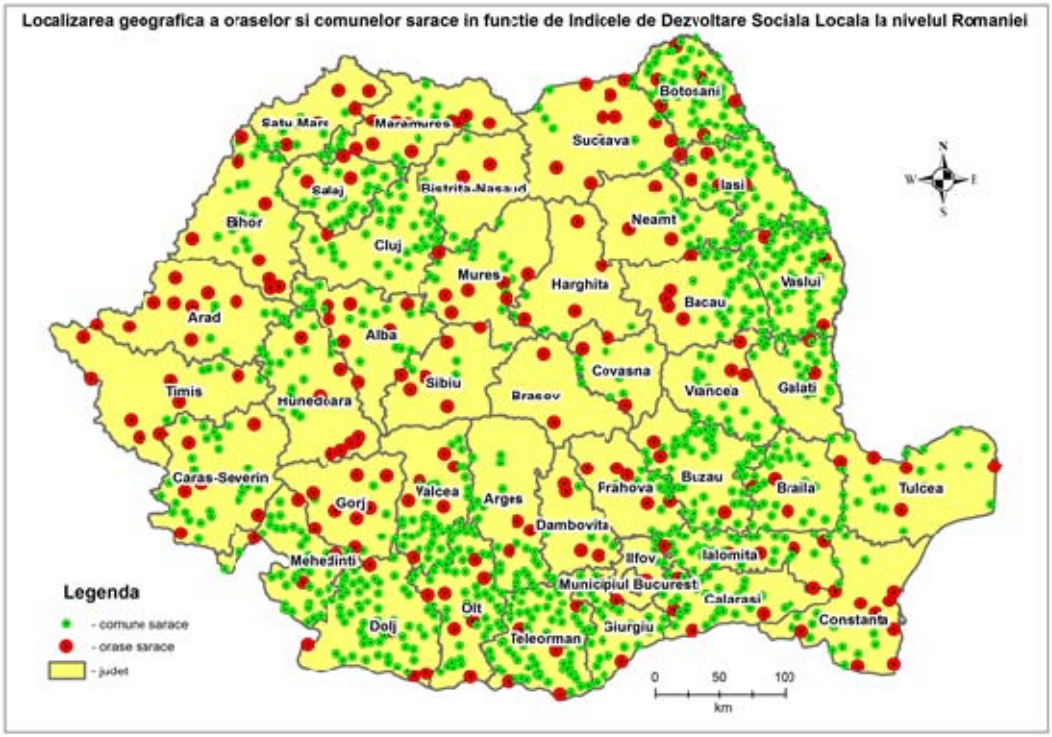

[62] Hartă realizată cu ajutorul reprezentanților ADR C, pe baza datelor statistice deținute de aceștia.

După cum se poate observa, din harta de mai sus, concentrarea comunelor sărace din România, în anul 2008, era localizată în regiunile **Nord-Est, Sud-Est, Sud-Muntenia** și **Sud Vest Oltenia.**

În regiunea **Nord-Est** comunele sărace se află, cu preponderenţă în judeţele **Botoşani, Iaşi, Vaslui** într-o manieră relativ omogenă, în timp ce judeţele cu mai puţine comune sărace sunt Suceava, Neamţ şi Bacău. Judeţul Suceava, deşi nu are multe comune sărace, deţine, în schimb multe oraşe cu nivel redus de dezvoltare.

În regiunea **Sud-Est** comunele sărace sunt localizate, preponderent, în judeţele **Buzău, Brăila şi Galaţi.** Judeţul **Constanţa** are o mare concentraţie de oraşe slab dezvoltate, având un număr mai redus de comune sărace**.**

În regiunea **Sud Muntenia,** comunele cu indicele dezvoltării sociale locale redus se află în judeţele **Teleorman, Ialomiţa, Călăraşi şi Giurgiu**, în timp ce judeţele, din regiune, cu mai puţine comune sărace sunt Dâmboviţa şi Prahova.

Regiunea **Sud-Vest Oltenia** concentrează în 4 din cele 5 judeţe ale sale, comunele sărace, respectiv în **Dolj, Olt, Vâlcea şi Mehedinţi**. Judeţul **Gorj,** deşi nu are multe comune sărace, are, în schimb, multe oraşe sărace.

O concentrare mare de comune sărace se găseşte şi în partea de nord vest a ţării, respectiv în judeţele **Cluj, Sălaj, Hunedoara**.

În ceea ce priveşte **oraşelor sărace din România**, concluzia generală este aceea că aceste oraşe sunt **dispersate pe aproape tot teritoriul ţării,** aproape **neexistând judeţ fără oraşe sărace,** cu câteva mici excepţii, respectiv **Braşov, Cluj şi Covasna,** care concentrează un număr mai mic de oraşe sărace.

O variantă diferită a aceleiaşi hărţi a sărăciei, realizată pe baza mai multor interval ale valorilor IDSL (vezi harta de mai jos), relevă, şi mai sugestiv, zonele cuprinse de sărăcie.

Se poate observa că zonele aflate în sărăcie sau în risc de sărăcie, sunt zonele cu un nivel de dezvoltare scăzut, tradus în valori mici ale IDSL, atât la nivelul comunelor, cât şi al oraşelor.

Astfel, se poate deduce că:

- zonele compacte de sărăcie se evidenţiază în partea de **Nord-Est, Sud-Est, Sud Muntenia** şi **Sud-Vest Oltenia** a României;
- zonele de sărăcie se concentrează, în mare parte, în mediul **rural** (vezi harta de mai jos).

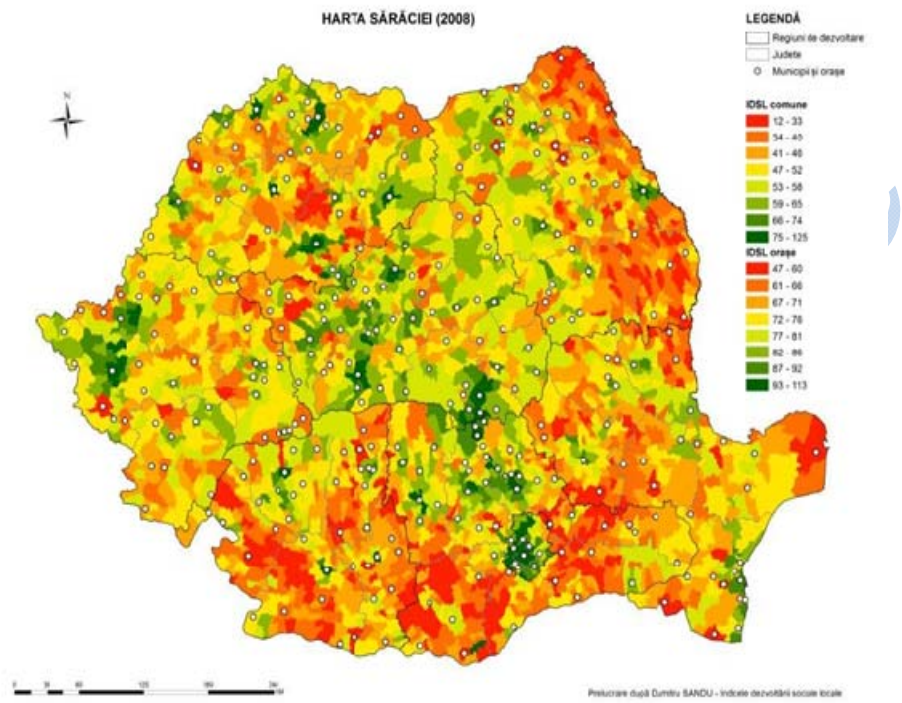

O comparaţie relevantă poate este cae dintre Harta Sărăciei, realizată pe baza IDSL (2008) și harta alimentării cu apă în locuinţe, a canalizării în locuinţe, harta ponderii numărului mediu de salariaţi în totalul populaţiei stabile, precum și harta ratei șomajului (vezi hărţile de mai jos).

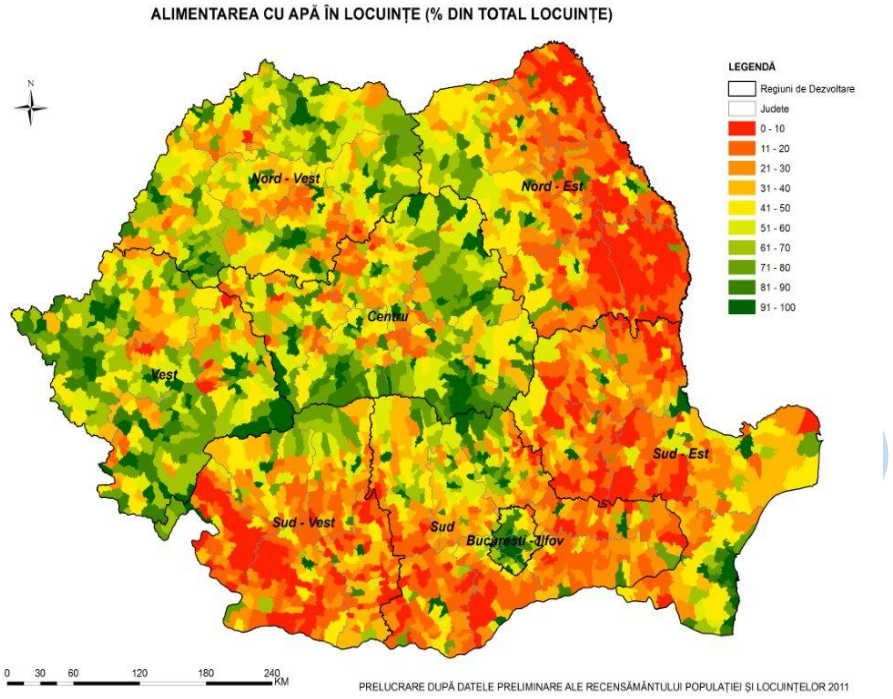
ALIMENTAREA CU APĂ ÎN LOCUINȚE (% DIN TOTAL LOCUINȚE)
LEGENDĂ
Regiuni de Dezvoltare
Judete
0 - 10
11 - 20
21 - 30
31 - 40
41 - 50
51 - 60
61 - 70
71 - 80
81 - 90
91 - 100
Nord - Vest
Nord - Est
Centru
Vest
Sud - Est
Sud - Vest
Sud
București - Ilfov
0 30 60 120 180 240 KM
PRELUCRARE DUPĂ DATELE PRELIMINARE ALE RECENSĂMÂNTULUI POPULAȚIEI ȘI LOCUINȚELOR 2011

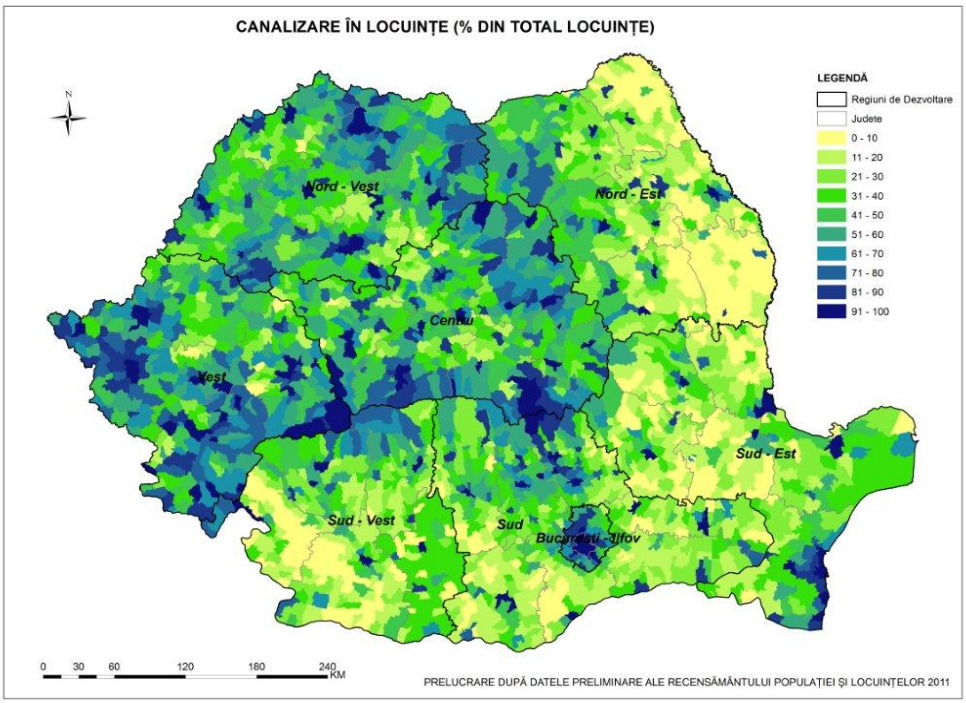
CANALIZARE ÎN LOCUINȚE (% DIN TOTAL LOCUINȚE)
LEGENDĂ
Regiuni de Dezvoltare
Judete
0 - 10
11 - 20
21 - 30
31 - 40
41 - 50
51 - 60
61 - 70
71 - 80
81 - 90
91 - 100
Nord - Vest
Nord - Est
Centru
Vest
Sud - Est
Sud - Vest
Sud
București - Ilfov
0 30 60 120 180 240 KM
PRELUCRARE DUPĂ DATELE PRELIMINARE ALE RECENSĂMÂNTULUI POPULAȚIEI ȘI LOCUINȚELOR 2011

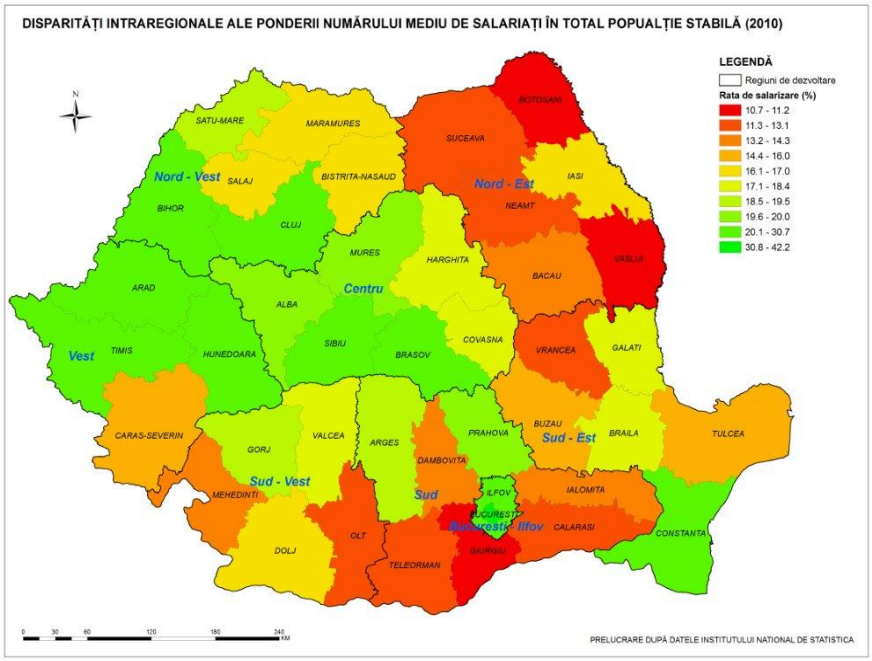

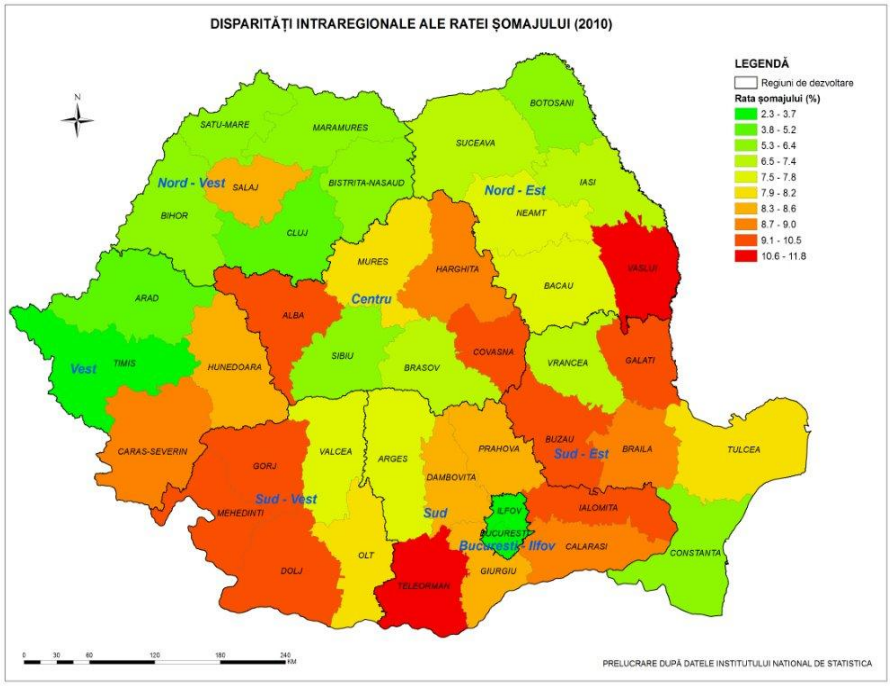

Concluziile parţiale ce se relevă în urma acestor comparaţii sunt următoarele:

- sărăcia corelează semnificativ cu accesibilitatea redusă la utilităţi (alimentare cu apă, canalizare etc.)
- sărăcia corelează cu niveluri reduse de ocupare (număr redus de salariaţi raportat la populaţia totală a regiunii)
- sărăcia corelează cu nivelurile înalte ale şomajului (număr ridicat de şomeri raportat la populaţia totală a regiunii) – excepţie: zonele Botoşani, Iaşi – nivel redus al şomajului, dar şi nivel redus al veniturilor.

Pe de altă parte, **zonele de dezvoltare** se împart în **2** mari **categorii:**

- **zona culoarelor de dezvoltare** (Bucureşti – Ploieşti - Braşov, Timişoara - Arad, Sibiu - Tg. Mureş, sudul litoralului)
- **marile oraşe şi zonele adiacente** (Iaşi, Craiova, Tg.Jiu, Cluj, Oradea, Baia Mare, Satu Mare etc.).

Concluzia finală ce se poate desprinde ar fi aceea că:

- **dezvoltarea** corelează cu gradul înalt de **urbanizare**:
  - acces sporit la **locuire şi utilităţi,** ceea ce conferă **accesibilitate** mai mare a populaţiei;
  - acces sporit la **servicii/acces la servicii de calitate (servicii administrative, sociale, educaţionale, culturale etc.) ,** ceea ce se traduce şi printr-un **capital educaţional-relaţional** sporit pentru populaţia din zonă;
  - acces sporit la **locuri de muncă mai bine plătite,** ceea ce înseamnă un nivel mai ridicat al veniturilor.

1.12 Agricultură și dezvoltare rurală

Agricultura

La nivel național, agricultura reprezintă un sector de primă importanță în România, atât prin contribuţia sa în economie, cât şi ca pondere a populaţiei ocupate. Performanţele sectorului agricol românesc rămân relativ modeste, comparativ cu potenţialul său natural. Contribuţia acesteia (agricultura, silvicultura şi piscicultura) la formarea Valorii Adăugate Brute (VAB) se situează în jurul valorii de 7% în anul 2009, fiind poziţionată pe primul loc în clasamentul celor 27 de state membre. La distanţă mare se situează Bulgaria (5,6%) şi Lituania (4,2%) iar pe ultimul loc se situează Luxemburg (0,3%).

Ponderea agriculturii în formarea VAB la nivelul UE 27 este de 1,7 %, fiind de 4 ori mai mică decât valoarea înregistrată de România.

Suprafaţa agricolă a României a fost în anul 2010 evaluată la 14.635,5 mii ha reprezentând 61,4% din suprafaţa totală a fondului funciar, în scădere cu doar 1 % faţă de anul 2009. Suprafaţa arabilă reprezintă 39,5% din suprafaţa totală a fondului funciar.

Distribuţia fondului agricol pe regiuni de dezvoltare indică o concentrare într-o proporţie însemnată a acestuia în regiunile de dezvoltare Sud Muntenia (10,23%) şi Sud-Est (9,75%), în comparaţie cu regiunea Bucureşti-Ilfov cu cea mai mică concentrare a fondului agricol (0,44%).

În perioada 1990-2010, suprafaţa agricolă la nivel naţional s-a menţinut relativ constantă de-a lungul perioadei, înregistrând variaţii mici, respectiv o creştere de 0,37% în anul 2000 raportat la anul 1990 şi scăderi de 0,11% şi 0,56% în anii 2005 şi respectiv 2010, păstrând aceeaşi bază fixă în analiză (1990). Astfel, dacă la sfârşitul anului 1990, suprafaţa agricolă (14.769 mii hectare) reprezenta 61,95% din totalul fondului funciar naţional, în 2000 aceasta reprezenta 62,32% (14.856,8 mii hectare), iar în anul 2010 reprezenta 61,39% (14.635,5 mii hectare).

Fondul funciar naţional, evoluţia 1990-2010 dupa modul de folosinţă

mii hectare	1990	%	2000	%	2005	%	2010	%
Suprafaţa totala	**23839,1**		**23839,1**		**23839,1**		**23839,1**	
Suprafaţa agricolă	14769	*61,95*	14856,8	*62,32*	14741,2	*61,84*	14635,5	*61,39*
Arabil	9450,4	*39,64*	9381,1	*39,35*	9420,2	*39,52*	9405	*39,45*
Păşuni	3262,5	*13,69*	3441,7	*14,44*	3364	*14,11*	3288,8	*13,80*
Fâneţe	1465,3	*6,15*	1507,1	*6,32*	1514,7	*6,35*	1529,7	*6,42*
Vii şi pepiniere viticole	277,4	*1,16*	272,3	*1,14*	224,1	*0,94*	213,4	*0,90*
Păduri	6252,3	*26,23*	6223,1	*26,10*	6233	*26,15*	6354	*26,65*
Construcţii	622,3	*2,61*	632,9	*2,65*	657,1	*2,76*	728,3	*3,06*
Drumuri şi căi ferate	388,9	*1,63*	388,2	*1,63*	391,1	*1,64*	388,8	*1,63*
Ape şi bălţi	903,6	*3,79*	867,8	*3,64*	841,4	*3,53*	833,6	*3,50*
Alte suprafeţe[1)]	469,9	*1,97*	636,1	*2,67*	465,5	*1,95*	495,3	*2,08*

[1)] Corespunde categoriei "teren neproductiv".

Sursa: Anuarul Statistic al Romaniei, 2011-date prelucrate

Acelaşi trend se înregistrează şi în cazul terenului arabil (9.450,4 mii hectare) care, în anul 1990 reprezenta 39,64% din totalul fondului funciar naţional, iar în anul 2010, 39,45% (9.405 mii hectare). În totalul fondului funciar naţional, suprafaţa ocupată de păşuni (3.262,5 mii hectare) a reprezentat 13,69% în anul 1990, menţinându-se la un procent apropiat până în anul 2010 (13,80% - 3.288,8 mii hectare). Creşteri ale suprafeţelor ocupate de păşuni se înregistrează atât în anul 2000 (14,44% în total fond funciar naţional) cât şi în 2005 (14,11% în total fond funciar naţional). Fâneţele ocupau în anul 2010, 1.529,7 mii hectare (6,42% în fondul funciar) înregistrand o creştere de doar 0,27% faţă de anul 1990 când ocupau 1.465,3 mii hectare (6,15% în fond funciar naţional).

Situaţii similare se înregistrează în cazul suprafeţelor ocupate de păduri (26,23% în 1990 şi 26,65% în 2010), ape şi bălţi (3,79% în 1990 si 3,50% în 2010). Distribuţia fondului forestier pe regiuni de dezvoltare în 2011 indică o concentrare într-o proporţie însemnată în regiunile de dezvoltare Centru (19,3% din totalul fondului forestier) şi Nord-Est (18,3%), urmate de regiunile de dezvoltare Vest (15,9%), Sud-Vest Oltenia(12,4%), Sud Muntenia(10,1%), Sud-Est (8,4%) şi Bucureşti-Ilfov (0,4%).

Evoluţia domeniului forestier în regiunea Centru a avut o creştere de 0,05% în 2010 faţă de 2005, urmată de regiunea Vest cu 0,03% şi o scădere a regiunilor Nord-Est cu -0,002% şi Bucureşti-Ifov cu -0,007%.

De asemenea, scăderi constante în totalul fondului funciar naţional au înregistrat suprafeţele ocupate cu vii şi pepiniere viticole: 277,4 mii hectare în 1990 (1,16%), 272,3 mii hectare (1,14%) în 2000, 224,1 mii hectare (0,94%) în 2005 si 213,4 mii hectare (0,90%) în 2010. In aceeaşi perioadă au crescut suprafeţele de teren neproductiv: 469,9 mii hectare(1,97%) în 1990, 636,1 mii hectare (2,67%) în 2000, 465,5 mii hectare (1,96%) în 2005 şi 495,3 mii hectare (2,08%) la sfârşitul anului 2010.

La nivel regional, cea mai mare suprafaţă a fondului funciar o deţine regiunea Nord-Est (15,46%), urmată de Sud-Est (15%). Regiunea cu cea mai mică suprafaţă este Bucuresti-Ilfov cu (0,76%).

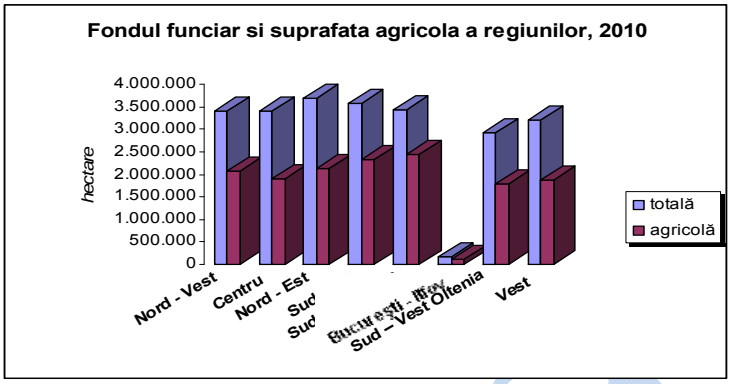

Sursa: INS Date prelucrate 2011

Din suprafaţa totală a fondului funciar, cele mai mari suprafeţe agricole le au regiunile Sud-Muntenia (16,66%) şi Sud-Est (15,89%), iar cea mai mică suprafaţă agricolă regiunea Bucureşti-Ilfov (0,72%).

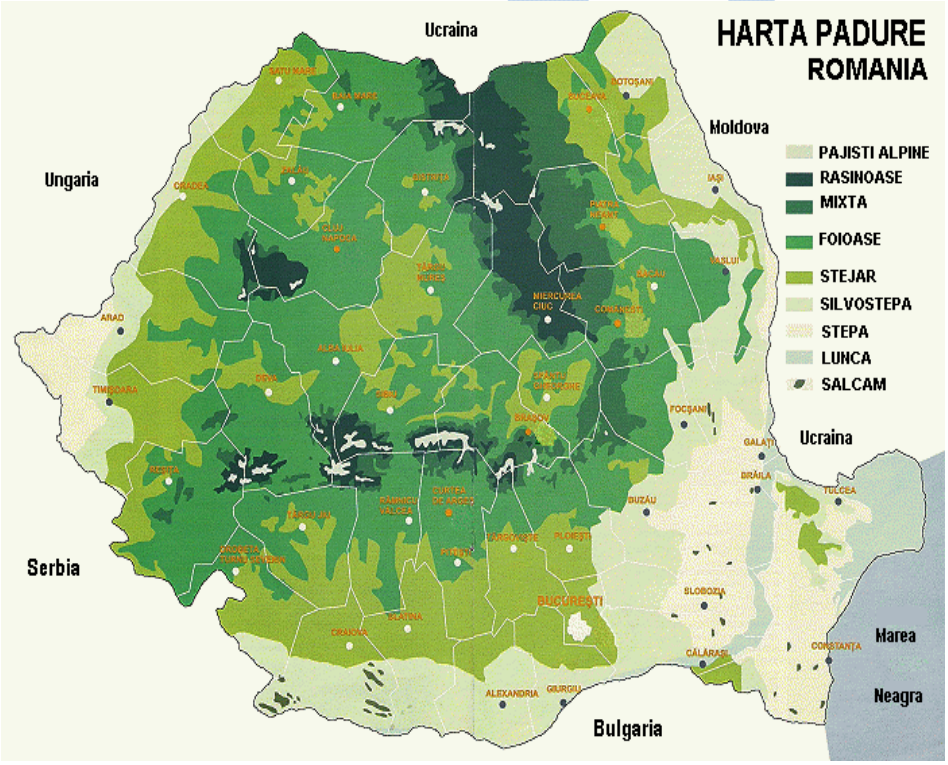

Fâneţele sunt concentrate mai ales în regiunile Centru şi Nord-Est (31,19% şi respectiv 25,19%). Exceptând regiunea Bucureşti-Ilfov, cea mai redusă reprezentare în totalul naţional al suprafeţelor ocupate de fâneţe, o are regiunea Sud-Est (4,09%).

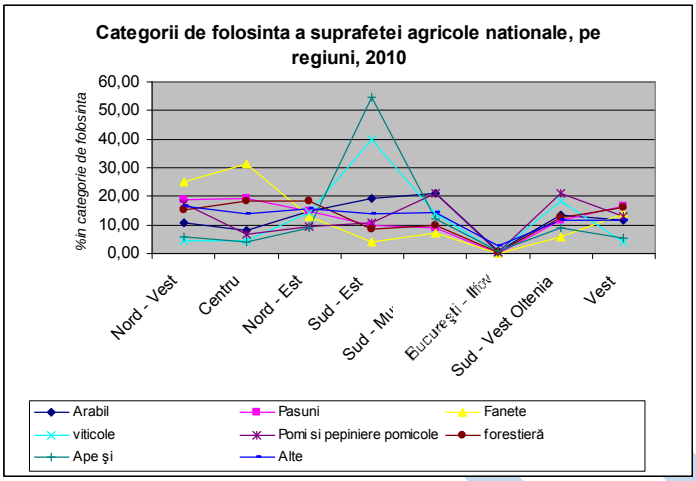

Sursa : INS

La nivelul suprafeţelor viticole, regiunea Sud-Est (39,86%) deţine cea mai mare suprafaţă viticolă, la polul opus aflându-se Regiunea Vest (exceptând Bucureşti-Ilfov). Suprafeţele pădurilor sunt mai bine reprezentate în regiunile Centru şi Nord-Est (18,52% şi respectiv 18,28%) şi mai slab reprezentate în regiunea Sud-Est (8,45%).

Terenurile agricole din România sunt afectate de o serie de procese de degradare din care se pot menţiona: eroziune prin apă, eroziune eoliană, deteriorarea structurii şi compactarea solului, poluarea chimică a solului, alunecări de teren.

Forma de proprietate a fondului funciar

După 1990 fondul funciar a avut mai multe modificări ale sistemului de proprietate funciară. În anul 2010, 94,35% din suprafaţa agricolă se afla în proprietatea privată. La nivel regional, valori peste media naţională în ceea ce priveşte ponderea proprietăţii private în totalul suprafeţei agricole a regiunii, înregistrează regiunile Sud-Muntenia (96,01%), Nord-Est (95,94%) şi Centru (95,84%), celelalte regiuni înregistrând valori sub media naţională.

Suprafaţa agricolă (ha), forma de proprietate, regiuni 2010

Regiunea de dezvoltare	Suprafaţa agricolă	din care: proprietate privată 1)	%privat in total	Variatia Fata de media nationala
TOTAL	14.635.520	13.808.087	94,35%	*0*
Nord - Vest	2.069.766	1.932.336	93,36%	*-0,99%*
Centru	1.901.554	1.822.470	95,84%	***1,49%***
Nord - Est	2.123.395	2.037.106	95,94%	*1,59%*
Sud - Est	2.325.122	2.103.222	90,46%	*-3,89%*
Sud - Muntenia	2.438.835	2.341.634	96,01%	*1,67%*
Bucureşti - Ilfov	105.243	95.703	90,94%	*-3,41%*
Sud - Vest Oltenia	1.799.230	1.729.808	96,14%	***1,80%***
Vest	1.872.375	1.745.808	93,24%	*-1,11%*

Sursa: Anuarul Statistic al Romaniei, 2011-date prelucrate

Din totalul de 13.808,1 mii ha suprafaţa agricolă aflată în proprietate privată la nivel naţional, 13.298 mii ha reprezintă suprafaţa agricolă utilizată (SAU) în exploataţii agricole, cu sau fără personalitate juridică. Aşa cum rezultă, din totalul de 13.298 mii ha *suprafaţa agricolă utilizată* în anul agricol 2009-2010, *55,99%* (7.445 mii ha) revin *exploataţiilor*

agricole fără personalitate juridică şi *44,01%* (5.853 mii ha), *exploataţiilor agricole cu personalitate juridică.*

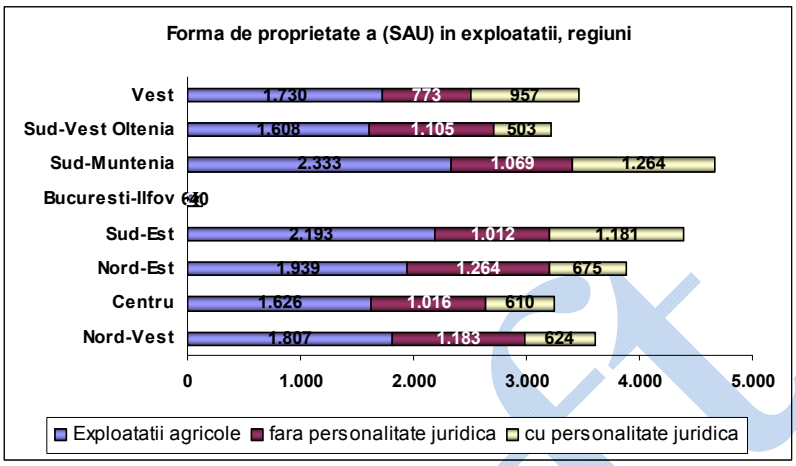

Sursa : Anuarul Statistic 2011 ; RGA 2010-informatii generale

Exceptând regiunea Bucureşti-Ilfov (cu tip de agricultură periurbană), regiunea Sud-Vest Oltenia se situează pe ultimul loc atât în ceea ce priveşte ponderea suprafeţelor totale agricole utilizate în exploataţii precum şi ponderea suprafeţelor agricole utilizate în exploataţii cu personalitate juridică. Ponderi mai mari ale exploataţiilor cu personalitate juridică se întâlnesc în regiunile cu suprafeţe extinse de teren arabil (cerealiere) cum sunt regiunile Sud-Muntenia (21,60%) şi Sud-Est (20,18%). Cele mai multe exploataţii fără personalitate juridică sunt localizate în regiunea Nord-Vest (15,89%) şi Nord-Est (16,98%).

Zootehnia

Categoria de folosinţă a suprafeţei agricole utilizate determină tipul exploataţiei agricole. Astfel, în zonele în care preponderente sunt fâneţele şi păşunile, un număr mai ridicat de exploataţii agricole sunt exploaţii cu efective de animale.

Producţia ramurii agricole animale (Conform metodologiei Eurostat privind "Conturile Economice pentru Agricultură") în profil teritorial în 2010

Regiunea de dezvoltare Judeţul	Producţia ramurii agricole (mii lei preţuri curente)		Indicii producţiei ramurii agricole (procente) 2009 = 100	
	Total	Animala	Total	Animala
TOTAL	**64.452.571**	**20.406.840**	**101,0**	**93,2**
Nord - Vest	8.356.921	3.003.282	93,4	92,8
Centru	7.711.996	2.799.773	96,7	95,1
Nord - Est	10.804.888	3.821.656	96,6	91,6
Sud - Est	10.216.341	2.674.474	107,1	94,0
Sud - Muntenia	11.575.621	3.468.547	99,9	88,1
Bucureşti - Ilfov	712.772	199.352	97,9	72,4
Sud - Vest Oltenia	7.192.228	1.946.137	93,4	84,7
Vest	7.881.804	2.493.619	126,8	115,0

Sursa: Anuarul Statistic al Romaniei, 2011-date prelucrate

La nivel naţional pentru anul 2010 ponderea producţiei animale din producţia totală agricolă reprezintă 31,66 %. La nivelul tuturor regiunilor de dezvoltare, această pondere oscilează în

jurul mediei naţionale, între 26,17% pentru regiunea Sud Est şi 36,30% pentru regiunea Centru, diferenţele fiind foarte mici între celelalte regiuni.

Din valoarea producţiei animale de 20 mld.lei ponderea cea mai mare o înregistrează regiunea Nord-Est cu 18,72%, urmată de regiunea Sud Muntenia (17%). Regiunea Sud Vest deţine ponderea cea mai mică din producţia animală (9,53%, fără a lua în considerare regiunea Bucureşti-Ilfov care are o valoare a producţiei animale nesemnificativă de doar 0,97%.

Dezvoltarea rurală

Drumurile rurale

Drumurile, în mediul rural, reprezintă principala cale de transport. Dezvoltarea şi implicit calitatea acestora şi a traficului ce se desfăşoară pe aceste drumuri mai au mult de recuperat până a ajunge la ceea ce reprezintă normalitate la nivelul Uniunii Europene. Conform unui studiu al Băncii Mondiale, doar jumătate dintre comune au acces direct la reţeaua de drumuri. Corelat cu populaţia rurală de 9.632.563 locuitori în 2010, rezultă că reţeaua de drumuri actuală deserveşte doar 3/5 din totalul acestei populaţiei. Mai mult de 25% dintre comune nu pot utiliza drumurile în perioadele cu precipitaţii.

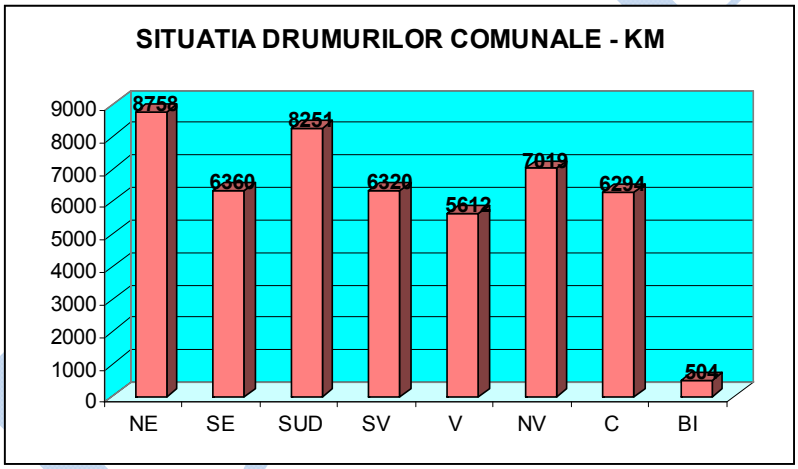

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor de la Consilii judeţene şi INS

Din cei 49118 km de drumuri comunale, structura acestora este echilibrată la nivelul tuturor regiunilor de dezvoltare, exceptând regiunea Bucureşti-Ilfov cu doar 1,02% din drumurile comunale înregistrate la nivel naţional. Ponderea celorlalte regiuni se situează între 11,42 % în regiunea Vest şi 17,8 % în regiunea Nord-Est .

Educaţia şi formarea

În comunităţile rurale, educaţia şi implicit formarea sunt foarte importante. Totodată, existenţa infrastructurii şcolare crează discrepanţe foarte mari, atât la nivel rural între sate/ comune şi mai ales între rural şi urban. Aceleaşi decalaje apar şi între regiunile de dezvoltare, mai ales acolo unde zona rurală este predominantă.

În ceea ce priveşte repartizarea unităţilor de învăţământ pe medii de rezidenţă în perioada 2000-2010, aşa cum s-a menţionat şi anterior în capitolul de înfrastructură de educaţie, se remarcă o scădere accentuată a unităţilor de învăţământ situate în mediul rural, cu 81% în

anul 2010 faţă de anul şcolar 2000. Această situaţie se datorează şi faptului că în mediul rural s-a realizat comasarea unităţilor şcolare din cauza scăderii numărului de elevi. Cele mai multe dintre şcolile funcţionale au nevoie de renovări, mobilier, utilităţi de bază şi material didactic.

În concordanţă cu reducerea numărului de şcoli din mediu rural, a scăzut şi numărul personalului didactic la nivelul tuturor categoriilor de învăţământ preuniversitar, excepţie în învăţământul liceal.

Totodată, trebuie urmărită şi formarea profesională pentru populaţia din zona rurală. Prin lipsa instruirilor la acest nivel, trebuie dezvoltată această categorie de învăţământ, mai ales că majoritatea agricultorilor au doar cunoştinţe elementare de mecanică sau din alte domenii tehnice.

În perioada 2005-2009, în cadrul sistemului educaţional se înregistrează o tendinţă de creştere a numărului persoanelor cu studii superioare în mediul rural (de la 0,05% în anul 2005 din total la 0,06% în 2009 din total) şi a persoanelor cu studii medii în mediul rural (de la 6,3% din total în anul 2005 la 6,4% în anul 2009).

Sănătate

Unităţile sanitare din mediul rural sunt în număr redus faţă de cele din mediul urban, respectiv 4,12% din total spitale, ce se regăsesc doar în 3 regiuni: Nord-Est cu 2 spitale şi Centru şi Sud-Est cu câte unu.

Totodată, trebuie menţionat că în *mediul rural* reţeaua unităţilor sanitare dispune de 78,1% din paturile preventoriilor 57,1% din numărul centrelor de sănătate cu paturi de spital, 59,4% din cel al unităţilor medico-sociale şi 58,7% dintre drogherii şi punctele de lucru ale farmaciilor.

Dificultăţi la accesarea serviciilor medicale de sănătate pentru populaţia rurală sunt datorate serviciile de transport deficitar, cu un impact negativ asupra fluxului urban-rural al cadrelor sanitare.

Gradul de sărăcie

Sărăcia are caracteristici diverse în mediul rural faţă de mediul urban. Astfel, în timp ce, în mediul rural sărăcia este una manifestată la nivelul consumului, în mediul urban, aceasta este o sărăcie profundă, manifestată în diverse zone (consum, cheltuieli utilităţi, acces servicii etc.).

De asemenea, există diferenţieri şi în ceea ce priveşte ordinul de mărime al populaţiei afectate de sărăcie în cele două medii, cu prevalenţa numerică a populaţiei sărace la nivel rural.

O altă diferenţiere există în ceea ce priveşte caracteristicile teritoriului afectat de sărăcie în cele două medii: în mediul urban apare fenomenul segregării săracilor, în timp ce la nivel rural acesta nu este atât de pronunţat.

Mediul de afaceri

Întreprinderile active nou create, conform INS, sunt in proporţie mică în mediul rural (24% în 2010). Ponderea cea mai mică la nivel regional o are regiunea Bucureşti-Ilfov, unde teritoriul rural este slab reprezentat. Regiunile Nord-Est (32%) şi Sud Muntenia (38%) au ponderea cea mai mare pentru întreprinderile active nou create în mediul rural. Din punct de vedere al

ONRC, cele mai puţine întreprinderi sunt înmatriculate în mediul rural. La nivel regional, ponderile sunt sub 50% pentru înmatriculările din mediul rural, în majoritatea regiunilor, dar regiunea Sud-Vest, în 2012 a înregistrat cea mai mare valoare a acestui indocator in mediul rural (54,59%).

Cele mai puţine firme au fost radiate în mediul rural. Dacă în perioada 2008-2010, firmele sunt radiate în mod agresiv, cu o creştere de două ori sau de 3 trei ori faţă de anul anterior, după această perioadă numărul firmelor radiate sunt în creştere, dar cu o rată descrescândă faţă de perioada anterioară. Din punct de vedere al numărului firmelor radiate, creşterea cea mai mare s-a înregistrat în mediul rural, în 2010, în regiunile Nord-Est, Sud-Vest şi Nord-Vest cu peste 400% faţă de anul anterior.

Forţa de muncă

Ponderea persoanelor ocupate din mediul rural în agricultură, în perioada 2006-2013 a scăzut cu aproximativ 16 puncte procentuale, iar a celei din servicii a crescut cu 11,5 puncte procentuale. Creşterea populaţiei ocupate poate fi apreciată ca fiind în corelaţie cu dinamica restructurării economice, a modificării structurilor productive şi funcţionale de bază ale sistemului economic şi social. Nivelul scăzut de instruire se reflectă în calitatea forţei de muncă din mediul rural, fiind un factor restrictiv pentru dezvoltarea economică din această zonă. Diversificarea activităţilor economice nu este susţinută de lucrători cu formare sau experienţă specifică diverselor tipuri de meserii, deoarece sistemul educaţional nu a fost adaptat cerinţelor specifice din mediul rural.

Ocuparea în mediul rural presupune, în mare măsură, ocuparea în agricultura de subzistenţa, fapt ce nu reprezintă o soluţie viabilă pe termen lung, mai ales că, la nivelul anului 2010 media EU 27de ocupare în agricultura a fost de 5,4%.

1.13 Factorii de mediu

Analiza factorilor de mediu

Mediul înconjurător, un element esenţial al existenţei umane, reprezintă rezultatul interferenţei unor elemente naturale - sol, aer, apă, climă, biosferă - cu elemente create prin activitatea umană. Toate acestea interacţionează şi influenţează condiţiile existenţiale şi posibilităţile de dezvoltare viitoare ale societăţii. Dezvoltarea economică nu poate fi separată de consecinţele activităţii umane asupra mediului înconjurător. Efectele consumului şi utilizării resurselor, asupra mediului sunt în creştere[63].

Analizând relaţia dezvoltare economică - mediu înconjurător, se remarcă cinci factori esenţiali cu contribuţii diferite la scăderea sau creşterea nivelului de degradare a mediului ambiant, inclusiv a resurselor naturale:

- nivelul activităţii economice sau mărimea economiei,
- structura sectorială a economiei,
- nivelul tehnologic existent,
- cererea de reglementări în privinţa mediului,
- politica şi cheltuielile de conservare şi de protejare a mediului ambiant.

Aderarea României la Uniunea Europeană a reprezentat pentru societatea românească şi asumarea un obiectiv strategic fundamental privind gestionarea corectă, eficientă şi transparentă a domeniului mediului, bazată pe principii europene de dezvoltare durabilă,

[63] Sursa: Raportul privind starea mediului pe anul 2010, ANPM

care să conducă la o îmbunătățire a calității vieții, în paralel cu dezvoltarea economică și cu progresul social.

Principalele probleme cu care se confrunta România la momentul aderării se refereau la:

- accesul redus al populației la infrastructura de apă și apă uzată, calitatea necorespunzătoare a apei potabile și lipsa facilităților de canalizare și epurare a apelor uzate în anumite zone, numărul ridicat de operatori mici, care desfășurau și alte activități decât gestionarea rețelelor de apă și canalizare.
- colectarea și depozitarea deșeurilor, în majoritatea localităților, în locuri care nu respecta legislația europeană de mediu, afectând sănătatea cetățenilor.
- sistemele de temoficare învechite care poluează semnificativ aerul
- multe specii de plante și animale amenințate cu dispariția
- resursele naturale folosite în exces
- creșterea incidenței inundațiilor și eroziunea litoralului Mării Negre cauzate de construcții în albiile râurilor și îndiguiri neadecvate.

Infrastructura de apă

Sectorul serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare a suferit transformări majore în ultimii ani, atât din punct de vedere tehnic, cât și din punct de vedere organizatoric. Regionalizarea operării și globalizarea pieței reprezintă doar două dintre provocările de actualitate, care marchează perioada de referință 2007 - 2010. Totodată, se constientizează tot mai mult, și la nivelul factorilor decizionali, dimensiunea socială a serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare și impactul acestora asupra coeziunii sociale.

În ceea ce privește populația cu acces la serviciile de alimentare cu apă și canalizare, din analiza datelor statistice specifice aferente acestei perioade rezultă faptul că gradul de acces al populației la sistemele centralizate continuă să fie scăzut și mult sub media europeană (se estimează că actualul ritm de creștere a gradului de conectare nu va permite atingerea țintelor prevăzute pentru orizontul de timp 2015, 2020 și 2030).

Astfel, numai 52% din populație avea, în 2007, acces la sisteme de apă potabilă și canalizare. Din datele prezentate de Institutul Național de Statistică în anii 2008 și 2009, numărul de locuitori beneficiari ai serviciului public de alimentare cu apă a fost de 11.336.676 persoane în 2008 și, respectiv, de 11.790.494 persoane în 2009, ceea ce reprezintă un procent de 53,1% față de totalul populației din România în 2008 și de 55,2% în 2009. Într-un interval de 25 de ani, s-a realizat o creștere a gradului de acoperire cu servicii de alimentare cu apă de la 29% din populația țării la 55,2%, deci o creștere de 36 de procente din totalul populației, în condițiile în care, în acelasi interval de timp, s-au produs mutații majore și în raportul dintre populația urbană și cea rurală. Nivelul de echipare cu sisteme centralizate de alimentare cu apă potabilă a populației este net defavorabil mediului rural.

Referitor la situația existentă la nivel regional și evoluția indicatorului „***Populația deservită de sistemul public de alimentare cu apă, macroregiuni și regiuni de dezvoltare***” pe fiecare regiune în parte, aceasta poate fi urmărită prin intermediul datelor prezentate în graficul de mai jos:

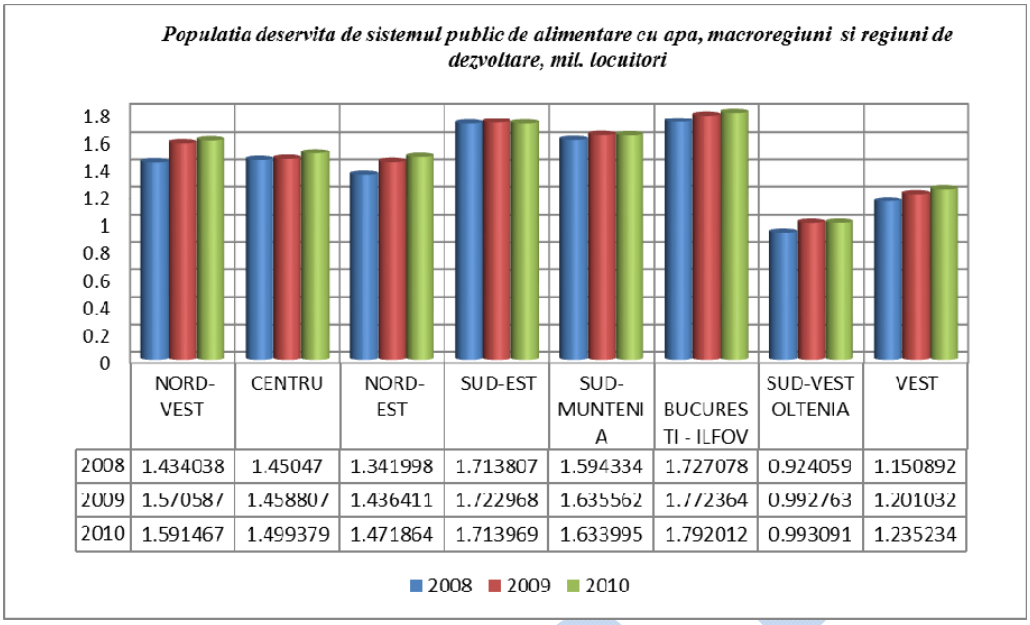

	NORD-VEST	CENTRU	NORD-EST	SUD-EST	SUD-MUNTENIA	BUCURESTI - ILFOV	SUD-VEST OLTENIA	VEST
2008	1.434038	1.45047	1.341998	1.713807	1.594334	1.727078	0.924059	1.150892
2009	1.570587	1.458807	1.436411	1.722968	1.635562	1.772364	0.992763	1.201032
2010	1.591467	1.499379	1.471864	1.713969	1.633995	1.792012	0.993091	1.235234

Datele statistice aferente anului 2010 prezentate în tabelul de mai sus, pot fi completate cu următoarele informaţii:

- operatorii regionali au o cotă de piaţă de 88,1% din totalul populaţiei deservite cu servicii de alimentare cu apă la nivel de ţară;
- operatorii regionali asigură pentru aria în care prestează servicii, un grad mediu de acoperire cu servicii de alimentare cu apă de 77%;
- cel mai mare grad de acoperire cu servicii de alimentare cu apă îl au operatorii care deservesc doar mediul urban.
- în anul 2010, populaţia deservită cu servicii de alimentare cu apă de către operatorii regionali a crescut cu 6,1%, faţă de anul 2009. Această creştere se datorează procesului de regionalizare al operatorilor, prin care aceştia îşi continuă extinderea reţelelor la noi consumatori;

Evoluţia cantităţii de apă potabilă distribuite populaţiei ilustrează o descreştere de-a lungul ultimilor 14 ani la nivel naţional, descreştere cauzată, în principal, de reducerea activităţilor industriale şi contorizării.

La nivel regional, descreşterea are un caracter mai pronunţat de inconstanţă comparativ cu nivelul naţional, cu anumite pante ascendente ce diferă de traiectoria naţională. Repartizarea neuniformă a resurselor de apă pe teritoriul ţării, gradul insuficient de regularizare a debitelor pe cursurile de apă, poluarea semnificativă a râurilor interioare fac ca zone ale ţării să nu dispună de surse suficiente de alimentare cu apă în tot cursul anului, mai ales în perioadele de secetă sau în lunile cu temperaturi scăzute[64]. Volumul de apă potabila distribuită consumatorilor în profil teritorial, în anul 2010 este prezentat în tabelul de mai jos:

[64] Sursa: Asociaţia Română a Apei

Regiune	Total (mii m^3)	din care: pentru uz casnic	din total: consumatori cu apometre instalate (mii m^3)	Apa potabilă distribuită prin apometre, faţă de total (%)
Nord - Vest	115211	83453	100581	87,3
Centru	123252	80747	92721	75,2
Nord - Est	103730	66750	96593	93,1
Sud - Est	110861	82800	99501	89,8
Sud - Muntenia	96579	72065	73770	76,4
Bucureşti - Ilfov	295023	171985	265433	90,0
Sud - Vest Oltenia	97556	71164	88063	90,3
Vest	82027	60431	71179	86,8
TOTAL	1024239	689395	887841	86,7

Sursa: Anuarul Statistic al Romaniei, 2011

In anul 2009, gradul de contorizare la nivel de ţară a fost de 83,7%, în creştere faţă de anul 2008, când nivelul de contorizare a fost de 81,4%. In anul 2010 gradul de contorizare pentru total ţară a crescut la 86,7%, cu 3% mai mult decât în anul 2009. Cel mai mare grad de contorizare îl are regiunea Nord-Est (93,1%) şi cel mai mic regiunea Centru (75,2%)[65]. Pentru operatorii regionali, gradul mediu de contorizare a consumatorilor a fost, în 2009, de 89%, iar în anul 2010 de 90%[66].

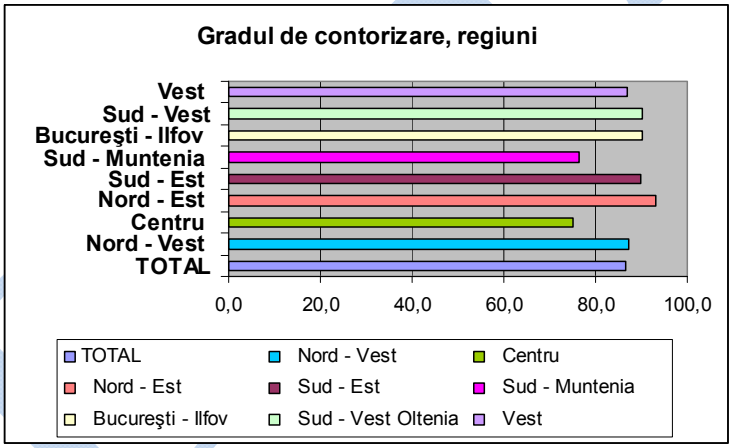

* Sursa: Planul de Dezvoltare Regională, regiunea Sud - Vest

Lungimea totală simplă a reţelei de distribuţie a apei potabile reprezintă lungimea tuburilor şi conductelor instalate pe teritoriul localităţii respective, pentru transportul apei potabile de la conductele de aducţiune sau de la staţiile de pompare până la punctele de branşare a consumatorilor. Lungimea reţelelor de apă potabilă a crescut, în 2009 (60456 km) faţă de anul 2008 (56809 km), cu 6,4% şi în 2010 (63095 km) comparativ cu 2009 (60456 km) cu 4,4%. La nivelul ţării, cea mai mare parte a operatorilor, respectiv 32, exploatează reţele de alimentare cu apă cu o lungime sub 1000 de kilometri[67]. Lungimea reţelelor de apă din mediului rural a crescut cu 17%, creştere determinată, în principal, de un grad preexistent scăzut de acoperire cu servicii de apă în acest mediu.

[65] Sursa: Institutul Naţional de Statistică şi PDR Sud Vest, pag. 21
[66] Sursa : Asociatia Romana a Apei
[67] Idem 4

Regiunea Oltenia are în total cel mai mic număr de localități alimentate cu apă din România (după regiunea București – Ilfov, care are întinderea cea mai mică, fiind formată dintr-un singur județ și capitala). Profilul teritorial al rețelei de distribuție a apei potabile este prezentat în anexă.

Rețeaua de canalizare

Lungimea totală simplă a conductelor de canalizare reprezintă lungimea tuburilor și conductelor instalate pe teritoriul localității respective, pentru transportul apei uzate de la punctele de evacuare a consumatorilor sau de la stațiile de pompare până la stația de epurare / punctual de deversare. Rețeaua de canalizare este parte a sistemului public de canalizare, alcătuită din canale colectoare, canale de serviciu, cămine, guri de scurgere și construcții anexe care asigură preluarea, evacuarea și transportul apelor uzate.

În ceea ce privește **canalizarea și epurarea apelor uzate,** în anul 2008, beneficiau de serviciul de canalizare 9.237.821 de locuitori, reprezentând 43% din populația țării, iar în anul 2009, beneficiau de serviciul de canalizare 9.251.827 de locuitori, adica 43,1% din populația țării. În anul 2010, un număr de 9.354.902 locuitori beneficiază de serviciul de canalizare reprezentând 43,7% din populația României, creșterea față de anul 2009 fiind de numai 0,9%.

Tabelul de mai jos prezintă numărul locuitorilor care beneficiază de serviciul de canalizare asigurat de operatorii regionali și gradul de acoperire al acestui serviciu pentru fiecare regiune în parte.

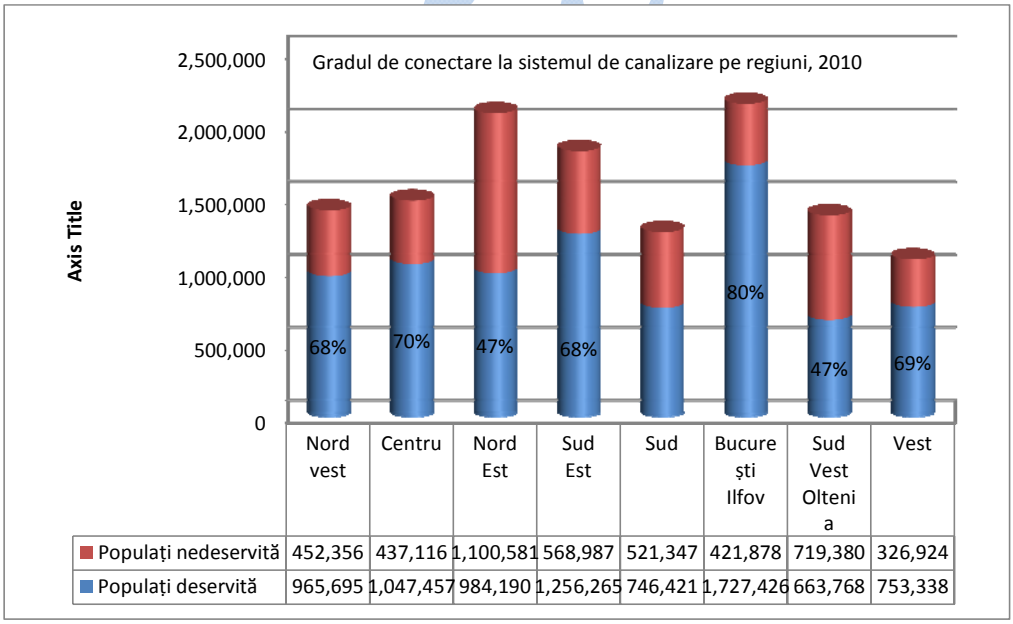

	Nord vest	Centru	Nord Est	Sud Est	Sud	București Ilfov	Sud Vest Oltenia	Vest
Populați nedeservită	452,356	437,116	1,100,581	568,987	521,347	421,878	719,380	326,924
Populați deservită	965,695	1,047,457	984,190	1,256,265	746,421	1,727,426	663,768	753,338

La sfârșitul anului 2010, rețeaua de canalizare publică la nivel national se prezenta ca in tabelul de mai jos. In anul 2008, activitatea de evacuare a apelor uzate din gospodăriile populației și din unitățile economice și sociale, precum și tratarea lor în stații de epurare au

fost realizate în 309 municipii şi oraşe şi în 451 comune[68]. In anul 2009, numărul localităţilor în care au fost realizate aceste activităţi a crescut cu 18 comune.

Reţeaua de canalizare publică la nivel naţional (la sfârşitul anului)

România	**1990**	**2000**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**
Numărul localităţilor cu instalaţii de canalizare publică	**542**	**639**	**692**	**708**	**735**	**760**	**777**	**798**
din care:								
Municipii şi oraşe	257	264	306	308	309	309	308	309
Lungimea totală simplă a conductelor de canalizare (km)	**13756**	**16348**	**18149**	**18602**	**19356**	**20364**	**20953**	**21978**
Pentru perioada 1990 - 1998: municipii, oraşe, comune şi sate, iar pentru perioada 1999 - 2010: municipii, oraşe, comune.								

Sursa: Anuarul Statistic al Romaniei, 2011

Din tabelul următor reiese faptul că la nivel naţional, se constată o tendinţă pozitivă de dezvoltare, numărul localităţilor cu sisteme centralizate de canalizare crescând cu 63 în anul 2010 faţă de 2007, adăugându-se astfel la reţeaua naţională încă 2622 km, investiţiile realizându-se în majoritate în mediul rural.

In anul 2009, lungimea reţelei de canalizare a crescut cu 588,9 de km faţă de cea din anul 2008, dintre care 201,2 km în mediul urban şi 387,7 km în mediul rural. In anul 2010 lungimea reţelei de canalizare pe total ţară a crescut la 21.977,5 km cu 4,8% mai mult decât în anul 2009. In anul 2010 lungimea reţelelor de canalizare pentru operatorii regionali a fost de 17.789 km mai mare cu 11 % faţă de nivelul realizat în anul 2009[69].

Reţeaua de canalizare publică în profil teritorial la sfârşitul anului 2010[70]

Regiunea de dezvoltare	Localităţi cu instalaţii de canalizare publică (număr)		Lungimea totală simplă a conductelor de canalizare publică (km)
	Total	din care: municipii şi oraşe	
Nord - Vest	120	41	3284
Centru	151	56	3536
Nord - Est	137	44	2944
Sud - Est	93	35	2829
Sud - Muntenia	91	44	2604
Bucureşti - Ilfov	24	9	2338
Sud - Vest Oltenia	75	39	1772
Vest	107	41	2671
TOTAL	798	309	21978

Astfel, în ceea ce priveşte lungimea reţelei de canalizare, regiunea Sud Vest Oltenia se afla în 2010 pe ultimul loc în România (1.772 km), cea mai extinsă reţea de canalizare publică fiind în regiunea Centru (3.536 km).

[68] Sursa: date INS
[69] Sursa: Asociaţia Română a Apei
[70] Sursa: Anuarul Statistic al României, 2011

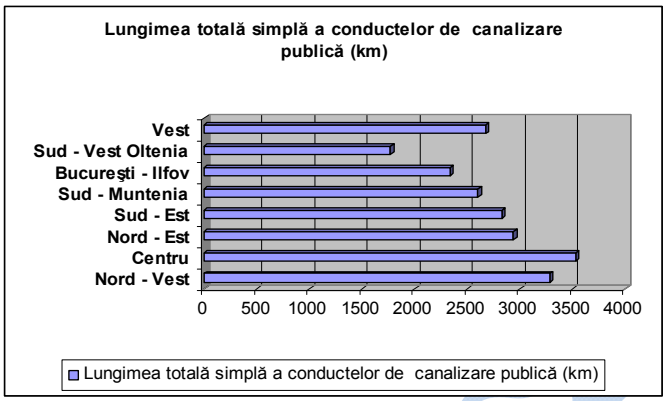

* sursa: Planul de Dezvoltare Regională, regiunea Sud - Vest

Pentru anul 2009 operatorii regionali asigură 89,1% din serviciile de canalizare din România, deservind, în total 8.240.306 de locuitori, iar pentru anul 2010, operatorii regionali asigură 89,6% din serviciul de canalizare. Nivelul mediu de echipare cu reţele de canalizare pentru operatorii regionali este scăzut (64%), atât în mediul urban, cât şi în cel rural. Ritmul actual de extindere a lungimii reţelelor de canalizare **nu** poate asigura atingerea ţintelor prevăzute în *Tratatul de Aderare*.

Lungimea reţelelor de transport şi distribuţie a apei potabile şi a reţelelor de canalizare a crescut semnificativ în ultimii ani mai ales prin punerea în funcţiune a investiţiilor din Programul ISPA şi continuă să fie o prioritate în proiectele de investiţii finanţate prin Fondul de Coeziune.

Totuşi, cu toate eforturile făcute în ultimii ani pentru reducerea pierderilor de apă, nivelul acestora continuă să fie foarte ridicat în comparaţie cu ţările care au un management performant al apei nefacturate. Nivelul mediu al pierderilor înregistrat la nivelul anului 2010 a fost de 53%.

Epurarea apelor uzate continuă să reprezinte o provocare pentru operatori: finalizarea lucrarilor de investiţii din fondurile ISPA la unele staţii de epurare a permis raportarea unor îmbunătăţiri în acest domeniu, dar exista întârzieri mari înregistrate, în principal, la construcţia noilor staţii de epurare.

Tabelul de mai jos prezintă evoluţia cantităţilor de apă uzată şi de apă epurată, per ansamblul operatorilor regionali:

Anul	2009	2010	2010 comparativ cu 2009
UM	mc	mc	%
Apa uzată colectată	804.209	777.042	95,2
Apă epurată	549.713	620.247	112,8

Cantitatea de apă colectată prin sistemul de canalizare de către operatorii regionali a fost în anul 2009 de 804.209 mii mc, iar în anul 2010 de 777.042 mii mc, respectiv mai mică cu 4,4%. În anul 2009 cantitatea de apa epurată a fost de 549.713 mii mc, iar în anul 2010 a crescut la 620.247 mii mc, cu respectiv 12,8%. Operatorii regionali epurează, în anul 2010, cca. 80% din apa colectată, cu 3% mai mult decât valoarea înregistrată în anul 2009. Această creştere a fost determinată de punerea în funcţiune a unor noi staţii de tratare.

Conform Eurostat, Regiunea Bucuresti Ilfov s-a situat în perioada 2005-2009 pe **ultimul loc din Romania și din Europa** în privința **accesului populației la ape uzate epurate** (cca 1%), o situație îngrijorătoare, având în vedere faptul că Municipiul București este cel mai mare poluator al Dunării cu detergenți, uree, cianuri, azot, etc., în condițiile în care toate apele uzate din București erau evacuate fără o epurare prealabilă direct în râul Dâmbovița, în aval de Capitală, în dreptul comunei Glina[71]. Totuși, se așteaptă o ameliorare a acestei situații și o mai mare eficiență a utilizării apei prin modernizarea și intrarea în funcțiune a Stației de Epurare Ape Uzate începând cu anul 2012.

Aspecte privind biodiversitatea[72]

La nivel regional, biodiversitatea este caracterizată printr-o mare diversitate de tipuri de habitate naturale, precum şi specii de floră şi faună.

În Regiunea Nord-Est, biodiversitatea este caracterizata de existenta a 3 dintre cele 5 regiuni biogeografice existente la nivel national: continentală, stepică și alpină. Principalele tipuri de habitate identificate sunt: habitatele de pădure, habitate de pajişti şi tufărişuri, habitate de stâncării şi peşteri, turbării şi mlaştini, habitate de ape dulci. La nivelul Regiunii nord-est se regăseşte un număr aproximativ de 193 de habitate de interes naţional: 60 la nivelul judeţului Bacău, 10 la nivelul judeţului Botoşani, 44 la nivelul judeţului Iaşi, 58 la nivelul judeţului Neamţ, 16 la nivelul judeţului Suceava şi 5 la nivelul judeţului Vaslui.

Având în vedere ca în ultimii 5 ani nu s-au realizat studii pentru evaluarea stării de conservare a habitatelor și speciilor, la acest moment starea de conservarea a acestora în ariile naturale protejate nu poate fi apreciată obiectiv, pe baza unor criterii științifice relevante. Pentru siturile Natura 2000, starea de conservare a speciilor și habitatelor este cea specificată în formularele standard ale acesora. Pentru rezervații naturale, evaluarea stării de conservare este estimată pe baza activității de monitorizare în teren.

În Regiunea Sud-Est, biodiversitatea este caracterizată printr-o mare varietate de ecosisteme terestre şi acvatice (păduri de luncă, pajişti, bălţi şi lacuri, canale cu maluri aluviale), caracteristice regiunii biogeografice stepice. Peste jumătate din păsările observate în ţară se regăsesc în judeţul Brăila, acesta fiind situat pe cel mai important culoar de migraţie al păsărilor din bazinul inferior al Dunării de Jos, la jumătatea rutelor de migraţie între locurile de cuibărit din nordul Europei şi refugiile de iernat din Africa. Procentual, avifauna din Parcul Natural Balta Mică a Brăilei reprezintă peste jumătate din cea a României, respectiv 53%. În judeţul Tulcea există aproape toate formele de relief din România, plecând de la Munţii Măcinului - cei mai vechi munţi din România şi printre cei mai vechi din Europa şi până la Delta Dunării - teren încă în formare. Vrancea este al doilea areal din ţară ca densitate a carnivorelor mari (lup, râs, urs). Aceste specii, de interes prioritar pentru Uniunea Europeană, sunt subiectul unor proiecte de conservare în situ, finanţate prin programul LIFE Nature. La acestea se adaugă regiunea Măgurii Odobeşti şi Lunca Siretului, areale de mare însemnătate pentru avifaună.

În judeţul Galaţi habitatele acvatice, destul de diverse, sunt cele care, în pofida impactului antropic, au conservat cel mai bine diversitatea biologică naturală caracteristică judeţului. O paletă variată de habitate naturale poate fi întâlnită mai ales pe teritoriul Parcul Natural Lunca Joasă a Prutului Inferior. Bogăţia tipurilor de habitate se revarsă în numărul de specii de floră şi faună sălbatică, multe fiind cu statut special – ocrotite, endemice, rare, foarte rare, vulnerabile sau pe cale de dispariţie. Inventarul sumar al speciilor: 239 specii de păsări,

[71] Plan Regional de dezvoltare - proiect, Regiunea București - Ilfov
[72] Sursa: Raportul anual mediu 2010, ANPM

24 specii de mamifere,13 specii de reptile, 14 specii de amfibieni, 50 specii de pești. Din numărul total al speciilor de păsări din zona Prutului inferior, 50 de specii, cu un diferit grad de periclitate și vulnerabilitate, sunt incluse în Cartea Roșie a vertebratelor din România (2005): specii vulnerabile (26 specii - 10,9%), periclitate (14 specii - 5,9%) și critic periclitate (10 specii - 4,2%).

În Regiunea Sud-Muntenia, nivelul ridicat al diversității habitatelor reflectă un număr mare de specii de floră și faună. În masivele muntoase din nordul regiunii, sunt concentrate un număr mare de specii rare, relicte și endemisme. Fauna zonei de nord a regiunii este bogată și diversificată, ea cuprinzând peste 3500 specii de animale și numeroase specii de insecte. În partea central sudică a regiunii flora și fauna sălbatice au un nivel de reprezentare mai puțin diversificat și mai redus numeric. Acest lucru se datorează intervențiilor antropice de nivel ridicat cum ar fi practicarea extensivă a agriculturii, eliminarea luncii inundabile a Dunării în anii 1970, îndiguirea râului Olt, etc. În total, pe teritoriul Regiunii Sud-Muntenia, au fost identificate un număr de 46 specii de floră de interes național și un număr de 33 specii de floră de interes comunitar precum și un număr de 256 specii de faună de interes național și un număr de 264 specii de faună de interes comunitar. Tipurile de habitate naturale predominante din regiune sunt: habitate de pajiști și tufărișuri, habitate de pădure, habitate de stâncării și peșteri, habitate de ape dulci, habitate de mlaștini și turbării.

În această regiune, suprafața ocupată de ariile naturale protejate reprezintă 16,28% din suprafața regiunii. Astfel, pe teritoriul regiunii se găsesc 208 arii naturale protejate de interes local, un parc național, 2 parcuri naturale, 72 de arii naturale protejate de interes național, 39 de situri de importanță comunitară și 32 de situri de protecție avifaunistică.

În Regiunea Sud-Vest au fost identificate numeroase specii de interes național și specii de interes comunitar. Biodiversitatea este caracterizată de existența mai multor tipuri de habitate naturale: habitate de pajiști și tufărișuri în zonele montane-pajiști alpine "la peste 2000 de metri altitudine", tufărișuri de jneapăn, ienupăr, smirdar și pajiști subalpine, fânețe montane, habitate de pădure, habitate de stâncării și peșteri: acestea se găsesc în zonele muntoase ale regiunii, sub forma de peșteri și grote, alături de pante stâncoase, chei, lespezi calcaroase, habitate de ape dulci: râurile și pâraiele, lacuri naturale și eleștee, habitate de mlaștini, habitate agricole. La nivelul regiunii au fost identificate următoarele tipuri de habitate de interes comunitar în baza cărora a fost constituită Rețeaua Ecologică Europeană Natura 2000, după cum urmează: habitate costiere, marine și de dune, habitate de ape dulci, habitate de pajiști și tufărișuri, habitate din turbării și mlaștini habitate de stâncării și peșteri habitate de pădure.

În Regiunea Vest, biodiversitatea se caracterizează prin formațiuni zonale de silvostepă (asociate, pe suprafețe mici, chiar de stepă și forestiere), a celor azonale de luncă și prin vegetația antropică; vegetație naturală propriu-zisă (44% din teritoriul județului), vegetație de cultură (56%), vegetația forestieră (26%) în județul Arad.

În ceea ce privește fauna, Regiunea Vest se caracterizează printr-un număr de 230 specii de interes național și 70 de specii de interes comunitar identificate până în prezent pe teritoriul județului Caraș - Severin. Din cercetările efectuate în Munții Aninei a rezultat că această zonă reprezintă un refugiu din timpul glaciațiunilor care a permis supraviețuirea unor specii terțiare ca: Amphimellania holandri - dintre nevertebrate și Cobitis elongata - dintre vertebrate. Parcul Național Domogled - Valea Cernei reprezintă zona cu cea mai ridicată biodiversitate în ceea ce privește lepidopterele, întâlnindu-se aproape 1500 specii de fluturi (1463), 45% din fauna de lepidoptere a țării fiind concentrată aici. În zonele umede de pe malul Dunării și Zona Umedă Balta Nera, precum și în Zonele Umede - Insulele Ostrov și Calinovăț, Divici Pojejena - viețuirea multor specii de păsări cu numeroase elemente sudice și vest asiatice. În județul Hunedoara în rezervația naturală „Pădurea Bejan" au fost semnalate 50 specii de păsări, care se regăsesc pe listele din Convenția de la Berna. S-a remarcat o buna

reprezentare a efectivelor de carnivore mari pe fondurile de vânătoare, alături de celelalte specii de interes vânătoresc. În Depresiunea Haţegului s-au identificat 145 de specii de lepidoptere, reprezentând peste 70% din totalul fluturilor de zi semnalaţi în România. Printre aceştia s-au observat şi specii care se află pe listele din Directiva Habitate: *Maculinea alcon, Lychaena dispar, L. helle, Nymphalis vaualbum* ş. a.

Teritoriul judeţului Timiş găzduieşte ultima mlaştină arhaică din vestul ţării - Rezervaţia Mlaştinile Satchinez, fapt ce a permis conservarea speciilor se păsări sălbatice, protejate de legislaţia europeană şi naţională. De asemenea, un rol important pentru conservarea speciilor de păsări sălbatice migratoare îl are şi - Rezervaţia Mlaştinile Murani. În aria naturală protejată au fost identificate un număr important de specii de păsări strict protejate prin convenţiile internaţionale. Fauna judeţului Timiş este bine reprezentată de specii de peşti, amfibieni, reptile, nevertebrate, mamifere.

În Regiunea Nord-Vest, condiţiile de sol şi climă, aşezarea geografică şi relieful teritoriului regiunii au favorizat apariţia şi dezvoltarea unor habitate de floră şi faună de o mare diversitate şi valoare. Astfel, au fost identificate 68 de tipuri de habitate de interes comunitar: 2 tipuri de habitate costiere; 3 tipuri de habitate specifice dunelor nisipoase de coastă şi continentale; 10 tipuri de habitate de ape dulci; 5 tipuri de habitate de landuri şi desişuri temperate; 1 tip de habitat caracteristic desişurilor sclerofile; 14 tipuri de formaţiuni ierboase naturale şi seminaturale de pajişte; 8 tipuri de turbării înalte, turbării joase şi mlaştini joase; 6 tipuri de habitate stâncoase şi peşteri; 19 de tipuri de habitate de pădure. Numărul cel mai mare de tipuri de habitate de interes comunitar a fost identificat în judeţul Bihor (58), urmat de judeţele Cluj (45) Maramureş (39), Bistriţa Năsăud (27), Satu Mare (26) şi Sălaj (5).

Flora sălbatică se caracterizează prin 27 de taxoni vegetali de interes comunitar, pentru care au fost declarate situri de importanţă comunitară. Numărul cel mai mare de specii de interes comunitar a fost identificat în judeţul Cluj (18) urmat de judeţele Bihor (16), Maramureş (10), Satu Mare (9) şi Bistriţa-Năsăud (5).

Fauna sălbatică se caracterizează prin 163 specii de animale de interes comunitar pentru care au fost declarate situri de importanţă comunitară şi arii de protecţie specială avifaunistică. Dintre acestea, 86 sunt specii de păsări, iar 77 sunt alte specii de animale.

În Regiunea Centru, capitalul natural deosebit se datorează în mare parte poziţionării sale geografice, regăsindu-se aici bioregiunile alpină, continentală, precum şi mici insule cu vegetaţie stepică. În Regiunea Centru se găsesc 52 de habitate de interes comunitar şi 269 specii prioritare.

În flora Regiunii Centru au fost identificate 52 de specii de interes comunitar pentru care este necesară declararea ariilor speciale de conservare.

Fauna Regiunii Centru cuprinde un număr de 217 specii de interes comunitar dintre care: 21 sunt specii de mamifere, 103 specii de păsări, 5 specii de reptile, 7 specii de amfibieni, 19 specii de peşti şi 62 specii de nevertebrate. Dintre speciile prioritare menţionăm *Canis lupus (*lupul*), Ursus arctos (*ursul brun*), Lutra lutra (*vidra*),Mustela lutreola (*nurca*), Vipera ursinii rakosiensis (*vipera de fâneaţă*), Rosalia alpina (*croitorul alpin*), Osmoderma eremita (*pustnicul*), Callimorpha quadripunctaria (*fluturele tigru de Jersey), *Pseudogaurotina excellens (*croitor*), Austropotamobius torrentium* (racul de ponoare), *Anisus vorticulus* (melcul cu cârlig).

Dealurile din regiune (Podişul Hârtibaciului, Dealurile Homoroadelor, Dealurile Târnavelor – Valea Nirajului, Defileul Mureşului Inferior) formează un inclus de habitate (pâlcuri de păduri alternează cu pajişti şi terenuri arabile, iar în văi adeseori găsim fâneţe umede sau iazuri) ce

constituie un mediu propice pentru specii de *păsări de interes comunitar* printre care menționam: acvila țipătoare mică (*Aquila pomarina*), viesparul (*Pernis apivorus*), ciocănitoarea de stejar (*Dendrocopos medius*), ciocârlia de pădure (*Lullula arborea*) barza neagră (*Ciconia nigra*), șerparul (*Circaetus gallicus*), acvila mică (*Hieraaetus pennatus*) ș.a.

Zonele umede semnificative sunt Lacurile de la Iernut și Cipău, Eleșteele de la Sânpaul, Eleșteele de la Brădeni, Acumulările de pe Olt, inclusiv Eleșteele de la Rotbav și de la Dumbrăviță. Aceste lacuri oferă habitate pentru importante de specii cuibăritoare ca buhaiul de baltă (*Botaurus stellaris*), stârcul pitic (*Ixobrychus minutus*), eretele (*Circus Aeruginosus*) sau cresteţul cenușiu (*Porzana parva*), dar sunt și importante zone de popas pentru speciile acvatice migratoare.

Habitatul de păduri de fag din zona montană adăpostește cele mai importante populații de huhurez mare (*Strix uralensis*), ciocănitoare cu spate alb (*Dendrocopos leucotos*), muscar gulerat (*Ficedula albicollis*) și muscar mic (*Ficedula parva*), dar cuibăresc și ciocănitori negre (*Dryocopus martius*). În masivii muntoși în care sau în vecinătatea cărora există habitate deschise întinse, găsim specii semnificative de păsări răpitoare sau berze negre, iar unde sunt prezente și stâncăriile, apar și specii legate de acest tip de habitat, șerpar (*Circaetus gallicus*), acvilă de munte (*Aquila chrysaetos*) și buhă (*Bubo bubo*). În Munții Trascăului găsim ceea mai mare densitate cuibăritoare de acvilă de munte (*Aquila chrysaetos*).

În Regiunea București-Ilfov, lipsa unui studiu științific privind flora și fauna din Municipiul București, nu se cunoaște cu precizie numărul speciilor, dar plante sălbatice întâlnim în special la periferie, pe terenurile cu destinație agricolă. Există câteva plante declarate monumente ale naturii: *Aesculus Hippocastanum* (castanul roșu), *Torreya nucifera* (toreia) sau *Sophora japonica* (salcâm japonez), etc., fiind incluse pe lista arborilor ocrotiți din București, precum și specii de păsări sălbatice care pot fi admirate pe lacuri și în parcuri (89); din familia Picidae se întâlnesc 5 specii de ciocănitoare, din care 4 sunt protejate iar *Picus veridis* - specii care necesită o protecție strictă.

Județul Ilfov se distinge printr-o diversitate biologică ridicată, existând specii de floră și faună protejate. Pe teritoriul județului există diverse tipuri de habitate naturale : întinderi de lotus indian aclimatizat (caracteristic Lacului Snagov), alături de alte specii de nuferi: nufărul alb (*Nymphea alba*) și nufărul galben (*Nuphar luteum*), lacuri distrofice și iazuri (in apropierea localitaților Buftea, Mogoșoaia, Chitila, Cernica, Grădiștea, Snagov, Balta Neagră, etc.), zone de pădure și zone umede. De asemenea există 19 specii de pești identificați în lacurile locale, dintre care amintim: platica, babușca, șalăul, roșioara etc., precum și 4 specii de lilieci - *Myotis daubentonii* (liliacul de apă), *Vespertilio murinus* (liliacul bicolor), *Nyctalus noctula* (liliacul de amurg), *Pipistrellus pipistrellus* (liliacul pitic). Se întâlnesc în parcurile cu arbori scorburoși, podurile de case, biserici, fisuri de stânci etc. Se remarcă existența a numeroase specii de păsări din care amintim: rața cârâitoare (*Anas querquedula*), rața mare (*Anas platyrhyncos*), rața mică (*Anas crecca*), gârlița (*Anser albifrons*), găinușa de baltă (*Gallinula chloropus*), lișița (*Fulica atra*), etc.

O zonă importantă din punct de vedere al biodiversității este zona Lacului Căldărușani. Arealul acestei zone este un mediu ideal pentru dezvoltarea în condiții optime a faunei și în special a avifaunei, având în vedere că, pe lângă suprafața întinsă a lacului, apare și habitatul de pădure. Pădurea Râioasa este importantă datorită existenței unei specii de brânduşe galbene (*Crocus banaticus*), protejată prin lege. Fauna sălbatică din județul Ilfov este reprezentată de specii de mamifere și reptile din care amintim: mustelidae, muridae, cervidae, lepuridae etc. Dintre speciile de pești remarcăm: caracuda (*Carassius carassius*), linul (*Tinca tinca*), roșioara (*Scardinius erythrorhtalmus*), bibanul (*Perca fluviatilis*), crapul (*Cyprinus carpio*), plătica (*Abramis brama*), șalăul (*Stizostedion lucioperca*), etc.

Situri Natura 2000

Rețeaua Natura 2000 este o rețea europeană de zone naturale protejate care cuprinde un eșantion reprezentativ de specii sălbatice și habitate naturale de interes comunitar. Această rețea a fost constituită nu doar pentru protejarea naturii, ci și pentru menținerea acestor bogății naturale pe termen lung, pentru a asigura resursele necesare dezvoltării socio-economice, printr-un management responsabil al acestor zone.

Realizarea Rețelei Natura 2000 se bazează pe două directive ale Uniunii Europene, **Directiva Habitate** și Directiva **Păsări**, ce reglementează modul de selectare și desemnare a siturilor și protecția acestora, iar Statele Membre au dreptul de a reglementa modalitățile de realizare practică și de implementare a prevederilor din Directive.

Conform celor două directive, există două tipuri de situri: Arii Speciale de Conservare, constituite conform Directivei Habitate si Arii de Protectie Speciala Avifaunistica, constituite conform Directivei Păsări.

Aceste situri sunt identificate și declarate pe baze științifice (conform procedurilor celor două Directive) cu scopul de a menține într-o **stare de conservare favorabilă** o suprafață reprezentativă a celor mai importante tipuri de habitate (enumerate în Anexa I a Directivei Habitate) și populații reprezentative de specii ale Europei (enumerate în Anexa II a Directivei Habitate și în Anexa I a Directivei Păsări).

Prin aderarea la Uniunea Europeană, România avea obligația să inventarieze și să transmită Comisiei Europene lista cu siturile propuse pentru a fi incluse în rețeaua de arii protejate *Natura 2000*, până la 1 ianuarie 2007. Lista parțială transmisă în anul 2007 include atât arii protejate declarate conform legislației naționale (pe criterii științifice, dar și culturale, istorice, arheologice și ale peisajului), cât și zone noi, declarate situri *Natura 2000* pe criterii strict științifice, conform legislației UE.

Ulterior, limitele siturilor existente au fost corectate sau extinse prin noi acte normative în 2011, dată la care rețeaua NATURA 2000 a fost completată cu noi situri. Anexele acestor noi acte normative cuprind informații referitoare la procentul de suprafață ocupat de o arie naturală protejată, într-o unitate administrativ – teritorială. Suprafața zonelor propuse drept situri *Natura 2000* reprezintă aproximativ 18% din teritoriul României.

România deține cea mai mare diversitate biogeografică în cadrul celor 5 regiuni biogeografice identificate pe teritoriul său (9 regiuni biogeografice identificate la nivel UE):

- **Regiunea Biogeografica Alpină** este prezentă de-a lungul Europei începând din Pirinei și Alpi până în Carpați (în țările cu zone montane). La noi această regiune biogeografică cuprinde atât vârfurile Carpatice cât și pădurile de conifere și pădurile mixte din Carpați, cât și depresiunile intramontane și dealurile mai înalte de-a lungul lanțului muntos. Climatul mai rece și mai umed, iernile lungi, verile scurte, sunt condiții la care s-au adaptat plante și animale dintre care amintim capra neagră, ursul, râsul, lupul etc. Diverși munți adăpostesc specii endemice și relictare, atât pe creste calcaroase sau metamorfice cât și în turbăriile din acesti munti.
- **Regiunea Biogeografică Panonică** apare pe o fâșie în partea de **vest** a României, fiind caracterizată de un peisaj de câmpie și de dealuri mici, având specii de plante și animale de stepă, ca și habitate adaptate condițiilor de umiditate redusă și temperaturi crescute pe timpul verii. Caracteristice sunt ierburile rezistente la uscăciune, păsările de stepă precum dropia, rozătoare cum sunt popândăul și hârciogul.

- **Regiunea Biogeografică Continentală** ocupă mare parte din teritoriul României, ca de altfel și mare parte a Europei Centrale și de Vest. În România, această regiune biogeografică ocupă Transilvania, două treimi nordice ale Moldovei, doua treimi vestice ale sudului țării. Mare parte din această arie a fost ocupată de păduri de foioase, care în timp au devenit terenuri agricole. Are specii și habitate caracteristice câmpiilor, dealurilor joase și dealurilor mai înalte.
- **Regiunea Biogeografică Stepica** este nouă pentru Uniunea Europeană lărgită, aici fiind prezentă doar pe teritoriul României. Se întinde în partea estica a României, în Dobrogea și partea de sud-est a Moldovei, ca și în partea de est a sudului țării. Păsări de stepă, rozătoare, plante adaptate la uscăciune sunt parte a peisajului de stepă. Este o zonă uscată și caldă, având o vegetație stepică asemănătoare morfologic și sistematic cu cea a Regiunii Biogeografice Panonice, dar având o continuitate biogeografică cu stepele Ucrainenene de dincolo de granițele noastre.
- **Regiunea Biogeografică a Mării Negre (Pontica)**, nouă pentru Uniunea Europeană lărgită, se întinde de-a lungul litoralului, atât în România cât și în Bulgaria. Este caracterizată de specii de plante și animale marine pontice și specii terestre. Dintre speciile terestre multe au originea din stepa cu care regiunea se învecinează la vest. Caracteristice sunt algele marine, crabi, pești marini, delfini, plante și insecte ale dunelor de nisip etc. Climatul este mai blând, extremele pozitive și negative fiind temperate de prezența apelor marine.

În multe situații, speciile și habitatele protejate din siturile Natura 2000 au apărut și s-au menținut ca urmare a activităților umane de exploatare durabilă a resurselor naturale. Ca urmare, în majoritatea siturilor Natura 2000 se vor menține activitățile economice, dar cu accent deosebit pe conservarea speciilor și habitatelor pentru care au fost declarate. Managementul acestor zone va trebui să țină cont de faptul că Natura 2000 este, în primul rând, un instrument de conservare a biodiversității. Planurile de management vor include acele activități economice care ajută la menținerea și protejarea naturii și a mediului.

În siturile Natura 2000 vor fi permise activități agricole tradiționale, unele dintre acestea necesare pentru menținerea peisajelor (de exemplu, pajiștile montane), cultivarea și obținerea produselor ecologice - legume, fructe, produse lactate, carne, sucuri de fructe, activități de vânătoare și pescuit, cu condiția ca siturile Natura 2000 să își păstreze obiectul conservării. Exploatarea terenurilor agricole nu trebuie să conducă însă la degradarea sau distrugerea habitatelor naturale și a speciilor de plante și animale de interes comunitar, pentru care zona a fost declarată sit Natura 2000.

Deşi s-au înregistrat progrese importante în unele domenii, de exemplu cu privire la finalizarea reţelei de zone protejate Natura 2000 şi în ceea ce priveşte reducerea poluării de la surse punctuale în corpurile de apă dulce, **nu se poate afirma că obiectivul general de stopare a pierderii biodiversităţii până în 2011 a fost realizat.** Până la 25% din speciile de animale sunt încă pe cale de dispariţie şi chiar speciile comune suferă în continuare din cauza lipsei de habitate corespunzătoare în afara zonelor protejate. Expansiunea urbană, dezvoltarea industrială şi noile infrastructuri continuă să se răspândească într-un ritm rapid, adesea în detrimentul zonelor naturale rămase. Se constată nu numai pierderea, degradarea şi fragmentarea constantă a habitatelor naturale, ci şi faptul că ecosisteme întregi sunt pe punctul de a fi iremediabil pierdute.

Principalele presiuni antropice identificate în zona costieră românească provin din dezvoltarea accentuată a diferitelor activităţi socio-economice în spaţiul natural al zonei costiere: turism şi recreere, construcţii/ cartiere de case de vacanţă în zone turistice, extindere modernizare porturi turistice existente: activităţi de dragaj, porturi şi navigaţie, construcţii de nave, pescuit marin, agricultura şi activităţi industriale etc.

Reţeaua ecologica Natura 2000 urmează să fie extinsă prin declararea a noi situri Natura 2000 sau prin extinderea celor existente, noile propuneri/ extinderi de situri urmând să ocupe o suprafaţă de aproximativ 8,3% din totalul suprafeţei ţării, în plus faţă de procentul de 17,84% existent reprezentând siturile natura 2000 deja desemnate.

Gestionarea deşeurilor

Gestionarea deşeurilor ridică probleme foarte complexe, care necesită întreprinderea acţiunilor coordonate de la nivel local la cel regional, colaborarea societăţii civile cu autorităţile locale, cu reprezentanţii guvernului şi de asemenea colaborarea între state.

Deşeurile generează numeroase efecte negative asupra mediului, inclusiv poluarea aerului, a apelor de suprafaţă şi a apei freatice.

Depozitele de deşeuri se numără printre obiectivele recunoscute ca generatoare de impact şi risc pentru mediu şi sănătatea publică. Principalele forme de impact şi risc determinate de depozitele de deşeuri orăşeneşti şi industriale, în ordinea în care sunt percepute de populaţie, sunt:

- modificări de peisaj şi disconfort vizual;
- poluarea aerului;
- poluarea apelor de suprafaţă;
- modificări ale fertilităţii solurilor şi ale compoziţiei biocenozelor pe terenurile învecinate.

Principiile generale ale gestionării deşeurilor sunt concentrate în aşa-numita „ierarhie a gestionării deşeurilor". Principalele priorităţi sunt prevenirea producţiei de deşeuri şi reducerea nocivităţii lor. Când nu se poate realiza nici una nici alta, deşeurile trebuie reutilizate, reciclate sau folosite ca sursă de energie (prin incinerare). În ultimă instanţă, deşeurile trebuie eliminate în condiţii de siguranţă.

Gestionarea deşeurilor reprezintă una din problemele cu care se confruntă România, în prezent. Abordarea integrată în gestionarea deşeurilor se referă la activităţile de colectare, transport, tratare, valorificare şi eliminare a deşeurilor şi include construcţia instalaţiilor de eliminare a deşeurilor împreună cu măsuri de prevenire a producerii lor şi de reciclare, conforme cu ierarhia principiilor: prevenirea producerii de deşeuri şi a impactului negativ al acesteia, recuperarea deşeurilor prin reciclare, refolosire şi depozitare finală sigură a deşeurilor, acolo unde nu mai există posibilitatea recuperării.

Planificarea gestionării deşeurilor este obligatorie în UE, documentele strategice naţionale de gestionare a deşeurilor, trebuind să cuprindă două componente principale şi anume:

- Strategia Naţională de Gestionare a Deşeurilor – este cadrul care stabileşte obiectivele României în domeniul gestionării deşeurilor;
- Planul Naţional de Gestionare a Deşeurilor – reprezintă planul de implementare a strategiei şi conţine detalii referitoare la acţiunile ce trebuie întreprinse pentru îndeplinirea obiectivelor strategiei, la modul de desfăşurare a acestor acţiuni, inclusiv termene şi responsabilităţi.

Strategia Naţională şi Planul Naţional de Gestionare a Deşeurilor au fost publicate în anul 2004, cu trei ani înainte de aderarea României la Uniunea Europeană. Aceste documente au fost concepute pe baza unor Planuri Judeţene de Gestionare a Deşeurilor, începute încă din anul 2001, dar şi în conformitate cu obiectivele politicii naţionale de protecţie a mediului şi de dezvoltare durabilă (Strategia Naţională pentru Dezvoltare Durabilă – 1999 şi Strategia Naţională de Protecţie a Mediului – 2002). În acea perioadă, s-a pus accentul pe adoptarea cadrului legislativ necesar aderării la Uniunea Europeană şi pe transpunerea în legislaţia românească a directivelor cheie

privind gestionarea deşeurilor, precum şi a altor directive din domeniul protecţiei mediului. Revizuirea Strategiei Naţionale de Gestionare a Deşeurilor trebuie să ţină cont de stadiul actual al implementării, de progresele făcute, de punctele slabe unde nu s-a reuşit îndeplinirea obiectivelor şi de noile tendinţe strategice europene în domeniul deşeurilor.

La sfârşitul anului 2006, au fost elaborate Planurile Regionale de Gestionare a Deşeurilor (PRGD), de Agenţiile Regionale pentru Protecţia Mediului, în colaborare cu reprezentanţii autorităţilor de mediu de la nivel local şi ai autorităţilor administraţiei publice locale şi judeţene, utilizând date de la nivelul acestora. Planurile Regionale de Gestionare a Deşeurilor, elaborate pe baza legislaţiei româneşti şi europene, transpun, la nivel regional, obiectivele Planului Naţional de Gestiune a Deşeurilor. Aceste documente promovează cooperarea între autorităţile judeţene şi cele locale, în vederea înfiinţării şi dezvoltării unui sistem de management integrat al deşeurilor, care să înlocuiască sistemul existent, ineficient atât din punct de vedere economic, cât şi din punct de vedere al protecţiei mediului. În acest context, au fost identificate soluţii posibile, specifice, în funcţie de particularităţile fiecărei regiuni, pentru a se asigura îndeplinirea obiectivelor naţionale şi a angajamentelor asumate de România pentru Capitolul 22 – Mediu.

În vederea conformării cu cerinţele legislative în domeniul gestionării deşeurilor, proiecte integrate de management al deşeurilor se vor derula în conformitate cu Planul Naţional de Gestionare a Deşeurilor şi cu Planurile Regionale de Gestionare a Deşeurilor. Programele de investiţii vor include activităţi legate de ierarhia în ceea ce priveşte managementul deşeurilor (prevenire, colectare şi colectare selectivă, reutilizare, valorificare şi reciclare, tratare şi eliminare), în paralel cu închiderea depozitelor de deşeuri neconforme.

Autorităţile administraţiei publice locale joacă un rol important în asigurarea implementării la nivel local a obligaţiilor privind gestionarea deşeurilor asumate de România prin tratatul de Aderare la Uniunea Europeană. Prin sistemele de management integrat al deşeurilor unităţile administrativ-teritoriale au format asociaţii de dezvoltare intercomunitare (ADI) în vederea înfiinţării, organizării şi exploatării în interes comun a serviciilor de salubrizare sau pentru realizarea unor obiective de investiţii comune, specifice infrastructurii acestui serviciu.

Deşeurile municipale

Deşeurile municipale constituie totalitatea deseurilor generate în mediul urban şi rural din gospodării, instituţii, unităţi comerciale (deşeuri menajere şi asimilabile), deşeuri stradale colectate din spaţii publice, străzi, parcuri, spaţii verzi, precum şi deşeuri din construcţii şi demolări colectate de operatorii de salubrizare. Colectarea acestora este în responsabilitatea directă a municipalităţilor (prin serviciile de specialitate din cadrul Consiliilor Locale) sau indirect (prin cedarea acestei responsabilităţi pe bază de contract, către firme specializate în servicii de salubrizare).

În anul 2009, cantitatea de deşeuri municipale colectată prin intermediul serviciilor proprii specializate ale primăriilor sau ale firmelor de salubritate a fost de 6,93 milioane tone. Aproximativ 63% din populaţie este deservită de serviciile de salubritate, la nivel naţional, ponderea în mediul urban fiind de 84%, iar în medial rural doar de 38%.

Deşeuri totale colectate de municipalităţi, în anul 2009[73]

Deşeuri colectate	Cantitate colectată milioane tone	Procent
deşeuri menajere	5,28	76,19%
deşeuri din servicii municipale	0,98	14,14%
deşeuri din construcţii/demolări	0,67	9,67%
TOTAL	**6,93**	**100%**

[73] Sursa: Agenţia Naţională pentru Protecţia Mediului şi Institutul Naţional de Statistică

Pentru populaţia care nu este deservită de servicii de salubrizare, cantitatea de deşeuri generată (şi necolectată) se calculează în funcţie de indicii de generare stabiliţi prin Planurile Regionale de Gestionare a Deşeurilor, şi anume: 0,9 kg/loc/zi în mediul urban şi 0,4 kg/loc/zi în mediul rural. Pentru anul 2009 a fost estimată o cantitate de deşeuri generata şi necolectată de aprox. 1,5 mil tone, rezultând o cantitate totală de deşeuri municipale generate în anul 2009 de 8.441.596 tone.

Cantitatea de deşeuri municipale generate şi colectate, în perioada 2002 -2009

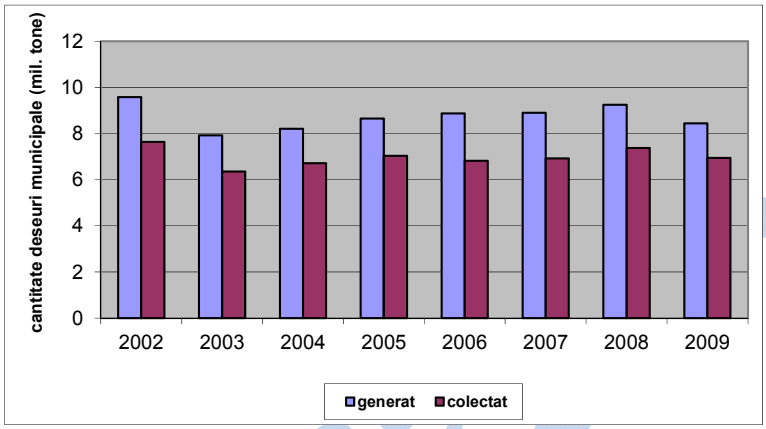

Compoziţia procentuală a deşeurilor municipale în România, pentru anul 2009, este prezentată în figura următoare:

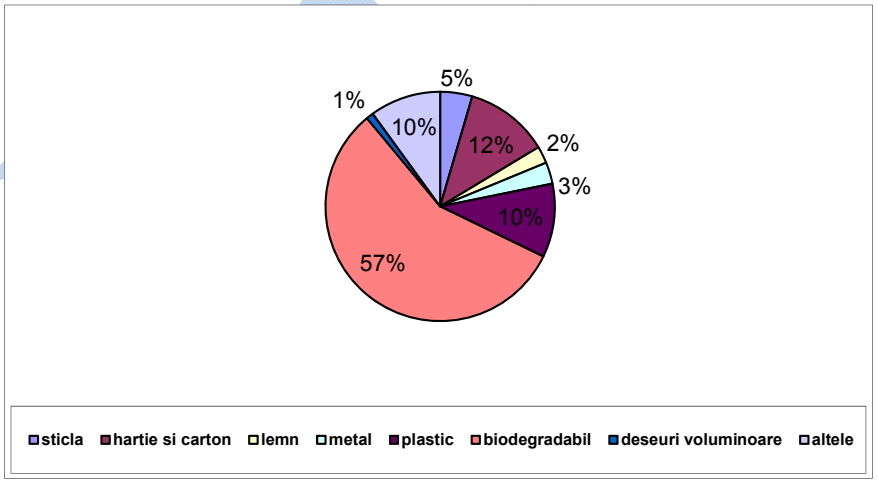

Gestionarea deşeurilor municipale presupune colectarea, transportul, valorificarea şi eliminarea acestora, inclusiv monitorizarea depozitelor de deşeuri după închidere. În România, responsabilitatea pentru gestionarea deşeurilor municipale aparţine administraţiilor publice locale, care, prin mijloace proprii sau prin concesionarea serviciului de salubrizare către un operator autorizat, trebuie să asigure colectarea (inclusiv colectarea separată), transportul, tratarea, valorificarea şi eliminarea finală a acestor deşeuri.

În ceea ce priveşte sistemul de colectare a deşeurilor menajere, metoda tradiţională de colectare în amestec este cea mai frecventă, deţinând o pondere de aproximativ 96% din deşeurile menajere şi asimilabile colectate. Colectarea selectivă are încă o pondere redusă, fiind în curs de extindere.

La nivelul anului 2009, mai mult de 95% din cantitatea de deşeuri municipale colectată de operatorii de salubrizare a fost eliminată prin depozitare, ratele de reciclare şi valorificare a acestor tipuri de deşeuri fiind încă foarte reduse. În anul 2009, din 6264,78 mii tone deşeuri municipale colectate de operatorii de salubritate (exclusiv deşeuri din construcţii şi demolări), au fost valorificate 100,56 mii tone deşeuri, din care 93,62 mii tone prin reciclare şi 6,94 tone prin coincinerare.

Deşeurile municipale colectate, pe principalele categorii de deşeuri, pe regiuni de dezvoltare, în anul 2010 este prezentat în tabelul de mai jos[74]:

Regiuni de dezvoltare	Total	Deşeuri menajere şi asimilabile	Deşeuri din servicii municipale	Deşeuri din construcţii şi demolări
Nord-Est	681,75	526,5	54,71	100,55
Sud-Est	895,14	711,86	160,18	23,1
Sud-Muntenia	586,69	452,69	83,65	50,34
Sud-Vest Oltenia	289,7	257,74	25,45	6,52
Vest	676,36	545,23	64,52	66,61
Nord-Vest	851,28	739,1	87,16	25,02
Centru	691,08	525,36	92,45	73,26
Bucureşti-Ilfov	1151,31	813,58	185,63	152,1
Total	**5823,31**	**4572,06**	**753,75**	**497,5**

Gradul de valorificare redus are în primul rând cauze de natură tehnică (inexistenţa infrastructurii de colectare separată şi de sortare în cele mai multe zone ale ţării, respectiv lipsa capacităţilor de reciclare pentru anumite tipuri de materiale), dar şi economică (lipsa unor instrumente financiare care să stimuleze / oblige operatorii de salubrizare să livreze deşeurile colectate către instalaţii de tratare / valorificare şi nu către eliminare). Menţionăm şi faptul că, în paralel cu activitatea operatorilor de salubrizare, există circuite paralele de colectare şi sortare a deşeurilor reciclabile din deşeurile municipale (puncte de colectare autorizate, sortări ad-hoc la intrarea în depozitul de deşeuri), dar care nu sunt cuantificate ca atare, ceea ce conduce la o scădere aparentă a valorii ratelor de reciclare / valorificare a acestora, per ansamblu.

În acelaşi timp, pentru anumite tipuri de deşeuri nu există practic opţiuni viabile de reciclare pe plan naţional (de exemplu, pentru sticlă, se înregistrează atât o capacitate tehnică relativ redusă a fabricilor de sticlă pentru a prelucra deşeuri, cât şi o lipsă de interes, având în vedere calitatea slabă a deşeurilor de sticlă furnizate, respectiv costurile suplimentare care ar fi necesare pentru a obţine deşeuri de calitate corespunzătoare). Interesul pentru reciclare este mai mare în cazul metalului, plasticului şi hârtiei, dar şi aici se înregistrează cantităţi relativ importante care sunt colectate separat şi apoi transportate în afara graniţelor României pentru reciclarea propriu-zisă. In anul 2009 au fost exportate în vederea valorificării cca. 380 mii tone deşeuri de hârtie, plastic şi metal.

Eliminarea deşeurilor municipale se realizează exclusiv prin depozitare. Până în prezent, în România nu au fost puse în funcţiune instalaţii pentru incinerarea deşeurilor municipale.

Depozitarea deşeurilor municipale se realizează atât pe depozite conforme (27, la nivelul anului 2010), cât şi pe depozitele neconforme care pot continua operarea, respectiv sistează

[74] Sursa: Agenţia Naţională pentru Protecţia Mediului

activitatea, conform perioadelor de tranziţie aprobate de UE (prevăzute în HG 349/2005 privind depozitarea deşeurilor). Lista celor 27 depozite în operare, în anul 2010, se prezintă tabelul de mai jos.

Regiune	Număr depozite	Localizare depozit
Nord Est	2	Piatra Neamţ, Tutora
Sud Est	7	Muchea (Brăila), Gălbinaşi (Buzău), Ovidiu, Costineşti, Mangalia-Albesti, Incintă Port (Constanţa), Vararie (Tulcea)
Sud Muntenia	5	Slobozia (Ialomiţa), Ploieşti-Boldeşti, Vălenii de Munte (Prahova), Aninoasa, Titu (Dâmboviţa)
Sud Vest	4	Mofteni (Craiova), Tg Jiu, Feteni (Vâlcea), Dr. Turnu Severin
Vest	1	Arad
Nord Vest	1	Oradea
Centru	4	Braşov, Sighişoara, Sibiu, Hargita
Bucureşti Ilfov	3	Chiajna, Glina, Vidra

În perioada 2004 - 2010 s-a sistat activitatea de depozitare pe 163 de depozite municipale neconforme (conform anexei nr. 5 din HG 349/2005 privind depozitarea deşeurilor), pentru care sunt în curs de realizare studiile de fezabilitate şi proiectele de închidere. Tot în această perioadă s-a sistat activitatea de depozitare şi pe două depozite conforme (Băicoi şi Câmpina-Băneşti, judeţul Prahova), datorită epuizării capacităţii de depozitare a acestora.

În anul 2010 erau în funcţiune 106 depozite neconforme pentru deşeuri municipale, din care 26 au sistat activitatea la 16 iulie 2010, în conformitate cu calendarul de sistare prezentat în Planul de implementare al Directivei 1999/31/CE, precum şi în HG nr. 349/2005 privind depozitarea deşeurilor. Pe restul depozitelor de deşeuri municipale neconforme, cu perioadă de tranziţie etapizată până la 16 iulie 2017, în prezent se efectuează îmbunătăţiri ale activităţilor de operare şi monitorizare. De asemenea, au fost luate măsurile necesare pentru constituirea fondului de închidere şi urmărire post-închidere (la momentul solicitării actelor de reglementare, deţinătorii de depozite au fost obligaţi să prezinte dovezi privind constituirea fondurilor de închidere şi urmărire post/închidere a depozitului).

Concomitent cu sistarea depozitării pe depozitele neconforme au fost realizate staţii de transfer şi sortare, care au preluat deşeurile colectate din localităţile în care a fost sistată activitatea pe depozitele neconforme. Situaţia staţiilor de transfer şi sortare este prezentată sub formă tabelară în anexă.

În vederea respectării angajamentelor asumate în acest domeniu, la începutul anului 2011, la nivel naţional, erau un număr de 60 de instalaţii şi platforme de compostare finalizate (autorizate sau în curs de autorizare) pentru compostarea deşeurilor biodegradabile municipale, prezentate în tabelul de mai jos:

Regiune	Localizare
Nord est	Bacău, Tg. Neamţ
Sud est	Ianca, Însurăţei (Brăila), Corbu Cogealac (Constanţa), Tg. Bujor Galaţi
Sud Muntenia	Albota, Câmpulung (Argeş), 15 platforme de compostare, amplasate în 7 comune (Alexandru Odobescu,Cuza Voda, Ciocanesti, Gradistea, Independenta, Valcelele, Vlad Tepes) în Călăraşi, Aninoasa (Dâmboviţa), Balta Doamnei (Prahova), 24 platforme de compostare, amplasate în 24 comune (Buiesti, Albesti, Andrasesti, Perieti, Ciulnita , Cosambesti, Sf. Gheorghe; Garbovi; Ion Roata; Balaciu, Sarateni, Muntenii Buzau , Ciochina, Dridu, Fierbinti, Maia, Adancata, Moldoveni, Jilavele, Brazi,

	Rosiori, Dragoiesti, Movilita, Sinesti) în Ialomița, Balta Doamnei (Prahova), Mavrodin (Teleorman)
Sud Vest	Rm. Vâlcea
Nord Vest	Oradea (Bihor), Dej (Cluj) Dobra (Satu Mare)
Vest	Ineu Arad, Brad (Hunedoara)
Centru	Com. Augustin şi Ormenis, Victoria (Brasov), Avrig (Sibiu)

Aceste investiţii au fost realizate sau vor fi realizate prin programe cu finanţare comunitară: Phare CES, ISPA, POS Mediu. Aplicaţiile de finanţare pentru proiectele de sisteme integrate de gestionare a deşeurilor, în curs de elaborare sau în curs de implementare în această perioadă, prevăd pentru fiecare judeţ metoda optimă de gestionare a deşeurilor biodegradabile municipale (compostare individuală, compostare centralizată, tratare mecano-biologică), precum şi capacităţile de tratare necesare pentru îndeplinirea ţintelor prevăzute de Directiva 1999/31/CE.

Situaţia proiectelor sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor municipale:

Până în prezent au fost finalizate șapte proiecte care prevăd închiderea depozitelor neconforme existente și construirea de noi depozite conforme, după cum urmează:

- Proiectul ISPA **"Managementul integrat al deșeurilor solide din judeţul Argeş"** care a prevăzut închiderea depozitelor neconforme existente la nivelul întregului judeţ şi construirea unui depozit nou conform (Albota);
- Proiectul ISPA **"Managementul integrat al deșeurilor în municipiul Bacău și 18 comune limitrofe"** care a prevăzut închiderea vechiului depozit neconform și construirea unui depozit conform;
- Proiectul ISPA **"Sistem integrat de management al deșeurilor solide din judeţul Teleorman"**, care a prevăzut închiderea și reabilitarea depozitelor existente în judeţ și construcţia unui depozit nou la Mavrodin;
- Proiectul ISPA **"Sistem integrat de management al deșeurilor solide în Galaţi și împrejurimi"**, care a prevăzut închiderea depozitului existent și construirea unui nou depozit conform;
- Proiectul ISPA **"Sistem integrat de management al deșeurilor în municipiul Râmnicu Vâlcea"**, care a prevăzut închiderea depozitului existent (Râureni) și construirea unui nou depozit conform (Feţeni);
- Proiectul ISPA **"Managementul deșeurilor în Piatra Neamţ"** care a prevăzut închiderea depozitului existent și construirea unui nou depozit conform;
- Proiectul ISPA **„Reabilitarea sistemului de colectare, transport, tratare şi depozitare a deșeurilor solide în judeţul Dâmboviţa"** care a prevăzut închiderea depozitelor existente (6) și construirea a două noi depozite conforme (Aninoasa și Titu).

În prezent, sunt în curs de implementare 20 proiecte aprobate de către AM POS Mediu şi de către Comisia Europeană, respectiv:

- Vrancea, Giurgiu, Bistriţa-Năsăud (aprobate în 2009);
- Arad, Sibiu, Mureş, Covasna, Sălaj, Botoşani (aprobate în 2010);
- Neamţ, Suceava, Cluj, Bacău, Vaslui, Călăraşi, Olt, Argeş, Timiş (aprobate în 2011);
- Caraş-Severin, Alba (aprobate în 2012).

Prin aceste proiecte vor fi construite 17 depozite noi conforme, 2 depozite existente vor fi extinse şi vor fi închise 99 depozite neconforme existente.
În ceea ce priveşte proiectele de deşeuri pregătite în cadrul contractelor de Asistenţă Tehnică finanţate cu sprijin ISPA şi PHARE, în prezent există următorul portofoliu de proiecte:

- 10 proiecte ale căror aplicaţii de finanţare se află în curs de finalizare până la sfârşitul anului 2012: Tulcea, Constanţa, Prahova, Iaşi, Bihor, Gorj, Vâlcea, Mehedinţi, Harghita, Buzău;
- 7 proiecte pentru care sunt iniţiate activităţile pentru elaborarea aplicaţiilor de finanţare: Galaţi, Hunedoara, Braşov, Ilfov, Dolj, Brăila, Maramureş.

Deşeuri industriale

Generarea deşeurilor industriale

În cursul anului 2009, cantitatea de deşeuri generate de industria extractivă, energetică şi prelucrătoare a fost de cca. 255 milioane tone, din care, cea mai mare parte (peste 90%) sunt deşeuri rezultate din activităţile de extracţie (minerit).

Deşeurile nepericuloase generate pe principalele activităţi economice, cu excepţia industriei extractive, în perioada 2004 - 2009, sunt prezentate în tabelul următor:

Deşeurile nepericuloase generate pe principalele activităţi economice, în perioada 2004 - 2009[75]

Activitatea economică	Cantitatea (mii tone)					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Industria prelucrătoare	11.323,6	20.460,90	8.964,15	18.860,39	10.678,66	**7.780,74**
Producţia, transportul şi distribuţia de energie electrică şi termică, gaze şi apă	15.784,8	105.606,09	102.551,84	36.465,59	7.055,92	**6.103,45**
Captarea, tratarea şi distribuţia apei	256,7	187,41	220,82	10,96	20,58	**12,85**
Alte activităţi	219,8	595,96	483,92	1.494,34	506,52	**739,25**
Total	**27.584,9**	**126.850,36**	**112.220,73**	**56.831,28**	**18.261,68**	**14.636,29**

Deşeurile periculoase, generate în anul 2009, în cantitate de 438.581 tone, au reprezentat circa 0,2% din totalul deşeurilor generate (inclusiv deşeuri din industria extractivă). Majoritatea deşeurilor periculoase au fost eliminate prin depozitare, restul fiind valorificate sau eliminate prin co-incinerare sau incinerare în instalaţiile proprii ale generatorilor sau în instalaţii specializate aparţinând operatorilor privaţi.

Cantităţile de deşeuri periculoase generate de principalele activităţi industriale în perioada 2004 - 2009 sunt prezentate în tabelul de mai jos[76]:

[75] Sursa: Agenţia Naţională pentru Protecţia Mediului şi Institutul Naţional de Statistică
[76] Sursa: Agenţia Naţională pentru Protecţia Mediului şi Institutul Naţional de Statistică

Activitate economică	Cantitate (mii tone)					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Industria extractivă	1.214,4	997,18	497,59	11,24	31,11	87,79
Industria de prelucrare a ţiţeiului, cocsificarea cărbunelui	431,1	419,72	226,35	37,89	114,53	125,91
Fabricarea substanţelor şi produselor chimice	55,8	41,95	47,11	53,33	54,02	24,55
Industria metalurgică	383,5	95,43	168,76	121,62	150,78	99,64
Industria de maşini şi echipamente	39,8	14,83	33,05	26,67	28,58	25,36
Industria mijloacelor de transport	23,5	30,72	26,19	31,06	13,33	12,11
Alte activităţi	23,4	74,36	53,76	137,28	42,59	63,22
Total	**2.262,8**	**1.733,97**	**1.052,81**	**419,08**	**434,94**	**438,58**

Depozitarea deşeurilor industriale

În cursul anului 2010, au fost în operare 40 de depozite pentru deşeuri industriale periculoase şi nepericuloase, din care:

- 8 depozite pentru deşeuri industriale periculoase, din care;
  - –6 depozite conforme ale operatorilor economici care îşi depozitează propriile deşeuri;
  - –2 depozite zonale conforme, unul în judeţul Ialomiţa, şi unul în judeţul Prahova.

- 32 depozite pentru deşeuri industriale nepericuloase, din care:
  - –15 depozite conforme;
  - –15 depozite care utilizează instalaţii de "hidro-transport" a deşeurilor sau care depozitează deşeuri în stare lichidă şi deşeuri cu proprietăţi corozive, oxidante;
  - –2 iazuri de decantare din cele 5 cu perioadă de tranziţie.

La data de 31.12.2011 un depozit neconform care aparţine SC Uzina Termoelectrică Giurgiu SA era planificat să îşi sisteze activitatea de depozitare a deşeurilor lichide. Activitatea de depozitare a deşeurilor lichide pe acest depozit neconform este sistată, în prezent fiind în curs de elaborare documentaţiile necesare obţinerii actelor de reglementare pentru închiderea depozitului.

În cursul anului 2011 s-a continuat depozitarea pe două depozite neconforme pe care activitatea de depozitare trebuia sistată la 31.12.2009 (depozitul neconform de zgură şi cenuşă Căprişoara aparţinând SC ELECTROCENTRALE DEVA SA - SE Paroşeni, jud. Hunedoara) şi, respectiv, la 31.12.2010 (depozitul neconform de zgură şi cenuşă Bejan aparţinând SC ELECTROCENTRALE DEVA SA, jud. Hunedoara).

Depozitul neconform de zgură şi cenuşă Căprişoara continuă să funcţioneze, din cauza imposibilităţii asigurării surselor de finanţare necesare schimbării tehnologiei de colectare, transport şi depozitare a zgurii şi cenuşii.

Depozitul Bejan S.C. ELECTROCENTRALE DEVA S.A. a continuat activitatea de depozitare a deşeurilor lichide şi în anul 2011, deoarece nu a fost finalizată investiţia "*Extindere pe orizontală a depozitului de zgură şi cenuşă mal drept râul Mureş, extravilanul comunei Şoimuş*". Pentru această investiţie a fost obţinut Acordul de Mediu. La 01.01.2012 noul depozit era realizat, în prezent fiind în curs de execuţie lucrările la obiectivul de investiţii "*Colectarea şi transportul în depozit a zgurii, cenuşii şi a produselor de desulfurare*", cu termen de finalizare 2014.

Incinerarea deşeurilor industriale

În cursul anului 2010, au fost în funcţiune următoarele instalaţii pentru incinerarea deşeurilor industriale periculoase:

- 8 instalaţii de incinerare/coincinerare aparţinând unui număr de 8 operatori privaţi din industrie, care incinerează/coincinerează propriile deşeuri periculoase
- 10 instalaţii existente pentru incinerarea deşeurilor periculoase aparţinând operatorilor privaţi care incinerează pentru terţi:
- 7 instalaţii de co-incinerare în cuptoare de ciment - autorizate pentru tratarea deşeurilor periculoase solide şi lichide

Site-uri industriale

Un aspect foarte important de mediu în România îl reprezintă problematica siturilor industriale, rezultate ca urmare a activităţilor economice, atât istorice cât şi de dată recentă, desfăşurate, în marea lor majoritate în absenţa unui cadru legislativ corespunzător, fără măsuri preventive de protecţie a solului şi subsolului.

Ca multe alte ţări europene, România are un lung istoric al industrializării şi a trecut în ultimele două decenii printr-o tranziţie majoră, în care multe dintre companiile şi industriile active în perioada socialistă s-au închis sau au fost restructurate. Toate acestea au condus la scăderea capacităţii de a redezvolta aceste terenuri şi de a le depolua pentru folosinţe productive.

În consecinţă, a apărut o contaminare semnificativă a terenurilor şi a pei subterane şi un număr necunoscut de situri contaminate. Aceste site-uri sunt, în realitate, locaţiile fostelor platforme industriale, hale de producţie pentru industria grea şi se află în imediata apropriere a aglomerărilor urbane, uneori în interiorul acestora şi au un impact negativ asupra mediului.

De asemenea, există o incertitudine juridică în ceea ce priveşte responsabilitatea şi standardele pentru decontaminarea acestora. În proprietatea autorităţilor publice locale au rămas puţine site-uri industriale poluate şi abandonate, identificate numai în câteva regiuni de dezvoltare ce se regăsesc în toate regiunile, mai puţin în Bucureşti-Ilfov.

Acestea nu au făcut pană în momentul de faţă obiectul unor acţiuni pe scară largă în vederea identificării, cartografierii, evaluării riscului şi/sau prioritizării pentru acţiuni corective de remediere.

În prezent există inventariate 1865 de situri potenţial contaminate, înscrise într-o bază de date administrată de ANPM, care va cuprinde inventarul naţional al tuturor siturilor potenţial contaminate. Acesta acţiune a demarat în anul 2007 şi numărul siturilor înregistrate în prezent este de aşteptat să crească prin impunerea strictă a unei scheme obligatorii de declarare.

Programul Operaţional Sectorial „Mediu" 2007 – 2013 (POS Mediu), dedică unul din domeniile majore de intervenţie din cadrul Axei Prioritare 2, reabilitării terenurilor poluate istoric. În această perioadă de programare, POS Mediu finanţează un număr limitat de proiecte pilot de reabilitare situri cu poluări diverse.

De asemenea, prin Programul Operațional Regional 2007-2013, axa prioritară: **"Sprijinirea dezvoltării mediului de afaceri regional și local"**, domeniul major de intervenție: **"Reabilitarea siturilor industriale poluate și neutilizate și pregătirea pentru noi activități"** sunt finanțate și se află în curs de implementare un număr de 7 proiecte (3 proiecte în regiunea Vest, 4 proiecte în regiunea Centru).

Calitatea aerului – schimbări climatice

Evaluarea calităţii aerului înconjurător este reglementată prin Legea 104/2011 privind calitatea aerului înconjurător ce transpune Directiva 2008/50/CE a Parlamentului European şi a Consiliului privind calitatea aerului înconjurător şi un aer mai curat pentru Europa.

La nivelul anului 2011, evaluarea calităţii aerului înconjurător în România s-a realizat permanent prin intermediul a 139 staţii automate, dotate corespunzător, care fac parte din Reţeaua Naţională de Monitorizare a Calităţii Aerului (RNMCA) repartizate pe întreg teritoriul ţării. Reţeaua Naţională de Monitorizare a Calităţii Aerului cuprinde 41 de centre locale, care colectează şi transmit panourilor de informare a publicului datele furnizate de staţii, iar după validarea primară le transmit spre certificare Laboratorului Naţional de Referinţă din Bucureşti (LNR).

Poluanţii atmosferici măsuraţi continuu prin aceste staţii şi analizaţi în evaluarea calităţii aerului înconjurător sunt: dioxid de sulf (SO2), oxizi de azot (NO2, NOx), monoxid de carbon (CO), benzen (C6H6), ozon (O3), particule în suspensie din aerosoli (PM10 şi PM2,5). De asemenea, sunt utilizate echipamente de laborator pentru măsurarea concentraţiilor de metale grele, plumb (Pb), cadmiu (Cd), arsen (As), nichel (Ni), din particule în suspensie şi din depuneri (PM10 sau PM2,5).

Punctele de prelevare destinate protejării sănătăţii umane se amplasează în aşa fel încât să furnizeze date referitoare la următoarele aspecte:

- ariile din interiorul zonelor si aglomerărilor în care apar cele mai mari concentraţii la care populaţia este susceptibilă a fi expusă în mod direct sau indirect pentru o perioadă de timp semnificativă în raport cu perioadele de mediere ale valorii/valorilor limită/ţintă;
- nivelurile din alte perimetre (arii) din zonele şi aglomerările reprezentative pentru nivelul de expunere a populaţiei;
- depunerile care reprezintă expunerea indirectă a populaţiei prin lanţul alimentar.

Staţiile de fond urban sunt amplasate astfel încât nivelul de poluare să fie influenţat de contribuţiile integrate ale tuturor surselor din direcţia opusă vântului.

Staţiile de fond rural se amplasează astfel încât nivelul de poluare caracteristic să nu fie influenţat de aglomerările sau de zonele industriale din vecinătatea sa.

În continuare sunt prezentate date şi informaţii sintetice privind rezultatele monitorizării calităţii aerului în anul 2011, care ilustrează calitatea aerului în raport cu valorile limită, valorile ţintă, praguri de alertă sau de informare stabilite în legislaţia specifică pentru fiecare poluant.

Dioxidul de azot (NO2) şi oxizii de azot (NOx)

Oxizii de azot provin în principal din arderea combustibililor solizi, lichizi şi gazoşi în diferite instalaţii industriale, rezidenţiale, comerciale, instituţionale şi din transportul rutier. Oxizii de azot au efect eutrofizant asupra ecosistemelor şi efect de acidifiere asupra multor componente ale mediului, cum sunt solul, apele, ecosistemele terestre sau acvatice, dar şi construcţiile şi monumentele. NO2 este un gaz ce se transportă la lungă distanţă şi are un rol important în chimia atmosferei, inclusiv în formarea ozonului troposferic. Expunerea la dioxid de azot în concentraţii mari determină inflamaţii ale căilor respiratorii şi reduce funcţiile pulmonare, crescând riscul de afecţiuni respiratorii şi agravând astmul bronşic.

Concentraţiile de NO2 din aerul înconjurător se evaluează folosind *valoarea limită orară pentru protecţia sănătăţii umane* (200 µg/m3), care nu trebuie depăşită de mai mult de 18 ori/an şi *valoarea limită anuală pentru protecţia sănătăţii umane (40* µg/m3).

Concentraţiile medii anuale de dioxid de azot în aerul înconjurător arată depăşiri ale valorii limite anuale pentru sănătatea umană (40 µg/m3) în unele aglomerări urbane, respectiv:

- Bucureşti-la staţia urbană industrială (B-5 - Drumul Taberei).
- Braşov - la staţia urbană de trafic (BV-3 - b-dul Gării)

Depăşiri ale *valorii limită orare pentru protecţia sănătăţii umane (200µg/m^3)*, peste numărul permis de ore pe an, s-au înregistrat la următoarele staţii:

staţia urbană industrială B-4 (Şos. Berceni) - 7depăşiri
staţia urbană de trafic BV-3 (b-dul Gării) - 5 depăşiri

Nu s-au înregistrat depăşiri ale valorii *pragului de alertă (concentraţia 400µg/m^{3}măsurată timp de 3 ore consecutiv)* pentru dioxidului de azot.

Nu s-au înregistrat depăşiri ale valorii *limite anuale pentru protecţia vegetaţiei (30µg/m^3)* la staţiile de fond rural.

Dioxidul de Sulf (SO2)

Dioxidul de sulf este un gaz puternic reactiv, provenit în principal din arderea combustibililor fosili sulfuroşi (cărbuni, păcură) pentru producerea de energie electrică şi termică şi a combustibililor lichizi (motorină) în motoarele cu ardere internă ale autovehiculelor rutiere. Dioxidul de sulf poate afecta atât sănătatea oamenilor prin efecte asupra sistemului respirator cât şi mediul în general (ecosisteme, materiale, construcţii, monumente) prin efectul de acidifiere.

Concentraţiile de SO2 din aerul înconjurător se evaluează folosind valoarea limită orară pentru protecţia sănătăţii umane (350µg/m^3) care nu trebuie depăşită de mai mult de 24 ori/an, şi valoarea limită zilnică pentru protecţia sănătăţii umane (125µg/m^3) care nu trebuie depăşită de mai mult de 3 ori/an.

Depăşirea valorii limite orare (350µg/m^3) pentru protecţia sănătăţii umane peste numărul permis de ore pe an (24) s-a înregistrat la staţia urbană de trafic DJ-1 (Calea Bucureşti Craiova - 26 depăşiri).

Depăşirea valorii limite zilnice (125µg/m3) pentru protecţia sănătăţii umane peste numărul permis de zile pe an (3) s-a înregistrat la staţia urbană de trafic DJ-1 (Calea Bucureşti Craiova - 4 depăşiri).

Nu s-au înregistrat depăşiri ale valorii pragului de alertă (500µg/m3) pentru dioxidul de sulf. Nu s-au înregistrat depăşiri ale valorii limită anuală pentru protecţia ecosistemelor (20µg/m3) la staţiile de fond rural.

Monoxidul de carbon (CO)

Monoxidul de carbon este un gaz extrem de toxic ce afectează capacitatea organismului de a reține oxigenul, în concentrații foarte mari fiind letal. Provine din surse antropice sau naturale, care implică arderi incomplete ale oricărui tip de materie combustibilă, atât în instalații energetice, industriale, cât și în instalații rezidențiale (sobe, centrale termice individuale) și mai ales din arderi în aer liber (arderea miriștilor, deșeurilor, incendii etc.).

Concentrațiile de CO din aerul înconjurător se evaluează folosind valoarea limită pentru protecția sănătății umane (10mg/m^3), calculată ca valoare maximă zilnică a mediilor pe 8 ore (medie mobilă).

Din analiza datelor semnificative statistic obținute din monitorizarea CO, în anul 2011, se constată că valorile maxime zilnice ale mediilor concentrațiilor pe 8 ore, s-au situat mult sub valoarea maximă zilnică pentru protecția sănătății umane.

Ozonul (O3)

Ozonul se găsește în mod natural în concentrații foarte mici în troposferă (atmosfera joasă). Spre deosebire de ozonul stratosferic, care protejează formele de viață împotriva acțiunii radiațiilor ultraviolete, ozonul troposferic (cuprins între sol și 8-10 km înălțime) este deosebit de toxic, având o acțiune puternic iritantă asupra căilor respiratorii, ochilor și are potențial cancerigen. De asemenea, ozonul are efect toxic și pentru vegetație, determinând inhibarea fotosintezei și producerea de leziuni foliate, necroze.

Ozonul este un poluant secundar deoarece, spre deosebire de alți poluanți, nu este emis direct de vreo sursă de emisie, ci se formează sub influența radiațiilor ultraviolete, prin reacții fotochimice în lanț între o serie de poluanți prima precursori ai ozonului - NOx, compușii organici volatili (COV), monoxidul de carbon).

Ca urmare a complexității proceselor fizico-chimice din atmosferă și a strânsei lor dependențe de condițiile meteorologice, a variabilității spațiale și temporale a emisiilor de precursori, a creșterii transportului ozonului și precursorilor săi la mare distanță, inclusiv la scară inter-continentală în emisfera nordică, precum și a variabilității schimburilor dintre stratosferă și troposferă, concentrațiile de ozon în atmosfera joasă sunt foarte variabile în timp și spațiu, fiind totodată dificil de controlat.

Concentrațiile de ozon din aerul înconjurător se evaluează folosind pragul de alertă (240µg/m^3 măsurat timp de 3 ore consecutiv) calculat ca medie a concentrațiilor orare, pragul de informare (180µg/m^3) calculat ca medie a concentrațiilor orare și valoarea țintă pentru protecția sănătății umane (120 µg/m^3) calculată ca valoare maximă zilnică a mediilor pe 8 ore (medie mobilă), care nu trebuie depășită de mai mult 25 ori/an.

Datele semnificative din punct de vedere statistic, obținute din monitorizarea ozonului în anul 2011, analizate în raport cu cerințele din Legea privind calitatea aerului

înconjurător, arată că valorile medii orare nu au depăşit pragul de alertă.

Particule în suspensie (PM10 şi PM2,5)

Particulele în suspensie, din atmosferă, sunt poluanţi ce se transportă pe distanţe lungi, proveniţi din cauze naturale, ca de exemplu antrenarea particulelor de la suprafaţa solului de către vânt, erupţii vulcanice etc., sau din surse antropice precum: arderile din sectorul energetic, procesele de producţie (industria metalurgică, industria chimică etc.), şantierele de construcţii, transportul rutier, haldele şi depozitele de deşeuri industriale şi municipale, sisteme de încălzire individuale, îndeosebi cele care utilizează combustibili solizi etc.

Natura acestor particule este foarte diversă. Astfel, ele pot conţine particule de carbon (funingine), metale grele (plumb, cadmiu, crom, mangan etc.), oxizi de fier, sulfaţi, dar şi alte noxe toxice, unele dintre acestea având efecte cancerigene (cum este cazul poluanţilor organici persistenţi PAH-uri şi bifenili policloruraţi PCB adsorbiţi pe suprafaţa particulelor de aerosoli solizi).

Particule în suspensie PM10

Concentraţiile de particule în suspensie cu diametrul mai mic de 10 microni din aerul înconjurător se evaluează folosind valoarea limită zilnică, determinată gravimetric, (50µg/m^3), care nu trebuie depăşită de mai mult 35 ori/an şi valoarea limită anuală, determinată gravimetric (40µg/m^3).

Depăşiri ale valorii limite anuale pentru protecţia sănătăţii umane (40µg/m^3) s-au înregistrat la următoarele staţii de trafic urban:

- B-5 (Drumul Taberei cu media anuală 43µg/m^3)
- IS-1 (B-dul N. Iorga cu media anuală 42.85 µg/m^3)
- TM-1 (str. Oituz Timişoara cu media anuală 41.87 µg/m^3)

De asemenea, s-au înregistrat depăşiri ale valorii limită zilnice (peste numărul permis de 35 ori/an) la următoarele staţii de trafic şi industriale:

- staţia de fond urban B-1(Lacul Morii) - 69 depăşiri;
- staţia industrială urbană B-2 (Titan) - 69 depăşiri;
- staţia de trafic urban B-3 (Mihai Bravu) - 39 depăşiri;
- staţia industrială urbană B-4 (Berceni) - 49 depăşiri;
- staţia industrială urbană B-5 (Drumul Taberei) - 79 depăşiri;
- staţia de fond suburban B-7 (Măgurele, jud Ilfov) - 54 depăşiri;
- staţia de trafic urban IS-1 (IS-1, b-dul N. Iorga, Iaşi) - 43 depăşiri;
- staţia de fond suburban MM-3 (Firiza, Baia Mare) - 58 depăşiri;
- staţia industrială urbană MM-5 (str. Luncii, Baia Mare) - 38 depăşiri;
- staţia industrială urbană OT-1 (aleea Grădişte, Slatina) - 38 depăşiri;
- staţia industrială urbană SJ-1 (str. Meteorologiei, Zalău) - 38 depăşiri;
- staţia de trafic urban TM-1 (str. Oituz, Timişoara) - 64 depăşiri;
- staţia de trafic urban TM-5 (calea Aradului, Timişoara) - 56 depăşiri
- Staţia de trafic urban BV-3 (b-dul Gării) - 60 depăşiri;

Particule în suspensie PM 2,5

Monitorizarea particulelor în suspensie cu dimensiuni sub 2,5 microni (PM2,5) se realizează la 24 staţii de fond urban, situate pe întreg teritoriul ţării, de la începutul anului 2009.

Pentru determinarea concentraţiilor pentru particulele în suspensie cu diametrul sub 10 microni se foloseşte metoda automată (nefelometrică) pentru obţinerea de măsurări în timp real cu scop orientativ, metodă de referinţă fiind cea gravimetrică.

Monitorizarea concentraţiilor de particule PM2,5 este necesară pentru conformarea la cerinţele *Directivei 2008/50/CE* privind calitatea aerului şi un aer curat pentru Europa. Rezultatele măsurărilor vor fi folosite pentru stabilirea indicatorului mediu de expunere al populaţiei (IME) determinat la scară naţională, prin monitorizarea continuă timp de 3 ani. Până în prezent nu sunt în vigoare valori limită zilnice ale acestui poluant în România.

Benzenul (C6H6)

Benzenul este o substanţă toxică, cu potenţial cancerigen, provenită în principal din traficul rutier şi din depozitarea, încărcarea/descărcarea benzinei (depozite, terminale, staţii de distribuţie carburanţi), dar şi din diferite alte activităţi cu produse pe bază de solvenţi (lacuri, vopsele etc.), arderea combustibililor fosili, a lemnului şi deşeurilor lemnoase, controlată sau în aer liber.

Concentraţiile de benzen din aerul înconjurător se evaluează folosind valoarea limită anuală pentru protecţia sănătăţii umane (5 µg /m^3). În anul 2011 concentraţiie medii anuale nu au depăşit valoarea limită anuală pentru sănătatea umană la niciuna din staţiile de monitorizare.

Metale grele din particule în suspensie PM10[77]

Metalele grele sunt emise ca rezultat al diferitelor procese de combustie şi a unor activităţi industriale, putând fi incluse sau ataşate de particulele de particule emise. Ele se pot depune pe sol sau în apele de suprafaţă, acumulându-se astfel în sol sau sedimente. Metalele grele sunt toxice şi pot afecta numeroase funcţii ale organismului. Pot avea efecte pe termen lung prin capacitatea lor de acumulare în ţesuturi. Metalele grele monitorizate în anul 2011 au fost plumbul (Pb), cadmiul (Cd), nichelul (Ni) şi arsenul (As) din particulele în suspensie PM10. Legea de calitate a aerului înconjurător reglementează următoarele norme pentru evaluarea concentraţiilor de metale grele din fracţia PM10:

- Valoarea limită anuală pentru protecţia sănătăţii de 0.5µg/m^3 pentru Pb;
- Valoarea ţintă de 6 ng/m^3 pentru As;
- Valoarea ţintă de 5 ng/m^3 pentru Cd;

[77] Particule materiale grosiere de nitraţi, sulfaţi, carbon organic, carbon elementar, praf şi sare

•Valoarea țintă de 20 ng/m^3 pentru Ni.

Transferul de deşeuri atât nepericuloase cât şi periculoase pentru care s-au depăşit valorile de prag, a fost raportat de către complexele industriale ce desfăşoară 40 de activităţi industriale[78]. Colecţia aferentă anului 2009, la nivel naţional, a înscris în Registrul PRTR un număr de *484 complexe industriale* ce au înregistrat depăşiri ale valorile de prag, stabilite în *Anexa II a Regulamentului*, cu *20 complexe industriale mai mult fața de anul 2007 (464) și cu 6 complexe industriale mai puțin față de 2008 (490). Astfel:*

- în Regiunea 1 Nord Est: 74 de complexe industriale
- în Regiunea 2 Sud Est: 64 de complexe industriale,
- în Regiunea 3 Sud – Muntenia: 88 de complexe industriale
- în Regiunea 4 Sud Vest – Oltenia: 31 de complexe industriale,
- în Regiunea 5 Vest: 92 de complexe industriale,
- în Regiunea 6 Nord Vest: 57 de complexe industriale,
- în Regiunea 7 Centru: 51 de complexe industriale,
- în Regiunea 8 București – Ilfov: 27 de complexe industriale.

O situație sintetică specifică fiecărei regiuni în parte în ceea ce privește calitatea aerului înconjurător este prezentată în anexă.

În concluzie, din analiza tendințelor în evoluţia măsurărilor se constată menţinerea calităţii aerului înconjurător în zonele şi aglomerările în care nivelurile poluanţilor s-au situat sub valorile limită pentru protecţia sănătăţii umane. S-au înregistrat reduceri ale nivelurilor de dioxid de sulf şi plumb pentru zonele cu poluare istorică (Maramureş, Sibiu) și depăşiri ale valorilor limită orare și zilnice pentru poluantul dioxoid de sulf doar la staţia urbană de trafic DJ-1 situată în aglomerarea Craiova.

Nivelul concentraţiilor de particule în suspensie este în continuare ridicat în aglomerările București, Iaşi, Timişoara, Baia Mare și Brașov unde s-au înregistrat depăşiri ale valorilor limită zilnice peste numărul permis și ale valorii limite anuale la unele staţii urbane, de trafic și industriale. Pentru aceste aglomerări au fost elaborate programe de gestionare a calităţii aerului, cu măsuri de reducere ce au avut un impact pozitiv semnificativ asupra concentraţiilor de particule în suspensie, numărul depăşirilor fiind în scădere față de anii precedenţi.

Dezastre naturale, situații de urgență

În ultimele decenii se înregistrează o tendinţă evidentă de intensificare a impactului fenomenelor extreme asupra societăţii. Schimbările climatice, creşterea populației, urbanizarea în creştere, dezvoltarea industrială, terorismul sunt tot atâtea exemple de provocări care modifică habitatul omului modern. Toate acestea pot explica creşterea dramatică a frecvenței și intensității dezastrelor naturale.

De exemplu, în ultimii zece ani, circa 100.000 de oameni au murit în Europa din cauza dezastrelor naturale. Aceste dezastre au costat economiile din Europa aproximativ 150 miliarde de euro și a cauzat, de asemenea, daune semnificative asupra mediului. De asemenea, în acestă perioadă, peste o jumătate de milion de hectare de zone protejate au fost arse de incendii forestiere, care au contribuit la creşterea emisiilor de CO2. Analizând

[78] Sursa: Raportul anual de mediu 2010

incidenţa dezastrelor, comparativ cu suprafaţă relativ mică a Europei, rezultă faptul că Europa este una dintre cele mai predispuse regiuni din lume la dezastre.

Analiza World Risk Index 2012, realizată la nivelul Naţiunilor Unite clasează România pe locul 88 în rândul statelor cu risc în cazul producerii de dezastre naturale. Riscul calculat în acest raport depinde atât de expunerea la dezastre naturale cât şi de condiţiile economice, sociale şi instituţionale ale societăţii. Raportul este bazat pe indicatori privind susceptibilitatea structurală, capacitatea de gestionare a unei catastrofe naturale, gradul de adaptabilitate la dezastrele naturale şi expunerea la dezastre naturale. În ce priveşte aceste riscuri, Romania este mai expusă decât Republica Moldova (108) şi Bulgaria (118).

Conform Legii 575 din 22 octombrie 2001, zonele de risc natural sunt arealele delimitate geografic, în interiorul cărora există un potenţial de producere a unor fenomene naturale distructive, care pot afecta populaţia, activităţile umane, mediul natural şi cel construit şi pot produce pagube şi victime umane.

Pentru a da o dimensiune palpabilă unui dezastru, la nivel naţional au fost definite atât situaţiile de urgenţă cât şi dezastrele. Potrivit OUG 21/2004, situaţia de urgenţă este definită ca "eveniment excepţional, cu caracter non-militar, care prin amploare şi intensitate ameninţă viaţa şi sănătatea populaţiei, mediul înconjurător, valorile materiale si culturale importante, iar pentru restabilirea stării de normalitate sunt necesare adoptarea de măsuri şi acţiuni urgente, alocarea de resurse suplimentare şi managementul unitar al forţelor şi mijloacelor implicate", iar prin Legea 481/2004, dezastrul a fost definit ca fiind „ evenimentul datorat declanşării unor tipuri de riscuri, din cauze naturale sau provocate de om, generator de pierderi umane, materiale sau modificări ale mediului şi care, prin amploare, intensitate şi consecinţe, atinge ori depăşeşte nivelurile specifice de gravitate stabilite prin regulamentele privind gestionarea situaţiilor de urgenţă”.

Principalele cauze generatoare de evenimente pe teritoriul României

Teritoriului României îi sunt caracteristice următoarele tipuri de dezastre:

- dezastre naturale: cutremure, alunecări şi prăbuşiri de teren, inundaţii, fenomene meteorologice periculoase (secetă, înzăpeziri, chiciură, grindină, furtuni), epidemii şi epizootii;
- dezastre tehnologice (antropogene): accidente nucleare şi/sau urgenţe radiologice, accidente chimice, avarii la construcţii hidrotehnice, incendii de masă, explozii, accidente majore pe căile de comunicaţie (aeriene, fluviale, rutiere, fluviale şi maritime), poluări accidentale cu hidrocarburi sau alte substanţe periculoase.

Principalele tipuri de dezastre naturale care pot avea loc pe teritoriul României:

- cutremure - teritoriul României este caracterizat printr-o seismicitate ridicată, asemănătoare cu cea a Greciei, Turciei şi Italiei, din ansamblul seismotectonic al Europei precum şi cu seismicitatea altor ţări din lume (Japonia, China, USA). Ca şi în alte regiuni geografice, efectele seismelor din regiunea României afectează şi teritoriile statelor vecine (Republica Moldova şi Bulgaria);

Regiunea Sud Est, prin judeţele Vrancea şi Buzău, este expusă unui risc ridicat în ceea ce priveşte cutremurele de pământ.

- alunecări de teren – în situaţia existenţei unui surplus de umiditate, provenit din creşterea nivelului apelor subterane sau precipitaţii bogate, se va produce îmbibarea cu apă a argilelor şi marnelor transformându-le într-o suprafaţă alunecoasă. Straturile de rocă de deasupra argilei sau marnei, sub acţiunea gravitaţiei, se vor deplasa lent spre baza versantului declanşând astfel alunecarea. Activitatea antropică, în zonele cu condiţii potenţiale, conduce la agravarea efectelor şi duratei alunecărilor de teren. Urmările acestor procese de versant sunt negative pentru relief, vegetaţie şi om. Cel mai mare risc asociat îl constituie reactivarea alunecărilor masive care adeseori afectează în mod serios atât localităţile cât şi căile de comunicaţie, uneori blocând parţial sau total valea.

Alunecarea de teren din luna mai 2012 a afectat circulaţia rutieră pe Transfăgărăşan.

- eroziunea solului - eroziunea de suprafaţă şi de profunzime afectează în diferite grade aproximativ două treimi din teritoriul României, aceasta fiind evidenţiată cu precădere în regiunile montane şi de deal;

Litoralul Marii Negre a avut de suferit de pe urma gravelor probleme de eroziune din ultimele trei decenii. Pe baza cercetărilor efectuate de Institutul Naţional de Cercetare Dezvoltare Marină "Grigore Antipa", se apreciază că litoralul românesc se află într-o stare gravă sub raportul extinderii eroziunii, pe cca. 60 – 80 % din lungimea ţărmului, lăţimea plajei se diminuează în fiecare an.

- inundaţii - viiturile repetate şi intense constituie unul din fenomenele hidrologice caracteristice râurilor din România. Caracteristica importanta a evoluţiei acestor evenimente este aceea că în ultimul deceniu, practic în fiecare an s-au înregistrat viituri notabile în timpul cărora s-au produs pierderi de vieţi omeneşti şi pagube materiale deosebite pe întreg teritoriul naţional (exemplu: viitura pe Dunăre cu afectare localităţilor din judeţele Dolj, Olt, viitura pe Prut, Trotuş, etc).

Modificările climatice generale survenite în ultimele decenii au avut ca şi consecinţă directă în ţara noastră ploi excesive în anumite regiuni, constrastând cu altele în care seceta a atins cote alarmante compromiţând culturile agricole. S-a constatat că în unele situaţii cantitatea de precipitaţii căzută într-o singură zi a echivalat cu media precipitaţiilor unui an întreg sau că ploile căzute pe parcursul unei luni au atins valoarea însumată pe mai mulţi ani.

Cifrele au crescut progresiv, de la an la an, astfel că în 2004 ploile torenţiale şi apele umflate au omorât 19 români, au distrus 20.000 de gospodării, iar 100.000 de hectare de teren au fost inundate. În total, pagubele s-au ridicat la un miliard de euro. În anii 2005 şi 2006, 93 de persone au fost victimele inundaţiilor. Pagubele materiale au însumat două miliarde de euro, după ce mii de kilometri de drumuri naţionale au fost distruşi, iar sute de mii de hectare de teren, inundate. În anul 2007, inundaţiile au distrus şi 1.000 de case în aproape 60 de localitati din Galati, Vrancea, Bacau si Vaslui, 7 oameni şi-au pierdut viaţa şi 1400 au rămas fără locuinţe. Un an mai târziu, în 2008, au murit cinci oameni. Botoşani, Bacău, Iaşi, Vaslui, Maramureş şi Neamţ au fost judeţele cel mai grav afectate de inundaţii, cu 6.000 de

gospodării distruse, alături de școli, dispensare și biserici, și 27.000 de români evacuați. În 2010 pagubele provocate au fost de aproximativ 875,7 de milioane de euro și 23 de victime omenești.

De asemenea, căderile abundente de zăpadă generează înzăpeziri de proporții a localităților situate în aria sa de vulnerabilitate, blocări și distrugeri ale căilor de transport, avarii însemnate asupra clădirilor și a liniilor de comunicație, întârzieri în derularea transportului de marfă și călători etc. În situația în care stratul de zăpadă închegat durează mai mult, timp în care au loc procese de încălzire și apoi de răcire accentuată, densitatea stratului de zăpadă crește simțitor, generând un strat continuu de zăpadă înghețată, compactă, a cărui efect fizic duce la ruperi masive ale vegetației lemnoase, prăbușirea acoperișurilor clădirilor, daune la cablurile aeriene de toate felurile etc.

Căderile masive de zăpadă sunt însoțite de viscole violente, care au efect producerea de troieniri și înzăpeziri care implică costuri mari și consum de energie pentru degajarea căilor de comunicație, dezăpeziri, restabilirea circulației și legăturilor prin cablu. În aceste situații, în urma topirii stratului de zăpadă troienită rezultă cantități mari de apă care adesea pot determina inundații, dependente de ritmul rapid de încălzire de la sfârșitul iernii și gradul de umezire al solului în perioada premergătoare căderilor masive de zăpadă.

Acțiuni întreprinse la nivel UE și național

Din cauza faptului că amploarea, complexitatea, frecvența și impactul dezastrelor au crescut în ultimii ani într-un ritm dramatic, cu consecințe foarte grave, programul Stockholm abordează unitar dezastrele naturale și cele provocate de om, precum și atacurile teroriste, acoperind întreg ciclul managementului dezastrelor – prevenire, pregătire, răspuns și reabilitare. În cadrul programului Stockholm se specifică faptul că unul dintre viitoarele obiective ale UE trebuie să fie reducerea vulnerabilității la dezastre prin elaborarea unor strategii de prevenire, precum și prin îmbunătățirea continuă a pregătirii și răspunsului, ținând cont de responsabilitățile statelor membre.

O altă inițiativă care a fost derulată în paralel, având ca scop reducerea pierderilor cauzate de dezastre, a fost Decada Internațională de Reducere a Dezastrelor (1990-2000), urmată de Strategia Internațională de Reducere a Dezastrelor și Cadrul de Acțiune Hyogo HFA (2005-2015): Întărirea rezilienței națiunilor și comunităților la dezastre. Prioritățile și direcțiile de acțiune stabilite prin acest cadru au fost asumate prin Declarația de la Hyogo de statele semnatare, printre care se numără și România.
Dezvoltarea industriilor de proces a determinat creșterea cazurilor incidentelor și accidentelor tehnologice și chimice în mod deosebit. Directivele Seveso au fost elaborate și acualizate la nivelul UE în urma accidentelor tehnologice istorice de la Flixborough (1974), Seveso (1976), Bhopal (1984), Baia Mare (2000), Toulouse (2001), etc. Aceste accidente au relevat necesitatea unui control mult mai riguros al proceselor chimice, pentru prevenirea dezastrelor tehnologice. Pe linie de riscuri tehnologice, au fost adoptate astfel o serie de acte normative de la nivel european și internațional (prezentate în anexă).

Prin semnarea Declarației de la Hyogo, România și-a asumat cele cinci priorități de acțiune în domeniul reducerii riscurilor de dezastre la nivel național și local, și anume: prioritizarea reducerii riscului de dezastre, cunoașterea riscurilor, dezvoltarea unei culturi a prevenirii,

reducerea riscurilor și pregătirea pentru intervenție. În vederea implementării măsurilor stabilite este necesară constituirea unei Platforme Naționale de Reducere a Riscului de Dezastre (PNRRD), organism interinstituțional care să elaboreze strategii, planuri și programe specifice și să coordoneze, integreze și faciliteze eforturile factorilor interesați. În perioada 2009-2012, IGSU a făcut toate demersurile necesare constituirii cadrului legislativ necesar organizării și funcționării PNRRD.

Ca urmare a elaborării Liniilor Directoare privind Evaluarea și Cartografierea Riscurilor pentru Managementul Dezastrelor, IGSU a luat inițiativa constituirii unui grup de lucru format din reprezentanții autorităților centrale cu atribuții în gestionarea situațiilor de urgență, conform HG nr. 2288/2004. Având în vedere prevederile legislației naționale în domeniu, precum și concluziile discuțiilor purtate în cadrul grupului de lucru, s-a stabilit ca fiecare minister să își organizeze câte un grup de lucru pentru evaluarea riscurilor pe care le gestionează, conform HG. 2288/2004. După finalizarea evaluărilor pe domeniile de competență a riscurilor specifice, integrarea rezultatelor va fi făcută de către Grupul de Lucru pentru Evaluarea Riscurilor la nivel Național (GLERN), care va fi format din experți în evaluarea riscurilor din cadrul ministerelor, institutelor de cercetare și a mediului academic. În prezent membrii GLERN au elaborat un proiect de ROF, însă problema lipsei unei baze legale a blocat procesul de adoptare a actului normativ. Procedura de modificare a OUG nr. 21/2004, inițiată de IGSU, este foarte lentă, ceea ce ridică problema găsirii unor soluții până la finalizarea procedurilor de reglementare a activității GLERN, astfel încât România să se poată încadra în termenul indicat de Comisia europeană.

Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență (SNMSU) este organizat și funcționează pentru prevenirea și gestionarea situațiilor de urgență, asigurarea și coordonarea resurselor umane, materiale, financiare și de altă natură necesare restabilirii stării de normalitate.

Referitor la palierele asigurării răspunsului, se disting nivelul național, cel județean și cel local, în cazul celor din urmă ponderea cea mai însemnată fiind aceea a activităților de intervenție efectivă. Conform „principiului": „dezastrele se produc local și se gestionează local" și sistemul românesc de management a situațiilor de urgență are ca element de activare nivelul local, adică comitetele locale pentru situații de urgență. Atunci când resursele comunităților locale sunt depășite și acestea nu mai pot face față situației, comitetul poate și trebuie să solicite sprijin nivelului ierarhic superior – comitetele județene pentru situații de urgență care vor sprijini cu resurse proprii eforturile comunităților afectate. Atunci când și resursele comitetului județean pentru situații de urgență sunt depășite acesta poate solicita sprijin nivelului național care, fie recurge la disponibilitățile pe care le are în regiunea din imediata vecinătate a zonei afectate fie poate angaja resurse specifice nivelului național. Atunci când resursele naționale de intervenție sunt depășite sau devin critice nivelul național poate solicita sprijinul comunității internaționale – mecanismul de protecție civilă al Uniunii Europene sau Centrul de Coordonare și Răspuns Euro – Atlantic al NATO, care pot asigura asistență și sprijin în gestionarea situațiilor de urgență respective. În foarte multe situații însă, este posibilă operaționalizarea directă a nivelului național prin activarea comitetului național pentru situații de urgență. Pentru punerea imediată în aplicare a planurilor prevăzute pentru diverse situații de urgență în ceea ce privește avertizarea, alertarea și evacuarea populației precum și limitarea și înlăturarea consecințelor situațiilor de

urgență comitetele pentru situații de urgență și președinții acestora pot decide declararea stării de alertă.

De asemenea, în perioada de la constituirea sistemului național și până în prezent au fost elaborate o serie de reglementări care au avut un impact în evoluția conceptuală a acestui sistem. Au fost elaborate strategiile naționale în domeniul prevenirii situațiilor de urgență, comunicării și informării pentru situații de urgență, a protecției civile, strategia de gestionare a riscului de inundații precum și strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României fiind în lucru alte documente programatice care vor aduce mai multă consistență în planificarea măsurilor de prevenire și gestionare a situațiilor de urgență specifice țării noastre.

În procesul general de conducere în domeniul managementului situațiilor de urgență integrat, o măsură de prevenire cu rol deosebit de important este reprezentantă de managementul riscurilor, definit ca un proces sistematic și riguros de identificare, analiză, planificare, decizie, monitorizare, control și comunicare a riscurilor generatoare de dezastre.

Potrivit legislației naționale, riscurile cunoscute sunt uzual urmărite în paralel cu identificarea și analizarea unora noi, fiind stabilite planuri de atenuare a consecințelor acestuia și diminuare a vulnerabilității comunităților în cazul manifestării lor. Fiecare autoritate națională care are în responsabilitate gestionarea unui tip de risc este obligată, potrivit legii, să elaboreze regulamente prin care sunt stabilite atribuții și responsabilități pentru toate nivelurile responsabile și sunt precizate măsurile și activitățile ce trebuiesc desfășurate anterior, pe timpul și după producerea acestora.

Pe baza planurilor de analiză și acoperire a riscurilor redactate la nivelul localităților și județelor, în care sunt inventariate riscurile, consecințele probabile și resursele necesare acțiunilor de intervenție, recuperare și reabilitare, autoritățile pot stabili concepția desfășurării acțiunilor de protecție și intervenție și identifica deficitele pe care le au în asigurare unor resurse critice pentru asemenea situații.

Concluzionând asupra managementului riscurilor, ca segment al gestionării situațiilor de urgență, se poate spune că sistemul național dispune de reglementări care permit identificarea, monitorizarea și cuantificarea consecințelor manifestării acestora precum și definirea măsurilor de protecție adecvate ce trebuiesc implementate pentru reducerea vulnerabilității comunităților atunci când aceste riscuri se manifestă. Eforturile care se fac pe această linie în țara noastră se înscriu în eforturile și pe direcția de acțiune a celorlalte state membre, prefigurându-se, în viitor, standardizarea acestei activități la nivelul Uniunii.

De la înființare și până în prezent, preocuparile IGSU s-au orientat către o serie de programe care au determinat evoluția sistemului național de management al situațiilor de urgență, procese și programe ce au vizat modernizarea legislativă, îmbunătățirea dotării cu tehnică și echipamente de intervenție și a capacității de reacție, perfecționarea măsurilor de prevenire și nu în ultimul rând creșterea nivelului de pregătire a personalului cu responsabilități în domeniul managementului situațiilor de urgență (prefecți, președinți de consilii județene, primari, vice-primari, personal de protecție civilă) a personalului IGSU și nu în ultimul rând a populației. Astfel:

- prin Programul Operațional Regional 2007-2013, Axa prioritară 3 -„Îmbunătățirea infrastructurii sociale" - Domeniul major de intervenție 3.3 „Îmbunătățirea dotării cu echipamente a bazelor operaționale pentru intervenții în situații de urgență" au fost achiziționate 165 autospeciale de pompieri, 33 ambulanțe de tip B și C, 14 autospeciale de intervenție în caz de accidente chimice, 4 puncte de comandă mobile și 27 autospeciale de intervenție în caz de dezastre;
- prin proiectul „Joint risk management in the Danube border area" - Programul de Cooperare Transfrontalieră România-Bulgaria 2007-2013 va fi elaborată schema de analiză și acoperire a riscurilor în zona Dunării de la intrarea în țară și până la vărsare, vor fi achiziționate 4 autospeciale de intervenție pentru pompieri, 2 autospeciale de decontaminare, 2 autospeciale de alte destinații (salvare de la înălțime și intervenție scafandri). Proiectul prevede de asemenea elaborarea planului comun de intervenție între autoritățile române și bulgare;
- Au fost îmbunătățite sau finalizate planurile comune de asistență mutuală cu statele vecine ceea ce poate contribui la o mai mare capacitate a autorităților române de a primi sau de a asigura asistență internațională în caz de situații de urgență cu efecte catastrofale.

Astfel, România abordează în prezent ideea de a „trăi cu riscul", prin programe de conștientizare a comunităților și de pregătire a acestora. Din lecțiile învățate în urma confruntării cu efectele negative ale dezastrelor, rezultă că nu este suficientă doar intervenția în cazul producerii unui dezastru, importante fiind toate etapele pre-dezastru, dezastru și post-dezastru, și mai ales implicarea comunităților afectate în activități și acțiuni care să crească reziliența și să scadă vulnerabilitatea în fața dezastrelor.

Draft

II. PROFILURILE SOCIO-ECONOMICE ALE REGIUNILOR ŞI DISPARITATI INTRAREGIONALE*

Regiunea de Dezvoltare Nord - Est

Regiunea de Dezvoltare Sud-Est

Regiunea de Dezvoltare Sud

Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest

Regiunea de Dezvoltare Vest

Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest

Regiunea de Dezvoltare Centru

Regiunea de Dezvoltare Bucureşti-Ilfov

Draft

III. ANALIZA SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
▪ România, pentru toate domeniile de activitate, cu excepţia serviciilor, se află peste media europeană din punct de vedere al ponderii la formarea VAB (2011) ▪ Industrie diversificată la nivel regional ▪ Fiecare regiune are avantaje competitive în anumite domenii de activitate ▪ Existenţa unor resurse naturale adecvate dezvoltării unor industrii prelucrătoare şi turismului, industriei extractive, industriei energetice, industriei siderurgice, inclusiv dezvoltării unei agriculturi sustenabile ▪ Grad ridicat de diversificare a structurilor de sprijinire a afacerilor (SSA) ▪ Rată scăzută a şomajului ▪ Mobilitatea crescută a populaţiei ▪ Reducerea ponderii populaţiei care locuieşte în condiţii neadecvate ▪ Reţea urbană distribuită echilibrat la nivel teritorial ▪ România dispune de reţele de transport (rutier şi feroviar) extinse şi relativ uniform distribuite pe regiuni de dezvoltare ▪ Existenţa legislaţiei naţionale referitoare la problematica comunităţilor defavorizate ▪ Existenţa unui patrimoniu cultural diversificat, aflat în diferite stadii de conservare ▪ Ponderea ridicată a locuinţelor branşate la sistemul centralizat de termoficare, comparativ cu media europeană ▪ Creşterea vizibilităţii serviciilor sociale la nivelul comunităţii locale ▪ Creşterea interesului pentru protecţia mediului şi reducerea poluării. ▪ Convergenţa nivelului de trai cu media europeană în ultima decadă, îndeosebi pentru Regiunea Bucureşti-Ilfov	▪ Disparităţi socio-economice importante (la nivel interregional, interjudeţean şi urban/rural) şi în creştere în ultimii ani ▪ 6 regiuni de dezvoltare din România sunt printre cele mai sărace 20 de regiuni la nivelul UE-27 ▪ Productivitate muncii scăzută în toate regiunile ▪ Nivel redus şi în scădere al ISD, dar în creştere soldul investiţiilor străine directe concentrate teritorial (Regiunea Bucureşti-Ilfov) ▪ Rata de ocupare a populaţiei sub media europeană şi mult în urma ţintelor stabilite şi asumate de România, coroborat cu scăderea constantă a numărului de salariaţi ▪ Pondere mare a populaţiei ocupate în agricultură, sector cu valoare adăugată mică ▪ Ritmuri de creştere scăzute ale economiei în ultimii ani, care nu susţin convergenţa rapidă a nivelului de trai cu media europeană ▪ Clădiri publice şi rezidenţiale construite la standarde scăzute din punct de vedere al eficienţei energetice, caracterizate prin consumuri energetice mari; ▪ Pondere scăzută a populaţiei urbane, comparativ cu media europeană ▪ Ponderea redusă a cheltuielilor CDI în PIB (0,47%), comparativ cu media UE (2%) ▪ Transfer tehnologic scăzut între mediul academic şi cel de afaceri ▪ Întreprinderi mari încă neprivatizate, neintegrate în lanţuri de furnizori ▪ Infrastructură de afaceri distribuită inegal pe teritoriul ţării, neatractivă ca locaţie şi din punct de vedere al serviciilor oferite (limitate), cu un grad de ocupare destul de scăzut ▪ Nivel redus de atractivitate a zonelor rurale şi oraşelor mici şi mijlocii ▪ Nivel redus al infrastructurii publice moderne ▪ Nivele reduse de eficienţă, durabilitate şi siguranţă a traficului în reţelele secundare de transport rutier ▪ Conectivitate redusă (calitate redusă a

	căii de rulare, capacitate portantă mică) ▪ Existența personalului insuficient (medical, dar și a celui care activează în domeniul furnizării serviciilor sociale) ▪ Nivel scăzut de educație terțiară a populației, comparativ cu media europeană ▪ Grad ridicat de părăsire timpurie a sistemelor de educație și formare profesională continuă ▪ Lipsa surselor constante de venituri, accesului la diferite servicii (educație, sănătate și sociale), precum și existența condițiilor improprii de locuit pentru comunitățile defavorizate ▪ Infrastructură de agrement turistic deficitară ▪ Existența unei ponderi ridicate a clădirilor cu structuri constructive din materiale mai puțin rezistente ▪ Grad ridicat de dependență in agricultura de subzistență în toate regiunile ▪ Capacitatea redusă a APL de a asigura finanțarea proiectelor ▪ Existența siturilor (potențial) contaminate; ▪ Dotare insuficientă a structurilor care să intervină în situația unor dezastre naturale (inundații, alunecări de teren, eroziunea solului, secetă)
OPORTUNITĂŢI	**AMENINŢĂRI**
• Dezvoltarea regională - politică importantă a Uniunii Europene cu un buget însemnat • Creșterea interesului investitorilor străini pentru România • Remitențele transmise de migranții români din străinătate • Piață în dezvoltare pentru susținerea inovării • Potențial de dezvoltare a unor grupuri de IMM (clustere) în interiorul și în afara regiunii lor de origine • Punerea accentului pe CDI • Potențial de utilizare a resurselor turistice neexploatate în toate regiunile • Potențial de specializare a regiunilor / arealelor pentru practicarea diferitelor forme de turism • Potențial de dezvoltare a traficului fluvial și a conectivității porturilor	• Tendință generală de îmbătrânire a populației și declinul demografic • Efectele crizei economice și financiare • Migrarea forței de muncă calificate • Reducerea bugetelor locale destinate lucrărilor de investiții în infrastructurile locale • Continuarea tendinței personalului calificat de părăsire a sistemului de sănătate • Excesul de birocrație în accesarea fondurilor nerambursabile pentru finanțarea proiectelor depuse • Schimbările climatice, riscurile naturale: inundații, alunecări de teren, eroziunea solului, seisme, etc. • Absorbția scăzută a fondurilor structurale și de coeziune

fluviale cu reţeaua rutieră • Creşterea gradului de implicare a ONG-urilor naţionale în problematica îmbunătăţirii condiţiilor de viaţă pentru comunităţile defavorizate, inclusiv pentru cele cu populaţie Roma • Proces de descentralizare a sistemelor de sănătate, servicii sociale, învăţământ preuniversitar • Orientarea instituţională către comunitate • Promovarea investiţiilor de mediu în zonele cu risc ecologic	

Draft

IV. STRATEGIA

Viziunea strategică SNDR – fundamentare, probleme cheie

Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR) reprezintă viziunea Guvernului României privind dezvoltarea regională, prin care se stabilesc prioritățile de dezvoltare ale regiunilor, precum și relațiile instituționale care să faciliteze corelarea cu strategiile sectoriale.

Acest document de programare reprezintă baza strategică pentru fundamentarea programelor de finanțare din fonduri externe/comunitare, naționale, regionale și/sau locale care au ca scop dezvoltarea regională.

Totodată, acest document strategic își propune să continue și să actualizeze direcțiile de dezvoltare formulate în **Planul Naţional de Dezvoltare (PND) 2007 – 2013 și Cadrul Național Strategic de Referință (CNSR), care conțin elemente de strategie** implementate prin Programul Operațional Regional 2007 – 2013, precum şi alte programe naționale.

Asigurarea **continuității viziunii strategice privind dezvoltarea regională în România** reprezintă una dintre principalele recomandări ale **raportului de evaluare ex-ante POR 2007 - 2013:** "*raționamentul și consistența strategiei propuse* este justificată: *Programul Operațional Regional va contribui cu siguranță la susținerea și promovarea progreselor economice și sociale durabile la nivelul regiunilor din România*. **Ar fi nerealist să ne aşteptăm să atingem obiectivul final al politicii de dezvoltare regională în cadrul acestei perioade de programare.** Însă dacă acest program din perioada 2007 – 2013 este implementat în mod focalizat, se poate stabili o bază solidă pentru o dezvoltare regională echilibrată la sfârşitul următorului deceniu."

De asemenea, în cadrul dialogului instituțional cu partea română pe tema dezvoltării regionale, Comisia Europeană a accentuat în mod constant **necesitatea existenței și continuității unei viziuni strategice de dezvoltare regională la nivel național pe termen lung (20 de ani), și de asemenea, necesitatea utilizării experienţei şi structurilor existente în perioada 2007-2013**, acolo unde este posibil acest lucru, în locul schimbărilor radicale, care implică costuri financiare şi operaţionale mari.

Pentru perioada 2014 – 2020, Strategia Națională pentru Dezvoltare Regională este un document integrator, care își propune armonizarea politicilor și strategiilor existente în diferitele domenii ale vieții economice și sociale cu impact la nivel regional.

Abordarea SNDR este corelată cu cea a Planurilor pentru Dezvoltare Regională elaborate de Agențiile pentru Dezvoltare Regională, respectiv propune o viziune largă pentru a include activități care pot fi finanțate din multiple surse de finanțare (buget național, buget local, instrumente structurale/alte instrumente financiare).

Pentru implementarea SNDR și prin intermediul fondurilor europene este necesară **asigurarea corelării** acesteia **cu politica de coeziune a UE**. În acest sens, pentru identificarea unor obiective naționale de dezvoltare regională care să fie corelate cu obiectivele strategice ale UE, în procesul de elaborare a SNDR au fost luate în considerare obiectivele europene promovate prin Strategia Europa 2020 și s-a asigurat corelarea cu obiectivele tematice și prioritățile de investiții, promovate prin propunerile de regulamente pentru perioada 2014 – 2020.

Viziunea SNDR ia în considerare contextul economic general al țării, caracterizat de o serie de fenomene cu impact asupra dezvoltării echilibrate, sau care antrenează pe termen scurt astfel de fenomene, dintre care cele mai importante sunt:

- pondere ridicată a populației ocupate în agricultură, mare parte trăind în condițiile unor gospodării agricole de subzistență;
- grad scăzut de accesibilitate al anumitor zone ale țării, care are drept consecință o atractivitate scăzută și prin urmare investiții extrem de reduse;
- restructurarea în continuare a unor mari întreprinderi de stat din industria grea și a unor exploatații miniere din zonele miniere tradiționale, care creează riscul apariției unor șocuri pe piața muncii în economiile regionale slab diversificate;
- nu în ultimul rând, efectele crizei economice și financiare mondiale asupra economiei românești.

Elaborarea strategiei propriu-zise se fundamentează pe analizele socio-economice fiind coerentă cu acestea în vederea formulării unui răspuns articulat și eficient problemelor și punctelor slabe identificate. Totodată, analiza evidențiază că o mare parte din conținutul PND 2007 – 2013, prioritatea "Diminuarea disparităților de dezvoltare între regiunile țării" și POR 2007 – 2013, în termeni de priorități de investiții, rămâne valabil și actual și în perioada următoare, în contextul politicii de coeziune pentru perioada 2014 – 2020.

Astfel, analiza socio-economică fundamentează necesitatea sprijinirii prin intermediul SNDR a următoarelor priorități de dezvoltare:

- Dezvoltare urbană durabilă integrată
- Îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul public și rezidențial
- Dezvoltarea infrastructurii de importanță regională și locală
- Promovarea incluziunii sociale și reducerea gradului de sărăcie
- Îmbunătățirea mediului economic de importanță regională și locală
- Dezvoltarea durabilă a turismului
- Îmbunătățirea condițiilor de mediu la nivel regional și local

Un factor determinant în selecția și formularea acestor priorități de dezvoltare îl constituie impactul potențial rezultat din implementarea lor acestea putând contribui semnificativ la atingerea unui nivel înalt și stabil al creșterii economice și ocupării forței de muncă în întreaga țară.

În acest scop, fiecare regiune trebuie sprijinită pentru a-și valorifica la maximum potențialul economic de care dispune. Din acest motiv, SNDR nu se limitează la zonele cele mai sărace ale țării, ci are o adresabilitate mai largă, dat fiind caracterul său integrator și programatic, adresându-se astfel tuturor regiunilor. Dezvoltarea regională este abordată în contextul mai larg al asigurării unei stabilități macroeconomice la nivel național. Ea este completată de politicile sectoriale orizontale, menite să asigure un mediu propice pentru dezvoltarea mediului de afaceri și dezvoltarea socială, precum și de măsuri active de ocupare pentru grupurile de populație dezavantajate.

Strategia se bazează pe combinarea investițiilor cu măsurile soft, și formulează un set de măsuri adecvate pentru optimizarea raportului nevoi - resurse, obiectivele de atins și mijloacele necesare, pe baza compatibilității lor reciproce, în timp și spațiu.

Această abordare vine, în primul rând, în întâmpinarea unor necesități reale ale comunității locale și regionale din țara noastră printr-o adresare de jos în sus a dezvoltării, bazată pe inițiativele, planurile și programele de dezvoltare ale colectivităților locale și regionale.

Viziunea strategică are la bază măsuri planificate și promovate de autoritățile administrației publice locale și centrale, în parteneriat cu diverși actori (privați sau publici), în scopul asigurării unei dezvoltări economice și sociale sustenabile și dinamice, prin utilizarea eficientă a resurselor locale și regionale, pentru a realiza în final obiectivele specifice, și

prin acestea, obiectivul general.

Obiectiv general

Îmbunătățirea continuă a calității vieții, prin asigurarea bunăstării, protecției mediului și coeziunii economice și sociale pentru comunități sustenabile capabile să gestioneze resursele în mod eficient și să valorifice potențialul de inovare și dezvoltare echilibrată economică și socială al regiunilor.

Acest obiectiv se corelează cu obiectivul european privind ***creșterea competitivității Regiunilor și promovarea echității prin prevenirea marginalizării zonelor cu probleme de dezvoltare economică și socială***.

Este necesar ca diferitele probleme specifice fiecărei regiuni să fie abordate în mod diferențiat, iar procesul de luare a deciziilor la nivel național să reflecte acest lucru. Dezvoltarea regională viitoare trebuie să se construiască pe experiența și cunoștințele existente la nivel local/regional, precum și pe înțelegerea nevoilor și priorităților locale, în funcție de potențialul și resursele proprii fiecărei regiuni (în sensul valorificării experienței acumulate deja).

Astfel, concomitent cu contracararea tendințelor de adâncire a disparităților regionale, care rămâne un obiectiv permanental dezvoltării regionale în România, promovarea unei participări echilibrate a tuturor regiunilor la procesul de dezvoltare socio-economică, prin valorificarea potențialului local și rezolvarea problemelor specifice diferitelor zone ale țării, devine o altă direcție prioritară.

În România există condiții pentru promovarea unei astfel de abordări, întrucât disparitățile sunt încă scăzute prin comparație cu alte economii de piață, există o rețea de centre urbane în care se poate investi pentru crearea de piețe regionale, iar nivelul de calificare al populației este distribuit relativ egal la nivelul țării.

Obiective specifice

Pentru realizarea obiectivului general al SNDR, au fost stabilite următoarele obiective specifice:

- Creșterea rolului și funcțiilor orașelor și municipiilor în dezvoltarea regiunilor prin investiții care să sprijine creșterea economică, protejarea mediului, îmbunătățirea infrastructurii edilitare urbane și coeziunea socială;
- Creșterea eficienței energetice în sectorul public și/sau rezidențial pentru a contribui la reducerea cu 20 % a emisiilor de CO2 în conformitate cu Strategia Europa 2020;
- Creșterea gradului de accesibilitate a regiunilor prin îmbunătățirea mobilității regionale și asigurarea serviciilor esențiale pentru o dezvoltare economică sustenabilă și inclusivă;
- Regenerarea zonelor defavorizate și stimularea incluziunii sociale a comunităților marginalizate, prin crearea premiselor necesare pentru asigurarea serviciilor esențiale și condițiilor decente de trai;
- Creșterea economiilor regionale prin dezvoltarea infrastructurii specifice inovării și cercetării, precum și stimularea competitivității IMM-urilor;

- Stimularea dezvoltării competitive și durabile a turismului la nivel regional și local prin valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, cu potențial turistic și crearea/modernizarea infrastructurii specifice de turism;

- Protecția și îmbunătățirea mediului prin creșterea calității serviciilor de apă, reabilitarea siturilor industriale poluate și abandonate și luarea unor măsuri de prevenire a riscurilor și creștere a capacității de intervenție în situații de urgență.

Prin aceste obiective specifice, SNDR își propune să sprijine, în primul rând o mai bună dezvoltare și integrare a economiilor regionale, prin susținerea orașelor și prin încurajarea tuturor inițiativelor de dezvoltare, menite să stimuleze relațiile dintre județele învecinate. În contextul globalizării, dar și al restricțiilor impuse de Uniunea Monetară Europeană asupra cheltuielilor publice, stimularea polilor de creștere a devenit la fel de importantă ca și sprijinirea zonelor defavorizate, prin:

- crearea condițiilor pentru ca orașele să-și realizeze la un înalt nivel calitativ funcțiile urbane, prin creșterea atractivității acestora și îmbunătățirea condițiilor de mediu, implementând programe de renovare urbană și reconstrucție ecologică;
- stimularea relațiilor economice inter-regionale prin crearea de poli urbani de creștere, ca motoare ale dezvoltării;
- prevenirea decuplării zonelor rurale de procesele de dezvoltare;
- valorificarea oportunităților oferite de cooperarea transfrontalieră în context UE;

Concentrarea investițiilor publice în orașe ar putea permite României să mențină rețeaua sa de centre urbane și să sprijine transformarea acestora de la stadiul de centre de consum, în centre capabile să creeze, să dezvolte și absoarbă produse și servicii inovative și viabile.

În România, clădirile și blocurile de locuințe au fost construite la standarde scăzute în timpul regimului comunist, iar renovarea fondului existent a fost neglijată. Utilizarea eficientă a energiei reprezintă o provocare nu numai din punctul de vedere al obiectivelor climatice, ci și din cauza resurselor limitate și mai ales a creșterii continue a costurilor cu energia. Îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor reprezintă un obiectiv primordial în toată Uniunea Europeană, și în special, în economiile aflate în tranziție în Europa, unde sunt necesare îmbunătățiri semnificative ale în stocul existent de clădiri pentru a asigura confortul și bunăstarea locuitorilor și sustenabilitatea sistemelor de energie.

Nivelul de performanță al unei societăți, în ansamblul ei, este dependent de o multitudine de variabile, una dintre acestea, deloc neglijabilă, fiind calitatea vieții locuitorilor ei. În cadrul SNDR, calitatea vieții este dată, printre altele de asigurarea unor condiții minime de infrastructură. Investițiile destinate infrastructurii de transport au ca scop, în primul rând, îmbunătățirea accesibilității înspre și dinspre regiuni și creșterea mobilității regionale, pentru a se putea valorifica oportunitățile oferite de Rețelele Trans - Europene de transport și sporirea contribuției acestor regiuni la creșterea comerțului internațional.

O altă componentă importantă a calității vieții și inclusiv a strategiei de dezvoltare regională o reprezintă măsurile de îmbunătățire a infrastructurii educaționale, de sănătate și de asistență socială, care completează măsurile și investițiile în resurse umane. Dimensiunea regională a acestor măsuri va permite luarea în considerare a nevoilor speciale ale anumitor zone și menținerea investițiilor în cele trei tipuri de infrastructuri la un nivel rezonabil și echilibrat, în toată țara, astfel încât să se diminueze diferențele dintre regiuni din acest punct de vedere sau să se poată păstra actualele niveluri relativ apropiate de calificare a populației și de pregătire în general a capitalului uman în regiuni.

Strategia națională de dezvoltare regională are ca prioritate îmbunătățirea generală a mediului de afaceri, prin încurajarea măsurilor de inovare și competitivitate. Investițiile trebuie concentrate în domeniile în care acestea sunt realmente necesare și pot contribui la

înlăturarea eșecului pieței, inclusiv prin influențarea opțiunilor de localizare a întreprinderilor.

Dezvoltarea infrastructurii specifice inovării și cercetării și stimularea competitivității IMM-urilor reprezintă măsuri esențiale la nivel regional, deoarece aceste entități economice acționează ca adevărate motoare ale creșterii economice la nivel regional și local.

Este recunoscut faptul că turismul oferă cele mai bune și în multe cazuri, cele mai realiste perspective de creștere economică în zonele periferice și subdezvoltate. De aceea, pentru a exploata acest potențial, sunt necesare investiții publice, care să sporească atractivitatea și accesibilitatea acestor zone, ca o precondiție pentru stimularea investițiilor private. Aceste investiții trebuie să fie completate de cursuri adecvate de pregătire a celor ocupați în sectorul turistic, astfel încât să poată fi oferite servicii de nivel european și mondial și, în același timp, oportunități de angajare în sectoarele de nișă.

Abordarea problematicii mediului este necesară atât pentru a beneficia de avantajele pe care creșterea bazată pe protecția mediului le poate aduce unei societăți, cât și pentru a stimula promovarea dezvoltării durabile în România. Asigurarea infrastructurii de bază în ceea ce privește serviciile de apă și protejarea condițiilor naturale prin reabilitarea fostelor situri industriale poluate și abandonate și prin creșterea capacității de intervenție în situații de urgență sunt doar câteva dintre măsurile care pot contribui la o creștere economică durabilă și îmbunătățirea calității vieții.

PRIORITĂȚI DE DEZVOLTARE:

Prioritate de dezvoltare 1: Dezvoltare urbană durabilă integrată

Obiectiv

Creșterea rolului și funcțiilor orașelor și municipiilor în dezvoltarea regiunilor prin investiții care să sprijine creșterea economică, protejarea mediului, îmbunătățirea infrastructurii edilitare urbane și coeziunea socială

Fundamentare

Procesul de urbanizare este necesar pentru dezvoltarea unei țări. Țarile care au atins venituri mari sau creștere rapidă, au trecut printr-un proces de urbanizare substanțială, de multe ori foarte rapidă. Există o relație solidă între urbanizare și venitul pe cap de locuitor: aproape toate țările care au atins cel puțin 50% grad de urbanizare înainte de a ajunge și a intra în categoria statelor cu venituri medii, și toate statele cu venituri mari sunt urbanizate in procent de 70-80%. Aproape în toate cazurile cunoscute de creștere economică înaltă și susținută, sectoarele de prelucrare și servicii urbane au condus procesul dezvoltării, în timp ce creșterea productivității agricole a permis eliberarea forței de muncă, care s-a mutat la orașe. Una dintre concluziile principale rezultate din gândirea economică referitoare la geografie și dezvoltarea economică este faptul că firmele din sectoarele industriale și servicii, precum și populația iau în considerare și țin cont de aglomerare. Ei preferă să se localizeze în apropierea altor întreprinderi din domenii similare sau conexe și în locații cu acces bun la piețele interne și internaționale, ceea ce favorizează apariția economiilor de aglomerare. Prin urmare, maximizarea economiilor de aglomerare ar trebui încurajată la nivelul diferitelor zone cu potențial având în vedere concentrarea populației și activităților economice, asociată cu o creștere a densității, ce vor aduce beneficii pentru creștere economică.

Orașele îndeplinesc un rol vital în dezvoltarea regiunilor, fiind considerate elemente cheie ale îmbunătățirii competitivității regionale. Capacitatea orașelor de inovare și de

creare de noi oportunități economice constituie, de cele mai multe ori, o condiție ca regiunile să poată face față competiției globale. Atunci când orașele sunt competitive și regiunile în care sunt localizate sunt competitive. Tendința la nivel european și care se manifestă cu precădere în țările mai puțin dezvoltate este concentrarea activităților economice și a populației și a activităților economice în marile metropole regionale, dar mai ales în orașele capitală ceea ce oferă o poziție dominantă și unică a capitalei în sistemul economic național. De altfel datele statistice indică faptul că orașul - capitală și orașele regionale contribuie cel mai mult la valoarea PIB-ului național.

O țară/regiune se caracterizează prin existența unor aglomerări urbane de diferite mărimi și densități, fiecare cu un rol și funcțiuni bine definite în structura sistemului de așezări. Orașele mici joacă un rol esențial în principal, în dezvoltarea zonei adiacente rurale prin legături de producție directă cu spațiul rural și prin efecte de difuzare a dezvoltării către zonele adiacente. Totodată, orașele mici facilitează economii de scară interne pentru firme, și pun la dispoziție spațiului rural serviciile urbane. Orașele mijlocii oferă economii de localizare pentru industria prelucrătoare - beneficii care provin din co-locarea în același spațiu a industriilor care pot beneficia de legăturile lanțului de aprovizionare. Orașele mari sunt considerate de obicei motoarele de creștere economică în regiunile în care sunt localizate. Ele pot oferi economii de urbanizare, caracterizate prin diverse facilități care încurajează inovația în diferite sectoare. Astfel, intervențiile urbane ar trebui să fie adaptate rolului fiecărei categorii de orașe în sistemul de așezări.

Schimbările demografice care au caracterizat țara noastră în ultimele decade au avut repercusiuni asupra orașelor și a dat naștere unor provocări diferite la nivelul orașelor din România: îmbătrânirea populației, specifică orașelor mici din zonele rurale, fenomenul de declin urban, îndeosebi în orașele mici și mijlocii mono-industriale sau un intens proces de suburbanizare, fenomen caracteristic orașelor mari.

Fenomenul declinului urban (*shrinking cities*) nu se înregistrează numai la nivelul României, dar și la nivel european și mondial. În general, se consideră că fenomenul declinului orașelor este o consecință a procesului de globalizare. Acest context de dezvoltare economică, marcat prin trecerea de la sectorul industrial la cel terțiar, se repercutează în mai mare măsură îndeosebi asupra orașelor mici și mijlocii, cu o bază industrială tradițională aflată în declin. În acest fel se declanșează ceea ce se numește spirala degradării: depopulare, îmbătrânirea populației, creșterea șomajului etc. În particular, anumite servicii publice (spitale, școli, facilități de recreere, etc.) necesită o reducere a activităților și chiar închiderea lor. De asemenea, infrastructura edilitară (străzi, canalizare, electricitate etc.) sunt mult mai dificil de închis și în consecință, intră într-un proces de degradare ca urmare a lipsei investițiilor pentru mentenanță.

Una dintre cele mai mari provocări cu care se confruntă orașele din România, în special orașele mari, o constituie expansiunea urbană necontrolată către zonele suburbane, respectiv dezvoltarea necontrolată și neplanificată a zonelor urbane în zonele limitrofe și periferice ale orașelor. Trecerea de la un sistem centralizat excesiv la un sistem descentralizat, schimbarea profilului economic generat de restructurarea industrială, creșterea economică susținută înregistrată îndeosebi după anul 2002 au afectat profilul spațial al localităților din România. Analiza datelor statistice relevante la nivelul orașelor din Romania indică o tendință de extindere necontrolată a spațiului urban care generează o serie de aspecte negative precum degradarea mediului natural, consumul ireversibil de teren și distanțe ridicate care conduc la dependența de automobile, generând fluxuri importante de autovehicule, scăderea eficientei sistemelor de transport și a calității mediului natural.

Una dintre cele mai critice probleme cu care se confruntă orașele din România, cu consecințe reale asupra economiei orașelor, este asigurarea necorespunzătoare a infrastructurii de bază pentru populația din mediul urban și zonele rurale înconjurătoare.

Diferitele categorii de infrastructuri urbane și utilități publice constituie elemente-cheie pentru asigurarea eficienței orașelor și municipiilor. În ciuda faptului că diferite rețele edilitare și infrastructuri urbane au cunoscut în ultima perioadă o tendință ascendentă de dezvoltare, alteori o reducere pe fondul fenomenului de declin urban, o serie de localități urbane nu îndeplinesc în totalitate indicatorii minimali de definire a orașelor, prevăzuți de legislația în vigoare, cu consecințe negative asupra calității vieții populației și atragerii investițiilor și agenților economici.

Orașele trebuie să gestioneze o serie de probleme de mediu, cum ar fi calitatea aerului și a apei, energie, transport, deșeuri și resurse naturale. Reducerea consumului de energie prin măsuri de eficiență energetică și o mai bună planificare urbană pot reduce dependența unui oraș de combustibili din import și a costurilor cu energia, eliberând resurse financiare care pot fi investite pentru îmbunătățirea altor servicii urbane. Îmbunătățirea eficienței energetice poate aduce beneficii socio-economice importante pentru orașe, cum ar fi reducerea timpilor de deplasare, îmbunătățirea calității aerului și sănătății, precum și suprafețe ale spațiilor verzi mai mari. În același timp, investițiile în eficiența energetică contribuie la îmbunătățirea competitivității prin reducerea facturilor la energie și a costurilor de operare.

Mai mult de 85% din fondul de locuințe din orașele României este construit înainte de anii 90, toate aceste construcții necesitând lucrări de reabilitare termică care să conducă la limitarea consumului de energie. Deși în ultima perioada suprafața spațiilor verzi la nivelul orașelor României a cunoscut o creștere, multe dintre aceste spații verzi sunt considerate doar pe hârtie, în realitate ele reprezentând simple terenuri pentru care este impusă interdicția de construire. O problemă particulară o reprezintă situația în care se află aceste spații în cadrul marilor ansambluri de locuit, unde lipsa locurilor de parcare face ca aceste suprafețe să fie invadate și ocupate de autovehiculele.

În domeniul transportului și mobilității urbane, principala problemă o constituie lipsa unei politici integrate a mobilității urbane care să asigure corelarea dintre dezvoltarea urbană și dezvoltarea infrastructurii de transport. Deși se poate spune că anumite investiții în reabilitarea infrastructurii de transport public (tramvai, metrou, troleu, etc.) au fost realizate la nivelul orașelor, rareori aceasta a fost extinsă în corelație cu noile zone de dezvoltare urbană. Mai mult, orașele românești suferă de lipsa sau insuficiența pietonalelor, de lipsa unor mijloace de transport nepoluante, de lipsa unei politici pentru locurile de parcare, de necorelarea nevoilor orașului cu proiectele ce vizează accesibilitatea.

La nivelul orașelor românești problemele de ordin social sunt generate de sărăcie, șomaj, lipsa utilităților, accesibilitate, aspecte care încurajează amplificarea fenomenului de segregare socio-spațială. Crearea unor societăți inclusive care asigură participarea tuturor categoriilor de populație la viața economică, socială și culturală constituie una dintre prioritățile-cheie avute în vedere de către UE pentru deceniul următor. Un indicator cheie a coeziunii sociale este gradul de segregare rezidențială la nivel de cartier în cadrul orașelor, adică inegalitatea între caracteristicile medii ale populației din cartiere. Oamenii se asociază spațial în funcție de caracteristicile economice, sociale și culturale, și anume: etnie, venituri, rata șomajului, stil de viață. Acest proces de segregare conduce la crearea unor zone omogene la nivel de cartier din punct de vedere al acestor caracteristici. Deși datele statistice cu privire la fenomenul segregării socio-spațiale sunt limitate în Româna, iar dimensiunea spațială a sărăciei este încă insuficient analizată, segregarea socio-spațială este un proces vizibil care se manifestă la nivelul orașelor românești. Lipsa unor intervenții coordonate și focalizate a condus la apariția unor cartiere defavorizate la nivelul orașelor românești (în general cartierele periferice, dar în unele cazuri și zonele centrale), cu un fond construit în stare precară, cu infracționalitate ridicată, cu abandon școlar, etc.

Granițele administrative ale orașelor nu mai reflectă realitatea fizică, socială, economică, culturală sau de mediu a dezvoltării urbane, fiind necesare noi forme flexibile de guvernanță. Orașele s-au extins către exterior în ultimele două decenii, iar acum fac parte din zone economice funcționale care și-au depășit cu mult granițele administrative. Multe dintre companiile noi s-au localizat la periferia acestor orașe, iar populația se deplasează zilnic către aceste orașe, în căutarea de oportunități de muncă, studii, afaceri sau relaxare. Până în prezent, politicile au reflectat în mică măsură aceste evoluții (de exemplu, pentru a putea accesa fonduri aferente Programului Operațional Regional, a trebuit ca cei șapte poli de creștere ai României să se organizeze sub forma asociațiilor de dezvoltare intercomunitară): teoretic, zonele suburbane (comunele) aparțin în continuare mediului rural, în ciuda apropierii acestora de mari centre economice și a dezvoltării lor semnificative din ultimii ani. Pe cale de consecință, este importantă redefinirea zonelor urbane pentru a include suburbiile, nu doar din rațiuni statistice, ci pentru a permite o planificare adecvată și o integrare din ce în ce mai mare a acestor comunități. Anumite unități administrativ-teritoriale suburbane și peri-urbane trebuie să fie privite și categorisite ca și zone urbane funcționale. Aceste măsuri vor permite o planificare mai corectă și un proces de decizie mai bun la nivel local, regional și național.

Modul de administrare (guvernare) trebuie să fie adaptat la circumstanțele mereu în schimbare și să ia în considerare diferitele nivele teritoriale (de exemplu, supra-urbane, intraregionale). În acest context este necesară coordonarea atât pe orizontală, cât și pe verticală, consolidarea procesului de cooperare între acestea și crearea de rețele cu alte orașe, în scopul realizării investițiilor și serviciilor urbane necesare a fi furnizate la o scară teritorială mai mare. Diferitele niveluri teritoriale și de administrare au relevanță mai multă sau mai puțină pentru rezolvarea problemelor cu care se confruntă orașele, în funcție de provocările și obiectivele specifice pe care trebuie să le abordeze. Astfel, o serie de problemele ar putea fi cel mai bine abordate și rezolvate la nivel sub-regional sau regional (managementul apei), la nivel metropolitan (transportul public poate fi tratat optim) sau chiar la nivel local sau în cartier (promovarea incluziunii sociale și integrarea grupurilor marginalizate).

Urmare a provocărilor actuale trebuie să existe o **abordare integrată a dezvoltării urbane**. De cele mai multe ori problemele cu care se confruntă orașele sunt abordate și atacate sectorial și în izolare față de contextul mai larg și fără să țină cont de intredependențele cu alte probleme. Cu toate acestea, provocările cu care se confruntă orașele sunt interrelaționate și de multe ori contradictorii (ex. consolidarea creșterii economice poate implica o folosire mai puțin sustenabilă a resurselor naturale, etc.). Prin urmare, orașele trebuie să integreze aspectele sociale, economice, de mediu și dimensiunea teritorială a dezvoltării urbane în planificarea urbană și dezvoltarea economică prin elaborarea și implementarea unor strategii integrate de dezvoltare urbană.

Domeniu de intervenție 1: Sprijinirea dezvoltării economice a orașelor

Mărirea masei economice și demografice a orașelor trebuie să fie una dintre prioritățile cheie care să sprijine competitivitatea orașelor din România. Aceasta presupune o gândire dincolo de limitele administrative, și chiar metropolitane și identificarea de metode prin care unitățile administrativ-teritoriale să poată beneficia de proximitatea față de alte locații cu masă demografică și economică ridicată, nu doar de zonele periurbane imediate. Dezvoltarea infrastructurii regionale din zona de influență imediată a orașelor ar trebui să aibă ca scop „scurtarea" distanțelor. Cu cât circulația persoanelor, capitalului și ideilor este mai ușoară, cu atât economia regiunii va deveni mai dinamică. În principal, infrastructura regională face legătura între persoane, între persoane și oportunități, și între persoane și capital. Cu cât este mai mare masa demografică și economică a unei zone, cu atât atracția gravitațională va deveni mai puternică și cu atât va crește nevoia de infrastructură regională de conectivitate.

Raportat la mediul de afaceri, investiţiile trebuie să vizeze în primul rând modalităţi de încurajare a creării locurilor de muncă şi a unor venituri mai mari pentru populaţie. În paralel, autorităţile locale trebuie să identifice modalităţi prin care fondurile publice să poată fi folosite pentru a încuraja avantajele competitive ale economiei locale.

Pe termen lung, importanţa rolului jucat de sectorul serviciilor va creşte. În general, creşterea numărului de locuri de muncă în cadrul sectorului de servicii are tendinţa de a fi mai predictibilă, dat fiind că este generată de multe companii mici şi mijlocii. Creşterea locurilor de muncă în cadrul sectorului manufacturier are tendinţa de a fi inconstantă. Atunci când se produce, apare ca o explozie (adică este generată de o investiţie mare într-o fabrică nouă), însă se poate stinge la fel de repede.

Cu precădere la nivelul mediului de afaceri investiţiile ar trebui să fie canalizate pentru a încuraja sectorul de servicii aflat în plină dezvoltare, precum şi sectorul manufacturier aflat, încă, la un nivel destul de ridicat. Aceasta implică alocarea de fonduri pentru investiţii de afaceri de mică anvergură (de regulă, întreprinderile mici şi mijlocii sunt printre cele mai active generatoare de locuri de muncă) sau investiţii de infrastructură care să avantajeze firmele locale. Pe de o parte, investiţiile ar trebui să fie direcţionate către a suplini nevoia de spaţii de birouri (precum şi tipul acestor spaţii), şi a crea spaţii suplimentare pentru a găzdui noile afaceri aflate în dezvoltare (incubatoare de afaceri, parcuri industriale, etc). În mod evident, construcţia de birouri mari poate fi preluată de companii private (care realizează propriile studii cu privire la nevoile locale), însă pentru spaţiile de birouri necesare companiilor mici şi mijlocii este nevoie de sprijin din partea autorităţilor publice. În ceea ce priveşte noile construcţii industriale, este evident că acestea pot fi realizate pe platformele deja existente. Totuşi, de cel mai multe ori, în timp ce vechile platforme industriale au legături bune cu oraşul asigurate prin intermediul transportului public, noile platforme industriale nu sunt foarte bine conectate, de obicei, cu restul oraşului.

În același timp, orașele ar trebui să ia în considerare încurajarea și dezvoltarea anumitor sectoare economice în funcție de specificul și condițiile locale, cum ar fi turismul, activități portuare, etc. În particular, reabilitarea urbană a centrelor orașelor și municipiilor prin conservarea și valorificarea patrimoniului cultural constituie o modalitate dev promovare a dezvoltării economice locală.

Este important de ştiut, însă, că în afara încurajării motoarelor economice locale, trebuie sprijinită **și diversitatea economică**. Concentrarea economică încurajează o creştere economică mai mare (bazată pe economiile de aglomerare), dar o economie locală prea omogenă este, de asemenea, mai susceptibilă la riscurile globale, precum schimbările de pe piaţa globală. În situaţii extreme, oraşele cu o dependenţă prea ridicată faţă de un anumit sector se confruntă cu riscul de a-şi pierde avantajul competitiv în cazul în care sectorul respectiv întâmpină dificultăţi. În consecinţă, oraşele au nevoie atât de motoare economice puternice, cât şi de o bază economică diversă, iar autorităţile locale trebuie să le încurajeze pe ambele.

Pentru a preveni extinderea consecinţelor economice negative este necesar să se gestioneze foarte bine procesul suburbanizării şi scăderea densităţii populaţiei la nivelul oraşului. În mod evident, autorităţile nu pot stopa şi opri populaţia să migreze către suburbiile oraşelor. Dar pot acţiona ca oraşul să devină mai atractiv pentru populaţie, astfel încât aceasta să rămână să locuiască în oraş. Una dintre modalităţile prin care pot realiza acest lucru este de a transforma terenurile neamenajate, nefolosite sau care sunt folosite într-un procent foarte mic în puncte de atracţie pentru construcţii sau reamenajări. Reabilitarea terenurilor din fostele zone industriale este una dintre modalităţile importante prin care fostele oraşe industriale încearcă să lupte împotriva reducerii populaţiei şi a densităţii. Mai exact, reabilitarea terenurilor industriale presupune transformarea fostelor terenuri industriale, şi

poate chiar poluate, în terenuri cu utilitate similară sau diferită (de ex. construcții cu utilitate mixtă).

Operațiuni orientative/activități:

- Dezvoltarea diferitelor infrastructuri de sprijinire a mediului de afaceri
- Sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii
- Dezvoltarea antreprenoriatului local
- Reabilitarea siturilor industriale poluate și abandonate și a terenurilor nefolosite
- Regenerarea urbană a centrelor istorice din orașe și municipii

Domeniu de intervenție 2: Îmbunătățirea calității mediului în zonele urbane

Creșterea eficienței energetice la nivelul orașelor presupune o modernizare treptată a stocului existent de locuințe, ținând cont de gradul ridicat de consum energetic al clădirilor de locuit din orașele și municipiile țării. În particular, sprijinirea folosirii energiilor regenerabile sunt de maximă importanță în asigurarea unui mediu de calitate și reducerea emisiilor de CO_2. Eficiența energetică a clădirilor este direct legată de incluziunea socială și reducerea sărăciei energetice (*fuel poverty*).

Pentru orașe, ameliorarea calității aerului, reducerea congestionării traficului, precum și îmbunătățirea stării de sănătate a locuitorilor lor sunt beneficii directe ale aplicării unor practici ecologice.

Un oraș cu zone pietonale și piste pentru biciclişti, cu aer curat și o mulțime de spații verzi și spații construite de calitate este un oraș atractiv pentru oameni și pentru întreprinderi și agenți economici. Pe de altă parte, promovarea mobilității non-motorizate contribuie nu doar la reducerea poluării aerului, dar îmbunătățește starea generală de sănătate a populației. Reducerea congestionării traficului aduce, de asemenea, beneficii economice care permit o mai eficientă și productivă utilizarea a timpului.

Operațiuni orientative/activități:

- reabilitarea și modernizarea termică a stocului de locuințe, inclusiv folosirea panourilor solare sau a altor elemente inovative;
- dezvoltarea durabilă a sistemelor de transport public, inclusiv prin facilitarea legăturii cu sistemele regionale și zonele suburbane;
- dezvoltarea unor moduri de transport prietenoase mediului: mersul pe jos și ciclism;

Domeniu de intervenție 3: Sprijinirea dezvoltării infrastructurii de bază pentru orașele României

Infrastructura edilitară de bază este un domeniu care are o poziție strategică în dezvoltarea orașelor și municipiilor, având un impact asupra dezvoltării de anasamblu a acestora din punct de vedere social și economic. Este important ca echiparea teritoriului cu servicii urbane de bază să se facă ținând cont de de nevoile actorilor locali, mediu de afaceri, instituții publice, dar și de localitățile limitrofe.

Procesul de restructurare a economiei românești după anul 1990, generat de declinul activităților industriale a afectat profund orașele României. Restrângerea activităților economice și, legat de acestea, a bugetelor autorităților locale, au dus la restrângerea investițiilor publice în infrastructura de bază a orașelor, la deteriorarea vieții citadine, cu impact asupra calității vieții locuitorilor din mediul urban.

Starea și calitatea infrastructurii fizice urbane constituie o condiție esențială pentru funcționarea optimă a orașelor: accesibilitatea fluxurilor de muncă, atractivitatea mediului de afaceri, turismul și cultura, etc, toate fiind influențate de existența și calitatea infrastructurii edilitare.

Finanțarea și realizarea acestor investiții contribuie atât la confortul cetățenilor, cât și la atragerea de noi investiții din partea agenților economici.

Operațiuni orientative/activități

- Reabilitarea, modernizarea, extinderea rețelei stradale locale;
- Dezvoltarea rețelelor de utilități publice și asigurarea accesului populației și agenților economici la această infrastructură– alimentare cu apă și canalizare, electricitate, gaze naturale;
- Facilitarea accesului populației la locuințe;
- Managementul integrat al deșeurilor;
- Construcția de stații de epurare sau retehnologizarea acestora.

Domeniu de intervenție 4: Promovarea incluziunii sociale în orașele României

Un oraș inclusiv nu este neapărat un oraș în care există o egalitate completă și o populație omogenă, ci un oraș în care toată lumea beneficiază de oportunitățile oferite de acesta. Promovarea coeziunii în cadrul orașului este una dintre provocările majore cu care se confruntă orașele din România.

De cele mai multe ori, problemele de ordin social (sărăcie, șomaj, lipsa utilităților, accesibilitate, calitate redusă a mediului, etc.) se localizează în anumite părți ale orașelor generând fenomenul de segregare socio-spațială la nivelul orașelor. În multe orașe din România, cu precădere orașele mari, au apărut cartiere defavorizate (în general cartierele periferice, dar în unele cazuri și zonele centrale) care se caracterizează printr-un fond construit precar, infracționalitate ridicată, șomaj, abandon școlar, etc. În aceste condiții, ținând cont de caracterul multisectorial al problemelor cu care se confruntă aceste teritorii, combaterea excluziunii sociale și reintegrarea acestor cartiere în întregul orașului nu se poate realiza prin investiții sectoriale, ci este nevoie de implementarea unor intervenții coordonate și focalizate adaptate specificului local.

Tipurile de măsuri necesare pentru dezvoltarea și reabilitarea acestor zone sunt diverse și ele trebuie să ia în considerare necesitățile și specificul local. Fie că vorbim despre reabilitarea și regenerarea zonelor centrale, adeseori istorice ale orașului, fie că vorbim de sprijinirea incluziunii sociale a comunităților defavorizate și marginalizate din zonele periferice ale orașelor, elaborarea și implementarea unor strategii integrate de dezvoltare urbană și a centrelor urbane sunt instrumentele pentru promovarea incluziunii comunităților marginalizate.

Operațiuni orientative/activități:

- *Strategii integrate de integrare a comunităților marginalizate prin:*

- Reabilitarea infrastructurii de bază (străzi, canalizare, fond construit, etc);
- Sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii și a antreprenoriatului;
- Organizarea de cursuri de calificare/recalificare profesională în vederea inserției/reinserției;
- Dezvoltarea și furnizarea serviciilor de orientare, consiliere si îndrumare în sprijinul tranziției de la școală la viața activă;

Prioritate de dezvoltare 2: Îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul clădirilor publice și rezidențiale

Obiectiv

Creșterea eficienței energetice în sectorul clădirilor publice și rezidențiale pentru a contribui la reducerea cu 20 % a emisiilor de CO2 în conformitate cu Strategia Europa 2020;

Fundamentare

Sectorul clădirilor este un mare consumator de energie și contribuie major la emisiile de gaze cu efect de seră la nivel mondial.

Performanța energetică a clădirilor este foarte scăzută astfel încât nivelurile de energie consumată în clădiri plasează sectorul printre sursele cu cele mai însemnate emisii de CO_2. Trebuie specificat că, cel mai mare potențial de economisire a energiei se află în clădiri[79]. Economiile minime de energie în clădiri pot genera o reducere de 60-80 Mtoe/an în consumul final de energie până în 2020 și pot contribui considerabil la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.

Majoritatea statelor europene și-au stabilit obiective privind reducerea dependenței de combustibilii fosili, precum și creșterea eficienței energetice pentru:

- a asigura disponibilitatea în viitor a aprovizionării cu energie;
- a face față schimbărilor climatice și pentru a spori durabilitatea dezvoltării economice;
- a reduce importurile de energie și a reduce dependența de sursele externe.

Îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor reprezintă un obiectiv primordial în toată Uniunea Europeană ca urmare, în principal, a consumului ridicat de energie pentru asigurarea încălzirii. În economiile aflate în tranziție în Europa, inclusiv România, sunt necesare îmbunătățiri semnificative în stocul existent de clădiri pentru a asigura confortul și bunăstarea locuitorilor și sustenabilitatea sistemelor de energie. Utilizarea eficientă a energiei reprezintă o provocare nu numai din punctul de vedere al obiectivelor climatice, ci și din cauza resurselor limitate și mai ales creșterii continue a costurilor cu energia.

Clădirile și blocurile de locuințe din România au fost construite la standarde scăzute în timpul regimului comunist, iar renovarea fondului existent a fost neglijată. Până în anul 1990, măsurile de reducere a consumului de energie termică s-au făcut în general prin reducerea temperaturilor în locuințe sau a cantității de apă caldă livrată populației. Cerințele minime de performanță energetică au fost aplicate pentru clădirile noi și renovate din România din ianuarie 1998. În acest context, și în cadrul creșterii importanței strategice a măsurilor pentru eficiența energetică a clădirilor la nivel european, România trebuie să întreprindă măsuri ferme de îmbunătățire a eficienței energetice a clădirilor.

Investițiile în creșterea eficienței energetice a clădirilor pot aduce economii substanțiale de energie, sprijinind în același timp creșterea economică și crearea de locuri de muncă, dezvoltarea durabilă și coeziunea socială.

Reabilitarea termica a clădirilor și creșterea eficienței energetice a clădirilor reprezintă o modalitate de a influența dezvoltarea economică și ar putea fi un sector care impulsionează creșterea economică la nivel național și regional.

[79] Energy Efficiency Plan, 2011

Îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor este o modalitate deosebit de eficace pentru a stimula ocuparea forței de muncă, mai ales în zonele și regiunile unde este nevoie cel mai mult, și să permită ocuparea forței de muncă care are cele mai mari dificultăți în găsirea de locuri de muncă. Finanțarea și implementarea măsurilor de eficiență energetică în clădiri este o activitate care implică o utilizare intensă a forței de muncă, în principal, prin implicarea unor companii mici de construcții locale și regionale. Acesta este unul dintre motivele pentru care investițiile în eficiența energetică creează locuri de muncă mai mult decât investițiile în alte sectoare. Este cunoscut faptul că investițiile în acest sector vor crea locuri de muncă, atât directe, cât și indirecte. Rezultatele preconizate ale investițiilor pentru îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor sunt:

- crearea de locuri de muncă directe: locuri de muncă în industria construcțiilor, precum și în serviciile conexe (audit energetic, proiectarea, supervizarea de lucrări, etc);
- crearea de locuri de muncă indirecte: locurile de muncă indirecte sunt create în industriile materialelor de construcție și echipamente (plăci termoizolante, tencuieli, ferestre eficiente energetic, etc), cherestea, transporturi și alte industrii care aprovizionează industria construcțiilor;
- crearea de locuri de muncă indirecte -induse: locurile de muncă induse sunt rezultate atunci când lucrătorii din industriile directe și indirecte cheltuiesc câștigurile lor, creând o creștere a cererii în anumite industrii, cum ar fi vânzarea cu amănuntul, sănătate, precum și industria alimentare.

Pe de altă parte, sprijinirea investițiilor în eficiența energetică a locuințelor înseamnă a contracara fenomenul sărăciei de combustibil, contribuind la îmbunătățirea puterii de cumpărare a populației, și în special a categoriilor sociale defavorizate, ținând cont de impactul investițiilor asupra reducerii tarifelor de încălzire ale populației și, în special, a celor cu venituri mici.

Îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor nu numai că reduce consumul de energie și, ulterior, costurile cu energia, dar contribuie și la îmbunătățirea aspectului estetic al unei clădiri, poate determina creșterea valorii activului și oferă condiții mai sănătoase de viață pentru ocupanți.

În acest context, există mai mulți factori de fundamentare a sprijinirii măsurilor de creștere a eficienței energetice a clădirilor din România:

- potențialul de eficientizare energetică a clădirilor existente, în special a celor de tip bloc, este semnificativ;
- îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul clădirilor va contribui în mare măsură la îndeplinirea țintei României privind economiile de energie până în anul 2020, în conformitate cu Strategia *Europa 2020*;
- măsurile de eficiență energetică contribuie la coeziunea socială, prin reducerea consumului de căldură și reducerea costurilor cu încălzirea și conduce la crearea de locuri de muncă din activități directe și indirecte;
- reducerea consumului de energie are un rol important în promovarea siguranței aprovizionării cu energie, în dezvoltarea tehnologiei și în crearea de oportunități pentru ocuparea forței de muncă și de dezvoltare regională;
- îmbunătățirea eficienței energetice în clădiri reprezintă unul dintre mijloacele care ar putea contribui la combaterea crizei economice, deoarece este o modalitate de a stimula direct și imediat industria de construcții și de menținere și creare de locuri de muncă.

Domeniu de intervenție 1: Creșterea eficienței energetice a clădirilor din sectorul rezidențial

Romania deține cel mai mare număr de locuințe în blocuri de prefabricate dintre toate țările Europei Centrale.

Efortul de investiții pentru reabilitarea izolației termice și instalațiilor interioare de încălzire a blocurilor de locuințe depășește 9 miliarde Euro. Totodată, 50% din economiile de energie posibile în sistemele de încălzire se obțin prin reducerea pierderilor de căldura din blocuri, fapt ce conferă eficiență acestor investiții. Acest segment al sistemelor de încălzire a fost neglijat până în prezent. Peste 95% din investițiile în sectorul energiei au fost orientate spre producție și distribuție și numai 5% spre eficientizarea consumului de căldură la utilizatorii finali. De asemenea, măsurile de reabilitare termică a clădirilor cresc randamentele în avalul fluxului energiei, îmbunătățesc eficiența pe întreg fluxul și reduc cheltuielile cu viitoarele capacități de generare-distribuție a agentului termic.

În România circa 58% din blocurile existente (2,4 milioane apartamente) construite înainte de anul 1985, ar necesita în prezent intervenții de reabilitare si modernizare termotehnică.

Operațiuni orientative/activități:

- reabilitarea și modernizarea termică a clădirilor existente, precum și/sau a sistemelor de alimentare cu căldură pentru încălzirea și prepararea apei calde menajere;
- intervenții la nivelul elementelor de construcție exterioare;
- contorizarea utilităților la nivel de clădire;
- gestionarea individuală a utilităților prin montarea în apartamente a repartitoarelor de costuri;
- termoizolarea conductelor din subsoluri;
- modernizarea echipamentelor de producere a utilităților termice;
- înlocuirea armăturilor defecte și modernizarea acestora.

Domeniu de intervenție 2: Creșterea eficienței energetice a clădirilor din sectorul public

Clădirile nerezidențiale ocupă un loc important în privința fondului de clădiri din România în ceea ce privește consumul de energie. Sectoarele clădirilor rezidențiale și terțiare (birouri, spații comerciale, hoteluri, restaurante, scoli, spitale, săli de sport, piscine interioare, dar nu clădiri industriale) sunt cele mai mari consumatoare finale de energie, în special pentru încălzire, iluminat, aparatura electrocasnică și echipamente. Numeroase studii precum și experiența practică au arătat ca în aceste sectoare exista un mare potențial de economisire de energie.

În ceea ce privește performanța energetică a clădirilor non-rezidențiale, consumul specific de energie este mai ridicat decât în cazul clădirilor rezidențiale, variind de la un tip de clădire la altul. O analiză preliminară a certificatelor de performanță energetică elaborate de către auditorii energetici atestați realizată de către INCD URBAN-INCERC, prezintă o evaluare estimativă a performanțelor energetice ale clădirilor (indicatorii de consum de energie finală și emisii de CO_2). Conform datelor prelucrate, clădirile de tipul unităților de învățământ și locuințelor prezintă cel mai ridicat consum mediu de energie, precum și cele mai ridicate emisii de CO_2 în atmosferă.

Totodată, clădirile nerezidențiale prezintă importanță din mai multe puncte de vedere: sunt clădiri în care populația își petrece o mare parte din timp (ex. școli, spitale, biblioteci, etc.), având influența asupra calității vieții acesteia; sunt clădiri care servesc drept exemple de

arhitectură pentru populație, clădirile publice pot fi exemple pentru implementarea măsurilor de eficiență energetică.

Operațiuni orientative/activități:

- reabilitarea și modernizarea termică a clădirilor existente;
- înlocuirea armăturilor defecte și modernizarea acestora
- intervenţii la nivelul elementelor de construcţie exterioare care alcătuiesc anvelopa clădirilor prin termoizolații, modernizarea ferestrelor, etanșări;
- contorizarea utilităţilor la nivel de clădire;
- termoizolarea conductelor din subsoluri;
- modernizarea echipamentelor de producere a utilităţilor termice (cazan de producere energie termică, boiler pentru prepararea apei calde menajere, corpuri de încălzire);

Prioritate de dezvoltare 3: Dezvoltarea infrastructurii de importanță regională și locală

Obiectiv

Creșterea gradului de accesibilitate a regiunilor prin îmbunătățirea mobilității regionale și asigurarea serviciilor esențiale pentru o dezvoltare economică sustenabilă și inclusivă.

Fundamentare

Infrastructura de importanță regională și locală deține un rol important în reducerea decalajelor de dezvoltare în scopul atingerii mediei europene pentru toate regiunile de dezvoltare, pentru recuperarea accelerată a întârzierilor în domeniul economic și social a zonelor mai puțin dezvoltate, ca urmare a unor condiții istorice, geografice, economice, sociale, precum și preîntâmpinarea producerii de noi dezechilibre.

Unul dintre cei mai importanți factori în dezvoltarea regională este reprezentat de infrastructura de transport. Cantitatea și calitatea infrastructurii de transport, bazate pe investițiile în domeniu, precum și gradul de acces la aceasta reflectă nivelul de civilizație, deopotrivă cu disponibilitatea de evoluție și creștere economică. De aceea este necesar ca dezvoltarea și modernizarea infrastructurii regionale de transport să ia în considerare dinamica redusă a dezvoltării economice în zonele unde acest tip de infrastructură este slab dezvoltată.

În acest sens, opțiunile strategice în domeniul infrastructurilor de transport trebuie să vizeze dezvoltarea unor rețele de infrastructuri fizice specializate și eficiente, compatibile cu infrastructurile europene și internaționale care să susțină dezvoltarea durabilă a teritoriului național și care să asigure:

-afirmarea poziției României ca punct de legătură a transporturilor continentale și intercontinentale pe principalele rute geografice Vest-Est și Nord-Sud;
-organizarea rețelelor naționale pentru toate modurile de transport, astfel încât să se asigure o mai bună acoperire a teritoriului;
-eliminarea zonelor deficitare din punct de vedere al volumului și al calității transportului și satisfacerea mai bună a nevoilor de deplasare a cetățenilor;
-dezvoltarea transportului intermodal atât în trafic cât și în zonele de impact cu principalele coridoare europene;
-asigurarea unei cât mai mari securități în transport și a protecției mediului înconjurător.

Pentru implementarea opțiunilor stategice de dezvoltare trebuie realizate o serie de acțiuni, respectiv: aducerea în parametrii de funcționare și valorificare a capacităților existente prin repararea și modernizarea infrastructurilor, integrarea drumurilor de interes regional și local în rețeaua de infrastructură națională, creșterea capacității pe anumite sectoare, în vederea asigurării interconectării și interoperabilității între rute și moduri de transport.

Trebuie avut în vedere realizarea unor intervenții concentrate și bine fundamentate care să se bazeze pe importanța accesibilității pentru conectarea polilor regionali și locali de creștere / polilor economici din regiune, inclusiv zonele cu înalt potențial turistic, cu piețe din alte regiuni ale României precum și cu piețe internaționale, prin accesul la rețelele de transport internațional. Totodată trebuie acordată o atenție deosebită realizării conexiunilor (prin modernizare, reabilitare și creștere a portanței drumurilor județene respective) rețelei de transport rutier secundar, direct sau prin intermediul rețelei de transport principal cu rețeua TEN-T de bază și extinsă.

Totodată, dezvoltarea infrastructurii de transport intra-regională va contribui la combaterea marginalizării zonelor izolate, care sunt în general zone rurale și de munte subdezvoltate din punct de vedere economic și social, cu un deficit de infrastructură în toate domeniile.

Dezvoltarea infrastructurii de transport regionale reprezintă o condiție necesară pentru implementarea cu succes și a celorlalte priorități de dezvoltare regionale pentru următoarea perioadă contribuind la creșterea mobilității persoanelor și a mărfurilor, la integrarea polilor regionali și locali de creștere cu rețeaua trans-europeană de transport, la combaterea izolării zonelor subdezvoltate și, nu în ultimul rând, la dezvoltarea atractivității investiționale regionale și locale.

Investițiile în infrastructura de transport vor determina creșterea gradului de mobilitate a persoanelor și bunurilor, iar corelarea cu investițiile în sănatate, educație și servicii sociale va determina o creștere a adaptabilității populației la nevoile pieței forței de muncă de la nivel regional/local.

În cazul României, necesitatea dezvoltării prin educație este și mai accentuată ca urmare a tendințelor demografice. România are nevoie de mai multă forță de muncă înalt calificată și de niveluri mai înalte de formare în rândul forței de muncă existente pentru a recupera decalajul față de țări comparabile din Europa. În același timp, este necesar ca un procent mai mare de elevi să obțină calificări adecvate pentru a compensa scăderea numărului de absolvenți. Aceasta reprezintă o provocare majoră pentru sistemul românesc de învățământ, în contextul în care la nivelul Uniunii Europene misiunea extinsă a educației și a formării profesionale include obiective precum cetățenia activă, dezvoltarea personală și bunăstarea.

Având în vedere creșterea economică slabă și reducerea forței de muncă din cauza îmbătrânirii populației, una dintre provocări, pentru dezvoltarea regională, vizează identificarea modalităților pentru dobândirea competențelor adecvate necesare capacității de inserție profesională, prin modalități educaționale de tipul învățării pe tot parcursul vieții, a recalificărilor profesionale etc, sporirea eficienței acțiunii instituțiilor de educație și formare profesională prin colaborarea cu sectoarele economice, precum și creșterea gradului de incluziune socială. Acest deziderat nu se poate realiza fără o infrastructură educațională adecvată care să faciliteze acumularea de cunoștințe și competențe necesare unei bune integrări socio-profesionale.

Totodată, o forță de muncă calificată are nevoie de o stare de sănătate bună. Sănătatea cetățenilor este una dintre principalele priorități ale Uniunii Europene, politica europeană în acest domeniu promovând dreptul tuturor de a avea acces la asistență medicală de înaltă calitate. În acest sens, abordarea europeană în domeniul sănătății trebuie să vizeze protejarea și promovarea sănătății, inclusiv reducerea inegalităților în acest domeniu,

prevenirea îmbolnăvirilor și a extinderii pandemiilor, precum și promovarea unor sisteme de sănătate dinamice și a unor noi tehnologii în domeniul medical.

Totuși, urmare a crizei economico-financiare, în România au fost luate măsuri de austeritate, precum înghețarea pensiilor sau creșterea vârstei de pensionare. Efectele acestor măsuri, ca și cele ale prevederilor legislative din domeniul asigurărilor de sănătate, a programelor de îngrijire și de asistență pentru persoanele vârstnice și a schimbărilor privind posibilitățile familiilor se fac resimțite din ce în ce mai mult în viața de fiecare zi a populației, în special în mediul rural.

Reforma ultimilor ani a încercat să schimbe sistemul de sănătate cu scopul de a reconstrui unitar cadrul legal și organizatoric, de a introduce asigurările sociale de sănătate, de a diversifica mecanismele de generare a resurselor financiare, în același timp cu trecerea centrului de greutate al serviciilor de sănătate către asistența ambulatorie și măsuri profilactice. Totuși, investițiile realizate până în prezent în infrastructura de sănătate nu sunt suficiente pentru a acoperi nevoile din acest domeniu. De aceea, continuarea investițiilor în modernizarea infrastructurii de sănătate, precum și dotarea cu echipamente medicale de specialitate reprezintă o condiție fundamentală pentru asigurarea unei stări adecvate de sănătate a populației.

O categorie importantă a populaţiei României, în afara populaţiei ocupate, o reprezintă persoanele asistate social sau cele care primesc beneficii de asistenţă socială. Considerarea acestor persoane este importantă, atât din punct de vedere al ponderii acestora, cât şi din perspectiva impactului economic pe care o parte din cei asistaţi social ar putea să îl aibă, în condiţiile unei inserţii profesionale eficiente. Acesta este un imperativ, cu atât mai important, în condiţiile manifestării unor fenomene grave precum evoluţia demografică negativă, migraţia forţei de muncă etc.

Integrarea socio-profesională prin participarea la piaţa forţei de muncă a vârstnicilor, femeilor, persoanelor cu handicap, a şomerilor de lungă durată, a persoanelor inactive, a romilor etc. reprezintă o importantă sursă de creştere economică, insuficient valorificată în România. Aceasta cu atât mai mult, cu cât şi presiunea asupra sistemului de pensii se va face simţită acut, având în vedere diminuarea numărului contributorilor la fondul de pensii.

În aceste condiţii, şi în concordanţă cu obiectivele Strategiei Europa 2020, unul dintre dezideratele importante trebuie să vizeze accesul la serviciile sociale de calitate, ceea ce presupune existenţa unei infrastructuri moderne, dar şi a unor servicii de calitate. Serviciile sociale trebuie să se manifeste atât în direcţia satisfacerii nevoilor particulare ale diverselor grupuri vulnerabile, dar şi în sensul consilierii/prevenirii apariţiei unor situaţii defavorabile, şi, de asemenea, al inserţiei pe piaţa forţei de muncă a grupurilor vulnerabile.

Domeniu de intervenție 1: Reabilitarea infrastructurii regionale de transport rutier

Pentru accelerarea ritmului de dezvoltare economică și socială acest domeniu de intervenție are în vedere creșterea accesibilității și îmbunătățirea standardelor de transport, ca suport pentru o economie modernă.

Analiza domeniului a reliefat în acest moment o accesibilitate de transport limitată (la o scară regională și în sistemul extern) precum și starea tehnică precară a rețelei de transport, în special în ce privește drumurile și calea ferată.

Orice abordare în domeniul transporturilor trebuie relaționată cu rețeaua TEN-T, în condițiile în care rețeua de bază și extinsă atinge toate regiunile României. Cele 2 axe de transport rutier și feroviar care vor asigura conexiunea între Constanța și frontiera de Vest sunt

preconizate a se finaliza până la finalul anului 2020 și reprezintă în acest moment principala prioritate națională.

De asemenea, la nivel european sunt prevăzute două noduri urbane pentru România (**Timişoara** şi **Bucureşti**), un port maritim (**Constanța**) și trei puncte de trecere a frontierei cu state din afara UE, respectiv **Siret** (rutier) - Vicșani (feroviar) pentru Ucraina, **Ungheni** (rutier şi feroviar) pentru Republica Moldova, **Moravița** (rutier și feroviar) pentru Serbia. Totodată, au fost incluse în noua rețea TEN-T traseul rutier și feroviar **Timişoara - Sebeş - Turda - Târgu - Mureş - Iaşi - Ungheni** și ruta (rutieră și feroviară) **Calafat - Craiova - Alexandria - Bucureşti**. La nivel european s-au inclus în rețeaua globală (extinsă) rutele **Borş-Turda** și **Constanța-Tulcea-Brăila-Galați**, precum și **Canalul Dunăre Bucureşti** în rețeaua centrală (de bază).

În acest context, este necesară facilitarea schimbului modal către alte moduri de transport mai puțin poluante, precum cel feroviar având astfel un impact pozitiv atât asupra economiei, cât și asupra protecției mediului. Acest deziderat se poate realiza prin intermediul dezvoltării celor cinci centre intermodale principale (București, Timișoara, Constanța, Iași și Brașov) și a celor șase centre secundare (Craiova, Cluj, Târgu Mureș, Suceava, Giurgiu și Pitești).

Totodată, conectivitatea regională vizează și dezvoltarea legăturilor intermodale de transport, în special cu acele aeroporturi operaționale la nivelul țării, cu un nivel relativ ridicat de călători (Otopeni, Timișoara și Cluj). Infrastructura aeroportuară a acestora este relativ bine dezvoltată, dar au un grad scăzut de conectivitate la celelalte moduri de transport, în special rutier, dar și feroviar. Pentru aceste 3 mari aeroporturi, investiția în infrastructura conexă (inclusiv a infrastructurii destinate transportului public de legătură) ar trebui să reprezinte o prioritate, putând contribui la îmbunătățirea accesibilității în regiunile respective.

În ceea ce privește abordarea pentru transportul naval, mai mult decât celelalte moduri, trebuie raportată la SUERD pentru a dinamiza procesul de revitalizare a transportului naval, în special a celui fluvial, element cheie în asigurarea unei creșteri economice sustenabile pe tot coridorul dunărean, prin utilizarea dezvoltării activităților portuare ca liant al activităților conexe.

În privința rețelei de drumuri convenționale, se poate afirma că doar 35% din totalul de drumuri naționale și 15% din drumurile județene se află într-o stare bună sau foarte bună. Restul rețelei înregistrează probleme semnificative privind capacitatea portantă, planeitatea și/sau starea lucrărilor de artă. În plus, anumite tronsoane de drum reabilitate sau modernizate în ultimii 20 de ani au suferit degradări importante din cauza lipsei întreținerii. Astfel, pentru infrastrura rutieră trebuie avut în vedere preluarea eficientă a traficului, dezvoltarea regională echilibrată, eliminarea decalajelor, un sistem eficient de gestionare și întreținere a tuturor drumurilor naționale și județene.

Pentru a răspunde nevoilor de dezvoltare regională, trebuie corelate o serie de acțiuni aflate în responsabilitatea autorităților centrale, respectiv finalizarea rețelelor de autostrăzi (inclusiv în parteneriat public privat), dezvoltarea, modernizarea și extinderea numărului de benzi de circulație pe drumurile naționale principale, precum și reabilitarea drumurilor naționale secundare, aflate în responsabilitatea autorităților locale.

În perspectiva perioadei 2014-2020, investițiile în dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport secundară vor asigura la un nivel superior mobilitatea (populației și a bunurilor), vor reduce costurile de transport de mărfuri și călători, vor promova accesul pe piețele regionale și vor crește siguranța traficului. În același timp, aceste investiții vor duce la diversificarea și creșterea eficienței activităților economice, la reducerea poluării

economisirea de energie, creând condiții pentru extinderea schimburilor comerciale și implicit a investițiilor productive. Dezvoltarea și îmbunătățirea rețelelor secundare de transport vor facilita, de asemenea, cooperarea inter și intra-regională și vor putea contribui la creșterea competitivității întreprinderilor și a mobilității forței de muncă, și prin urmare la o dezvoltare mai rapidă a României în ansamblu, dar și a fiecărei regiuni în parte. Luînd în considerare nevoile specifice identificate și nivelul de dezvoltare al regiunilor, cu o infrastructură de transport insuficientă și slab competitivă (cu excepția București Ilfov), necorespunzătoare cerințelor pieței, precum și cu actualele rețele interregionale de transport limitate, se poate afirma că rentabilitatea investițiilor în acest tip de infrastructură va fi ridicată.

Operațiuni orientative/activități:

- asigurarea conectivității rețelelor de drumuri regionale la rețeaua TEN-T prin modernizarea și reabilitarea rețelei de drumuri județene care asigură conectivitatea (primară și secundară) cu această rețea
- extinderea, modernizarea și dezvoltarea altor moduri de transport (feroviar, aerian, naval) și a centrelor intermodale, în vederea îmbunătățirii accesibilității teritoriilor în cauză.
- reabilitarea, modernizarea și extinderea infrastructurii regionale de transport pentru stimularea creșterii economice.
- asigurarea conectivității rețelelor de drumuri locale la rețeaua națională și regională prin modernizarea și reabilitarea rețelei de drumuri comunale care asigură conectivitatea cu această rețea.

Domeniu de intervenție 2: Reabilitarea/ modernizarea/ extinderea infrastructurii educaționale și creșterea calității actului educațional

Prin intermediul acestui domeniu de intervenție se are în vedere îmbunătățirea condițiilor infrastructurii educaționale pentru asigurarea unui proces educațional la nivel european și creșterea participării populației școlare și a adulților la procesul educațional.

Investițiile în educație și formare profesională continuă sunt esențiale pentru a stimula creșterea economică, întrucât competențele determină capacitatea unei regiuni de a contribui la crearea, dar și creșterea competitivității naționale. Pe termen lung, competențele educaționale pot forma o forță de muncă înalt calificată care va stimula inovarea și creșterea economică, creînd valoarea adăugată lanțului de producție.

Acest deziderat nu se poate realiza însă fără o infrastructură adecvată corespunzătoare ciclurilor educaționale. Analizele evidențiază relația cauzală între nivelul de dezvoltare al capacităților forței de muncă și starea infrastructurii (existența spațiilor și dotărilor adecvate) în care se desfășoară procesul educațional.

Trebuie precizat că necesarul de reabilitare a infrastructurii educaționale, inclusiv al dotărilor edilitare (apă curentă, canalizare), pentru nivelul preșcolar și primar sunt foarte mari, în special în mediul rural și în medii sociale vulnerabile. Grădinița și școala reprezintă primele elemente de identitate socială colectivă, dar și baza prin care se formează oportunități educaționale pentru copii încă din procesul de educație inițială. Asigurarea bazei materiale minime (clădiri reabilitate/modernizate, dotarea cu echipamente, material didactic) pentru desfășurarea actului educațional și promovarea unor programe pro-active în acest domeniu sunt condiții esențiale pentru co-iteresarea elevului și reducerea fenomenului de abandon/părăsire timpurie a școlii. Astfel, copiilor care fac obiectul școlarizării obligatorii

trebuie să li se creeze oportunități pentru a-și dezvolta interesele și talentele și de a depăși dificultățile de la școală.

Acest demers este necesar cu atât mai mult cu cât a avut loc un proces de raționalizare a școlilor prin închiderea acelor unități care nu aveau un număr suficient de elevi și preluarea activităților de către unități apropiate, prin asigurarea transportului elevilor.

De asemenea, sistemul educațional trebuie să urmărească și îmbunătățirea infrastructurii educaționale (școală, facilități de cazare, cantină, biblioteci, ateliare speciale, săli de sport) la nivel de învățământ gimnazial, secundar și superior, pentru a oferi un acces mai bun la educație, dar și îmbunătățirea calității acesteia. Concomitent, trebuie avută în vedere formarea profesională, respectiv orientarea educației pe specializare locală, cooperarea cu antreprenori locali, facilitarea de stagii de practică pentru studenti și absolvenți, burse, specializări solicitate de angajatori combinate cu ucenicii.

O atenție deosebită trebuie acordată dezvoltării educației continue pentru adulți - inclusiv suport pentru locuitorii din zonele rurale în schimbarea profesiei lor (reorientare profesională), promovarea unor metode moderne de învățare (de exemplu e-learning), a aspectelor formale și informale de învățare. În acest sens este necesară modernizarea centrelor de formare profesioană continuă, precum și adaparea programelor implementate pentru a răspunde cererilor specifice pe piața forței de muncă.

Operațiuni orientative/activități:

- reabilitarea/modernizarea/extinderea infrastructurii educaționale, inclusiv dotarea cu echipamente specifice
- reabilitarea/modernizarea centrelor de formare profesională continuă, inclusiv dotarea cu echipamente specifice
- Promovarea unor programe de formare profesională specializată în vederea creșterii calității actului educațional

Domeniu de intervenție 3: Reabilitarea/modernizarea/extinderea infrastructurii de sănătate și creșterea calității serviciilor medicale

Prin acest domeniu de intervenție se are în vedere creșterea accesibilității populației la servicii de sănătate de calitate. Având în vedere că sănătatea este unul dintre cele mai importante aspecte privind populația, acest domeniu vizează modernizarea serviciilor de asistență medicală și creșterea accesului la acestea pentru ameliorarea și protejarea stării de sănătate a oamenilor.

În prezent, în România, sistemul sanitar nu este suficient de dezvoltat pentru a acoperi nevoile pe care le are populația. Starea de sănătate a populației este determinată pe de-o parte de accesul la sănătate, dat de factorii genetici, de mediu, de dezvoltare economică sau socio-culturali, iar pe de altă parte de accesul la serviciile de sănătate, care depinde aproape în totalitate de infrastructura sanitară. Disparitățile în accesul la serviciile sanitare apar din cauza diferențelor etnice, economice (co-plăți, costurile tratamentelor și transportului, timpii de așteptare, etc.), de așezare geografică (distanța față de unitățile medicale) și de calitate inegală a serviciilor de același tip.

Având în vedere că sănătatea este un stimulent al creșterii economice, nu doar o valoare în sine, starea bună de sănătate a populației poate să contribuie la potențialul economic regional/local având un impact pozitiv asupra productivității și competitivității.

Astfel, Ministerului Sănătății are în vedere dezvoltarea unor noi modalități de asistență primară bazată pe echipe multidisciplinare formate din medici de familie, asistente medicale, moașe, asistenți sociali și fizioterapeuți, care să asigure continuitate în acordarea îngrijirilor. Se acordă astfel o importanță mai mare serviciilor ambulatorii și de medicină primară, chiar a serviciilor spitalicești de scurtă durată, în detrimentul spitalizării de lungă durată utilizată doar în cazurile de necesitate absolută. Acest demers reprezintă un prim pas pentru alinierea la standardele internaționale privind eficiența și calitatea actului medical.

De asemenea, existența unui număr redus de unități sanitare în mediul rural pune probleme serioase populației din zona respectivă prin îngreunarea accesului la servicii medicale datorită distanțelor considerabile care trebuie parcurse până la primul punct de asistență sanitară. În acest sens, modul cel mai potrivit de soluționare a unor astfel de constrângeri o reprezintă implementare unor modalități flexibile de furnizare a serviciilor medicale în zonele izolate și în cele defavorizate economicprin care se poate realiza evaluarea stării de sănătate a populației, diagnosticul precoce, tratarea corectă a unor boli, dar și informarea și educarea populației pe teme de sănătate (exemplu - proiectul pilot "Caravanele Sănătății").

Totuși, creșterea calității serviciilor de asistență medicală trebuie să aibă în vedere existența unor spații adecvate pentru realizarea actului medical. Din cauza gradului de uzură al acestora, actul medical se desfășoară, în anumite cazuri, în clădiri mai vechi de 100 de ani care au devenit improprii pentru oferirea unei asistențe medicale adecvate în condiții decente. Astfel, pentru multe unități sanitare sunt necesare lucrări de reabilitare/ modernizare a clădirilor, precum și achiziționarea unor echipamente medicale performante și utile derulării activităților specifice.

Totodată, eficientizarea actului medical se va realiza prin raționalizarea infrastructurii de sănătate, respectiv creearea de spitale regionale capabile să preia cazurile medicale grave care necesită intervenții multiple și diferite, precum și modernizarea ambulatoriilor și a centrelor preventorii astfel încât accesul la serviciile de sănătate să fie realizat inclusiv pentru pacienții din zone dezavantajate, respectiv cei aflați la distanțe mari de spital.

De asemenea, sectorul sănătății se bazează pe o forță de muncă înalt calificată, fiind necesară o mai bună anticipare și planificare a necesităților și formare a profesioniștilor în acest domeniu. Astfel, sunt necesare programe de formare profesională specializată în vederea creșterii calității serviciilor medicale (servicii medicale de prevenire a unor boli, dar și pentru utilizarea corectă a noilor echipamente medicale cu care sunt dotate).

Operațiuni orientative/activități:

- Construcția/ reabilitarea/ modernizarea/ extinderea ambulatoriilor / centrelor preventorii, inclusiv dotarea cu echipamente specifice
- Construcția/reabilitarea/modernizarea spitalelor de importanță regională, inclusiv dotarea cu echipamente specifice
- Creearea și promovarea unor programe de formare profesională specializată în vederea creșterii calității serviciilor medicale (servicii medicale de prevenire a unor boli, dar și servicii medicale care presupun utilizarea corectă a noilor echipamente medicale cu care sunt dotate)

Domeniu de intervenție 4: Reabilitarea/modernizarea infrastructurii sociale și promovarea unor programe de prevenție (consiliere/mediere) în domeniul serviciilor sociale

Prin acest domeniu se are în vedere optimizarea calității și a capacității serviciilor sociale acordate, prin sprijinirea investițiilor în infrastructura serviciilor sociale, precum și a

investiţiilor în programe de prevenţie (informare, consiliere, mediere şi prevenire), în vederea promovării incluziunii sociale a persoanelor, familiei, comunităţilor.

România ultimelor două decenii a fost afectată de fenomene profunde, precum scăderea ratei natalităţii[80], creşterea mortalităţii generale, emigrarea populaţiei în vârstă de muncă, scăderea populaţiei totale (stabile) a ţării, tendinţa generală de îmbătrânire[81] a populaţiei României, manifestată constant în ultimii 20 de ani, ceea ce a condus la efecte precum îmbătrânirea populaţiei în vârstă de muncă şi, implicit, reducerea dimensiunii populaţiei active.

Pe lângă aceştia, factori precum reconfigurarea sistemului socio-politic, de după 1989, dinamica negativă a pieţei muncii[82], migraţia populaţiei etc. au condus la o serie de modificări ale structurilor sociale, cu o accentuată tendinţă de polarizare a claselor sociale (adâncirea discrepanţelor sociale, odată cu extinderea păturii săraci a populaţiei). Aceasta, conjugată cu reducerea dimensiunii populaţiei active exercită o presiune asupra sistemului de asistenţă socială, în sensul creşterii cererii de servicii şi prestaţii sociale.

Aceşti factori, cărora li se adaugă şi alţii, precum globalizarea care, prin creşterea competitivităţii economice determină constrângeri financiare asupra cheltuielilor destinate sistemelor de asistenţă şi protecţie socială, ca şi presiunile naţionale legate de reducerea cheltuielilor publice[83], au exercitat constrângeri adiţionale asupra sistemului naţional de asistenţă socială, ceea ce a determinat continuarea procesului de reconfigurare a paradigmei sistemului de servicii sociale.

Aceasta se realizează în sensul optimizării financiare a serviciilor sociale, dar şi al adaptării tipurilor de servicii şi de beneficii de asistenţă socială, atât la nevoile beneficiarilor cât şi la contextul macro-economic.

Noua lege a asistenţei sociale[84] consolidează abordarea descentralizată în furnizarea serviciilor sociale; în plus, aceasta accentuează caracterul comunitar în furnizarea anumitor tipuri de asistenţă (pentru persoanele vârstnice, de exemplu) şi, în plus, reglementează instrumentele şi mecanismele de lucru pe care furnizorii de servicii sociale trebuie să le utilizeze.

Din păcate, acest cadru instituţional comprehensiv este, în anumite domenii, insuficient reglementat prin legislaţia secundară şi caracterizat de o mare densitate şi specializare la nivel central, în opoziţie cu destul de puţinele instituţii şi specializare de la nivel local[85], ceea ce duce la o capacitate administrativă locală, uneori limitată în a găsi soluţii la problemele sociale comunitare. Acestei probleme i se mai adaugă şi altele: **subdimensionarea personalului**, din cauza blocării posturilor din sectorul public, **slaba finanţare**, la nivel local, care depinde de caracterul nesigur al bugetelor locale[86], oricum sărace, şi **capacitate**a locală **redusă** de a accesa alte surse de finanţare. Toate acestea pun o presiune imensă în termeni de roluri şi responsabilităţi asupra serviciilor publice de asistenţă socială, de la nivel local.[87]

[80] Cu excepţia Bucureşti-Ilfov, (a se vedea analiza realizată în cadrul secţiunii „Demografie")

[81] A se vedea analiza realizată în cadrul secţiunii „Demografie".

[82] scăderea ofertei de locuri de muncă

[83] Studiul „Stadiul Dezvoltării Serviciilor Sociale în 2011", pag. 12.

[84] Legea asistenţei sociale, nr. 292 din 20 decembrie 2011

[85] Studiul UNICEF, "Decentralizarea sistemului de protecţie socială din România", Mihai MAGHERU – Ofiţer Program, 2010, p. 32.

[86] Studiul UNICEF, "Decentralizarea sistemului de protecţie socială din România", Mihai MAGHERU – Ofiţer Program, 2010, p. 32..

[87] Studiul UNICEF, "Decentralizarea sistemului de protecţie socială din România", Mihai MAGHERU – Ofiţer Program, 2010, p. 32..

Acţiunea tuturor aceştor factori impietează asupra capacităţii sistemului, în componenta sa de la nivel local, de a furniza servicii sociale, ceea ce se traduce printr-un acces, încă limitat, la servicii sociale de calitate, adecvate nevoilor diferite ale variatelor categorii de beneficiari. Aceasta, în condiţiile în care, nivelul local este principalul actor în rezolvarea problemelor grupurilor sociale într-o manieră integrată la nivel comunitar.

De asemenea, este necesară schimbarea paradigmei de funcţionare a sistemului de asistenţă socială, prin transformarea asistenţei sociale dintr-o intervenţie pasivă, într-o intervenţie pro-activă, axată pe prevenţie, consiliere, mediere, implicare a familiei, comunităţii locale şi autorităţilor locale într-o acţiune conjugată în identificarea şi gestionarea nevoilor de asistenţă socială.

Atingerea obiectivului referitor la creşterea accesului la serviciile sociale este strâns legată de existenţa şi calitatea infrastructurii, precum şi a dotărilor aferente. În multe situaţii, calitatea încă precară, a infrastructurii şi lipsa dotărilor cu echipamente obligă persoanele aparţinând grupurilor sociale defavorizate să apeleze la servicii sociale din alte zone, îndepărtate de domiciliu. Aceasta se întâmplă, cu precădere, în mediul rural.

În acelaşi timp, această situaţie afectează şi desfăşurarea în condiţii normale a activităţilor de pe piaţa muncii din două motive: pe de o parte din cauza faptului că nu se acordă asistenţă calificată şi suficientă persoanelor aparţinând grupurilor vulnerabile, care ar putea fi reinserate pe piaţa muncii; pe de altă parte persoanele active care au în familie membri dependenţi alocă un timp important îngrijirii acestora, dar ajutorul este insuficient şi necalificat, cu repercusiuni atât asupra celui dependent, care nu beneficiază de îngrijire specializată permanentă, cât şi asupra calităţii muncii şi vieţii persoanelor care au în familie membri cu diferite dizabilităţi, sau a persoanelor singure care au în îngrijire copii minori.

Îmbunătăţirea şi diversificarea serviciilor sociale oferite de centrele sociale cu destinaţie multifuncţională (complexuri multifuncţionale) şi centrele rezidenţiale poate contribui la degrevarea membrilor activi ai familiilor de grija persoanelor dependente pe perioada orelor de lucru şi la creşterea calităţii muncii şi vieţii atât a celor activi, cât şi a celor dependenţi.

Centrele sociale cu destinaţie multifuncţională pot acoperi o gamă variată de servicii, cu scopul de a ajuta persoanele în dificultate, începând cu acceptarea lor în centru, până la rezolvarea problemelor specifice cu care acestea se confruntă, temporar sau permanent (materiale, financiare, culturale, juridice şi administrative, relaţionale, ocupaţionale, medicale). În acelaşi timp, organizarea unor activităţi pentru dezvoltarea deprinderilor de viaţă independente şi a competenţelor profesionale, precum şi furnizarea de sprijin pentru persoanele din grupuri dezavantajate va avea o contribuţie directă la dezvoltarea activităţilor economiei sociale şi, astfel, la descreşterea excluziunii sociale şi, în paralel, la creşterea accesibilităţii pe piaţa forţei de muncă.

Dezvoltarea acestor centre sociale va fi completată de investiţii în centrele rezidenţiale deja existente, care asigură servicii de cazare de lungă durată, asigurându-se astfel un cadru adecvat de găzduire şi îngrijire a persoanelor aflate în dificultate.

Analizele efectuate au evidenţiat situaţia precară a infrastructurii serviciilor sociale şi necesitatea realizării de investiţii în reabilitarea, modernizarea şi dotarea clădirilor în care se desfăşoară acestea. Totodată, necesitatea investiţiilor apare şi ca urmare a stabilirii unor standarde minime de calitate pentru serviciile sociale ce trebuie să fie îndeplinite de centrele sociale rezidenţiale şi nerezidenţiale.

Trebuie menţionat şi faptul că acest domeniu de intervenţie va lua în considerare principiul dez-instituţionalizării promovat de politicile europene şi naţionale în domeniul social, prin

finanţarea operaţiunilor de construcţie, respectiv modernizare a infrastructurii pentru sprijinirea tranziţiei de la asistenţa instituţională la cea de proximitate.

Prin urmare, implementarea unor astfel de proiecte va avea rezultate pozitive, atât din punctul de vedere al creşterii calităţii vieţii persoanelor asistate sociale, cât şi din cel al reinserţiei pe piaţa muncii a numeroase persoane aflate în dificultate.

Identificarea, la nivel regional, a proiectelor de reabilitare, modernizare şi dotare a infrastructurii centrelor sociale (rezidenţiale şi nerezidenţiale) se va realiza în concordanţă cu prioritățile stabilite prin Strategia naţională de dezvoltare a serviciilor sociale, precum şi cu nevoile identificate prin strategiile judeţene de incluziune socială şi Planurile de Dezvoltare ale Regiunilor.

Operaţiuni orientative/activităţi:

- Reabilitarea/modernizarea infrastructurii de servicii sociale, inclusiv dotarea cu echipamente specifice
- Construcţia/modernizarea infrastructurii pentru sprijinirea tranziţiei de la asistenţa instituţională la cea de proximitate
- Derularea de programe (consiliere/mediere) în vederea prevenirii existenţei unor situaţii de abuz sau neglijenţă în familie şi/sau separarea de familie.

<u>Prioritate de dezvoltare 4</u>: Promovarea incluziunii sociale și reducerea gradului de sărăcie

Obiectiv

Regenerarea zonelor deprivate şi stimularea incluziunii sociale a comunităţilor marginalizate, prin crearea premiselor necesare pentru asigurarea acestor comunităţi cu servicii esenţiale şi condiţii decente de trai

Aceste investiţii vor facilita stimularea incluziunii sociale şi reducerea gradului de sărăcie, contribuind, astfel, la atingerea obiectivului european al coeziunii economice şi sociale.

Domeniu de intervenţie: sprijin pentru regenerarea economică a zonelor urbane şi rurale aflate în declin şi pentru incluziunea socială a comunităţilor defavorizate, inclusiv a comunităţii rroma.

Fundamentare

Având în vedere că, unul din şase europeni[88] se confruntă cu fenomenul sărăciei, şi că acest flagel afectează aproape toate categoriile socio-demo-economice, actualmente, la nivelul Uniunii Europene, se înregistrează o intensă preocupare pentru diminuarea sărăciei şi promovarea incluziunii sociale. Majoritatea europenilor (42%) consideră că UE are un rol determinant în adresarea problemei deprivării şi a excluziunii sociale.

Printre principalii factori responsabili de favorizarea/agravarea riscului de sărăcie şi excluziune socială se numără: lipsa ocupării (în special a celei pe termen lung), nivel educaţional scăzut, afectarea capacităţii de muncă prin existenţa unui handicap, sarcina întreţinerii copiilor (factor a cărui acţiune poate fi potenţată de toţi ceilalţi factori anteriori).

[88] 16%, respectiv 79 de milioane de persoane

Draft

Rezultatul acţiunii, uneori conjugate, a acestor factori, se traduce în efecte multiple, precum inexistenţa unor surse constante de venituri pentru un trai decent, inexistenţa unor condiţii proprii de locuit, acces redus la servicii publice (sociale, de sănătate, culturale etc.) şi utilităţi, abandon familial, dezvoltarea diferitelor adicţii (alcool, droguri etc.), proliferarea delincvenţei (inclusiv a celei juvenile), a infracţionalităţii etc. Toate acestea se traduc printr-o calitate scăzută a vieţii persoanelor sărace şi marginalizate, cu impact social, mai larg.

Există anumite categorii de populaţie mai expuse riscului de sărăcie şi excluziune socială, decât restul populaţiei. Astfel, **femeile** reprezintă mai mult de jumătate din populaţia săracă a Europei.

Copiii reprezintă una dintre cele mai vulnerabile categorii, peste 19 de milioane de copii fiind expuși riscului sărăciei la nivelul UE. Gradul de risc risc crește în cazul copiilor care trăiesc în familii numeroase sau al celor care trăiesc în familii monoparentale.

Tinerii reprezintă o altă categorie cu risc ridicat de excluziune socială, în condițiile în care 20% din tinerii[89] din UE se află în șomaj și, prin urmare, prezintă un risc ridicat de sărăcie. Din ce în ce mai puțin tineri reușesc să ocupe un loc în educație și formare profesională sau în învățământul superior, având perspective limitate de a găsi un loc de muncă.

O altă categorie expusă riscului sărăciei o reprezintă **șomerii**, șomajul fiind principala cauză de sărăcie pentru populația de vârstă activă. Sărăcia și excluziunea de pe piața muncii se complementează, existând, însă, și fenomenul de pauperizare a populaţiei ocupate, fapt datorat nivelului precar de salarizare.

Bătrânii reprezintă o altă categorie ce se confruntă cu riscul sărăciei şi excluziunii sociale, procesul de îmbătrânire a populaţiei, atât la nivel comunitar, cât şi la nivel naţional, acutizând această problemă.

Persoanele cu **handicap** sau cele care suferă de boli cronice severe, se confruntă frecvent cu dificultăţi economice şi sociale majore, cu implicaţii asupra întregii familii/gospodării de care depind. La nivelul UE aproximativ 6,5 milioane de persoane cu risc de sărăcie sau excluziune socială prezintă o formă sau alta de handicap.

De asemenea, anumite **minorităţi etnice**, dintre care **romii**[90] reprezintă grupul cel mai numeros, sunt afectate de o precaritate acută, fiind afectaţi de multiple tipuri de discriminare.

În acelaşi timp, trebuie avută în vedere şi dimensiunea teritorială, întrucât, pe lângă faptul că sărăcia este un fenomen ce se autosusţine şi se amplifică („principiul „bulgărelui de zăpadă”), există şi efectul de „concentrare” a sărăciei, de regulă, persoanele sărace concentrându-se, spaţial, în anumite regiuni sau chiar în zone mai mici (cartiere, ghetto-uri etc.). În plus, dimensiunea teritorială contează şi din punctul de vedere al mediului de rezidenţă.

Sărăcia, ca fenomen, este mult mai răspândită în mediul rural faţă de cel urban, comparaţia, la nivel de ordin de mărime al populaţiei afectate de sărăcie în cele două medii, relevând prevalenţa numerică a populaţiei sărace la nivel rural.

De asemenea, sărăcia din mediul rural prezintă caracteristici care o disting de cea din mediul urban. Astfel, în timp ce, în mediul rural sărăcia este una manifestată, preponderent, la

[89] persoane în vârstă de până la 25 de ani
[90] aproximativ 10-12 milioane de persoane în Europa

nivelul consumului, în mediul urban, aceasta este o sărăcie profundă, manifestată în diverse zone (consum,cheltuieli utilităţi, acces servicii etc.).

O altă diferenţiere există în ceea ce priveşte caracteristicile teritoriului afectat de sărăcie în cele două medii: în mediul urban apare fenomenul segregării săracilor, în timp ce la nivel rural acesta nu este atât de pronunţat.

Diferenţieri apar şi în privinţa contextului favorizant pentru sărăcia din mediul urban, respectiv cea din mediul rural. Dacă, în cazul sărăciei din mediul rural, viaţa economică şi infrastructura slab dezvoltate, condiţiile de locuire precare, accesul redus la servicii şi resurse alocate de administraţie, reprezintă factori favorizanţi, pentru sărăcia care apare în mediul urban, alţii sunt factorii favorizanţi. Aceştia, mai numeroşi şi mai complecşi, au legătură cu: schimbările structurale ale pieţei muncii, migrarea din zonă a locuitorilor relativ mai înstăriţi, dinamica pieţei imobiliare de la nivelul întregii aşezări, dezinteresul actorilor urbani în bunăstarea oraşului, dezorganizare socială, lipsuri multiple (şi lipsa/precaritatea locuinţei), istorii private nefericite etc..

Lipsa locuinţei/a unor condiţii proprii pentru locuire reprezintă una dintre formele extreme de sărăcie şi precaritate, care s-a extins în ultimii ani. Inexistenţa unor surse constante de venituri coroborată cu condiţiile improprii de locuit, generează, în cascadă, alte tipuri de dificultăţi, precum lipsa accesului la educaţie, lipsa calificărilor profesionale care pot asigura inserţia socio-profesională, stare precară de sănătate, lipsa de inserţie socială a persoanelor aparţinând categoriilor defavorizate.

Astfel, la nivelul comunităţilor defavorizate există numeroase probleme de locuire şi de asigurare a unui trai decent. În plus, se înregistrează tendinţe care denotă agravarea situaţiei (multiplicarea ghetourilor etnice - cele mai multe populate cu romi - de tip non-rural, alimentarea ghetourilor cu locuitorii cartierelor de blocuri fără locuri de muncă, incapabili să ţină pasul cu creşterea costurilor de întreţinere, deteriorarea în ritm accelerat a locuinţelor din cartierele de blocuri[91]), ceea ce denotă faptul că rezultatul acţiunilor întreprinse până acum nu este semnificativ.

În vederea reducerii concentrării spaţiale a sărăciei, este necesară promovarea unor planuri integrate care să cuprindă pe lângă măsurile, obligatorii, ce vizează construcţia/reabilitarea de locuinţe sociale şi intervenţii complementare în domeniul educaţiei, sănătăţii, serviciilor sociale şi ocupării forţei de muncă, ca soluţie viabilă de reducere a focarelor de sărăcie şi excluziune socială.

Scopul intervenţiilor complementare este acela al creării unor premise necesare pentru creşterea ocupării (mai ales, prin intermediul activităţilor de economie socială), prin asigurarea unei stări de sănătate corespunzătoare şi a unor minime niveluri de competenţe profesionale.

De asemenea, cruciale pentru reuşita intervenţiilor care vizează integrarea comunităţilor defavorizate, sunt activităţile de dezvoltare comunitară integrată, care au drept scop creşterea gradului de consens a membrilor comunităţii, uniformizarea percepţiei la nivel de comunitate cu privire la ceea ce trebuie întreprins etc.

O atenţie specială va fi acordată, în cadrul intervenţiilor, populaţiei Rroma, având în vedere câteva caracteristici diferenţiatoare, respectiv grad sporit de discriminare la care este expusă, tradiţii culturale diferite, nivel de ocupare, în general, destul de redus etc.

[91] „Metodologie de reabilitare a locuirii în zone afectate de degradare fizică şi excluziune socială", realizată de Asociaţia pentru Tranziţia Urbană, în colaborare cu Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice şi Locuinţei, 2007,

În acest context, importante sunt aspecte care să țină seama de intențiile esențiale ale unei societăţi deschise, opusă discriminării, excluziunii şi formării enclavelor etnice şi sociale (în cazul acesta, de romi aflaţi în sărăcie extremă), precum: alegerea terenurilor pe care sunt amplasate locuinţele, astfel încât să existe proximitate spaţială a comunităţilor, existenţa unor instituţii care să favorizeze contactul (şcoli, instituţii sanitare) etc..

Această strategie are în vedere principiul non-discriminării etnice, conform căruia orice proiect cu componentă spaţială (locuinţe, comunităţi, evicţiuni, transmutări etc.), formulat pe criterii etnice, poate avea efecte contraintuitive, prin adâncirea segregării, excluziunii şi prin ghettoizare.

În acelaşi timp, se are în vedere principiul „pachetului de măsuri", conform căruia orice intervenţie constă într-un pachet de măsuri, locuinţele având prioritate, ca importanţă, dar, în absenţa altor măsuri complementare, aplicate simultan sau într-o perioadă compactă de timp (pentru a avea impact), respectiv modernizarea serviciilor comunitare, creşterea nivelului de educaţie, rezolvarea situaţiei juridice, a problemei locurilor de muncă, a asistenţei sanitare etc., nu rămîn decât simple "conserve de lux" pentru sărăcie şi excluziune.

Operațiuni orientative/activități: proiecte integrate de regenerare economică a zonelor deprivate și incluziune socială a comunităților marginalizate, prin:

- Îmbunătățirea condițiilor de locuire (reabilitare/modernizare locuințe sociale)
- Investiții în infrastructura de sănătate, educație, servicii sociale
- Stimularea ocupării, prin intermediul AES (activități economie socială)
- Activități (informare/consiliere/mediere etc.) de dezvoltare comunitară integrată, în vederea creșterii gradului de coeziune și consens la nivelul comunității

<u>Prioritate de dezvoltare 5</u>: Îmbunătățirea mediului economic de importanţă regională şi locală

Obiectiv

Creşterea economiilor regionale prin dezvoltarea infrastructurii specifice inovării şi cercetării şi prin stimularea competitivităţii economice.

Fundamentare

Acest obiectiv poate fi atins prin sprijinirea restructurării acelor economii care au devenit necompetitive în condiţiile unei economii de piaţă funcţională şi prin crearea unor structuri economice competitive, care să promoveze utilizarea cât mai eficientă a potenţialului endogen, al regiunilor - resurse naturale, materii prime, resurse umane și capital – în scopul dinamizării economiilor regionale. Atingerea acestui obiectiv se va realiza şi prin implementarea Strategiilor Regionale de Inovare, elaborate sau în curs de elaborare de către toate Regiunile de Dezvoltare. Totodată, vor fi elaborate şi implementate strategiile regionale „smart specialisation" de către unele regiuni.

În România, economiile regionale şi cele locale sunt deseori slab inovative şi concentrate teritorial. Totodată, realitatea din teritoriu demonstrează că instituţiile de cercetare-dezvoltare, active la nivel regional/local pun accent pe cercetarea fundamentală în detrimentul celei aplicative, care de cele mai multe ori rămâne la nivel teoretic, nefiind inclusă în procesele de transfer tehnologic în vederea finalizării cu o producţie în serie a rezultatului obţinut. Practic, putem considera că aceasta reprezintă o cercetare aplicativă care nu are finalitate în economia de piaţă.

În viitor, trebuie să devină prioritară cercetarea aplicativă cu finalitate pentru a contribui la o creştere economică reală şi o mai mare valoare adăugată. În aceste condiţii, şi autorităţile regionale şi locale pot propune iniţiative specifice, în conformitate cu competenţele lor de dezvoltare regională şi locală.

Astfel, investiţiile în infrastructuri specifice inovării și cercetării în zonele cu concentrare economică din toate regiunile din România, ce pot iradia dezvoltare pe zone extinse, atât în mediul urban cât şi rural, reprezintă un instrument cheie pentru creşterea competitivităţii între regiuni, ceea ce va contribui și la creşterea gradului de competitivitate a țării, în contextul Strategiei Europa 2020. Având infrastructuri specifice inovării și cercetării, regiunile pot obține avantaje competitive prin utilizarea resurselor lor specifice, până acum neutilizate sau subutilizate și prin mobilizarea întregului potențial productiv de care dispun.

Utilizarea rezultatelor din domeniul cercetării – dezvoltării tehnologice de către firme productive de interes local şi regional, în scopul creşterii competitivităţii acestora prin valorificarea resurselor și a forţei de muncă locale, precum şi în comercializarea produselor obţinute, pot conduce la crearea de locuri de muncă, intrarea în circuitul economic a unor zone în declin şi ieşirea din izolare a acestora.

Această infrastructură, trebuie completată cu servicii de sprijinire a afacerilor, atât pentru întreprinderile existente, cât şi pentru cele nou create, îndeosebi pentru IMM. Serviciile de sprijinire a afacerilor au un rol esenţial în creşterea competitivităţii, productivităţii şi calităţii serviciilor întreprinderilor regionale şi locale, ajutându-le să intre în circuitul economic naţional şi internaţional.

Totodată, trebuie susținute IMM-urile prin consolidarea competitivității și a durabilității lor în combinaţie cu progresul unei societăţi a cunoaşterii bazate pe o creştere economică echilibrată între regiunile României.

Domeniu de intervenție 1: Dezvoltarea infrastructurii specifice inovării și cercetării

Sistemele naționale și regionale de cercetare dezvoltare și inovare (CDI) funcționează încă independent unele de altele, ceea ce duce la multe repetări și suprapuneri costisitoare ale eforturilor depuse din punct de vedere al resurselor umane, materiale şi financiare. Această problemă generală poate fi rezolvată prin alinierea cercetării naționale şi implicit regionale/locale la „Spațiu european de cercetare”, cu scopul de a îmbunătăți calitatea cercetării și șansele de a progresa economic și social, și de a spori eficacitatea investițiilor necesare pentru concretizarea pe piață a ideilor. Astfel, inovarea și cercetarea - dezvoltarea pot fi privite unitar, pe de o parte, sau separat, inovarea poate fi abordată independent de cercetare – dezvoltare, pe de o parte.

Inovarea trebuie să devină un element-cheie atât pentru sectorul public pentru anumite domenii (energia și apa, sănătatea, transporturile publice și educația, pentru a promova noi soluții pe piață), dar mai ales pentru sectorul privat pentru a exploata potențialul, mai ales pentru acele sectoare identificate ca fiind de specializare inteligentă specifice fiecărei regiuni în parte, în vederea realizării unei creșteri economice și a unei valori adăugate reale. Specializarea inteligentă presupune un parteneriat activ între întreprinderi, centre de cercetare și universități pentru identificarea domeniilor de specializare ale unei regiuni care au cel mai ridicat potențial de creștere, precum și a domeniilor în care inovarea nu este prezentă. Totodată, acești actori reprezintă un motor în procesul inovării, transformându-i într-o componentă indispensabilă creșterii competitivității economice.

Referitor la „inovare”, la nivelul tuturor statelor membre trebuie să existe o schimbare de mentalitate a ceea ce înseamnă acest concept, întrucât include atât produse și procese noi

sau îmbunătățite, precum și servicii, noi metode de marketing, impunere a mărcii și de proiectare și noi forme de organizare a întreprinderilor și modalități de colaborare, așa cum este indicat și în inițiativa Comisiei Europene „O Uniune a inovării". În realitate, politica regională reprezintă o modalitate concretă de a pune în practică prioritățile acestei inițiative, ce poate valorifica potențialul de creștere prin promovarea inovării în toate regiunile, asigurând, în același timp, complementaritatea între sprijinul european, național și regional pentru inovare, cercetare și dezvoltare, spirit antreprenorial și tehnologia informației și comunicării (TIC).

La nivel regional, sunt mulți factori care influențează „triunghiul cunoașterii" (compus din inovare, educație și cercetare) în sensul creării unor condiții favorabile interacțiunii continue între aceste componente (cultura antreprenorială, competențele forței de muncă, instituțiile de educare și formare, serviciile de susținere a inovării, mecanismele de transfer al tehnologiei, infrastructura pentru cercetare și cea pentru inovare, mobilitatea cercetătorilor, incubatoarele de afaceri, noile surse de finanțare și potențialul creativ local).

În toate regiunile României au fost create și dezvoltate structuri de sprijinire a afacerilor care au fost susținute prin diverse programe naționale și europene (PHARE CES 2000, 2004-2006 și Programul Operațional Regional 2007-2013). Aceste entități au avut ca scop atragerea investițiilor pentru valorificarea potențialului corespunzător resurselor zonei prin oferirea de servicii diversificate companiilor și în special IMM-urilor. Pe baza experienței, s-a demonstrat că finanțarea acestor entități nu a produs efectele propuse, în sensul că nu s-a concretizat întotdeauna în servicii de înaltă calitate și inovative oferite celor localizați în aceste structuri. Din analiza realizată, se poate concluziona că există puține structuri de afaceri care să stimuleze interacțiunea permanentă între companii și instituții de cercetare și/sau universități acreditate pentru a efectua activități de cercetare, precum și autoritățile publice locale, ceea ce justifică și gradul scăzut de utilizare a tehnologiilor inovative în România.

Pe baza conceptelor de lucru folosite de Comisia Europeană, putem distinge două categorii de infrastructuri care pot susține creșterea economică a regiunilor și competitivitatea acestora: **infrastructura de cercetare[92] și infrastructura de inovare[93].** Pentru a se putea realiza creștere economică reală bazată pe competitivitate, în condiții de criză economică și financiară, o soluție viabilă ar fi sprijinirea cercetării aplicative și a transferului tehnologic în consecință, astfel încât produsul rezultat de pe urma cercetării să fie multiplicat în serie pe piață.

Astfel, prin sprijinirea infrastructurii de inovare în sensul preluării rezultatelor cercetării și oferirii lor pe piață, se are în vedere dezvoltarea activităților economice din zonele cu potențial de polarizare a dezvoltării regionale, și crearea unor condiții favorabile dezvoltării întreprinderilor inovative, în special al IMM-urilor, pentru a contribui la dezvoltarea economică competitivă și crearea de locuri de muncă. Se au în vedere acele structuri de afaceri care pot îmbunătăți competitivitatea regională atât prin implementarea strategiilor de specializare inteligentă, cât și prin valorificarea traditiilor locale și pot contribui la crearea unui mediu propice pentru ca IMM să inoveze.

În acest sens, se au în vedere și clusterele de interes regional, definite ca și concentrări geografice de întreprinderi, în special IMM-uri, precum și alți actori interesați, ce interacționează între ei, cu clienți și furnizori. Clusterele sunt catalizatorul schimbării prin faptul că promovează inovarea și cercetarea și operează adesea la intersecția sectoarelor

[92] Infrastructura de cercetare înseamnă instalații, resurse și servicii conexe, care sunt utilizate de comunitatea științifică pentru a desfășura activități de cercetare în domeniile lor respective și cuprinde echipamente științifice sau seturi de instrumente, bazate pe cunoaștere a resurselor

[93] Infrastructuri de inovare sunt facilități, cum ar fi parcurile tehnologice, științifice sau de afaceri și centrele de competență, parcurile industriale.

tradiționale, dezvoltă și integrează tehnologii noi și contribuie la creșterea gradului de internaționalizare al companiilor. Asistarea clusterelor care au un rol important în strategiile de specializare inteligentă, ca și furnizori de inovare trebuie să fie concentrată în domeniile cu avantaj comparativ la nivelul fiecărei regiuni.

Toţi aceşti actori activi dispun, pe de o parte, de un fond de forță de muncă specializată și servicii specializate, iar întreprinderile - locatori beneficiază de facilități în domeniul cercetării dezvoltării și al formării. Clusterele și rețelele de cooperare sunt recunoscute ca instrument de imbunatățire a competitivității, atât la nivel național, cât și regional. Având în vedere faptul că deseori inovarea rezultă ca urmare a unui proces interactiv, clusterele trebuie să colaboreze cu parcurile industriale, parcurile științifice și tehnologice pentru a declanșa dezvoltarea regională.

Sprijinirea infrastructurii de inovare în cadrul fiecărei regiuni implică și extinderea și crearea de noi locații destinate dezvoltării întreprinderilor inovative, care pot desfășoară și activități de cercetare. În contextul în care acestea au nevoie de infrastructură specifică, acces la utilități, servicii, este esențial să se modernizeze și să se extindă locațiile deja operaționale, astfel încât întreprinderile inovative să beneficieze de sprijin logistic care să le accelereze dezvoltarea.

În acest context, regiunile trebuie să ofere asistență și să se concentreze pe avantajele comparative din domeniile în care acestea pot excela.

În consecință, acest domeniu de interes regional are ca scop atât îmbunătățirea infrastructurii regionale de cercetare dezvoltare și inovare, cât și dezvoltarea activităților economice din cadrul acestora, adoptarea de noi tehnologii, precum și dezvoltarea sistemelor inovative.

Operațiuni orientative/activități:

- Dezvoltarea (modernizarea/extinderea) incubatoarelor de afaceri, parcurilor științifice, parcurilor tehnologice, parcurilor industriale și de afaceri, centrelor de competență, clusterelor
- Dezvoltarea (modernizarea/extinderea) rețelelor de afaceri
- Sprijin pentru dezvoltarea activității economice în cadrul infrastructurii specifice inovării și cercetării
- Adoptarea de noi tehnologii
- Dezvoltarea sistemelor inovative (proces, produs, marketing, servicii)

Domeniu de intervenție 2: Creșterea competitivității IMM-urilor

Un sector al IMM-urilor matur dezvoltat este un element de maximă importanță pentru asigurarea unei creșteri economice echilibrate și crearea de oportunități pentru ocuparea populației în toate regiunile, atât în mediul urban cât și rural, având în vedere faptul că aceste entități economice au flexibilitatea necesară pentru a se adapta cerințelor unei economii de piață dinamice.

Îmbunătățirea, dezvoltarea și modernizarea mediului de afaceri local și regional este condiționată de existența unui cadru legal adecvat, măsuri de stimulare a antreprenorilor și asigurarea accesului la instrumentele de susținere a afacerilor.

Totodată, trebuie încurajată implicarea sistemului financiar, inclusiv bancar în acordarea de împrumuturi și facilități firmelor (capital de risc, instrumente de garantare). Deseori, IMM-urile care generează idei inovative, produse si servicii, noi modele de afaceri, nu dispun de

experiența de creditare și de capital material pentru a garanta creditele în condițiile unei finanțări bancare tipice.

IMM-urile nou înființate trebuie să fie susținute în ceea ce privește investițiile inovative în activitățile productive, inclusiv în acele tipuri de activități care implică un necesar ridicat de forță de muncă la nivel local și promovarea diversificării activităților, în special cele industriale, în conformitate cu nevoile și strategiile locale și regionale de dezvoltare.

IMM-urile vor fi ajutate să-și îmbunătățească accesul la noile tehnologii și inovații, ceea ce oferă, în timp, posibilitatea tinerilor oameni de știință să-și valorifice mai ușor invențiile și, în acest fel, să nu mai părăsească țara. Se va acorda prioritate firmelor care își desfășoară activitatea în sectoare noi, respectiv în tehnologiile generice esențiale, așa cum sunt stipulate și în recomandările Comisiei Europene, precum: microelectronica și nanoelectronica, biotehnologiile, noile materiale și tehnicile de producție avansate. Aceasta înseamnă, totodată, și facilitarea accesului la resurse financiare și la acordarea de sprijin în domeniul comercializării pentru ca IMM-urile de importanță regională și chiar locală, să dobândească o dimensiune europeană și poate chiar internațională. Sprijinirea directă a costurilor trebuie concepută ca un stimulent pentru depășirea barierelor de costuri legate de demararea afacerilor în sectoare noi.

Totodată, se are în vedere ca sprijinul investițional să fie acordat diferențiat IMM-urilor, în funcție de activitățile economice pe care le desfășoară, respectiv de măsura în care sunt concordante cu strategiile de dezvoltare economică ale regiunilor.

De asemenea, autoritățile locale pot propune scheme de grant-uri pentru IMM-uri locale, de exemplu, pentru start-up sau microîntreprinderi care utilizează resurse locale, oferind idei de afaceri micilor investitori români. Totodată, ar trebui create programe și scheme de finanțare pentru sprijin financiar direct IMM-urilor orientate pe inovare, creând premisele pentru constituirea unei mase critice de întreprinderi cu potențial de creștere, în domenii de înaltă tehnologie sau bazate pe transferul rezultatelor din cercetare.

De asemenea, forța de muncă disponibilizată în timp, ca urmare a falimentului vechilor întreprinderi industriale și a crizei economice cu care se confruntă România, trebuie atrasă din nou în activitatea economică, având în vedere experiența de muncă și calificarea deseori de nivel înalt pe care o deține,sau, acolo unde este cazul, trebuie avută în vedere reconversia profesională.

Operațiuni orientative/activități:

- Dezvoltarea spiritului antreprenorial, în special prin facilitarea exploatării economice a ideilor noi și prin încurajarea creării de noi întreprinderi productive
- Dezvoltarea IMM-uri, în special pentru a favoriza transferul tehnologic
- Adoptarea de noi tehnologii
- Dezvoltarea sistemelor inovative (proces, produs, marketing, servicii)

<u>Prioritate de dezvoltare 6</u>: Dezvoltarea durabilă a turismului

Obiectiv

Obiectivul acestei priorități îl reprezintă stimularea dezvoltării competitive și durabile a turismului la nivel regional și local prin valorificarea durabilă a patrimoniului cultural cu potențial turistic și crearea/modernizarea infrastructurii specifice de turism.

Fundamentare

Dezvoltarea turismului este în deplină concordanță cu prevederile din Cadrul Strategic Comun, întrucât implementarea acestei priorități va contribui la creșterea gradului de atractivitate a regiunilor, a calității vieții, la protecția și conservarea mediului înconjurător, dar și la realizarea unui grad ridicat de coeziune socială.

Strategia Europa 2020, precum și documente elaborate anterior la nivelul Comisiei Europeană[94], poziționează creșterea competitivității turismului la nivel european ca fiind una dintre acțiunile prioritare, care să contribuie la crearea unui cadru propice pentru o politică industrială modernă, de susținere a antreprenoriatului, care să sprijine economia și să promoveze competitivitatea acesteia și a serviciilor conexe, prin valorificarea oportunităților oferite de procesul de globalizare.

Turismul reprezintă o activitate economică importantă, legată de patrimoniul cultural și natural, precum și de tradițiile și cultura contemporană, cu un impact pozitiv asupra creșterii economice și ocupării forței de muncă, ocupând o pondere tot mai semnificativă în viața cetățenilor, numărul celor care călătoresc în scop profesional sau personal fiind tot mai ridicat.

Turismul european se confruntă cu provocări majore, această activitate trebuind să se adapteze la evoluțiile societății, care vor influența cererea din domeniu, iar pe de altă parte, trebuie să facă față constrângerilor impuse de structura actuală a sectorului, de caracterul lui specific și de contextul economic și social al acestuia.

Criza economică și financiară a avut efecte semnificative asupra cererii de servicii turistice. Astfel, în conformitate cu studiile efectuate de OMT, s-a constatat că, chiar dacă au continuat să efectueze călătorii, s-a constatat faptul că turiștii și-au adaptat comportamentele la împrejurări, în special prin alegerea unor destinații mai apropiate, prin reducerea duratei sejurului și a cheltuielilor asociate acestuia.

În acest context, nu este de neglijat gradul de reziliență ridicat al turismului, în fața provocărilor generate de criza economică, acest sector absorbind mult mai ușor șocurile apărute, comparativ cu celelalte sectoare ale economiei, mult mai vulnerabile în fața crizei.

Astfel, în ceea ce privește România, rapoartele elaborate de către WTTC[95] indică faptul că efectele negative ale crizei economice asupra turismului s-au manifestat, cu precădere, începând cu anul 2009, când principalii indicatori au cunoscut un trend descendent. După vârful de criză, începând cu anul 2012, se constată un reviriment al industriei turistice, aceasta având o cotă de 1,5% de contribuție directă la formarea PIB (o creștere reală de 9,4%), în timp ce contribuția totală a turismului la formarea PIB este de 5,1% (respectiv o creștere reală de 9,1%).

Turismul a avut o contribuție directă semnificativă și în ceea ce privește ocuparea locurilor de muncă, constatându-se faptul că a creat și menținut, în 2012, aproximativ 193.000 locuri de muncă (2,3% din numărul total de angajați), în timp ce contribuția la crearea și menținerea de locuri de muncă inclusiv în sectoare conexe a fost de peste două ori mai ridicată (494.000 locuri de muncă, respectiv 5,7% din numărul total al angajaților).

[94] Comunicarea Comisiei privind ***O nouă politică de turism a Uniunii Europene: consolidarea parteneriatului pentru turism în Europa (2006)***, Comunicarea Comisiei privind ***Agenda pentru un turism european durabil și competitiv (2007)***, Comunicarea Comisiei privind ***Europa, destinația turistică favorită la nivel mondial – un nou cadru politic pentru turismul European (2010), Declarația de la Madrid (2010)***.

[95] WTTC Travel&Tourism Economic Impact 2013

La aceste aspecte pozitive a contribuit inclusiv implementarea unor proiecte de dezvoltare a turismului, începând cu 2007, ceea ce justifică o continuare a investițiilor în acest domeniu, cu atât mai mult cu cât estimările WTTC pentru anul 2013 plasează România în primele 5 țări, după contribuția directă a turismului la formarea PIB, cu o creștere de 10,6% și pe locul 4, în ceea ce privește cheltuielile totale efectuate de turiștii străini, cu o creștere de 13,2%.

Principalele provocări specifice turismului includ, în principal, conservarea și gestionarea durabilă a resurselor naturale și culturale, reducerea la minimum a utilizării resurselor și a poluării în cadrul destinațiilor turistice, inclusiv producerea de deșeuri, gestionarea schimbării în interesul bunăstării comunității, reducerea caracterului sezonier al cererii, impactul asupra mediului, crearea unui turism accesibil tuturor, fără discriminare, precum și îmbunătățirea calității locurilor de muncă din domeniul turismului.

Mai mult decât atât, concluziile Consiliului, din 22 noiembrie 2007, identifică provocările cu care turismul se va confrunta la nivel european, cele mai semnificative aspecte fiind reprezentate de:

- Creșterea economică susținută din țări precum China, Brazilia, India și Rusia conduce la o creștere semnificativă a cererii de turism, în special la nivelul UE, ca lider în ceea ce privește sosirile turistice înregistrate. În acest context, pentru consolidarea poziției de top, este necesară redefinirea și diversificarea ofertei turistice la nivelul Uniunii Europene, care să contribuie la atragerea unor fluxuri importante de turiști, dar și la valorificarea durabilă a resurselor turistice;
- Conștientizarea aspectelor pozitive și a beneficiilor obținute, în urma practicării unui turism durabil;
- Creșterea rolului IMM-urilor în dezvoltarea turismului;
- Schimbările climatice reprezintă o problemă fundamentală, cu implicații majore asupra turismului, mai ales în ceea ce privește reconfigurarea ofertei și a tipurilor de turism practicate.

Planurile de Dezvoltare Regională, elaborate la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare, au identificat dezvoltarea turismului ca o prioritate de dezvoltare, pe baza potenţialului turistic existent în toate regiunile. Acest potenţial justifică sprijinirea dezvoltării economice prin turism, materializat în dezvoltarea infrastructurii zonelor turistice, valorificarea patrimoniului natural, istoric şi cultural precum și includerea acestora în circuitul turistic și promovarea lor în scopul atragerii turiștilor.

Turismul a dobândit un rol tot mai evident în asigurarea unei creșteri economice sustenabile, pe fondul creșterii veniturilor obținute de populație, a duratei de timp dedicate activităților recreative, o accesibilitate crescută la sistemele de transport și comunicații.

Ca și activitate, turismul reprezintă o alternativă viabilă pentru stimularea dezvoltării în zonele rurale și cele sărace, a căror economie se baza exclusiv pe activități agricole sau exploatarea resurselor naturale, furnizând avantaje ambivalente, reprezentate de creșterea locurilor de muncă și a veniturilor, concomitent cu promovarea tradițiilor și patrimoniului cultural.

O industrie a turismului eficientă poate aduce multiple beneficii, precum crearea unei baze economice solide, sprijinirea serviciilor publice și a infrastructurii de transport, beneficii financiare pentru zonele rurale, sectorul agricol, cel artizanal, protejarea patrimoniului cultural, facilitarea schimburilor culturale, creșterea durabilității centrelor urbane.

Turismul generează diferite tipuri de **venituri** pentru comunitate: venituri din afaceri, salarii, venituri din impozite, taxe și contribuții specifice. Cheltuielile directe efectuate de către

turiști au un impact direct asupra **profitabilității afacerilor**, contribuind la **creșterea gradului de ocupare a forței de muncă**.

Dezvoltarea turismului are ca rezultat **creșterea veniturilor obținute de autoritățile locale**, prin regimul de taxe și impozite. De asemenea, activitatea turistică practicată la nivel regional și local se poate constitui ca o oglindă pentru modul de viață al zonei. Din ce în ce mai mult, vizitatorii sunt impresionați de anumite areale și, în contextul unei mobilități crescânde, revin în zonă ca rezidenți, crescând, astfel, **cererea de locuințe și servicii**.

Turismul reprezintă o industrie intensivă, care operează 24 ore pe zi, 7 zile pe săptămână, oferind oportunități de angajare pentru tineri sau pentru persoanele interesate, inclusiv în regim part-time.

Marele avantaj oferit de turism este reprezentat de faptul că, pe lângă personalul calificat, poate constitui o **oportunitate la absorbția semnificativă a unei forțe de muncă mai puțin calificate**. Turismul creează oportunități de creștere economică regională și locală și contribuie la crearea de noi locuri de muncă prin valorificarea patrimoniului cultural și natural, specific fiecăreia din cele opt regiuni de dezvoltare, inclusiv din zonele marginale, dezavantajate din punct de vedere economic și social. De asemenea, o parte importantă din noile locuri de muncă create constituie o oportunitate regională pentru ocuparea forței de muncă feminine.

În ceea ce privește creșterea calității vieții, turismul poate determina crearea unor noi și diverse facilități și tipuri de infrastructură, concretizate în îmbunătățirea serviciilor de comerț cu amănuntul, a infrastructurii de alimentație publică, infrastructurii de agrement turistic, a serviciilor de transport, educație, medicale. Aceste aspecte contribuie la **creșterea calității vieții pentru comunitatea locală**, pentru care dezvoltarea acestor servicii și infrastructuri, în contextul absenței activităților de turism, nu ar fi putut fi bazată doar pe existența unei populații rezidente.

Fără o planificare strategică pe termen lung, dezvoltarea turismului poate afecta integritatea mediului înconjurător, în condițiile practicării activităților turistice la scară largă. Demararea unor ample campanii de promovare a anumitor zone turistice, fără ca infrastructura existentă să poată face față unei presiuni antropice crescute, poate avea efecte nocive atât asupra mediului, cât și asupra comunităților locale.

Dezvoltarea turismului bazată pe o abordare durabilă, echilibrat distribuită între latura comercială și cea de **protecție a mediului**, va contribui la obținerea de beneficii majore pentru mediul, afacerile și comunitățile locale. Interesul crescut pentru protejarea mediului natural și construit se datorează, într-o măsură semnificativă, dezvoltării activităților turistice. În multe situații, turismul a constituit un argument economic solid pentru finanțarea activităților de conservare, protecție și restaurare a resurselor naturale și antropice. Prin prisma experiențelor trăite de turiști, este evident faptul că aceștia vor aprecia mai mult și vor alege acele destinații care acordă o atenție deosebită mediului, angajaților din domeniu și comunităților locale

Turismul poate, mai mult decât orice altă activitate economică, să dezvolte sinergii în strânsă interacțiune cu mediul și societatea, deoarece dezvoltarea destinațiilor turistice este strâns legată de mediul natural al acestora, de caracteristicile culturale, interacțiunea socială, securitatea și bunăstarea populației locale. Aceste caracteristici fac din turism motorul principal al **conservării și dezvoltării destinațiilor** turistice, atât direct, prin sensibilizarea față de valori și prin ajutorul financiar oferit, cât și indirect, prin dezvoltarea unor activități alternative.

Schimbările climatice constituie, în prezent, un aspect fundamental, care impune turismului să își diminueze contribuția la emisiile de gaze cu efect de seră, la cantitatea de deșeuri produsă, iar destinațiilor să se adapteze continuu la cerere și la tipurile de turism pe care le oferă.

Este de aşteptat ca implementarea acestei axe prioritare, prin îmbunătăţirea infrastructurii zonelor turistice şi a serviciilor conexe, să determine creşterea calitativă, la standarde europene, a ansamblului condiţiilor de practicare a turismului, cu impact direct asupra creşterii cererii de turism pentru România, ca destinaţie turistică europeană, dar și asupra creșterii calității vieții și a competitivității regiunilor.

Domeniu de intervenție 1: valorificarea durabilă a patrimoniului cultural cu potențial turistic

Investiţiile în turism şi cultură vor permite Regiunilor de dezvoltare să folosească avantajele oferite de potenţialul lor turistic şi patrimoniul cultural în identificarea şi consolidarea identităţii proprii, pentru a-şi îmbunătăţi avantajele competitive în sectoare cu valoare adăugată mare şi conţinut calitativ şi cognitiv ridicat, atât pe pieţe tradiţionale cât şi pe pieţe noi, în formare.

Prin creșterea atractivității turistice a unei regiuni, dar și prin oportunitățile pe care le oferă, turismul contribuie la încetinirea sau chiar **stoparea fenomenului de degradare a zonelor urbane**, dar și la **limitarea fenomenului de deșertificare** a acestora, generat de migrația rezidenților către alte areale.

Valorificarea patrimoniului cultural contribuie la crearea de locuri de muncă, în mod direct (persoanele care lucrează în instituții cu atribuții în domeniul patrimoniului), indirect (persoanele care lucrează în domeniul conservării și restaurării patrimoniului), în mod indus (ca sursă de inspirație în industria culturală) și nu în ultimul rând în turism. Pentru a realiza aceste aspecte, patrimoniul trebuie să fie bine conservat, pentru a genera interes din partea categoriilor menționate. Investițiile în restaurarea patrimoniului cultural contribuie la creșterea atractivității unei zone.

România deține un avantaj competitiv, prin densitatea crescută a obiectivelor de patrimoniu cu potențial turistic. Pentru România, este deosebit de important ca patrimoniul cultural să fie restaurat, protejat și conservat, dar și gestionat mai strict, în ceea ce privește condițiile de vizitare, gradul de accesibilitate pentru persoanele cu dizabilități, care, în prezent, călătoresc în scopuri turistice într-un număr tot mai mare. Aceste inițiative de conservare culturală vor trebui însoțite de o planificare consistentă prin care să se conserve (și unde este posibil să restaureze) centrele istorice ale orașelor, să se mențină stilului arhitectonic tradițional și să se conserve orașele istorice medievale.

Restaurarea patrimoniului construit reprezintă o modalitate eficientă prin care centrele urbane sunt revitalizate. Acest tip de activitate nu este limitată la un monument în sine, ci țintește zone mult mai extinse, care, odată restaurate, pot dobândi noi funcționalități, generând, indirect, o serie de efecte socio-economice pozitive, contribuind la îmbunătățirea percepției față de zonă, dar și la crearea unui climat atractiv pentru afaceri.

Necesitatea de a restaura obiectivele de patrimoniu trebuie să fie însoțită de o abordare flexibilă, care să permită includerea acestora în circuitul turistic și pregătirea lor pentru desfășurarea de noi activități, inclusiv economice, menținerea unei rigidități legate de actul tehnic de restaurare putând genera o utilizare deficitară a acestora.

Turismul cultural cunoaște o creștere rapidă la nivel mondial și contribuie, alături de industriile culturale și creative, la promovarea destinațiilor turistice, dar și la creșterea

competitivității și atractivității acestora. În general, proporția turiștilor pentru care turismul cultural reprezintă o motivație intrinsecă a crescut, la nivel mondial, de la 17% la 30% (ATLAS, în raportul OECD).

Prin urmare, cultura reprezintă un element definitoriu al produsului turistic. În același timp, turismul reprezintă un instrument important de a dezvolta cultura și de a genera venituri care să contribuie la păstrarea și conservarea patrimoniului cultural.

Consolidarea relației dintre turism și cultură poate transforma destinațiile cu potențial turistic în locații atractive și competitive, pentru a fi vizitate, locuite, pentru a munci și a investi. Mai mult decât atât, turismul cultural este deosebit de viabil din punct de vedere financiar, fiind cunoscut faptul că, în medie, turiștii cheltuiesc considerabil mai mult într-o călătorie culturală, decât alte categorii de turiști.

Operațiuni orientative/activități:

- Restaurarea, protecția și valorificarea prin turism a patrimoniului cultural mondial
- Restaurarea, protecția și valorificarea prin turism a patrimoniului cultural național

Domeniu de intervenție 2: crearea/modernizarea infrastructurii specifice de turism în vederea creșterii atractivității și competitivității regiunilor

Valorificarea atracțiilor turistice din diferitele zone ale țării poate contribui la creșterea economică a unor centre urbane în declin sau zone rurale periferice, prin **favorizarea apariției și dezvoltării firmelor locale**, transformând areale cu competitivitate economică scăzută în zone atractive pentru investitori. În contextul în care fluxurile de turiști se concentrează preponderent către centrele urbane, turismul constituie un instrument eficient, prin care avantajele obținute de către acestea pot fi redistribuite dinspre mediul urban, către mediul rural.

Expectanțele și nevoile turiștilor pot determina apariția de oportunități pentru afaceri și activități comerciale noi, contribuind, astfel, la **crearea unei baze economice diversificate**, prin care se reduce gradul de dependență față de industriile tradiționale, mai ridicat în cazul comunităților din mediul rural.

O industrie prosperă a turismului susține creșterea economică în alte sectoare precum transporturile, construcțiile, agricultura, artizanatul și comerțul cu amănuntul. Treptat, o cerere crescută de turism va determina apariția unor oportunități multiple și diverse pentru **dezvoltarea de noi afaceri mici**.

O miză importantă în dezvoltarea **turismului balnear** este legată de evoluțiile demografice, manifestate în Europa, precum și de comportamentele sau așteptările turiștilor, pe care aceste evoluții le implică. Astfel, se preconizează că, în 2020, se preconizează că ponderea persoanelor cu vârsta de peste 65 ani va fi de aproximativ 20% din totalul populației. Acest segment al populației, la care se adaugă un număr tot mai mare de turiști cu mobilitate redusă, format din persoane care au atât putere de cumpărare, cât și timp liber, reprezintă un potențial enorm, în termeni de piață, necesitând, totodată o adaptare a sectorului, în contextul în care serviciile îngrijire a sănătății, solicitate de aceștia, devin tot mai căutate.

Pentru a crește atractivitatea României în domeniul balnear, dar și pentru a atrage o nouă clientelă, este necesar să se treacă de la o poziționare de tip stațiune balneară, adesea axată pe tratarea afecțiunilor reumatice și tratamentul pentru afecțiunile respiratorii (saline terapeutice), la cea de **stațiune complexă**, axată pe terapia împotriva îmbătrânirii, printr-o

deschidere susținută către o clientelă mai tânără, de 50 până la 65 ani, care astăzi este puțin atrasă de stațiunile balneare, fără a neglija, însă, componenta fundamentală – apa termală.

Un astfel de demers ar trebui să urmărească adoptarea unei abordări inovatoare în termeni de nevoi / servicii, luând în considerare noile așteptări ale populației europene și nu numai, în domeniul sănătății și al prevenției, dar, mai ales, în domeniul specializat al terapiei împotriva îmbătrânirii, sub toate formele sale, prin valorificarea avantajului unic al României, reprezentat de multitudinea de izvoare minerale terapeutice și de existența unui personal medical și paramedical, dar și prin valorificarea unui know-how în primirea seniorilor (majoritatea turiștilor din stațiunile balneo-climaterice au peste 67 ani), în vederea extinderii bazinului de recepție al clientelei (care,în prezent, este o clientelă de proximitate sau o clientelă de week-end).

De aceea, este necesară o ameliorare a condițiilor actuale ale sejurului și tratamentelor, pentru a păstra clientela tradițională, concomitent cu o diversificare a ofertei, prin crearea de cure specializate pentru anumite segmente de turiști.

Prin implementarea acestui domeniu de intervenție, se urmărește ca fiecare regiune de dezvoltare să-și valorifice, prin practicarea unor forme de turism specifice, avantajele competitive existente la nivel local.

În România, este evidentă existența unei infrastructuri deficitare pentru agrement turistic și petrecerea timpului liber. În absența acesteia, este foarte dificil realizarea unui demers prin care să fie atrași turiști, vizitatori, care să petreacă un sejur cât mai îndelungat și care să efectueze cheltuieli în scop turistic.

O destinație turistică viabilă trebuie să dispună de o infrastructură turistică de agrement cât mai variată care să acopere cererea de-a lungul întregului sezon turistic, an calendaristic și toată gama de consumatori (tineri, adulți, vârstnici, populație rurală și urbană, populație cu venituri modeste, medii și mari etc.);

Operațiuni orientative/activități:

- Valorificarea prin turism a potențialului balnear regional/local
- Dezvoltarea economică locală prin valorificarea specificului turistic local (montan, gastronomic, vânătoare, pescuit, etc.)
- Crearea infrastructurii specifice de agrement turistic

<u>Prioritate de dezvoltare 7</u>: Îmbunătățirea condițiilor de mediu la nivel regional și local

Obiectiv

Protecția și îmbunătățirea mediului prin creșterea calității serviciilor de apă oferite, reabilitarea siturilor industriale poluate și abandonate și măsuri de prevenirea riscurilor și creșterea capacității de intervenție în situații de urgență

Fundamentare

Infrastructura de mediu din România este insuficient dezvoltată din cauza neglijării aspectelor de mediu în trecut. Astfel, România nu dispune încă de sisteme adecvate pentru managementul anumitor factori de mediu (deșeuri, apă potabilă, apă reziduală) și nici de o abordare sistematică a riscurilor legate de mediu (inundații, zone contaminate, etc.). Pe de altă parte, zonele necontaminate, peisajele unice și bogata diversitate biologică reprezintă un potențial deosebit care poate fi exploatat în sensul dezvoltării durabile. Investițiile în

domeniul protecției mediului și conservării naturii pot oferi țării oportunități de creștere economică.

În ultimii ani, în România a crescut nivelul de conștientizare referitor la riscurile potențiale care decurg atât din activități antropice cât și din fenomene ale naturii, cu impact negativ asupra sănătății oamenilor și calității condițiilor de mediu. Astfel, abordarea problematicii de mediu este necesară din perspectiva avantajelor pe care protecția mediului le aduce unei societăți, în contextul promovării dezvoltării durabile la nivel UE.

Deoarece dezvoltarea economică reprezintă o cauză principală a degradării mediului, în virtutea principiului dezvoltării durabile, este necesar să se reconcilieze obiectivul creșterii competitivității cu cel al protejării mediului.

Pentru România, ca stat membru al Uniunii Europene, dezvoltarea durabilă reprezintă o perspectivă rațională de dezvoltare prin confluența factorilor economici, sociali și de mediu. Având în vedere faptul că Uniunea Europeană și-a propus, pe parcursul deceniilor de existență, standarde foarte ridicate la nivel mondial privind calitatea mediului, una dintre prioritățile majore ale Guvernului României post - aderare a fost reprezentată de creșterea calității vieții și a mediului în comunitățile umane și reducerea decalajului existent față de alte state membre ale UE, cât și între regiunile de dezvoltare. Aceasta presupune diminuarea riscului la dezastre naturale și creșterea gradului de siguranță a cetățenilor, conservarea biodiversității și a patrimoniului natural și promovarea unei economii mai eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice și mai competitive.

Din punct de vedere al dimensiunii spațiale, problematica mediului va fi abordată pe baza corelării intervențiilor cu problemele de mediu din teritoriu și orientarea spațială corespunzătoare a acestora în următoarele domenii: reabilitarea siturilor poluate și abandonate, gestionarea asigurarea serviciilor de apă și canalizare, gestiunea riscurilor.

Domeniu de intervenție 1: Reabilitarea siturilor industriale poluate și abandonate

Poluarea terenurilor are un impact semnificativ atât asupra mediului cât și asupra sănătății umane. În ceea ce privește aspectele de mediu, poluarea poate provoca o degradare semnificativă a mediului, atât prin riscurile directe asupra sănătății transmise prin sol cât și prin contaminarea unor resurse importante de apă subterană.

Regenerarea urbană a terenurilor este una dintre principalele componente ale dezvoltării durabile a comunităților la fiecare nivel. Ea poate sta la baza îmbunătățirii mediului, coeziunii sociale și creșterii economice. În conformitate cu Cadrul Strategic Comun 2014-2020[96], reabilitarea siturilor contaminate poate fi finanțată din fonduri publice numai în cazul în care poluatorul responsabil de contaminare nu este cunoscut sau nu poate fi obligat să suporte costurile. Ea ar trebui să vizeze, în special, reabilitarea siturilor cu grad ridicat de risc și a siturilor care constituie un obstacol în calea dezvoltării economice (inclusiv a siturilor industriale dezafectate), întrucât responsabilitatea reabilitării acestor situri și potențialele consecințe negative asupra sănătății oamenilor implică riscuri financiare inacceptabile pentru investitori.

Reabilitarea siturilor industriale poluate și neutilizate rezultate în urma închiderii uneia sau mai multor întreprinderi din cadrul platformelor industriale reprezintă o problemă fundamentală pentru România din cauza activităților poluante desfășurate în trecut și a necunoașterii poluatorului. Siturile industriale în care nu se mai desfășoară activități economice sunt prezente în toate regiunile.

[96] elaborat de Comisia Europeană

Reabilitarea siturilor industriale va contribui la menținerea calității solului și prevenirea impactului negativ asupra sănătății umane, faunei, florei și mediului înconjurător.

Problema siturilor industriale a preocupat autoritățile române constant în ultimii ani, fiind reflectată atât în Planurile de Dezvoltare Regională, cât și în diferite variante ale Planului Național de Dezvoltare (2000-2002, 2004-2006, 2007-2013). În perioada pre-aderare, finanțarea proiectelor de reabilitare a siturilor industriale s-a realizat din fonduri de la bugetul național și Phare CES, iar post-aderare din fonduri structurale, în cadrul Programului Operațional Regional și Programului Operațional Sectorial Mediu.

În prezent, Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice este în curs de finalizare a Strategiei Naționale de Gestionare a Siturilor Contaminate. Scopul acestei Strategii Naționale este acela de a trasa politicile publice în domeniul gestionării siturilor contaminate până în 2013 (termen scurt); de rezolvare a problemei siturilor care necesită acțiune urgentă până în 2020 (termen mediu), și de finalizare a acțiunii până în 2050 (termen lung).

Necesitatea implementării acestei strategii apare din demararea acțiunii de inventariere și din necesitatea dezvoltării cadrului instituțional și legal pentru gestionarea siturilor contaminate. În acest sens, se are în vedere introducerea de reglementări funcționale privind prioritizarea, investigarea și remedierea terenurilor ce ar putea prezenta un risc inacceptabil pentru sănătatea umană sau mediu, din cauza moștenirii activităților industriale trecute. Pentru scopul acestei strategii naționale, termenii „situri contaminate” și „situri poluate” sunt considerate a avea aceeași definiție și înțeles.

Această strategie oferă o privire de ansamblu asupra principiilor și procedeelor utilizate pentru a afla dacă un teren prezintă sau nu riscuri inacceptabile pentru sănătatea umană și mediu în general. Ea stabilește un cadru în care terenurile pot fi investigate în numele sau de către Agenția Națională pentru Protecția Mediului (ANPM) sau Autoritatea Competentă pentru Protecția Mediului (ACPM).

Decontaminarea acestora trebuie să fie realizată corespunzător și la anumite standarde pentru a reduce riscurile de sănătate. Hotărârile de Guvern nr. 1403/2007 și nr. 1408/2007 introduc cerințe de a reface terenul contaminat și de a investiga și evalua poluarea solului și subsolului din România.

Operațiuni orientative/activități:

- curățarea/decontaminarea suprafețelor industriale poluate și abandonate
- demolarea clădirilor și planarea terenului
- activități adiacente pentru amenajarea de bază a terenului

Domeniu de intervenție 2: Reabilitarea/extinderea rețelelor de apă și canalizare la nivel local

Dezvoltare României, în sensul realizării condițiilor de locuire conform cerințelor europene la noi în tară, implică și asigurarea alimentării cu apă, construcția de sisteme de canalizare si epurare a apei, tratarea apelor uzate. Din cauza lipsei surselor de finanțare, aceste priorități nu au putut fi abordate în ritmul cerut de necesitățile reale de infrastructură edilitară ale locuitorilor.

România este considerabil în urmă în ceea ce priveste furnizarea serviciilor de tratare a apei potabile și de colectare și epurare a celei uzate. Având în vedere faptul că în România, apele

de suprafață sunt utilizate ca surse de apă potabilă, calitatea cursurilor de apă depinde în mare măsură de capacitățile și calitatea epurării apei uzate rezultate din activitățile umane.

Un management adecvat al resurselor naturale, în sensul protejării lor, implică și o creștere a populației cu acces continuu la apă potabilă de calitate și o creștere a volumului de apă reziduală tratată înainte de a ajunge în receptorii naturali. Aceasta presupune investiții în rețelele de alimentare cu apă, inclusiv extinderea rețelei sau reabilitarea ei acolo unde este cazul, precum și îmbunătățirea sistemului de canalizare și de tratare a apei, ținând cont de standardele de calitate în condițiile unui tarif acceptabil. Îmbunătățirea serviciilor de utilități publice în sectorul de apă este strâns legată de managementul eficient al resurselor de apă, contribuind la utilizarea durabilă a acestora.

În concluzie, problemele legate de calitatea apelor de suprafață și a celor subterane provin în principal din apele uzate neepurate deversate în cursurile de apă. Deci, trebuie dezvoltate și operaționalizate sisteme specifice de gospodărire a apelor. Aceasta implică investiții în facilități corespunzătoare de apă și apă uzată, pe de-o parte, iar pe de altă parte, stabilirea unor sisteme operaționale eficiente. Un aspect esențial al operațiunilor propuse este acela de a promova o mai mare eficiență și calitate în oferirea de servicii publice locale, prin investiții și promovarea de operațiuni independente, bine coordonate și sustenabile din punct de vedere financiar.

De asemenea, aceste investiții sunt necesare în vederea respectării angajamentelor asumate în cadrul Capitolului 22 - Protecția mediului. Astfel, un management eficient al resurselor de apă și utilizarea durabilă trebuie să fie consistent cu **Strategia și politica națională în domeniul gospodăririi apelor** și să contribuie la atingerea obiectivului său general: "Realizarea unei politici de gospodărire durabilă a apelor prin asigurarea protecției cantitative și calitative a apelor, apărarea împotriva acțiunilor distructive ale apelor, precum și valorificarea potențialului apelor în raport cu cerințele dezvoltării durabile a societății și în acord cu directivele europene în domeniu".

Lucrările de modernizare a infrastructurii de apă vor ține seama și de planurile de amenajare teritorială locală/regională. Se va acorda o atenție deosebită zonelor cu disfuncționalități mari în alimentarea cu apă potabilă și/sau canalizare, a zonelor cu resurse reduse de apă, a zonelor cu resurse de apă poluată, care necesită măsuri prioritare de reabilitare.

Prin îmbunătățirea accesului la utilitățile elementare de apă se are în vedere atât promovarea unei eficiențe și calități sporite în oferirea de servicii publice locale, cât și protejarea și reabilitarea surselor de apă din România. Obiectivele de investiții vizează dezvoltarea și modernizarea rețelelor tehnico-edilitare, respectiv rețele de alimentare cu apă, canalizare, stații de epurare în orasele mici dar mai ales în mediul rural, contribuind astfel la dezvoltarea orașelor mici, a spațiilor rurale și a regiunilor în ansamblu. Operațiunile avute în vedere trebuie să fie bine coordonate și sustenabile din punct de vedere financiar, în vederea maximizării eficienței costurilor.

Principalele acțiuni indicative avute în vedere vizează extinderea/îmbunătățirea infrastructurii de apă și apă uzată în localitățile vizate.

Operațiuni orientative/activități:

- Reabilitarea/extinderea rețelelor de apă
- Reabilitarea/extinderea rețelelor de canalizare la nivel local

Domeniu de intervenție 3: creșterea capacității de intervenție în situații de urgență

În contextul unei realități aflate într-o permanentă schimbare, cu dezastre în creștere, o abordare inter-instituțională privind **managementul dezastrelor și al situațiilor de urgență** este cu siguranță atât o provocare, cât și o necesitate care, printr-o adresare corectă și coerentă poate **salva vieți și limita daunele,** contribuind astfel la **diminuarea efectelor schimbărilor climatice** și la **reducerea problemelor de mediu.**

Dezastrele și situațiile de urgență au reprezentat întotdeauna o amenințare permanentă pentru ***dezvoltarea durabilă*** și s-au constituit într-un factor **generator de victime omenești** și **pierderi materiale**. În consecință, numeroase instituții, organizații interguvernamentale și organizații neguvernamentale la nivel mondial și-au revizuit abordarea și colaborează pentru a identifica cele mai bune metode pentru a **preveni** și **reduce** impactul calamităților asupra **societății**. Aceasta înseamnă atât ***reducerea vulnerabilității comunităților***, prin prevenirea și reducerea efectelor dezastrelor, cât și măsuri de evaluare a riscurilor, informarea și educarea.

Deoarece România este o țară cu risc ridicat în caz de dezastru (cutremure, inundații, etc.), este de asemenea importantă dezvoltarea infrastructurii de siguranță publică pentru situații de urgență și dezastre naturale și tehnologice a unităților regionale și locale care formează sistemul de intervenții în caz de urgență. În același timp, susținerea acestui sistem de intervenții aduce o contribuție importantă la consolidarea sistemului de intervenții de urgență spitalicești.

Instituirea de măsuri specifice pentru prevenirea sau diminuarea în cât mai mare măsură a efectelor inundațiilor ar trebui să se facă etapizat, în funcție de vulnerabilitatea la inundații a diverselor bazine sau spații hidrografice, de mărimea alocațiilor bugetare, de frecvența și amploarea fenomenelor etc., pe baza hărților elaborate în zonele declarate de risc.

Este foarte important să se asigure faptul că măsurile naționale și regionale sunt pe deplin compatibile și complementare cu activitățile desfășurate la nivelul Uniunii Europene, și că nu există nici o suprapunere a resurselor.

Reducerea riscului la dezastre reprezintă o problemă complexă pe plan național și internațional, ce necesită angajament politic, înțelegere publică, cunoaștere științifică, planificare minuțioasă, sisteme de avertizare trimpurie, pregătire efectivă la dezastre și mecanisme de răspuns.

Implicarea administrației centrale trebuie să se regăsească atât în faza intervenției propriu-zise, cât și în faza restabilirii stării de normalitate, însă reconstrucția infrastructurii, relocarea populației afectate și asigurarea unor condiții de trai posteveniment, trebuie să fie un efort conjugat al administrației centrale și a administrațiilor locale.

Ideea de a „trăi cu riscul" trebuie să fie adoptată de fiecare membru al unei comunități pentru a crește nivelul de implicare al acesteia în activitățile și acțiunile de întărire a rezilienței în fața dezastrelor, astfel încât responsabilitatea, atât individuală cât și colectivă, de limitare a efectelor unui dezastru să nu fie lăsată doar în seama autorităților.

În concluzie, având în vedere caracterul permanent al existenței riscurilor, precum și faptul că dimensiunea efectelor negative ale producerii unui dezastru este dată de vulnerabilitatea unei comunități în fața riscurilor naturale existente, reducerea riscului la dezastre presupune o judecată colectivă și eforturi din partea tuturor factorilor politici și de decizie, a societății civile, a instituțiilor academice, și a sectorului privat, astfel încât efectele distructive să fie minimizate, iar daunele provocate unei comunități să fie minime.

Îmbunătățirea procesului de prevenire a riscurilor de mediu trebuie să aibă ca rezultat acțiuni preventive întreprinse asupra suprafeței considerate a fi expuse potențialelor riscuri de mediu.

Operațiuni orientative/activități:

- Dotarea cu echipamente pentru situații de urgență
- Măsuri de prevenire a situațiilor de urgență (construire diguri, înființarea perdele forestiere de protecție, etc.)

Draft

V. COMPLEMENTARITATEA CU CELELALTE POLITICI ŞI STRATEGII NATIONALE*

VI. SISTEMUL DE IMPLEMENTARE AL SNDR*

VII. PLANUL FINANCIAR*

VIII. PROCESUL PARTENERIAL PENTRU ELABORAREA SNDR *

IX. EVALUAREA SNDR SI CORELAREA CU PDR*

Draft

ANEXE

Analiza socio-economică

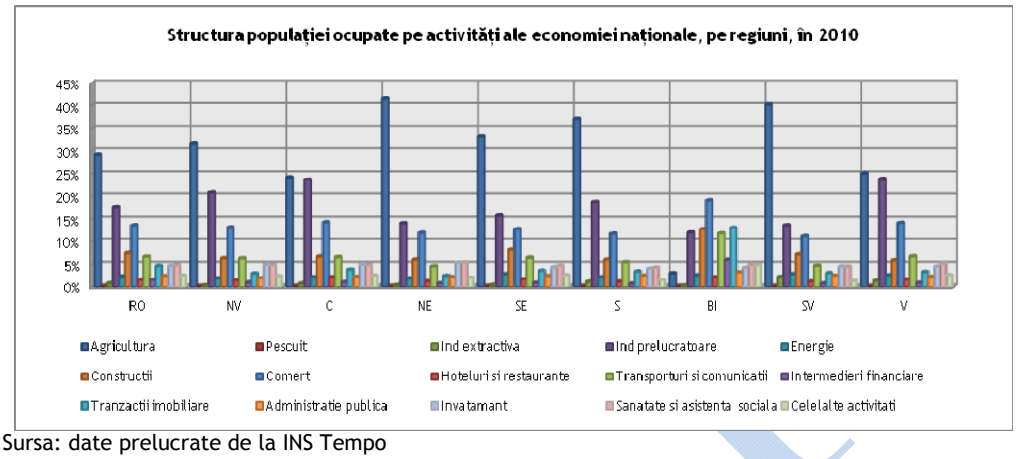

Sursa: date prelucrate de la INS Tempo

12. AGRICULTURĂ ŞI DEZVOLTARE RURALĂ

Fondul funciar naţional după modul de folosinţă

mii hectare	1990	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Suprafaţa totală a fondului funciar	**23839,1**	**23839,1**	**23839,1**	**23839,1**	**23839,1**	**23839,1**	**23839,1**	**23839,1**
Suprafaţa agricolă	14769,0	14856,8	14741,2	14731,0	14709,3	14702,3	14684,9	14635,5
Arabil	9450,4	9381,1	9420,2	9434,6	9423,3	9415,1	9422,5	9405,0
Păşuni	3262,5	3441,7	3364,0	3334,4	3330,0	3333,0	3313,8	3288,8
Fâneţe	1465,3	1507,1	1514,7	1524,9	1531,4	1532,4	1528,0	1529,7
Vii şi pepiniere viticole	277,4	272,3	224,1	223,7	218,0	214,5	215,4	213,4
Livezi şi pepiniere pomicole	313,4	254,6	218,2	213,4	206,6	207,3	205,2	198,6
Păduri şi alte terenuri cu vegetaţie forestieră din care:	6685,4	6457,3	6742,8	6754,7	6740,9	6728,6	6752,9	6757,6
Păduri	6252,3	6223,1	6233,0	6272,3	6314,9	6309,3	6334,0	6354,0
Construcţii	622,3	632,9	657,1	674,7	685,7	692,1	703,3	728,3
Drumuri şi căi ferate	388,9	388,2	391,1	389,4	390,1	390,4	389,8	388,8
Ape şi bălţi	903,6	867,8	841,4	841,8	849,9	849,3	833,3	833,6
Alte suprafeţe[1)]	469,9	636,1	465,5	447,5	463,2	476,4	474,9	495,3
[1)] Corespunde categoriei "teren neproductiv".								
Sursa: Pentru perioada 1990-2006 - Agenţia Naţională de Cadastru şi Publicitate Imobiliară, iar pentru perioada 2007-2010 - Ministerul Agriculturii şi Dezvoltării Rurale.								

Suprafaţa agricolă teritorială, după modul de folosinta, în anul 2010

hectare

Regiunea dezvoltare/judetul	Suprafata agricola pe categorii de folosinta:							
	Arabil		Pasuni		Fanete		Vii si pepiniere viticole	
		%		%		%		%
TOTAL	**9.405.024**	*100*	**3.288.811**	*100*	**1.529.671**	*100*	**213.431**	*100*
Nord - Vest	1.022.774	*10,87*	617.719	*18,78*	385.337	*25,19*	9.513	*4,46*
Centru	761.205	*8,09*	640.214	*19,47*	477.070	*31,19*	9.325	*4,37*
Nord - Est	1.381.751	*14,69*	493.247	*15*	199.300	*13,03*	30.683	*14,38*
Sud - Est	1.828.527	*19,44*	327.448	*9,96*	62.564	*4,09*	85.063	*39,86*
Sud - Muntenia	1.969.292	*20,94*	291.307	*8,86*	106.303	*6,95*	29.818	*13,97*
Bucureşti - Ilfov	100.466	*1,07*	2.328	*0,07*	58	*0*	1.424	*0,67*
Sud - Vest Oltenia	1.251.229	*13,3*	379.026	*11,52*	87.511	*5,72*	39.424	*18,47*
Vest	1.089.780	*11,59*	537.522	*16,34*	211.528	*13,83*	8.181	*3,83*

Regiunea dezvoltare/judetul	Suprafata agricola pe categorii de folosinta:							
	Pomi si pepiniere pomicole		Păduri şi alteterenuri cu vegetatie forestiera		Ape şi balti		Alte suprafeţe [2)]	
		%		%		%		%
TOTAL	**198.583**	***100***	**6.757.573**	***100***	**833.625**	***100***	**1.612.353**	***100***
Nord - Vest	34.423	*17,33*	1.031.144	*15,26*	49.461	*5,93*	265.675	*16,48*
Centru	13.740	*6,92*	1.251.836	*18,52*	31.997	*3,84*	224.585	*13,93*
Nord - Est	18.414	*9,27*	1.234.974	*18,28*	73.327	*8,8*	253.287	*15,71*
Sud - Est	21.520	*10,84*	571.264	*8,45*	454.726	*54,55*	225.058	*13,96*
Sud - Muntenia	42.115	*21,21*	679.303	*10,05*	99.155	*11,89*	228.006	*14,14*
Bucureşti - Ilfov	967	*0,49*	25.864	*0,38*	6.200	*0,74*	44.808	*2,78*
Sud - Vest Oltenia	42.040	*21,17*	861.481	*12,75*	74.742	*8,97*	185.716	*11,52*
Vest	25.364	*12,77*	1.101.707	*16,3*	44.017	*5,28*	185.218	*11,49*

[2)]Corespunde categoriei "teren neproductiv".

Sursa: Anuarul Statistic al Romaniei, 2011-date prelucrate

Suprafaţa agricolă teritorială cultivată cu principalele culturi în 2010

Regiunea de dezvoltare Judeţul	Suprafaţa cultivată - total	Cereale pentru boabe	Grâu	Secară	Orz şi orzoaică	Ovăz
TOTAL	**7807379**	**5040646**	**2162388**	**14557**	**515820**	**181384**
Nord - Vest	722597	459056	116226	1947	35301	37396
Centru	522903	294140	92715	2599	37245	19521
Nord - Est	1130502	659700	156158	3896	26755	41568
Sud - Est	1766107	1105046	528222	606	209726	18667
Sud - Muntenia	1815491	1183505	628723	836	133656	17251
Bucureşti - Ilfov	64781	35530	17351	83	4435	660
Sud - Vest Oltenia	1023571	747767	403705	3976	35363	19061
Vest	761427	555902	219288	614	33339	27260

Regiunea de dezvoltare Judeţul	Porumb boabe	Legumi-noase pentru boabe	Mazăre boabe	Fasole boabe	Cartof	Cartofi de toamnă
TOTAL	**2098394**	**37637**	**23231**	**13673**	**241349**	**211011**
Nord - Vest	256454	1683	443	1198	47496	44887
Centru	131575	536	388	113	56282	55665
Nord - Est	428878	6519	873	5434	58516	55373
Sud - Est	335873	14791	10594	4147	9045	5848
Sud - Muntenia	391651	10608	9481	759	20569	10526
Bucureşti - Ilfov	12501	184	158	21	744	373
Sud - Vest Oltenia	276396	2951	1242	1706	18135	12036
Vest	265066	365	52	295	30562	26303
Regiunea de dezvoltare Judeţul	**Sfeclă de zahăr**	**Rădăci-noase furajere**	**Plante textile**	**Plante uleioase**	**Floarea soarelui**	**Soia boabe**
TOTAL	**22029**	**18918**	**25**	**1409706**	**790814**	**63948**
Nord - Vest	4922	2059	-	50966	41025	4859
Centru	9384	4214	-	9552	4578	1118
Nord - Est	7156	7733	10	150406	91959	30181
Sud - Est	-	815	-	486973	252568	13772
Sud - Muntenia	-	1269	-	456871	241180	9897
Bucureşti - Ilfov	5	1	-	15656	9094	113
Sud - Vest Oltenia	-	880	15	156486	92057	151
Vest	562	1947	-	82796	58353	3857
Regiunea de dezvoltare Judeţul	**Tutun**	**Legume**	**Tomate**	**Ceapă uscată**	**Varză albă**	**Pepeni verzi şi galbeni**
TOTAL	**1532**	**262692**	**49767**	**33842**	**47043**	**31482**
Nord - Vest	41	23651	4145	3203	5032	735
Centru	141	17418	2597	2830	4014	160
Nord - Est	3	45439	7518	7311	8426	2910
Sud - Est	450	43936	9230	5539	3974	11928
Sud - Muntenia	757	51058	9647	5421	10511	5581
Bucureşti - Ilfov	-	5443	1386	540	1067	142
Sud - Vest Oltenia	20	46565	10326	5201	8291	8151
Vest	120	29182	4918	3797	5728	1875
Regiunea de dezvoltare Judeţul	**Furaje verzi din teren arabil**	**Furaje verzi anuale**	**Furaje perene**			
TOTAL	**851485**	**215088**	**636397**			
Nord - Vest	141931	24007	117924			
Centru	139012	25751	113261			
Nord - Est	211773	42186	169587			
Sud - Est	108290	40209	68081			
Sud - Muntenia	111169	47259	63910			
Bucureşti - Ilfov	9028	4284	4744			
Sud - Vest Oltenia	60337	19845	40492			
Vest	69945	11547	58398			

Sursa: Anuarul Statistic al Romaniei, 2011-date prelucrate

13. FACTORI MEDIU

Profilul teritorial al reţelei de distribuţie a apei potabile[97] (km)

Unitatea administrativ teritorială[98]	1990	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
România								
Numărul localităţilor cu instalaţii de	**2331**	**1620**	**1935**	**1999**	**2070**	**2123**	**2191**	**2252**

[97] Sursa: Anuarul Statistic al Romaniei, 2011, INSSE-Baze de date statistice -Tempo
[98] Pentru perioada 1990 - 1998: municipii, oraşe, comune şi sate, iar pentru perioada 1999 - 2010: municipii, oraşe, comune.

alimentare cu apă potabilă								
din care:								
Municipii şi orase	260	265	315	317	318	317	317	317
rural		1355	1620	1682	1752	1806	1874	1935
Lungimea totală simplă a reţelei de distribuţie a apei potabile	**28169**	**38238**	**47778**	**50821**	**52578**	**56809**	**60456**	**63095**
din care:								
Municipii şi oraşe	18362	22622	25171	25953	25636	26396	26857	27226
Nord-Est								
Numărul localităţilor cu instalaţii de alimentare cu apă potabilă	253	236	302	315	326	330	339	335
din care:								
Municipii şi oraşe	32	32	44	44	44	44	44	44
rural		204	258	271	282	286	295	291
Lungimea totală simplă a reţelei de distribuţie a apei potabile	3076	4346	5557	5919	6270	6504	6893	7005
din care:								
Municipii şi oraşe	2411	3098	3469	3510	3518	3506	3623	3765
Sud-Est								
Numărul localităţilor cu instalaţii de alimentare cu apă potabilă	420	270	311	316	316	323	333	342
din care:								
Municipii şi oraşe	33	33	35	35	35	35	35	35
rural		237	276	281	281	288	298	307
Lungimea totala simplă a reţelei de distribuţie a apei potabile	4997	6902	8335	8718	9006	10104	10461	10722
din care:								
Municipii şi oraşe	2861	3320	3384	3404	3420	3619	3648	3623
Sud-Muntenia								
Numărul localităţilor cu instalaţii de alimentare cu apă potabilă	362	253	317	337	350	355	364	373
din care:								
Municipii şi oraşe	43	43	47	48	48	48	48	48
rural		210	270	289	302	307	316	325
Lungimea totală simplă a reţelei de distribuţie a apei potabile	4348	6299	8484	9058	9188	9817	10491	10911
din care:								
Municipii si orase	2559	3389	4029	3980	3621	3740	3790	3776
Sud-Vest Oltenia								
Numărul localităţilor cu instalaţii de alimentare cu apă potabilă	254	160	185	199	206	215	229	262
din care:								
Municipii si orase	32	32	40	40	40	40	40	40
rural		128	145	159	166	175	189	222
Lungimea totala simplă a reţelei de distribuţie a apei potabile	**2157**	**3053**	**4391**	**4728**	**5039**	**5345**	**6030**	**6741**
din care:								
Municipii si orase	1364	1926	2323	2345	2502	2580	2615	2609
Vest								
Numărul localităţilor cu instalaţii de alimentare cu apă potabilă	188	186	209	217	221	232	237	244
din care:								
Municipii si orase	35	37	42	42	42	42	42	42
rural		149	167	175	179	190	195	202
Lungimea totală simplă a reţelei de distribuţie a apei potabile	3184	4575	5559	5885	6000	6611	7051	7315
din care:								
Municipii si orase	2318	2859	3178	3224	3332	3486	3486	3622
Nord-Vest								
Numărul localităţilor cu instalaţii de alimentare cu apă potabilă	535	291	330	329	344	344	366	369

din care:								
Municipii si orase	35	35	42	43	43	43	43	43
rural		256	288	286	301	311	323	326
Lungimea totală simplă a reţelei de distribuţie a apei potabile	4708	6311	7244	7411	8046	8844	9416	9957
din care:								
Municipii si orase	2255	2868	3144	3175	3385	3485	3623	3765
Centru								
Numărul localităţilor cu instalaţii de alimentare cu apă potabilă	287	203	261	267	284	290	294	298
din care:								
Municipii si orase	48	50	56	56	57	56	56	56
rural		153	205	211	227	234	238	242
Lungimea totală simplă a reţelei de distribuţie a apei potabile	3565	4573	5799	6621	6477	6952	7331	7627
din care:								
Municipii si orase	2515	3050	3319	3966	3510	3598	3691	3781
Bucuresti-Ilfov								
Numărul localităţilor cu instalaţii de alimentare cu apă potabilă	32	21	20	19	23	24	29	29
din care:								
Municipii si orase	2	3	9	9	9	9	9	9
rural		18	11	10	14	15	20	20
Lungimea totală simplă a reţelei de distribuţie a apei potabile	2133	2179	2408	2481	2553	2634	2783	2817
din care:								
Municipii si orase	2080	2112	2326	2348	2349	2381	2438	2470

Situaţia staţiilor de transfer şi sortare este prezentată în tabelul de mai jos:

Regiune	Staţie Sortare	Staţie Transfer	Staţie Sortare şi Transfer
Nord est	Moineşti(Bacau), Paşcani (Iaşi), Piatra Neamţ, Gura Humorului, Rădăuţi (Suceava)	Vatra Dornei	Comanesti (Bacau), Flamanzi (Botoşani), Dorohoi, Tg. Neamţ
Sud est	Cumpăna, Corbu (Constanţa), Tecuci, Vărărie (Tulcea), Panciu Odobeşti (Vrancea)		Beceni (Buzau)
Sud Muntenia	Albota (Argeş), Giurgiu, Slobozia, Cărbuneşti (Prahova)	Urziceni Feteşti, Balaciu, (Ialomiţa),	Ţăndărei (Ialomiţa), Valea Doftanei Draganeşti (Prahova)
Sud vest		Rovinari Turceni Tg. Carbuneşti (Gorj), Bălăceşti Galicea Fârtăţeşti Grăgaşani (Valcea)	Goicea (Dolj)
Nord Vest	Salonta, Marghita, Borş (Bihor), Câmpia Turzii (Cluj), Crasna Valea Barcăului (Sălaj)		Alesd
Vest	Arad (zona CET), Timişoara		Ineu (Arad), Haţeg Vulcan Petrila Brad (Hunedoara),
Centru	SC.FIN-ECOSA Braşov, SC.URBAN SA Brasov, Covasna Intorsura Buzăului (Covasna), Agnita	Bran, Râşnov, Abrud	Microregiunea Ciucului de Jos (Harghita), Reghin Acăţari (Mureş), Mediaş, Sălişte (Sibiu) Baia de Arieş, Zlatna

	Cisnădie (Sibiu)		
Bucureşti Ilfov	SC Urban SA (Bucureşti), Popeşti Leordeni Vidra Pantelimon Bragadiru		

Draft

Profil regional privind calitatea aerului

NORD EST

In conformitate cu informațiile existente în „Raportul anual privind starea mediului în România, 2010", în Regiunea Nord-Est calitatea aerului a fost monitorizată prin intermediul a 16 stații automate ce fac parte din Rețeaua Națională de Monitorizare a Calității Aerului[99].

La nivelul anului 2010, în nicio aglomerare urbană din Regiunea Nord-Est nu au avut loc depășiri ale valorii limite anuale pentru dioxidul de azot care să afecteze sănătatea umană (40 micrograme/mc). Cele mai mari valori medii anuale au fost în Iași (25micrograme/mc) și Bacău (20micrograme/mc). Totodată, nu s-au înregistrat depășiri ale valorii pragului de alertă (concentrația 400 micrograme/mc măsurată timp de 3 ore consecutiv) pentru dioxidului de azot și depășiri ale valorii limită anuală pentru protecția vegetației (30 micrograme/mc) la stațiile de fond rural și regional destinate monitorizării ecosistemelor și vegetatiei.

In anul 2010, la o stație din județul Iași s-au înregistrat 2 depășiri ale valorii țintă admise, iar la o stație din județul Suceava 12 depășiri. Cu toate acestea nu s-a depășit numărul maxim admis (25 zile).

În ceea ce privește prima jumătate a anului 2011, se poate afirma, ca o caracteristică generală, că majoritatea indicatorilor monitorizati se situează sub limitele reglementate de legislație, respectiv Ordinul 592/2002 si 448/2007. În particular, există și situații în care unii indicatori prezintă depășiri ale limitelor cauzate atât de emisiile provenite din diverse activități, cât și de influența factorilor meteorologici și geografici specifici anumitor zone.

SUD EST

Evaluarea emisiilor de poluanti atmosferici pentru anul 2011, s-a realizat conform medologiei prevăzută de Ghidul european CORINAIR 2009, revizuit în 2010. Metodologia actualizează factorii de emisie utilizați la calculul emisiilor de poluanți atmosferici rezultați ca urmare a desfășurării activităților în diverse domenii economice.

La nivelul anului 2011, calitatea aerului în Regiunea Sud Est a fost monitorizată atât prin intermediul analizelor efectuate cu ajutorul aparaturii din dotarea laboratorului de analize fizico-chimice din cadrul agentiilor judetene pentru protecția mediului (rețeaua manuală), cât și prin intermediul rețelei automate de monitorizare a calității aerului, constituită din stații fixe de măsurare a concentratiilor de poluanți în aerul înconjurător.

În Regiunea Sud Est rețeaua automată de monitorizare a calității aerului ambiental este formată din 22 de stații automate, care fac parte din Rețeaua Națională de Monitorizare a Calității Aerului.

Față de valorile prevăzute în Legea nr. 104/2011 privind calitatea aerului înconjurator, în Regiunea Sud-Est nu s-au înregistrat depășiri la indicatorii dioxid de azot, dioxid de sulf, monoxid de carbon, benzen, carbon, plumb, nichel.

[99] Concentrațiile de ozon din aerul înconjurător se evaluează folosind pragul de alertă (240microg/mc) calculat ca medie a concentrațiilor orare (valoare ce trebuie măsurată timp de 3 ore consecutiv), pragul de informare (180microg/mc) calculat ca medie a concentrațiilor orare și valoarea țintă pentru protecția sănătății umane (120 microg /mc) calculată ca valoare maximă zilnică a mediilor pe 8 ore (medie mobilă), pentru care sunt permise un număr de 25 de depășiri pe an calendaristic.

Valoarea limită anuală a Pulberilor în suspensie, fracțiunea PM10, pentru protecția sănătății nu a fost depășită în nici una din stațiile automate de monitorizare a calității aerului situate în județele Galați, Tulcea, Vrancea și Brăila. În județul Buzău valoarea medie anuală a concentrației PM10,
a fost egală cu valoarea limită pentru media anuală. În ceea ce privește fracțiunea PM 2,5 capturile de date au fost insuficiente.

Rețeaua manuală

La nivelul Regiunii S-E, în cadrul retelei manuale de monitorizare constituita la nivelul fiecarui județ se realizează monitorizarea permanentă a următoarelor categorii de poluanți: pulberi în suspensie (PM10), pulberi sedimentabile, precipitații atmosferice, poluanți gazoși.

Odată cu punerea în funcțiune a stațiilor automate de monitorizare a aerului, cu excepția Agenției pentru Protecția Mediului Vrancea, agențiile județene pentru protecția mediului nu mai realizează prelevări manuale pentru determinarea poluanților gazoși: dioxid de azot, dioxid de sulf, amoniac, hidrogen sulfurat.

În ceea ce privește pulberile în suspensie, în județul Buzău, în cursul anului 2011, s-au înregistrat **75** de depășiri ale valorii limită zilnice, care au avut drept cauze:

- ✓emisiile în aer rezultate de la sursele de suprafață (asociate activității de încălzire rezidențială, distribuite atât pe orizontală, cât și pe verticală);
- ✓emisiile în aer, rezultate de la surse liniare (trafic intens) și condiții meteorologice nefavorabile dispersiei (calm atmosferic, secetă).

Toate agentiile pentru protectia mediului din regiune au elaborat în anul 2010 programe/programe integrate de gestionare a calității aerului, pentru îmbunătatirea și/sau menținerea calității aerului, ca urmare a evaluării calității aerului la nivel național, în conformitate cu prevederile HG nr. 543/2004 privind elaborarea și punerea în aplicare a planurilor și programelor de gestionare a calității aerului si OM. nr. 35/2007 privind aprobarea Metodologiei de elaborare și punere în aplicare a planurilor și programelor de gestionare a calității aerului.

SUD MUNTENIA

În anul 2010, supravegherea calității aerului în regiunea Sud Muntenia s-a realizat în cadrul rețelei de monitorizare continuă a calității aerului, prin intermediul a 24 stații automate amplasate în cele mai relevante zone ale regiunii și completate de alte 7 stații automate ce fac parte din sistemul de monitorizare comună a calității aerului din orașele Călărași, Giurgiu și Teleorman. Acestea din urmă realizează o monitorizare "în oglindă" a calității aerului, în orașele de la granița româno – bulgară, respectiv în zonele: Turnu Măgurele – Nikopole, Zimnicea – Sviștov, Giurgiu – Ruse și Călărași – Silistra.

Analiza datelor de monitorizare de la nivelul anului 2010 indică faptul că în ceea ce privește dioxidul de azot, concentrațiile acestuia nu au depășit valorile maxime admise în niciunul din punctele de monitorizare. Totodată, concentrațiile de dioxid de sulf au depășit cantitățile maxime admise doar în Ploiești, în sezonul rece, datorită sistemelor de încălzire a populației, care nu utilizează gazul metan. În ceea ce privește emisiile de monoxid de carbon și metale grele (plumb, cadmiu, nichel, arsen), nici acestea nu au depășit valorile limită în nici o stație de monitorizare din regiune. În schimb, concentrațiile zilnice de pulberi în suspensie au înregistrat un număr total de 278 depășiri ale valorii limită. Cauzele principale ale acestor depășiri sunt traficul auto intens din zonele urbane din județele Argeș și Prahova, precum și utilizarea combustibilului solid (lemn) la sistemele de încălzire a populației în zonele

suburbane şi rurale, cele mai ridicate valori înregistrându-se în sezonul rece în judeţul Dâmboviţa.

În ceea ce privește emisiile de gaze cu efect de seră, din datele puse la dispoziție de către Agenția Regională de Protecția Mediului Pitești pentru perioada 2000 – 2009, se poate constata că acestea se înscriu începând cu anul 2007 pe un trend descrescător.

În anul 2010, în regiunea Sud Muntenia nu au fost înregistrate accidente majore de mediu care să afecteze factorul de mediu aer.

SUD VEST

Prin amplasarea geografică în zona de câmpie a Dunării, cât şi din cauza unor factori geoclimatici şi hidrometeorelogici specifici, Regiunea Sud-Vest Oltenia prezintă o serie de particularităţi privind poluarea cu pulberi în suspensie şi pulberi sedimentabile. Solul friabil nisipos din zona de sud permite antrenarea de către curenţii de aer predominanţi din direcţia E-V şi SV-NE a particulelor materiale. Ca urmare a acestui fapt, cauzat și de distrugerile perdelelor forestiere de protecţie, în perioadele de primăvară secetoasă martie-mai vânturile sezoniere antrenează mari cantităţi de pulberi în suspensie care adeseori produc disconfort pentru locuitorii din zonă.

În cursul anului 2011, la nivelul Regiunii Sud-Vest Oltenia, supravegherea calităţii aerului s-a realizat prin intermediul sistemului automat de monitorizare a calităţii aerului, format din 12 staţii automate amplasate în cele 5 judeţe conform criteriilor prevăzute în Ord. 592/2002 şi de asemenea cu ajutorul staţiilor manuale de prelevare pulberi sedimentabile. La nivelul Regiunii 4 Sud-Vest Oltenia în anul 2011 nu s-au înregistrat accidente majore pe mediu.

VEST

La nivelul Regiunii Vest sunt inventariate 29 instalații GES, din care 25 sunt autorizate iar 4 sunt scoase de sub incidența Directivei 2003/87/CE. Datele existente indică o creștere a emisiilor începând cu anul 2003, creșterea din anul 2006 fiind cauzată de introducerea datelor din activitatea de transport rutier, creșterea emisiilor de metan din extracția și distribuția combustibililor fosili și introducerea emisiilor de protoxid de azot din agricultură. În anii 2009 și 2010 s-a observat o scădere a emisiilor totale de gaze cu efect de seră (exprimate în echivalent CO2 mii tone). În anul 2010 nu s-au mai introdus în inventar datele din activitatea de transport rutier.

Măsurătorile efectuate la nivelul anului 2011 indică o creștere a emisiilor de SO2 față de anul precedent. Din totalul emisiilor pe regiune, 95% provin din județul Hunedoara unde este concentrată industria metalurgică și de prelucrare, pe lângă cea energetică. Principalele surse de poluare cu oxizi de azot sunt reprezentate de arderile energetice, industriile de transformare si traficul rutier.

Emisiile de amoniac, aferente anului 2011, prezintă o scădere de 67% față de anul precedent. Cea mai mare cantitate de amoniac provine din agricultură, respectiv și din tratarea și depozitarea deșeurilor. În ceea ce privește evoluția emisiilor de cadmiu și mercur față de anul trecut se observă o reducere de 5,6%.

În totalul emisiilor de poluanți atmosferici inventariați în anul 2011 în Regiunea Vest, nu au fost incluse emisiile din județul Arad. Se poate oberva totuși o scădere a tuturor poluanților (cu excepția SO2 și NOx), din cauza diminuării activităților economice poluatoare și îndeplinirii măsurilor din planurile de conformare impuse de APM-urile din regiune în autorizațiile de mediu. În prezent nu sunt modificări semnificative asupra stării de sănătate a populației.

CENTRU

La nivelul anului 2011, monitorizarea calităţii aerului în Regiunea Centru s-a realizat în cadrul sistemului de monitorizare continuă a calităţii aerului, în cele 18 staţii automate amplasate în zone reprezentative ale Regiunii.

Totuşi concentraţiile maxime înregistrate în cursul anului 2011 pentru oxizii de azot în aerul înconjurător sunt sub valoarea limită pentru protecţia sănătăţii umane. În ceea ce priveşte concentraţia oxizilor de sulf în aerul înconjurător valorile înregistrate se situează mult sub valorile limită pentru protecţia sănătăţii umane.

Deşi au fost observate îmbunătăţiri ale calităţii aerului prin implementarea măsurilor de reducere a emisiilor şi a concentraţiilor poluanţilor atmosferici, în prezent aerul ambiental nu respectă obiectivele de calitate în toate zonele şi astfel, continuă să dăuneze sănătăţii umane şi mediului. Cu toate acestea, există un potenţial considerabil de reducere a emisiilor şi de îmbunătăţire a calităţii aerului.

Probleme pentru calitatea aerului în Regiunea Centru ridică indicatorul pulberi în suspensie fracţiunea PM 10. Cauzele depăşirilor înregistrate sunt traficul rutier, spaţiile neînierbate adiacente drumurilor publice care contribuie la resuspensia particulelor, calitatea necorespunzătoare a infrastructurii rutiere, etc.

Acumularea emisiilor de pulberi din diferite surse are cauze multiple dintre care unele sunt prezente pe tot parcursul anului – cum sunt activităţile industriale, traficul sau lucrări de construcţii, iar altele sunt caracteristice perioadei de toamnă-iarnă, respectiv arderea combustibililor solizi (lemne şi carbune, etc) pentru încalzirea locuinţelor sau activităţile agricole specifice perioadei de toamnă.

De asemenea, o contribuţie majoră la creşterea concentraţiei de pulberi în suspensie PM10 o au şi condiţiile meteorologice cum sunt ceaţa sau calmul atmosferic, care îngreunează dispersia poluanţilor în atmosferă.

Emisiile de NOx au scăzut în aproape toate sectoarele economice, transportul rutier, arderea combustibililor pentru generarea energiei electrice şi pentru producţie, având o contribuţie importantă la reducerea emisiilor de NOx. În sectorul energetic, reducerile au avut loc ca urmare a aplicării unor măsuri care au vizat: îmbunătăţirea arderii, introducerea unor tehnici de reducere a poluanţilor în gazele de ardere emise şi trecerea de la cărbune la gaz. De asemenea, ca şi în cazul SOx, schimbările economice structurale au contribuit la reducerea emisiilor de NOx.

Pe parcursul anului 2011, toate valorile măsurate pentru poluantul SO2 se situează mult sub valorile limită orare şi zilnice admise. Valorile medii anuale ale SO2 se situează, de asemenea, sub valoarea limită impusă de Legea 104/2011 în toate staţiile şi prezintă o tendinţă de scădere.

În ceea ce priveşte concentraţia maximă zilnică a amoniacului în aerul înconjurător nu se observă reduceri semnificative, totuşi trebuie remarcată tendinţa de scădere a acestui indicator, cu excepţia Judeţului Mureş unde încă mai sunt probleme.

Conform planurilor/programelor de gestionare a calităţii aerului, în zonele în care au fost identificate depăşiri ale valorilor limită au fost luate măsuri pentru a reduce efectele negative ale poluării aerului asupra sănătăţii şi a mediului înconjurător. Cu toate acestea, pentru a asigura respectarea obiectivelor de calitate a aerului, este necesară continuarea implementării măsurilor de reducere a concentraţiei poluanţilor în aerul ambiental.

Cele mai importante emisii de substanțe poluante care au depășit în ultimii ani cantitatea maximă admisibilă sunt: formaldehidă (SC Kronoșpan SA, Sebeș, județul Alba) și amoniacul (SC AZOMUREȘ SA, Târgu Mureș, județul Mureș).

NORD VEST

Datele comparative 2010 – 2011 furnizate de Agenţia Regională pentru Protecţia Mediului evidenţiază o tendinţă generală de scădere a emisiilor de poluanţi în atmosferă, fie că vorbim de gazele care influenţează efectul de seră (CO_2 , N_2O, CH_4 , etc.) sau diferite pulberi (rezultate în urma activităţilor de construcţie, etc).

La nivelul Regiunii de Dezvoltare Nord Vest funcţionează un număr de 18 staţii automate de monitorizare a calităţii aerului, cărora li se adaugă staţiile manuale de monitorizare.

S. C. Romplumb S. A. Baia Mare este un exemplu de bună - practică în acest sens, deoarece pe baza măsurătorilor efectuate s-a putut suspenda autorizaţia de mediu acordată, societatea fiind nevoită să îşi suspende activitatea pe o perioadă determinată de timp, timp în care s-a evidenţiat o scădere semnificativă a emisiilor de dioxid de sulf. Un alt exemplu de bună practică este OMV Petrom S. A. sucursala Suplac, care a efectuat echipări ecologice la sonde pentru reducerea emisiilor de hidrocarburi și gaze de ardere.

Tendinţa descendentă a emisiilor de poluanţi nu este caracteristică și pentru indicatorul PM_{10} acesta înregistrând depășiri ale valorii limită în perioadele reci ale anului, ca urmare a funcţionării intense a centralelor termice alimentate cu lemn. De asemenea, în mediul urban, pulberile în suspensie continuă să aibă o valoare ascendentă, scăzând astfel calitatea aerului din oraşe. O tendinţă descendentă sau cel puţin de plafonare la actualele valori s-ar putea înregistra în condiţiile devierii traficului greu și de tranzit pe rute ocolitoare. La nivelul Regiunii de Dezvoltare Nord Vest doar pentru municipiul Cluj Napoca au fost realizate astfel de rute.

Valorile medii anuale determinate gravimetric la nivelul Regiunii Nord-Vest s-au situat între 23,83 µg/mc la stația BN și 48,04 µg/mc la stația BH2, iar valoarea limită anuală pentru indicatorul PM10, conform Legii 104/2011 este de 40 µg/m3. Pentru PM10 gravimetric s-au înregistrat următoarele depășiri:

- în județul Bihor: BH1, BH2 (industrială) și la stația BH4 (industrială);
- în județul Bistrița-Năsăud: nu s-au înregistrat depășiri ;
- în județul Cluj: Cj1-trafic, CJ 5 - urbană
- în județul Maramureș – MM3 și MM5
- în județul Sălaj - depășiri în judetele Bihor, Bistrița-Năsăud, Cluj, Satu Mare și Sălaj.

La nivelul regiunii NV, în anul 2011 s-au înregistrat un eveniment de poluare accidentală, pe teritoriul județului Cluj și un eveniment de poluare accidentală în județul Satu Mare.

BUCUREȘTI - ILFOV

Concentrarea industrial - urbană a regiunii Bucureşti Ilfov cu larga sa diversitate de activităţi antropice prezintă şi dezavantajele generate de poluarea habitatului ca efect secundar al acestor activităţi. Poluarea aerului în regiunea Bucureşti Ilfov are un caracter specific din cauza, în primul rând, a poziționării geografice, industriei și traficului din Municipiul Bucureşti, judeţul Ilfov preluând prin dispersie emisiile din Bucureşti, iar în al doilea rând din cauza existenţei unor surse multiple, înălţimi diferite ale surselor de poluare, precum şi a unei repartiţii neuniforme a acestor surse.

Incepând cu anul 2004 în regiunea București - Ilfov funcţionează reţeaua automată de monitorizare a calităţii aerului, reţea constituită din 8 staţii care monitorizează în timp real concentraţiile poluanţilor: SO_2, NO_x, CO, O_3, benzen, PM_{10}, $PM_{2,5}$, Pb, conform cerinţelor Directivelor Uniunii Europene. Aceste staţii de monitorizare sunt aplasate după cum urmează:

- Areal Zona Centrala (București): Cercul Militar și Mihai Bravu
- Areal Zona Periferică (București): Titan, Drumul Taberei, Berceni, Lacul Morii
- Areal Zona Exterioară (Ilfov): Balotești, Măgurele

Așa cum reiese și din tabelul de mai jos, **comparativ** cu alte capitale europene, municipiul București înregistrează anual cea mai mare concentrație de oxizi de azot, depășind în perioada 2005-2008 capitale ca Vilnius, Stockholm, Paris și chiar Sofia. In anul 2007 municipiul București înregistra cea mai mare concentrație de oxizi de azot dintre capitalele europene, triplu față de Vilnius. Capitala României se încadrează într-o tendință de scădere a concentrației NOx, ajungând în 2009 la o concentrație mai mică decât cea a Parisului, dar în continuarea mai mare decât a multor capitale europene.

Concentrația anuală de oxizi de azot în µg/mc în UE [VL anuala = 4µg/mc][100]

Oraș	2005	2006	2007	2008	2009
Vilnius	21.4	21.8	18.9	19.75	FD
Stockholm	34.6	35.2	35.3	35.3	34.2
Sofia	35.3	41.6	36.7	40.6	40.8
Paris	38.6	34.5	41.4	48.5	45.7
București	**70.5**	**64.8**	**60.3**	**49.8**	**41.3**

La nivelul anului 2007 în București, concentrația de SO2 a fost de cca 2.5 ori mai mare decât cea înregistrată în Paris și de 6 ori mai mare ca cea din Vilnius. La nivelul anului 2010 se remarcă o creștere a concentrației anuale de dioxid de sulf în municipiul București, acesta înregistrând cea mai mare concentrație dintre toate capitalele europene, fiind depășit inclusiv de Sofia.

Concentrația medie anuală de monoxid de carbon (CO) s-a situat în perioada 2006 - 2010 sub valoarea limită de 10µg/mc, atât în municipiul București cât și în județul Ilfov. De remarcat însă, e faptul că în anul 2006 s-a înregistrat depășirea valorii limită zilnică pentru concentratia de **monoxid de carbon (CO)** în 6 zile la stația Mihai Bravu, iar în anul 2007 s-a înregistrat depășirea valorii limită în 5 zile la staţia Mihai Bravu şi 3 zile la staţia Cercul Militar. Incepând cu anul 2008 nu s-au mai înregistrat depășiri ale valorilor limită pentru concentrațiile de CO monitorizate la cele 8 staţii de pe raza regiunii București Ilfov, înregistrându-se o tendință de scădere a acestei concentrații în municipiul Bucuresti și de creștere în Județul Ilfov.

Concentrația medie anuală de ozon s-a menținut în perioada 2005-2010 la cca 30% din valoarea limită admisă, variind în decursul perioadei la toate stațiile de monitorizare cu o ușoară tendință de scădere începând din 2009. Se remarcă totuși o situație particulară la stația de fond Balotești Ilfov care înregistrează valori mai mari decât cele înregistrate în București, o tendință de creștere a acestei concentrații începând cu anul 2008 precum și un număr mai ridicat al numărului de depășiri ale valorii limită orare în perioada 2005-2009, atingând un maxim în 2007. Celelalte stații de monitorizare din regiunea București Ilfov nu înregistrează depășiri considerabile în perioada mai sus menționată.

[100] Sursa: Date calculate conform Raportului privind starea mediului Bucuresti Ilfov 2005-2009 şi Bazei de date a calităţii aerului al Agenţiei Europene de Mediu, PDR BI

Conform bazei de date a calităţii aerului a Agenţiei Europene de Mediu, în perioada 2005-2009, municipiul Bucureşti se afla la baza clasamentului în privinţa concentraţiei de pulberi în suspensie PM 10 în aerul urban, oraşe ca Vilnius, Stockholm, Paris înregistrând valori net mai mici, doar capitala Bulgariei înregistrând o valoare mai mare.

Incepând cu 2007 municipiul Bucureşti se aliniază tendinţei europene de scădare a concentraţiei de PM10 însă la nivelul anului 2009 aceasta depăşeste în continuare valoarea limită anuală, municipiul Bucureşti înregistrând o concentraţie aproape dublă faţă de media europeană, la nivelul întregii perioade.

In privinţa pulberilor în **suspensii fine (PM 2.5)** acestea se monitorizează începând cu anul 2009, înregistrându-se atât depăşiri ale concentraţiei medii anuale (30 µg/mc) cât şi depăşiri ale valorilor limită zilnice la staţiile Drumul Taberei (Bucureşti) şi Lacul Morii (Ilfov). In 2010 concentraţia de PM 2.5 s-a menţinut sub valoarea limită legală.

În Regiunea Bucureşti Ilfov au fost înregistrate depăşiri în ceea ce priveşte pulberile în suspensie (PM10) şi dioxidul de azot. Media anuală de PM 10 a fost depăşită la staţia Drumul Taberei. Deşi mediile anuale sunt în scădere, datorită implementării măsurilor din Programul integrat de gestionare a calităţii aerului, în anul 2011 s-a depăşit valoarea limită zilnică de mai mult de 35 ori în anul calendaristic la aproape toate staţiile de monitorizare. Calitatea aerului este în îmbunătăţire faţă de anul 2010 în ceea ce priveşte poluarea cu PM10, concentraţiile scăzând ca amplitudine (rezultând implicit scăderea mediilor anuale), dar rămânând multe valori peste valoarea limită.

Concentraţiile de dioxid de azot (atât medii anuale cât şi medii orare) sunt mai mici decât cele din anii anteriori. Mediile anuale depăşesc valorile limită doar la staţiile Cercul Militar, Mihai Bravu şi Drumul Taberei, din cauza traficului rutier.

Ca şi în anul 2010, în anul 2011 nu au fost înregistrate depăşiri la monoxid de carbon, iar la ozon, numărul de zile de depăşire a valorii ţintă este sub cel permis de Ordinul nr. 592/2002. Dioxidul de sulf şi plumbul au, ca şi în anii anteriori, valori ale concentraţiilor mult sub valorile limită.

Acte normative de la nivel european şi international privind riscurile tehnologice

- Directiva Consiliului nr. 96/82/EC (Directiva Seveso II) privind controlul asupra pericolelor de accident major în care sunt implicate substanţe periculoase cu modificările din Directiva Parlamentului European şi a Consiliului 2003/105/CE şi Decizia Comisiei 98/433/CE;
- Convenţia UNECE privind efectele transfrontiere ale accidentelor industriale, adoptată la Helsinki la 17 martie 1992;
- Directiva 2006/21/CE privind gestionarea deşeurilor din industria extractivă;
- Directiva 2006/12/EC a Parlamentului şi Consiliului European – directiva cadru a deşeurilor;
- Acordul European referitor la transportul internaţional al mărfurilor periculoase ADR;
- Convenţia de la Basel privind controlul transportului peste frontiere al deşeurilor periculoase şi al eliminării acestora;
- Regulamentul Parlamentului European şi al Consiliului (CE) nr. 1013/2006 privind transferul de deşeuri;

Informații la nivel regional privind capacitatea de intervenție în situații de urgență

Regiunea Centru

În regiunea Centru implementarea sistemului de intervenţie integrat, în conformitate cu principiile moderne, a început în judeţul Mureş încă din anul 1990, punându-se bazele Serviciului Mobil de Urgenţă, Reanimare, Descarcerare Mureş (SMURD). Un an mai târziu echipajul Serviciului Mobil de Urgenţă şi Reanimare a fost pus sub coordonarea operativă a Grupului de Pompieri Militari Mureş, care urma să asigure conducătorii auto pentru ambulanţa de reanimare şi spaţii de cazare şi instruire pentru personalul medical al SMURDului.

În timp, această activitate a devenit permanentă, fiind bazată pe modelele aflate în multe ţări din lume unde pompierii sunt direct implicaţi în acordarea asistenţei medicale de urgenţă şi a primului ajutor.

Prin strategia adoptată, politica de personal, prin serviciile oferite de ameliorare a asistenţei medicale de urgenţă prespitalicească a bolnavului critic, SMURD Mureş, a devenit unul dintre cele mai eficiente servicii de acest gen din România. La ora actuală, acest model s-a extins şi în judeţele limitrofe, încercându-se extinderea la nivelul întregii ţări, prin implementarea „Strategiei Sistemului Integrat de Asistenţă Medicală şi Tehnică de Urgenţă Prespitalicească si Intervenţie la Incidentele Majore, după modelul SMURD".

La nivelul Regiunii Centru infrastructura pentru situații de urgență era formată în anul 2011 din 171 de autospeciale și ambulanțe cu 52 mai multe față de anul 2005. La nivel de județ cele mai multe autospeciale pentru intervenții de urgență erau în 2011 în județul Brașov (40) șI Mureș (35), iar cele mai puține în Covasna (17) și Alba (23). Din totalul autospecialelor la nivel de județ cele mai multe sunt autospeciale pentru lucrul cu apă și spuma și ambulanțe pentru prim ajutor.

Totodată, în vederea asigurării criteriilor de performanţă privind structura organizatorică şi dotarea serviciilor profesioniste pentru situaţii de urgenţă, aprobate prin OMAI 360/2004, în perioada decembrie 2008 – mai 2010, judeţele Regiunii Centru prin Asociaţia de Dezvoltare Intercomunitară Centrul Transilvaniei, au implementat un proiect finanţat prin Programul Operaţional Regional 2007-2013, prin care a dotat inspectoratele judeţene pentru situaţii de urgenţă cu 39 de echipamente specifice. Al doilea proiect depus în cadrul POR 2007-2013 a fost contractat în 28 martie 2012 şi prevede achiziţia a 44 de echipamente specifice.

În prezent, la nivelul Regiunii Centru sunt necesare următoarele tipuri de investiţii privind infrastructura de situaţii de urgenţă:

- Consolidarea capacităţii de management a situaţiilor de urgenţă. În prezent, nu sunt evaluate riscurile naturale, tehnologice şi biologice. Nu există normative care să permită evaluări sistematice şi în mod unitar a riscurilor, ele fiind făcute mai mult sau mai puţin empiric. De asemenea, nu sunt întocmite hărţi de risc care să conţină atât hazardele cât şi vulnerabilitatea la aceste hazarde.
- Programe de modernizare a serviciilor suport de tehnologia informaţiei pentru realizarea înştiinţării, avertizării şi alarmării în situaţii de protecţie civilă. Nu există un sistem integrat, care să răspundă cerinţelor necesare înştiinţării, avertizării şi alarmării.

-Perfecționarea pregătirii în domeniul situațiilor de urgență a factorilor implicați în gestionarea situațiilor de urgență din Regiunea Centru.

Regiunea Nord-est

O altă regiune unde sunt în curs de implementare 2 proiecte ce vizează îmbunătățirea dotării cu echipamente a bazelor operaționale pentru intervenții în situatii de urgență este regiunea Nord-Est. Acestea au fost depuse de Asociația de Dezvoltare Intercomunitară EURONEST din Iași și vizeaza achiziționarea de echipamente specifice pentru îmbunătățirea capacității și calității sistemului de intervenție în situații de urgență, precum și îmbunătățirea dotării cu autospeciale de intervenție și salvare de la înălțime a bazelor operaționale pentru situații de urgență în această regiune.

Aceste proiecte sunt de o importanță deosebită deoarece toate cele 6 județe din Regiunea Nord-Est se situeaza sub media vitezei de reacție în situații de urgență la nivel național, înregistrând totodata și valori peste medie în ce privește numărul incendiilor la locuințe (cu excepția județului Vaslui). În cele 6 județe a crescut numărul construcțiilor cu inălțimi peste cele la care este posibilă intervenția cu autoscările mecanice aflate în dotarea inspectoratelor județene (peste 30 m), iar gradul de uzură a acestora ajunge și la 200 %.

Obiectivele urmărite prin aceste proiecte sunt:

- •îmbunătățirea capacității de răspuns în situații de urgență la nivelul Regiunii Nord-Est, prin reducerea timpului de intervenție pentru acordarea primului ajutor calificat și pentru intervenții in situații de urgentă;
- •îmbunătățirea capacității și calității sistemului de intervenție în situații de urgentă, acordarea asistentei medicale de urgență și a primului ajutor;
- •creșterea gradului de siguranță a populației din regiunea Nord-Est și primirea ajutorului de urgență calificat în timp cât mai scurt, prin perfecționarea sistemului de gestionare a riscurilor și creșterea eficienției acțiunilor de prevenire și intervenție pentru limitarea și înlăturarea efectelor acestora.Sistemul național de management al situațiilor de urgență din România este un sistem modern, relativ nou, a cărui consistență și funcționalitate a fost deja testată cu ocazia dezastrelor care au afectat România de la înființarea lui și până în prezent. În ciuda a tot ce s-a făcut bine până în prezent este absolut evident că mai sunt multe de făcut ca acest sistem să devină unul mai bun, mai bine adaptat cerințelor unui management modern și mai eficient. Eforturi se fac în acest sens și ele vor avea rezultatele scontate.

-Situațiile reale subliniază importanța cooperării, colaborării, coordonării eforturilor individuale și cât de mult le poate fi sporită eficiența dacă acestea sunt conjugate la nivel bilateral, regional, comunitar și global. Succesul fundamental este asigurat de pregătirea continua a celor care lucreaza in acest domeniu pentru un răspunde eficient, rapid și flexibil, completat cu schimbul de experiență, transmiterea bunelor practici și a învățămintelor.

Analiza SWOT domenii

ANALIZA SWOT - DEMOGRAFIE

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Valori constant ridicate ale ratei natalității (±10‰) Creșterea constantă a duratei medii a vieții Mobilitate ridicată a populației (volum ridicat de schimbări ale domiciliului)	Valori constant ridicate ale ratei mortalității (±12‰) Declin demografic Spor migrator extern negativ
Stabilizarea ratei de activitate Stabilizarea ratei de ocupare Rată scăzută a șomajului Creștere constantă a câștigului salarial net	Valori reduse ale ratei de activitate Valori reduse ale ratei de ocupare Scăderea constantă a numărului de salariați Nivel scăzut al câștigului salarial net
OPORTUNITĂȚI	**AMENINȚĂRI**
Programe de încurajare a natalității Stimularea mobilității forței de muncă Sprijinirea programelor destinate calificării și recalificării populației active, in special a șomerilor	Tendință generală de îmbătrânire a populației Migrarea forței de muncă înalt calificată Scăderea investițiilor, implicit a numărului de noi locuri de muncă

1.ANALIZA SWOT – MEDIU DE AFACERI

PUNCTE TARE	PUNCTE SLABE
Rata reală de creștere a PIB-ului la nivel național în 2011 este peste media europeană (conform Eurostat)	6 regiuni de dezvoltare din România sunt printre cele mai sărace 20 de regiuni la nivelul UE-27 Accentuarea disparităţilor socio-economice (la nivel interregional si interjudeţean) Dinamism scăzut al economiilor regionale
Productivitatea muncii a crescut atât la nivel național cât și regional. România, pentru toate sectoarele de activitate, cu excepția serviciilor, se află peste media europeană din punct de vedere al ponderii la formarea VAB	Productivitatea muncii scăzută în comparație cu media UE 27: 24% din media UE 27%. Regiunile din România sunt printre cele mai puţin performante din punct de vedere al productivităţii muncii în

Creşterea ponderii serviciilor la formarea PIB	Europa. Structura economiei este una tradiţională, în care domină industria şi agricultură, cu o pondere limitată a serviciilor, fiind semnificativ diferită în raport cu UE27 şi UE15. Ponderea redusă a cheltuielilor CDI în PIB (0,47%), comparativ cu media UE (2%) Capacitate şi interes reduse, investiţii şi activitate scăzute ale firmelor pentru activităţile de CDI. Cercetare aplicată încă limitata. Capacitate redusă de absorbţie în producţie a rezultatelor cercetării. Transfer tehnologic scăzut între mediul academic şi cel de afaceri Nivel redus al cererilor de brevete (1,8 cereri de brevete/ 1 mil. locuitori in Romania, fata de 115,8 cereri de brevete/ 1 mil. locuitori in UE27) Pondere scăzută a personalului angajat în CDI (0,4% din salariaţi, faţă de 1,2% în UE27) Nivelul mare al aportului la VAB provenit din serviciile publice (apărare, educaţie şi asistenţă socială) Nivel redus al exporturilor
Raportul cost/calitate pentru forţa de muncă disponibilă este avantajos pentru angajatori	Venituri mici ale populaţiei
Industrie diversificată la nivel regional – agroalimentară, confecţii şi textile, produse din lemn si metale (aluminiu), soluţii de software si tehnologia comunicaţiilor care sunt competitive pe piaţa externă Tradiţie în industria electrotehnică, energetică, chimică şi constructoare de maşini (exporturi şi forţa de muncă pregătită) Existenta unor resurse naturale adecvate dezvoltării unor industrii prelucrătoare şi turismului (potenţial agricol şi zootehnic, fond forestier, minereuri de sare, fier, calcar, gaze naturale, luciu de apa dulce, potenţial hidrotehnic, coasta maritima, zone extinse cu potenţial eolian, etc) Patrimoniu cultural, tradiţional şi istoric	Rate reduse de activitate în zone tradiţional subdezvoltate ale ţării. Întreprinderi mari încă neprivatizate, neintegrate în lanţuri de furnizori Parteneriat încă ineficient între autorităţile publice şi investitori, atât la nivel legislativ cât şi în practică Nivel redus al investiţiilor străine, capacitate scăzuta de atragere a investiţiilor străine directe. Scăderea fluxurilor de investiţii străine. Lipsa unei politici naţionale pentru atragerea investiţiilor străine corelate cu potenţialul teritorial de dezvoltare a României Nivelul calitativ slab al serviciilor din turism

bogat şi bine reprezentat teritorial	
Diversificare mare privind tipologia structurilor de sprijinire a afacerilor. Infrastructura existentă în structurile de sprijinire a afacerilor Creşterea numărului de firme localizate în structurile de sprijinire a afacerilor şi a numărului de salariaţi Trend ascendent al centrelor de excelenta înfiinţate în mediul universitar	Infrastructură de afaceri distribuită inegal pe teritoriul ţării, neatractivă ca locaţie şi din punct de vedere al serviciilor oferite (limitate), cu un grad de ocupare destul de scăzut; Nivel redus de atractivitate a zonelor rurale şi oraşelor mici şi mijlocii Cadrul de reglementare (statutul juridic, instrumente de sprijin, facilităţi) pentru activitatea incubatoarelor de afaceri, parcurilor industriale, tehnologice şi ştiinţifice inadecvat generării unor servicii bazate pe calitate şi performanţă economică Lipsa unei politici naţionale de promovare şi dezvoltare a structurilor asociative de tip clustere, poli de competitivitate, poli de excelenţă şi a instrumentelor de sprijin financiar adecvate
IMM orientate cu preponderenţă spre domeniul serviciilor şi comerţului, care au obţinut în ultimii ani creşteri susţinute ale cifrei de afaceri în activităţi cu valoare adăugată ridicată. Densitatea IMM-urilor în tendinţă de creştere– creştere cu 50% în perioada 2000-2011	Comparativ cu UE-27, în România sunt de până la 2 ori mai puţine întreprinderi la 1000 locuitori, cu o distribuţie regională inegală. IMM-urilor din sectorul productiv - nivel redus de dezvoltare. Sistemul financiar bancar nu contribuie eficient la dezvoltarea IMM-urilor.
	Abilităţi insuficient dezvoltate de marketing, antreprenoriale şi manageriale, capacitate slabă de consultanţă.
OPORTUNITĂŢI	**AMENINŢĂRI**
Programe Naţionale şi Europene care sprijină dezvoltarea şi diversificarea economiei;	Efectele crizei economice şi financiare asupra mediului de afaceri;
Interes în creştere a investitorilor străini pentru România în următorii ani, în special din perspectiva privatizărilor planificate (Oltchim, Tarom, etc)	Atractivitate scăzută a mediului de afaceri, în lipsa unor facilităţi pentru investitori; Instabilitatea prevederilor legislative privind cadrul fiscal din Romania
Tranziţia către o economie bazată pe comerţ şi servicii, a căror firme au viaţă scurtă şi, totodată obţin profit imediat;	Fenomenul globalizării/integrării care poate conduce la delocalizarea unor sectoare industriale sau unităţi productive către locaţii externe (de ex. Republica Moldova, India, China, Ucraina, etc) şi la marginalizarea

	anumitor sectoare şi chiar la dispariţia lor (ex. industria textilă, industria uşoară, prelucrarea produselor alimentare, etc.);
fiecare regiune are avantaje competitive în anumite domenii de activitate	Sectoarele economice tradiţionale nu mai asigură ocuparea şi creşterea economică
Piaţă în dezvoltare pentru susţinerea inovării	
Potențial de dezvoltare a unor grupuri de IMM (clustere) în interiorul și în afara regiunii lor de origine	

2. ANALIZA SWOT - DEZVOLTARE URBANĂ

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Creșterea constantă a ponderii populației din orașele mici (13% vs 18%)	Pondere redusă a populației urbane (±55%) Scăderea constantă a ponderii populației din orașele mari (59% vs 54%)
Extinderea constantă a suprafeței intravilanului pentru folosințe rezidențiale și comerciale (+87%) Creșterea constantă a suprafeței locuibile pe locuitor (+36%)	Valoare redusă a spațiilor verzi pe locuitor – 19 mp (OMS – 52 mp) Valoare redusă a suprafeței locuibile pe locuitor (15 mp)
Creșterea constantă a gradului de modernizare a străzilor orășenești (+9%) Extinderea constantă a lungimii rețelei de alimentare cu apă și canalizare (+47%; +44%) Extinderea constantă a rețelei de alimentare cu gaze naturale (+150%)	Grad scăzut de modernizare a străzilor orășenești (63%) Reducerea cantității de apă potabilă distribuită (-44%) Reducerea drastică a cantității de energie termică distribuită (-64%)
Menținerea relativ constantă a numărului de copii înscriși la grădiniță (-3%) Creșterea numărului de unități, studenți înscriși și personal didactic în învățământul universitar (+73%; +185%; +64%)	Reducerea numărului de grădinițe (-59%) Scăderea numărului de unități, elevi și personal didactic din învățământul școlar (-44%; -31%; -21%)
Creșterea numărului de spitale și medici (+29%; +42%)	Scăderea numărului de paturi în spitale (-22%)
Creșterea ușoară a numărului de instituții de spectacole și spectatori (+14%; +11%)	Scăderea numărului de biblioteci (-15%)
Creșterea numărului de unități de cazare și a sosirilor (+32%; +24%)	Scăderea locurilor de cazare și a înnoptărilor (-11%; -10%)
OPORTUNITĂȚI	**AMENINȚĂRI**
Elaborarea și implementarea strategiilor integrate de dezvoltare urbană Reabilitarea și/sau extinderea rețelelor	Reducerea bugetelor locale destinate lucrărilor de investiții în infrastructurile locale

de utilități (programe naționale / comunitare) Reabilitarea și/sau extinderea infrastructurilor urbane – educație, sănătate, cultură (programe naționale / comunitare) Dezvoltarea infrastructurilor și serviciilor necesare pentru susținerea afacerilor Utilizarea resurselor umane înalt calificate pentru valorificarea capacității de inovare	Migrarea forței de muncă calificate Accentuarea fenomenului de ruralizare Declararea artificială de noi orașe cu caracteristici rurale

3. ANALIZA SWOT - INFRASTRUCTURA DE LOCUINȚE ȘI UTILITĂȚI

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
creșterea constantă a suprafeței medii locuibile pe locuitor (+26% - 2010 vs 2000) reducerea constantă a ponderii populației care locuiește în condiții neadecvate (de la 37% în 2007 la 29% în 2011)	valoarea scăzută a suprafeței medii locuibile pe locuitor (15,4 mp) valoare ridicată a ponderii populației care locuiește în condiții neadecvate (29% - media UE este de 9%)
OPORTUNITĂȚI	**AMENINȚĂRI**
accesarea programelor finanțate din surse naționale și/sau comunitare destinate construcției de locuințe și/sau reabilitării termice a locuințelor accesarea programelor finanțate din surse naționale și/sau comunitare destinate reabilitării/extinderii sistemelor de alimentare cu apă și canalizare	efectelor crizei economice asupra sectorului construcțiilor reducerea fondurilor alocate infrastructurii de utilități ca urmare a efectelor crizei economice asupra bugetelor locale (inclusiv reducerea capacității de co-finanțare din partea APL)

4.ANALIZA SWOT - EFICIENȚĂ ENERGETICĂ ÎN CLĂDIRI

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Ponderea ridicată a locuințelor branșate la sistemul centralizat de termoficare, comparativ cu media europeană Investițiile în eficiența energetică a clădirilor conduc la reducerea capacității de producție a agentului termic	Clădirile – mare consumator de energie și contribuție majoră la emisiile de gaze cu efect de seră Scăderea constantă a numărului de localități/apartamente branșate la sistemul centralizat de termoficare Pondere ridicată a clădirilor cu structuri constructive din materiale mai puțin rezistente Ponderea ridicată a locuințelor aflate în proprietate privată (peste 95%) Fondul locativ construit la standarde scăzute din punct de vedere al eficienței

	energetice Majoritatea locuinţelor private sunt ocupate de proprietari Lipsa unor concepte integrate de reducere a consumului şi compensare cu energii regenerabile
OPORTUNITĂŢI	**AMENINŢĂRI**
Eficienţa energetică – obiectiv de prim rang în politicile europene Potenţial mare de reducere a consumului de energie în sectorul clădirilor Creşterea eficienţei energetice a clădirilor publice, ca exemplu de bune practici pentru cele private Investiţiile în eficienţă energetică – contribuie la dezvoltarea economică şi incluziunea socială Eliminarea sau reducerea subvenţiilor pentru încălzire	Bugete locale reduse destinate investiţiilor în reabilitarea termică a clădirilor/locuinţelor Creşterea continuă a preţurilor cu energia şi dependenţa de importuri Capacitate redusă sau lipsa de implicare a populaţiei pentru cofinanţarea proiectelor Lipsa informării/conştientizării la nivelul populaţiei a beneficiilor creşterii eficienţei energetice a clădirilor

5. ANALIZA SWOT – INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT

PUNCTE TARI	**PUNCTE SLABE**
România dispune de o reţea extinsă de drumuri judeţene, care asigură practic accesul la fiecare localitate. Transformările în îmbrăcămintea drumurilor judeţene, în ultimii 5 ani, cu o creştere a portanţei şi vitezei de deplasare, aceste drumuri devenind mult mai atractive pentru transportul de călători şi marfă.	Nivele reduse de eficienţă, durabilitate şi siguranţă a traficului în reţelele secundare de transport rutier (în acest moment). Conectivitate redusă (calitate redusă a căii de rulare, capacitate portantă mică) între zonele urbane şi zonele peri-urbane, rurale şi de munte Resurse financiare insuficiente ale administratorilor de drum (APL) pentru infrastructura rutiera, determina realizarea parţială a lucrărilor de întreţinere şi reparaţii;
OPORTUNITĂŢI	**AMENINŢĂRI**
Interesul maxim manifestat de APL pentru acest tip de investiţii, în cazul unei finanţări europene şi/sau naţionale Existenţa posibilităţii de finanţare nerambursabilă în cadrul politicii de coeziune a UE, prin asigurarea conexiunilor cu reţeaua de bază şi extinsă a TEN T Existenţa SUERD, potenţialul de	Neîncadrarea exactă în cele 11 obiective tematice ale cadrului strategic comunitar Restrângerile bugetare care fac puţin probabilă o relansare a unui program naţional de reabilitare a drumurilor judeţene. Lipsa unor efecte imediate în ceea ce priveşte creşterea economică sau numărul locurilor de munca permanente .

dezvoltare a traficului fluvial şi respectiv nevoia de conectivitate extinsă pe rutier cu toate porturile fluviale (30 in 4 regiuni)	

6. ANALIZA SWOT – INFRASTRUCTURA DE TURISM

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
România dispune de un patrimoniu cultural diversificat, aflat în diferite stadii de conservare, cu o concentrare mai mare în Regiunea Centru (17% din total). Resurse turistice diversificate în toate regiunile, incluzând oraşe culturale, spa, turism itinerant sporturi de iarnă şi extreme în toate regiunile. Numărul hotelurilor a crescut cu peste 32% în 2011 faţă de anul 2005. Numărul structurilor de cazare clasificate cu 4 şi 5 stele a crescut de 6, respectiv 4 ori în perioada 2000 – 2011, în timp ce numărul structurilor de cazare clasificate cu 1 şi 2 stele a scăzut. Creştere explozivă (de aproape 140 ori, în intervalul 2001-2011) a capacităţii de cazare în funcţiune din pensiunile turistice. Sosirile turistice au crescut cu 26% în perioada 2005-2011. Peste 21% din sosirile înregistrate de turiştii români sunt localizate în regiunea Centru, care devansează, astfel, regiunea Sud-Est. Sosirile turistice ale turiştilor străini au crescut cu peste 40% în perioada 2005-2011 în regiunea Bucureşti-Ilfov. Numărul sosirilor turistice s-a dublat în structurile de primire clasificate cu 4 şi 5 stele şi a cunoscut o creştere cu 50% în cazul structurilor de cazare clasificate cu 3 stele. 90% din sosirile înregistrate de turiştii străini sunt localizate în structurile de cazare clasificate cu 3, 4 şi 5 stele. Peste 25% din totalul înnoptărilor efectuate de turiştii români în 2011 sunt înregistrate în regiunea Sud-Est. Existenţa unor operatori aerian de tip low-cost	Numărul structurilor de cazare a înregistrat o regresie cu 4% în 2011 faţă de 2010, cea mai mare scădere fiind caracteristică pentru regiunea Sud-Est (peste 30%), care a pierdut primul loc în favoarea regiunii Centru (care concentrează peste 24% din totalul structurilor de cazare). Numărul locurilor de cazare a scăzut cu peste 28% în regiunea Sud-Est. Infrastructură de cazare degradată în staţiunile balneare, unde capacitatea de cazare în funcţiune a scăzut cu peste 15%, în perioada 2005-2011. Peste 70% din capacitatea de cazare în funcţiune este localizată în structuri de cazare clasificate cu 2 şi 3 stele. Cea mai drastică scădere a numărului de sosiri înregistrate de turiştii străini este caracteristică pentru regiunea Sud-Est, cu un regres de peste 42%. Scădere drastică a sosirilor turistice înregistrate de turiştii străini, în perioada 2005-2011, pentru destinaţii precum litoralul românesc (peste 67%) şi staţiunile balneoclimaterice (peste 26%). Destinaţii precum staţiunile balneare, litoralul şi Delta Dunării sunt tot mai puţin preferate de turiştii străini (concentrând sub 1% din totalul sosirilor înregistrate în 2011). Durata medie a sejurului a scăzut cu aproximativ 20% la nivel naţional, de la 3,16 zile în 2005, la 2,56 zile în 2011, turismul de week-end cunoscând o dinamică tot mai crescută. Durata medie a sejurului efectuat de turiştii străini a cunoscut o scădere cu 40% în regiunea Sud-Est, în perioada 2005-2011. Grad scăzut de accesibilitate la obiective

	/ destinații turistice. Infrastructură de agrement turistic deficitară, cu consecințe multiple: durată medie a sejurului scăzută și, implicit, încasări din turism mult diminuate,
OPORTUNITĂȚI	**AMENINȚĂRI**
Importante resurse turistice neexploatate în toate regiunile Posibilitatea practicării unor multiple forme de turism. Interesul crescut al turiștilor străini față anumite destinații. Implementarea SUERD. Includerea turismului în strategiile de dezvoltare locală. specializarea regiunilor / areale pentru practicarea diferitelor forme de turism, în funcție de potențialul resurselor turistice.	Scăderea veniturilor populației, în contextul crizei economice, concomitent cu concentrarea acestora spre satisfacerea unor nevoi de bază, în detrimentul Degradarea continuă a obiectivelor de patrimoniu cultural. Obținerea unor rezultate slabe, în absența concentrării investițiilor / prioritizării optime a acestora. Calitatea scăzută a mediului poate afecta dezvoltarea turismului. Necorelarea campaniilor de promovare a turismului

7. ANALIZA SWOT - ANALIZA INFRASTRUCTURII DE EDUCAȚIE

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Programe de investiții pentru reabilitare infrastructurii educaționale Aplicare unor programe pentru stimularea procesului de învățare continuă	Infrastructura publică de educație deteriorată Scăderea numărului unităților de învățământ Lipsa unor politici educaționale la nivel regional care să fie corelate cu cererea de pe piața muncii
OPORTUNITĂȚI	**AMENINȚĂRI**
Proces de descentralizare a sistemului de învățământ preuniversitar. Corelarea sistemului național de educație cu cerințe europene în domeniu Investiții private în domeniul educației	Necorelarea între politica de reorganizare a sistemului de educației și investițiile realizate. Grad ridicat de părăsire timpurie a sistemelor de educație și formare profesională continuă

8.ANALIZA SWOT - INFRASTRUCTURA DE SĂNĂTATE ŞI SITUAŢII DE URGENŢĂ

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Descentralizarea sistemului de sănătate Școala medicală românească recunoscută la nivel mondial. Existența infrastructurii de învățământ	Nevoia acuta de personal medical(medici specialişti,asistenţi medicali,infirmieri) Insuficienta dotare a sistemului de urgenţă Insuficienta dotare a spitalelor şi

Draft

Informatizarea sistemului sanitar	ambulatoriilor de specialitate şi de spital Infrastructura veche a unităţilor de sănătate Îmbătrânirea populaţiei Inexistenţa unor indicatori elocvenţi privind starea sănătăţii
OPORTUNITĂŢI	**AMENINŢĂRI**
Stimularea privatizării sub diverse forme, introducerea competitivităţii între furnizori Creşterea rolului autorităţilor locale,al asociaţiilor profesionale al comunităţilor prin descentralizare sistem integrat de tip e-sănătate pentru a facilita accesul la serviciile de calitate cât şi prelucrarea şi schimbul de informaţii medicale	Piaţa muncii-concurenţa crescută din partea sistemului sanitar privat Subfinanţarea sistemului sanitar şi starea degradantă şi uzura fizică a infrastructurii sanitare Staţiile de ambulanţă ce deservesc unităţile spitaliceşti, dotarea acestora în ceea ce priveşte parcul auto, fiind depăşit atât fizic cât şi moral Riscul crescut ca unele spitale să nu mai primească autorizaţii de funcţionare Tendinţa de părăsire a sistemului de către personalul cu înaltă calificare Depreciere gradului de încredere a populaţiei în sistemul public de sănătate

9. ANALIZA SWOT - INFRASTRUCTURA DE SERVICII SOCIALE

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
existenţa procedurilor de lucru care au la bază o evaluare a nevoilor reale ale grupurilor vulnerabile şi planificarea ulterioară de servicii şi intervenţii; existenţa parteneriatelor (de diferite tipuri); posibilitatea, pentru furnizorii privaţi de servicii sociale, de a-şi forma angajaţii cu ajutorul şi/sau prin intermediul partenerilor străini; vizibilitatea serviciilor sociale la nivelul comunităţii locale/regionale.	lipsa unei corespondenţe, din punct de vedere calitativ şi cantitativ, între resursele materiale şi umane disponibile şi necesarul de serviciile sociale adaptate nevoilor beneficiarilor; resurse umane insuficiente; supraîncărcarea cu atribuţii şi îndatoriri a personalului care activează în domeniul furnizării serviciilor sociale; salarizarea insuficientă a personalului si finanţarea deficitară a serviciilor.
OPORTUNITĂŢI	**AMENINŢĂRI**
existenţa fondurilor europene ca resursă de finanţare în domeniul în domeniul serviciilor sociale şi al incluziunii sociale; interesul, la nivelul Uniunii Europene, privind domeniile asistenţei şi incluziunii sociale; orientare instituţională către comunitate.	în ceea ce priveşte atragerea fondurilor europene: -birocraţia -cofinanţarea revirimentul modest al mediului economic. resurse financiare insuficiente pentru susţinerea dezvoltării şi diversificării serviciilor sociale, precum şi administrarea ineficientă a fondurilor existente.

9.1.ANALIZA SWOT - COMUNITĂŢI DEFAVORIZATE

PUNCTE TARI:	PUNCTE SLABE:
Existenţa legislaţiei naţionale referitoare la problematica a comunităţilor defavorizate Efortul de focalizare şi ajustare a politicilor guvernamentale în funcţie de specificul anumitor comunităţi Activizarea ONG-urilor naţionale în problematica îmbunătăţirii condiţiilor de viaţă pentru comunităţile defavorizate, inclusiv pentru cele cu populaţie Roma	Lipsa surselor sigure şi constante de venituri Condiţii improprii de locuit Lipsa accesului la servicii de educaţie, sănătate şi sociale Necorelarea între legislaţia naţională şi cea internaţională în ceea ce priveşte problematica acestor comunităţi (de ex. pentru conceptul de „housing" nu există o definiţie unitară în spaţiul comunitar) Date insuficiente legate de aşezările informale, mai ales cele referitoare la aşezările informale de Romi
OPORTUNITĂŢI:	**AMENINŢĂRI:**
Existenţa unor fonduri comunitare disponibile pentru finanţarea implementării unor proiecte Activitatea de lobby a unor organisme internaţionale care s-au autosesizat în privinţa unor situaţii critice privind condiţiile de locuit şi de viaţă pentru comunităţi defavorizate, cu populaţie Roma (de ex. Amnesty International, UNDP, Fundaţia SOROS etc	Excesul de birocraţie în accesarea fondurilor nerambursabile pentru finanţarea proiectelor de incluziune socială Capacitatea redusă a organizaţiilor non-guvernamentale (în special ale celor de Romi) de a interveni în probleme legate de locuire

10.ANALIZA SWOT- AGRICULTURĂ ŞI DEZVOLTARE RURALĂ

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Resurse naturale propice pentru o agricultură performantă, soluri cu fertilitate ridicată Păşuni şi fâneţe naturale care favorizează dezvoltarea creşterii animalelor Potenţial ridicat pentru dezvoltarea zootehniei, viticulturii, horticulturii, pisciculturii Condiţii pedo-climatice favorabile pomiculturii şi viticulturii Dezvoltarea culturilor leguminoase în solarii Resurse piscicole neexploatate în Marea Neagră	Infrastructura slab dezvoltată în mediul rural (irigaţii, drumuri agricole şi forestiere, canalizare, alimentare cu gaz, alimentarea cu apă potabilă) Agricultura practicată este în general agricultură de subzistenţă; Ponderea mare a persoanelor vârstnice care lucrează în agricultură Inexistenţa centrelor de informare şi monitorizare a evoluţiei culturilor (consultant pe toată perioada de la însămânţare la recoltare) Existenţa diferenţelor între titlurile de proprietate emise şi loturile existente

Condiţii naturale propice dezvoltării agriculturii capabile să obţină produse ecologice; Ferme zootehnice care gestionează deşeurile animaliere şi le valorifică ca îngrăşământ organic; Existenţa unor institute de cercetare în domeniul agriculturii şi pomiculturii; Costuri scăzute pentru terenurile agricole; Producţii semnificative de cereale şi pomi fructiferi Potenţial pentru dezvoltarea unui puternic sector zootehnic Fond forestier important	Fragmentarea proprietăţilor şi menţinerea exploataţiilor mici Defrişări masive neautorizate Insuficienţa capacităţii de stocare (siloz, depozit frigorific, terminale) Sectorul pescuit slab dezvoltat şi înregistrează o dinamică scăzută Grad scăzut de mecanizare a agriculturii, ponderea mică a tehnologiilor moderne în agricultură, gradul ridicat de uzură a parcului de maşini agricole Capital investiţional redus în agricultură; Produsele agro-alimentare din import, cu preţuri scăzute, fac concurenţă produselor autohtone; Slaba diversificare a activităţilor in mediul rural, nivel scăzut al forţei de munca din mediul rural angajate in activităţi non- agricole; Elaborarea harţilor cadastrale nu a fost definitivata Promovare insuficienta a produselor alimentare si nealimentare tradiţionale din zonele rurale (inclusiv produse de artizanat confecţionate manual, produse specifice zonei montane) Produse agricole neetichetate si necertificate Insuficienţa sau chiar lipsa totală a irigaţiilor. Valorificarea insuficientă a produselor locale derivate din producţia ramurii vegetale. Lipsa inovării în agricultură. Suprafaţa agricolă medie utilizată (6,34 ha/exploataţie) mai mică decât suprafaţa medie a fermelor din UE (cca. 19 ha/fermă). Dificultăţile de comercializare a producţiei agricole a fermelor de semi-subzistenţă
OPORTUNITĂŢI	**AMENINŢĂRI**
Investiţiile în agricultură şi practicarea agriculturii moderne, de mare productivitate Existenţa unei finanţări europene importante pentru agricultură ţintite pe categorii specifice Dezvoltarea agriculturii bio şi eco Retehnologizarea, eficientizarea	Concurenţa produselor similare din UE Fenomene naturale : inundaţii, deşertificări, eroziune, alunecări de teren, aciditate Migraţia forţei de muncă din mediul rural şi părăsirea activităţilor agricole împiedicând valorificarea deplină a

Draft

sistemelor de irigații, inclusiv prin identificarea de surse alternative de energie pentru acestea Creșterea gradului de utilizare a resurselor de energie regenerabilă (biomasă agricolă, forestieră) Accesarea fondurilor europene Asocierea fermierilor, facilități acordate asociațiilor agricole; Formarea profesională a populației din mediul rural; Existența cadrului legislativ pentru înființarea și dezvoltarea exploatațiilor agricole și a punctelor de colectare cereale; Sprijinul oferit de oficiile județene pentru consultanță agricolă în vederea accesării fondurilor europene; Dezvoltarea agriculturii ecologice, creșterea volumului de produse ecologice; Diversificarea producției agricole; Creșterea volumului activităților neagricole, dezvoltarea sectorului IMM în domenii productive și de servicii, Creșterea valorii adăugate a produselor primare din agricultură; Dezvoltarea pescuitului și acvaculturii; Dezvoltarea unui cadru normativ special pentru bio-economie; Asocierea între fermieri pentru a împărți costurile de producție si a creste profitabilitatea in agricultura Ridicarea nivelului de dezvoltare al tuturor localităților rurale prin modernizarea infrastructurii de transport și de utilități. Promovarea produselor tradiționale locale pe piața regională Valorificarea resurselor de apă termală în activități agricole (încălzirea serelor)	potențialului agricol precum și creșterea șomajului Barierele de la nivel național în stabilirea unui preț de referință la cereale; Schimbările climatice Slaba informare a agricultorilor cu privire la normele europene, cunoștințe insuficiente legate de elaborarea și administrarea proiectelor finanțate din FEADR; Lipsa unui cadru legal pentru protejarea producției agricole interne; Declinul cercetării – dezvoltării în pomicultură Puterea financiară redusă a proprietarilor de terenuri agricole conduce la imposibilitatea cultivării suprafețelor, lipsa capitalului pentru susținerea investițiilor; Lipsa valorificării și promovării produselor agricole tradiționale, Fragilitatea culturilor împotriva unor fenomene climatice extreme: secetă, lipsa precipitațiilor. Orientarea tot mai mare a tinerilor spre alte domenii de activitate. Neadaptarea producătorilor la standardele de calitate ale produselor în vederea integrării pe piața europeană. Dezechilibrul accentuat între prețurile imputurilor tehnologice (îngrășăminte, pesticide, semințe, lucrări mecanice, etc.) și prețurile de valorificare a produselor agricole a dus la decapitalizarea continuă a producătorilor agricoli; Situația neclarificată a proprietăților funciare; Accentuarea problemelor sociale legate de sărăcie, creșterea gradului de nesiguranță, creșterea abandonului școlar, degradarea și dispariția unor unități de ocrotire a sănătății, degradarea infrastructurii sociale din mediul rural Creșterea suprafeței terenurilor agricole neutilizate, exploatarea neraională a pădurilor

•

12.ANALIZA SWOT- FACTORII DE MEDIU

PUNCTE TARI:	PUNCTE SLABE:
existenţa unui număr mare de arii protejate (parcuri naţionale, naturale şi rezervaţii) inclusiv reţeaua europeană Natura 2000; creşterea interesului pentru protecţia mediului şi reducerea poluării. existenţa strategiilor naţionale şi europene pe probleme de mediu;	accesul redus în anumite zone la infrastructura de apă şi apă uzată, calitatea necorespunzatoare a apei potabile, lipsa facilităţilor de canalizare şi epurare a apelor uzate, îndeosebi în mediul rural;existenţa siturilor (potential) contaminate; colectarea şi depozitarea deşeurilor, în majoritatea localităţilor, în locuri care nu respectă legislaţia europeană de mediu (existenţa unor depozite de deşeuri neconforme care trebuie închise). Dotare insuficientă a structurilor care să intervina în situaţia unor dezastre naturale (inundaţii, alunecări de teren, eroziunea solului, secetă);
OPORTUNITĂŢI:	**AMENINŢĂRI:**
oportunităţi de finanţare a proiectelor prin intermediul fondurilor structurale şi de coeziune în scopul soluţionării problemelor de mediu; ecologizarea siturilor industriale constituie o oportunitate în vederea valorificării economice a acestora;promovarea investiţiilor de mediu în zonele cu risc ecologic	schimbările climatice; riscurile de mediu: inundaţii, alunecări de teren, eroziunea solului, seceta, cutremure; riscurile tehnologice: avarii, accidente, explozii, incendii, riscul tehnologic de transport şi depozitare produse periculoase,ş.a. defrişări necontrolate cu efecte asupra poluării aerului, eroziunii solului; instabilitatea legislaţiei

Draft

Programe naţionale pentru eficienţă energetică în clădirile rezidenţiale

Program	Baza legală	Organizaţia responsabilă	Bugetul anual	Perioada	Grupuri ţintă	Obiectivele/strategiile programului
Programul naţional de reabilitare termică	Legea Nr. 372/2005 Legea Nr. 18/2009 Legea Nr. 69/2010	MRDT, Autorităţi locale(AL)	36 milioane Euro, din bugetul MRDT >36 milioane Euro din bugetul autorităţii locale	2005-	Blocurile de locuinţe la nivel naţional	781 blocuri (27.385 apartamente) reabilitate până la 31 Dec. 2009; 896 blocuri (29.000 apartamente) in 2010.
Reabilitarea structurală şi termică a blocurilor de locuinţe în regiunile sărace	OUG 125/2004 Legea 60/2005 OG 663/2005, GD 940/2010	MRDT prin CNI	2 milioane Euro	2007-2010	Clădiri private si publice	Reabilitare structurala si termica prevăzute în deciziile guvernamentale. De fapt doar 5 blocuri având 243 de apartamente au fost reabilitate în perioada 2007-2010.
Casa Verde (Fondul de mediu)	Legea 105/2006	Ministerul Mediului şi al Pădurilor – Administrarea fondului de mediu	26 milioane Euro	1 iulie 2010 -	Sectorul locuinţelor (apartamente si case, aplicaţii industriale)	8.500 propuneri de proiecte primite pana la 1 septembrie 2010. Acordarea unor subvenţii guvernamentale (6.000 – 8.000 RON/instalaţie) pentru înlocuirea sistemelor de încălzire convenţionale, parţial sau total
Programul privind renaşterea satului românesc – 10 case pentru specialişti	OG 151/2010; (OUG 28/2010 pentru finanţare)	MRDT	800 mil. Euro alocate pentru o perioada de 5 ani	2010-2015	Locuinţe deţinute de stat in zonele rurale	Studii de fezabilitate prevăzute pentru 25000 de case si 17000 de cereri primite; nicio casa nu a fost construită până acum
Programul de locuinţe pentru tineri	OUG Nr. 14/2010 (Legea 152/1998, OUG 105/2005)	ANL	44 milioane Euro alocaţi pentru 2010	2005-	Blocuri de locuinţe construite la preturi accesibile	Construirea a 7000 de case în 2010 - obiectivul a fost redus la 1400 din cauza reducerii bugetelor în anul 2010

Draft

Program	Baza legală	Organizaţia responsabilă	Bugetul anual	Perioada	Grupuri ţintă	Obiectivele/strategiile programului
Încălzire centralizată 2006-2015 - Căldură şi confort	HG nr. 462/2006, MO no. 471/2008	Ministerul Administraţie si Internelor	63 milioane. Euro/an propusa; 10,5 milioane. Euro alocate pentru anul 2009 pentru 35 de proiecte	2006-2015	Programul nu se adresează persoanelor fizice deşi pot fi reabilitate şi blocuri de locuinţe.	Acest program are doua componente: reabilitarea sistemului de încălzire şi reabilitarea termica a clădirilor.
Planul de acţiune pentru eficienţă energetică	OUG no. 28/2008 (ESD 2006/32/EC)	ANRE (ordin privind eficienta energetica)		2008-2010	Industrie, sectorul public, sectorul locuinţelor, Companii de servicii energetice (ESCO)	Dezvoltarea cadrului legal, promovarea programelor naţionale de eficienta energetica
Garanţii de stat acordate populaţiei pentru reabilitarea termica a locuinţelor.	OUG no. 69/2010 HG 736/2010	MRDT, FNGCIMM	46.8 milioane Euro	2010 -	Apartamente sau case construite înainte de anul 2000	Schema garantează 90% din costurile de implementare pentru masurile de eficienta energetica dar nu mai mult de 1850 Euro/camera în apartamente şi 7400 Euro/pentru casa.

Sursa: Studiu JASPERS pentru AM POR

Draft